

D I V I
AUGUSTINI ET SCOTI
D E
GRATIA CHRISTI
C O N S E N S U S.

GRATIA CHRISTI

AUGUSTINI PER SCOTI

Ad franciscanæ Monachj Libr.

D I V I
AUGUSTINI, ET SCOTI
SUBTILIUM PRINCIPIS
D E

GRATIA CHRISTI

C O N S E N S U S;
A U T H O R E

P. F. STANISLAO A PLACENTIA

MINORITA REFORMATO;
A U S P I C E

REVERENDISSIMO PATRE

P. PETRO JOANNETIO

D E M O L I N A

ITERATO GENERALI MINISTRO

TOTIUS ORDINIS MINORUM S. P. FRANCISCI

TOMUS PRIMUS.

V E N E T I I S,

EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA
MDCCLXVIII.

Superiorum Permissu, ac Privilegiis.

REVERENDISSIME PATER

*Maximorum hominum, PATER RE-
VERENDISSIME, hoc semper fuit,
ut, quæ ipsi prospere molirentur, non
tam eorum gloria, quam aliorum & incitamento, &
ausibus deservirent: id autem & mihi contigisse fateor
ingenue, ac maximopere tunc gratulor; scilicet ex quo
nominis tui præclarissimi late inter Nosirates diffusa
fama*

fama ita percrebuit, ut nemo non illud summa cum laude prosequeretur, ingentique non suspiceret cum admiratione; aliquod in animo fuit ex ingenio meo, exiguo licet, depromere monumentum, quo & studiorum meorum rationem TIBI haud improbari cognoscerem, & animi erga TE mei officium patefceret. Eccur enim tuum non maximi facerem iudicium, qui ea, adolescentiam vix ingressus, pollebas maturitate ingenii, atque praestantia, ut licet nondum Sacerdotalibus infulis insignitus, dignus tamen, qui praestantissimas Cætus Nostri Cathedras ascenderes, es visus, e quibus summa cum Auditorum voluptate, & Philosophicas facultates felicissime percurrerebas, & abdita Theologorum Dogmatum mysteria ea, qua decet, gravitate reſerabas? quo factum est, ut Valentia præsertim TE nedum Alumni propter summam in docendo dexteritatem fuerint admirati; sed vel summi Artium Magistri fassi pluries ingenuè fuerint, nullum umquam TE aut memoria potentior, aut perspicuitate nitidior, aut ingenio acrior, aut meditatione agnovisse profundior: Quapropter, Populos, si quando TE concionantem e suggestu audire (audierunt autem sæpiſſime), eloquentiæ tuæ vim adeo fuisse expertos, ut e nutu tuo penderent omnes, seque tuis qua argumentis, qua suasionibus dederent omnino, nemo sane mirabitur. Quod si munera hæc magna cum laudum tuarum jactura, ut quidem videbatur citius fortasse, quam par erat, relinquere coactus, Urbem petere jussus es, gravissimo Procuratoris negotio pro Valentina Provincia apud S. Apostolicam Sedem functurus; mirum, quanta rursus ingenii acerrimi, consilii gravissimi, miræ in rebus agendis dexteritatis argumenta præstiteris, adeo ut, cum in Urbe litteratissima,

ſima,

sima, omnisque generis prudentissimorum hominum refer-
 ta plures annos inter celebriora praconia versareris, &
 iis, quae a TE prodibant, consiliis plurimum deferretur,
 & summa apud omnes habereris honoris aestimatione.
 Sed quid minora haec prosequor, cum monumentum lon-
 ge eximium summae, qua apud omnes pollebas, existi-
 mationis illud sane cetera excedat, quod in Generalibus
 Cætus nostri Comitibus, bonorum omnium plausu, sincera-
 que gratulatione, ipso Summo tunc Pontifice ter Sapien-
 tissimo Maximo auspicante non interitura memoria BE-
 NEDICTO XIV. supremus totius Ordinis nostri Pa-
 rens es inauguratus? Quanto inde noster Ordo auctus
 incremento est visus, quam novo resplenduisse fulgore!
 Unus in ore omnium versabaris, summam, quocumque
 tenderes, de TE admirationem excitabas, expectatio-
 nemque, quam facile semper superavit eventus. Quid
 quod? si & Potentissimi Catholici Regis adeo in summa
 dignitate animum TIBI devinxisti, ut TE non con-
 tentus inter Regni Proceres, magnum sublimitatis decus!
 adnumerasse, incredibili praeterea humanitate, ingentique
 dilectione fuerit complexus; quae quidem non communis
 benevolentiae signa non desinit aequissimus Rex impertiri.
 TIBI dumtaxat tanti luminis splendor invisus fuit,
 quod quidem & reluctans animus testatus est, & vel
 maxime illud constantis perseverantiae genus, quo medio
 vix emenso supremi honoris curriculo maxima animi fir-
 mitate, ac satis inaudito exemplo illi amplissime inter
 optimorum quorumcumque querelas veritus non es renun-
 ciare, hoc praecipue inculcans, TE pacis bonum rebus
 omnibus anteferre, TE solitudine, qua unice frui vide-
 ris, praeter ceteris delectari. Verum non diu, favente
 DEO, tam gravem jacturam Cætus noster est questus:
 vix

vix enim triennio a renuntiatione elapso, **TE** omnium vota quasiere, eoque eventu, ut illis concedente tandem invictissima animi tui constantia, egre licet, in iteratam dignitatis assumptionem consenseris, impellente maxime **CLEMENTE XIII. P. O. M.**, qui & praeiis facultatibus tanto muneri parem **TE** iterum renuntiavit, nullamque **TUI** causa, intervalli illius habendam esse duxit rationem; quod Comitiorum leges, ceteroquin indicant. Quis heic novorum auspiciorum in Cætu nostro omnia commemoret? Hoc sufficiet innuisse, tum illi summum letitiæ gradum accessisse, firmissimamque spem, ad summum Ecclesiastici decoris apicem, **TE** gubernante, perveniendi. Verum latissima hac spe dum erigebamur, spem nostram fefellit omnem ille tuus solitudinis amor, quo ab amplissimi Episcopatus honore a munificentissimo Rege jam inauguratum **TE** noviter subduxisti. Hæc omnia noværam, **PATER REVERENDISIME**, & alto hæc animo reposita manebant, dum in studia incumbebam, quæ hominem decent sacra doctrina percupidum, & **TE** veluti exemplar intuebar, ut si quos fructus labores mei ederent, eos **TIBI** offerre possem non modo, verum etiam & ita conditos edere, ut perfecta **TUI** in rebus Theologicis eruditio eos dedignari non posset. Qualescumque igitur fuerint conatus mei, nunc prodeunt! Utinam eam, quam in auspiciis tuis nactus sum facilitatem, eandem tua in adprobatione fas sit experiri: tum enim me in virtutes tuas non inutiliter suspexisse percipiam, & officiis erga **TE** meis, quod initio voluisse dixeram, non prorsus defuisse labor. Hæc tamen postrema quisnam vel conditioni tuæ unice tribuenda ignoret, cum & eo sis sanguine progenitus, & iis Majoribus illustris, ut nulli queas vel
proge-

progeniem pretiosiore, vel egregiorum facinorum nobilitatem invidere? Enim vero Oriente toto tam celebris Joanniorum gens erat, tamque perspecta virtus Saeculo IX. ineunte, ut Michaellem Joannium, Zenone vita functo, & robur exercitus, & populorum voces, & Universi vota Imperatorem proclamarent, moxque in S. Sophia Templo, nemine non adplaudente, consecrarent (1). Sed enim & Italia nostra Joanniam stirpem Imperatoriis muneribus aptam sensit, cum Saeculo XII. Sebastianum, ejusque deinde filium Petrum Ivannium Ducali Venetorum Solio praefectos conspexit (2), & ultima quoque Hesperia summis eandem sustinenda regia cum Majestate honoribus parem existimavit, cum & supremis illam dominationibus auxerit, & gravissimis terra, marique expeditionibus praefecerit, & ad illustriores Legationes peragendas adhibuerit, & potiores ei palmas in omni triumpho consenserit (3), ac tandem illius fidei Regni totius, & Imperii sacrationa deposita commiserit, cujusmodi rei Honoratum Joannium Oxomensensem Episcopum (4) testem habeo, cui a Philippo II. Rege

(1) Michaellem Ivan Ducem exercituum Zenonis Imperatoris fuisse, eoque e vivis sublato Imperatorem electum, & in Templo S. Sophia die 22. Novembr. ann. 820. Ignatius tradit eorum temporum Scriptor apud Baronium tom. 9.

(2) V. Sansoninum in lib. de origine Venetorum, apud quem & legitur Epitaphium Ducis Sebastiani Ziani, seu Zuannii, seu Ivannii, qui Alexandrum III. profugum, Friderico Imperatore debellato, Romana Sedi restituit.

(3) V. P. Franciscum Diago p. parte Annalium lib. 7. pag. 377., & Philippum Bergamum in supplemento sui De Gratia Christi, Tom. I.

Chronici universalis Lib. 2. pag. 236. Demum & P. Athanasium Kircherum in sui Archetypi Politici dedicatoria Epist.

(4) V. Kircherum Archetypi Lib. 2. sect. 2. cap. 4. Hic Honoratus Ivannius Aulicus Caroli V. Imperat. vir eruditissimus junctus quoque familiaritate fuit cum Card. Reginaldo Polo, qui ipsi gratulatus de sua ad Oxomensensem Cathedram inauguratione Epistolam sic claudit: Vale, & in erudiendo Regio isto Regiae indolis puero Nomen tuum, Cognomenque Tibi propone, & sequere. Hac refert Kircherus loc. cit. cap. II.

Rege Catholico Carolus ejus filius traditus est instituen-
 dus ea fiducia, quam data ad ipsum honore, & dile-
 ctione referta atque uberes Regiæ literæ præferunt. Ab
 his autem omnibus, quos honoris gratia nominavi, re-
 sto stipite Gentem tuam satam esse novissime, & Gra-
 natensis Regia Præfectura, & Supremus Castellæ Regius
 Senatus apertissime declaravere (5). Quæ cum ita sint,
PATER REVERENDISSIME, minime reprehenden-
 dus videbor, si tuæ vel unice conditioni officia mea
 dixeram tribuenda. Verum cum illius parum **TE** solli-
 citum ostendat vitæ genus illud, quod amplexari pla-
 cuit, eo potius animum intendam meum, ut illa Virtu-
 ti tuæ, qua maxime splendes, Doctrinæ, qua omnium
 admirationem excitas, Religioni, qua sanctissime vi-
 vis, Modestiae, qua amantissime præes, Vigilan-
 tiæ denique, qua provide omnibus Cætus nostri com-
 modis prospicis ejusque dilatationi vacas, (6), ea
 impendere satagam. Sic enim, & moderationi tuæ con-
 sultum fuerit, & mihi mens, iis veluti stimulis exci-
 tata, ad majora semper observantiæ erga **TE** meæ spe-
 cimina edenda accesserit. Macte jam vero esto, **P A-
 TER REVERENDISSIME**, hocce munere, quod
 non equidem **TE** dignum, si genus illius spectes, arbi-
 trabe-

(5) Regia Granatensis Præfectura Joannia
 Domus nobilitatem Genitoribus, Pa-
 truique Macenatis per rectam lineam
 derivatam declaravit die 16. Julii
 ann. 1740. Idque solemniter eodem
 anno 28. Septembris Realis supremus
 Castellæ Senatus nedum confirmavit,
 verum mandavit etiam, ut honores,
 ac præminetia, exceptionesque, in
 toto Hispaniarum Regno, Joannetius de
 Molina nullo non tempore deferrentur.

(6) Nobile SS. Quadraginta Martyrum
 Cœnobium sub Benedicto XIV. nomine
 Religiosorum S. Francisci acquisivit,
 qui illi iccirco statuam, elegantemque
 inscriptionem posuere grati animi caus-
 sa, quam videsis in dedicatoria Epi-
 stola præfixa libro, cui titulus: Cor-
 nelii Jansenii Yprensis Episcopi syste-
 ma -- Auct. P. Fortunato a Brixia
 Matrili 1755., a qua & supra alla-
 ta monumenta referuntur.

traberis; fovere tamen non desines, si animi candorem habeat intueri, quo Parenti optimo me unice dedo, cujus auspiciis publici judicii periculum subire non pertimesco. TIBI profecto Viro præstantissimo illorum, quæ aliis erigi curasti monumentorum sat digno (7) perpetuam non desinam adprecari

F E L I C I T A T E M.

(7) S. Petro Alcantarensi statuam in Vaticano posuit.

LECTORIBUS

A U T H O R.

I quis ambiget, undenam, Sæculo prætereunte, exorta fuerint, & adeo fervida partium contentione succreverint in Scholis Catholicis schismata, ubi de Gratia Dei pertractant Theologi; rem hanc dubio procul assequetur, ut reor, si variam animadverterit, quam non nulli e Theologis iniere viam, ut Gratiae naturam, vim, œconomiam, disceptando, præstituerent. Ex eo, ni fallar ipse, evenit, quod cœptum est, Gratiam contemplari ceu rem philosophicam meditandam, proponendam, stabiliendamque non solidioribus Apostolicæ doctrinæ principiis, ut decet Theologum; sed propriis indulgendo cogitationibus, ut Philosopho liberum est. Hinc non pauci e Schola Theologi suarum partium plus æquo amatores consueverunt, de Divina Gratia vel maxime differentes, Theologiam Sophismatibus immiscele, ut tum Scripturæ dicta, tum Sanctorum Patrum eloquia, Sacrorumque Conciliorum sanctiones sibimetipsis adversantes ad sua pertrahere valerent: quod turpius est quam quod dicam. Quid enim turpius quam rem Theologicam Philosophorum cogitationibus metiri? *Comme, inquit doctissimus Laurentius Franciscus Boursier, comme l'efficace de la grace de Jesus - Christ y est exprimée sous une infinité de formes, & marquée par les traits les plus magnifiques, il n'est pas nécessaire qu'une philosophie toute humaine vienne encore ici donner son suffrage, & ratifier par des découvertes purement naturelles cette haute, & divine Théologie que nous avons reçue du Verbe éternel. Quelque effort même que fasse l'esprit humain, qui est plein de ténèbres, jamais*

jamaïs il ne sera capable d'éteindre une lumière qui nous vient d'en haut, ni de donner atteinte à une vérité qui est établie sur ces fondemens inébranlables. Neque ego is sum, quem haud delectent mentis bene formatæ ratiocinationes, quæ e purioribus Theologiæ fontibus haustæ rerum pertractandarum ideas minime obnubilant, sed clarescunt, non deturpant, sed decore evolvunt, non captiosa commenta, miserisque sensus rebus ipsis affigunt, sed germanos, atque sinceriores adperiunt. Quod improbo id unum est; e locorum nempe, quæ *Theologica* dicta sunt, limitibus, fermocinando, longe excurrere; quippe non fermocinari, sed aberrare hoc est, & plus, quam Theologiæ Sacræ, puerilibus fallacis Methaphysicæ abstractionibus inservire. Hujusmodi fuit semper Ars infelix, ac miserrima Hæreticorum conditio ad Augustini usque tempora. Ipponensis ille Præsul Divinæ Gratiaë doctor, & vindex semper vincens, victus numquam inter ceteros Pelagianæ Sectæ Patronos Julianum habuit hostem. Quis Pelagiano hoc dialecticorum artibus studiosior incubuit? Quis inter disceptandum promptior atque callidior Dialecticam susque deque exagitavit? Ast nemo ingenioso illo homine sophismatibus facilius indulgit, & ratiocinationes suas fallaciis sæpissime irretitas construxit; quas proinde Augustinus totidem nullo negotio deprehendit, atque aspernatus est non sine disputantis hæretici rubore & ignominia. Legito tertium, quem conscripsit Augustinus librum contra Julianum, ea præcipue quæ capite septimo Adversarium hunc suum redarguendo profert. Sibine congaudebat Julianus, cum, disputatorem agens, *quomodo fiant a Dialecticis Syllogismi, docere conaretur?* Sed quantum sibi placebat, tantumdem gravioribus lectoribus, Augustino teste, displicebat: Heinc conquerebatur Sanctissimus ille Præsul in hæreticum illum resistens, veluti in subdolum hominem, & inanis gloriæ cupidum, ignarum, imperitum, ad plausus ab imperitis capeffendos, dialectica disciplina abutentem. *Vides nempe, ajebat,*
quam

quam dialectice nihil dixeris, & nulla quidem culpa dialecticæ disciplinæ tu quantum a tramite ejus exorbitaveris? Videris illius artis verbis ad hoc uti, ut eis inflatus attonitos facias imperitos, volendo videri esse quod non es. Quod & si esses, ad eum modum, quo ista disputanda sunt, nihil esses. Dialecticam igitur ad ratiocinandum oppido necessariam duco: Præstat vero quam maxime, ut ratiocinationes per dialecticam præconceptæ principiis subnixæ sint facultatis illius, quæ disputationi materies est, ab iis dirigatur, suæque fundamenta auspicetur; sin minus a tramite dialecticæ ejusdem quis statim exorbitat, fallaciarumque laqueis circumvolvitur; eo namque modo disputandum est, neutiquam disputetur. Si quæ dixi, faciant, cur nonnulli e Theologis de Divina Gratia instituentes sermonem, adeo turpiter errent; cavendum uni- cuique est, ne fermocinandi principia aliunde petat quam iis ex locis, ubi doctrinæ sacre servatur depositum; Scripturis nempe, Patribus, ac Conciliis, quæ Ecclesiæ traditionem ad nos usque demandantia, pluries edocuerunt, quid de Dei Gratia reliquerunt Apostoli, quid Ecclesia retinuerit semper, ejusque Pastores cum Supremi ut Pontifices, tum inferiores, ut Episcopi haud dispari calamo conscripserint. Hæc sincero, attentoque animo animadvertite, Lectores studiosissimi, quamque ipse in exercitationibus hisce Theologicis semitam ingredior, vos minime improbaturos confido; quippe non a fallacibus dialecticæ vacuæ sophismatibus, sed a primariis Theologiæ Sacre luminibus commonstratur.

MONITA.

I.

UT in Scholis quibusdam Catholicis systema Ludovici Molinae traditur, quod, licet *scientia media* subnixum sit, gratiamque doceat *ab extrinseco efficacem*; nefas tamen foret, tamquam *Semi-pelagianum* pronunciare, Paulo V. jam quam serio injungente, ut in hujusce argumenti tractatione nullus partem alteram nota aliqua, vel censura afficere audeat; ita in Scholis maxime celeberrimis systema alterum adoptatur, quod, licet *scientia media* adversetur, gratiamque *ab intrinseco efficacem* sustineat, nec est, nec reprobari absque detestabili, & punienda temeritate potest, ut Jansenianum; nisi prius *LEGITIME constiterit*, aliquam ex hisce propositionibus (in Jansenio damnatis) docuisse, aut tenuisse, ut Belgii Episcopus alloquitur Innocentius XII.

II.

Systema, quod nec Molinae sit, nec proinde Jansenii, quodque nostris hisce Theologicis exercitationibus tueri statuimus, illud idem est prorsus, de quo Clemens XI. ad coercendam illorum licentiam contendentium systema Gratiae ab *intrinseco efficaci* damnari in Bulla *Unigenitus*, ad hunc modum loquitur: Ceterum in hoc ipso prapostero judicio consuetum calumniandi modum non derelinquunt; nisi enim excicaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras quam lucem, ignorare non deberent sententias illas ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam & libere in Scholis Catholicis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem sub oculis nostris doceri, atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas. Verum supercecidit ignis contentionis, & non viderunt solem lucidissimae veritatis.

Systema illud in votis habemus, de quo Benedictus XIII., Scholae Thomisticae, & Augustinianae alumnis addens animos, sic ait: Magno igitur animo contemnite, dilecti Filii, calumnias intentatas sententiis vestris, de gratia praesertim per se, & ab *intrinseco efficaci*, ac de gratuita Praedestinatione ad gloriam sine ulla praevisione meritorum, quas laudabiliter haecenus docuistis, & quas ab ipsis SS. Doctoribus Augustino & Thoma se hausisse, & verbo Dei, Summorumque Pontificum, & Conciliorum decretis, & Patrum dictis consonas esse Schola vestra commendabili studio gloriatur. Cum igitur bonis, & rectis corde satis constet, ipsique calumniatores, nisi dolum loqui velint, satis perspiciant, SS. Augustini & Thoma inconcussa tutissimaeque dogmata nullis prorsus antedictae Constitutionis censuris esse perstricta; ne quis impofterum eo nomine calumnias struere, & dissensiones ferere audeat sub canonicis poenis districte inhibemus. Pergite porro Doctoris vestri opera Sole clariora sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mira eruditione clarificavit, inoffenso pede decurrere, ac per certissimam illam Christianae doctrinae regu-

regulam Sacrosanctæ Religionis veritatem, incorruptaque discipline sanctitatem tueri, ac vindicare.

Illud systema in præsentiarum hic evolvimus, quod Clementis XI., & Benedicti XIII. Successor Clemens XII. præ oculis habuit inquiens: Nos paterna quoque sollicitudine inherentes, magnopere dolemus, tenebras a dissensionis filiis offusas nondum ex quorundam mentibus satis esse discussas; sed plerosque etiam nunc intolerabili pertinacia contendere, censuris laudate Constitutionis doctrinam Sanctorum Augustini & Thoma de divine gratiæ efficacia esse perstrictam. Ut igitur nullas charitatis partes ad revocandos errantes Nobis reliquas faciamus, universis, & singulis Christifidelibus quacumque dignitate, etiam Episcopali, & majori fulgentibus in virtute sanctæ obedientiæ districte percipimus, & sub canonicis pœnis mandamus, ne disputantes, aut docentes sive in Scholis, sive in Concionibus, sive in scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enuncient, quæ antedictas novatorum calumnias firmare, ac promovere possint, mentem tamen eorundem Prædecessorum nostrorum comperitam habentes, nolumus aut per Nostras, aut per ipsorum laudes Thomistica Scholæ delatas, quas iterato nostro iudicio comprobamus, & confirmamus, quidquam esse detractum ceteris Catholicis Scholis diversa ab eadem in explicanda divine gratiæ efficacia sentientibus; quarum etiam erga hanc Sanctam Sedem præclara sunt merita, quominus sententias ea de re tueri pergant, quas hætenus palam, & libere ubique, etiam in hujus Alma Urbis luce, docuerunt, & propugnarunt. Quamobrem fel. record. Pauli V., & aliorum Prædecessorum nostrorum ad restringendum dissensionum fomitem vestigia prosequentes, & saluberrima mandata renovantes, auctoritate quoque nostra omnibus, & singulis superius expressis interdiciamus, & prohibemus sub iisdem pœnis, ne vel scribendo, vel docendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione notam, aut censuram ullam Theologicam iisdem Scholis diversa sentientibus inurere, aut earum sententias conviciis, & contumeliis incescere audeant, donec de iisdem controversiis hæc Sancta Sedes aliquid definiendum, ac pronuncian- dum censuerit. Pacem siquidem, quam cum veritate diligendam Dominus præcepit, inter Catholicæ Ecclesiæ filios fovere, & commanire debemus, & curamus; ut conjunctis diversarum licet Scholarum studiis firmitus sit adversus erroris insidias præsidium.

Tandem illud divinæ gratiæ systema hic proponere intelligimus, de quo Clemens XIII. feliciter regnans decretum pro studiorum reformatione a Congregatione Vallombrosana editum Apostolica auctoritate confirmans, approbans, & inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjiciens, inquit: *Vogliamo, che si spieghi il trattato della divina Grazia compatibile col libero arbitrio dell' Uomo, e si stabilisca il vero sistema della sua efficacia ab intrinseco contro i Molinisti.*

Tam impudentis, ac sceleratæ mentis futurum arbitror neminem, qui vel leviter suspicare audeat, præfatos Pontifices Apostolicis eorum literis, quarum fragmenta mox retulimus, scita in Jansenii libro damnata, exornare præconiis voluisse. Nonne igitur deridenda prorsus est eorum tam vana, quam animosa affectatio, qui systema, quod Molinianum, aut Congruisticum nequaquam sit, ceu Jansenianum incusant? *Historia literaria in Italia Scriptor, Jansenismi, & Bajaniismi redivivi author, Bibliotheca Jansenistica, dein Dictionarii Jansenistici consarcinator,*

tor, Joannis Josephi Languet in Laurentium Berti *judicium*, alique e Medistarum gente plurimi ab Augustiniano systemate avertere simplices Jansenismi terribulamento insudarunt. Ast mihi sic illos interroganti serio respondeant: Agnoscuntne medium quoddam systema quod nec Medisticum sit, nec Jansenianum; orthodoxum tamen, & Ecclesie bene visum? Si agnoscant: eccur Jansenianum erit quod Medisticum haud est? Quod si Jansenii esse systema illud contendant, quod a Medistico recedit; Jansenianum profecto systema praconiis exornarunt praelaudati Pontifices maximi, dum gratiam *ab intrinseco* efficacem Thomae, & Augustini discipulis tota sollicitudine commendarunt. Talia igitur obtrudere desinant: satis enim superque compertum est, cur haereseos nota aliorum systemata tam fidenter dehonestare affectent. Quaecumque sint eorum scita; absit, ut Pelagianismi, vel Semipelagianismi ea insimulemus: Hac enim arte plane indecora non indigemus, ut Sanctissimae Augustini doctrinae sectatores ubique solertissimos habeamus.

III.

Conquesti aliquando sunt, & conqueruntur adhuc Gratiae juxta Augustini dogmata *ab intrinseco* efficacis olores, Augustini, Prosperi, Hilarii, Fulgentii, veterumque Patrum testimonia, queis hujusmodi gratiae intrinseca vis, & energia probatur, divulsa ac mutilata adferri; & extraneum proinde sensum protendere ab illo, quem contextui, & scopo sermonis adnexa retinent. Calumniantibus parco. Ab hac vero calumnia exercitationes nostras vindicare studui, uberrimos antiquitatis sinus adperiendo, e quibus doctrina Patrum abunde diffluat, ut germanam inde Patrum doctrinam, mentemque in iis, quae divinam gratiam spectant, deprehendere quisque possit. Me itaque nemo corripiat, si fuso potius quam stricto calamo scripserim, Canones hinc colligens, hinc Synodicas Epistolas, atque sanctiones bene plurimas, hinc fragmenta varia, hinc opuscula, hinc Augustini praesertim, & Prosperi ejus discipuli latissima testimonia; Hoc egi consilio; non ut voluminum ambitiose excresceret moles (quod soli possent levis minervae, & prorsus exsiccati cerebri homines suspicari); verum ut tota antiquorum Patrum mens in propatulo posita remaneret, & Adversantium querimoniae hac in parte conticerent.

IV.

In hujusce operis inscriptionem quis conjiciens oculos, elaboratum esse intuetur, ut in hisce de Gratia exercitationibus, Subtilium Principem haberemus cum Augustino concordem: Hinc tamen nec leviter suspicandum est, solis Scotisticae Scholae Professoribus esse directum, iisque tantummodo profuturum. Quisquis studiorum sit moderator de divina Gratia differens, & ecclesiasticae, apostolicaeque doctrinae percupidus, quae hic evolvimus principia, non prorsus inutiliter fortasse excipiet: Nec alio in Subtilis Magistri cum magno Augustino proponenda concordia,

dia, fuimus animo, quam Scholæ nostræ Alumnos commonere, a Scoti doctrina eos longe recedere, si Augustinum pertractant ad placita Medistarum; Scotistarumque nomine illegitime gloriari, si Scotum in Medistarum castris intrudent, a quibus tantum absuit, quantum Augustinus ipse recessit.

I N D E X

EXERCITATIONUM, & PROPOSITIONUM.

Monita præmittuntur, ut ora obstruantur quodcumque gratia per se efficacis systema Jansenismi capcioso insimulantium.

Prolegomena ad doctrinam de Divina gratia tradendam spectantia. n. 1.

In Augustini doctrinam Pontificum, Synodorum, & Patrum præconia. num. 2. 21. 27.

De notione gratia, ejusque variis divisionibus. n. 34.

EXERCITATIO I.

DE natura Gratia. num. 57.

Gratia est inspiratio dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus. n. 72.

Datur sancta delectatio relative victrix, qua homo tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat. n. 91.

EXERCITATIO II.

DE Gratia Conditoris. num. 125.

§. I. Probabilius est, cum malos, tum bonos Angelos in gratia sanctificante fuisse conditos. n. 128.

Æque probabilius est, cum gratia sanctificante conditum fuisse & primum hominem. n. 149.

§. II. De actuali adjutorio insonti creatura collato. n. 163.

Non solo habituali, sed & actuali ad perseverandum auxilio innocens creatura indiguit. n. 164.

§. III. De actualis adjutorii, insonti creatura præstiti, quidditate & natura. n. 165.

§. IV. Quonam adjutorio ex binis actualibus innocens homo ad perseverandum indiguerit. n. 169.

Theologorum fundamenta adserentium insontem creaturam auxilio quo indiguisse. n. 171.

Illorum fundamenta, qui necessitatem adjutorii quo negant in statu innocenti. n. 193.

EXERCITATIO III.

DE statu naturæ puræ. n. 212.

§. I. Hujusce status impossibilitas ostenditur, inspecta saltem ordinaria Dei potentia. n. 231.

§. II. Impossibilitas ejusdem status evincitur ex Anima tamquam substantiali corporis forma. n. 238.

§. III. Ex ignorantia & difficultate, qua in statu naturæ puræ laboraret homo, ejusdem naturæ possibilitas oppugnatur. n. 241.

§. IV. Repugnans ostenditur argumento ex concupiscentia petito. n. 245.

§. V. Admisso semel ut possibili præfatto statu, cum adversus Pelagianos, tum adversus Manicheos nil conficit Augustinus. n. 255.

§. VI. Ex amore, quo fertur animus quocumque fertur, repugnanti probatur status naturæ puræ. num. 260.

EXERCITATIO IV.

DE heresi Pelagiana, ejusque primariis Authoribus. n. 288.

§. I. De Origene. n. 290.

§. II. De Rufino. n. 295.

§. III. De Theodoro Mopsuesteno. numer. 299.

§. IV. De Pelagio. n. 301.

§. V. Quot & qualia gratia genera a Pelagio constituta. n. 311.

- De hominis natura, ejusque libero arbitrio.* n. 312.
De peccatorum remissione. n. 313.
De lege, seu doctrina, & predicatione Christi, ejusque exemplo. n. 315.
De mentis illustratione. n. 318.
De Regeneratione, & adoptione. n. 321.
De vita aeterna postremo gratiae genere, quod Pelagius confessus est. n. 322.
 §. VI. *De Pelagii sensu circa habituales gratiam.* n. 331.
Pelagius gratiam habituales confessus est; nusquam tamen inventus, eam quemadmodum confitenda est, confiteri. n. 332.
 §. VIII. *Quae fuerit gratia, quam Augustinus adversus Pelagianos tandem concertans asseveraverit ad salutares actus necessariam?* n. 340.
Non de habituali, sed de actuali praesertim gratia ab Augustino cum Pelagianis pugnante actum est. n. 342.
Cum Pelagianis concertans Augustinus pugnam inivit pro actuali gratia efficaci. n. 353.
 §. VIII. *Post diuturnas Augustini cum Pelagianis concertationes circa gratiam voluntatis, & operis, quid tandem Pelagiani senserint?* n. 365.
Probabilius est, Pelagianos ab Augustino victos tandem agnovisse aliquam gratiam, quae sit charitas inspirata dans velle, & operari. n. 366.
Quo sensu gratiam hanc Pelagius agnovit? n. 369.
 §. IX. *De Coelestio, Anniano, & Juliano, aliis haeresis Pelagiana Proceribus.* n. 380.
 §. X. *Patrum, Pontificum, Conciliorumque decreta, quae haeresis Pelagiana confoditur, eorumque cum doctrina Augustini concordia.* n. 385.
- §. II. *Ad quam tempora Semipelagiana haeresis origo referenda sit, quique fuerint precipui sectatores.* n. 431.
Cassianus Semipelagianismi jure insimulatus. n. 438.
Semipelagianus fuit Faustus Rejensis. n. 450.
Vincentius Lerinensis eadem fuligine tinctus. n. 455.
Hilarius Arelatensis inter Semipelagianos non temere connumeratur. n. 460.
Hilarius Augustino de Massiliensium erroribus scribens, alter est ab Hilario Arelatensi Episcopo. n. 468.
Gennadius circa gratiam non fuit recte fidei. n. 477.
 §. III. *A Semipelagianismi nota vindicantur Joannes Chrysostomus, & Scotus.* n. 431.
 §. IV. *De necessitate gratiae ad initium fidei.* n. 497.
Nequit homo naturae viribus se ad gratiam disponere. n. 499.
Fidei, & cujusvis bonae voluntatis initium donum gratiae est. n. 501.
 §. V. *De Semipelagianorum sensu circa interioris praeventientis gratiae necessitatem ad fidei, bonaeque operationis initium.* n. 519.
Semipelagiani quamlibet interioris praeventientem gratiam ad initium salutis minime rejecerunt. n. 525.
Semipelagiani interioris aliquam gratiam etiam actuales, solummodo tamen invitantes, allicientes, suadentes admiserunt. n. 530.
Suprapositam interioris praeventientem gratiam, quae non intellectum tantummodo collustrans est, sed voluntatem metaphorice excitans ad salutis initium necessariam Semipelagiani agnovērunt. n. 532.
Quamlibet gratiam Semipelagiani admiserunt ad initium salutis, haec non fuit gratia ea donans, quam ad salutis incrementum profecto confessi sunt. n. 533.

EXERCITATIO V.

- D**E Semipelagiana haeresi.
 §. I. *Semipelagiani errores.* n. 411.

EXERCITATIO VI.

DE gratia efficacia in statu naturae lapsae. n. 550.

§. I. Scholasticorum placita exponuntur; & primo Molinistarum. n. 551.

§. II. Congruistarum. n. 559.

§. III. Scotistarum. n. 564.

§. IV. Eorum, qui gratiae efficaciam locant in aggregatione auxiliorum. n. 568.

§. V. Thomistarum, & Augustinien-
sum. n. 569.

Gratia, quae dicitur efficax, huiusmodi est ab intrinseco. n. 571.

Scripturae Sanctae de gratia se se efficaciter actum donante, interprete Augustino, loquuntur. n. 574.

Gratiam salutes actus donantem evincunt Ecclesiae obsecrationes. n. 584.

Gratiam efficacem docuit Augustinus iustis merita donantem. n. 590.

Augustinus gratia necessitatem adversus Pelagianos praestituens, eam esse ejusdem gratiae naturam demonstrat, ut velit, Pelagianos non aliam praeter gratiam donantem confiteri. n. 593.

Arnaldina Synopsis doctrinae libri S. Augustini de correptione, & gratia. n. 602.

Augustinus de gratia disputans, non emphaticis, sublimioribus, figuratisque vocibus usus est; sed Ecclesiasticis & Apostolicis Ecclesiastico & Apostolico sensu, quem praeseferunt, intelligendis. n. 603.

Nec sane, nec plene iustorum merita dicuntur Dei dona per hoc, quod Deus ad illa nos adjuvet, & sine adjutorio fieri a nobis nequaquam possint. n. 608.

Nec plene, nec sane iustorum merita dicuntur Dei dona per hoc, quod merita adscribantur Deo tamquam causae principali vires supernaturales ad merita conferenti; ut victoria magis adscribitur Duci, quam militibus. n. 624.

Donantem gratiam evincunt alii ab Augustino Ecclesiae Patres. n. 628.

Hoc idem praestitere Pontifices. n. 629.

Donantem gratiam constituunt Conciliorum Decreta, & Canones juxta regulas ab Augustino praestitutas. n. 634.

§. VI. Ceterorum Theologorum placita confutantur. n. 641.

Ipsae liber noster consensus, quo gratiae consentimus, ipsaque libera cooperatio, qua gratiae cooperamur, donum gratiae est. n. 642.

Quo sensu, dum sumus in via, semper in manu liberi arbitrii sit nostra salus? n. 681.

Non subsistit Congruistarum systema, quod sub praevisione consensus per scientiam mediam defenditur. n. 688.

De recta librorum Augustini ad Simplicianum intelligentia; ubi de congruismo Tomistico-Augustiniano. n. 691.

Gratiam congruam, quae solummodo moraliter moveat illuminando, decendo, alliciendo, suadendo, reprobat cum Ecclesia Augustinus. n. 703.

De quarto Secundi Arauscani Concilii Canone quid Medista? n. 714.

De aequilibrio virium in Congruismo Moliniano. n. 722.

Aequilibrium illud virium pro libertate defensanda prorsus rejiciendum. n. 731.

Aequilibrium virium peccato, ut ajunt, philosophico impense favet. n. 732.

Aequilibrium virium solidioris Christianae pietatis principiis male consonat. n. 733.

Naturam lapsam insonti adequat principium aequilibrum. n. 733.

Aequilibrium virium in natura lapsa fuit, Augustino contradicente, Pelagianis optatissimum. n. 735.

De sensu vulgari axiomatis Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam. n. 745.

Libero arbitrio conanti, aut ad conandum parato ex natura viribus non confert Deus gratiam praeventem. n. 748.

Missio

XXII INDEX EXERCIT. ET PROPOSIT.

Missio axiomate illo, prout illud Molina pronunciat, adstrueretur, gratiam secundum merita nostra dari. n. 749.

Nulla lex vel promissio specialis rationi maxime consentanea datur gratia conferenda facienti quantum in se est ex naturæ viribus. n. 751.

Juxta Molinianum prædicti axiomatis sensum male salvatur, in manu arbitrii, dum in via sumus, semper esse salutem nostram. n. 754.

Systema positum in aggregatione auxiliorum exploditur. n. 757.

Concomitantia Scotistarum decreta confutantur. n. 761.

Germana Scoti mens in hucusque discussis Augustino consona. n. 764.

EXERCITATIO VII.

DE libertatis humane cum gratia donante concordia. n. 772.

§. I. Salutares humane voluntatis actus

liberi sunt eo ipso quod a gratia donante sint. n. 783.

Humana libertas vindicatur per gratiam facientem, ut faciamus. n. 786.

Gratia donat cum actu modum actus, actumque proinde liberum. n. 787.

Altum, secretumque omnipotentia opus est humane voluntatis cum gratia donante concordia. n. 791.

Insignis profertur Concilii Tridentini locus, & defenditur. n. 796.

§. II. Altera ad prædefinitam concordiam via; ubi de libertatis notione, eoque, quod vocant, rationis sufficientis principio. n. 803.

Expenditur definitio libertatis a nonnullis tradita; nempe quod sit facultas, qua, positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest voluntas agere, vel non agere. n. 827.

Quomodo juxta rationis sufficientis vindices perveniat agens liberum ad actiones supernaturales; quæ eidem agenti liberae sint. n. 831.

FR. JOSEPH MARIA

DE VEDANO

Ordinis Minorum S. P. N. Francisci Lector Jubilatus coram Summo Pontifice Episcoporum examinatus, & in universa Cismontana Familia tam Observantium, quam Reformatorum, & Conceptionistarum Commissarius Generalis & Servus.

CUM juxta Apostolicas nostrique Ordinis Constitutiones de mandato nostro idonei Censores opus quoddam a P. F. Stanislao a Placentia nostræ Reformatæ Bononiensis Provinciæ Lectore Theologo elaboratum, atque in duo volumina distributum, cui titulus est: *D. Augustini, & Scoti Subtilium Principis de Gratia Christi consensus*: recognoverint, illudque ab ipsis revisum, & approbatum fuerit: Nos præsentium tenore, ad salutaris obedientiæ meritum, facultatem facimus, quatenus servatis de reliquo servandis, id ipsum Typis mandari possit, & valeat.

Datum Romæ ex Araceli 31. Januarii 1767.

FR. JOSEPH MARIA DE VEDANO
Commissarius Generalis.

Locus + Sigilli.

*De mandato Reverendissimi in Christo Patris
Fr. Bernardinus Maria Tusculanus
Secretarius Generalis.*

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. F. Filippo Rosa Lanzi Inquisitor Generale del Santo Offizio di Venezia nel Libro intitolato : *Augustini, & Scoti Subtilium Principis de Gratia Christi consensus; Authore P. F. Stanislao a Placentia Minorita Reformato &c. MS.* non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza agli Eredi Baglioni Stampatori di Venezia che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 22. Maggio 1767.

(Sebastian Zustinian Rif.
(Andrea Tron Kav. Rif.
(Girolamo Grimani Rif.

Registrato in Libro a Carte 317. al N. 2138.

Davidde Marchesini Seg.

Addi 23. Maggio 1767. Registrato nel Magistrato Eccellentissimo contro la Bestemmia.

Gio: Pietro Dolfin Seg.

PRO-

PROLEGOMENA

THEOLOGICA

AD DOCTRINAM

D E

DIVINA GRATIA

TRADENDAM SPECTANTIA.

L

*De colenda S. Augustini doctrina in persolvendis de Divina gratia
questionibus.*

- I. **N**ONNULLI plus nimio eorum Scholæ opinionibus addi-
cti conati sunt, a D. Augustini doctrina timidiore avertē-
re, eam succincentes libertati fatalem, sanctumque Doctorem
in ea tradenda, disputationis æstu contra Pelagianos ita ef-
ferbuisse, conclamantes, ut per excessum plura scripserit, Volum. 2.
prælect.
Theol.
plura emphatice, plura figurate, plura obscure, plura con-
tradictorie, quin immo plura minus catholice. Penes Hyacinthum Serry lege-
ris Epistolam Joannis Launoji ex Elysio datam, quæ tesseram illorum præfert,
qui S. Doctoris authoritatem ut elevarent, lapidem moverunt omnem; Leges
idem Norisium in Augustinianis vindictis, ubi intemperantes Scriptores per
omnes doctrinæ nervos refellit, & Ecclesiastica Sanctissimi Parentis sui dog-
mata a calumniantium dictis apprimè vindicat. In hisce Scriptoribus redi-
vivi ii videntur, quorum in responsione ad capitula Gallorum meminit San-
ctus Prosper, *doctrinam*, inquit, *quam Sanctæ memoriæ Augustinus Episco-
pus*
De Gratia Christi, Tom. I. In Præf.

pus contra Pelagianos inimicos gratiae Christi, & liberi arbitrii decomptores, per multos annos apostolice asseruit, literisque mandavit, quibusdam visum est aut non intelligendo, aut intelligi eam nolendo reprehendere; & hoc quasi compendium cognitionis his, qui iudicio eorum ducebantur asferre, ut, quae in libris praedicti Viri damnabilia reperisse jactabant, brevium capitulorum indiculis publicarent; talique commento, & detestationem ejus, quem impeterent, obtinerent, & ab his, quae infamassent curam exterriti Lectoris averterent. Verum ipse agebat olim Augustinus: cum falsa crimina audimus ab eis, quos offendimus predicando eloquia veritatis, & erroris vaniloquia convincendo, habemus abundantissimam consolationem. Abundantissimam sane in summorum Pontificum, Conciliorum, Sanctorumque Patrum testimoniis, qui Augustini doctrinam commendarunt, & universales ex ea Ecclesiae Canones construendo consecrarunt. Exhibeo primum

Lib. 3.
cont. lit.
Petil. c. 6.

Mira in Augustini doctrinam Pontificum praconia.

2. INNOCENTIUS. Acceptis ab Augustino literis Pelagii errorem significantibus, quas quatuor alii Augustini sodales subscripserant, responsum fecit Pontifex summus, atque ita exorditur: *Fraternitatis vestrae lineas plenas fidei, totoque Religionis Catholicae vigore firmatas, adserens, quod earum tenor, omnisque contextio est in consideratione quotidiana gratiae Dei, & in eorum correctione qui contra sentiunt, INTEGRA RATIONE consistit, ut & illis omnem tollere possit errorem, & idoneum dato cuiusvis nostrae legis exemplo, quem sequi debeat, dignum possit praebere Doctorem.* Eidem Pontifici misit Augustinus Pelagii librum adnotans, & confutans Pelagii de divina Gratia errores: Placuit Pontifici Augustini elucubratio; & quum de lege reos sine gratia homines faciente disputaretur, necessarium minime duxit, coram posito, repugnanteque Pelagio latius disputare, cum vobiscum, ait, TOTUM SCIENTIBUS, PARIQUE NOBISCUM ASSENSIONE gaudentibus colloquamur.

Epist. int.
Augusti-
nia. 96.

3. ZOSIMUS. Pelagii, ac Coelestii causa a Zosimo fuit Romae recognita, in eamque tulit decretoriam sententiam. In hocce tamen iudicio nihil se immutasse testatur eorum, quae jam definierant Africani Patres, quorum ingenium Prosper Augustinum vocat. Idcirco noverit vestra fraternitas, nihil nos post illas, quas superius vel literas vestras accepimus, immutasse, sed in eodem cuncta reliquisse statu, in quo dudum fuerant, cum hoc nostris literis vestrae indicavimus Sanctitati, ut illa, quae a vobis ad nos missa erat, obtestatio remaneret. Non una porro, sed bene multae datae fuerunt hinc inde literae, ut ex Augustino habemus: Tot, & tantis inter apostolicam Sedem, & Afros Episcopos currentibus, & recurrentibus Scriptis Ecclesiasticis. Praeclara sane Augustini laus, quod Africanarum Synodorum adpelletur ingenium; quod non prius in Pelagium, Coelestiumque sententiam diceret Zosimus, quam ab Africanis Patribus literas acceperit; & decreta fateretur se coluisse, quae prius in eorum conventibus erant condita.

Epist. data ad Aurelium 21.
Maj. 418.

Lib. 2. ad Iovinif. c. 3.

4. BONIFACIUS I. Quanti fecerit hic Pontifex Augustini doctrinam, satis ex Prospero habemus. Quatuor libros ediderat Hipponensis Praesul contra Juliani Epistolae, & Bonifacio noncupaverat, omnia ejusdem censurae subjiciens: *Hec ergo, inquit, quae istis, ut dixi, duabus Epistolis illorum ista disputatione respondeo, ad tuam potissimum dirigere sanctitatem, non tam discenda, quam examinanda, & ubi forsitan aliquid displicuerit, emendanda constitui.* Ita Augustinus humillime. At res erat, quod Bonifacius ipse in Pelagianorum controversiis, Augustinum, referente Prospero, consulebat. Sancta memoria

morie Papa Bonifacius piissimorum Imperatorum Catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratiae Dei, non solum Apostolicis, sed etiam regiis utebatur edictis; & quando idem, cum esset Doctissimus, adversus tamen libros Pelagianorum beati Augustini Episcopi responsa poscebat.

Cont. Col-
lat. c. 42.

5. COELESTINUS. Non solum huic Pontifici doctrina Augustini probata maxime fuit; verum etiam resistendum imperat superciliosis iis hominibus qui Sancti viri famam decurtare conantur. Inquit enim: *Augustinum Sanctae recordationis virum pro vita sua, atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec umquam hunc sinistrae suspicionis, saltem rumor aspersit, quem tanta scientiae olim fuisse meminimus, ut inter Magistros optimos etiam a meis semper decessoribus haberetur.* BENE ergo de eo omnes in commune SENSERUNT, utpote qui UBIQUE CUNCTIS, ET AMORI FUERIT, ET HONORI; unde resistendum talibus, quos male crescere videmus. Praeconium hoc recitat in fine libri contra collatorem S. Prosper, & conqueritur: *contra istam clarissimae laudationis tubam, contra istam Sacratissimi testimonii dignitatem audeat quispiam MALIGNAE INTERPRETATIONIS murmur emittere, & perspicuae, sincerissimaeque sententiae nubem oblique ambiguitatis obtendere.* Fuerene Prosperi tantum aëvo audaces illi, qui in Augustini sententias debacchabantur? Haud sane: Postremo saeculo fuere & alii, quibus parco; non pepercit tamen Norisius in Augustinianis vindiciis.

Epist. ad
Galliae
Episc.

6. JOANNES II. Brevi, sed maximo praconio celebrat Augustinum Joannes. In Epistola enim ad Avienum, & Senatores, responso facto tribus quaestionibus de Christo Deo, & homine, laudatisque Scripturarum, & Nicenae Synodi testimoniis, subdit: *Item S. Augustinus, cujus doctrinam, secundum Praedecessorum meorum statuta, Romana sequitur, & servat Ecclesia.* Doctrina igitur Augustini ceu Ecclesiae depositum, hoc oraculo declaratur, enunciaturque, Pontifices, qui Joannem praecesserant, doctrinam hanc praeter ceteris in amoribus habuisse. Rationem hujusce commendationis assignasse videtur Joannes const. 2. data anno 1326. hisce verbis, quae novam Augustini laudem praefert: *Celeberrimus Pontifex Augustinus, profligatis haeresibus, eorumque radicibus extirpatis, Catholicae fidei veritatem in lucem produxit, eduxit in publicum firmis, ac invictis rationibus solidavit.*

7. HORMISDAS. Fausti Rejenfis Episcopi libris inter Scythiae Monachos evulgatis, alii ut haereticos sugillabant, ut Catholicos dicebant alii. Ut dissidia componerentur, ad Possessorem notae eruditionis Episcopum scripserunt Vitalianus, & Justinianus militum magistri. Possessor vero a proferenda sententia abstinuit; quippe qui Constantinopoli private degens, ex autoritate loqui fas minime duxit: Eum tamen rogarunt Vitalianus, & Justinianus, ut ab Hormisdas decretoriam sententiam exquireret; utque rogantibus placeret, literas ad Hormisdas destinavit: *Cum quorundam Fratrum animus, de Codice Fausti qui de diversis rebus, & frequentius de gratia Dei diserte visus est disputare, in scandalum moverentur Quaso ut consulentes, quid de praefatis auctoribus dictis videatur, autoritate apostolica responsionis agnoscant: maxime quod filii quoque magistri militum, Vitalianus, & Justinianus praecipue super hac re rescripto beatitudinis vestrae similiter informari desiderant.* Quid ad haec Hormisdas? Fausti libros amandandos declarat; & Augustino standum in iis potissimum, quae ad Prosperum, & Hilarium scripserat; quum de gratia, & libero arbitrio Catholicae, & Romanae Ecclesiae doctrinam praefertant. *Hi vero, inquit, quos vos de Fausti cujusdam Galli Antistitis dictis consuluisse, literis indicatis, id sibi responsum habeant. Neque illum recipi, neque quemquam, quos in autoritate Patrum non recipit*

Apud Lab.
tom. 5.
pag. 662.

Apud Lab.
ib. p. 663.

examen Catholica fidei, aut Ecclesiastica disciplina, ambiguitatem posse gignere, aut Religiosis præjudicium comparare De arbitrio tamen libero, & gratia Dei, quod Romana (hoc est Catholica) sequatur, & asseveret Ecclesia, licet in variis libris Beati Augustini, & maxime ad Hilarium, & Prosperum, possit cognosci, tamen in Scriniis Ecclesiasticis expressa capitula continentur, quæ si vobis desunt, & necessaria creditis, destinabimus: quamquam qui diligenter Apostoli dicta considerat, quid sequi debeat, evidenter agnoscat.

8. LEO MAGNUS. Quam invicte pro divina gratia certaverit, Pelagianosque depresserit, ignorat nemo, nisi quem plane lateant historiæ Ecclesiasticæ monumenta. Præ ceteris legendus est Prosper lib. de prom. Dei dimid. temp. cap. 6. scribens: *In Italia nobis apud Campaniam constitutis, dum venerabilis, & apostolico honore nominandus Leo Manichæos subverteret, & conterreret Pelagianos, & maxime Julianum. Quod vero in summam Augustini laudem cedit, est, magnum hunc Pontificem in Epist. 84. quam dedisse dicitur ad Nicetam duo capita ex libro Enchiridii D. Augustini, caput nempe 45. & 46. ex integro inferuisse. Quid illustrius, Leonem doctissimum, eloquentissimumque Pontificem, Augustini vocibus fuisse locutum? Hoc satis, ut agnoscamus, Augustini sententias, Spiritus sancti oracula evasisse.*

9. FELIX IV. Memorandum illud est, quod legitur in præfatione Synodi II. Arausicanæ, ex Cæsario Arelatensi Episcopo, qui Felicem IV. rogavit, ut Semipelagianos per Gallias grassantes Ecclesiæ fulminibus dejiceret. Malo occurrit Felix Ecclesiastica documenta Cæsario ministrans, ut Semipelagianorum depressis erroribus Ecclesiæ doctrina incolumis servaretur. *Pervenit, inquit Cæsarius, ad nos esse aliquos, qui de gratia, & libero arbitrio, minus caute, & non secundum fidei Catholica regulam sentire velint. Unde in nobis secundum auctoritatem, & admonitionem Sedis Apostolicæ, justum, & rationabile visum est, ut pauca capitula ab Apostolica nobis Sede transmissa, quæ ab antiquis Patribus de certis Scripturarum voluminibus in hac præcipue causa collecta sunt, ad docendos eos, qui aliter ac oportet, sentiunt, ab omnibus observanda proferre, & manibus nostris subscribere deberemus; quibus lectis, qui huc usque non sicut oportebat, de gratia, & libero arbitrio credidit, ad ea, quæ fidei Christianæ conveniunt animum suum inclinare non differat. Jam vero quanam fuere capitula ab Apostolica Sede per Felicem ad Cæsarium transmissa? Sententiæ fuerunt Augustini de divina gratia, & libero arbitrio quæ in Ecclesiasticis scriniis servabantur; adeo ut illius Arausicanæ II. Synodi Canones ex totidem Augustini sententiis conflati sunt, ut ex collatione per Binium facta jam constat; & nos suo loco exponemus. Neque refert, ut Norisius animadvertit, in citata præfatione Cæsarium transmissa capitula asserere ab antiquis Patribus collecta; quas enim transmisit Felix Augustini sententias Felicis præcessores semper coluerunt; quippe Bonifacius, Cælestinus, Leo, Gelasius, Prosper, & alii Augustini vocibus semper locuti sunt, eorumque volumina ditaverunt. Caterum, inquit Simundus, gravi, & diuturnæ contentioni, quæ sanctissimos, & doctissimos utrimque viros in Gallia centum, & amplius annis exercuit, finem postea tandem attulit Synodus Arausicana II. quæ totam de gratia, & libero arbitrio controversiam ex Sancti Augustini sententia composuit.*

Tom. I.
Concil.
Gallic. in
notis ad
Synodum
Araus. II.

10. GELASIUS. Illustre adeo hunc penes Pontificem fuit Augustini nomen, ut passus non fuerit, quemdam Senecam miserabilem senem non modo totius eruditionis alienum, sed ipsius quoque intelligentiæ communis prorsus extraneum, Sancti Doctoris scripta, una cum scriptis Hieronymi, diris excipere,

cupere, & conviciis proscindere: quapropter invehitur dicens: *Adbue majus scelus accrescit, ut sub conspectu, & presentia Sacerdotum beate mem. Hieronymum, atque Augustinum Ecclesiasticorum lumina, Magistrorum muscamoritura, sicut scriptum est, exterminans oleum suavitatis lacerare contenderet.* Quid porro Seneca ille machinabatur? Pelagianam pestem per Italiam afflare; gratiam nempe ad salutem non esse necessariam, eamque secundum merita nostra dari prædicans, pueros a labe originali minime coinquinatos nasci, neque damnari posse, absque baptisinate decedentes. Laudat Pontifex & Hieronymum; quippe & Hieronymum vituperabat Seneca. Verum si Epistolam ad Episcopos per Picenum datam consulamus, totus est, & per omnia Augustinianus, ut Vasquius eum vocat, Epistolam legesis apud Labbè tom. 5. pag. 306.

Epist. ad
Episc. per
Picenum.

r. part.
disp. 91.
num. 75.

II. BONIFACIUS II. Cum nonnulli forent Episcopi adhuc opinantes, a nobis esse fidei ceptum, eos compescuit Cæsarius, deditque Felici IV. literas per Armenium Abbatem, quæ Pontificem certiores fecit eorum, quæ in illa causa gesserat. Intermoritur Felix, cui successit Bonifacius II. Cæsario amicitia conjunctus, qui, ab Armenio acceptis literis, non solum Cæsarii gesta commendat; verum etiam juxta Augustini sententiam omnia perduxisse congaudet inquit: *Atque adeo de hac re multi Patres, & præ cæteris beate recordationis Augustinus Episcopus, sed & majores nostri Apostolica Sedis Antistites, ita ratione probentur discernisse latissima, ut nulli ulterius deberet esse ambiguum, fidem quoque nobis ipsam venire de gratia.*

12. GREGORIUS MAGNUS. Augustini opuscula vocat hic Pontifex deliciosum pabulum, torrentemque perspicuum, cui bibunt, qui bibunt: Innocentio enim Episcopo, ejusdem in Jobum commentarios laudanti respondens ait: *Si deliciosiori cupitis pabulo saginari, Beati Augustini patrioti vestri opuscula legite, & ad comparisonem siliginis illius, nostrum fursurem non queratis; atque in præfatione homiliarum in Ezechielem, quas Marianus Episcopus transmitti sibi rogaverat: Tua itaque dilectio, inquit, has sibi ad legendum mitti poposcerat; sed valde incongruum credidi, ut aquam despicabilem hauriret, quem constat, de beatorum Patrum Ambrosii, atque Augustini torrentibus profunda, atque perspicua fluentia assidue bibere.*

Lib. re-
gist. 10.
indic. 3.
Epist. 37.

13. MARTINUS I. Carthaginenses charos habet, & laudibus cumulat, quod Augustinianæ doctrinæ studia impense colant. Vos, ait Epist. 4. *merito de sincero corde amplectimur, cum maxime tamquam perennes lucernas, confessionis vestre characteres nobis expresseritis, sive huic Apostolicæ Sedi, per Synodales literas vestras, quas in nobis Spiritus Sanctus informavit, per Ecclesiæ Catholicæ oratorem, gloriosum nempe Augustinum. Quibusque cum vos patrißare compererimus, & universum in vobis Doctoris decus in vestris piissimis dogmatibus efferre, atque exprimere, necessario his Beati Jeremie verbis vos omnes collaudamus.* Augustinum qui adpellat Ecclesiæ Catholicæ oratorem, dicit quoque Ecclesiæ Catholicæ vocem; eo pacto, ut inquit Serius, quo solent Principum oratores, Principum pro quibus legatione funguntur, effata loqui, mentemque publice denunciare.

14. AGATHO. Actione 4. sextæ Synodi œcumenicæ extat Agathonis Epistola ad Augustos, ubi Augustinum adpellat *Doctorem præstantissimum veritatis prudentissimum prædicatorem.* Epistolam consule apud Labbè tom. 7. 667. & 671.

15. HADRIANUS I. Apud eundem tom. 8. pag. 755. legesis Pontificis hujus Epistolam in actis septimæ Synodi recensitam, ibique Augustinum reperies nuncupatum ab Hadriano *præcipuum Ecclesiæ Patrem, & optimum Docto-*

Doctorem, quem de prædestinatione scribens in Epistolis 95. ad Egilam, & 97. ad Hispaniæ Episcopos ad unguem prosequitur, ejusque doctrinam tenendam imperat, præclarissimum Sancti Fulgentii (quem habuerit Fulgentius magistrum quis non probe novit?) testimonium adoptans. *Opera misericordie*, inquit, ac *justitiæ suæ preparavit Deus in æternitate incommutabilitatis suæ*: & sicut operum suorum numquam fuit ignarus, sic in eorundem operum preparatione numquam improvidus. Preparavit ergo justificandis hominibus merita, preparavit eisdem glorificandis & præmia: malis vero non preparavit voluntates malas, sed preparavit eis justa & æterna supplicia. Hæc est æterna prædestinatio futurorum operum Dei, quam sicut nobis Apostolica Doctrina semper insinuari cognoscimus, sic etiam fiducialiter predicamus.... Teneatur ergo prædestinationis veritas a fidelibus cunctis; quia quisquis divinum non credit in hac prædestinatione consilium, non perveniet ad gloriosum ejusdem prædestinationis effectum. Totam de prædestinatione Augustini sententiam hic summam accipe.

16. CLEMENS VIII. Augustini doctrinam quanti fecerit Clemens VIII. quis ignorat? Acta Congregationum de auxiliis solennia sunt; solenne itidem Decretum Pontificis, quo universas de auxiliis controversias, juxta Augustini scita expendendas jussit. Clementinæ orationis fragmentum hic repetam, quod suo Euchologico a Congregatione suprema S. R. Inquisitionis approbato inseruit P. Macedo inter elogia Pontificum. *Quamvis*, ita Pontifex, nisi Deo rationem reddere debeam mearum actionum, dicam tamen in presentiarum rationes, propter quas ADSTRINGERE STATUI, totam hanc disputationem, ad normam DOCTRINÆ SANCTI AUGUSTINI de gratia. Prima est, quod si, teste Beato Prospero fere initio libri contra collatorem, viginti annorum spatio acies Catholica Ecclesia ita dimicavit pro gratia contra Pelagianos, ut tandem, Augustino duce, vicerit, oportet etiam ut in causa consilii EUNDEM DUCEM AGNOSCAMUS, ET SEQUAMUR. Secunda est, quod idem Sanctus nihil videtur prætermisisse eorum, quæ ad presentes controversias pertinent &c. Tertia tandem ratio est, quod cum multi Pontifices, & Prædecessores nostri doctrinam Sancti Augustini tam acres fuerint assertores, ac vindices, ut quasi hereditario jure eam in Ecclesia relinqui voluerint, æquum non est, ut patiar illam hac hereditate privari. Eadem in oratione mentionem facit Zosimi, Bonifacii, Cælestini, Leonis, & Hormisdæ, quod Augustini doctrinam contra Pelagianos ita laudaverint, ut illius scripta, quæ intra Gallias a novis Pelagiane hæresis sectatoribus reprehendebantur, consulto approbaverint. Augustinum iterum commendat, quod totum divinæ gratiæ negotium ita penetraverit, & explicuerit, ut quicquid iis in disputationibus, quæ Clementis tempore instituebantur, agendum erat, jam olim copiose S. Doctor pertractaverit. Vanum est enim quod a nonnullis dicitur, putari, presentes quæstiones esse recentius a Theologis scholasticis excogitatas; cum nihil contra divinæ gratiæ necessitatem, & virtutem a Recentioribus quibusdam nunc asseratur, quod a Pelagianis, & Semipelagianis olim assertum non fuerit; nihil etiam adversus illos pro ejusdem divinæ gratiæ virtute, atque efficacia, & necessitate dici oporteat, quod Sanctus Augustinus ante mille fere & ducentos annos non docuerit. Ad Molinistas vero sermonem convertens affatus ita fuerat: Novis vestris istis opinionibus, vel veteribus quidem, sed sepultis jam post mille ducentos annos, & ab Ecclesia profligatis, ita Catholicorum animos rursus imbuere studuistis, ut procul dubio videamini pacem scindere, inconsutilem Domini tunicam dividere, & in Ecclesiam Dei Pelagii hæresim iterum invehere. Quid enim aliud est.... post habitis his Sanctissimis, & doctissimis Patri-

Patribus (Hieronymo, Ambrosio, Augustino, Prospero, & aliis) recentioribus quibusdam, vel nullius, vel certe exigui nominis Doctoribus, tamquam ducibus, ad istas vestras opiniones defendendas uti, quam Ecclesiam Dei Pelagianorum erroribus denuo inficere, & contaminare? Quid est hoc quod molimini? an non dubitatis pro defensione unius Molinae invehere in Ecclesiam Dei Pelagii dogma? Perpendite, obsecro vos, quam grave periculum a vestris istis concertationibus universo Christiano orbi impendeat. Nolite communi necessitati, & saluti, privatas vestras rationes preferre. Credite Patribus, credite veritati. Integram legito orationem apud Serium lib. 3. Histor. cap. 10, & in append. docum. 9.; adseritque Norisius, Philippum Vicecomitem Mediolanensem Episcopum Catacensem sibi orationem illam ostendisse ipsius Clementis manu exaratam; quod idem Episcopus testatum reliquit in notis Mss. ad caput 4. libri 8. Augustini vindicati: & apud se ipsum extare volumen illud Norisius gloriatur.

17. CLEMENS XI. Anno 1702. libellus prodiit sub Launoji nomine hunc præferens titulum: *Veritable Tradition de l'Eglise sur la Prédestination, & la Grace &c.* Impium opus, diabolica inventio! Libellum proscripsit Clemens ad minus tamquam impium, & blasphemum, necnon fulgidissimo Ecclesie lumini, maximoque Doctori Sancto Augustino injuriosum.

18. ALEXANDER VII. Anno 1660. die 7. Augusti ad sacram Theologicam Lovaniensium facultatem literas deferendas tradidit insigni Augustinensi Doctori Christiano Lupo Pontifex Alexander. Laudat, quod Theologica illa facultas Augustini doctrinam hætenus præamaverit, additque animos, ut illam teneant semper, atque defendant. De reliquo non dubitamus, vos pro singulari scientie pietatisque studio sanam, & incorruptam, qualem tot Apostolicæ Sedis declarationes, & Sanctorum Patrum traditiones requirunt, doctrinam semper amplexuri, & adversus orthodoxæ Religionis hostes defensuri sitis, nec non præclarissimorum Ecclesie Doctorum Augustini, & Thomæ Aquinatis inconcussa, tutissimaque dogmata sequi semper, ut asseritis, ac impense revereri velitis: quorum profecto Sanctissimorum virorum penes Catholicos universos ingentia, & omnem laudem supergressa nomina novi præconii commendatione non egent &c. Nonne hæc peracta post Baji damnationem?

19. BENEDICTUS XIII. Proscriptis hæresibus Lutheri, Calvini, Quesnelli, Jansenii, & Baji fidenter plus quam satis conclamabant plures scientie mediæ vindices, Augustini doctrinam e scholis eliminandam, ut libertati fatalem, quem in errorem impegisse, ajebant, S. Antistitem nimio disputationis æstu. Quin impudentius? Benedictus vero XIII. blaterantium ora contusit, Augustini, & Thomæ discipulos ita alloquens: *Magno animo contemnite, dilecti filii, calumnias intentatas sententiis vestris de gratia præsertim per se, & ab intrinseco efficaci, ac de gratuita prædestinatione ad gloriam sine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hætenus docuistis, & quas ab ipsis SS. Doctoribus Augustino, & Thoma, se hausisse, & verbo Dei, summorumque Pontificum, & Conciliorum Decretis, & Patrum dictis consonas esse schola vestra commendabili studio gloriatur.*

S C H O L I O N.

20. Hæc in Augustini doctrinam Pontificum præconia Cenforum animos non modice exasperarunt. Hinc eorum conatus, ut & præconia ipsa eluderent, ne Augustini nomen tantæ foret autoritatis quanta iis ex oraculis Augustino succrescit. Lege præ cæteris Annatum; ast percurrere Norisium in vindiciis, ubi obtrectatores omnes susque deque exagitat.

Pares in Sanctum Augustinum sacrarum Synodorum honores.

21. SYNODUS V. Constantinopolitana II. collat. 3. variis Ecclesiæ Doctoribus recensitis, quos inter Augustinus connumeratur, profitentur Patres: *Suscipimus omnia, quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorum exposuerunt*: collatione vero quinta, plura, imperante Synodo, recitata ex Augustino fuerunt, simulque laudata.

22. SYNODUS VI. OEcumenica. Initio hujus Synodi extat Epistola; ibique sic Patres affantur: *Nos omni cum veneratione suscipere, amplecti, defendere, predicare Orthodoxos Patres, qui dogmata salutaria nobis reliquerunt, ut omni sapientia clarus Augustinus Hipponiregensis Episcopus.*

23. SYNODUS TOLETANA VIII. Panegyrim agit floridissimam hæc Synodus: etenim cap. 2. his verbis Augustinum enunciat: *Vir quoque Sanctissimus Augustinus, vestigationis acumine cautus, inveniendi arte præcipuus, asserendi copia proflus, eloquentia flore venustus, sapientia fructu fecundus.*

24. SYNODUS ARAUSICANA II., & Carthagenensis celebrata ann. 418. Summus accedit honor ex binis hisce Synodis Augustino; quippe quæ ediderunt decreta; quosque confecere de gratia, & libero arbitrio Canones, totidem sint Augustini sententiæ, & documenta.

25. SYNODUS FLORENTINA. Sanctorum Patrum testimonia recensens Florentina Synodus, Augustini auctoritatem seligit, eamque primo loco ponit: *Nunc Sanctorum Doctorum auctoritatem in medium proferamus; ac in primis Augustini illustrissimi Latinorum Doctoris, quem quinta Synodus consecravit.*

26. SYNODUS TRIDENTINA. Plura sanxit de justificatione, & de gratia Synodus hæc: eritque jucundum, quum de gratia per se efficaci erit sermo, decreta, & canones cum Augustini verbis conferre, cunctaque ex Augustino pene confecta detegere,

Sanctorum Patrum in Augustini doctrinam elogia.

27. Clarissimas Sanctorum Patrum commendationes prosequimur: non omnium sane; res siquidem nimis protraheretur; sed eorum testimoniis contenti erimus, qui vel Augustino fuisse synchroni, vel ejus doctrinæ sensus intimius rimati sunt. Præcedat igitur

Epist. 25.
apud Aug.

28. HIERONYMUS. *Macte virtute, in orbe celebris. Catholici te authorem antiquæ rursus fidei venerantur, atque suspiciunt; & quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur.*

In perorat.
contra
Collat.

29. S. PROSPER. *Sufficienter, ut arbitror, demonstratum est reprehensores Sancti Augustini, & vana objicere, & recta impugnare, & prava defendere: peremptorumque armis intestinum bellum moventes dictis divinis, atque humanis constitutionibus rebellare. In hoc autem contra collatorem opere totus est in sanctissimi Præceptoris sui laudibus, ejusdemque doctrinæ tutela.*

In Epist.
ad Aug.

30. S. HILARIUS Arelatenus. *Quicquid pro ea gratia, quam in te pusilli cum magnis defendimus, volueris, ac valueris, gratissime accipiemus tamquam a nobis charissima, & reverendissima auctoritate decretum.*

Lib. 1. ad
monim.
cap. 30.

31. S. FULGENTIUS. *Nos itaque charissime hæc interim pauca de libris San-
cti Augustini, & de responsionibus Prosperi ad hoc malimus huic libello in-
serere, ut cuncti noverint, quid debeant de predestinatione Sanctorum, impio-
rumque reprobatione sentire, simulque ut appareat, ejusdem B. Augustini dictis
tenorem*

tenorem sententiae nostrae convenire. Idque in Augustini laudem celebre est quod ait lib. 2. de verit. præd. & grat. cap. 18. *Beatus Augustinus, indutus virtute ex alto abundantius illis omnibus laboravit, non autem ipse, sed gratia Dei cum illo &c. sensum quippe Christi habens tam gratiae Dei, quam humani arbitrii, & officia discrevit, & merita, semper divinis humana subiciens, & veraciter docens, divinitus homini, & gratuito justificationis donum, & bonae voluntatis exordium, & plenum tribui glorificationis effectum.*

32. S. RHEMIGIUS. Graviter perculsi, & confusi animo vidimus in eis & Scriptura Sanctae certissimam veritatem, & Beatissimorum Patrum, praecipueque Sancti Augustini reverendam, & in omni Ecclesia Catholica receptissimam auctoritatem novo conatu, & ausu nimis temerario impugnari, & quantum in ipsis fuit improvide, atque insolenter labefactari. Unde ipsa charitate provocati, & commoniti, per quam in uno Christi corpore omnes unum esse debemus, ut sicut Apostolus dicit, invicem pro se sollicita sunt membra Hac, inquam, charitatis affectione visum est nobis, atque complacuit, ut hac qualiacumque sunt & ad commonitionem nostram, & ad eorum, qui legere voluerint, edificationem, & confirmationem compendioso, lucido (prout Dominus aspirare dignatur) sermone scriberemus; quicquid in eo dicendum putavimus, non nostro sensu, aut presumptione, sed praefatorum Sanctorum Patrum venerabili auctoritate firmantes, a quorum vestigiis, unitate absit, ut vel nos, vel illi quorum charitate compulsi hac dicimus ullatenus recedamus, ne ab ipsis divisi etiam ab ipso Domino dividamur, qui illis specialiter dicit: qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. Quos nimirum tanta in Ecclesia sua esse voluit gratia, & gloria, ut confiderenter cum Apostolo dicere possint: qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in vobis &c.

Lib. de te-
nen. verit.
Scrip. c. 4.

33. Prolixior forem, si omnium, qui pro Augustini doctrina stant, Patrum, antiquorumque summi nominis Theologorum classem hic vellem retexere. Ast eorum testimonia solummodo protuli, qui Augustino fuere coævi, ejusque germana sensa intimius scrutari sunt, & a malignantium conviciis vindicarunt. Quod quanti sit ponderis, nemo est qui non videat.

I I.

De notione gratiae, ejusque variis divisionibus.

34. Omnis, Tullio elegantissime dictante, quae ratione suscipitur, de aliqua re institutio, debet a definitione proficisci; quippe quæ rei naturam, de qua disputatur, explicat. Hinc exercitationibus de divina gratia eas præmittimus definitiones, quæ faciem rei explicandæ præferant. Sit ergo

Lib. 1. de
Offic. c. 1.

D E F I N I T I O I.

35. Gratia, de qua Theologi, est donum Dei gratuitum supernaturale naturæ rationali collatum, ipsique indebitum per ordinem ad salutem eternam.

S C H O L I O N.

36. Apposite hanc dixi esse gratiam, de qua Theologi. Gratia namque vocabulum obtinet quodvis Dei beneficium, sive intra naturæ terminos coarctetur, sive transcendat illos. Hinc agebat Augustinus: quadam non impro-

Epist. 177.
alias 95.

banda ratione dicitur gratia Dei, qua creati sumus & de hoc tanto beneficio gratias agere debemus. Unde merito & ista gratia dici debet, quia non precedentium aliquorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata est. Ast Theologi de divina gratia cum Pelagio certantes, non de naturalibus donis, quæ ultro admittebat hæreticus ille, disputant; sed inquirunt de supernaturalibus ad æternam salutem plane gratuitis, quæ vel aperte negabat, vel subdole confessus est. Quapropter dixerat de Pelagio S. Doctor: Videtur certe, hac eum commemorasse, quæ natura valent non tamen aliquid posuit, quale de gratia intelligi volumus, sine qua homo non justificatur, ubi de sanandis, non de instituendis naturis agitur.

De nat. &
grat. c. 11.

DEFINITIO II.

37. Gratia alia est *gratum faciens*, alia *gratis data*. Prima dicitur *supernaturale donum ad propriam eorum salutem, quæ confertur, præcipue ordinatum*; hujusmodi est illustratio mentis, qua nobis innotescit quod latebat, & inspiratio charitatis, qua fit suave quod non delectabat, vel pulsationes, vocationes, suasiones ad justificationem disponentes. Altera vero donum *supernaturale potissimum ad aliorum salutem creature rationali collatum*; variasque doni hujus species connumerat Apostolus in priori ad Corinthios Epistola cap. 12. *Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ, alii discretio spirituum, alii genera linguarum &c.* Nitida explicatione utriusque doni meminit Scotus subtilium princeps: *Omne donum Dei datum homini, inquit, aut est gratum faciens, vel gratis datum: sic intelligendo hoc quod est gratum faciens, vel actualiter, vel dispositive: quod brevius dici potest, quod Deus nullum donum dat alicui, nisi vel propter bonum ejus, vel propter bonum Ecclesiæ.*

In 4. d. VI.
quæst. IX.
S. item.

SCHOLIUM.

38. Alterum ex hisce donis non dicitur *gratum faciens*, neque a *gratis dato* distinguitur, quasi & illud, quemadmodum istud, gratuito munere non donaretur; atque adeo aliqua gratia foret non gratis data. Gratis utrumque datur; nomenque generis relinquitur uni speciei, eo quod propria adpellatione careat; ut Bellarminus scite animadvertit.

Lib. *. de
gratia &
lib. arb.
cap. 2.

DEFINITIO III.

39. Gratia porro *gratum faciens* modo *actualis*, modo *habitualis* est. Actualem vocant Theologi, *quæ transeunter voluntatem ad bene operandum ita inclinât, atque movet, ut inclinata, & mota voluntas cum illa bonum operetur.* Habitualement dicunt, *quæ immanenter animam exornat, Deoque gratam efficit.* De actuali gratia expressius, quam quod magis, pertractat Augustinus suis in operibus contra Pelagium, eamque esse inculcat *qua agitur non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut cognita diligamus.* De habituali itidem loquitur istam dicens *gratiam qua justificamur; idest qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.*

De gratia
Chr. c. 12.

Ibid. c. 3.

SCHOLIION.

40. Raro ; ac ferme numquam , adnotante P. Macedo , reperire est in Scoto *Gratia actualis* vocabulum . Semper enim pro suo loquendi modo utitur nominibus *influentia communis* , *Deique essentia* , ad idem prorsus significandum ; quæ vocum differentia nihil officit , retenta rei significatione , quam voces ipsæ important . Actuale igitur gratiam voluit innuere quum scripserit : *Actus qui est meritum , est in potestate mea , supposita influentia generali , si habeo usum liberi arbitrii , & gratiam* .

Collat. 10.
differ. 2.
S. superest.

In 1. d. 17.
quæst. 3.
S. sed tunc
est lin. ad
primum .

41. Item ubi ait quod peccator potest ex naturalibus cum COMMUNI INFLUENTIA considerare peccatum commissum , ut offensivum Dei . Pariter cum inquit , quod per culpam privat se homo illa assistentia divina , qua Deus paratus erat cooperari sibi ad rectitudinem . Hisce phrasibus gratiam actualem haud dubie intellexit , ut notant Commentatores , quos inter Cavellus in Scholio . Absit tamen , quod generales illæ voces *communis influentia* , & *assistentia divine* quid contineant in Scoto male sapiens , ut olim in Pelagio ; & quam catholice enuncientur , erit alibi demonstrandum .

In 1. d. 14.
q. 2. S. ad
hujus .

In 2. d. 37.
q. 2. S. secundum
probo .

DEFINITIO IV.

42. Actualis gratia itidem vel *præveniens* est , sive *operans* , vel *subsequens* , sive *cooperans* . Gratiam hisce terminis divisam tradunt Scripturæ , dicente regio Psalmista : *Misericordia ejus præveniet me : misericordia tua subsequetur me* . Primam definit Augustinus , eam esse , quæ primum bonæ voluntatis motum in nobis sine nobis operetur ; Alteram vero , quæ priorem illum motum subsequitur , voluntatemque ad opus salutare perficit . Congruenter igitur capite decimosextimo de gratia , & libero arbitrio tractans inquit : *Ipse ut velimus operatur incipiens , qui volentibus cooperatur perficiens* . Propter quod ait Apostolus . *Certus sum quoniam qui operatur in nobis opus bonum , perficiet usque in diem Christi Jesu* . Porro si ab eodem sanctissimo Præsule , ac insigni gratiæ tractatore exquiramus , cur *Gratia præveniens* dicatur *operans* , & *subsequens cooperans* nominetur , causam e vestigio tradit : *ut velimus sine nobis operatur ; cum autem volumus , & sic volumus ut faciamus , nobiscum cooperatur : tamen sine illo vel operante ut velimus , vel cooperante cum volumus , ad bona pietatis opera nihil valemus* .

Pf. 58. 11.
Pf. 22.

SCHOLIION I.

43. Placet Scholasticis , operantem gratiam vocare *habitum gratiæ* , quatenus justos nos facit , ut ajunt *formaliter* ; quod præstat Deus in nobis sine nobis : *Cooperantem* vero eundem habitum adpellant prout operis meritorii principium est . Et sane nequimus meritorie operari , quin gratiæ operanti & nos ipsi operemur . Quamvis vera hæc sint ; hoc tamen pacto gratia *operans* , & *cooperans* haudquaquam traditur juxta Apostoli , & Augustini mentem ; quum Augustinus Apostolo inhærens , non tribuat gratiæ operanti , ut Bellarminus habet , vim justificandi hominem ; sed eum afficiat , ut justificari exoptet : & operatio proprie illius est , qui non *formaliter* , sed *efficienter agit* .

Lib. 1. de
gratia &
lib. arb.
cap. 14.

SCHOLIION II.

44. Docentes; *operantem gratiam* in nobis sine nobis efficere primum bonum voluntatis motum; absit quod intelligamus, nil prorsus nos agere; quamquam cum Augustino dicamus: *ut velimus sine nobis operatur*; agimus profecto non vitaliter solum; ut volunt aliqui autumantes, priorem illum voluntatis motum ita esse indeliberatum, ut voluntas sit mere recipiens; verum etiam libere; quippe sentio, hanc gratiam ex eo *operantem* dici, quod primum actum voluntatis deliberatæ operetur. Siquidem percipere haud possum, quomodo fiat, Deum in nobis operari ex c. dilectionem; quin & ipsi, utcumque tenuiter, diligamus; quod in Apostolo Petro, Augustino iudice, evenisse certo certius credendum est. Ubi enim ait: *ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens* illam, quam Deus Petro impertitus est, gratiam expendit dicens: *& quis istam, & si parvam dare coeperat charitatem, nisi ille, qui preparat voluntatem, & cooperando incipit?* Quoniam ipse *ut velimus* OPERATUR INCIPIENS, qui VOLENTIBUS COOPERATUR PERFICIENS. Ut ergo vellet Petrus, parvam operari coepit in Petro charitatem. Hanc ne tenuem charitatem coepit operari Deus in Apostolo, quin & Apostolus inciperet, etsi remisse, diligere, sive dilectionem velle? Dilexit prorsus; adeoque cum gratia operante in Petro ut vellet, adfuit & Petrus, non vitaliter solum, sed deliberate agens. Quapropter sexto decimo capite ejusdem libri jam dixerat Augustinus: *Certum est nos velle cum volumus; sed Deus facit, ut velimus bonum, de quo dictum est: Deus est, qui operatur in nobis & velle.* Cum autem paullo post subdit: *ut velimus sine nobis operatur*, excludere intendit quamcunque nostram præviam operationem, qua moveatur Deus, ut operetur in nobis *velle*: Gratia namque gratis datur; ceteroquin non est gratia; atque hinc, ut velimus, operatur *sine nobis* aliquid boni agentibus: Quapropter Gratia in operando dicitur quandoque sola; quemadmodum solam dixit Augustinus in alterius Apostoli, Pauli nempe, conversione; *ut de Cælo vocaretur, & tam magna, & efficacissima vocatione converteretur, Gratia Dei erat sola.* Profecto Conversio illa in Paulo operata est, ipso Paulo libere operante. Eccur igitur sola hic nominatur gratia? Quia merita ejus erant magna, sed mala. Hæc ratio, quam exhibet S. Doctor, satis aperte confirmat quod de gratia operante ab eo per ly *sine nobis operatur* expressa, sentimus; nempe sine Paulo aliquid boni præmittente, unde a Deo vocari, & converti mereretur.

De grat. &
lib. arb.
cap. 6.

SCHOLIION III.

45. Quod si quis dubiter hæc amplecti, ne *operantem* gratiam cum *cooperante* confundat; sat erit, animum intendere ad eam, quam ambo obtinent, diversitatem; In natura siquidem, & essentia nullam sane præferunt: Quapropter cum sententiarum Magistro, D. Bonaventura, Alensi, Richardo, ceterisque celebrioribus Scholæ veteris Præceptoribus docuit Scotus quod *eadem est gratia operans, & cooperans*. Aliunde ergo repetendum discrimen est: penes nempe effectum, ad quem ordinantur; Quoniam gratia *operans* prævenit quemcumque bonæ voluntatis motum, quem ipsa operando incipit; *Cooperans* vero voluntatem perficit, quam fecit bonam. Ast sive incipiat, sive perficiat, nobis libere concurrentibus, facit. Verbo dicam. Sine nobis volentibus Gratiam Deus immittit; quandoquidem nemini liberum est illuminari,

In 2. d. 26.
quæst. 1.
S. opposi-
tum.

exci-

excitari, vocari; Gratia tamen semel immissa, deliberati motus modo tenues, & imperfecti, modo robustiores, & perfecti eodem instanti consurgunt: tenues quidem, quum gratia, *ut velimus, operatur incipiens*; perfecti, quum *volentibus cooperatur perficiens*; perfectosque voco illos, qui prioribus subsequuntur: Unde gratia, a qua adjuvantur & *cooperans*, & *subsequens* adpellatur; quemadmodum *cooperans* dicitur, & *præveniens*, a qua producuntur priores.

46. Quæ superius adnumeravimus gratiarum nomina non penes Augustinum tantummodo frequentissima sunt; sed in Conciliis quoque Arausicano, & Tridentino occurrunt. In Arausicano legendi sunt canones 3. 4. 5. 6. In Tridentino Sessio 6. capitis 5. ubi declaratur, exordium justificationis a *præveniente gratia sumendum esse, & per excitantem, atque adjuvantem gratiam, eidem gratia libere cooperantes nos disponi.*

S C H O L I O N IV.

47. Gratiam *prævenientem* ab *operante*, a *cooperante* *subsequentem* non discrepare tradidimus. Tournelius vero inquit, unam cum altera immerito confundi. Namque Gratia *præveniens*, & *subsequens* ita potest appellari vel per respectum ad liberum voluntatis consensum, vel per respectum ad invicem. Si comparate ad liberum voluntatis consensum; vel Gratia *præveniens*, & *subsequens* voluntatis consensum includit, vel non; Si prius; Gratia *præveniens* distinguitur a Gratia *operante*, sicut & *subsequens* a *cooperante*; Si posterius non distinguitur.... Si vero Gratia *præveniens*, & *subsequens* comparate ad se invicem considerentur; tunc *præveniens* Gratia dici debet prima Gratia, per quam homo ad bonum excitatur: *Subsequens* vero, quæ primam illam subsequitur. Considerationem hanc surripuit Tournelius a Frassenio; sed, ni fallar ipse, falluntur ambo Scriptores: namque pro certo habent, *operantem* gratiam nullatenus consensum includere; atque hinc a *præveniente* distingui, quotiescumque a *præveniente* separari consensus nequeat; quod tamen quantum a vero alienum sit, jam demonstravimus. Quid porro Tournelius sibi vult per *ly sicut & subsequens a cooperante*? Profecto *subsequens* includit consensum: eccur hoc ex capite distinguetur a *cooperante*, quæ Deus volentibus, proindeque consentientibus cooperatur perficiens? Ceterum gratias, quarum nomina, & divisiones supra retulimus, minime discriminari inter sese, in Augustino satis perspectum arbitror: Utrumque, ait S. D. *utrumque legimus in Sacris eloquiis; & misericordia ejus subsequetur me. Nolentem prævenit, ut velit, volentem subsequitur, ne frustra velit.* In postremis hisce Augustini verbis, idem plane esse *prævenientem*, & *operantem*, *subsequentem*, & *cooperantem* gratiam, dignosce, vel ipso Tournelio invito teste. Enimvero *operantem*, & *cooperantem* non aliunde Theologus hic probat, quam ab Augustino docente: *ut velimus, sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo operante, ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.* Bene est; & nos ita docuimus. Ast quid discriminis inter Augustinum, qui juxta sacrum eloquium *misericordia ejus præveniet me* dixit: *nolentem prævenit, ut velit*, & Augustinum qui ait: *ut velimus, sine nobis operatur: sine illo operante, ut velimus, nihil valemus*? Quid itidem discriminis; dum juxta illud alterum *misericordia ejus subsequetur me* scribens: *volentem subsequitur, ne frustra velit*, congruenter inquit: *cum autem volumus, nobiscum cooperatur, sine illo cooperante cum volumus, ad bona pietatis*

De grat.
Chr. q. 1.
multipl.
Grat. div.
num. 7.

Frassen. in
prælod. de
Div. gra-
tiæ benefi-
cio q. 11.

In Enchir.
ad Lauren.
cap. 32.

pietatis opera nihil valemus? Igitur non nisi nomine gratiæ illæ inter se se differunt.

C O R O L L A R I U M.

48. Quemadmodum a *præveniente*, & *subsequente* gratia non secernitur *operans*, & *cooperans*; ita neque *excitans*, atque *adjuvans*. Nam, ut gratia *præveniens*, & *operans* mentem veluti a sopore excutit, dum terrenis expergefacta oblectamentis nihil boni operatur; ita *subsequens*, & *cooperans* excusæ menti opitulatur, ut bonum perficiat.

A N I M A D V E R S I O.

v. ad Sim-
num. 22.

49. In motibus, qui ab operante gratiâ in nobis excitantur, quum bene velimus, duo consideremus oportet; & ipsam nempe, quam experimur, mentis affectionem, dum excitamur, ipsamque voluntatis motum, qui in ea excitatione illico affectionem illam comitatur. Porro affectio in nobis per gratiam producta prorsus indeliberata est; nemini siquidem est liberum velle excitari, neque per excitationem ita vel ita affici, docente Augustino *ut occurrat, quod delectet, atque invitet animum, non esse in hominis potestate*; Motus vero inde effectus sine deliberatione, etsi debili & imperfecta, consistere nequit: Tunc enim voluntas incipit velle bonum, & eo modo, quo vult, deliberate vult.

C O R O L L A R I U M.

50. Quemadmodum primus deliberatæ voluntatis motus absque indeliberata affectione, quam a *præveniente* gratia excitati primitus experimur, nequit consistere; ita a gratia *præveniente* est, quod primo excitemur, & primo deliberate velimus: Cum enim dicimus *prævenientem*, live *operantem* gratiam eam esse, quæ primum in nobis efficit deliberatæ voluntatis motum, haudquaquam existimamus, quod nihil indeliberati menti nostræ insit, & præeat, antequam deliberate operetur.

D E F I N I T I O V.

In 2. d. 37.
quæst. 2.
§. secundo
probo.

51. Gratiæ actualis notissima divisio est in *sufficientem*, & *efficacem*, quarum una, nemine discrepante Christiano Theologo, est, quæ *bene operandi potestatem confert*, live, ut ajunt, *dat posse*; quarum altera *dat posse, & velle, tantumque velle, ut semper cum effectu conjuncta sit*. Primam iisdem terminis innuit Scotus. Probans namque, cur sit imputabile peccatum, etiam amissa per peccatum gratia; esse imputabile, ait; quia, licet tunc non habeat gratiam, nec possit ex se habere, in hanc tamen impotentiam ex se incidit, potuit enim custodisse eam, & dabatur sibi ad hoc posse, ut custodiret eam.

C O R O L L A R I U M I.

52. Omnis gratia *efficax* est quoque *sufficiens*; licet non vicissim. Compertum enim est, ab actu inferri potentiam; non tamen a potentia actum.

COROLLARIUM II.

53. Si *sufficiens* gratia conferat solummodo agendi potentiam; ea; prout ab efficaci secernitur, cum effectu minime copulatur; quippe hunc non consequitur per solam, quam obtinet, efficiendi potestatem.

SCHOLION.

54. Vere profecto dicimus, *gratiam sufficientem* effectu destitui. Cavendum tamen, ne hanc quocumque effectu vacuum dignoscentes, otiosam prorsus admittamus. Alius enim est effectus, quem natura sua defert, alius ad quem ordinatur. Illo priori nequit profecto expoliari; quum fieri nequaquam possit, in nobis, ex. caus., immitti piam illuminationem, quin mens nostra illuminetur, piam excitationem, quin excitetur; atque ita de similibus. Posterior autem quem intendit, cujusmodi foret, v. g. cordis conversio, culpaeque detestatio, effectus ille est, quem minime consequi, nos intelligimus. Plura de gratia cum *efficaci*, tum *sufficienti* dicenda occurrunt, quae alibi trademus.

DEFINITIO VI.

55. Gratia alia *interna*, alia *externa* est. Internam dicimus, quae animam interius adficit, in eaque operatur, ut velimus quod bonum est. Externam vero, quae animam movet exterius, eamque ad bonum allicit, invitat, suadet per legem, atque doctrinam, per exempla Christi, per Sanctorum miracula, aliaque externa objecta, quae ad divina cognoscenda mens excitatur.

ANIMADVERSIO.

56. *Externa* gratia ad salutare opus non sufficit, nisi *interna* accedat, quae operetur, ut quod bonum est, velimus. Immo, sola operante *externa* gratia, peccatores, ut notat Aurelius Piette, quandoque peiores fiunt. Miracula sane non defuerunt Pharaoni; in conspectu tamen miraculorum durior factus est. Quid de Lictoribus Christum quarentibus? Quum primum respondentem Christum audierunt: *Ego sum*, disjecti veluti a turbine ceciderunt; a consilio tamen de Jesu capiendo minime recesserunt. Igitur praeter *externam* gratiam, quae solum invitat, allicit, suadet ad opus bonum, requiritur & *interna*, qua Deus charitatem inspiret, & cordis duritiem primitus auferat.

EXERCITATIO I.

De natura gratiae.

I.

57. **V**arias in prolegomenis jam praemisimus gratiae divisiones; nunc ad gratiae naturam investigandam properamus. Thomistis compluribus, ac veteribus Scholasticis solemne est, Gratiae naturam locare in actuosa qualitate a Deo producta, quae physice in nobis operetur. Dixi, Thomistis compluribus majorum documenta sectantibus solemne hoc esse: Non omnes enim

Controv. I
art. 3.

I. 2. q. 110.
art. 1.

enim in votis habent, qualitatem hanc, illarum de genere entitatum; quibus fuit semper feracissima schola vetus; ac præ ceteris celeberrimus controversiarum de divina gratia Tractator Joannes Gonzalez is est, qui adversus hujusmodi qualitatem, in qua gratiæ natura ponitur, indignatur, & acerrime stilum acuit. Gratiam alii constituunt in voluntate, & misericordia Dei, quæ nobis intime præsens operatur, salutariter ut operemur eisdem actus, quos divina liberalitate impertitur nobis. Et sane Divo Thomæ famulantur hisce verbis docenti: *Gratia Dei dupliciter dicitur. Uno modo voluntas Dei gratis aliquid dantis; alio modo ipsum gratuitum donum Dei.* Augustinenses juxta Augustini placita contra Pelagianos, ac Semipelagianos non semel præstiruta, sustinent, aliam non esse gratiam a cognitione boni, qua mens nostra illuminatur, & ab inspiratione charitatis, qua delectatur voluntas, ut faciat quod per veritatis aperitionem innotescit.

S C H O L I O N.

58. Hæc illuminatio, & sanctæ delectationis inspiratio opus Dei profecto est, ab ejusque voluntate nostram movente promanat. Hinc Theologi contendentes, non aliam esse gratiam, quam Dei voluntatem nobis intime præsentem, atque in nobis operantem, assignent, quænam sit hæc divinæ voluntatis intima nobis operatio; quandoquidem in sola Dei voluntate, & misericordia sistentes gratiam quidem increatam, non creatam hoc pacto considerant; & gratiæ potius principium, quam naturam demonstrant,

A N I M A D V E R S I O I.

In 2. d. 27.
q. unica
§. ideo
alia est
opinio.
Ibid. §. si
ergo.

59. Insanum esset diffiteri, Scotum temporum moribus non indulsisse, gratiæ naturam in qualitatibus castris relegando. Verum exponere non omisit, quid illius qualitatis nomine sibi vellet; charitatem nempe: Inquit enim, *quod gratia formaliter est virtus, quæ est charitas, & quæcumque excellentiæ attribuantur gratiæ, & charitati; & e converso.* Charitatis porro excellentia est, suavitatem, & delectationem immittere, affectum, per quem suave fiat, quod non delectabat, infundere, & cupiditatem circa bonum excitare in nobis; & paullo infra ait, *quod omnis gratia est charitas, & vicissim, si de limitata perfectione, cujusmodi est gratia creata, sermo sit; ut ipse Subtilis Doctor scite animadvertit: Gratia namque increata, hoc est Deus sub ratione non diligibilis, ut ille ait, sed diligentis, est quidem charitas, Joanne prædicante: Deus charitas est: sed non est formaliter gratia. Alibi ultra inspirationem charitatis, mentis quoque illuminationem assignat, consentiens, quod Spiritus Sanctus inhabitans quasi perficit potentias habitibus supernaturalibus, duas quidem, intellectum, & voluntatem.*

In 1. d. 17.
quæst. 2.
§. quantum
ad tert.

A N I M A D V E R S I O II.

Seff. 6.
can. 3.

60. De gratia *habituali* in præcatis, aliisque locis loquitur Scotus: Quod tamen de *habituali* gratia docet, tantundem de *actuali* edocere, credendum est. Gratia siquidem actualis & ipsa Spiritus Sancti est operatio nos ad justificationem moventis, ut sancitum habemus a Tridentino: Quapropter si Spiritus Sanctus inhabitans perficit intellectum illuminando, voluntatem inspirando, quum justificati jam sumus; id ipsum præstat & Spiritus Sanctus movens, ut justificemur. Hinc, ut paullo supra retulimus, docet, *quod omnis gratia*

gratia est charitas. Illud alterum in Scoto adnotare oportet, de actione gratiæ in voluntatem frequentius, quam in intellectum, ubi de gratia differit, sermonem habere; quod factum reor, ut agnoscamus, in illuminatione quidem, atque inspiratione eum velle gratiam; sed in inspiratione charitatis magis, quam in illuminatione mentis ab ipso constitui.

ANIMADVERSI O III.

61. Charitatis nomine, juxta Augustini mentem, venit quandoque illa peculiaris virtus, quæ in Deum tendit summum, supremumque bonum propter se diligibile, quæque amor benevolus, & *charitas* peculiari titulo adpellatur: quandoque sumitur pro bona voluntate, & boni cupiditate, quæ primitus nobis inspiratur, ut opus supernaturale perficiamus. Quum igitur gratiam definientes sanctæ delectationis nomine in Augustiniano sensu utimur, non intelligimus actum illum charitatis præstantissimum, quo Deus propter se diligitur; sed illam boni cupiditatem, illum boni amorem, qui actus quoscunque perfectos, cumque ipsum, quo Deum propter se amore prosequimur, & propter Deum summe bonum omnia operamur, in nobis præcedit. Hinc

COROLLARIUM.

62. Quamvis non omnis sancta delectatio sit illa charitas, quæ actum amoris benevolum constituit; quævis tamen hujusmodi charitas est sancta delectatio, eo ferme modo, quo *licet charitas, & gratia*, inquit subtilis Doctor, *sit eadem res; hoc tamen est ut diversimode concepta; quia Deus est formaliter charitas; sed non sic est formaliter gratia*. Quemadmodum igitur non omnis charitas est formaliter gratia, licet omnis gratia sit formaliter charitas: ita non omnis sancta delectatio est charitas, qua Deus propter se diligitur; quamvis hujusmodi charitas semper sancta delectatio sit.

In Reportatis d. 27. S. ideo dico.

I I.

63. Ut certa ab incertis, a falsis vera secernamus, opere pretium est, quid circa gratiæ naturam Jansenius senserit, expendere. Principii loco docuit Jansenius *neminem amplecti aliquid, quod eum non delectat, & voluntatem ipsam, nisi aliquid occurrerit, quod delectet, atque invitet animum, mox veri nullo pacto posse. Quod enim volumus aliquid, ex delectatione nascitur, & quod vehementius volumus, ex ardentiori delectatione. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius, quod bonum sit, novimus, eoque delectamur ardentius. Si autem nulla delectatione tangit animum, etiamsi hoc bonum esse noverit, nulla etiam ratione hoc ipsum volet*. Hinc pro duplici operationum genere duplicem statuit delectationem, quæ ad operandum nos moveat, terrenam nempe, atque cœlestem. Terrena voluntatem percellit ad volendum, quod malum est, & a justitia alienum; Cœlestis eandem excitat ad volendum, quod est bonum, justitiæ consonum. *Delectationes, inquit, carnis, & spiritus, quas Augustinus inter se pugnautes prædicat, ut animum in consensionem trahant, non sunt aliud, nisi duæ istæ concupiscentiæ, ac desideria carnis, & spiritus, adeo ut concupiscentia carnis in causa sit, cur justitia deseratur, ac deserendo peccetur; & concupiscentia spiritus in causa sit, ut voluntas adjuta, & elevata, & concupiscentiarum suarum visco expedita, in operationes cœlo dignas prorumpere, & evolare possit*.

Lib. 4. de grat. Chr. c. 7. & 8.

Ibid. c. 4.

Ibid. c. 3.

Ibid. c. 3.

64. Utraque porro delectatio, Jansenium si audiamus, rationis advertentiam

tiam antevērit, omnemque liberum voluntatis consensum; quapropter de hujusmodi delectationibus nullibi habet verbum, quin indeliberatas adpellet. Quartum adeat quisque librum, quem Iprensus ille Episcopus de gratia Christi conscripsit; oculosque conjiciat in caput undecimum, ubi constare ait, *delectationem illam cœlestem, qua carnis desideria spiritui rebellantia coercentur, non esse aliud, nisi amorem, vel desiderium a Spiritu Sancto inspiratum, quo mens hominis improvise, & indeliberate, ac delectabiliter tangitur, & suaviter affigitur legi Dei*. Nec diversimode docuit de terrena delectatione, ex qua peccata profluunt, quæque est *vel ipse primus concupiscentia motus, quo bono terreno, quasi coaptatur animus, vel desiderium indeliberatum, quo urgetur ad malum*. Jansenii ergo sententia, delectabilis illa quædam arrisio, seu complacentia objecti, qua tangimur, dum operamur, motus omnes liberos voluntatis antegreditur, & viam parat, sine qua omnino operari non possumus.

65. Illud alterum in suo delectationum systemate constituit Jansenius, quo totus in eo sit, ut ostendat, quod si delectationes oppositæ, *terrena* nempe, atque *cœlestis* gradibus inæquales sint, proindeque inter se pugnantes; ab ea delectatione *necessario* abripitur ad operandum animus, quæ gradibus alteram vincit; si vero una ab altera minime superetur, quippe sint inter se æquales, nec una gradibus aliam excedat, nec ab alia excedatur; tunc in suspensio hæret animus, nihilque operatur; quemadmodum pondus in æqua lance suspensum. Quid clarius, quid disertius penes eundem de Christi gratia scriptorem, quam in Augustino gloriari, *nisi cœlestis delectatio major fuerit, quam terrena, qua noster affectus detinetur, fieri non posse, quin propria voluntatis infirmitate vincamur*. Major enim delectatio numquam sane delectatione minore superabitur; sed eam sequetur animus, qua magis eum afficiendo suavitate detinuerit. Hanc esse contendit Augustini mentem constantissimam, & sæpe declaratam, idcirco in ista cum tentationibus dimicatione magnam, adeoque majorem, ac victricem delectationem cœlestem esse necessariam, ut delectatio terrena superetur; quia alioquin voluntas tam magnas volendi vires adhibere non potest, seu, ut Schola loquitur, tam intense, ac fortiter velle non potest, quantum necesse est, ut tentatio, seu delectatio opposita superetur. Quid porro systematicè sentiat, quum indeliberatæ delectationes illæ pari vi, atque energia polleant, apertissimo ipsius testimonio evincitur. Nisi enim, inquit, *cœlestis delectatio tanta fuerit, ut ei delectationes rerum terrenarum cesserint, vel peccabitur (a terrena delectatio cœlestis victa) vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur*. Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. Ita ille in hisce postremis Augustini verbis plurimum fidens.

66. Ex hisce omnibus conjicere pronum est, binas illas indeliberatas delectationes, prout a Jansenio constitutas, esse *relative* physice invincibiles; nempe non posse unam ab altera vinci, non aliunde esse, quam a graduum superioritate; ex eo enim tantummodo quod una gradibus suis altera superior sit, ab ea, quæ gradibus est inferior, vinci nequaquam potest; quia delectatio illa indeliberata, quæ modo comparata delectationi inferiori, est invincibilis, absolute in se inspecta vincibilis esse potest, si quæ est inferior delectatio, intensior exurgeret: Ast, donec inferior gradibus perseveret, delectatio superior, habita ratione graduum, invincibilis semper erit. Juxta quam doctrinam, notat Crondermus, alibi aperte fatetur Jansenius, quod *pondere illo (delectationis indeliberatæ) nunc voluntas premitur, ac delectabiliter, imo INSUPERABILITER, gratia absente, ad peccandum trahitur*.

ANIMADVERSI O.

67. Ne in sententias, quas circa gratiæ naturam defensant in Scholis Catholicis viri Catholici, præcipitem quis ferat censuram, plurimum negotii faceffit, attente perpendere, quisnam Jansenianæ hæreseos character sit. Stomachum namque movent, & scandali implent mensuram non pauci vel invidi, vel in Scholastico-Dogmaticis controversiis plane ignari, qui semel ac audiunt, quempiam e Theologis pro indeliberatis delectationibus relative vitricibus stare, ceu Jansenistam traducunt, Janseniumque ipsum in illo Theologo reviviscentem exprobrant. *Bibliotheca Jansenistica, Dictionarium Jansenisticum*, ubi insigniores viri, & optime de re Theologica meriti impudentissime inferuntur; *Epistola Doctoris Sorbonici ad Amicum Belgam, Bajanismus, & Jansenismus redivivi in scriptis Beilelli, & Berti*. Epigrammata Italice conscripta sic nuncupata: *Sonetti contro le opinioni di Michel Bajo, di Giansenio Iprense, del Beilelli, del P. Berti Agostiniano, del Viatore, del Rotigni, e del Migliavacca*, ceteraque ejusdem farinae opuscula, vel invidorum, vel imperitorum hominum sunt documenta. Igitur serio considerandum, non errasse Jansenium, quod indeliberatas delectationes relative vittrices præcisè docuerit; verum quod ita indeliberatas admiserit, ut relative quoque invincibiles instituerit: quo fit, ut ex Jansenii testimoniis demonstravimus, voluntatem in duarum delectationum conflictu, robustiori, quæ gradibus aliam superat, obluctari nequaquam posse; proindeque docet: *tam impossibile esse voluntati, ut bene velit, & operetur* (si delectatio terrena coelestem gradibus vincat) *quam homini ceco, ut videat, vel surdo, ut audiat, vel tibiis fracto, ut recte gradiatur, vel avi, ut volet sine alis*. Delectationes ergo mere indeliberatæ pro graduum superioritate relative physice invincibiles, atque hinc physica antecedente necessitate voluntatem afficientes, illud complexum est, quo damnatum Jansenii systema totum perstruitur, vitiaque scaturigo, unde quinque proscriptæ propositiones diffluunt, ut propositiones ipsas vel leviter consideranti palam fiet. Legito Stephanum de-Champs disp. 3. cap. 1. num. 3. & 4. Antoninum Massoulieum tom. 2. pag. 362. Vincentium Gotti tom. 9. pag. 5. Hyacinthum Gravesionium Epist. 1. Laurentium Berti lib. 17. de Theolog. discip. cap. 1., ejusque Apologiam tom. 2. pag. 151. 231. 324. 327. 415. Fortunatum a Brixia in suo, quod Matriti edidit, Jansenii systemate, aliosque de gratia Tractatores, qui Jansenii doctrinam rimati sunt; compertumque erit, ubi cum Ecclesiæ doctrina Jansenius bene senserit, quæque sint dogmata, in quibus a doctrina, quæ est Ecclesiæ, longe aberraverit.

COROLLARIUM I.

68. Turpiter allucinantur, atque falluntur dicentes, errorem esse in Jansenio damnatum, quod voluntas sequatur id, quod magis delectat. Hoc enim tantum abest, ut inter Janseniana scita, quæ Ecclesia proscripsit, sit accensendum; quinimmo præclara est sententia Divi Thomæ, *bonum, quo movetur voluntas, esse bonum cognitum, & conveniens; cognitum quidem, quia ignoti nulla est cupido, neque amari potest, si lateat: conveniens vero, quia alioquin non moveret voluntatem*. Ita Angelici præceptoris mentem indicat Massoulieus art. 6. pag. 394. Videfis Angelicum in prima parte Summa q. 83. art. 1. 2. 3. & in 1. 2. q. 13., in 2. Sentent. d. 24. q. 1., necnon de

verit. q. 24. Bellarminum lib. 3. de Grat. & lib. arb. cap. 8. necnon veteres, recentioresque melioris notæ Theologos.

COROLLARIUM II.

Lib. 7. de
grat. & lib.
arb. c. 14.
Cortina
Theol. 47.

69. Nihil cum damnata Jansenii doctrina commune habent Theologi illi, qui gratiam statuentes *in delectatione indeliberata*, ajunt, indeliberatam eam esse, quatenus consideratur, ut prior illa motio in nobis a Deo excitata; quæ deliberata tunc fit, quum priori illi excitationi paret voluntas, ut opera inde salutaria consequantur. Indeliberatam delectationem hoc pacto constitutam ut operandi principium, evidens est, ab ea abhorreere quamplurimum, quæ consensum omnem ita præcedit, ut, si gradibus superior sit, invincibili necessitate voluntatis consensum sibi obstringit; quæque per consequens deliberata evadit numquam ex voluntatis consensu libero (excipe libertatem a coactione, quam Jansenius ultro admisit.) Hinc a Jansenio longius recedunt illi, quibus arridet, hujusmodi delectationem tueri eam asserentes deliberatam, ex eo quod in eodem instanti, ut superius adnotavimus, quo Deus voluntatem excitat, movet, atque inclinat suaviter, voluntas ipsa actum elicit. Horum Theologorum sententiam suam fecit Bellarminus, inquiens, *Gratiam operantem illam esse, quæ efficit in homine primum actum deliberatæ voluntatis*; suam fecit & Macedo vir summus, & in re Theologica præstantissimus.

SCHOLION I.

De grat.
Chr. edit.
Ven. 1728.
pag. 242.

70. Solemne est, Innocentium XI. anno 1679. die 2. Martii, *omnibus in virtute sanctæ obedientiæ præcepisse, ut tam in libris imprimendis, ac MSS. quam in Thesibus, disputationibus, ac Predicationibus caveant ab omni censura, & nota, necnon a quibusdam conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede, recognita, super iisdem propositionibus judicium proferatur*; neminemque fugit, Innocentium XII. jussisse, *ne quis traducatur invidioso nomine Jansenismi, nisi prius legitime constiterit, aliquam ex quinque propositionibus docuisse, & tenuisse*. Nihilominus ultra recensitos in citata animadversione Scriptores, video Tournelium, qui absque verborum furore Jansenismum impingit cuicumque Theologo, duas delectationes *indeliberatas* etiam *relative* victrices defensanti. *Delectatio superior*, inquit, *seu relative victrix Janseniani systematis basis, ac fundamentum est*: & paullo infra pariter concludendo statuit: *quinque famosa propositiones ex delectatione superiori relativa velut a fonte, ac radice a Jansenio derivantur*. An secundus inveniri queat author, qui implexè magis, perturbatè, atque confusè Jansenianum systema exponat, planè ignoro. Unum vel alterum dicamus oportet; nempe vel ignorasse Tournelium, quid Jansenius docuerit, vel, Tournelio iudice, defensari nequeunt delectationes *relative* victrices, quin pro graduum superioritate physice invincibiles itidem tueantur; quippe in hujusmodi delectationum relativarum physica invincibilitate stat revera damna Jansenismi basis, ac fundamentum. Si Tournelianos hoc in negotio excessus quis cupiat legere prorsus evolutos, discussos, & ad basim usque concussos, adeat Danielelem Concinam ævi nostri decus, & ornamentum. Tournelium serio exagitat in sexto Theologiæ Christianæ volumine cap. 5. §. 5., ostenditque ad purum, putumque figmentum Jansenismum reduxisse, ut Massoulieum ceu Jansenistam pro libito tra-

ducere

ducere posset. Concinam consule, qui doctissimum ejus confratrem a calumniosa Tournelii censura vindicandum, nec operi, nec labori pepercit.

S C H O L I O N II.

71. Principium duarum delectationum pro graduum superioritate physice invincibilium totius damnati Jansenismi basim constituere diximus, demonstraturi, ubi de quinque famosis propositionibus sermo erit. Non pauci hoc laudabiliter præstiterunt, quibus accensere mihi liceat Clar. Patrem Fortunatum a Brixia mei in Seraphico instituto gregalem. *Cornelii Jansenii systema de gratia Christi* cum Brixiae anno 1751. primis, tum Matriti, ubi e vivis decessit, anno 1755. secundis curis procusum methodice exposuit, ac theologice confutavit. Verum historici, & dogmatici Theologi muneris oblitus, ultro progressus est: Brixensem enim nostrum si audiamus; *videtur ad declinandam Jansenismi notam nequaquam sufficere, ut famosum illud principium* (duarum delectationum) *de morali dumtaxat necessitate intelligatur, sumpta morali necessitate non pro ea, quæ etsi raro, aliquando tamen fallit; sed pro illa quæ certo, & infallibiliter suum semper infert, obtinetque effectum.* Physica est necessitas illa, quæ ex delectationibus relative physice invincibilibus, ut docuit Jansenius, profuit: Hinc a delectationibus moraliter tantum invincibilibus moralis illa necessitas dimanat. Fortunatus vero, quemadmodum pro uno eodem considerat *physicam, & moralem* necessitatem, ita in *physicam* invincibilitatem ait incidere *moralem*; proindeque, eo ipso iudice, *moralis* delectationum *invincibilitas*, quam Catholici Theologi plures tuentur, non sufficit ad declinandam Jansenismi notam. Hæc in præsentiarum enunciassè sufficiat; quid de Fortunati ratiocinationibus sentiendum sit, dicturi, juxta doctrinas methodice tradendas.

Pag. 242.
edit. Matr.

P R O P O S I T I O I.

Gratia est inspiratio dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus.

72. Proposita simulque probata remanet propositio, quæ prout tradidimus, ab ipso Augustino traditur lib. 4. contr. duas Epist. Pelag. cap. 5. Neque in Augustini operibus quicquam aliud reperire est, quod expressius, luculentius, ac frequentius doceat, & in quo adeo totus sit, ubicumque gratiæ confessionem a Pelagianis exposcebat. Hic vero ea solummodo a S. Doctore mutuabimur, quæ principii loco veluti assumuntur, & gratiæ complectuntur naturam, quicumque ille sit naturæ status, in quo gratia consideretur. Profecto natura hominum divini adjutorii semper indiguit, semperque debuit ab ipso Deo adjutorium deprecari. At, cum ab illo illius adjutorium deprecamur ad faciendam, perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat? Divinis institutionibus edocenda semper fuit humana natura, ut scienda sciret, agendaque ageret. Verum docet Deus suavitatem inspirando dilectionem . . . docet scientiam, insinuando cognitionem. Cum itaque alia sint, quæ ideo discimus, ut tantummodo sciamus: alia vero, ut etiam faciamus, quando Deus ea docet, sic docet, ut sciendo sciamus aperiendo veritatem; sic docet, ut facienda faciamus inspirando suavitatem. Quod si a justitia deflectat homo, seseque injustitiæ committat, regulam hanc pro causa assignat S. Doctor; nempe, sive quia latet, an justum sit, sive quia non delectat . . . ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia Dei est. Quovis in statu hominis naturam contemplemur, homini enixe curandum, justitiam

Lib. 2. de
pecc. me-
rit. & re-
mit. c. 19.

Serm. 118.
num. 3.

Lib. 2. de
pecc. me-
rit. c. 17.

Serm. 8. in
psal. 118.
num. 5.

tiam ut fervet, atque in iustitia proficiat: sed quibus gradibus ad eas (iustificationes) perveniatur, ostendit. Prius est enim, ut videatur quam sint utiles, & honestæ, deinde ut earum desiderium concupiscatur. Postremo, ut proficiente lumine, atque sanitate delectet earum & operatio, quarum sola ratio delectabat. Hæc faciliora sunt, quam oporteat, sermocinando, explanari. Quid enim aliud a scientia, quæ latens verum adperiat, & a boni delectatione, quod antea non delectabat, pro actuali gratia præveniente ab Augustino præcitatis locis insinuatur? Latius rem hanc prosequeremur, si, quum de Pelagiana hæresi sermo erit, manum non deberemus iterum admoveere. Ex Augustini igitur autoritate evincitur, humanam mentem nihil velle, nihilque operari posse, quin bonum prævie cognoscat, ab eoque delectetur.

73. Dices: Augustinum ibi loqui non de quacumque hominis operatione, sed de iis tantum, quæ ex amore proveniunt. Verissimum enim est, voluntatem nostram nihil amare posse, nisi illud eam delectet; atque hinc nihil eam velle, nihilque agere, amore ductam, nisi delectatione aliqua moveatur. At plura sunt in nobis, quæ ab amore non proficiunt; proindeque ab alio principio quam a delectatione profluunt.

Serm. 6.
de Verb.
Apost. c. 1.
Lib. 1. de
lib. arb.
c. 3. & 4.
Lib. 1. ad
Simpl.
quæst. 1.

Sed hæc ad placitum confinguntur, Augustino apertissime repugnante. Doctoris S. Doctrina est non semel repetita, delectationem esse cuiusvis operis principium; proindeque nulla est hominis operatio, quæ ex amore non proficiatur, suamque in illa basim non obtineat. Et quisnam Augustini mentem Augustino melius assequi potest? *Quidquid est peccatum, ait, in dictis, in factis, in cogitationibus, non exoriri, nisi ex mala cupiditate, nisi ex illicita delectatione.* Item asserit, clarum esse, jam nihil aliud quam libidinem in toto male faciendi genere dominari, quam alio nomine cupiditatem vocamus, omniaque malefacta non ob aliud mala esse, nisi quod libidine,

Lib. 11.
cap. 28.

idest improbanda cupiditate sunt. Pari stilo jam dixerat: *nemo animo amplectitur aliquid, quod eum non delectat;* & tertia secundi libri ad Simplicianum quæstione consimiliter conscripserat, *voluntatem nostram, nisi aliquid occurrat quod delectet, atque invitet animum, moveri nullo modo posse.* Demum aliis prætermisissis profero id, quod pulcherrime habet in libris de Civitate Dei, ubi amorem in quacumque reperit natura sive rationali, sive irrationali, sive sentiente, sive tantum vegetante. *Nam velut amores corporum momenta sunt ponderum, sive deorsum gravitate, sive sursum levitate ferantur; ita enim corpus pondere, sicut animus amore fertur, quocumque fertur.* Jam vero pronum est ratiocinari hoc pacto. Animus amore fertur quocumque fertur: ergo nullibi fertur, nisi ab amore feratur: & si ubi fertur, ab amore feratur, ut deorsum feruntur corpora gravitate; non quandoque in aliqua tantum operatione, sed semper fertur amore animus; quemadmodum in omni præconcepto motu semper a gravitate deorsum feruntur corpora. Hinc dignoscitur, an dentur reapse operationes aliquæ mentis nostræ aliunde quam ab amore proficiscetes: Nam, si *moveri nullo modo potest voluntas, nisi aliquid occurrat, quod delectet animum;* quid præter amorem illam movebit, si nihil aliud ab amore delectare queat? Vel enim movetur voluntas ad primo operandum amando, vel timendo: Si amando; bene est atque Augustini principiis famularis: si timendo: ergo falso dixisset Augustinus, quod *nullo modo moveri potest, nisi aliquid delectet animum.* Igitur, si operatur timendo, dicamus necesse est, aliquid præcessisse, quod delectavit animum; & successisse timorem, cum primum vel in bono, quo antea delectabatur licite, deprehendit, illius amissionem fore noxiam; vel in bono, quo antea delectabatur illicite, deprehendit mala plurima, quibus potest affici. Sive

unum

unum dicatur, five alterum, alterutrumque amor est; quum sit boni cupiditas; *boni vero cupiditas quid est nisi charitas?*

74. Probatur insuper propositio ex Tridentino Concilio undecimo sextæ sessionis canone, ubi illum anathemate ferit, *qui dixerit justificationem fieri sola imputatione justitiæ Christi, exclusa Gratia, & charitate, quæ in cordibus iustificatorum per Spiritum sanctum diffunditur, atque illis inheret.* Hoc utitur canone Jesuita Suarez, ut Gratiam a charitate distinctam probet; ast canonem infideliter detruncat, autumans, rem satis egisse per ea tantum ab ipso allata verba *exclusa gratia, & charitate*, quæis Gratia a charitate distincta enumeratur. Verum Andreas Vega, Gabriel Vasquez, Franciscus Macedo adnotarunt, canonem non adversari, sed favere quàm maxime. Nam absque inutilis repetitionis vitio, utimur persæpe nominibus idem significantibus; quod ut præstarent Concilii Patres, de Gratia, & charitate non definire quod in cordibus nostris *diffundantur, atque illis inhereant*, ut perperam habent, Vega referente, quædam exemplaria jam prælo excusa; sed dixerunt: *diffunditur, atque illis inheret*, juxta Apostoli verba, quibus innuitur, quod Gratia est charitas, & quod duo sunt diversa nomina unam, eandemque rem significantia; alioquin non *diffunditur, atque inheret, sed diffunduntur, atque inherent congruentius dixissent.*

Lib. 6. de
grat. c. 12.

Lib. 7. in
Conc. Tri-
dent. c. 27.
In 1. 2.
dist. 198.
cap. 1.
Collat. 7.
sect. 4.

75. Suffragatur & ratio. Urgent enim præcepta Legis, cui si parere velimus, duo necessaria nobis sunt; unum quod Legis præscripta cognoscamus; unde regius Psaltes intellectum sibi deprecabatur, ut viveret; alterum, quod in cognita legis observantia delectemur; ex quo idem Psaltes profitebatur, viam mandatorum cucurrisse, quum Deus cor ejus dilataverit. Quapropter dixerat Augustinus: *ab hac necessitate servitutis liberat, qui non solum dat præcepta per legem, verum etiam donat per Spiritum charitatem, cujus delectatione vincatur delectatio peccati.* Apertissima namque res est, quod *nisi etiam delectet, & ametur, quod caperit non latere, non agitur, non suscipitur, non bene vivitur.* Igitur vel ipsa ratio demonstrat, Gratiæ naturam a delectatione, & charitate nequaquam distingui.

Lib. 1.
oper. im-
perf. n. 107
De Spir.
& lit. c. 34

Occurritur objectis.

76. Objicies 1. Pluribus Augustinus docet humanam voluntatem non semper operari propter delectationem, quæ voluntatem ipsam indeliberate afficiat, & apertissime timorem a charitate distinguit S. D. ut duo operandi principia sane diversa: *Omnia, inquit, peccata due res faciunt in homine, cupiditas, & timor. Cogitate, discutite, interrogate corda vestra, perscrutimini conscientias vestras, videte, utrum possint esse peccata, nisi aut cupiendo, aut timendo..... Si cupiditas non valuit, forte timor valebit, ut pecces..... Itaque ad omne recte factum amor, & timor ducit. Ut facias bene, amas: & times Deum; ut autem facias male, amas, & times Mundum.* Si ergo non solus amor, profecto neque id tantum, quod nos delectat, illud est secundum Augustinum, quod ad operandum movet voluntatem: ex indeliberata quippe delectatione non timor, sed amor nascitur.

Ennar. in
psalm. 79.
num. 13.

77. Respondeo. Plures haberi virtutes, puta fidem, spem, timorem, quæ bonorum operum principium sint, plane concedo. Verum non aliter rationem principii habent, quam prout a charitate excitantur; scilicet ab affectione boni. Boni affectionem hic charitatem adpellamus. Quum enim prævenientem Gratiam describentes eam diximus esse *inspirationem* charitatis; charitatis nomine numquam intelleximus illum actum amoris benevoli, quo
Deus

Lib. 8. de
Trin. c. 10.
Lib. 2.
cont. duas
ep. Pelag.
cap. 9.
De Grat. &
lib. arb.
cap. 17.
Serm. 2. in
psal. 36.

De grat.
Chr. c. 26.

Deus propter se diligitur, quique, cum sit peculiaris actus, peculiarem quoque virtutem constituit, quæ peculiari titulo *charitas* nominatur; consequenter charitatem hanc pro cuiuslibet boni operis principio minime necessariam assignamus. Inspiratione igitur dilectionis, quæ proprie Gratia sit, solam intelligimus bonam voluntatem, quæ actus quoscunque salutes præcedit; quo in negotio Augustini sensa, & loquendi formulas amplectimur. *Quid est, inquit, dilectio, vel charitas, nisi amor boni? Quid est boni cupiditas, nisi charitas? Quid est aliud charitas quam voluntas? Charitas dicitur voluntas bona.* Hæc porro voluntas boni cum affectione erga bonum semper conjuncta est; atque hanc dicimus principium cuiuscunque boni operis, quatenus indeliberatus aliquis affectus dilectionis sanctæ a Deo inspiratæ præit semper opus salute deliberatum. Quapropter si actum illum examinare velimus, quo revelatis rebus assentimur, quique fides nuncupatur; deprehendimus ipsum oriri ab ea veritatis complacentia, qua delectatur animus in ipsius veritatis pulchritudine: si spem, qua in sempiterna felicitate consequenda erigimur; hæc enascitur ab ipsius felicitatis amore: si timorem, quo sempiterna mala aufugimus; exurgit ab amore veracis boni, cuius amissio deprehenditur in fallaci bono, quo quis detinetur illectus; demum peculiari virtute Deum propter se diligentes, actum charitatis præ cæteris præstantissimum clicimus. Quæ omnia non cerebro nostro commenti sumus; sed ab Augustino haurimus, qui Gratiæ naturam nobis describit. *Amor, inquit, inhians habere, quod amatur, cupiditas est; id autem habens, eoque fruens, lætitia; fugiens, quod ei adversatur, timor; idque si acciderit sentiens, tristitia est.* En ergo quod per varios amoris affectus varias experitur homo passiones, cunctasque ab amore prodeuntes; quo factum est, ut S. D. hanc regulam constituerit: *Quid autem boni faceremus, nisi diligermus? aut quomodo bonum non facimus, si diligamus? Etsi enim Dei mandatum videtur aliquando non a diligentibus, sed a timentibus fieri; tamen ubi non est dilectio, nullum opus bonum imputatur, nec recte bonum vocatur: quia omne, quod non est ex fide, peccatum est: & fides per dilectionem operatur.*

78. Hisce positis, sponte sua fuit ad objectionem responsio, negando quod assumitur probandum, Augustinum nempe docere, humanam voluntatem non semper operari propter delectationem; quod profecto minus feliciter probatur ex adducto, vel quovis alio consimili testimonio, ubi revera distinguitur amor a timore. Verum distinctio non se tenet ex parte principii, sed ex parte actus; timor siquidem & ipse ab amore excitatur: hinc oppido falsum est, timorem ex indeliberata delectatione non nasci. Vel, si mavis, distingue cum Augustino timorem a charitate, charitatis nomine sumpto pro illo actu amoris benevoli, quo voluntas nostra fertur in Deum summe diligibilem; ex huiusmodi charitate concedo haud nasci timorem; quinimmo timor ipsam præcedit, ipsique viam parat: Nascitur tamen a charitate, quatenus charitas est voluntas bona divinitus inspirata; quatenus est boni cupiditas; quatenus est affectio boni indeliberata opus supernaturale deliberatum præcedens.

79. Quæ diximus de sancta delectatione sunt proportionaliter asserenda de terrena ad malum nos alliciente. Non enim terrenæ delectationis nomine peculiarem illum animi sensum, quo vel nostra, vel quæ sunt Mundi, illecti, & abstracti deliberate amplectimur; sed malam intelligimus voluntatem. Mala porro voluntas non est nisi mali cupiditas ad malum sollicitans. Quemadmodum igitur ex diverso amoris affectu, quo ad bonum trahitur homo,

Lib. de
Catechiz.
rud. cap.
ultimo.
Lib. 2. de
pecc. me-
rit. c. 10.

homo; variæ enascuntur virtutes; ita ex diversa affectione malæ voluntatis diversa vitia. Quapropter & ipse Augustinus scribit, Diabolum nos tentare non solum per cupiditates, sed etiam per terrores insultationum, & dolorum, & ipsius mortis, eaque peccata iuste imputari, quæ non delectationis illecebra committuntur; sed causa devitandæ molestiæ alicujus, aut doloris, aut mortis. Quid vero in cupiditate, & delectatione hic intelligit? eam fortasse peculiarem animi affectionem, qua circa peculiaria objecta versatur voluntas nostra? profecto certum est, nos a Diabolo non semper hac via tentari; alioquin omnis tentatio peccatum esset. Intelligit ergo malam voluntatem, qua malum cupimus, & prosequimur ad insultationem, dolorem, mortemque vitandam; quæ mala voluntas non est nisi mali cupiditas: Si enim per terrores insultationum vincimur, nos certe capit amor honoris nostri, ex cuius contemptu irascimur, & vindictæ studemus; si per dolores vincamur, ab amore nostræ conservationis prius vincimur; & si terror mortis ad mala nos pertrahat; aliud non est sane ab amore vitæ nostræ. Concludamus ergo, quod, ut faciamus bene; amamus, & timemus Deum: ut faciamus male; amamus, & timemus Mundum; sed timore, qui ab amore nascitur.

80. Instabis i. Omnis timor, propter quem tam bene, quam male operamur, non oritur ex delectatione modo cœlesti, modo terrena, si non omnis amor, ex quo timor provenire dicitur, ex cœlesti, aut terrena delectatione nascatur. Atqui ita se habet. Si namque hæc delectatio esset omnis amoris fons, atque origo, jam omnis amor Creaturæ rationalis aut esset vitiosa cupiditas, qua Mundum diligimus, aut laudabilis illa charitas, qua Deus amatur: quod in Bajo primum, tum in Quesnello proscriptum, damnatumque est: ergo neque omnis timor ex ea delectatione provenit, sine qua nihil si-ve boni, si-ve mali operari valemus.

81. Resp. Concessa maj. nego min., cujus probationis nego majorem. Ut autem extricemus argumentum, quod valde magnificant nonnulli, trigessimam octavam Baji propositionem proferamus, ejusque declaremus sensum: *Omnis amor creature rationalis aut est vitiosa cupiditas, qua mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum sanctum in corde diffusa, Deus amatur.* Jam vero, vel Bajus de charitate habituali, & sanctificante intellexit propositionem construere, vel de actuali: Si de habituali, & sanctificante, quemadmodum eximii e quavis schola Theologi hactenus disseruere, affirmantes, in sensu charitatis habitualis fuisse ab Ecclesia proscriptam; si hoc inquam; non bene video, quid commune habeat cum Bajo assertio nostra, non aliam præter actualem gratiam insinuans.

82. Quod si gratiam actualem Bajum intellexisse, velimus; illud præcipue occurrit in Bajo considerandum; illum ita voluisse a charitate esse quidquid boni, & recti facimus, ut, si desit charitas, cupiditas & quidem prædominans impiorum cordibus inhærens, ibique exercens tyrannidem ea sit, quæ opus illud pariat, vitiet, corrumpat, pravum intrinsece reddat, dignumque damnatione. Hinc patet, quàm temere delectatio prout a nobis veluti operandi principium admittitur, cum Bajana propositione commisceatur. Enim vero, ubi non occurrit sancta delectatio, consequens haud est, quod irrepat cupiditas inhærens & prædominans illiusque insuper naturæ atque indolis, ut opus inde profectum coinquinet; sed ad operandum movemur vel a sancta delectatione, quæ amor boni, voluntas boni, bona voluntas est, vel a delectatione terrena, quæ sit qualiscumque cupiditas, seu qualiscumque Mundi, fluxorumque bonorum dilectio, quæ profecto non est hujusmodi, ut opus vitiet intrinsecus, & damnatione dignum efficiat; sed totum quantum

est in opere vitium ex alio capite desumendum est; nempe ex parte operantis, qui opus, spectata ejus substantia, malum vult; vel etsi, inspecta operis substantia, opus minime malum sit; bonum tamen non est undequaque, deficiente relatione ad finem ultimum. Hujusmodi porro debitæ relationis defectus operantem afficit, non intrinsecus vitiat opus, neque oriri dicimus a vitiosa cupiditate, quæ illud deturpet, & contamine. Plura qui cupit, adeat Laurentium Berti in suo Augustiniano de Gratia systemate *part. i. cap. i.* Plusquam satis, & splendidissimo Theologiæ apparatu ostendit vir clarissimus, quot habere potest sensus Bajana propositio; quinam catholici sint, & laudabiles, quinam impii, & condemnabiles, summi Theologorum suffragiis fidens, egregie probat, proscriptum in Bajo sensum fuisse de sanctificante charitate, qua deficiente, docuit, esse vitiosam cupiditatem quidquid homo sanctificante gratia destitutus operatur; quo nihil impius, nihilque damnabilius.

83. Instab. 2. Gratia est inspiratio charitatis, seu sanctæ delectationis; atqui sine hac sancta delectatione concupiscentia prævalet rationi: ergo sine hujus delectationis dono homo semper obedit concupiscentiæ; proindeque omnis amor aut vitiosa est cupiditas, aut laudabilis charitas.

84. Resp. Conc. maj., dist. min. Sine sancta delectatione concupiscentia prævalet rationi in iis, quæ ad pravum finem diriguntur, concedo; in iis, quæ vel suadente ratione, vel impellente natura fiunt, nego min. Rationi tunc prævalere concupiscentiam dicimus, quum terrenæ delectationi obsequentes, objecta delectabilia in pravum finem dirigimus; non autem si omne quod delectabile est, a sancta delectatione minime profiscatur; quandoquidem plura nobis insunt delectabilia, quæ nec sancta delectatio parit; nec iis tamen concupiscentia dominatur. Dominaturne concupiscentia innato illi appetitui, quo diligit quisque beatitudinem, iisque concupiscentiæ moribus, quæ homo invite percellitur? Concupiscentiane dominatur in filiis, qui, natura duce, in amorem erga parentes feruntur? Quis concupiscentiam præesse dicet innumeris virtutum officiis, quæ, suadente ratione, vel consuetudine postulante, humanam societatem tuentur? Hæc omnia a sancta delectatione non descendunt profecto; nec proinde a vitiosa cupiditate inquinata dicenda sunt; dummodo in malum finem non referantur, vel debita relatione in finem ultimum non deficient. Hoc si contingat, vitium erit operantis, non operis, quod sive ejus substantia spectetur, sive objectum, bonum honestumque est: ergo non est semper vitiosa cupiditas, ubi non regnat laudabilis charitas.

85. Objc. 2. Sanctissimi plerumque viri omni quandoque delectatione sancta destituuntur; spectatissimas tamen virtutes exercent; ut de admiranda Teresia Virgine præ ceteris legitur: ergo sancta delectatio ea semper non est, a qua tamquam a principio opus salutare auspiceretur.

86. Resp. Sanctissimis animabus quandoque subtrahit Deus spiritus dulcedines, eas intus angit, & pati finit; & revera patiuntur illæ: Absit tamen, ut dicamus, suis in passionibus bonam non esse voluntatem, bonique cupiditatem, quam charitatis vocabulo hic nos intelligimus. Immo pro bona earum voluntate & passiones ipsas diligunt speciali ea dilectione, quæ dicitur amor Dei benevolus. Hinc, etsi laborent, in *delicias spirituales*, ait Augustinus, *etiam ipsa, quæ videntur laboriosa vertuntur. Nullo modo enim sunt onerosi labores amantium, sed etiam ipsi delectant, sicut venantium, aucupantium, piscantium, vindemiantium, negotiantium, ludo aliquo se se oblectantium: Interest ergo quid ametur. Nam in eo quod amatur, aut non laboratur,*

boratur, aut & labor amatur. Quod si delectat labor ut fera capiatur, non delectabit labor, ut Deus acquiratur? Libenter ego laborarunt, & laborant electæ animæ; quia laborantes amant, amantesque laborant.

87. *Objic. 3.* Homines naturali instinctu averfari, & fugere quæ sibi molesta sunt, eaque, veluti ipsa impellente natura, formidare: Ejusmodi autem timor neque ex cœlesti, neque ex terrena delectatione potest tamquam ex causa derivari; Non enim ex cœlesti; cum non sit supernaturalis; neque ex terrena; cum naturalis instinctus, quo movente, molesta refugimus, peccati pœna non sit, sed naturæ conditio. Ergo &c.

88. *Resp.* Utrique verum est, naturali instinctu averfari nos & fugere, quæ molesta sunt nobis; neque a cœlesti delectatione tamquam ex causa semper derivari timorem illum. Ast neque ipsi sentimus, quemcumque timorem, qui ab amore excitetur, esse bene operandi principium: nunc autem de delectatione, quæ sit principium bene operandi, sermonem habemus. Hinc difficultatem propositam distinctione persolvimus: Timor ille est naturæ conditio, eritque bene, & salutariter operandi principium, si mere naturalis persistet, nego; si natura per Gratiā adjuvetur, & naturalis illa affectio per sanctam delectationem divinitus inspiratam excitetur, concedo. Ita cum proportionē dicendum de terrena delectatione, quæ principium male operandi non est, si præcise contempletur pro naturali quodam instinctu, quo movente, molesta aufugimus, delectabilia prosequimur; sed pro affectione naturæ per peccatum corruptæ, ad peccatum inclinante.

89. *Objic. 4.* Docet S. Augustinus, a sola voluntate petendam esse rationem, quamobrem alter duorum hominum, qui æqualiter animo affecti sint, eademque carnali *indeliberata* delectatione ad malum sollicitati, in peccatum cadat, alter in bono perseveret. *Si aliqui duo*, inquit ille, *æqualiter affecti animo, & corpore videant unius corporis pulchritudinem, qua visa, unus eorum ad illicite perfruendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret, quid putamus esse causæ, ut in illo fiat, in illo non fiat voluntas mala? ... Quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse a castitate deficere?* Jam vero: Carnalis cupiditatis delectatio, qua S. Doctor eos ponit æque a Demone sollicitari, vel major est cœlesti delectatione gratiæ, qua eorum voluntas itidem ex æquo, ut ille statuit, affecta est, vel est illi *æqualis*, vel *minor*. Si *major*; nemo non videt, futurum esse, ut ambo illi homines peccent: Uterque enim validiori delectationi obsequetur. Si *æqualis*: perspicuum est fore, ut vel peccet uterque, vel uterque suspensus hæreat. Si *minor*: inficiabitur nemo, utrumque, quod justum est, operaturum. Itaque vel male sibi consuluit S. Augustinus, dum illa sua hypothese possibile censuit, ut alter duorum hominum perseveret in bono, alter non perseveret; sed in peccatum ruat, idque culpa propriæ voluntatis; vel fallitur quisquis sibi persuadet, nos nihil amplecti, nisi quod delectat, & magis amplecti, quod magis delectat.

90. *Resp.* quod difficultas petit Jansenium, qui delectationem sive *cœlestem*, sive *terrenam* pro vel bene, vel male operandi principio ita indeliberatam instituit, ut accessione consensus liberi deliberata numquam fiat; proindeque est hujusmodi, ut excludat indifferentiam activam, qua potest voluntas vel consensum exhibere, vel retrahere. In hac Jansenii hypothese, si carnalis delectatio cœlesti major sit, profecto ambo illi homines in peccata ruant; vel hæreant suspensi, si delectationes æquales sint; vel si terrena sit cœlesti minor, ambo operentur bene, necessum est. Quid porro hæc sunt in systemate duarum delectationum relative victricium eo pacto

quo cum præclarioribus Theologis a nobis constituuntur? In primis illorum nobis aridet opinio, quæ *Gratiam prævenientem* eam vult esse, quæ primum actum dilectionis deliberatæ in nobis efficit, quemque indeliberatum solummodo ex eo dicimus, quod excitatur in nobis. Præterquamquod, etsi *prævenientem Gratiam* diceremus, quæ priorem motum sanctæ dilectionis indeliberatæ operatur; cassa, & nulla foret contra nos difficultas. Etenim ex primo illo castitatis amore in ambobus illis excitato, licet amor turpitudinis major esset; operari quod justum est, neuter posset, donec per voluntatis consensum deliberatus fiat castitatis amor primo excitatus. Igitur si in casu proposito carnalis delectatio cœlesti *major* sit, peccabunt sane; si cœlesti sit *par*, hæsitantes erunt; si *minor*, quod justum est sane operabuntur. Ergone Augustinus sibi male consuluit, dum in illa sua hypothese possibile censuit, ut alter duorum hominum perseveret in bono, alter non perseveret? Falliturne quisquis sibi persuadet, nos nihil amplecti, nisi quod delectat, & magis amplecti, quod magis delectat? Male sibi consuluisse Augustinus, iique fallerentur, si delectationem, quam primo excitat Gratia præveniens, ab assensu deliberato comparate ad opera quæ efficiuntur, penitus se junctam assererent. Verum, si quocumque in opere semper consensus liber accedat, evidens est, illectos a *majori* carnali cupiditate illos homines, quos in hypotesi recenset Augustinus, ita peccaturos, ut a peccando consensum, quem præstiterunt, possunt cohibere; ab *aquali* cupiditate captos, hæsitabunt sane; non ita tamen, ut vel una; vel altera delectatione prævalente, quod amplius delectaverit, amplecti libere nequeant; tandem a minori concupiscentia abstractos, in voluntate pudica stabiles perseverabunt, majori cœlesti delectationi libere obsequentes. Quo deinde pacto fiat, ut sub vividiori sive terrena, sive carnali delectatione bene, vel male operari libere possint, non est hujusce loci differere; & alibi quid Augustinus allatis in objectionem verbis intendat, nostrum erit expendere.

PROPOSITIO II.

Datur sancta delectatio relative victrix, qua homo tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat.

De pec.
merit. lib.
2. cap. 17.

Ibid.

91. Et hæc propositio eo ipso quod proponitur, probatur; quippe hanc habet Augustinus, ut inquirunt, in terminis undecimo capite de correptione, & Gratia. Ulterius tamen probanda utraque pars; dari nempe sanctam delectationem *victricem*, atque hanc esse hujusmodi *relative*. Quoad primam vero; Sancti Doctoris notissima, & receptissima sententia est, mala plurima nos contraxisse a primi parentis culpa, quorum præcipua sunt *Ignorantia*, & *infirmetas*: illa efficit, ne, quod justum est, dignoscamus; ista, ne, quod justum est, operemur. Una veritatem delitescit, altera in causa est, cur veritas nondum placeat; & ambo malum suadent, nostramque naturam ad malum proclivem faciunt. *Ignorantia, & infirmetas vitia sunt, quæ impediunt voluntatem, ne moveatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstinendum*. Igitur, ut ad bonum opus faciendum voluntas moveatur, & a malo sese cohibeat, duo hæc impedimenta vincenda sunt. Porro non aliter vincenda quam a sancta delectatione divinitus inspirata: *Tanto enim quidquam vehementius volumus, quanto certius, quam bonum sit, novimus, eoque delectamur ardentius*. Quapropter, ubi S. Doctor vanam exprobrat non-

nonnullorum superbientium gloriationem, totus in eo est, ut ostendat, non habere quemquam a se ipso, unde ea, quæ diximus, voluntatis impedimenta vincat; sed adiutorium, quo vincat, oportet, deprecetur a Deo, qui in aliquibus iustitiæ operibus adiutorium hoc Sanctis quoque suis quandoque negat, ut nihil a seipsis habere cognoscant, in quo gloriari valeant. Quid vero adiutorium, in quo nobis vincendum est? Præclare docet ejusdem libri capite decimo nono: *Nos autem quantum concessum est sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicujus operis iustitiam aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel VICTRICEM DELECTATIONEM, qua illuminentur tenebræ eorum, & suavitatem, qua det fructum suum terra eorum. Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur ad faciendam, perficiendamque iustitiam, quid aliud deprecamur quam ut aperiat quod latebat, & suave faciat, quod non delectabat? quia & hoc ab illo esse deprecandum ejus gratia didicimus, dum antea lateret: ejus gratia dileximus, dum antea non delectaret, ut qui gloriatur, non in se, sed in Domino gloriatur Præcedit in voluntate hominis appetitus quidam propria potestatis, ut fiat inobediens per superbiam secutum est autem ex debita justa pœna tale vitium, ut iam molestum esset obedire iustitiæ. Quod vitium nisi, adjuvante gratia, superetur, ad iustitiam nemo convertitur: nisi, operante gratia, sanetur, iustitiæ pace nemo perfruitur. Cujus autem gratia vincitur, & sanatur, nisi illius, cui dicitur: *Converte nos Deus sanitatum nostrarum?* Item de spiritu, & litera capite 29. ait, quod sub timore anima laborans, quando concupiscentiam malam non vicerit confugiat ad misericordiam Dei, ut det, quod jubet, atque inspirata gratia suavitatem per Spiritum Sanctum facit plus delectare, quod præcipit, quam delectat, quod impedit. Quomodo autem potest gratiæ suavitas malam concupiscentiam vincere, nisi suavitas ipsa sit victrix? Quomodo plus delectabit quod præcipit, quam delectet quod impedit, si delectatio præcepti impedimenti delectationem non valeat superare? Fieri nullo modo hoc potest: *fieri* Ibid. c. 35. *ret autem, inquit, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Esset autem tanta, si & nihil eorum quæ pertinent ad iustitiam, nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptas, sive dolor impedit, delectatio illa superaret: quod ut non sit, subdit, ut conticescant Queruli, non ad impossibilitatem, sed ad iudicium Dei pertinet. Quærens pottea, quisnam nos trahat a Dæmonis servitute, cui per peccatum addicti sumus: Ab hac necessitate servitutis liberat, inquit, qui non solum dat præcepta per legem, verum etiam donat per spiritum charitatem, cujus delectatione vincatur delectatio peccati. Apostoli verba expendens non ego operor, sed, quod inhabitat in me, peccatum, dicit, loqui Apostolum ex persona hominis sub lege constituti, nondum sub gratia, qui profecto trahitur ad male operandum, concupiscentia dominante, quamvis ex parte notitia legis hoc improbet. Sed propterea dicit: non ego operor illud, quia victus operatur, Cupiditas quippe id operatur, cui superanti ceditur. Ut autem non cedatur, sitque mens hominis adversus cupiditatem robustior, Gratia facit. Insigniora sunt, quæ docet in libro de correptione, & gratia, discrimen assignans Gratiæ, quæ data fuit primo homini, ab ea quæ Sanctis in hac vita Christi meritis impertitur. Hanc vocat potentiolem, qua iusti pugnant, & voluntatem carnis vincunt contraria concupiscentem; hanc non obtinuit Adam qui non opus habebat eo adiutorio, quod implorant isti cum dicunt: video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati &c. Atque in tali certamine laborantes, ac per-**

Lib. i.
oper. im-
perf. n. 107

Lib. i. q. r.
ad Simpl.

de corrup.
& Grat.
cap. 11.

ricli-

riclitantes; dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi Gratiam possunt. Hæc Gratia illa est, qua major, robustior, firmiorque fit in Sanctis libertas; quippe liberati a filio Dei, ut inquit Joannes, vere sunt liberi, qua libertate cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic Mundus. Igitur dari delectationem victricem, ex Augustino compertissimum est.

92. Illud alterum modo videamus; hujusmodi nempe delectationem esse victricem relative, quod e superioribus satis superque evincitur. Ubi enim dixerat S. Doctor: *Fieret, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit; esset autem tanta &c.* quid aliud hisce verbis significatum voluit, nisi varios Gratiæ gradus, propter quos modo tanta, modo non tanta nobis est? Quapropter ad rationem secretæ æquitaris, & ad excellentiam potestatis divinæ refert, cur illum adjuvet (Deus), illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo. Item: *Tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt; & ideo sic velint, quod Deus operatur, ut velint.* Quod nolint homines facere, quod justum est, ex eo infert, quod justitia vel ipsos lateat, vel non delectet: *Tanto enim quidquam vehementius volumus, quanto certius, quam bonum sit, novimus, eoque delectamur ardentius.* Vehementius autem velle quis nequit, nisi velle queat vehementer; neque ardentius delectari, si remissa quoque delectatione capi non possit. Eos porro increpans, qui putant, ex nobis esse fidei ceptum, probansque, non ex nobis, sed ex Deo esse, concludit: *Fiunt ergo inchoationes quædam fidei conceptionibus similes; non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam.* Quod de fide, de alia quavis virtute confitendum est. Nascuntur enim, sed concipi prius debent, inde nasci, inde perfici; suæque conversionis præclarissimo exemplo hoc totum commonstrat Præsul sanctissimus. Percurrat libros, si quis velit, 6. 7. 8. Confessionum; inveniet ibi descriptam gradualem œconomiam, qua in pertractando, componendoque Augustini corde, mitissima, & misericordiosissima manus Domini usa fuerit; donec, veteri devicta concupiscentia, nova voluntas accessit, quæ ferream abruptit voluntatem, qua misere detinebatur.

93. Augustini discipulus Sanctus Prosper principium victricis sanctæ delectationis eleganter & ipse exposuit, contra Cassianum explicans illud Christi Domini: *nemo venit ad me, nisi Pater, qui me misit, traxerit eum; ait enim: non resistentem, invitumque compellit; sed ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat; ut cor audientis, obediendi in se delectatione generata, ibi surgat, ubi premebatur; ibi discat, ubi ignorabat; inde fidat, unde diffidebat; inde velit, unde nolebat. Etenim Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum suum.* Prostrationem ergo, ignorantiam, diffidentiam sane vincet delectatio generata; alioquin nec prostratum eriget, nec erudiet ignavum, diffidentemque solabitur. Versiculum explicat 66. Psalmi 118. *bonitatem, & scientiam doce me, & sanctæ delectationis gradualitatem proponit dicens: augeri sibi ista poscit, & perficit ei Gratia Dei, magis, magisque in omni dulcedine bonitatis; docet autem Deus suavitatem, inspirando dilectionem.* Eandem delectationem indicat Epigrammate 103.

una fides:
Per quam verorum spes non incerta bonorum
Sublimem igni scandit amore viam.
Et prægustata superi dulcedine roris
Doctrinis pasci gaudet Apostolicis.

Alte-

Alterum, dimissis aliis, præbet locum præstantissimum, quo, quid de Gratiæ natura sentiret ipse, manifestissime pandit. Ad versiculum 103. Psalmi 218. *quam dulcia faucibus meis eloquia tua: Hæc, ait, est illa suavitas, quam Dominus donat, ut terra nostra det fructum suum; & ut bonum vere bene, idest, non mali carnalis formidine, sed boni spiritualis delectatione faciamus.*

94. Probatur tota simul propositio momento rationis. Quemadmodum enim intellectus est facultas ad veri agnitionem, ita voluntas ad boni appetitionem essentialiter nata. Ast intellectus in eo totus operatur, ut, cognoscendo verum, veri cognitione ductus vel affirmet, vel neget: ergo voluntatis operatio tota erit, ut, bonum appetendo, illud amet, & amore boni illecta malum aufugiat. Repugnat enim evidentissime, voluntatem id velle, quod ipsi vel displiceat, vel non placeat; ut repugnat, intellectum id nec affirmare, nec negare quod cognoscit. Hinc ut est affectio intellectus circa verum, ita affectio voluntatis circa bonum; Intellectus vero modo magis, modo minus est ad verum assequendum dispositus, quo fit, ut majori, vel minori parte per notitias luce indigeat, ut verum assequi valeat. Ita pari pacto voluntas, quæ, cum non sit semper circa bonum æqualiter affecta, majori vel minori concupiscentiæ oblectamento præpedita; majori, vel minori indiget medicamine, quo sanata in incommutabili bono sibi complacet. Profecto aliam legem in membris nostris legi mentis repugnantem sentimus omnes; sed par haud est in omnibus pugna, cum in omnibus non sint pares infirmitatis gradus; adeoque non pari medicamine, ut sanetur voluntas, non æque validiori adiutorio, ut vincat, indigebit, eique applicabitur.

Scoti Mens.

95. Tam nitide quam subtiliter agit Scotus, rem nostram peragens hac ratiocinatione: *Voluntas, inquit, conjuncta appetitui sensitivo nata est condelectari sibi, sicut intellectus conjunctus sensui natus est intelligere sensibilia: & si talis voluntas multis appetitibus sensitivis conjungitur, nata est condelectari illis omnibus, & ita non tantum illum appetitum non potest retrahere suo delectabili sine aliqua contraria inclinatione ex parte istius appetitus, & difficultate. Sed nec etiam seipsum videtur posse retrahere sine difficultate a condelectando illi appetitui: ad hoc igitur, ut se delectabiliter retrahat, oportet, eam in aliud ferri sibi delectabilius, quam sit illud delectabile appetitus inferioris, cui condelectetur. Si hoc non esset, igitur ad hoc quod voluntas possit se retrahere delectabiliter ab omni delectatione inordinata cum aliqua vi inferiori, oportuit, aliquid ex se ipsi voluntati esse delectabilius, quam aliquod delectabile alicujus vis inferioris: & cum nihil sit tale ex parte ipsius voluntatis, oportet, aliquid fuisse in voluntate (primi hominis de quo loquitur) supernaturale, quo fieret sibi finis delectabilior, quam aliquod delectabile alicujus appetitus sensitivi; propter quam rationem delectabilius se retraheret a condelectando appetitui sensitivo, quam recedendo ab illo delectabili, scilicet fine. Voluntas igitur, quæ naturaliter condelectatur delectationibus appetitus sensitivi, a suo delectabili objecto appetitum retrahere nequit absque difficultate, quæ duplex est; una ex parte appetitus, altera ex parte sui; quemadmodum, objecto delectabili proposito, binæ delectationes sunt, ex parte appetitus una, ex parte voluntatis appetitui condelectantis altera. Ergo in objecto delectabili sensitivo consistet, donec aliud objectum ipsi reddatur multo delectabilius, quam delectabile*

In 2. d. 29.
q. unic.
§. Potest
dici.

lectabile sit objectum appetitus sensitivi. Verum sola delectatio coelestis superior, ambas illas superando difficultates, quæ obstant, ne a delectabili sensitivo voluntas se se retrahat, voluntatem ferre potest in objectum delectabilius: & quemadmodum difficultas ex sensitivo delectabili orta modo minor est, modo major, ut experimur; ita superior delectatio, a qua difficultas est superanda, minor, majorve erit. Igitur, si vel ea, quæ primo diximus, vel quæ nunc circa Gratiae naturam enucleavimus, attendas, subtilium Principem Augustino mire coherentem invenies.

96. Addo, Beatos in patria majorem, vel minorem consequi mercedem juxta majora, vel minora merita, quibus hoc in agone certantes mercedem hanc sibi comparant: ergo in via majorem consequentur, vel minorem sanctæ dilectionis inspirationem, ut meritis inæqualiter inde partis inæqualis retributio rependatur. Et sane, si gradualitatem in mercede Catholica fide credimus, si hanc in meritis profiteamur; cur non in Gratia donante merita, ut merces inde proveniat? Quemadmodum enim impossibile est mereri simpliciter sine gratia; impossibile itidem est, tantum, siye tantum mereri sine tanta, vel tanta gratia.

C O R O L L A R I U M.

97. Cum Gratiam efficacem eam diximus, per quam voluntas & potest, & reapse quod agendum ab ea est bonum, vult, & operatur; neque vult, neque operatur bonum voluntas, nisi, majori coelesti inspirata delectatione, contrariam a terrena cupiditate exortam vincat; Hinc Gratiam efficacem in coelesti delectatione relative victricem constituimus.

Oppositionibus occurritur.

98. Oppon. 1. Homo non semper operatur ex majori, qua prævenitur, delectatione: ergo inane est victricis delectationis principium, ut operemur.

Lib. 8. Prob. ant. De se ipso sic testatur Augustinus: *non faciebam, quod incomparabili affectu amplius mihi placebat*. Eo testimonio, ait Tournelius, sane decretorio, mire premuntur delectationis superioris defensores.

Lib. 8. Confess. cap. 8. De grat. Chr. edit. Ven. 1728. pag. 667.

99. Resp. neg. ant. cujus dist. probationem. Augustinus id non faciebat, quod amplius ipsi placebat; atque hoc ipsi placebat delectatione indeliberata, conc. deliberata delectatione, nego. A capite septimo usque ad finem octavi libri Confessionum enarrat Augustinus luctam, quam patiebatur inter duas voluntates, unam veterem, aliam novam, illam carnalem, hanc spiritua-lem, quæ conflegebant inter se, atque discordando ejus animam dissipabant. Virtutis objectum in animo volvebat, quæ in se spectata ipsi placebat amplius; verum præctice, & absolute minus quam terrena voluptas; quia mala consuetudine prægravatus, non totus assurgebat veritate sublevatus. Hinc erat partim velle, partim nolle id, quod, in se inspectum, videbatur sibi delectabilius. Præstat ipsum audire; nemo siquidem Augustino melius intimos Augustini motus expertus est, melius nemo cognovit, melius expressit nemo. *Sic agrotabar, ait cap. 4., & excruciebar, accusans memetipsum solito acerbius nimis, ac volvens, & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo jam exiguo tenebar; sed tenebar tamen plusque in me valebat deterius inolitum, quam melius insolitum*. Illa igitur major delectatio, quam se experiri dicebat, nondum erat deliberata, ac proinde non major comparate ad praxim virtutis, cujus desiderio flagrabat; quippe dicat, plus

plus in se valere deteriolem senefcentem confuetudinem ipfa virtute, meliori prorfus, fed infolita. Amplius ergo delectabatur imperfectis tantummodo volitionibus excitatis a cognitione melioris boni, a quo tamen refuga adhuc erat voluntas deterius inolita, juxta illud Poetae notiffimum *video meliora, proboque; deteriora fequor*. Nec quicquam negotii faceffat, quod affectum illum pronunciet incomparabilem: non enim hujufmodi erat graduum intentione; alioquin haudquaquam dixiffet, teneri fe exiguo quidem vinculo; teneri tamen; fed erat hujufmodi comparate ad folam objecti rationem, quam probe noverat terrena voluptate meliorem; & fane virtutem inter, & vitium quæ comparatio? Hoc itaque testimonio, fi Tournelium audias, decretorio, nil conficiunt contra victricem delectationem ejufdem sanctæ delectationis ofores.

100. Oppon. 2. argumentum, quod Tournelius intemperanter magnificat. In fystemate delectationum relative victricium intelligi vix potest, quomodo Adamus, & Angeli nonnulli peccaverint in tanta, qua perfundebantur gratiæ delectatione. Erat enim procul dubio fumma, cui nullus ne leviffimus quidem repugnabat oppositæ concupifcentiæ afflatus; quippe a peccato rebellis concupifcentia subolefcit: & tamen victrix illa gratiæ delectatio non fuit: ergo delectationum relative victricium fystema nullum eft.

101. Confir. Beati, quibus nulla ineft terrena delectatio, fed tantum cœleftis, Deum neceffario amant: ergo Adam, & Angeli, quibus terrena delectatio nulla inerat, Deum neceffario amaffent, nec peccaffent umquam.

102. Refp. de adjutorio cujus indiguere Adam innocens, & Angeli, ut in accepta juftitia perfeverarent, fermonem impofticum habituri, Theologorum hinc Thomiftarum, hinc Auguftinenfium placita ad examen revocabimus. Alterutram amplectere fententiam; hanc, quam de victrice delectatione tuemur, non concurrit propofita difficultas. Si enim Thomiftis adhæreas, quæ placet, neceffitatem adjutorii quo, gratiæ nempe *efficacis* infanti creaturæ adftipulari; liquido conftat, Adamum peccaffe, peccaffe ex Angelis nonnullos eo quod amplius adjuti non fuerint adjutorio illo, quod integras eorum vires operi applicaret, determinaret, efficaciterque moveret: ita difponentibus occultis divinæ fapientiæ rationibus ad eum ftatum attrinentibus. Nec repetendum, quod, etfi caruit creatura innocens *efficaci* adjutorio; victrice delectatione profecto non caruit: enimvero quæcumque fuerit illi charitas infpirata; hæc fane debebat efle fuperior, & victrix, quum nulla ex peccato nondum erat fuborta rebellio. Hoc, inquam, repetere minime vacat; & quidem duplici ex capite. Primum; fi nulla carnis rebellio, fi nulla eo in ftatu rixa concupifcentiæ; cur, quomodo victrix efle debuerat infpirata illa quæcumque charitas? Summa fecum pace fruens rationalis tunc condita natura nihil habebat vincendum. Secundo; in hypothefi adjutorii *efficacis* in innocentia ftatu, hujufce gratiæ neceffitas non ex fola vulneratæ, corruptæque naturæ conditione oboritur; fed ex nativa creatæ voluntatis indifferentia, ejufdemque ad Deum fubjectione derivatur: quo fit, neceffarium Adamo, Angelifque fuiffe; licet nulla adverfus fe ipfos pugna tentarentur.

103. Quod fi circa rem hanc in Auguftinenfium caftis te recipias; dic cum ipsis, Adamum, & Angelos fuiffe per gratiam fanticantem in bona voluntate conditos; atque ultra hoc donum, quod *habituale* ipsis erat, aliud obtinuiſſe *actuale*, quo fi caruiſſent, utique eorum culpa minime cecidiſſent, ut docet Auguftinus. Hujufce adjutorii actualis natura erat illuminatio mentis, & quædam inclinatio voluntatis ad bonum in communi, qua poterat liberum arbitrium hoc, vel illud bonum fpecialiter eligere, & in bona vo-

luntate permanere, si veller. Victrix ergo delectatione arbitrium ad bonum determinante non indiguit propter rationem paullo supra insinuatam; ultra quam alia subest; hac nempe delectatione opus non habuisse; quia, quum ipsa sit, quæ determinate dat *velle*; *velle* hoc jam erat penes innocentis creaturæ arbitrium; atque hinc peccavit eo ipso quod, condelectari deserens summo, & incommutabili bono, deseruit hoc *velle* sanctum, seque convertit in se, sibi que turpiter complacens, propriam magnitudinem concupivit.

104. Ad confirm. haud arbitror, Jansenium adeo dissipuisse, ut voluerit, Beatos ita necessario Deum diligere, ut essentiali quoque libertate non gaudeant. Oppositum namque docuit Augustinus in Enchir. cap. 105., cujus verba assumit subtilis magister Quodl. q. 16. de secundo, ut hoc idem, quod Augustinus docet, evincat. *Sic enim*, inquit S. Doctor, *oportebat prius fieri hominem, & ut bene posset velle, & male; nec gratis, vel frustra, si bene, nec impune, si male. Postea vero sic erit, ut male velle non possit; nec ideo libero carebit arbitrio; multo quippe liberius erit arbitrium, quod omnino non poterit servire peccato. Libertate igitur sua pollent Beati, & ea quidem, quæ ad arbitrium necessaria est, quæque libertas exercitii appellari solet; quatenus Deum sic diligunt, ut ad ceteros actus a charitate elicitos minime determinantur. Quod si ad Deum amandum determinantur immutabiliter, eumque non diligere nequeant necessitate, quam *specificatio- nis* vocant, quatenus eorum voluntas ad hanc dilectionis speciem determinata est; non a defectu provenit terrenæ cupiditatis; sed a charitatis abundantia, qua perfunduntur, quaque fit, ut non nisi dilectio sit objectum volitionis, & ab objecto intuitive viso numquam resiliant.*

105. Instat idem Theologus. Augustinus *lib. de corrept. & grat. cap. 2.* agnoscit justos aliquos, qui Spiritu Dei aguntur, ut quod agendum est, agant; qui tamen non *agunt sive omnino non faciendo, sive non ex charitate faciendo*. Jam vero qui Spiritu Dei aguntur, a cœlesti aguntur superiori delectatione; nihilominus aut non agunt, aut non quomodo agendum est, agunt: ergo efficax gratia, qua agimus, in superiori delectatione non est reponenda.

106. Resp. Falso Lectoribus suis hic obtrudit Tournelius; Augustinum nempe in secundo capite de corrept. & grat. de justis hominibus loqui. De gratia namque cum justis, tum impiis necessaria sermonem facit, ut prima citati capitis verba legenti palam fit. *Intelligenda est gratia Dei*, inquit S. Doctor, *per Jesum Christum Dominum nostrum, qua sola homines liberantur a malo, & sine qua nullum prorsus sive cogitando, sive volendo & amando, sive agendo faciunt bonum*. Immo objurgans ille dicentes, sibi inaniter prædicari, ut a malo declinent, & faciant bonum, si velle, & operari Deus operetur in ipsis, *intelligent*, subdit, *si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant*: ergo non de justis solum hominibus; sed de gratia cuilibet necessaria loquitur S. Doctor. Quid porro si de solis justis scribentem intelligeremus? Indigent & justis homines actuali gratia, ut salutariter operentur; a qua non ita semper aguntur, ut agant; quippe gratia & in hominibus justis gradus habet suos; quo fit, ut modo magis, modo minus intensive ipsa operetur, modo magis, modo minus valide ad virtutis profectus ipsi excitentur; proindeque numquam dabo, in hoc, quod est agi a Spiritu Dei, victricem delectationem semper reperiri; quum victrix delectatio tunc obtineatur solummodo, quando Spiritu Dei ita aguntur hominum voluntates, ut Spiritus ipse voluntatem carnis contraria concupiscentem vincat; non autem si secus. Mens ergo Augustini est, Spiritu Dei semper

per agi, quisquis a sancta delectatione agitur: Agere vero, si ita agatur, ut tanta præstetur ei dilectio, ut agat. *Gratia*, inquit, *qua non solum, ut, monstrante ipsa, quod faciendum sit, sciant; verum etiam, ut, præstante ipsa, faciant cum dilectione, quod sciunt*: quam si obtineant, id agunt, sicut agendum est, id est, cum dilectione, & delectatione iustitia Quando autem non agunt (quia nempe non ita aguntur ut agant) sive omnino non faciendo, sive non ex charitate faciendo; orent, ut quod nondum habent, accipiant. Ergo Spiritu Dei agi possunt hominum voluntates, quin ipsi agant, quod ab ipso divino Spiritu intenditur: Non enim concedere exhorresco, quod aliquid imperfecti velint; hoc autem imperfectum, & invalidum velle, illud non est, quod gratia intendit, ut alibi dictum fuit.

107. Oppon. 3. Hoc semel admissio systemate, ruit discrimen omne adjutorii quo & sine quo. Probat. Discrimen utriusque adjutorii in eo est, quod unum debilius sit altero; verum adjutorium sine quo victrice gratia debilius non foret; proindeque gratia ipsa victrix posset adjutorium sine quo appellari. Hoc enim adjutorium debilius est; quia ulteriori privatur effectu, quem absolute obtineret, nisi validior obsisteret concupiscentia; Atqui & gratia victrix, si vel in nullam, vel in longe debiliorem concupiscentiam incurreret, perfectiorem, & intensiorem effectum, quem ex conditione sua habere potest, reapse obtineret: ergo adjutorium sine quo appellari potest: ruit ergo utriusque adjutorii discrimen.

108. Resp. nego antec. Ad probat. dist. conf. ergo gratia victrix hac in hypothesis adjutorium sine quo appellari potest relative ad perfectiorem, intensioremque effectum, quem, vel nulla, vel debiliore reluctante concupiscentia, obtineret, conc., relative ad effectum, quem, victa jam debiliore concupiscentia, jam certo obtinuit, nego consequentiam. Gratiam suos diximus, & probavimus habere gradus, quibus modo victrix sit, modo non victrix juxta cupiditatem magis, minusve lacertose prementem. Hinc eadem gratia, quæ in uno est victrix, & adjutorium quo adpellatur, hujusmodi quandoque non est in altero; atque adjutorium sine quo potest apissime noncupari. Neque accidere hoc solet in diversis tantummodo subjectis respectu ejusdem operationis; verum etiam in uno eodemque relative ad operationes diversas; scilicet gratia, quæ victrix est in Petro, ut stipem porrigat indigenti, victrix non erit in Paulo; atque ita quæ in Petro fuit victrix respectu orationis, non erit victrix in eodem Petro respectu aliorum operum: Quapropter quemadmodum illa comparet ad stipem est in Petro adjutorium quo, adjutorium sine quo in Paulo; in eodem Petro erit ea adjutorium quo respectu orationis; & respectu aliorum operum, quæ a Petro fieri possent, adjutorium sine quo. Quid vero in hoc repugnantia? Effrænis cupiditas æqualiter ne inclinat semper cor hominis ad quasque sæculi illecebras? Non. Igitur si Petrum plus quam odium e. g. delectet auri cupiditas; non est consequens, gratiam, quæ odium vincit, inhiantem auri cupiditatem itidem superare: atque hinc fit, quod gratia, quæ relative ad unam cupiditatem est in Petro adjutorium quo, relative ad alteram sit sine quo: ergone tollitur, ut Tournelius pavet, utriusque adjutorii discrimen? Absit. Stat enim, esse unum altero debilius, dari unum ad velle, dari ad posse alterum; sive, ut congruentius loquar, idem adjutorium esse ad velle quoad gradus unius cupiditatis, quoad gradus alterius esse tantum ad posse.

109. Dices: discrimen, quod inter adjutorium quo, & sine quo intercedit, intrinsecum ipsis adjutoriis esse debet; alias immerito prorsus arguerentur Molinistæ, ac Suareziani, quod in illorum systemate adjutorium quo ab adjutorio

sine quo nonnisi per aliquod extrinsecum, consensum scilicet voluntatis, distinguant. Porro nonnisi extrinsece differrent illa divinæ gratiæ adjutoria, si distinguerentur dumtaxat, prout perfectum, vel imperfectum consensum exprimerent: accidentarium enim, & extrinsecum omnino est gratiæ, ut in concupiscentiam impingat superiorem, vel inferiorem; ex quo fit, ut perfectum vel imperfectum consensum exprimat.

110. Resp. Utrique intrinsecum est discrimen inter utrumque adjutorium; non quod specie, & natura differant inter se se; sed quod eorum naturæ infideat illud magis, & minus, unde differunt; quin ab aliquo extrinseco id mutuari indigeant. Fallitur porro objectans Tournelius, quum ait, vel potius imperite supponit, adjutoria illa inter se distingui prout perfectum, vel imperfectum consensum expriment juxta superiorem, vel inferiorem concupiscentiam, in quam impingunt: fallitur, inquam; major namque vel minor insolescens concupiscentia, non tribuit adjutoriis illis operandi vim; ut in systemate Moliniano, & Suareziano contingit respectu consensu voluntatis; sed obstat tantummodo, quin effectum illum expriment, quem intendunt vi eorum intrinseca. Quis vero non videt, aliud esse, adjutorio obicem ponere, ne operetur; aliud vim operandi adjutorio subministrare? Cum mala hujusce status, quem primi parentis culpa labefactavit, sint, Augustino docente, error, & infirmitas; S. D. Gratiam, qua illustratur mens, & cor sanatur, sæpissime comparat luci, & medicinæ: Hinc planum est ostendere, concupiscentiam impedire quidem, ne gratia agat, si sit superior, non autem vim gratiæ addicere, ut agat, si inferior sit. Et sane si ægrotus Medici præstitutis exacte pareat, medicina sanitatem operatur modo citius, modo tardius, si magis, vel minus caute medici mandata custodiat; nihilque etiam adjumenti reportaturus, si contra medici præscriptum vel quos appetit cibos, comedat, vel quemlibet etsi nocivum aerem respiret. Quis autem in hocce casu excogitabit, medicinam in se non habere sanandi vim; sed ab ægroto recipere, qui, prout vult, hanc medicinæ tribuit, vel surripit? Ratione confirmi de luce fermocinamur. Ex suis intrinsecis vim habet sol irradiandi; fenestram vero si occludas, cubiculum non illuminabit profecto: si tantillum referes, paullulum lucis in cubiculo excipies: si repagulum prorsus ammoveas, unde quaque clarescit. Ergone hisce actionibus vel tollitur, vel minuitur, vel augetur in Sole intrinsecum illud, quo lucet? Hisce exemplis jam liquet, an in delectationum relative victricium systemate, quum gratiam adpellamus adjutorium *quo*, si concupiscentia sit gradibus inferior, adjutorium *sine quo*, si superior; inferri possit, inter se se non discriminari intrinsece adjutoria illa, siue illi ejusdem adjutorii respectus, per hoc quod major, vel minor superanda concupiscentia quid accidentarium, & extrinsecum gratiæ omnino sit; quippe ut ægrotantis conatus medicamento extrinsece accidunt, ita fenestræ gradata apertio Soli accidentaria, & extrinseca est; nec tamen medicina ab ægroto vigorem, neque Sol ab aperta fenestra vim illuminandi emendicat.

III. Oppon. 4. In Systemate superioris delectationis, necesse est, usum admittere *scientiæ mediæ*, a qua delectationum defensores abhorrent. Antequam enim statuatur Deus conferre alicui victricem gratiam, prius exploret necessum est quot ille habeat concupiscentiæ gradus, ut nempe suam ipsis commensurer, ac superiorem accommodet delectationem. Certo enim rescire non potest, victricem fore gratiam, nisi noverit eam superiorem fore concupiscentia: explorare igitur prius debet, quot sint illius concupiscentiæ gradus, ut sciat quot gradus gratiæ conferre debeat, qui pares esse possint oppositæ cupiditatis delectationis.

delectationi superandæ: ergo delectationis superioris Systema iis ipsis laqueis stringitur, quibus Molinistarum, & Congruistarum premitur.

112. Resp. Quamvis in systemate quod propugnamus, scientiæ alicujus usum agnosceremus; non *media*, sed *visionis* foret; quippe duritiem cordis respiceret extantem ab extanti concupiscentia subortam. Verum, etsi prævideat Deus terrenæ delectationis gradus, quæ gravatur cor, cœlestemque illam delectationem, cujus indiget, ut terrena premens superetur; a præscientia hac tamen sua minime dirigitur, cum, cœlesti delectatione mediante, cordis duritiem primitus auferre vult; sed a secreta æquitatis suæ ratione, & ab excellentia suæ potestatis, & a superna sua determinatione omnino pendet, quod hanc vel illam huic, vel illi tantam inspiret charitatem, quæ carnis voluntatem contraria concupiscentem vincat. *Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo, penes ipsum est, & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis;* ita Augustinus, qui de Tyriis, Sydoniisque cum loquitur, ait quod *reliæti sunt qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent: sed quoniam ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent, est negatum....*

De dono
persever.
cap. 1A.

Non ergo erant sic excecati, sicut judei, nec sic induratum cor Tyriorum & Sydoniorum; quoniam credidissent, si qualia viderant isti, signa vidissent. Sed nec illis profuit quod poterant credere; quia prædestinati non erant..... nec illis obfuisse; quod non poterant credere, si ita prædestinati essent, ut eos cæcos Deus illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre. Vidit profecto Deus quot esset graduum Tyriorum, Sydoniorumque durities, eosque itidem gradus gratiæ, quibus superanda erat: Nihilominus, hanc gratiam Tyriis non contulisset; juxta illius scientiæ, qua eorum malitiam noverat, directionem; sed juxta suæ voluntatis beneplacitum, quo eos prædestinasset. Itane sentiunt Moliniani, & Congruistæ, qui voluntatis consensum, circumstantiarumque congruitatem saltem pro conditione exquirunt, ut gratia effectu non frustretur? Laqueus igitur, quem Tournelius obtendit, contritus est.

113. Oppon. 5. ex D. Thoma docente, quod *minima gratia possit resistere cuilibet concupiscentiæ, ac vitare omne peccatum mortale.* Ergo inutiliter prorsus admittuntur gratiæ victricis gradus, ut opposita delectatio superetur.

3. p. 9. 70.
artic. 4.

114. Resp. Minimam gratiam, de qua D. Thomas, intelligunt insigniores Theologi, Vega asserente, Gratiam habituales, quæ utut minima, si cum actuali comitetur, ad quamlibet concupiscentiam frænandam profecto valet. Describit præstantissimus ille Franciscanus Theologus, qui Salmanticæ fuit professor, quique Tridentino interfuit, librosque quindecim de *justificatione* adversus Calvinum, Lutherum, aliosque edidit; describit, inquam lib. 5. cap. 8. infelicem propter peccatum animæ conditionem. Postea quid gratia agat differens, hanc, ait, cum justificatione nostra languores, & vulnera nostra sanare, sordes abluere, dominium pravorum affectuum disrumpere, a servitute Dæmonis liberare, libertatem restituere, aliaque præclara dona nobis impertiri; unde nata sunt illa axiomata inter Theologos: *Minima gratia sufficit ad resistendum omnibus temptationibus: Minimum opus bonorum justorum valorem habet vite æternæ apud Deum.* Alter Salmanticensis professor celeberrimus Franciscus Carthagenæ, qui luculentissimos de *prædestinatione, & reprobatione discursus* Romæ editos anno 1581. Gregorio XIII. nuncupavit, hoc idem quod D. Thomas docuit, de habituali, sive justificante gratia interpretatus est, affirmans & ipse *discur.* 10. pag. 325. 329. quod minima gratia, qua etiam non datur minor, ut Theologi fatentur, sufficientissima est ad tuendum hominem, non solum contra carnem, quæ quidem interior inimicus est; sed etiam

etiam contra omnes Dæmones, & obstrusissimas eorum insidias. Opus tamen esse, docet, ad perseverandum gratia, seu protectione Dei maxime speciali: Hinc subdit quod licet quælibet minima gratia de se sit potens, & potentem reddat subjectum in quo est contra omnia mala extrinseca, quæ possunt homini evenire; non est tamen hæc vis in subjecto, quod non ita plene gratiam participat, & ideo non potest, nisi ulterius adhuc foveatur, in ultimam felicitatem pervenire. Gratia ergo sanctificans, seu habitualis ea est, quæ, licet minima, si actualis accedat, potis est, cupiditates omnium maximas reprimere. Quod si non de habituali, sed de actuali D. Thomas. differuisset, atque expertissimi Theologi intellexissent, nil adversus positionem, sententiamque nostram, qui ultro concedimus, per actualem gratiam licet parvam vires nobis adjungi, quæ inhiantes concupiscentiæ effectus comprimere possumus; potentia tamen, quæ numquam reducetur ad actum, quin victrix delectatio adsit, quæ potentiam ipsam ad actum determinet.

115. Oppon. 5. Cum superiore delectatione relative victrice, nulla prorsus remanet in voluntate potentia relativa, & expedita ad superandam actualem oppositam majorem delectationem: major quippe delectatio a minori numquam superabitur.

116. Resp. hanc esse palmam, quam jactant victricis delectationis otores; indifferentiam nempe arbitrii hoc systemate subruï; & Jansenismi luto hære-re quotquot pro victrice delectatione decertant. At non semel conquesti sunt viri doctissimi de impacta calumnia, non semel eruditissima evulgaverunt scripta, quæ adversariorum inscitiam Catholicas Scholasticorum opiniones cum ab Ecclesia damnatis confundentium invicte redarguerunt, & os mala loquentium obstruxerunt. Lege Norisium virum doctrina, & ecclesiastica dignitate eminentissimum. Hujus extant *Paralella*, *Germanitates*, *confutatio palinodia*, altera epistolæ sub Norisii nomine pro dolo publicatæ confutatio, & *Calumnia sublata*. Lege Laurentium Berti. Plura hic habet opuscula adversus *literariæ historiæ* Scriptorem quemdam, virum effrænem, partibus suis undequaque plus nimio faventem, & inter Jansenii gregales facile alligantem quotquot sint, qui systema Suarezio-molinianum repudiandum repudient. Habet clariss. Augustinensis Author apologiam adversus calumniosum librum, cui titulus *Jansenismus, & Bajanismus redivivi in scriptis PP. FF. Bellelli & Berti*; habet expostulationem in opusculum inscriptum *Reverendissimi Joannis Joseph Languet Archiepiscopi Senonensis judicium de operibus Theologicis FF. Bellelli, & Berti*. Nil solidius in hac Theologiæ parte legi potest, nilque luculentius peractum quod calumniantes adversarios rubore magis suffundat. Quod si forent adhuc superstites Eminentissimi viri Norisius, & Bona, in *bibliotheca Jansenistica*, & *dictionary Jansenistico* ambo per summam invidiam a Scriptore quodam impudentissimo intrusi! eo devenit ardens petulantia, ut hisce temporibus in Indice prohibitorum Hispaniæ clarum Norisii nomen clam fuerit adnexum. At ingloria remansit invidorum malitia. Literas dedit sapientissimus Pontifex Benedictus XIV. ad magnum Hispaniæ Inquisitorem; & a præfato Indice Norisius illico sublatus est. Hæc adnotasse juvat, ut, quam violenti sint, simulque cassi, & nulli adversantium conatus, quisque videat.

117. Ad argumentum quod attinet, falsum est, sub victrice delectatione nullam remanere in voluntate potentiam expeditam ad actualem oppositam majorem delectationem superandam; quod non satis probatur ex eo quod major delectatio a minore numquam superabitur: Hoc enim infert quidem infallibilitatem, non necessitatem actus; quæ duo diversissima sunt: Numquam

quam enim eveniet, a nobis non fieri quod amplius nos delectat, quoties quæ nos capit delectatio, in animo perseveret; liberrima tamen voluntate fit, oppositumque fieri a nobis potest, ut innumeris & sane practicis exemplis est observatu facillimum. Enim vero si stipem ostendas pauperi, numquam eveniet, pauperem non currere, & manum non porrigere. Itane fortasse currit, manumque porrigit, ut, si velit, stare nequeat, & stipem negligere? Quis nequit se libere dare præcipitem vel in flumen, vel a turri, cui infideat? Quamdiu tamen vitæ conservatio delectet, nemo, qui mente captus non sit, vitam ita miserrime perfundet. Infallibiliter ergo, sed libere sub victrice gratia operamur; quæ operandi infallibilitas, si necessitatem lubeat appellare, esto; dummodo hanc non *physicam*, & *absolutam* qualem Jansenius voluit, sed *hypotheticam*, & *moralem* cum Scholis Catholicis eam prædices. Hoc pacto dicimus, matronam viribus bene valentem posse longum pedestre iter arripere, potentia quidem physica & absoluta; sed, spectata molli vivendi ratione, non posse moraliter. Atque hoc sensu docent Theologi, non posse nos sub vividior delectatione non operari secundum id quod magis delectat; impotentia nimirum non *physica*, *absoluta*, & *simplici*, sed tantum *moraliter*. Ita profecto & ii, qui ante Jansenium scripserunt, quos inter Maldonatus expendens illud Joannis, *nemo potest venire ad me &c.* Sic hæc verba interpretatur: *dicatur non posse venire, qui non trahitur per efficaciam gratiæ, non quod absolute non possit; sed quia infallibiliter non veniret. Sicut etiam contra qui trahitur, potest absolute non venire; tamen infallibiliter veniet.* Porro ubi Jansenius, voluntatem superiore delectatione actam necessitate percelli docuit; non *moralem*, sed *physicam* & *absolutam* necessitatem tradidit. Accipe Jansenii verba lib. 4. de gratia Christi cap. 9. *Ille confictus delectationum sopiri non potest, nisi altera alteram delectando superaverit, & eo totum animæ pondus vergat. Quod enim amplius delectat, secundum id operemur necesse est. Vigente enim delectatione carnali impossibile est, ut virtutis, ac honestatis consideratio prævaleat.* Et libro septimo capite quinto. *Cum igitur justitia vel peccati delectatio sit illud vinculum, quo liberum arbitrium in justitia vel peccato ita firmiter ligatur, & retinetur, ut, quamdiu isto stabiliter possidetur & constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem.* Hisce loquendi formulis *physicam*, *absolutamque* necessitatem adeo voluit Jansenius, ut illos irrideat, qui ajunt, delectationem sic esse quandoque vehementem, ut *moraliter* sit impossibile illi resistere, scilicet *difficile* resistere possint; possint tamen non *moraliter*, sed *physice*; hos, inquam, ita alloquentes irridet Jansenius, egregia, dicens, *egregia sane philosophia, præclara gratiæ laus, mira defensio humanæ libertatis, recondita utriusque conciliatio.* Tum paullo post. *Paradoxa sunt hæc antiquitati, & Ecclesiæ inaudita.* Sicine inter Scholæ Catholicos victricium delectationum systema propugnantes? Distinguendum est igitur *non posse*, quod ex parte voluntatis se teneat, a *non posse*, quod oppositam inferiorem delectationem afficiat: hoc postremum impotentiam physicam, absolutam, & simplicem dicit, non illud primum: siquidem inferior delectatio impotens vere est ad superiorem vincendam; ex hoc tamen illegitime concluditur, veram non inesse voluntati potentiam, ad victricem delectationem, qua afficitur, superandam; quamvis cap. 12. de corrept. & grat. eam dicat Augustinus *indeclinabilem, & insuperabilem*. Et sane insuperabilis ille dicitur, qui in munitissimam, firmissimamque arcem se recipit, atque ut arcem expugnent, nullæ sunt hostium vires; nonne tamen potest, si velit, portas pandere, & hostibus ad arcem expugnandam ceteroquin imparibus se

Cap. 8. in
c. 6. Joann.

Ibid. c. 14.

committere? Nihilominus se committet numquam, tutumque se in arcem tenebit infallibiliter. Ita res est, ut Habertius ait, in ordine ad relativas delectationes. Nullæ mundi illecebræ, nullique terrores prævalebunt adversus hominem victrice delectatione præventum; inferiori cedit numquam, & juxta victricem ab inferiore insuperabilem infallibiliter operabitur; attamen sponte sua a victrice recedere potest, & inferiori se tradere. Ad uberiores rei nostræ elucidationem præstat recolere, Joannem epist. 1. cap. 3. v. 9. docere nos, quod *omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit; quoniam semen ipsius est, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est*: Ex quo testimonio olim Jovinianus, teste Hieronymo lib. 2. contra eundem, dein Lutherus, & Calvinus docuerunt, fidelem a fide, a gratia, & justitia non posse excidere, deque sua perseverantia & salute esse tutum. Jam vero quo pacto retundunt Theologi hoc, quod jactant hæretici, telum ex illo Joannis versiculo? Legito Cornelium a Lapide, qui allata verba de efficaci gratia cum Theologis interpretatus est; & binis productis expositionibus, tertiam adnectit inquires: *non potest peccare, idest agre, difficulter potest peccare; quia in novum hominem renatus, totus gratia Dei indutus, & imbutus, ut tanti Dei beneficii immemor, & ingratus esse vix queat*. Et infra. *Intellige hoc de impossibilitate non antecedenti, sed consequenti, quam Logici consequentia vocant, quæ recte cum libertate arbitrii nostri consistit; quia illam includit, & præsupponit*. Igitur sub vividior delectatione, in qua gratia efficax consistit, facta tectaue est libertas, veraque stat in voluntate potentia expedita ad oppositum.

118. Instat Brixienfis Theologus. Summa *moralis necessitate* pro illa, quæ certo & infallibiliter suum semper infert, obtinetque effectum, moralis necessitas, non *re*, sed *nomine* tantum a *physica* distinguitur. Prob. *Moralis necessitas* operandi secundum vividior delectationem non differt a *physica difficultate*, quam superare debet voluntas, ne juxta vividior delectationem operetur; atqui summa *moralis necessitate* pro illa, quæ numquam fallit, *physica* non operandi difficultas in *physicam* operandi necessitatem degenerat: ergo &c. Prob. min. *Moralis necessitas* operandi juxta vividior delectationem nequit esse hujusmodi ut numquam fallat, nisi *physica* illa difficultas tanta quoque sit, quanta potest esse maxima; atqui *physica* difficultas non operandi, si evadat tanta, quanta potest esse summa, in *physicam* operandi necessitatem degenerat: ergo &c. Constat major. *Moralis* siquidem necessitas ea nequit esse, quæ numquam fallat, nisi illa *difficultas* tanta itidem sit, quæ nec superetur umquam, nec umquam sit superanda, nisi ad summum gradum jam ipsa pervenerit. Minor æque patet. Sicut enim *habitus*, quo magis crescit, accedit ad *naturam*, adeo nimirum ut tandem ad *naturam* transeat: ita quo major sit *difficultas physica* non operandi, eo magis ad ipsam *physicam necessitatem* accedit, ita nempe ut *summa* non operandi *difficultas* dici verissime possit *physica operandi necessitas*, & vicissim *physica necessitas* operandi, *difficultas* summa non operandi possit rectissime nuncupari.

119. Resp. id negando quod probandum assumitur; ad cujus probationem, transmissa majori, nego min. ad probationem ejus, concessa maj., neg. min. Utrumque enim intensiva sit difficultas non operandi, quam sub *moralis* operandi necessitate experitur voluntas; fieri numquam potest, ut ascendat ad *physicæ necessitatis naturam*, & conditionem: quandoquidem *physica operandi necessitas*, & *physica* non operandi difficultas opponuntur penes operandi modos essentialiter diversos; quum prima libertati: facilitati vero non operandi

randi altera opponatur. Ast quo fieri potest, difficultatem esto summam, quæ involvit modum operandi voluntati plane extrinsecum, degenerare in physicam necessitatem, quæ voluntatem quatit in essentiali atque intrinseco operandi modo? Difficultas, quæcumque sit, nec infert, nec inferre potest unquam defectum virtutis activæ in principio operante ad *simpliciter*, ut ajunt, operandum; sed minorem tantummodo vel majorem dispositionis defectum. Ultra quod difficultas, ut monet subtilis Doctor, aliquando accidit ex inclinatione voluntatis ad oppositum: atque hoc ex capite revera accidit in casu nostro. Etenim voluntas victrice delectatione præventa in bonum sibi propositum inclinat; proindeque difficulter a bono divellitur, & ad malum trahitur: Inclinatio autem potentiæ ad actum, perquam sit vehemens & vivida, numquam potentiam ipsam ad actum necessitate adiget. Nec quidpiam negotii faceffit, *habitum*, quo magis crescit, accedere ad naturam, alteramque, ut inquiunt, naturam fieri: quippe, in rigore si assumatur effectum hoc, est falsum omnino, ut conceptum habitus, & naturæ consideranti patebit: Habitus enim ad naturam accedere, naturamque fieri dicitur per extrinsecam quamdam analogiam inter opus ab habitu, & a natura elicitedum; analogiam, inquam, se tenentem ex parte difficultatis, quam experitur voluntas, ut se contineat ab eo actu; quem, habitu invalescente, operatur; quæ difficultas tanta quandoque est, ut dicamus, naturæ assimilari: verum natura nec fiet, nec erit umquam. Ceterum, ut plura paucis complectar, quæro, an difficultas, quam quis experitur, ne præcipitem se in flumen deiciat, quam egenus, ne ad oblatam stipem manum porrigat, matrona, ne pedestre iter arripiat, in turri munitissima receptus, ne portas hostibus pandat; quæro, inquam, an difficultas, quam hisce in casibus experimur, tanta sit, quanta potest esse maxima? Neminem fore arbitror, qui negare audeat. Quis autem in eo erit consilio, ut putet, difficultatem hanc in physicam necessitatem degenerare, & nemini esse liberum, in flumen se dejicere, non liberum egeno, manum a stipe retrahere, non matronæ, pedibus per longum iter intedere, atque obsessores se victum tradere illi, qui arce inexpugnabili se tuetur? Igitur perquam summa sit difficultas, quam voluntas experitur, ne vividiori delectationi consentiat; liberum semper erit a vividiore delectatione resilire, & inferiorem prosequi.

In 2. d. 5.
q. 1. §. ad
tertium
principale.

120. Dices. Ideo hujusmodi difficultas numquam fuit superata, nec deinceps superabitur, quia a cœlesti vel carnali venit delectatione superiore; atqui homo delectationem illam reddere inferiorem minime potest: ergo neque illam difficultatem superare valet.

121. Resp. distingo maj. præcise quia a cœlesti, vel carnali venit delectatione superiore nego maj., quia a modo venit, quo in voluntate operatur superior delectatio conc. maj. Nec fuit superata, nec deinceps superabitur difficultas illa, non præcise quia a delectatione superiore descendit; sed præcipue a modo, quo superior hæc delectatio in voluntate operatur. Quinam vero est modus iste? mirum prorsus, mirabilem, & ineffabilem Augustinus vocat; is est modus, qui facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati: ab hoc operandi modo voluntas humana indeclinabiliter, & insuperabiliter agitur, ideoque quamvis infirma, non tamen deficit, neque adversitate aliqua vincitur; Infirmis servatur, ut invictissime quod bonum est, velint, & hoc deferere invictissime nolint. Hanc, quam ab Augustino traditam habemus, rationem operandi agnoscimus in superiore delectatione, cur difficultas ab hac delectatione proveniens numquam fuit superata, nec deinceps superabitur. Si porro quis exoptet, ut hunc modum, hancque in superiore

riore delectatione operandi rationem explicemus, discat primum quid sibi vēlinē eā loquendi formulæ; nempe *miro, mirabili, atque ineffabili modo*, queis Augustinus usus est in divinæ gratiæ operatione nobis præsignanda; & quod inquit tunc certo assequetur. De libenter, voluntatem minime posse inferiorem reddere delectationem, quæ superior sit: Ast concedendum, neque posse irritam reddere rationem illam, qua delectatio superior in voluntate agit: agit autem *miro, atque ineffabili modo* eo ipso, quod voluntatem ad bonum alliciat, trahat, utque voluntas amplectatur bonum, faciat, adeo integris libertatis juribus, ut a bono se retrahere valeat; quoniam & actum, & actus libertatem donat. Non carent Theologi explicationibus bene multis, ut ostendant, quomodo sub victrice delectatione possit adhuc voluntas, si velit, propositum sibi bonum non prosequi: Verum omnes pro nunc missas faciens id assumam tantummodo, quod sæpius Augustinus inculcat, quodque ex responsione Adrumetinis data manifestissimum est. Conquesti enim sunt Cœnobitæ illi, gratiam ab Augustino traditam esse libertatis excidium; quorum ut componeret turbationes, sic respondit Antistes Sanctissimus. *Si ad liberam arbitrium hominis, quod non secundum gratiam, sed contra eam defendis, pertinere dicis, ut perseveret in bono quisque vel non perseveret, non Deo donante si perseveret, sed humana voluntate faciente; quid moliturus es contra verba dicentis: Rogavi pro te Petre, ne deficiat fides tua? An audebis dicere, etiam rogante Christo, ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse, si Petrus eam deficere voluisset, hoc est, si eam usque in finem perseverare noluisse, quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset, ut vellet? Nam quis ignorat, tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea, qua fidelis erat voluntas ipsa deficeret; & permansuram, si eadem voluntas maneret? Sed quia preparatur voluntas a Domino, ideo pro illo non posset esse oratio inanis. Quando ergo rogavit, ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem? Rogante igitur Christo, ne Petri fides deficeret, non defecisset sane; atque in fide Petrus infallibiliter permansisset, libere tamen; quia oratio & fidem, & fidei libertatem impetrabat: Ita sancta victrix delectatio dat operari infallibiliter; cum integerrimo tamen libertatis exercitio. Hinc subdit Augustinus: ecce quemadmodum secundum gratiam Dei, non contra eam libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippe humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia potius libertatem, & ut perseveret, delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem. En igitur modus, quo superior delectatio in nobis operatur; cumque hunc operandi modum nequeat voluntas irritum facere; non obstat libertati superandi difficultatem, quæ ex superiore delectatione insurgit, delectationem illam reddi a voluntate inferiorem nequaquam posse. Demum scire cuperem libentissime, an delectatio, quæ inopem movet, ut stipem donanti manum libere porrigat, ab illo inope reddi queat inferior?*

122. Oppon. ultimo. Modus quo victrix gratia Christi contumacem hominis voluntatem frangit, ac domat, semper Augustino visus est ad explicandum plane difficilis, occultus, ineffabilis; nec alio, ut eum exponat, recurrat, quam ad omnipotentissimam Dei voluntatem; ast in systemate delectationum relative victricium planus est, facilis, & apertus: facillime enim intelligitur inter duos colluctantes eum vincere, qui viribus alteri prævalet.

123. Resp. Augustinum utique adpellare mirum & ineffabilem modum illum, quo victrix gratia Christi cordis duritiem auferat; & revera ita est duplici ex capite. Primo mirum, & ineffabile est, quomodo in cordibus hominum

num inspiret Deus sanctam illam delectationem, qua suave fiat, quod antea non delectabat, quæque, ut ait S. Prosper *ex invito volentem facit*, & *quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat*; ut cor audientis, obediendi in se delectatione generata, ibi surgat ubi premebatur; ibi discat, ubi ignorabat; inde fidat, ubi diffidebat; inde velit, ubi nolebat. Secundo, quo pacto fiat, ut victrix gratia Christi, cordis duritiem frangat, & rebelles hominum voluntates ad se compellat, quin libertatis jura violentur, & unicuique ad Deum accedere liberum sit. Hinc dixerat Augustinus: *Ista questio, ubi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur, quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*. Jam vero siue modus consideretur, quo Deus victricem delectationem inspirat, siue modus, quo victrix delectatio inspirata operetur in nobis velle, & velle liberum, rem plane difficilem profiteamur; veram tamen, si apostolicæ, & ecclesiasticæ doctrinæ depositum tutari velimus. Ex hac percipiendi difficultate quomodo per superam delectationem in nostra voluntate agat Deus, ut eam ad libere operandum inclinet, nostram mordent sententiam nonnulli ceu libertatis everfivam. Ast, donec perstabunt summorum Theologorum scita, sanctorum Patrum volumina, & divinarum Scripturarum documenta, ab adversantium dictariis facili negotio vindicabitur. Ad omnipotentissimam porro Dei voluntatem recurrit Ipponensis Præsul sanctissimus, non ut exponat quomodo vincat inferiorem delectatio, quæ sit superior; sed cur uni donetur, alteri non; cur illi tantum, illi non tantum; cur istum illo, illum isto modo delectet; hoc illud est, quod a secretæ æquitatis ratione, & potestatis divinæ excellentia repetit secundo de peccatorum meritis libro capite quinto, ut vidimus: atque apertissimum est, quod penes S. Doctorem legimus: *Ex duobus itaque parvulis, cur iste assumatur, ille relinquatur: & ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur; ille autem, aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt judicia Dei. Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt judicia Dei*. Verum hoc argumento male agit Tournelius Medistarum causam: quandoquidem in eorum systemate non solum est explicatu facillimum, quomodo victrix Christi gratia contumacem hominis voluntatem frangat, & domet; sed & illud apprime facillimum est, quo pacto cum victrice gratia libertas nostra cohæreat, ut consensum per scientiam mediam prævisum ante gratiæ collationem consideranti palam sit. Hoc autem cum ab Augustino difficile reputetur, satis argumento est, Medistarum sententiam Augustini nequaquam esse.

Collat. 3.

Lib. de
Grat. Chr.
Cap. 47.De dono
persever.c.9.

S C H O L I O N.

124. Hactenus de delectatione relative victrice disceptantes observavimus, eam victricem esse, quæ graduum intensione alteram superat, ut ex vocabulo *relative* colligitur apertissime. Nullibi autem in toto disputationis cursu decisum a nobis fuit, an sola graduum intensio ea sit, per quam delectatio constituitur victrix; an vero per quidquam aliud. Theologi nonnulli, qui de divinorum auxiliorum efficacia differunt, libertatis jura salvare student ope principii, quod vocant *rationis sufficientis*, autumant, in sola graduum intensione constitui minime posse delectationem victricem; sed inquirunt, delectationem illam esse majorem, proindeque victricem, quæ adjunctum habeat ultimum judicium practicum rationis, quo fit, ut voluntas eligat, quod sibi veluti congruentius ab intellectu proponitur. siue delectatio gradibus

August.
Syst. dis-
sert. 4. c. 1.
S. 7. n. 5.

major sit, five minor. Igitur juxta horum Theologorum placita, victrix delectatio in solo graduum excessu constituenda nequaquam est. Verum, etsi libentissime consentiam, voluntatem nostram nihil amplecti, nisi accedat rationis judicium, dicamque cum Clar. Laurentio Berti, *ad libertatem* sufficere, *si ita eligat* (voluntas) *quod illi tanquam convenientius ac præponderans ab intellectu proponitur, ut aliud tamen eligere queat, quatenus & istud secundum aliam rationem, ut magis idoneum, & conveniens proponi potest*, et si, inquam, hæc & ipse profitear; attamen me prorsus latet, quomodo Theologi illi docere hoc pacto possint, præscindentes a delectationis gradualitate, ejusque majori vel minori intensione. Siquidem *ratio sufficiens* posita est in motivis prævalentibus, atque præponderantibus, quæ actualem agentis liberi determinationem antecedunt. Porro motiva actionum supernaturalium non aliud sunt quam supernaturales illustrationes mentis, piæque affectiones voluntati divinitus inspiratæ: siquidem & illustrationes necessariæ sunt, ut innotescat bonum, piæque affectiones requiruntur, ut bonum delectet: bonum enim quod minime innotescit, minimeque delectat, profecto non movet; proindeque ratio motivi huic bono inesse nequit, neque erit umquam *ratio sufficiens*, seu rationem sufficientem numquam continebit supernaturalium actionum agentis liberi. Jam vero quonam pacto motiva *rationem sufficientem* constituentia prævalentia erunt, atque præponderantia, si præscindi velit a majori intensione piarum illarum affectionum, quæ delectant? Illustrationes mentis, piæque affectiones numquam veluti motiva prævalebunt, nisi voluntatem prævalenter moveant: Verum ut hoc præstet pia affectio voluntati divinitus inspirata, contrariam affectionem sane vincet; vincet autem numquam, nisi graduum intensione major sit. Ergo, etsi concedam, voluntatem ad eligere quod ratio cum indifferentia judicii ei proponit ut convenientius; recedendi tamen non est mihi animus a graduum intensione, quæ una delectatio altera major sit, victrixque adpellatur. Itaque sic rem totam complector. Subest menti nostræ illustratio, voluntatique divinitus inspirata pia affectio. Hæc bonum proponendo, nos delectat. Si delectatio sancta gradibus superior sit delectatione terrena, ratio ibi deprehendit motivum aliquod prævalens, statimque illud voluntati proponit, ut sibi eligat, quod delectat tamquam magis idoneum. Hinc voluntas ab illo prævalente motivo excitata, ductumque rationis sequens, bonum illud, a quo prævalenter est mota, complectitur: & quum ratio objectum semper proponat cum indifferentia judicii; ita cum vera indifferentia, & libertate voluntas illud semper amplectitur. Hoc, quod de modo agendi libero sub victrice delectatione hic strictim persolvimus, enucleatius, ubi de libertate, pertractandum a nobis erit. Interim vidisse sufficiat, & graduum intensiorem attendendam esse in delectatione, quæ dicitur victrix; quippe graduum major intensio ea sit, quæ constituit motivum prævalens, a ratione vi judicii practici voluntati proponendum.

EXERCITATIO II.

De Gratia Conditoris.

§. I.

125. **G**ratiam generatim acceptam dividunt Theologi in gratiam Dei, & gratiam Christi, five in gratiam Conditoris & Redemptoris; atque primam intelligunt, quam in prima sui creatione recepit Creatura innocens; secundam

secundam vero, quæ Creaturæ lapsæ confertur beneficio passionis & mortis Christi. De Conditoris gratia nunc acturi, quatuor examinabimus: tria nimirum *de facto*, alterum *de possibili*. Agendum in primis; an de facto in gratia condiderit Deus infantem creaturam; quodnam gratiæ adjutorium ipsi contulerit; & cujusnam adjutoriū indiguerit creatura, ut in accepta justitia perseveraret. Dein, an fieri potuit, ut conditor Deus in *pura natura* creaturam constitueret. Angelos, & hominem ante lapsum hic comprehendimus, quos in sola quadam naturali rectitudine fuisse creatos sine ulla *habituali*, seu *sanctificante* gratia veterum Scholasticorum opinio fuit. Et quod ad Angelos spectat, citat Vasquez Antisiodorenses, Henricum, Bonaventuram, Richardum, Argentinam, Bassolium, Ægidium, Marsilium, Alensem, & Scotum: (in Scoti excipienda opinione fallitur Vasquez) & quamvis ex hisce Doctoribus aliqui utramque sententiam ceu probabilem tueantur; *omnes tamen*, inquit, *citati Doctores in hoc conveniunt, ut Angeli mali numquam in gratia fuerint.*

Disp. 227.
cap. 1.

S C H O L I O N I.

126. De Scoto ait Vasquez num. 1. quod, *quamvis in initio sequatur oppositam sententiam, cum assignat moras Angelorum in via; tamen rursus easdem assignans, in hanc sententiam magis inclinare videtur.* Fallitur autem præclarus Societatis Theologus. De hac enim re agit subtilis Doctor in 2. dist. 5. q. 1. §. *ad primam quæstionem*, non ex professo, sed perfunctorie tantum, disputans cum D. Thoma de modo merendi, & merito viæ; hancque de primæva Angelorum sanctitate quæstionem, in medio semper reliquit. Moras utique distinguit modo tres, modo quatuor; quod scilicet omnes in prima mora fuerint in naturalibus, in secunda boni in gratia, & merito, & mali in demerito, in tertia & isti, & illi in termino. Verum de Scoti mente adhuc non constat; subdit enim: *alio modo ponenda tres moras, ita quod omnes in prima mora fuerint creati in gratia, & meruerunt; in secunda mora boni steterunt in termino, & mali ceciderunt; in tertia fuerint isti, & illi in termino.* Adhuc quid sentiat, ignoratur; quandoquidem e vestigio ait: *Alia modo possunt poni quatuor moræ, & hoc dupliciter. Uno modo quod omnes in prima mora fuerint in naturalibus. In secunda mali peccaverunt. In tertia, quod bonis apposita sit gratia, & meruerunt. In quarta boni premiati sunt, & mali similiter condemnati.* Porro quæst. 2. de tertio articulo §. *cum igitur sic alloquitur. Sed de prima mora, in qua fuerint uniformes, potest probabiliter sustineri, quod in primo instanti fuerint uniformes in statu naturæ creati sine gratia.... vel potest dici, quod primo erant uniformes creati in gratia.* Et infra §. *sequenti* rem hanc sub conditione ponit: *Si dicamus, quod tantum in primo instanti erant uniformes in naturalibus.* Ex hisce Scoti loquendi formulis, plane me præterit, quo pacto deprehendat Vasquez, Scotum inclinare in sententiam Angelos negantem in gratia primo conditos: quum, quæ hactenus e Scoto protulimus, sententiæ suspensionem manifeste declarent. Quod si Doctoris subtilis mentem assequi volebat Jesuita Theologus, hanc debebat consulere q. 2. citatæ distinctionis, ubi sub §. *de tertio articulo* prope finem perspicue loquitur: *Ad secundum dico, quod dubium est, utrum boni fuerint in primo instanti in gratia.* Utramque ergo sententiam ut probabilem reveretur.

SCHOLION II.

127. Neminem credo mirari, Scotum pendulam reliquisse quæstionem hanc, semel ac animadvertat, rem tunc habere Doctorem nostrum cum D. Thoma de modo, ut paullo superius adnotaveram, de modo merendi, & merito viæ; quod ut evinceret Scotus, parum intererat, an in gratia vel non constituti fuerint Angeli: Decisio enim quæstionis jam obtinebat, sive in gratia, sive in naturalibus Angeli conderentur. Quapropter, ne ab eo, quod præcipue inquirebatur, otiose deflecteret, neutram partem propugnare aggressus est. Hinc in opinionis delectu datur optio. Neque sit nobis crimen, si unam præ altera censeamus probabiliorē: quum & probabiliorē, ut reor, censuisset Scotus, si ex instituto rem pertractasset, nec in medio hæssisset suspensus. Igitur

PROPOSITIO I.

Probabilius est, cum malos, tum bonos Angelos in gratia sanctificante fuisse conditos.

128. Prob. ex Patribus cum græcis, tum latinis. Et primo e græcis Basilium habeo in Psalm. 32. dicentem: *Angelos Verbum opifex condidit: Sanctificationem vero simul impendit ipsis Spiritus Sanctus.* Et rursum: *Prima constitutione, & quasi quadam conspersione sue substantiæ simul infusam habuerunt sanctitatem;* Damascenum lib. 2. de fide cap. 3. scribentem: *Angeli omnes creati sunt, ac per Sancti Spiritus sanctificationem omnes perfectionis numeros acceperunt.* Duo hæc Græcæ Ecclesiæ lumina adeo perspicue loquuntur, ut quavis explicatione clariora sint eorum effata.

129. Ad Latinos Patres si convertatur oratio; prostat Gregorius Magnus lib. 23. Moral. cap. 18. alias 25. circa finem, illud expendens Ezechielis 28. *in medio lapidum ignitorum perfectus ambulasti,* primævam in Angelis sanctitatem his verbis expressit. *Quia inter Angelorum corda charitatis igne succensa clarus gloria conditionis extitit.* De Lucifero loquitur, quem gloria conditionis clarum non adpellasset per succensum in ejus corde charitatis ignem, si per ipsam charitatem clarum conditum non fuisse existimasset. Immo de eodem ait: *Quid namque boni non habuit, si signaculum Dei fuit?* Plurimum autem, ut Vasquez animadvertit, ei defuisset, si æternus Opifex eum in gratia minime condidisset. Accedit Isidori sententia lib. 1. sentent. cap. 12. ubi de Diabolo inquit: *Fuit quidem in veritate conditus; sed non stando confestim a veritate est lapsus.*

130. Probatur præcipue ex Augustino, qui studio non modico de beata Angelorum prima conditione diu conquirit; ut videre est lib. 2. de Genes. ad lit. cap. 17. Lib. 11. de Civit. Dei cap. 13.; & lib. 12. cap. 9. De corrept. & grat. cap. 10. & 11., & cap. 7. de dono persever. Difficultas porro, qua Antistes sanctissimus premebatur hujusmodi erat: nempe, quomodo fieri potuit, ut Angeli omnes *beati* conderentur (beatitudine imperfecta, qua & ipsi beatos dicere solemus juxta illud: *Beati immaculati in via.*) Quærebat ergo S. Doctor quomodo fieri potuit, ut Angeli omnes *beati* conderentur; quin de eorum beatitudine securi forent; mali enim qui ceciderunt hanc profecto securitatem non habuere. Porro perplexitas de futuro casu quempiam non finit esse beatum. Difficultatem hanc pluribus.

ribus in locis versat, eamque resolvit de corrept. & grat. cap. 10. Interim audire præstat, quod inquit lib. 12. de Civit. Dei cap. 9. *Et istam* (bonam voluntatem) *quis fecerat nisi ille, qui eos cum bona voluntate, idest cum amore casto, quo illi adhererent, creavit, simul in eis condens naturam, & largiens gratiam? Unde sine bona voluntate, hoc est Dei amore, numquam sanctos Angelos fuisse credendum est.*

131. Qui utramque sententiam ut probabilem excipiunt, Augustinum putant esse intelligendum, non de gratia gratum faciente, sed de gratis data; de aliquo nimirum habitu, aut specie supernaturali ad intelligendum. Ast cum Augustini verbis non cohæret huiusmodi interpretatio. Si enim Angelos sanctos numquam sine casto Dei amore fuisse credendum sit, cum amore casto fuere conditi, in eoque semper constiterunt; amor autem in quo fuere semper constantes, est charitas sanctificans: ergo & charitas sanctificans illa fuit, quam in eorum condenda natura Creator elargitus est; quod bene congruit cum Patrum græcorum dictis, quæ paullo superius retulimus.

132. Accedit & ratio, quæ in proposito tanta est quanta sufficit, ut probabiliorem sententiam tucamur. Legito D. Thomam 1. part. q. 62. art. 3. ubi Angelica sinceritate fatetur, *quod quamvis super hoc sint diverse opiniones, quibusdam dicentibus, quod creati sunt Angeli tantum in naturalibus: aliis vero quod sunt creati in gratia; hoc tamen videtur probabilius tenendum, & magis dictis Sanctorum consonum est, quod fuerunt creati in gratia gratum faciente.* Sic enim videmus, quod omnia, quæ processu temporis, per opus divinæ providentiæ creata a Deo operante sunt producta, in prima rerum conditione producta sunt secundum quasdam seminales rationes, ut Augustinus dicit super Genes. ad literam, sicut arbores, & animalia, & alia huiusmodi. Manifestum est autem quod gratia gratum faciens hoc modo comparatur ad beatitudinem, sicut ratio seminalis in natura ad effectum naturalem. Unde 1. Joann. 3. gratia semen Dei nominatur. Sicut igitur secundum opinionem Augustini ponitur, quod statim in prima creatione corporalis creaturæ inditæ sunt ei seminales rationes omnium naturalium effectuum, ita statim a principio sunt Angeli creati in gratia. Suadet hæc Angelici Præceptoris ratio; quandoquidem si secus, melior dicenda foret conditio creationis corporalium creaturarum, quam spiritualium: etenim, dum producuntur illæ, seminalem rationem sortiuntur naturalium effectuum, ad quos ordinantur: Hæ vero, licet propter beatitudinem creatæ sint, ea forma destituerentur, sine qua beatitudinem consequi minime possent.

Argumenta in oppositum diluuntur.

133. Arguunt 1. ex Job cap. 4.; ibi enim legitur: *& in Angelis suis reperit pravitatem*; in hebræa autem lectione habetur: *& in Angelis suis non posuit lucem*: ergo in gratia non fuere conditi.

134. Resp. ex lectione vulgatæ nostræ nihil pro negante sententia, ut evidens est, concludi potest. Ultraquamquod pravitatis vocabulum, non peccatum, sed naturæ imbecillitatem significat; ut præcedentia verba aperte sonant. Ibi enim postquam dictum est, hominem præ Deo justum non esse, neque cum eo comparandum, subsequitur veluti probationis loco: *Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles: & in Angelis suis reperit pravitatem*; quanto magis hi, qui habitant domos luteas? Neque obstat hebraica lectio duplici ex capite. Primum est, quod, si Vasquezio credimus, textus ille non legitur cum negatione nempe *non posuit*, sed affirmative *posuit*. Alterum est in he-

in hebraico codice occurrere vocabulum *Tahalab*, quod *lucem* aliqui; alii *stultitiam* interpretantur; ideoque legendum erit, & in *Angelis suis posuit stultitiam*. Hac autem lectione retenta, quinam sensus subest? ille profusus, qui occurrit, quum de hominibus loquens ait: *ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles*, quæ sane verba vertit Chaldaicus: *Prophetis non credet arcana, & consilia sua; quia non sunt stabiles*; proindeque minus dignos reputat, quibus consilia, & arcana sua Deus committat: ita pariter de Angelis, si *Tahalab stultitiam* intelligas; Deum nempe Angelis non committere, nec revelare abscondita consilii sui, quia eos deprehendit infirmos. Quod si *Tahalab* pro lumine sumas; ut sit sensus & in *Angelis suis posuit lucem*; bene se habet: Angeli enim ex se nihil sunt; & quidquid habent cognitionis, a Deo profecto obtinent. Vel si mavis negantem particulam retinere: & in *Angelis non posuit lucem*; sensum jam tenes; Deum nempe in eis lumen non posuisse scientiæ, & revelationis, ut arcana sua cognoscerent; quippe qui imbecilles erant & infirmi.

135. Arguunt 2. ex jure canonico cap. visis literis 16. q. 2. ubi Joannes Papa de Diabolo inquit: *dolet enim satis, & erubescit, charitatem, quam in Cælis nequivit habere, homines constantes ex lutea massa tenere in terris*. Hoc testimonium plurimi facit P. Macedo collat. 4. differ. 2. sect. 3. Non enim exponi potest de perseverantia in charitate, itaut sit sensus, se dolere, quod Diabolus in accepta charitate minime steterit: quippe utitur Pontifex verbo *nequivit*; perseverare autem in charitate poterat Diabolus, si voluisset. Loquitur ergo de charitate, quam habere nequivit; cujusmodi erat infusa charitas, quæ penes Angeli arbitrium non erat, nec fuit in potestate hominis, cui Diabolus invidet. Et sane non percipitur quomodo invidia torqueri posset, propter meritum, quod in utriusque potestate relinquebatur.

136. Resp. hoc testimonio angi & eos qui oppositum sentiunt. Enim vero si prolati textus literam sequamur, plane præterit, de quam charitate intelligi possit. Et revera quænam est charitas, quam Diabolus ita non habuit, aut non retinuit, aut adeptus non sit, quam sive in via, sive in patria habere, retinere, adipisci non potuerit? Nulla profecto assignabitur: liber enim erat Creator in quacumque gratia ipsi elargienda; liber & ipse in accipienda, & retinenda: Igitur quid eo Pontificis testimonio sibi velint oppositores, non bene video. Ceterum emendatam illius decretalis literam legit Vasquez, quæ loco *nequivit* exhibet *nequit* præsentis temporis; atque ita dubio procul est, Dæmonem habere non posse nunc charitatem, qua sancti homines gaudent; quapropter desperans dolet, & invidia torquetur.

137. Instat P. Macedo, conqueriturque, quod, a difficultate ut se expediat Vasquez, lectionem Decretalis mutet interpretatione cum textu pugnante: dicitur enim, *quam in Cælo habere nequivit*; at nunc Diabolus in Cælo non est: ergo pro *nequivit* male se habet verbum *nequit*. Verum

138. Non una in re decipitur vir eximius. In primis male cogitat, Vasquezium esse, qui lectionem mutet; quum verbum *nequit* habeant codices emendatiores. Ultra quod nunc Diabolum in Cælo non esse, non officit, quod pro *nequivit*, legatur *nequit*; Immo si invidia tabescat desperans justitiam, quam non habet, eo ipso desperat, quod in Cælis non degat, ubi solummodo eam charitatem posset obtinere, quam homines tenent in terris. Nonne legitima locutione dicimus, e. g., captivum dolere, & erubescere, libertate, quam in patria nequit habere, ceteros homines gaudere, quamvis in patria non vivat; immo a Patria abesse sit tota causa doloris? Ita sane cruciabatur Prodigus, mercenarios in paterna domo panibus abundare; ipsum vero

vero perire fame hoc ipso, quod a paterna domo aberrans, panem, quo in domo patris sui vesci nequiverat, sciret mercenariis non deficere. Quemadmodum igitur minime obstat, & captivum dolere de amissa libertate in patria, quamvis in patria non sit, & doluisse Prodigum de perduto pane in domo patris, quamvis domi non commoraretur; quin potius a patria, domoque exulare dolet unus, & alter dolebat; ita non obest, Diabolum dolere, homines tenere in terris charitatem, quam in Cœlis nequit habere, licet e Cœlis exul vivat; quandoquidem revera doleat hoc ipso, quod illam non habeat charitatem, qua in Cœlis tantummodo frui posset.

139. Arguunt 3. Augustinus 2. de Genes. ad lit. cap. 1. ait: *Angelica natura primo erat informiter creata, & Cœlum dicta: postmodum vero formata est, & lux appellata*; Sed huiusmodi formatio est per gratiam: ergo in gratia non fuit condita. Gregorius pariter lib. 32. mor. cap. 18. de malo angelo scribit. *Hujus ergo lapidis in die conditionis sue foramina preparata sunt; quia videlicet capax charitatis est, qua, si repleti voluisset, stantibus Angelis tamquam positis in Regis ornamento lapidibus inherere potuisset*. Cum sola ergo charitatis recipiendæ aptitudine fuit, juxta Gregorium, malus Angelus constitutus.

140. Resp. Augustini dictum intelligi posse cum D. Thoma, naturam Angelicam fuisse primo informem vel comparate ad gloriæ formationem; quo sensu prima informitas formationem tempore præcessit; vel comparate ad formationem gratiæ; in quo sensu, non ordine temporis, sed naturæ præcessit; ut Angeli prius natura fuerint informes, & posterius gratia ornati eo sane modo, quo materia prius natura informis a se ipsa est, posteriusque actuata per formam: Ast, quemadmodum per nullam temporis moram extat materia per formam minime actuata; ita nec Angelica natura absque gratia. Et reapse, iis prætermisiss, quæ ex Augustino in probatione prorulimus, lib. 11. de Civit. Dei, cap. 11. de Angelis ait, quod *simul ut facti sunt, lux facti sunt*; congruitque cum eo quod inquit Vasquez de Hebræorum codice, legente absque particula negante & *in Angelis suis posuit lucem*, ubi vulgata nostra habet *reperit pravitatem*.

141. Gregorium de consummata charitate loqui manifestum est. Lapidibus pretiosis comparat S. Doctor Angelos omnes, & affirmat, habuisse lapides hosce foramina preparata, quæ poterant auro charitatis repleti: charitas autem auro assimilata, non quæcumque est, sed consummata, & permanens; quapropter *stantibus Angelis*, inquit, *tamquam positis in Regis ornamento lapidibus inherere potuisset*. Stantes vero Angeli per quid aliud quam per consummatam charitatem, & permanentem justitiam positi sunt ceu lapides perpetuo fulgentes in ornamento Regis? Ceterum Gregorius ipse est, qui excellentiam, quam in prima sui conditione Dæmon habuit describens, de ipso Dæmone intelligit illud Ezechielis 18. *Tu signaculum similitudinis Dei*, & ibidem ait: *multa de ejus magnitudine locuturus, primo verbo cuncta complexus est*. Quid namque boni non habuit, si *signaculum Dei similitudinis fuit*? Ast, ut in probationibus animadvertimus, plurimum boni defecisset, si justitia, & sanctitate fuisset destituta ejus prima conditio.

142. Arguunt 4. Gratiam medium esse naturam inter, & gloriam; atqui Angelorum natura fuit primo condita absque gloria; non enim in eorum creatione fuere beati: ergo & condita fuit absque gratia.

143. Resp. concedo majorem: Gratia namque ordine naturæ medium est naturam inter & gloriam; attamen si temporis ordo spectetur, gloria non debuit in Angelis cum natura sociari; quum gloria sit finis, quem natura

ipsa consequi debet per gratiam adjuta : gratia vero non est finis operandi ; quia non est ex operibus , sed bene operandi principium est , cujus natura creata semper indiget , bene ut operetur.

144. Arguunt 5. Discrimen , quod Angelum inter , & hominem in ordine ad gratiam versatur inde petitur , Angelo collatam fuisse sanctificantem gratiam post meritum veluti mercedem ; homini autem lapso ex mera Dei miseratione per Christum : habemus enim ex Augustino lib. de corrept. & grat. cap. 10. *Sic vero ordinasse (Deum) Angelorum , & hominum vitam , ut in ea prius ostenderet quid posset eorum arbitrium , deinde quid posset sue gratiae beneficium .* Igitur prius fuit Angelus in naturalibus , quam a Deo gratiam consequeretur.

De corrept.
& grat.
cap. 10.

De corrept.
& grat.
cap. 10.

145. Resp. nego antec. Justitia , quam in via receperunt Angeli , non fuit merces meriti , sed merum Conditoris donum. *Ille (quod de homine primo habet Augustinus , de Angelis itidem dicendum est) Ille in bonis erat , quae bonitate sui Conditoris acceperat . Neque enim ea bona & ille suis meritis comparaverat .* Et de Angelis speciatim docet 11. de Civit. Dei , cap. 13. *Neque enim Angeli seipsos meliores fecerunt , quam a Deo facti sunt ; sed in eadem bona voluntate permanserunt , in qua primum conditi sunt .* Permanere autem in bona voluntate illius gratiae statum significat , qui animam justam facit , usquedum ab eo statu per peccatum non decidat . Enim vero inepte prorsus quis diceretur *permanere* in actu quodam fluxu , & transeunte . Receperunt quidem Angeli justitiam , quae fuit merces meriti : Ast Augustinus ipse conceptissimis verbis tradit , hanc fuisse justitiam non viae , sed patriae ; justitiam nempe consummatam per majorem charitatis abundantiam , qua plene forent beati , adaucta certitudine , nunquam ulterius cadendi . *Diabolus & Angeli ejus , etsi beati erant , erat tamen quod adhuc eorum adderetur beatitudini , si per liberum arbitrium in veritate steterint ; donec istam summam beatitudinis plenitudinem tamquam premium istius permansionis acciperent : idest ut magna per Spiritum sanctum data abundantia charitatis cadere ulterius omnino non possent , & de se hoc certissime scirent .* Porro cum ait , ordinasse Deum Angelorum , hominumque vitam , ut prius ostenderet quid posset eorum arbitrium , deinde quid posset gratiae beneficium ; non de prima creatione , & sanctificante gratia loquitur S. D. , sed de permansione in eo justitiae statu , in quo fuerat conditi . Vere enim , ut infra examinabimus , penes ipsos erat in primæva conditione permanere , recepturos utrosque hujus mansionis mercedem debitam ; quod sequenti capite de utrisque affirmat dicens : *Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem , in illa quippe eum fecerat , qui fecerat rectum . Dederat & adjutorium , sine quo in ea non posset permanere , si vellet ; ut autem vellet in ejus reliquit arbitrio* Sed quia noluit permanere , profecto ejus culpa est ; cujus meritum fuisset , si permanere voluisset ; sicut fecerunt Angeli sancti , qui cadentibus aliis per liberum arbitrium , per idem liberum arbitrium steterunt ipsi , & hujus mansionis debitam mercedem recipere mernerunt , tantam scilicet beatitudinis plenitudinem , qua eis certissimum sit , semper se in illa esse mansuros . Neque pertimescendum cum Patre Macedo , Angelorum gratiam cum gratia Christi confundi posse . Discrimen namque gratiae utriusque status , innocentiae nimirum & culpæ , Augustinus perspicue designat 11. capite de corrept. & grat. latiore illam , hanc potentiorē adpellans . *Prima est enim , qua fit , ut habeat homo justitiam si velit . Secunda plus potest , qua etiam fit , ut velit , & tantum velit , tantoque ardore diligit , ut carnis voluptatem contraria concupiscentem voluntate Spiritus vincat .* En gratiae Angelorum a gratia Christi

Christi discrimen latissimum, quin admittamus, sanctificantem gratiam Angelo fuisse post meritum collatam.

146. Arguunt ultimo. Posita affirmante sententia, non potuerunt omnes Angeli uniformes in gratia creari; omnes enim quum sint natura discrepantes, & in gratia eos discrepare oportuit. Tunc unde tanta gratiarum diversitas, & qua ratione inducta, cum sola naturæ diversitas interveniret? Principium ergo diversitatis assignandum est ex parte meriti.

147. Resp. Plane me fugit, quid hujusmodi arguendi ratione sibi velit P. Macedo. Supponamus, Angelos sanctificantem gratiam obtinuisse in secundo instanti, eosque fuisse pro illo instanti in gratia uniformes; ut probabile censeret Scotus, cui Macedo adhæret. Ergone fuissent in primo instanti pares in merito, ut in secundo pares forent in gratia? Nulla ratio hoc suadet. Immo oppositum prorsus, si probabilem Scoti doctrinam amplectemur; Ait enim: *Potest probabiliter sustineri, quod in primo instanti, fuerunt uniformes in statu naturæ sine gratia: postea in secundo instanti erant in gratia uniformes, & postea in tertio instanti via mali multipliciter demeruerunt, & boni multipliciter meruerunt.* Jam vero, si multipliciter meruerunt in tertio instanti; multipliciter meruissent & in primo; quum tertium instans fuit hac in hypothesis primum instans meriti: multiplicitas autem meriti, meriti diversitatem connotat. Ergo, etiamsi omnes Angeli gratiam obtinuissent post creationem, non inde legitima consecutione inferri posset ratio aliqua ex parte meriti; quum uniformes in gratia esse potuissent, discrepantes tamen in merito. Hæc libenter profero contra Patrem Macedo, qui, dum Scoti vestigiis inhærere dicat, neutram propugnans sententiam, non modica argumentorum faragine affirmantem impugnans, ad negantem aperte nimis inclinat. Alterum est, de quo virum clar. percontor; cur scilicet *discrepare Angelos in gratia oportuerit, quum omnes sint natura discrepantes*? Hoc cum natura gratiæ non videtur consistere, quæ gratuita prorsus est; ac proinde dignitatem, & excellentiam creatæ naturæ haudquaquam respicit.

In 2. d. 5.
quest. 2.
S. Cum
igitur

148. Ceterum ut argumento directe occurram, concedo, Angelos, quo naturali dignitate sunt perfectiores, majorem a Deo gratiam consequutos fuisse: hoc ex Damasceno, Dionysio, Basilio ediscimus; ast nego, Deum supernaturalia dona ita Angelis contulisse, ut respexerit donum creationis veluti causam; sed quemadmodum sola Dei liberalitas ea fuit, quæ Angelos in natura sic condidit discrepantes, ut unus altero perfectior in natura sit; ita sola Dei liberalitas, quæ majore, vel minore justitiæ, & sanctitatis dono Angelos exornavit.

Damasc. 2.
de fide c. 3.
Dionys.
c. 6. de celesti hierarch.
Basil. lib. de Spirit. Sanct. c. 16

PROPOSITIO II.

Æque probabilis est Adamum cum gratia sanctificante conditum fuisse.

149. Prob. & primo sese offerunt sacræ literæ, enunciantes Deum fecisse *hominem rectum*; quæ verba de sanctitate primæva Augustinus interpretatus est; inquit enim: *Fecit Deus hominem rectum, ac per hoc voluntatis bona. Non enim rectus esset bonam non habens voluntatem. Bona igitur voluntas opus est Dei: cum ea quippe ab illo factus est homo.* Hæc autem bona voluntas ea fuit, in qua Adam permanere posset, si vellet. Atqui bona voluntas, in qua permanere posset si vellet, non est nisi sanctificans charitas: ergo &c. Prob. min. Nemo jure ad gloriam, ut mercedem merito pro-

Ecc. 7.
v. 30.
Lib. 14. de Civit. Dei
cap. 11.

prio adipiscitur, nisi in accepta sanctitate perseveret. Porro in Augustino perspectissimum est, Adamum accepturum esse mercedem, si in ea bona voluntate, in qua Deus eum fecerat, permanisset: Igitur prima illa bona voluntas fuit sanctitas: quod satis expresse habet & Paulus ad Ephes. 4. *Renovamini spiritu mentis vestre, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate*; & Tridentinum sess. 5. can. 1. *Si quis non confitetur primum hominem Adam cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem, & justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, anathema sit*. Et secunda Arausica Synodus can. 19. hisce verbis *natura humana etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo se ipsam Creatore suo non adjuvante, servaret: unde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quam accepit; quomodo sine gratia poterit reparare quod perdidit*? Hæc clariora sunt quam oporteat, ut de primæva hominis sanctitate probabiliorem sententiam instituamus.

150. Dices plusquam intendimus nos probare: siquidem non probabilius tantum, sed tamquam de fide statuendum foret quod proponitur, si allata testimonia concluderent.

Resp. tamquam de fide rem hanc propugnare Fulgentium Bellelli in opere inscripto *Mens Augustini*. Nos vero, cum præcipuos ex antiqua Schola magistros audiamus, originalem justitiam primo parenti in creatione concessam separantes a gratia sanctificante, in qua tamen constitutum fuisse ante lapsum affirmant, eo progredi non audemus, ut viros præclarissimos ceu hæreticos traducamus. Et sane, nemo dicet, homines pro statu isto originalis justitiæ felicitatem consequi; quamvis sanctificantem gratiam plurimi consequantur, vel per regenerationem in Baptismate, vel per reconciliationem in Sacramentis: quod argumento est, originalem justitiam complura, præter habituales gratias, bona sibi detulisse. Quis vero ea bona ignorat? Appetitui dominabatur ratio; nulla insolescebat membrorum lex, quæ legi mentis repugnaret; Conditoris beneficio efflorebat immortalitas in corpore ex conditione mortaliter facto; in cuncta animantia imperium, quæ ad nutum creatura regebat; & ab hac affluentia bonorum non decidendi integerrima potestas. Hæc profecto dona, qui per baptismum sanctificante gratia induitur, non assequitur.

151. Præterquamquod Scripturis, Conciliis, & Patribus Adamum in justitia, & sanctitate conditum enunciantibus respondent, nil aliud ibi intelligi præter originalem rectitudinem, qua homo adpellabatur justus, & sanctus; quatenus absque ullo vitio, & peccato institutus fuit, sufficientique adjutorio suffultus, ut, habituali charitate sibi per auxilium comparata, ad plenitudinem beatitudinis posset pervenire. Neque, ut contendunt, opponitur quod e Tridentino Concilio profertur. *Aliud enim est, inquit Estius, creatum esse in sanctitate, & justitia, aliud in ea constitutum. Constitui enim in ea potuit post creationem. Nam & in Paradiso constitutus, idest, positus fuit primus homo Gen. 2., non tamen in eo creatus. Unde satis liquet Patres Concilii Tridentini, dum ita circumspexerunt locuti sunt, ut constitutum dicerent, non creatum, aut conditum, studio voluisse abstinere a definienda questione inter Scholasticos disputata, an homo fuerit creatus in gratia. Verum quid responderet Estius Apostolo dicenti: *Renovamini spiritu mentis vestre, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate*? Quid Arausicæ II. Synodo definienti naturam humanam in integritate conditam? Quid Augustino sæpe sæpius docenti, Deum dedisse homini*

*homini bonam voluntatem, in ea quippe eum fecerat, qui fecerat rectum; quum in Augustiniano idiomate non aliud sit bona voluntas, quam charitas? Hæc procul dubio faciunt, ut Scholasticorum interpretationibus minime acquiescamus, oppositamque sententiam saltem veluti probabiliorem impense tueamur, pro qua tuenda sufficiens ratio minime desideratur: cuncta enim Deus creavit in eo perfectionis statu, quo operari possent juxta finem unicuique creatæ rei consentaneum: ergo multo magis credendum est, eo in statu creasse hominem, quo posset in ordine ad supernaturalem finem operari; quippe ad finem hunc conditus est homo: Igitur sanctitate exornari oportuit, qua finis ille consequitur. Quapropter dixit Augustinus: *quod Deus primum hominem, in ea salute, in qua conditus erat, custodire voluisset.* In Enchir. cap. 104. Salutis autem nomine, clarum est, sanctificationem gratiæ significari.*

152. Altera non contemptibilis ratio ex eo desumitur, quod si Adam in accepta justitia (quocumque temporis instanti acceperit) permansisset; nos non filii iræ & vindictæ in peccato, sed in gratia filii Dei nasceremur: ergo multo magis dicendum, in gratia fuisse conditum primum parentem nostrum. Consequentia hæc declaratur. Ab instanti conceptionis nunc esse incipimus in peccato, eo quod gratia destituimur, quam obtinere deberemus; ergo e converso; si radix, unde progignimur, infecta non fuisset, gratiam illico reciperemus.

Scoti mens Augustino concors:

153. Quod de Angelis, idem sentit de homine primo Augustinus, ut ex verbis, quæ in responsione ad objectionem quintam dedimus, manifestissimum est. Videndum modo, quid hac in re scripserit Scotus, & an Augustino cohæreat. Agit Subtilis Doctor de justitia originali in Adam, & In 2. d. 19. q. unica. quærit, utrum originalis illa justitia sit donum aliquod supernaturale? Con-
tendunt e Scholasticis nonnulli, rectitudinem fuisse primo parenti naturalem; nimirum quod fuerit quædam veluti sanitas naturæ bene constitutæ debita, aptaque nasci ex ipsa natura bene constituta. Opinionem hanc refellit Præceptor noster, suamque hisce verbis proponit: *Potest dici ergo, quod si originalis justitia habuit illum effectum, facere scilicet perfectam tranquillitatem in anima quantum ad omnes potentias; ita quod natura inferior non inclinaretur contra judicium superioris, aut si inclinaretur quantum est ex se; posset tamen ordinari, & regulari sine difficultate superioris, & sine tristitia inferioris: cum hoc non habuerit potentia facta in puris naturalibus; necesse est, ipsam ponere donum supernaturale, quod sit ista tranquillitas perfecta in anima.* Verum juxta doctrinam ab eodem magistro in eadem quæstione paulo post traditam, donum hoc supernaturale non est aliud a sancta habituali delectatione: Siquidem optime considerat, duo potissimum reperiri in subjectione partis sensitivæ ad rationem; unum, quod potentia superior, nempe voluntas queat absque difficultate rationem sequi, respuendo objecta delectabilia a potentiis inferioribus proposita. Alterum, quod ipsa inferior potentia potentiæ superioris imperio de facili conformetur: Si igitur in primo homine, concludit ex præmissis, fuit ille effectus, scilicet perfecta tranquillitas, & erit effectus originalis justitiæ; illa justitia fuit donum supernaturale; quia fecit Deum delectabiliorem voluntati, quam aliquod appetibile sensibile; quod non potuit esse ex aliquo dono naturali ipsius voluntatis. Hinc deducitur luculentissime, hujusmodi donum a charitate non distinguere: Hæc namque virtus cum suis actibus illa est, quæ Deum voluntati delectabilem facit;

facit; ab ea autem virtute, qua objectum redditur juxta speciem suam delectabile, & delectabilius redditur, si virtus illa augeatur, impedimenta quoque removeantur: ergo nullum aliud donum ab hac virtute distinctum confert voluntati prædictum justitiæ originalis effectum. Scotum igitur Augustino consentientem habemus. Indubia quippe res est, *sanctæ delectationis* nomine charitatem ab Augustino significari: atque, plura ut omittam, præstat lib. 1. oper. imperf. n. 107. *Ab hac necessitate servitutis liberat, qui non solum dat præcepta per legem, verum etiam donat per spiritum CHARITATEM, cujus delectatione vincatur delectatio peccati.* Delectatio autem charitatis peccati delectationem nequaquam vincet, usque dum objectum potentiæ superiori propositum non efficiat delectabilius alio quocumque objecto, quo inferior potentia detineatur: atque hoc est illud ipsum, quod laudato loco edocet subtilis Doctor.

Objectionum solutio.

154. Objicies 1. ex August. q. 123. veteris, & novi testamenti. Sic enim incipit: *Reperi quosdam ex fratribus nostris non plene discussisse scripturas, sed simplicitate animi asseverare, quod Adam factus Sanctum accepit Spiritum, quem peccans amisit, sicut nunc datur credentibus.... ego autem non solum hominem, sed & cuncta quæ fecit Deus, quæ non possunt dici accepisse Spiritum Sanctum, dico perfecta.* Perfectus ergo creari potuit Adam, quin gratia sanctificante exornaretur.

155. Resp. communi eruditorum consensione librum illum Augustini non esse; complura enim continet Augustino indigna. Omitto stylum ab Augustiniana locutione alienissimum, & adnoto, q. 2. dicere, Deum, ut Diaboli præsumptionem, non potestate, sed ratione destrueret, mundum fecisse. Q. 9. cum ostendit, cur aliqua in Scripturis dicantur immunda, rationem non attingit Augustino familiarem de vocis hujus significatione; sed aliam frivolam ponit, ut immunda dicantur comparatione mundorum. Q. 21. negat, mulierem esse ad imaginem Dei creatam; idemque repetit q. 45. Q. 27. disputat contra opinionem Augustini, ridiculis rationibus confirmans, non apparuisse Samuelem, sed Diabolum, & Samuelis spectrum. Q. 46. stultum dicit qui putat, Samuelem Sacerdotis officio functum, secus ac docet August. lib. 17. de Civit. Dei, cap. 4. Verum res nimis protraheretur, si cuncta, quæ castigationem merentur, colligere hinc vellem. Consulendi sunt Angelus Rocca in sua Biblioth. tit. de lib. Aug. judicium, Natalis ab Alexandro tom. 5. hist. Eccles. cap. 4. art. 3. §. 4. Franciscus Macedo Theolog. posit. schol. 3. cap. 2., alique opus illud ut spurium, & magno Augustino minus dignum respuentes.

156. Obj. 2. Gen. 2. dicitur: *formavit igitur Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem.* Priora verba formationem exprimunt totius hominis, qui Spiritus Sancti capax est; posteriora, nempe *spiraculum vitæ* gratiam Spiritus Sancti indicant: ergo primus homo prius extitit, quam Spiritum Sanctum reciperet.

Epist. 74.
ad Pomp.

Conf. ex Cypriano præfata Geneseos verba sic exponente: quum enim dixisset jam, hominem per baptismum nasci, & in manuum impositione Spiritum Sanctum recipere, addit: *ut Spiritum jam natus accipiat, sicut in primo homine Adam factum est. Ante enim Deus eum plasnavit, & tunc insufflavit in faciem ejus spiraculum vitæ; neque enim potest accipi Spiritus*

vif

nisi prius fuerit qui accipiat. Sentit ergo primum hominem in sui creatione gratiam non accepisse.

157. Resp. Incassum verba illa Gen. produci. Priora namque verba aliud non exprimunt a corporis formatione; hominemque dicunt, totum pro parte sumendo, ut in Scripturis est usitatissimum: neque huiusce rei ulla subesse potest dubitatio; quum anima non e limo, sed per creationem formata sit. Sequentia porro verba animæ productionem & infusionem, simulque hominis vivificationem, quæ per infusionem animæ illico exurgit, demonstrant apertissime. Nec absimili modo loquitur Cyprianus. Prius enim plasmavit Deus Adam corpus; spiritumque postea insufflavit ea quidem ratione, quod spiritus accipi nequeat, nisi prius fuerit quod accipiat. Quod si spiritus insufflationem pro Spiritus Sancti gratia intelligamus; facilis erit responsio, satis esse, hominis formationem solo naturæ ordine sanctificationem præcedere, nec oportere, ut præcedat ordine temporis.

158. Inst. Cyprianus de sanctificatione, quæ ordine temporis posterior est, loquitur, ut conijcere planum est ab exemplo per Cyprianum inducto. *Non per manus impositionem, ait, quis nascitur, quando accipit Spiritum Sanctum; sed in Baptismo; ut spiritum jam natus &c.* Comparat sanctificationem Adæ respectu creationis, sanctificationi per confirmationem respectu generationis per Baptismum. Profecto sanctificatio per Baptismum tempore anteit plenitudinem Spiritus Sancti, quæ in confirmationis Sacramento confertur: neque ordo naturæ ibi sufficit.

159. Resp. Quamvis de sanctificatione Adæ loqueretur, instituta comparatio non per omnia tenere debet. Quis est, quem prætereant, sanctificationes illas conferri per duo Sacramenta distincta, inter quæ tempus necessario interponitur; quia utrumque successive fit? Creatio vero, & gratiæ productio fiunt in instanti, & per concreationis modum; ideoque inter ipsas ordo naturæ sufficit. Verum æquivoca sunt Cypriani verba, ut patet ea consideranti; quia vel intelligi possunt de animatione per animæ infusionem, quod littera Geneseos enuntiat, vel de hominis plasmatione, & postea de immissione gratiæ in hominem ex corpore & anima jam constantem; ubi ordinem temporis non contemplatur, sed præsuppositionis, seu distinctionis inter actiones, quarum una alterius effectum supponit, sive ille ordo sit temporis, sive naturæ; quod ejus causæ nihil intererat.

160. Obj. 3. Augustinus 13. de Civit. Dei, cap. 24. ad Apostoli verba 1. Corinth. cap. 15. *factus est Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem*, ait: *Primus homo de terra terrenus, in animam viventem factus est, non in spiritum vivificantem, quod ei per obedientiæ meritum servabatur.* Augustinus spiritus vivificantis nomine gratiam sanctificantem subintelligit, quæ per obedientiæ meritum primo homini accessit; atqui obedientiæ meritum posterius fuit ordine temporis primi hominis creationi: ergo &c. Expressius loquitur lib. 2. de Genesi contra Manichæos cap. 8. *Non dum*, inquit, *spiritalem hominem debemus intelligere, qui factus est in animam viventem, sed adhuc animale. Tunc enim spiritalis effectus est, cum in Paradiso, hoc est, in beata vita constitutus, præceptum etiam perfectionis accipit.* Sentit ergo, Adamum non fuisse gratia cumulatam, nisi in Paradiso jam constitutum, quod temporis differentiam importat.

161. Resp. neg. maj. De gratiæ statu, in quo condiderit Deus primum hominem, ibi nullimode agit S. Doctor; Sermonem habet solummodo de gloriosi corporis dotibus, quas unusquisque, qui Dei mandatis steterit, post universalem corporum resurrectionem consequetur. Quapropter *Spiritus vivifi-*
cantis

cantis nomine ibi intelligit corporis immortalitatem, adeout primus ille homo qui terrenus erat, atque natura mortalis, per mortem defecisset numquam, si Dei mandato obtemperasset; quapropter congruenter, inquit, quod ei per obedientie meritum servabatur. Nos vero imaginem primi hominis terrenam portantes, in illo primo homine considerat; &, gloriosa corporum resurrectione commemorata, Christo nos futuros esse conformes intendit, quum corpus hocce nostrum in corruptione seminato surget in gloria, atque corruptibile quod est, incorruptionem induerit. In eo ergo, habet cap. 23., quod scriptum est: factus est primus homo in animam viventem, voluit Apostolus intelligi corpus hominis animale. Spirituale autem quodammodo intelligendum esse ostendit, addendo, novissimus autem Adam in spiritum vivificantem; procul dubio Christum significans, qui jam ex mortuis ita resurrexit, ut mori deinceps omnino non possit. Igitur verba Apostoli; factus est primus homo in animam viventem non significant factum absque divinæ gratiæ muneribus. Quæ in lib. 2. de Gen. scripsit, retractata ab ipso leguntur lib. 1. Retract. cap. 10. hisce verbis; nec illud Apostoli, ubi adhibet testimonium de Genesi dicens: factus est primus homo Adam in animam viventem, sicut ille voluit, intellexi. Apostolus enim ad hoc adhibuit illud testimonium, ut probaret esse corpus animale: ego autem hinc putavi hoc esse monstrandum animale factum prius hominem, non corpus hominis solum. Nec mirari subest, Augustinum a sensu Apostoli aberrasse: binos enim illos libros de Genesi contra Manichæos scripsit, eo teste lib. 8. de Gen. ad lit. cap. 2. recenti tempore conversionis suæ, cito volens eorum deliramenta confutare. Hinc fatetur, non omnia tunc sibi occurrisse, quemadmodum proprie possent accipi. De facto lib. 6. cap. 20. quærit: quomodo primus homo immortalitatem perdiderit, si corpus habuit animale? Neque enim animale corpus, sed spiritale erit, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem. Nonnulli, inquit, his angustiis coarctati, ut putaverunt prius quidem heminem fuisse corpus animale; sed dum in Paradiso constitutus est, eum fuisse mutatum; sicut nos quoque resurrectione mutabimur. Quid porro sentit ipse de opinione hac, quæ hominem statuit creatum primo animale, & postea spiritalem? Ceu falsam improbat sequentibus capitibus 21. 22. 23. dicens: sed si ita est, frustra conamur, Paradisum, & illas arbores earumque fructus præter figurarum significationem plus accipere ad rerum gestarum proprietatem. Quis enim credat, jam illiusmodi cibos ex arborum pomis, immortalibus, & spiritualibus corporibus necessarios esse potuisse? Hac, aliisque rationibus opinionem illam refellit; & magis, magisque sincere confitetur, in textus Apostoli expositione facta 2. lib. de Genesi contra Manichæos, non omnia tunc sibi occurrisse, quemadmodum proprie possent accipi.

162. Obj. 4. Homo adultus non justificatur sine propriis actibus; Adam vero non potuit statim in primo instanti habere actus ad justificationem necesarios; ergo in primo originis instanti non potuit justificari.

Resp. Non unam esse sententiam, utrum Adam per proprios actus sanctificatus fuerit. Negative sustinent Sotus, Alensis, Henricus, Capreolus, quorum multiplex ratio est. Ut vero eam producamus, quæ propositæ difficultati occurrit, dici posset cum ipsis, gratiam adultis conferri tanquam beneficium personale, ad quod se disponant oportet per proprios actus actuali gratia sussultos; Adamo autem data est pro tota natura, & per naturæ modum, consequenter non per liberam dispositionem; quum illa, quæ quasi per modum naturæ conferuntur, a dispositione libera non dependeant. Inquiunt alii,

alii, Adamum fuisse in instanti primo sanctificatum non tantum per habitus, sed etiam per proprios actus. Ita Suarez cum D. Thom. 1. p. q. 95. art. 1. Ratio est, quia Adam sanctificatus fuit perfecto modo, atque ut adultus, non ut infans: ergo sanctificatus est actu operans: sanctificatio enim, per proprium actum magis perficitur, quam per solum habitum; non enim solus habitus, sed & actus potuerunt cum natura hominis concreari; quum illa concreatio efficientiam omnem non excludat creaturæ circa proprietatem vel perfectionem, quæ cum illa concreari dicitur. Nonne intellectus, & voluntas cum essentia concreantur; ab ipsa nihilominus dimanant? Quid de Angelis Augustinus? Porro quia facta est (voluntas bona), utrum cum ipsis facta est, an sine illa fuerunt prius? sed si cum ipsis, non dubium, quod ab illo facta sit, a quo & ipsi: simulque ut facti sunt; ei, a quo facti sunt, amore cum quo facti sunt, adhæserunt, inquit l. 12. de Civit. Dei, cap. 9. Igitur cum amore casto conditi fuerunt Angeli, quo eorum Conditori, simul ut facti sunt, adhæserunt. Hæc autem adhæsiō, actum, quo libere concreato amorī cooperati sunt, satis exprimit. Neque negotii quidpiam faceffit, gratiam fuisse Adamo collatam pro tota natura; quum hoc non tollat, quin data ipsi fuerit etiam ut peculiari personæ; ideoque perfecto modo juxta personæ aptitudinem: eo vel maxime quod etiam in operatione libera potuit Adam se gerere tanquam totius naturæ caput; si enim peccando ita se gessit, cur non etiam recte, ad Deum se convertendo in primo instanti? Ergo & per proprios actus potuit Adam justificari, dum per gratiam sibi concreatam sanctificabatur.

§. II.

De actuali adiutorio infanti creaturæ collato.

163. Habituali gratia exornatam a sui exordio innocentem creaturam vidimus. Verum cum sola habituali gratia non poterat in bonis persistere per nativas arbitrii vires, ut Gregorius Ariminensis tradit in 2. dist. 29. q. 1. concl. 3., quum Augustino sit probatissimum, præter habituale auxilium, actuali quoque indiguisse, ut ex subjecta propositione manifestum fiet.

P R O P O S I T I O.

Non solo habituali, sed & actuali ad perseverandum auxilio innocens creatura indiguit.

164. Prob. ex Augustino, qui de Angelis sic affatur lib. 11. de Civit. Dei cap. 11.: *Simul ut facti sunt, lux facti sunt, non tamen ita tantum creati, ut quoquomodo essent, & quoquomodo viverent; sed etiam illuminati, ut sapienter beateque viverent.* Non solum gratia habitualis, qua in eorum creatione exornati fuerunt, sed & actualis, qua summo bono adhærere possent, hisce verbis exprimitur; quod non minus nitide conficitur capite 9. libri 12., ubi inquit: *voluntatem bonam (Angelorum) inopem fuisse in solo desiderio remansuram: nisi ille qui bonam naturam ex nihilo sui capacem fecerat, ex se ipso faceret implendo meliorem, prius faciens excitando avidiorem.* Illa vero natura, quam Deus fecerat bonam, si melior fieri poterat; hoc sane erat, mediante adiutorio naturæ jam conditæ superaddito. Sed luculentius hac de re S. Doctor in lib. de corrept. & grat. cap. 11. *Nec ipsum ergo Deus*

(Adamum) esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio; quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit; ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Et infra: Si autem hoc adjutorium vel Angelo vel homini, cum primum facti sunt, defuisset; quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa cecidisset. Hisce autem, aliisque compluribus simillimis testimoniis actuale, quod intendimus, adjutorium comprobatur: Habituale enim non est hujusmodi, ut cum ipso solo, possit quis in accepta justitia manere, si velit. Quid plura? eximiam comparisonem instituit de nat. & grat. cap. 26., quare ex toto dilucidat: Sicut oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic homo etiam perfectissime justificatus, nisi aeterna luce justitiae divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. Legito epist. 106., & cap. 106. in Enchirid. Hic habet: etsi peccatum in solo libero arbitrio erat constitutum; non tamen justitia retinenda sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni divinum adjutorium preberetur. Ibi: natura humana si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret. Igitur duplici ad operandum adjutorio habituali, & actuali instructa fuit innocens creatura.

§. III.

De hujus adjutorii quidditate & natura.

I.

165. Celebris est distinctio, quam Augustinus inter adjutoria utriusque status, integri nimirum & lapsi induxit lib. de corrept. & grat. cap. 12. Unum adjutorium sine quo infanti creaturae donatum; alterum adjutorium quo lapsae creaturae concessum: quidque inter utrumque intersit discriminis expendit binis exemplis; Adjutorium enim sine quo alimentis comparat sine quibus nequit homo vivere; sed iis non fit, ut vivat homo, si mori voluerit: quapropter hoc adjutorium sine quo non est inferens; quoniam, ipso praesente, continuo non fit opus; sicut, praesente cibo, non infertur, hominem vivere; sed tantum indifferens; quippe opus non fit nisi nutus arbitrii, quo determinetur, accedat; quemadmodum non vivit homo, nisi cibo praesente accedat ejusdem cibi comestio, & comedentis nutritio. Alterum adjutorii genus, quod appellat quo assimilatur beatitudini, qua homo fit beatus; estque adjutorium inferens; quia, si homini datum fuerit, continuo operatur homo, eo pacto, quo fit continuo beatus, si data fuerit beatitudo. Augustini verba reddamus. Itemque ipsa adjutoria distinguenda sunt. Aliud est adjutorium, sine quo aliquid non fit, & aliud est adjutorium quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus vivere; nec tamen cum affuerint alimenta, eis fit ut vivat qui mori voluerit: ergo adjutorium alimentorum est sine quo non fit, non quo fit, ut vivamus. At vero beatitudo, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adjutorium est enim non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit, propter quod datur.

COROLLARIUM.

166. Quapropter, prosequitur Augustinus, hoc adjutorium & quo fit est, & sine quo non fit; quia etsi data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus; & si data numquam fuerit, numquam erit. Alimenta vero non consequenter faciunt,

faciunt, ut homo vivat, sed tamen sine illis non potest vivere. Atque hinc adiutorium sine quo non fit, non est quoque adiutorium quo fit.

II.

167. Istorum adiutoriorum discrimine exposito, quodnam ex hisce innocentis creaturæ concedat S. Doctor intueamur. *Primo itaque homini, inquit e vestigio, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserere; datum est adiutorium perseverantia, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset.* Actuale igitur adiutorium, quod modo inquirimus, *sine quo* ab Augustino adpellatur, atque est huiusmodi, ut ex natura sua indifferens a libera voluntatis determinatione in actu, ut ajunt, secundo pendeat; totaque ratio effectum obtinendi, arbitrio insideat. *Nec ipsum, cum Augustino jam diximus, ergo Deus esse voluit sine sua gratia quam reliquit in ejus libero arbitrio Si autem hoc adiutorium vel Angelo vel homini, cum primum facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adiutorio posset manere, si vellet, non utique sua culpa cecidisset.* Verum quid operabatur in creatura adiutorium hoc? Antonius Richardus lib. 2. disp. de lib. arb. cap. 4. sect. 3. §. 2. & Antonius Moraines d. 22. sect. 6. num. 44. autumant, aliud non fuisse operatum a sola mentis illustratione absque ulla voluntatis motione. At apertissima allucinatione capiuntur ambo; sententia enim Augustini est, innocentem creaturam cum in intellectu, tum in voluntate fuisse excitatam; quod S. Doctor insinuat lib. 14. de Civit. Dei, cap. 13. *Si voluntas in amore immutabilis boni, a quo illustrabatur, ut videret, & accendebatur, ut amaret, stabilis permaneret, non inde ad sibi placendum averteretur, & ex hoc intenebrasceret, & frigeret;* nec absque excitantis auxiliij injuria aliter sentiendum est. Profecto nostrum nemo peccat, quin mala aliqua cupiditas in voluntate ante peccatum subrepat: ergo neque dicendum, quempiam operari bonum, quin ante boni operationem aliquis motus erga bonum voluntati insit. Ceteroquin majus quidpiam tribuimus invitanti concupiscentiæ, quam præparanti gratiæ. Hoc solum nos inter, & Adamum intercedit discriminis; quod sancta victrice delectatione ad particulare bonum efficaciter nos præmove-mur; Adam vero integer, & sui omnino perfecti juris, nulloque intrinseco vitio affectus ab actuali inspiratione adiutorii ita movebatur, ut leviter tantum, ac leniter ad bonum in communi excitaretur; sicque excitatus hoc vel illud particulare bonum pro libito amplecteretur.

S C H O L I O N.

168. Adamum ab actuali adiutorio *sine quo excitatum* dixi; Vere siquidem *excitans* fuit adiutorium illud. Nonnulli tamen negant, *excitans* fuisse, quod crederent, naturæ integræ & sanæ, omnibusque habitualis gratiæ præfidiis instructæ solo concomitantis gratiæ concursu opus fuisse, ita Bellarminus lib. 16. de grat. primi hom. cap. 4., qui una cum aliis a Suarezio citatis lib. 3. de grat. cap. 9. num. 5. ab Augustino videtur longe recedere. Enimvero principii loco habet S. Doctor liberum arbitrium ad bonum nihil esse, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono: proprie autem de arbitrio innocentis creaturæ loquens, subjungit cap. 10. de corrept. & grat. *Quod adiutorium si homo ille per liberum non deservisset arbitrium, semper esset bonus;*

sed deseruit, & deseruit est. Hoc sane non operans, sed excitans erat: operans enim nec deseritur, nec in sensu composito deferri potest, cum jam sit cooperans, & in actu secundo: *excitans* vero, cum operationem antecedit, & ad actum primum pertineat, potest deferri, & deseritur. Pergit Augustinus, & manifestius adhuc exprimit: *Tale quippe erat adjutorium quod desereret cum vellet, & in quo permaneret, si vellet; non quo fieret ut vellet.* Hæc est prima gratia, quæ data est primo Adam; sed potentior est in secundo Adam. Prima est enim quæ fit, ut habeat homo iustitiam si velit: Secunda ergo plus potest, quæ etiam fit ut velit. Adjutoria utriusque naturæ, stantis nimirum, & lapsæ hic comparantur; Ast comparatio nonne declarat esse adjutoria excitantia? Certe adjutorium quo *excitans* efficax est. Igitur & excitans illud alterum huic collatum: immo clarius patet hoc esse excitans, cum possit homo eo uti, si velit, ac proinde velle non involvat, sitque a cooperente distinctum. Explicata igitur manet quidditas, natura, & munus adjutorii *sine quo* innocenti creaturæ collatum. An porro in lapsa natura detur, quidque in hocce statu habeat muneris, opportuno loco examinabimus.

§. IV.

Quonam adjutorio indiguerit ad perseverandum creatura innocens.

169. Consentiant Scholæ innocentem creaturam auxilio *sine quo* fuisse suffultam, eoque, quod adpellant *quo* caruisse. Dissidium tamen Thomistas inter, & Augustinieneses Theologos fervet circa hujusce auxilii indigentiam, docente Augustiniana Schola, creaturam in natura stante adjutorio *quo* ad perseverandum minime indiguisset; adjutorium siquidem *sine quo* ipsi collatum hujusmodi erat, ut, eo solo perseverare potuisset, si voluisset; Thomistica contra sentiente. Contendit enim, gratiam per se efficacem (auxilium *quo* subintellige) non solo infirmitatis titulo esse necessariam; sed titulo quoque supremi dominii in Deo erga creaturam, & dependentiæ in creatura erga Deum: quod dominium, quæque dependentia, quum quovis in statu vigeat, in quovis statu necessarium volunt adjutorium *quo*. Legantur Augustiniensis sodaliti Scriptores Christianus Lupus, Norisius, Basilii Poncius, Lafosse, Vanroy, Piette, Bellelli, & Berti, qui duo postremi rem hanc summa dignitate pertractant: hic lib. 4. de Theolog. discip. cap. 8. & lib. 12. cap. item 8., ille in *mente Augustini* lib. 2. Augustinianæ huic Theologiæ subscribunt Maurini Patres, Thomassinus, VVitasse, Macedo, Habert, L'Hermier, & Franciscus Henno, ut autumant aliqui; sed perperam: Is enim minorita Theologus tract. de principiis act. human. disp. 2. q. 6. art. 3. concl. 1. ait: *gratia hominis innocentis non erat gratia efficax, seu, ut volunt aliqui, non erat auxilium quo*. Ast non hic inquirimus, quodnam habuerit Adam auxilium, sed quo indiguerit: auxilio enim *quo* primum hominem caruisse, omnes, ut paullo supra dicebam, consentiunt. Ex Thomistarum parte videntur sunt Antoninus Reginaldus, Estius, Sylvius, Contensonius, Massoulié, Gotti, & Hyacinthus Serry, qui ceteris fervidius negotium agit.

170. Utriusque opinionis momenta diu, multumque libravi; & quamvis Augustinianæ Scholæ sodales sanctissimi Præceptoris Augustini sensibus intimius mihi adhærere videantur, maxime ubi S. Doctor rem ex professo versat; nihilominus quum Thomistas audiamus, vel principia varia Augustini prosequentes, vel sensus explanantes, sit disputationum ambage res perplexa nimis. Igitur ne vel Thomistas, vel Augustinieneses hostes habeam; amborum funda-

fundamenta exponam, quæque magis libuerit, adsciscendi opinionem unicuique erit optio.

Theologorum fundamenta adferentium, insontem creaturam auxilio quo indignisse.

171. Generalia quædam Augustini principia primo loco exponunt, quæ ut ipsis visum est, si efficacem a se gratiam necessariam probant in natura lapsa, hanc itidem in natura stante evincunt. Primo igitur illud sit quod Augustinus adserit constantissime, *non posse hominem se ipsum meliorem facere, quam Deus eum fecerit*. Ita sane D. SS. lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 18. *Si nobis libera quedam voluntas ex Deo est, quæ adhuc potest esse vel bona, vel mala: bona vero voluntas ex nobis est, melius est id quod a nobis, quam quod ab illo est*. Principio hoc, & summa ex principio hausta ratione concutiuntur Molinistæ ut efficacem per se gratiam vel inviti profiteantur. Melior siquidem ille est qui boni aliquid agit illo, qui agere tantummodo potest. Porro meliorem se faceret homo quam Deum illum fecerit, si Deo acceptum referret adjutorium mete sufficiens, & versatile quo posset; a se ipso autem ageret, alio non superveniente potentiore adjutorio. Itemque meliorem se faceret justus homo, si, nullo potentiore auxilio, actu in accepta justitia perseveraret, suscepta tantummodo per versatilem gratiam perseverandi potentia. Ita Molinistas petunt gratiæ sese effectricis vindices. Verum nonne æquo jure militat principium hoc in prima hominis conditione? Nonne Protoparentes nostri, sanctique Angeli se ipsos fecissent meliores, quam facti a Deo fuerint, si nativis arbitrii viribus accensenda fuisset eorum statio, Deique præsidio solum tribuenda standi potestas? Hinc est, Augustinum in bonis Angelis perseverantiam considerasse non ex arbitrii penâ, sed ex peculiari Dei gratia promanantem. *Si non potuerunt se ipsos facere meliores, quam eos ille fecerat, quo nemo melius quidquam facit profecto, & bonam voluntatem, qua meliores essent, nisi operante adjutorio Creatoris, habere non possent*. Lib. 12. de Civit. Dei cap. 9.

172. Respondent Augustinienses, neque hominem, neque Angelum se ipsos potuisse *sine Deo* meliores facere; potuisse tamen *cum Deo*. Revera si hominis, Angelique voluntas in cœpto bono perseverasset, non hoc contigisset *sine Deo*; siquidem perseverasset in bonis gratia sanctificante exornata, sufficientique auxilio præmunita; atque hoc est illud quo fuisset melior, quam a Deo primitus facta est; ita sane meliores Angeli illi, qui in veritate steterunt.

173. Instat pro Thomistis Serry, hoc ab Augustini mente esse alienum; docens enim S. Doctor, Angelos non posse seipsos meliores facere, satis non habet, si id illi utcumque *cum Deo* faciant; sed id eos vult facere cum Deo in illis *operante* ut faciant. *Profecto*, inquit ibidem, *& bonam voluntatem, qua meliores essent, nonnisi operante adjutorio Creatoris, habere non possent*. At cum Deo operante haud fecissent; sufficiens namque auxilium non operatur velle.

174. Respondent, Augustinum eodem libro, eodemque capite Angelos in se ipsis voluntatem bonam non fecisse docentem, ut commonstret voluntatem hanc a Deo in eis factam, hisce indiscriminatim uti phrasibus: *Deo operante, nisi operante adjutorio Creatoris*, quibus, ut planum est, adjutorium per se efficax nequaquam exprimitur: non enim quotiescumque sua in nobis Deus operatur dona, efficacia semper operatur; nec adjutorium *operans* hujus.

In mente
Aug. l. 2.
cap. 11.

hujusmodi semper est, ut in nobis operetur velle: quod adeo verum est, ut D. ipse Sanctissimus, qui præfato libro de Civitate Dei docet, Angelos habere voluntatem bonam nequivisse *nisi operante adjutorio Creatoris*, lib. 12. de corrept. & grat. dicat apertissime, quod *voluntas primi hominis* FORTIS, & SANA, *in bono ampliore non perseveravit, habens virtutem liberi arbitrii, quamvis non defuturo adjutorio Dei, sine quo non posset perseverare si vellet; non tamen tali, quo in illo Deus OPERARETUR, UT VELLE*. Insuper adjutorium operans pia desideria excitat; & illud, quo pia desideria executioni mandantes volumus, adpellatur *cooperans*, ut de variis gratiæ divisionibus locuti jam sumus. Neque est, quod toti exultent, inquit Bellelli, adversantes Scholastici, multumque spei sibi collocent in capite nono libri 12. de Civit. Dei, quo loco de causa bonæ, & malæ voluntatis contra Manichæos disputat S. Doctor; & bonæ quidem voluntatis Deum bonum, malæ autem nonnisi deficientem libertatem asserit causam esse. Cujusmodi vero gratia, & qua virtute, Deus illam operetur in nobis, an dispari adjutorio in sana creatura, ab eo quod lapsis hominibus elargitur; verbum nec ullum facit, nec opus fuit ut fieret toto illo capite, contentus satis de necessitate, non de qualitate gratiæ ibi differere.

175. Quid præsidii porro Molinismo subest ex hisce responsionibus? Tantumdemne reponere impune licet Molinistis? Minime gentium: Revera enim meliorem se faceret homo in natura lapsa, si, solo præstito adjutorio sufficienti, & versatili, a quo obtinet posse, actu vellet, & in bona voluntate perseveraret, nullo alio potentiore auxilio superveniente, quod & ipsum vellet, ipsumque perseverare homini elargiatur. Tradit in locis compluribus Augustinus periisse libertatem in homine per peccatum: ita in Enchirid. ad Laurentium cap. 30. *Liberio arbitrio male utens homo & se perdidit, & ipsum*: item in Epist. ad Vitalem. *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. Idemque habet lib. de perfect. Justitiæ cap. 14. lib. 14. de Civit. Dei cap. 11., de corrept. & grat. cap. 9., in 1. op. imperf. contra Jul. num. 117., queis loquendi formulis non indifferentiæ libertatem fuisse peremptam intelligit; sed libertatem solam a peccato, atque a miseria; eam scilicet, qua ante lapsum gaudebat homo, habendi plenam cum immortalitate justitiam; causam namque peccati nobis adjacent carnalis appetitus, illecebræ, & insolescentis concupiscentiæ motus. In malis sumus, ex quibus clamamus ad Deum: *libera nos a malo*: aliam videmus legem in membris nostris repugnantem legi mentis nostræ, & captivantem nos in lege peccati, quæ est in membris nostris: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia per Jesum Christum Dominum nostrum, quoniam in nobis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes dari nobis pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscimus.

176. Nosce jam Augustinum de arbitrii nostri miserrima conditione sic obloquentem cap. 11. de corrept. & grat. Jam vero quomodo tantæ humanæ voluntatis infirmitati subventum est? per gratiam, qua fit ut homo velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat; per gratiam, quæ illius est naturæ atque indolis *ut parum sit homini*, teste Augustino eodem loco, *per illam reparare perditam libertatem, parum sit denique non posse sine illa, vel apprehendere bonum, vel permanere in bono, si velit, nisi etiam efficiatur ut velit*; per gratiam, ut non solum adsit, sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus; verum etiam tanta ac talis sit, ut velimus; per gratiam, qua

qua sit in nobis in bono recipiendo, & perseveranter tenendo; non solum posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus; per gratiam, qua Sanctis in regnum Dei prædestinatis perseverantia ipsa donetur; per gratiam denique, qua infirmis servavit, ut, ipso donante, invictissime nollent. Hac igitur gratia imbecilli, & vulneratæ naturæ non præstita bonum numquam operabitur homo, in bono perseverabit numquam: quod si operetur, & perseveret absque hoc adiutorio, eo tantum præditus, quo operari possit bonum, bonumque perseveranter tenere, nonne melior a se ipso erit quam a Deo sit? ita sane; quandoquidem a Deo habet ut possit; a se ipso ut velit; *velle* autem præstantius est *posse*. Per auxilium ergo mere sufficiens si etiam vellet quod posset, ex Augustino indubia res est, & infirmæ, & collapsæ naturæ statu seipsum facere meliorem. Longe porro abest ut hoc dicamus de homine non integro, & sano naturæ statu. *Ille* (primævæ libertatis felicitatem sic describit Augustinus cap. 10. & 11., & 12. de corrept. & grat.) *Ille non miserum fieri in sua potestate esse sentiebat. Ille in bonis erat, quæ bonitate sui Conditoris acceperat. Ille non opus habebat eo adiutorio, quod implorant nunc isti cum dicunt: video aliam legem &c. Ille nulla tali rixa de se ipso adversus se ipsum tentatus atque turbatus in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur.* In hac felicissima voluntatis conditione penes ipsum erat *velle* bonum, inque libero ejus arbitrio reliquit, bonum perseveranter tenere Summi Conditoris bonitas: sed *quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adiutorio posset manere si vellet*, actu volens, & in bona voluntate manens, fiebat melior, non a se ipso, sed ab adiutorio perseverantiæ, sine quo per liberum arbitrium perseverare non poterat. Exurgat Molinista quispiam, commonstretque in vitiata natura condi hominem in ea libertatis rectitudine, ut in ipsa possit permanere si velit, ipsumque *velle* in ejus sit relictum arbitrio; & tunc pari facilitate reponet, lapsum hominem, quum bonum operatur, seipsum meliorem haud facere a seipso, sed a gratia auxiliante, sine qua *velle* bonum non potest. Ast donec ab Augustino instruiamur, lapsum hominem ultra adiutorium *sine quo non potest*, illo indigere *quo fiat ut vellet*, oppido verum erit, hominem solo indifferenti adiutorio suffultum, a quo *posse* tantum, non *velle* obtinet, meliorem se facere, quotiescumque validiori non præstito adiutorio, velit ut operetur bonum quod possit.

177. Alterum quod proferunt Augustini principium, est, neminem in ordine supernaturali gloriari posse, quum in tali ordine nihil a seipso habeat homo. Notissimum est, quod inquit in 1. ad Corinth. cap. 4. Apostolus: *quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Misso autem in innocentia statu auxilio tantum versatili, Angeli, qui steterunt, gloriari potuissent, ab eis se discrevisse, qui ceciderunt: non enim sunt per gratiam discreti, quæ in utrisque eadem reperiatur. Igitur vel seipsos discreverunt, vel, ne contra Apostolicum documentum gloriarentur, per largitionem potentioris auxilii steterunt alii, aliis eo destitutis auxilio cadentibus. Hoc ducti principio Augustinieneses, gratiam per se efficacem in natura lapsa contra Molinianos evincunt: quid vero obstat, quin in natura stante eandem evincamus? In nullo sane statu de se potest homo gloriari.

Respondent inanem, inordinatamque gloriationem ab Apostolo interdici, non humilem, ordinatamque, cujusmodi illa est, quæ, ut ait Apostolus, sit in Domino. Quænam sit inanis, atque ordinata, quænam ordinata, atque humilis, pandit Jeremias a quo hausit Apostolus: *Maledictus homo qui con-*

Cap. 17.
v. 5. & 9.
v. 23. & 24.

ficit

fidit in homine & a Domino recedit cor ejus ; & non gloriatur sapiens in sapientia sua , non gloriatur fortis in fortitudine sua , & non gloriatur dives in divitiis suis . Sed in hoc gloriatur , quia gloriatur scire , & nosse me , quia ego sum Dominus . Postrema hac gloriatione gloriari poterant Angeli qui steterunt , primusque Parens , perseverans , gloriari potuisset : privilegia enim contemplantes , quibus eorum arbitrium cumulabatur , non tamquam de propria re præsumere potuissent , veluti si sibi ipsis suffecisset quod minime sufficiebat ; sed ut dona a Conditoris bonitate accepta inspicerent , quæ cum eorum merita itidem forent ; arbitrii quidem sanis , & integris viribus detulissent , sed gratiæ adjutorio suffultis . Ita in Angelis stantibus factum est . Non solis viribus præsumpserunt , non nudatæ omnino naturæ tribuerunt quod absque gratia obtinere non poterant : hinc a malis se discrevere non superbe & inaniter , sed ordinate , & sancte gloriantes . Hac gloriatione , quæ in Domino est , potest utiliter gloriari & homo lapsus ; si voluntatem bonam , Deo acceptam referat . At quanam in collapsa natura gloriatione , nisi superba , & damnabilis , quotiescumque cum solo adjutorio versatili velle , atque operari bonum quisque præsumat ? Adjutorium illud dat *posse* tantummodo : *velle* igitur & operari unde auspicabitur homo , nisi ex naturæ fundo , si peculiare auxilium non agnoscat , quod velle , & operari operetur in ipso ? Ipse ergo seipsum discerneret contra sensum Apostoli . Quapropter gratiæ effectricis vindices Apostolico illo testimonio adversus Molinistas jure conclamant , quin Molinistis juvet , ad statum innocentis creaturæ confugere , ut a vinculo , quo irretiuntur , sese expediant , quemadmodum vires arbitrii quod sanum erat , quodque infirmum modo est , consideranti patebit .

De gratia
& lib. arb.
cap. 21.

178. Tertium ex Augustino principium , quo gratia a se efficax probatur , inquiunt , esse omnipotentissimam potestatem , quæ Deo inest , cui nulla adversa voluntas potest resistere . *Agit enim omnipotens Deus in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum , ut per eos agat , quod per eos agere ipse voluerit .* Principium hoc innocentiae statui accommodant ; quum Deus illo in statu minus omnipotens haud sit , ut Angelorum , hominumque voluntates quo vellet , quando vellet , quomodo vellet , inflecteret ; quod Augustinus ipse adnotavit 14. de Civit. Dei cap. 27. *Quis enim audeat credere , aut dicere ut neque Angelus , neque homo caderet , in Dei potestate non fuisse ?* Suprema itaque potestate Angelorum , & hominum voluntates , quocumque vult , Deus inflectit ; quod auxiliis mere sufficientibus præstari negant gratiæ effectricis propugnatores .

Resp. utique omnipotentissimam potestatem Deo inesse , qua quarumcumque creaturarum voluntates inflectat . Non uno tamen modo exhibet nobis suæ potestatis exercitium ; & erroneo laborant supposito adversantes , si autument , non aliter sua uti Deum omnipotentia in ordine ad voluntates hominum per gratiam componendas , quam gratiarum a se efficacium largitione . Gratia quævis , cum illa quæ volentes ex nolentibus facit , & a nullo duro corde respuitur , tum illa , quæ per voluntatis consensum redditur efficax , a divina omnipotentia diffluit : siquidem creata voluntas pro statuum varietate duplici adjutorio munitur ad operandum ; *sine quo* nempe & *quo* ; alterutrum porro ab omnipotentia est : quippe omnipotens Deus est ille , qui vel donat *velle* & *operari* pro bona voluntate in statu lapso , vel ipsum *velle* in hominis reliquit arbitrio in statu innocenti . Verum , quum in infirma hominis conditione validius sit , & potentius adjutorium *quo* ; hoc divinæ virtuti specialiter acceptum refertur . Et revera quis Thomistarum leget umquam in Augustino

gustino efficacissima, & potentissima vocationis vocabula, quam de gratia, quam habuit Adam, differitur? Nullibi sane, quamvis & ipsa donum sit omnipotentis. Immo querens S. D., an Adam habuerit gratiam? respondet habuisse, & *magnum* quidem, sed *disparem*, adeout illa fuerit latior, ista potentior. Latior illa gratia erat *magna*; en omnipotentiae argumentum; potentior tamen vocatur altera, quae nobis confertur; ut hinc agnoscamus, Deum in donorum elargitione sua uti omnipotentia, sed exercitio dispari, prout exposulat statuum diversitas.

De correp.
& gratia
cap. II.

179. Quartum, & ultimum principium, quod ex Augustino hauriunt, ut efficacem gratiam infanti creaturae elargitam evincant, legitur penes Augustinum sapissime, ubi ad inscrutabilia Dei judicia recurrit, quum inquit, cur unus praeter altero divinae vocationi consentiat? Cur unus praeter altero in bona vocatione permaneat? Hanc judiciorum Dei profunditatem & in statu innocenti agnovit Augustinus: docet enim lib. II. de Gen. ad lit. cap. 10. *Possent etiam ipsorum (Angelorum) voluntatem in bono convertere, quoniam omnipotens est. Possent plane. Cur ergo non fecit? quia noluit. Cur noluerit, penes ipsum est.* Angelorum ergo conversio a Deo praestanda erat gratiae efficaci largitione, non angelicae voluntatis nutu.

TENE AUGUSTINIANUM RESPONSUM. Fatendum utique est, Deum malos Angelos potuisse convertere, si voluisset; secretamque iustitiae suae rationem fuisse, cur noluerit. Hoc totum ultro concedimus, ad inscrutabilia judicia Dei esse referendum. Nos vero hic non inquirimus, cur noluerit lapsis Angelis veniam largiri; sed cur alii steterint, cur ceciderint alii, quod, ut assequamur, ad inscrutabilia Dei judicia confugere non est opus: perspicue enim loquitur Augustinus cap. II. de correp. & grat., qui aliquorum Angelorum permansionis, aliorumque casus rationem absque mysterio assignat dicens: *cadentibus aliis PER LIBERUM ARBITRIUM, PER IDEM LIBERUM ARBITRIUM steterunt ipsi.* Igitur cur steterint boni, cur mali ceciderint, arbitrium in causa fuit omnipotentis boni adjutorio praemunitum; *tale quippe erat adjutorium quod desereret (creatura innocens) quum vellet, & in quo permaneret si vellet, NON QUO FIERET, ut vellet: quod adjutorium, ut immediate ante monet Doctor sanctissimus, si homo ille per liberum non deseruisset arbitrium, semper esset bonus; sed deseruit, & desertus est.* En ratio ad quam confugit Augustinus, nos ut doceat Angelorum stationem & lapsum, quae ab inscrutabilibus Dei judiciis se longe tenet. Neque pertimescendum, quod ne vel minimum infirmetur argumentum illud, quod ex praehabito Augustini principio pro gratia a se efficaci conficitur. Rite siquidem ad Dei judicia recurrunt cum Augustino Theologi inquirentes quare in hoc statu uni donetur perseverantia, non alteri; quia in hoc statu omnes in eadem versantur damnationis massa; atque hinc fit, iuste denegari nonnullis, nonnullisque misericorditer conferri secundum divinae voluntatis beneplacitum. Haec circumstantia, quae summa, & tota est in lapsa natura, in statu innocenti locum nequaquam obtinet: in eo namque statu poterat permanere, si voluisset; ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio. Proferunt ex Augustino quod legitur lib. de cantico novo cap. 8. *Quid valeat liberum arbitrium non adjutum in ipso Adamo monstratum est.* Quod vero adjutorium hic excluditur? Indifferens? non: ergo efficax: quapropter verba illa sunt hoc sensu accipienda; libetum nempe arbitrium non fuisse in Adamo adjutum tam validiore auxilio, quam in Angelis stantibus.

180. Respondent, causam Thomistis cadere, si, ut eruditi norunt, librum de cantico novo Augustini haud esse dicamus. Annatus, & Berti animadver-

tunt, neque in libris Retractionum, neque in indiculo Possidii librum hunc memorari; quod satis argumento est, saltem dubitandi, an pro Augustini foetu habendus sit. Nihilominus quid praesidii capeffit ex allatis verbis Thomistarum sententia? De Angelis eo in libro ne verbum quidem, nullaque ipsos inter atque Adamum antithesis legitur; sed merae arbitrii vires in primo homine considerantur, qui, quum adiutorium *sine quo* deseruerit, ut Augustinus ait, cum solis proprii arbitrii viribus remansit. Quid porro valuit arbitrium propriis viribus, spreto jam adiutorio, sic relictum? *in ipso Adamo monstratum est*, qui *deseruit, & desertus est*; quoniam *liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil valet, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono*. Ita si homo tibiis fractus baculum, quo posset, & sine quo non posset casum evadere, abjiciat quum labitur, bene vocari potest non adjutus, eo quod adiutorium reliquit sibi, ne caderet necessarium; recteque tunc dixeris: quid valeat claudus non adjutus, in ipso monstratum est. Exemplo hoc rem praclare explicat Aurelius Piette.

181. Postremum Augustini principium, quod non infimi ponderis, meo videri, est, illud teneo, quod in Augustini operibus milles legitur; merita nempe nostra esse Dei dona. Vim efficacis gratiae Augustinum contra Pelagianos & Semipelagianos evincere ex eo quod opera nostra bona sint dona Dei, nemo est quem praetereat; etsi S. Doctoris volumina summis tantummodo labiis tetigerit. Hoc autem erat quo gratiae hostes undequaque vexabantur, male habentes Augustinum gratiae vindicem, qui e scripturis sanctis invicte probabat donari a Deo, quod illi ex arbitrii penu enasci contendebant. At quo pacto efficacis gratiae necessitatem removemus ab innocentiae statu, si innocentis creaturae merita vere dona supernaturalia fuisse diffiteri nefas sit? Explicat Augustinus testimonium Apostoli *Quis enim te discernit*; resoluteque probat, fuisse Pauli intentionem, ad utrumque statum, cum agri- tudinis, tum sanitatis significationem illorum verborum ampliare. Hinc c. 5. de praedest. Sanctor. docet: *In hac Apostoli evidentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino gloriatur; dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam, perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiata naturae qualescumque reliquias, nimis, quantum existimo, absurdum est*. Absit ergo quod Adami merita dona naturalia suspicemur; nimis absurdum Augustino videtur. Quapropter hanc in Bajo proscripsit Ecclesia propositionem, quae inter proscriptas prima legitur: *Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita, recte vocantur gratia*.

182. Respondent, Adami merita Dei dona vere fuisse; quandoquidem in Scholis omnibus Theologicis receptissimum est quod 1. Retract. cap. 9. docet Augustinus; nempe *omnia bona & magna, & media, & minima ex Deo esse*; atque hinc sequi, *ut ex Deo sit etiam bonus usus liberae voluntatis, qui in magnis numeratur bonis, quique formaliter, ut ajunt, & meritum est, rationemque meriti indit cuilibet actui ab ipso profluenti*. Verum evanescet difficultas, quae pro necessitate adiutorii *quo* in statu innocenti hinc conficitur, semel ac menti obversetur statuum diversitas, quae exposcit, donari quidem utroque in statu merita; sed diversimode; *mediate* scilicet per versatile & indifferens adiutorium in statu innocenti, *immediate* per adiutorium efficax in statu lapso. Notissima, & planissima plusquam satis est distinctio duplicis adiutorii *sine quo*, & *quo*; unde perspicuum fit, quomodo duo haec adiutoriorum genera in arbitrium influant, ejusque bonum usum. Adiutorium *quo* opus habet lapsa natura, quod nobis conferat actum; proindeque

dequē bonus arbitrii usus, & merita, quæ hinc enascuntur a Deo donantur per auxilium *ab intrinseco* efficax; in natura autem innocua penes ipsum hominis arbitrium erat bonæ voluntatis usus. *Tunc ergo*, conceptis verbis nos instruit Augustinus, *dederat homini Deus bonam voluntatem; in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum: dederat adjutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet; ut autem vellet in* EJUS LIBERO *reliquit* ARBITRIO. Habemus hic arbitrium, in cujus consilio erat velle; sed quoniam a seipso velle non poterat, *nec ipsum Deus esse voluit sine sua gratia*. Igitur nonnisi hac gratia mediante poterat velle, quod pro statu illo est satis, ut ipsum velle Dei donum profiteamur.

183. Instabunt forte, dirui plane argumentum contra Molinistas a ratione doni petatum, ut gratia *per sese* efficax in statu hoc evincatur: Si enim stet ratio doni admissio versatili adjutorio; ut doni rationem in meritis agnoscamus, necessum haud est, adjutorium *quo*, seu efficax in statu lapsa admittere: vel ergo merita nostra præcise ut dona sunt, adjutorium *quo* non expostulant; vel idem adjutorium est admittendum in statu innocenti; quum in meritis illo in statu comparandis vera doni ratio effulgeat. Verum in promptu foret

Responsio; siquidem integrum perstat contra Molinistas argumentum, semel ac per adjutorium *sine quo* salvetur, merita esse quidem Dei dona in natura sana, non item, eodem adjutorio tantum admissio, in infirma, quod facillime aggrediuntur probandum. Notio doni in eo tota reponitur, quod sit bonum nobis alterius liberalitate collatum; In sana autem natura merita nostra forent hujusmodi cum solo adjutorio *sine quo*: a divina enim liberalitate nobis esset copia illa insignis bonorum, quæ natura integra exornaretur; justitia scilicet originalis, intellectus lumine perfusus ut videret, voluntas bona, atque innocens accensa ut amaret, ad bonum inclinatio, affectiones pacificæ, a morbis immunitas, scientia directrix, prudentia gubernatrix, ac præ cæteris actuale auxilium, quæ omnia felicissimi humani arbitrii motus præveniebant, & comitabantur. Jam vero hoc mediante bonorum apparatu, eo affecta erat humana voluntas, ut in libero ejus arbitrio relictum fuerit velle bonum, quæ boni voluntas Dei donum veraciter adpellabatur; quippe a Deo erat, illo mediante adjutorio, sine quo in bono non maneret. Absimili plane modo res se habet in lapsa natura. Ingemiscimus in corpore mortis hujus, perditam experimur robustam illam potestatem, habendi plenam cum immortalitate justitiam, & originariam arbitrii perfectionem, a lætosa vexamur concupiscentia, ab ignorantia excæcamur, a difficultate premimur, innumerisque vitiis concutimur. Quis vero in hac miserrima conditione sat virium habere præsumet, ut bonum operari queat, & operetur? Adjutorio igitur indigemus, quo & operandi vires, ipsumque operari nobis impertiatur: quapropter, quum versatile adjutorium donet tantummodo *posse*, hoc solo semel præstito, *operari* esset a nobis; nec ullo modo nobis gratuito munere donaretur; nullo, inquam, modo, non *immediate* per auxilium intrinsece efficax; quum in natura lapsa male ferat hoc auxilium Molinistarum Schola; non *mediate* per indifferens, quod potentiam ad operandum adjuvet; siquidem, ut hoc præstaretur, integræ deberent esse vires arbitrii, relictumque in arbitrio esse deberet *velle*, quemadmodum in integra natura contigerat. Quapropter infauftam hujus naturæ conditionem animadvertens, rem hisce verbis confecit Augustinus: *Nec illa* (gratia primi hominis) *quidem* *parva erat, qua demonstrata est etiam potentia liberi arbitrii; quoniam sic* *adjuvabatur, ut sine hoc adjutorio, in bono non maneret, sed hoc adjuto-*

De corrup.
& gratia
cap. 11.

rium si vellet defereret. Hæc autem tanto major est, ut parum sit homini per illam reparare perditam libertatem, parum sit denique, non posse sine illa vel apprehendere bonum, vel permanere in bono, si velit, nisi etiam efficiatur, ut velit.

184. A generalibus Augustini principiis quæstionem intimius attingunt Thomistæ, sanctique Doctoris mentem perscrutantur, ubi, contendunt ab Augustino quæstionem ex instituto versari. Candenti lapillo signanda videntur Seryo verba capitis 9. libri 21. de Civit. Dei. *Isti autem, qui cum bonè creati essent, tamen mali sunt, mala propria voluntate aut minorem acceperunt amoris divini gratiam quam illi, qui in eadem perstiterunt; aut si utrique boni aequaliter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adjuti, ad eam beatitudinis plenitudinem pervenerunt, unde se nunquam casuros certissimi fierent: ergo Angelis stantibus majus divinæ gratiæ auxilium quam cadentibus datum est. Hoc porro majus auxilium quid est nisi efficax? Sufficiens enim tam bonis, quam malis ante lapsum commune fuit.*

Lib. 2. de
gen. ad lit.
cap. 17.

Respondent: nullum esse in Augustino testimonium, cui Thomistæ magis fidant; sed incassum, si Augustinieneses SS. Præceptoris sui doctrinam explicantes audias. Istorum novi neminem, qui rem hanc intimius, & præclarius attingat Fulgentio Bellelli in mente Aug. lib. 11. cap. 12. Contendit Scriptor clarissimus, amplius illud adjutorium Angelis, qui steterunt, collatum aliud non esse a copiosa, & supereffluente charitate, in præmium eorum perman- sionis accepta: qua charitatis abundantia factum est, ut Deo summo bono indivulse adhærerent, scirentque certissime, ab eo nunquam posse sejungi. Accipe genuinam hujusce rei analysim. Ex quo inter Angelorum agmina aliqui steterint, ceciderint aliqui, dogmatizabant Manichæi, illos bonos, malos istos fuisse conditos. Contra Manichæos ita dogmatizantes agens Augustinus, quærit: quomodo fieri potuit, ut omnes Angeli conderentur *beati*? quod difficile captu videbatur; qui enim lapsi sunt, vel eorum lapsum sciebant, vel ignorabant, vel dubitabant? Scientia lapsus timorem incutit, ignorantia errorem parit, perplexitas anxietatem ingerit: timor autem, ignoran- tia, & anxietas mala sunt, quæ compati cum beatitudine nequeunt. Quid ergo? pares, an impares in bonitate fuerunt? Capite ejusdem libri vigesimo sexto dubium renovat, quatuorque ad elucidationem vias aperit, nullamque adprobat. *Verum quia longum est nunc sufficiat ista complexio: aut ab initio creationis sue Diabolum a beatitudine, quam si voluisset, percepturus fuerat, impia superbia cecidisse, aut alios esse Angelos inferioris ministerii in hoc mundo, inter quos secundum eorum quamdam non præsciam beatitudi- nem vixerat, & a quorum societate cum sibi subditis Angelis suis tanquam Archangelus cecidit per superbia impietatem, si hoc ullo modo asseri potest, quod mirum, si potest. Aut certe ratio est requirenda, quemadmodum omnes Sancti Angeli, si inter illos aliquando pariter beatus cum suis Angelis Dia- bolus vixit, nondum habuerint etiam ipsi certam præscientiam perpetua felici- tatis sue, sed eam post casum ejus acceperint; aut quo merito ante suum peccatum Diabolus cum sociis suis a ceteris Angelis discretus fuerit, ut ipse sui casus futuri esset ignarus, illi autem certi perman- sionis sue.*

185. Nullo ex hisce modis probato, eandem difficultatem movet lib. 11. de Civit. Dei cap. 13., strictoque dilemmate enodationem indicat dicens: *restat, ut aut impares fuerint; aut si pares fuerunt, post istorum ruinam, il- lis certa scientia suæ sempiternæ felicitatis accessit; quod repetit S. Doctor loco in objectione producta per illud consimile dilemma: aut minorem acce- perunt*

perunt amoris divini gratiam &c. Excussa tandem quacumque dubitatione, mentem suam pandit, difficultatisque nodum extricat *lib. de corrept. & grat. cap. 10.* quum senio, studiisque confectus doctrinae profunditate eminebat. Docet ergo, Angelos omnes fuisse in beatitudine æqualiter conditos; imperfecta tamen; quoniam de non casu ab illo beatitudinis statu, nullus Angelorum, cum factus primo fuit, erat securus, cadentibus vero malis, iique in veritate steterunt, mercedem eorum permanſionis acceperunt, & quænam fuit? Certa scientia, se casuros numquam, numquam a Deo esse divellendos, sed perenni, vividiorique charitate summo bono conjungendos fore. Reddo speciosissima Augustini verba, quæ plenissimæ dissertationis locum obtinent. *Diabolus vero, & Angeli ejus, etsi beati erant antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant; erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent, donec istam summæ beatitudinis plenitudinem, tamquam premium ipsius permanſionis acceperunt; idest, ut magna per Spiritum Sanctum data abundantia charitatis Dei, cadere ulterius omnino non possent, & hoc de se certissime scirent. Hanc plenitudinem beatitudinis non habebant; sed quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen beatitudine sine ullo vitio fruebantur.*

Jam ergo in propatulo est quid sibi velit amplius illud adjutorium, quod stantibus Angelis collatum probant Thomistæ. Amplius adjutos profitentur Augustinenses stantes Angelos; sed in illo ampliore adjutorio, non gratiam *perseverantiæ*, seu ad perseverandum collatam agnoscunt; perseverare enim in eorum libero erat arbitrio, sed gratiam *confirmationis* iis adauctam per abundanter adfusam Spiritus Sancti charitatem; unde, beatitudinis plenitudine accepta, ulterius cadere omnino non potuerunt. Quid porro contra positionem, sententiamque Augustinianam? Hæc non de adjutorio Angelis concesso in præmium suæ permanſionis, sed ad permanendum necessario agit.

186. Contra explicationem hanc insurgunt Thomistæ, pluribusque conantur, ab Augustini mente alienam demonstrare. Et primo, illud amplius adjutorium vel erat adjutorium *viæ*, vel *patriæ*; non *patriæ*, quia cum boni fuerint amplius adjuti, cadentibus malis; malis cadentibus, boni adhuc erant in *viâ*: ergo fuit adjutorium *viæ* ad perseverandum: Revera, si de adjutorio non intelligeret Angelis dato in *viâ*, propositæ quæstioni satis minime faceret S. Doctor, uti plane, si quærenti, quid Petrus præ Juda habuerit, ut præ illo salvaretur, reponerem, Petrum æternam salutem adeptum gloriæ lumen accepisse, non Judam; non utique quæstioni satisfacerem; ergo pari jure dicendum in quæstione ab Augustino proposita. Secundo, si *amplius adjuti pervenerunt ad beatitudinis certitudinem*; amplius adjutorium non est beatitudo: repugnat enim, beatitudinem, seu adjutorium *patriæ* esse medium, quo ad beatitudinem, seu ad patriam pervenitur. Cerre quod non habetur nisi in termino, medium non est, quo pervenitur ad terminum: alioquin dicendum foret, hunc esse Augustini sensum: Angelos per beatitudinem ad beatitudinem pervenisse. *Concinne profecto, & eleganter!* Sic Augustinenses illudit Serry. Verum

In cassos habet Augustiniensis Schola conatus istos, sanctique Præceptoris sui doctrinam ab hisce tentaminibus sic defensat. Amplius adjutorium, de quo Augustinus, fuit non *viæ*, sed *patriæ*. Nec concedendum putant, in *viâ* adhuc fuisse bonos Angelos, quam mali ceciderint; eodem enim tempore quo alii lapsi sunt, perseverare alii, majoremque charitatis abundantiam, qua æterno bono perenniter adhærescerent, in præmium permanſionis

rece-

recepere. Ad summum inferri potest, instans quo mali ceciderunt; illudque quo steterunt boni, duo non fuisse instantia realia; quod lubenter concedunt: attamen fuit unum morale instans, non temporis, sed naturæ prioritatem importans. Nonne dicuntur fieri simul, quæ ita sunt immediate post, ut nulla temporis mora intercedat? Sic Act. 1. dicitur: *Præcipiens Apostolis assumptus est*; nempe, postquam præcepit, adsumptus est. Item *convalescens elevatus est*; scilicet postquam comedit: atque ita de similibus: ergo non in via adhuc erant boni, malis cadentibus. Quanam porro est quæstio ab Augustino proposita? fortene quid boni Angeli præ malis habuerint, ut præ istis salvarentur? Fallitur Serry, cujus est ratiocinium. Illo in capite de Civit. Dei quærit tantummodo: an Sancti Angeli, quem habent creatorem naturæ, eundem habeant bonæ voluntatis authorem per Spiritum Sanctum in eis charitate diffusa; quo autem indiguerint adjutorio, ut in accepta charitate persisterent, nec verbum habet; dubiumque hoc resolvit, ut visum est, lib. de corrept. & grat.

187. Secundum pariter exsufflant; beatitudinem scilicet imperfectam, & incompletam a perfecta, & consummata distinguentes. Hinc amplius adjutorium consummata, perfectaue beatitudo est, ad quam pervenerunt Angeli Sancti, non quatenus *adjuti*, ita quod ex vi amplioris adjutorii veluti medii ad beatitudinem pervenerint; sed quatenus nunc sic adjuti illa gaudent beatitudine, ad quam tunc pervenere per adjutorium non *patria*, sed *via*. Augustini verba expendunt docentis: *illi amplius adjuti ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se numquam casuros certissimi fierent, pervenerunt*; atque ex iis colligunt, illud amplius adjutorium non fuisse medium, quo beati fierent; non enim dixit Augustinus amplius fuisse adjutos, ut pervenirent, sed amplius adjutos pervenisse. Condidit illos Deus in bona voluntate, castoque amore, proindeque beati jam erant; ast imperfecta, & incompleta beatitudine, non habita certa de suæ beatitudinis perennitate notitia. Stantibus vero per adjutorium *via*; aliis cadentibus, quid contingit? In præmium permanentionis magna per Spiritum Sanctum data fuit abundantia charitatis, quæ *formaliter*, ut ajunt, est plenitudo illa beatitudinis, ad quam pervenere, quæque antea carebant. Ad hanc pervenerunt utique adjutorio *via*; quum abundantiam charitatis meruerint, stantes per adjutorium *sine quo* stare nequivissent; sed ea charitatis abundantia non fuit aliud *via* adjutorium, quo plene beati fierent; bene vero ipsa *formalis* plena beatitudo, qua *formaliter* plene forent beati: quapropter æque dicitur, per adjutorium *via* deventos esse ad adjutorium *patria*; *patria*, inquam, eo quod secum trahat certam de beatitudinis perennitate notitiam, ut inquit expresse Augustinus. *Unde se numquam casuros certissimi fierent. Ut magna per Spiritum Sanctum data abundantia charitatis, cadere ulterius omnino non possent, & de se hoc certissime scirent.* Quid vero? estne sensus: Angelos per beatitudinem ad beatitudinem perventos esse, ut illudentes succinunt adversarii? Falso hærent supposito, amplius illud adjutorium adfirmantes veluti medium quo Angeli perseverantes, ad plenam felicitatem evecti fuerint.

188. Plura alia congerit Serry ex Augustino, ut per efficacem gratiam fuisse operatam voluntatem bonam in Angelis evincat. Sed ex dictis facillime possunt a Scholæ Augustinianæ alumnis dissolvi, si attendatur diversus operandi modus, quo pro statuum diversitate agit Deus in creatam voluntatem; *mediate* nempe per auxilium *sine quo* in lapsa, *immediate* per auxilium *quo* in integra natura. Hinc

Pater responsio, quum opponunt Augustinum Thomistæ de Angelis exponentem

nēntēm illud Psal. 32. *Verbo Domini Cæli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. Cæli, inquit, idest Angeli solidati sunt. Non a se sibi solidamentum fuerunt, nec ipsi firmitatem propriam sibi præstiterunt. Non enim habuerunt aliquid ex se tamquam supplementum, quod non a Domino perceperint: Spiritu enim oris ejus, non pars, sed omnis virtus eorum. Quid ex hoc? ut Angeli solidarentur, adjutorio Dei indiguisset colligitur; astne efficaci? Quicquid boni erant, habebantque Angeli, a Deo accepisse hic adseritur. Quis ex Augustinienſibus hoc negat? Sanum erat Angelorum arbitrium, magnaue virtus in eo inerat. Fortene contendunt, aliquam virtutis illius portionem sibi comparasse Angelos independenter a summi eorum Conditoris largitate? Passim de creatura infanti Augustinus loquitur, ejusque naturam adjutorii indigam passim commonstrat; sed nullibi præterquam in libro de Correptione & gratia exprimit, quonam adjutorii genere indiguerit. Quare hoc? quia, quum nullibi, eo excepto libro, de hujusmodi innocentis creaturæ adjutorio systematice differat, nullibi præterquam in præfato libro oportebat, illud adjutorii genus exponere. Hinc, quum Augustinus systematice loquens assignet pro statu creaturæ innocentis auxilium *sine quo*, satis apte de eodem adjutorio ea interpretantur loca, quibus adjutorium indicat datum Angelis quin adjutorii genus assignet.*

189. Sibi complacent Thomistæ in scientiæ mediæ, & prædestinationis dependenter a meritis oppugnatione, & Augustinienſibus succensent, quod utramque in statu integro tueantur. Verum quid certo certius est, inquiunt, utramque repugnare in statu illo æque ac in nostro? Ad scientiam mediam de medio tollendam, momentis utuntur ab ipsa etiam divinæ scientiæ natura petitis, demonstrantes objecto suo scientiam mediam destitui; quæ ratio postulat, nullo in statu scientiam hanc obtinere locum. Ex parte vero prædestinationis apertissimi sunt Augustini sensus, qui Christum Dominum esse ait prædestinationis nostræ exemplar: *est etiam præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ ipse Salvator . . . Ipsa est igitur prædestinatio SS. quæ in Sancto Sanctorum maxime claruit*; Sanctus autem Sanctorum Christus Jesus, qui innocentissima natura fuit absque ulla meritorum præscientia electus est: ergo & in statu innocenti adstrui debet gratuita prædestinatio, quodque de consequenti se habet, gratia victrix, & prædeterminans.

Lib. de
præd. SS.
cap. 15.

Augustinienſes Theologi scientiam mediam bifarie considerant, vel pro certa futurorum cujuscumque ordinis præscientia absque ullo prædeterminante decreto; & in hoc sensu scientiam mediam agnoscunt pro innocentiae statu, in quo verum ejus objectum non repugnat; quippe sanum hominis arbitrium sat virium habebat, queis ad opus quodcumque determinare se poterat; vel scientiam mediam contemplantur ut cognitionem conditionatorum, quæ neque scientia visionis sit, neque simplicis intelligentiæ; & in hoc sensu a quocumque statu ablegant scientiam mediam; quandoquidem futura, quæ non essent, nisi posita conditione; non futura, sed possibilia sunt; objectumque formant scientiæ simplicis intelligentiæ. Quid, inquiunt, sibi vult conditio ponenda? & ipsa tantum possibilis est, quæ aut ponetur, aut poni solummodo poterit. Si primum, res sit absolute futura; si secundum, remanet mere possibilis. Ita de scientia media fermocinantur Augustinianæ Scholæ sodales. Comparationem porro, quæ nos inter & Christum instituitur, circa negotium prædestinationis amplectuntur, eaque probare contendunt, prædestinationem in nullo statu fuisse arbitrii mercedem ingenitis viribus relictæ, adeout prædestinatio meritis naturalibus umquam compararetur, sed arbitrii, quod gratia

Ibid.

tia cuiusque status propria adjuvabat. Sensus itaque Augustini est : quemadmodum nulla in Christo merita præcessere, ut unionem hypostaticam sortiretur, fieretque Salvator; ita ad initium fidei, ad gratiam, gloriamque nullo meritorum intuitu præordinamur. Non commentitia, sed Augustiniana est interpretatio. *Sicut ergo prædestinatus est ille unus, ut caput nostrum esset, ita multi prædestinari sumus, ut membra ejus essemus. Humana hic merita conticescant, quæ perierunt per Adam, & regnet quæ regnat Dei gratia per Jesum Christum Dominum nostrum.* Humana autem merita conticescere debebant etiam antequam in Adam perirent; igitur Augustinienſium ſententiã nequaquam pulſat inſtituta comparatio.

190. Aliorum Patrum ſententiis Auguſtinianam concutiunt Thomiſtæ, inſignemque locum proferunt D. Fulgentii lib. 2. ad Traſimundum Regem cap. 2. *Cunctos Angelos uniformi ruina conſortio opprimi potuiſſe, niſi quos vellet a caſu pravitatis virtus divina defenderet.* Et cap. 3. *Non alia virtus ſtanti Angelum a ruina potuit cuſtodire niſi illa, quæ lapſum hominem poſt ruinam potuit reparare. Una in utroque gratia operata, in uno ut ſurgeret, in illo ne caderet: in illo ne vulneraretur; in iſto ut ſanaretur. Ab hoc infirmitatem repulit, illum infirmari non ſivit.*

Lib. de
gratia &
lib. arbit.

Secundo opponunt Bernardum ſcribentem : *Angelis bonis a Deo datum fuiſſe, ut ſine peccato perdurarent, quod primo homini datum non fuit.* Ergo non habuerunt ambo gratiam verſatilem; ſed illis efficacem, verſatilem huic. Et ſerm. 22. in Cant. ait: *qui erexit hominem lapſum, dedit ſtanti Angelo ne laboretur, ſic illum de captivitate eruens, ſicut hunc a captivitate defendens. Et hac ratione fuit æque utrique redemptio, ſolvens illum, & ſervans iſtum;* hominem vero lapſum eruit de captivitate per auxilium efficax : ergo & inſontem per idem auxilium a captivitate defendit.

191. Reſpondent, inutiliter Fulgentium pertrahi ad Thomiſtarum partes : eo namque loco agit Ruſpenſis Antiſtes contra Arianos, quorum impietate Traſimundus ſumme laborabat, demonſtratque Verbi divinitatem ex ejuſdem ineffabilitate, quam nulla mens poteſt propter infirmitatem attingere, niſi divino adjutorio humanæ mentis imbecillitas adjuvetur. Hoc vero adjutorium in Angelis, hominibuſque par eſt quantum ad principium, & virtutem Dei illud elargientis, non quantum ad vim effectricem. Revera *unam* dixit in utroque gratiam fuiſſe operatam. Aſt cur *unam* dixiſſet, niſi de increata gratia, quæ ſit increata Patris Sapientia, intellexiſſet? Gratia, quæ donum creatum ſit in creaturis operans non *una* proſecto eſt; quum Deus tot impertiatur gratias, quot ſunt creaturarum infirmitates, quæ ſubveniat. Præterquamquod erat Fulgentius Auguſtini vindex fideliffimus, nec ipſum latebat, ab Auguſtino vocari potentius, & validius auxilium illud quod vulnera medetur & ſanat: quomodo autem potentius, validiuſque, ſi utroque in ſtatu idem eſt? Hoc adeo perſpectum Fulgentio fuit, ut Auguſtini ſententiæ mire conſonus dixerit: *illius eſca, iſtius medicina, gratiæ ſanitatiſ, & medicinaliſ diſcrimen præclare assignans.* Verum Sanctum hunc Antiſtitem audire præſtat lib. de Trin. ad Felicem Notarium cap. 9. *Factus itaque, ait, homo rectus & ad imaginem Dei ſui ſecundum rationem, & intellectum ſictus, atque formatus, legem accepit, quam non transgrediendo beatus eſſet; quoniam habebat liberum arbitrium, ut poſſet bonus eſſe ſi vellet; non quidem ſine gratia Dei, qua ipſa regebatur voluntas, ut vellet. Et tamen in poteſtate ejus erat ipſam gratiam deferere cum voluiſſet.* Porro, ne ab Auguſtino vel minimum abſcedat, cap. 11. ejuſdem libri eadem adoptat verba Auguſtini ex 11. capite de corrept. & grat. a nobis in antecellum ſæpius recitata inquiring: *Gra-*

Gratiam igitur, quam primus homo habebat ante peccatum, & gratiam, qua nunc redimuntur homines a massa damnata peccati, quidem discernens sic ait.

PRIMA EST ENIM, QUA HABEAT HOMO JUSTITIAM, SI VELIT, SECUNDA ERGO PLUS POTEST &c. Post hæc, subdit: *quid igitur in hac gratia prius est, nisi fides &c.* Ista si cum iis conferantur, quibus ex Fulgentio fidunt Thomistæ; planum fit, nihil officere, Fulgentium ibi uti nominibus ad gratiæ efficacis significationem apprimè accommodatis; quia affirmat quidem Deum *fecisse* Deum *voluisse*; sed qualiter, & qua gratia, silet; quum de qualitate gratiæ, non erat eo loci cum Arianis differere.

Quæ de grat. & lib. arb. habet Bernardus explicant juxta ejusdem Sancti Patris mentem dicentes, triplicem ibi distingui necessitatem; *a peccato nempe, a miseria, a necessitate*. Hac postrema donantur homines in lapsa natura, dum prima, & secunda, earumque perennitas Sanctis reservatur in Patria: quapropter, inquit, *Angelis bonis a Deo datum fuisse, ut sine peccato perdurarent, quod primo homini datum non fuit*. Æque feliciter sese expediunt a verbis ex Sermone in Cant. adductis, eandem aptantes respon- sionem, quam supra vidimus datam D. Fulgentio; loqui nimirum de gratia increata: unde particulae illæ *sic, & sicut*, rem contigisse significant, non modum, quo contigerit.

192. Theologica ratione sententiam Augustinienſium aggrediuntur, ut sua- deant, infontem creaturam efficaci auxilio eguisse; atque ex orandi necessitate id evincunt, quam Adam, & Angeli habuerunt, ut in accepta justitia perseverarent. Ex hac necessitate orationis efficacem gratiam probat Aug. lib. de corrept. & grat. & epist. ad Vitalem 217. ; &, ni fallantur omnia, de creatura innocente tantundem est affirmandum, ut Gelasius R. P. Augustini commendator summus affirmat in libello adversus Pelagianam hæresim elucubrato, & in Epist. 7. ad Episcopos per Picenum constitutos. Tria Pontifex ut certissima ponit, quæ Augustinienſes maxime negant. Primo, innocentem creaturam novo indiguisse auxilio, ut acceptam justitiam conservaret. Secundo, auxilium hoc debuisse precibus efflagitare. Tertio, absque auxilio hoc novo e suæ felicitatis statu excidisse. Magnificat Serry argumentum hoc, verbaque Gelasii late prosequitur cap. 11. Augustini conciliati. Verum

Respondent, Angelos & Adamum orandi habuisse necessitatem, non ut adjutorium peterent, sed ut Deum adjutorii jam collati largitorem agnoscerent, eique gratias rependerent: Hoc non præstiterunt tanquam ipso, qui condiderat, non egerent; nec de perceptis egerunt gratias, ut Gelasius ipse animadvertit. Hoc autem quid est, nisi de se nimium fidere, & superbire? Quid nisi eo uti nolle adjutorio, quod a Conditoris munificentia receperunt? Quid nisi adjutorium ipsum deserere? Mirari ergo non subest, si actuali adjutorio destituti ceciderint, quod Augustinus aperte jam pronuncia- verat inquiens: *deservit, & desertus est*. Alia nonnulla opponi solent a Tho- mistis, quæ Augustinienſes Theologi facile dissolvunt, statuum diversitatem considerantes. Aliter enim de integra, aliter de lapsa natura fermocinantur: & quamvis in statu quolibet indigeat creatura divino adjutorio; non eodem modo indigere contendunt.

Theologorum fundamenta, qui necessitatem adjutorii quo negant in sta- tu innocenti.

193. Ut suam hanc tueantur sententiam Augustinienſes Theologi, non ad Augustini hinc inde sparsas locutiones, jactaque hinc inde principia, prout

varia disputandi occasio exposcebat; sed ad aureum de corrept. & grat. volumen confugiunt, ubi non pertunditorie, velutque ex incidenti; sed ex instituto, & systematice rem agit SS. Doctor. *Hinc*, ita cap. 10. de corrept. & grat. exorditur, *Hinc exoritur alia questio non sane contemnenda, sed in adjutorio Domini, in cujus manu sunt & nos & sermones nostri, aggredienda atque solvenda. Queritur enim a nobis, quantum attinet ad hoc donum Dei, quod est in bono perseverare usque in finem, quid de ipso primo homine sentiamus, qui certe sine ullo vitio factus est rectus*. Sicubi igitur legendus pro hac re Augustinus sit, ejusque verba, sententiæ, & sensus rimandi sint; ex hoc sane libro haurienda materia est, totumque conficiendum negotium, ut putant Augustinieneses. Rem ergo a primis veluti radicibus sic auspicantur.

194. Ad non paucos Monasterii Adrumetini Monachos pervenerat, Augustinum docuisse gratiam merita efficientem, & donantem, qua facit Deus ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, nostramque electionem a divino beneplacito, quo liberantur quicumque liberantur, unice pendere. Ita dubio procul S. Doctor in libro quem scripserat de grat. & lib. arb., quem ad Monachos illos direxerat, ne Semipelagiana tabes, quæ serpere illuc coeperat, diutius invalesceret. Doctrinam hanc male habuerunt Adrumetini, velutque excandefacti murmurabant dicentes, hominem non amplius corripendum fore, si divinæ Legi obsistat; excusari enim potest, se illo adjutorio fuisse destitutum quod velle bonum perficit, quodque non unicuique conferitur. Quid Augustinus ad Monachorum componendos tumultus? Scripsit librum de correptione, & gratia *divinæ auctoritatis plenum*, ut eum vocat S. Prosper. In hoc libro Adrumetinorum objectioni satisfacit ostendens e Scripturis, duo hæc optime coherere, hominem divina gratia egere, ut bene agat juxta illud: *sine me nihil potestis facere*; & nihilominus corripendum esse, si ea destitutus gratia non operetur, juxta illud alterum: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum*. Hisce tamen minime acquiescebant, & rationem importune efflagitabant, cur ille culpandus sit qui male agit, quum sit male agere necessarium, si id non habeat quod ipsum facit bene agere. Reponebat S. Doctor, hoc totum itidem ex Scripturis colligi; imprudenterque rationem facti perquiri; quandoquidem vel ipsum Apostolum ignorasse profiteatur. Tandem facti rationem utique splendidissimam pandit. Omnes nimirum nos nasci filios iræ, omnes in una damnationis massa concludi primi Parentis prævaricatione; Hinc si operante gratia donamur, Dei misericordia est nos liberantis, si hac gratia destituimur, Dei justitia est nos juste punientis. Primi ergo Parentis demerito gratia a non prædestinatis subtrahitur; quapropter juste corripiuntur, justequè damnantur.

195. Ast quum Monachi *non mediocris ingenii* viri essent, quemadmodum eos adpellat Augustinus; insurgabant denuo: cur perseverandi gratia fuerit denegata Parenti primo, qui recte conditus est? Si juste nos corripimur, justequè damnamur, quod filii iræ nascimur; injuste damnatus erit Adam, & Angeli, in quibus Deus erat condens naturam, & largiens gratiam. Nova hæc Adrumetinorum argumentatio ad novam quæstionem instituendam Augustinum vocat; proindeque ait; *Hinc exoritur alia questio non sane contemnenda*. In hac quæstione nodum solvit, ostenditque exemplum ab Adamo peti-
tum incongruum plane esse. Non enim efficaci gratia velle bonum operante indiguit Adam; sed alterius generis ab ea, quæ justis necessaria nunc est. Itaque proposita duplicis adjutorii *sine quo & quo* distinctione: *primo homini*, scribit, *qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse bonum non deferere, datum est adjutorium perse-*
verantiæ,

verantia, non quo fieret, ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in Regnum Dei per gratiam Dei predestinatis, non tale adiutorium perseverantia datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur; non solum, ut sine isto dono perseverantes esse non possint; verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Hæc nemo non videt aptissima ad Monachorum enodandam difficultatem. Si enim gratia dumtaxat sufficienti egebat Adam, ut in accepta iustitia perseveraret, & ejus arbitrio commissa fuerat, quin alia fortiori gratia ad perseverandum indigeret; non perseverando peccavit; nec de subtracto auxilio conqueri potuit; nullum quippe auxilium hac in hypothesi subtractum illi fuerit; sed auxilium collatum sponte abjecerit. Verum, si innocenti Adamo opus fuisset auxilium efficax; quid hæc Augustini ad Monachorum objectionem responsio, & solutio? Nonne eandem difficultatem a Monachis factam pro responsione adoptasset? Ampliora tamen videamus.

196. Exposita Adrumetinorum objectione cap. 10. de corrept. & grat., solutionem e vestigio exorditur his verbis: *Quapropter saluberrime confitemur, quod rectissime credimus, Deum, Dominumque rerum omnium, qui creavit omnia bona valde, & mala ex bonis, exoritura esse præscivit, & scivit magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, etiam de malis bene facere, quam mala esse non sinere; sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet quid posset liberum arbitrium: deinde quid posset sue gratiæ beneficium, iustitiæque iudicium.* Bini hic habentur Angelorum, hominumque status: in primo ostendere voluit Deus, quid posset liberum creaturæ arbitrium, quid beneficium gratiæ in secundo. Quid ergo contenditur, parem in utroque statu gratiam necessariam fuisse? Si absque adiutorio quo consistere nequivisset innocentis creaturæ operatio, quemadmodum nequit in præsentis consistere; inaniter statuum diversitatem assignasset S. Doctor, hanc revocans ab eo quod arbitrium posset in uno, quodque posset gratia in altero.

197. Prosequitur, Angeli, & hominis explicans potestatem arbitrii, quo refugientes ex Angelis aliqui ejus bonitatem non potuerunt ejus effugere iudicium. *Ceteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt.* Quo autem pacto steterint per liberum arbitrium, si ad standum, auxilio quo indiguissent? *Sic & hominem fecit cum libero arbitrio; & quamvis sui futuri casus ignarum; tamen ideo beatum, quia & non mori, & non miserum fieri in sua potestate esse sentiebat, si per liberum arbitrium manere voluisset.* Intelligi autem satis nequit, an voluisset unquam manere per liberum arbitrium, si, ut voluisset, efficaci gratia eguisset. Hinc quam habuerit gratiam primus homo, tam belle quam sacre immediata descriptione ponit, ne videatur, quamcumque gratiam ab arbitrio semovere. *Quid ergo? Adam non habuit Dei gratiam? Immo vero habuit magnam, sed disparem. Ille in bonis erat, quæ bonitate sui Conditoris acceperat: neque enim ea bona & ille suis meritis comparaverat, in quibus prorsus nullum patiebatur malum. Sancti vero in hac vita, ad quos pertinet liberationis hæc gratia, in malis sunt, ex quibus clamant ad Deum: libera nos a malo. Ille in illis bonis Christi morte non eguit, istos a reatu & hereditario, & proprio illius Agni sanguis absolvit. Ille non opus habebat eo adiutorio, quod implorant nunc isti cum dicunt: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis: Infelix ergo homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, quoniam in eis caro concupiscit adversus Spiritum,*

rum, & Spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam possunt. Ille vero nulla tali rixa de se ipso adversus seipsum tentatus atque turbatus in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur. Proindeque, etsi non interim letiore nunc, verumtamen potentiore gratia indigent isti.

198. Quæ luculentissime possunt ex hisce deduci, illico sese offerunt. Primo, Gratiā, quam habent Sancti, non habuit Adam: Sancti indigent gratia, quam habent: ergo non indiguit Adam gratia, quam non habuit. Revera gratia, quam Sancti habent, ad ipsos pertinet; proindeque ea gratia indigent; ad primum vero Parentem hujusmodi gratia non pertinebat; gratia scilicet liberationis: ergo neque indiguit: quod eo vel magis evincitur, si rationem adeamus, qua motus S. Doctor gratiæ disparitatem agnovit in disparitate statuum. Potuitne egere sanus medico, & libertate qui nondum captivus erat? *Ille non opus habebat illo adjutorio, quod implorant nunc isti:* Isti autem adjutorium implorant quod est gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, gratia victrix, gratia potentior: ergo hujusmodi gratia opus non habuit primus homo.

199. Hyacinthus Serry, fervido quo pollet ingenio, plura congerit, ut nullius vel parvi momenti ostendat argumentum ex Augustini cum Adrumeti Monachis disputatione petatum, exclamatque, inaniter gloriari eo argumento Augustinienſis Scholæ professores. Alio tamen calculo rem metitur Contensonius, qui, esto pugnet pro divina præmotione utroque in statu; nihilominus accurate recensita libri de corrept. & grat. synopsi, argumenti vim candide fatetur lib. 8. dissert. I. cap. II. specul. II. sub titulo *vera Augustini explicatio* hisce vocibus: *Non possum aliquid adversus veritatem, sed pro veritate, qua vinci gloriosum est, qua dum vincimur, victores sumus; quia si nos vincit veritas, sumus nos victores erroris. Itaque non possum inficiari, Augustinum tribus prefatis capitulis comparare gratiam utriusque status, & asserere discrimina adjutoriorum ad illos status per se necessarium.* Videntur tamen quid proferant Thomistæ, ut ab eo argumento sese expediant. Inquit ergo Serry 1°. Augustinum objectæ Monachorum difficultati satisfacisse, quantum humano studio fieri potest; & si non de integro satisfecerit, qua parte inscrutabili Dei judicio reservatur. Quod falso dictum esse, Augustinienſes undequaque contendunt. Quærentibus enim Adrumetinis, cur factum sit, Adamum gratia donante caruisse, qui innocens conditus, in nemine, ut ceteri homines, peccavit; quis non videat, difficultatem hanc penitus evacuisse, nihilque inscrutabili Dei judicio reliquisse, semel ac ostenderit Adamo, & Angelis dedisse Deum adjutorium indifferens, quo, si per liberum arbitrium vellent, perseverassent absque necessitate efficacis adjutorii, quo indiget miserrima Adami soboles? Quod si non perseveravere, culpa ipsorum fuit; quum perseverantia in eorum relicta fuerit arbitrio; proindeque jure meritoque corripiendi erant, atque puniendi. Quid ad hæc Adrumetini? nil amplius ab ipsis responsum fuit; neque, si reponendi locus superfuisset, tenuissent; quemadmodum destitit a novis sophismatibus cogendis, donec responsione hac eorum ora Augustinus obstruxit. Quæ porro responsionis, vel objectæ difficultatis pars inscrutabili Dei judicio reservatur? nulla profecto; sed tota quanta est plano, & æquissimo ratiocinio mire concluditur, capruque facillima est.

20. Ait Serry, Augustinum difficultati objectæ fecisse satis; non quidem qua late patet ipsa per sese, sed quantum necessaria tunc erat, ad querimonias Monachorum componendas. Quod ut perficeret, satis illi fuit ostendere, statum

statum Adami a nostro longe differre; & gratia utut efficaci eguisse; alterius tamen conditionis a nostra; nec solo infirmitatis titulo fuisse in illo desideratam, quemadmodum in nobis; nec eadem ratione potuisse illi denegari, qua nobis plerumque denegatur. Hoc satis erat, ut ostenderet, exemplum Adami Monachorum Sophismatibus nequaquam favere.

Non in uno peccat, Augustiniensium iudicio, Thomista dissertator ceteroquin clarissimus. Male ferunt, dici, Augustinum objectionem Monachorum non evacuasse qua late patet ipsa per sese. Proposita namque sibi quaestione; ait: *sed illud magis querendum, operosiusque tractandum est, quomodo respondeamus eis, qui dicunt;* atque hic novam de Adamo Adrumetinorum instantiam subnectit. Quo igitur pacto confingitur, Augustinum satis non fecisse difficultati, quam assumpsit *MAGIS querendam, operosiusque tractandam?* Summa tria integra capita occupat, ut objectum dissolvat. Mirum sane, si rem pertractandam non sua latitudine tractet? Quisque porro tria illa integra capita percurrat, ne verbum quidem inveniet, quo S. D. efficaci gratia alterius conditionis a nostro, altero titulo a nostro indiguisset dicat Adamum. Totus semper in eo est, ut illum adpellet sanum, nullaque adversus seipsum rixa turbatum; adeoque velle bonum, inque bono perseverare, in libero ejus fuisse arbitrio; nos vero in malis esse, membrorumque infensa lege vexari; proindeque dari nobis adjutorium *quo* fit ut velimus, nec illud tantum sufficere *sine quo* velle non possumus. Igitur non conditione tantum, sed specie diversum adjutorii genus instituit pro statuum diversitate. Quandoquidem cujuscumque conditionis foret gratia, cujus creatura innocens indigeret; & quicumque foret indigentiae titulus; semel ac *efficax* poneretur, integra semper remansisset objecta ab Adrumetinis de Adamo difficultas: incepteque Augustinus dixisset, difficultatem hanc esse *MAGIS querendam operosiusque tractandam.*

201. Aequè fidenter adpellat Serry cum Reginaldo victricem, potentiorique gratiam illam post Adæ lapsum; quia necessaria erat Adamo solo dependentiae titulo; non ut rebellantem membrorum legem compesceret, sed ut se ad opus applicaret. Nunc victrix, potentiorque est non solum dependentiae, sed & infirmitatis titulo. Quandoquidem eodem in ordine gratiarum per se efficacium, potest altera esse potentior, si ad plures difficilioreseque effectus edendos destinetur a Deo. Exemplo scalæ utitur. Vult quispiam sanus corpore præruptum locum ascendere? Scala indiget, non novis adductis viribus. Vult ascendere æger? Scala, novæque vires necessariae illi sunt. Quid sano prodest hoc adjutorium? Suas ut applicet vires ad ascensum; ascensurus numquam, etsi corpore bene valens, absque scalæ adjutorio.

202. Meditationes hasce longe maxime aberrare ab Augustini mente, conqueruntur Augustinienses. Penes quoque Thomistas in confesso est, Adamum gratia sanante concupiscentiae vulnera minime eguisse. At Augustinus solam sanantem gratiam vocat potentiorē: postquam enim dixit, justos illud implorare adjutorium, quo in hoc certamine laborantes, ac periclitantes detur sibi ipsis pugnandi, vincendique virtus, primi parentis iterum meminit nulla rixa de se ipso adversus seipsum tentari atque turbari, concluditque: *proinde, etsi non interim latiore nunc; verumtamen potentiore gratia indigent isti.* Ergo sola gratia sanitatis per Augustinum potentior est; atqui hac gratia Adam non indiguit: Igitur nec potentior. Et ab Augustini castris exit omnino, qui gratiam non sanantem potentiorē vocat.

Commentum pariter esse inquirunt, efficacem gratiam dici ab Augustino potentiorē in lapsa natura eo quod homini lapso sit duplici ex titulo necessaria;

saria; innocenti vero non alio titulo, quam dependentiæ. Hoc, inquam, pro commento habent. Si lapsus homo præ altero stante pluribus titulis indigeret efficaci per se gratia; adeo ample non differuisset Augustinus de primo & secundo statu: In ipsa enim natura lapsa constitisset, in qua unus homo lapsus præ alio sæpe indiget efficaci gratia pluribus titulis: quippe non æquali tentatione pulsantur omnes; immo unus, idemque tentatur magis uno quam alio tempore; proindeque potentiori adjutorio ad pugnandum, vincendumque opus habet. Præterea, ut scite post Aurelium la Piette animadvertit Laurentius Berti, indigere hominem gratia, quæ infallibilem secum trahat pluribus de causis effectum, non infert majorem auxilii virtutem, qua potentius dicatur, sed majorem hominis indigentiam, qua ipse homo miseriores se nescit. Exemplis rem sic proponunt. Indiget Infans Baptismo, ut originis culpam abluat; indiget & adultus, ut originalem, & actualem abstergat. Dicendumne, adultum potentiori Baptismo indigere? Potentior sane non est Eucharistia per hoc quod in uno augmentum gratiæ tantum producat; peccatorum quoque reliquias in altero deleat; neque potentius dixeris corporis alimentum ex hoc quod pubescentes indigeant, ut nutriantur, & crescant; adulti autem, ut nutriantur solummodo: ergo si utriusque status gratia fuisset efficax, perperam ea vocaretur potentior, quæ hominibus in statu lapsa confertur dependentiæ & infirmitatis titulo; hoc enim majorem quidem hominis indigentiam, non majorem gratiæ potentiam prodit. Bene se habet exemplum scalæ propositum a Serry; atque per scalam hanc feliciter graditur Augustinienium sententia. Tam sanus quam ægrotus homo scala opus habet, ut murum conscendat, eo pacto quo tam innocenti quam infirmo gratia necessaria est. Verum quemadmodum sanus manu sua scalam muro adaptat, ut, si velit, ascendat; ita innocens homo gratiam applicat, quam in ejus reliquit Deus arbitrio, ut, si velit, operetur. Item sicut ægrotus non sufficit scalæ adminiculum, nisi novæ vires addantur queis scalam elevet, muroque admoveat; ita homini in infirma natura ultra sufficiens auxilium, alterum validius necessarium est, quo determinetur ad opus. Hinc concludunt, hominem innocentem efficacis nequaquam auxilii fuisse indigum, quo vires illius ingentis operi applicarentur, & determinarentur titulo dependentiæ. Oppositum namque in Augustino apertissime legunt: *dederat, inquit, & adjutorium sine quo in ea (bona voluntate) non posset permanere si vellet, UT AUTEM VELLE IN EJUS RELIQUIT ARBITRIO. Posset ergo permanere, si vellet; quia non deerat adjutorium per quod posset, & sine quo non posset perseveranter bonum tenere quod vellet. Sed quia noluit permanere, profecto ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset: Sicut fecerunt Angeli sancti, qui, cadentibus aliis per liberum arbitrium, PER IDEM LIBERUM ARBITRIUM STETERUNT IPSI.* Si ergo *velle* in ejus fuit relictum arbitrio, cur indigebat auxilio, quo operi applicaretur? Si stando, stetisset per liberum arbitrium, ut PER IDEM LIBERUM ARBITRIUM STETERUNT Angeli; cur efficaci auxilio ad standum indiguisset? titulone dependentiæ? At *dederat* Deus primo homini *adjutorium, sine quo non posset permanere*; quod satis fuit, ut a Conditor suo se dependere cognosceret. *Natura namque humana, inquit epist. alias 106., nunc 186. cap. 11., etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo se ipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret:* Igitur nullo titulo gratia prædeterminante opus habuit innocens creatura.

203. Ut res plenissime exponeretur, transcribere oporteret tria integra capitula 10. 11. & 12. de correp. & grat. ubi Sanctissimus Doctor cumulatus, prout

prout veritatis dignitas exposcebat, veritatem ipsam pertractat. Verum Augustinianæ Theologiæ professores adire facile est, qui summam eorum capitum doctrinam collegerunt, & invictissimi Præceptoris sensa pleno in lumine collocarunt. Unum addo, quod Augustinianæ sententiæ favere quam maxime quotidie arbitratus sum.

Habent ex Augustino descriptionem adjutorii *sine quo* quod infanti creaturæ collatum ultro concedunt Thomistæ. *Si autem hoc adjutorium*, subdit S. D., *vel Angelo, vel homini, quum primum facti sunt, defuisset; quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa cecidissent.* Jam vero, quomodo sua culpa cecidisse Angelum, & hominem excogitare quis potest, si, ut starent, auxilio *quo* indigissent utrique? Primo homini, angelisque collapsis adjutorium *quo*, semper defuit: & quemadmodum opus habebant adjutorio *sine quo*, ut manere possent, ita adjutorio *quo*, ut reapse manerent: At sine sua culpa cecidissent, si adjutorium *sine quo* defuisset: ergo sine sua culpa cecidisse dicendum est, quum semper ipsis defuerit adjutorium *quo*. Hæc expendenda duxi, ut, æquo Marte perpenſa utriusque Scholæ sententia, eam quisque ponat, quæ Augustini menti magis propinqua videtur.

S C H O L I O N I.

204. Augustinianæ Scholæ satis non est, Præceptoris sui sanctissimi loculentissima proferre testimonia, ut naturam stantem adjutorii *quo* minime indigam ostendat. Ultra progreditur; & primarium Thomistarum fundamentum concutere nititur, quo præfati adjutorii indigentiam statuunt. Visum enim est *num.* 200. duplici titulo auxilium *quo* a Thomistis præstabiliri; dependentiæ nimirum atque infirmitatis; adeout, ni infirmitatis, dependentiæ sane titulo hujusce auxilii infontem creaturam indiguisse totis lacertis propugnent. Hanc titulorum diversitatem male ferunt Augustinienses, binaque memorata capita de corrept. & grat. 11., & 12. per seriam analysim examinantes, non alios quam *sanitatis*, & *infirmitatis* titulos comperiunt ab Augustino productos, ut varia adjutoriorum genera pro varia statuum conditione S. Doctor edoceret.

205. Ab undecimo capite exordiuntur, ibique Augustinum legunt ex instituto quærentem: an, & quam gratiam habuerit Adam? Magnam habuisse, ait; sed disparem ab ea, quam Sancti obtinent in hac vita; totaque gratiæ hujusce disparis ratio a Sancto Antistite desumitur ab infirmitatis statu, in quo Sancti detinentur; unde fit, clamare illos *ad Deum: libera nos a malo*, videre *aliam legem in eorum membris repugnantem legi mentis* eorum, eosque *captivantem in lege peccati, in tali certamine laborare*, ac periclitari, *dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam* poscentes. E contra Adamum in bonis fuisse, *quæ bonitate sui Conditoris acceperat*; proindeque non opus habuisse *eo adjutorio quod implorant isti*; Sancti nempe in hac vita. Igitur adjutorium *quo* aliud haudquaquam est ab adjutorio liberationis per sanguinem Christi, ab adjutorio sanitatis, ab adjutorio Salvatoris, quod infirmam supponit hominis conditionem. Hoc non indiguisse adjutorio Protoparentem nostrum ante infirmitatem per peccatum contractam, libere pronunciat Augustinus; nec jota unum, vel unum apicem legere est, quo signet, aliquo alio titulo hujusmodi adjutorio indiguisse. Thomistis ergo succensent Augustinienses, quod dependentiæ titulum confingant veluti ab Augustino præfixum, ut Adamum adjutorii *quo* indigum faciant.

206. Duodecimum porro caput si consulant, in lumine ipsis offertur adiutorii distinctio *sine quo & quo*, veluti confectarium ex dictis in undecimo superiore capite: sic enim caput hoc exorditur: *Quapropter bina ista quid inter se differant, diligenter, & vigilanter intuendum est, posse non peccare, & non posse peccare. Itemque ipsa adiutoria distinguenda sunt. Aliud est adiutorium sine quo aliquid non fit, & aliud est adiutorium quo aliquid fit.* Hæc effari incipit summus gratiæ vindex, postquam dixerat, Adamum sanitatis gratia non eguisse; proindeque disparem habuisse gratiam, quæ hisce verbis a Sancto Doctore exprimitur: *Primo itaque homini qui in eo bono, quo factus fuerat reclusus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deferere: datum est adiutorium perseverantia, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset.* Ex quo planum est, nullo altero auxilio quo indiguisset primum hominem, si auxilio quo infirmis tantummodo præstando non eguerit; nullum enim alterum auxilium quo Augustinus in superioribus docet quam, quo nostra erat subvenienda infirmitas.

207. In hoc eodem duodecimo capite orationem pressius inculcat in statuum diversitate assignanda, & pro statuum diversitate diversa assignans adiutoria: quæ statuum diversitas aliunde non colligitur, quam a natura vel sana, vel infirma, amplius adiutorium, nimirum quo propugnans in electis huiusce status, quatenus infirmitatis est; *major quippe, inquit, libertas est necessaria adversus tot tantasque tentationes, quæ in Paradiso non fuerunt, dono perseverantia munita, atque firmata.* Igitur primo homini in Paradiso constituto, earum tentationum defectu, quæ in infirmo hoc statu nos devexant, tanta haud erat necessaria libertas; tanta scilicet gratia, qua liberaretur. Hæc vero gratia est adiutorium quo paullo supra jam ab Augustino præfixum, non ab alio titulo quam infirmitatis petatum. Hinc congruenter inquit: *ut ergo non acciperet hoc donum Dei, idest, in bono perseverantiam primus homo, sed perseverare, vel non perseverare, in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut digne tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati, perseverandi committeretur arbitrium....* nunc vero posteaquam est illa magna peccati merito amissa libertas, etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas. Porro relinqui in arbitrio perseverare, vel non perseverare, est in Augustini Theologia character adiutorii *sine quo* Adamo collati; quia *tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato*, scilicet quæ sana erat; si vero majora nunc conferantur dona, ut hisce majoribus donis adjuvetur infirmitas; ubi non est infirmitas, hæc majora dona superflua sunt. Quid? eruntne necessaria, ut dependentem, Deoque subordinatum innocens homo se nosceret? Ast petunt a Thomistis Augustini discipuli: primo, an supremum Dei dominium profiteretur homo necne per solam indigentiam adiutorii *sine quo*? Profiteretur sane: necessum igitur haud erat adiutorio *quo*, ut diximus num. 202. Secundo adiutorium *quo*, titulo dependentiæ necessarium; eratne majus donum adiutorio *sine quo*? profecto. Verum, Augustino teste, majoribus donis remanebat, non agnoscenda subordinatio, sed adjuvanda infirmitas; adeout nulla alia dona censenda sint in Augustini sensu majora comparate ad adiutorium *sine quo*, nisi quæ infirmitati profint.

208. Improbatur Augustinus, Sanctis in hac vita relinqui eorum voluntatem ut in adiutorio Dei, *sine quo* perseverare non possint, maneat si velint; quod fuit Adamo concessum: aperteque docet, Deum esse, qui in ipsis opera-

operatur, ut velint: quare hoc? quia naturæ infirmitas non patitur, ut voluntas cum solo adiutorio *sine quo* sibi relicta maneat, quin miserrime succumbat. Hinc infirmitati nostræ præsto fuit clementissimus Deus per gratiam, qua voluntas nostra ageretur, ut ageret; ideoque sub ejus infirmitate nequaquam deficeret. Adamo vero (quippe cui forti, & sano permissum fuit facere quod vellet) non operatus est Deus in illo ut vellet; quod infirmis tantummodo servatum est. En speciosissima Augustini verba ex integro prolata. *Tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint quia sic volunt: ideo sic velint, quia Deus operatur, ut velint: Nam si in tanta infirmitate propter relationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adiutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur, ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet; & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate, nec vellent; aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humane, ut divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur; & ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Ita factum est, ut voluntas hominis invalida, & imbecillis, in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei, cum & voluntas primi hominis FORTIS & SANA in bono ampliore non perseveraverit, habens virtutem liberi arbitrii, quamvis non defuturo adiutorio Dei, sine quo non posset perseverare, si vellet, non tamen tali quo in illo Deus operaretur, ut vellet. FORTISSIMO quippe dimisit, atque permisit facere quod vellet; INFIRMIS servavit, ut, ipso donante, invictissime quod bonum est, vellent, & hoc deserere invictissime nollent.*

209. Repetitam hoc loco habent Augustinienses auxiliorum distinctionem *sine quo*, & *quo*. Ratio infirmitatis unica illa est, quæ per Augustinum adiutorium *quo* exposcit; quemadmodum non alia quam sanitatis ratio a statu firmo & sano hujusmodi adiutorium semovet. Clare pronuntiat S. Doctor, quod voluntas primi hominis indiguit adiutorio *sine quo* perseverare non posset si vellet; quippe quæ FORTIS erat & SANA: nusquam ait, adiutorium *quo* itidem opus illi fuisse ut dependenti. Inquit, fuisse Adamo dimissum atque permissum facere quod vellet utpote FORTISSIMO; nullibi vero docet, illi utpote subordinato servatum fuisse, ut, Deo donante, quod bonum est, vellet. Hinc conclamant, commentitium esse prorsus illud auxilium *quo*, quod aliunde quam ab infirmitatis ratione auspicetur.

S C H O L I O N II.

210. Nullius porro negotii facessere contendunt, Augustinum de primi hominis gratia differentem variis uti loquendi formulis, queis satis bene innotescat, ut nonnullis visum est, gratia, cujus revera non indiguit, quamque non habuit, esto indiguerit. Ita sane. Sanctissimus Doctor cap. II. modo ait: *Ille Christi morte non eguit Ille non opus habebat eo adiutorio quod implorant Sancti in hac vita; modo inquit: Istam gratiam non habuit primus homo non habuit velle quod posset, & similia.* Ex hisce loquendi modis inferunt nonnulli, Augustinum, commonstrasse auxilium illud, quo Adam revera non indiguit; auxilio nempe sanante; at altera ex parte illud alterum connotat, quod profecto non habuit; quin haud indiguisset aperte neget. Verum sic excogitantes ab Augustini vestigiis, & sensibus data opera aberrare putant Augustini assēclæ. Augustinus enim modo inquit, Adamum

non eguisse, modo non habuisse. Esto; sed auxilium illud, quod non habuit, illud est, cujus non eguit. Et sane, *istam gratiam*, ait S. Doctor, *non habuit Adam*. Quænam porro est gratia isthæc? Gratia per Christi sanguinem parva sanans, & liberans, ut immediate ante tradit sanctissimus gratiæ magister. Per hunc mediatorem Deus ostendit, eos, quos ejus Sanguine redemit, facere se ex malis deinceps in æternum bonos, quem sic suscepit, ut namquam esset malus, ne ex malo factus semper esset bonus. *Istam gratiam non habuit homo primus*. Quam gratiam in II. capitis limine jam dixerat esse per Christi mortem, per Agni sanguinem, perque ipsam dari Sanctis pugnandi, vincendique virtutem. Jam vero quid clarius, quid cumulatius in Augustino, primum hominem hujusmodi gratia minime indiguisse? *Sancti in hac vita, ad quos pertinet liberationis hæc gratia* (recole: *istam gratiam non habuit Adam*) *in malis sunt, ex quibus clamant ad Deum: libera nos a malo. Ille in illis bonis CHRISTI MORTE NON EGUIT; istos a reatu illius Agni Sanguis absolvit. Ille non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti, cum dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam possunt*. Igitur, quum inquit; *istam gratiam non habuit Adam*, eam reapse intelligit, quam non habuit, eo ipso, quod haudquaquam indiguerit. Firmum igitur ratumque habet Augustiniana Schola, in celebratis *de correptione & gratia* capitibus commentitium esse quodcumque auxilium quo quod sanans minime sit, atque adeo infirmitatis titulo non expetitur.

§. V.

Quid hac in parte Subtilis Doctor.

211. Si controversiam hanc Scotus liquido instituisset, ejusque sensus adperisset; & ipse juxta Præceptoris placita sententiam firmassem. Verum quum ab hac controversia se absteineat, quid senserit colligi quidem, non affirmari potest. Colligo igitur, Subtilem magistrum Augustiniensium partibus adhærere, quæque paullo superius ex Augustino tradidimus, & locuti sumus perbelle confirmare. Visum est, Augustini esse doctrinam, nos in omni prorsus statu gratia ad bene operandum indigere, adeo ut si desit, nec meritum possit acquiri, neque incurri demeritum. Hoc illud ipsum, quod Scotus docet in 2. d. 37. q. 2. §. *ad illud de gratia: voluntas*, inquit, *non est debitoria justitiæ, nisi in quantum in potestate ejus est conservare eam, ne scilicet demeritorie corrumpat eam*. Distinguit postea inter privationem gratiæ post peccatum, & privationem rectitudinis: docetque, in privatione gratiæ aliam esse rationem a privatione rectitudinis: privatio enim habitualis gratiæ per peccatum, quum justa sit, meraque peccati pœna, esse potest a Deo, qui gratiam ponere non tenetur, immo requiritur, patrato peccato, ab eo esse annihilandam. At vero negatio auxiliantis gratiæ ad peccatum vitandum a Deo esse nequit; quandoquidem ad peccatum vitandum voluntati prorsus necessaria est; quum nemo peccet in eo quod vitare non potest. Oportet inquit §. *carentia, esse in potestate voluntatis creatæ*. Creatæ porro voluntas non nisi per actuale *sufficiens* auxilium fit potens. Hæc Subtilium Princeps, Augustino plane consonus dicenti: *si hoc adjutorium vel homini, vel Angelo defuisset, non utique sua culpa cecidissent*. Sanctum hunc Ecclesiæ Doctorem jam audivimus discrimen exponentem auxilii *sine quo & quo*, simulque facilitatem, difficultatemque bene operandi pro statuum diversitate integræ naturæ & lapsæ; quæ facilitas, quæ difficultas distinctionis eorum auxiliorum

rum radix est, & fundamentum. Scholæ nostræ Doctorem itidem audimus similia docentem. In 2. d. 5. q. 1. hoc, ut de more argumentum adversariorum præmittit *meritum requirit difficultatem*; In Angelis autem non fuit aliqua difficultas ad bonum, cui S. ad aliud sic responderet dicendum quod difficultas aliquando accidit in aliquo opere ex inclinatione ad oppositum; aliquando accidit difficultas in opere propter hoc, quod illud, circa quod operatur, excedit naturam operantis. Isto modo fuit consecutio difficilis, & laudabilis in Angelis: non autem primo modo, quia non inclinabant ad oppositum. Circa adjutoriorum differentiam germanos habes in Scoto Augustini sensus: Petit nimirum & Scotus differentiam hanc ex inclinatione ad malum, quæ a concupiscentia nascitur in statu lapsio, non nascebatur autem in innocenti, in quo Angeli fuerunt. Tales, inquit Augustinus de corrept. & grat. cap. 12. *tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut digne tanta bonitati, & bene vivendi facilitati, perseverandi committeretur arbitrium. Nunc vero majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas.... Hinc est quod in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita humana super terram, virtus in infirmitate perficitur.* Hæc & quæ habet similia S. Doctor conclusit Scotus in eo quod de Angelis scripserat; in quibus non fuit aliqua difficultas ad bonum; iterumque non inclinabant ad oppositum. Legito ejusdem quæstionis S. ad oppositum: Augustinum citat de corrept. & grat. ejusque doctrinæ potius quam verborum sollicitus sic affatur: *Angeli sancti qui perstiterunt, meruerunt illius vitæ mercedem recipere*; quæ verba in ea recidunt, quæ lapsos & stantes Angelos S. Doctor enuntiat: *Angeli sancti, qui, cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt & ipsi, & hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerant.*

Nimius essem ea omnia complectens, quæ tradit Scotistarum Magister in 2. dist. 29. q. un., ubi justitiæ originalis donum, & effectus exponit. Quæstionem hanc cum lego, legere videor Augustinum in lib. de corrept. & grat. cap. 10. 11. 12. lib. 3. de lib. arbit. cap. 18. lib. de dono persever. cap. 11., lib. de Spiritu & lit. cap. 13., lib. 1. ad Simpl. q. 1., lib. 1. de peccat. mer. & remis. cap. 21. & lib. 2. cont. 2. epist. Pelag. cap. 2. Hæc plusquam satis mihi sunt, ut asserere fidenter queam, Augustino hac in re coherere Præceptorem nostrum, & Augustinienarium placitis favere, quam adversari.

EXERCITATIO III.

De statu naturæ puræ.

212. Si qua sit in Scholis controversia, quæ a collitigantium partium dissidiis celebris evaserit, hæc est sane, quam pertractandam aggredimur. Statum naturæ puræ possibilem negant quotquot diligentiori studio Augustini doctrinam prosequi gloriantur; dico Norisium, Gavardi, Bellelli, Lafosse, Clenaers, Pauvvens, Rolliers, ceterique Lovanienses Augustiniani Theologi, quibus accedit Contensonius lib. 8. dissert. 1. cap. 1. Dominicus Soto, & Cardinali de Aguirre testante, Magister Zumel 1. 2. q. 109. art. 2. disp. 2. Cur vero factum est, ab hac sententia descivisse quam plurimos? Verbo dicam. Bajus & Jansenius Augustini mentem infeliciter exposuerunt, Sancti Doctoris veritates variis commaculantes erroribus; Hinc, ne ceu Bajani, & Jansenistæ a mala adversariorum praxi traducerentur, maluerunt Augustini castra derelinquere, quam adversarios invida obmurmuratione calumniantes.

sustinere. In præsentiarum tamen navabo operam, ut vera a spurciis; pretiosum a vili, a corrupto castum separetur. Bajanismi, & Jansenismi notam inuri facile a Molinistis cuilibet, qui scientiæ mediæ, gratiæ versatili, & congruæ terga vertat, nil miror: in succum enim, & sanguinem ipsis jam transiere dictæ isthæc, ut hoc terriculo ceteros propulsent, ne Pelagianismum, & Semipelagianismum ceteri in eos regerant: ast non modice miratus sum paria eructasse Theologum tempestate hac nostra revera clarissimum Bernardum de Rubeis, qui de peccato originali tractans, hunc capiti 51. præfixit titulum: *Ita peccati poenam Bajani, & Janseniani statuunt concupiscentiam, & ignorantiam, ut, salva justitia, non potuerit, hominem innocentem cum his malis condere.* Igitur Thomistæ hujus criterio, ut Bajani, & Janseniani habendi sunt quotquot pro naturæ puræ impossibilitate pugnant, quippe, ut videbimus, de concupiscentia, & ignorantia tantundem sentiunt. Longe aliter scripsit maximus Minorita Lusitanus Franciscus Macedo coll. 8. sect. 1. versus finem. Rationes enerviter promovet eorum, qui statum hunc repugnantem agnoscunt, *quas, inquit, qui expendat, non improbabilem eam sententiam existimabit. Eam ego uti probare non cogor, ita improbare non audeo. Removeo tamen notam, quæ vulgo illi inuritur ductam ex Bulla Pii V., & Gregorii XIII., ne proscripta existimetur in Michaelæ Bajo.* Ita cordatus homo. Sed rem nostram agamus a variis naturæ statibus eam auspicantes, qui omnium Theologorum calculo ad quinque reducuntur; status nimirum naturæ puræ, integræ, innocentis, lapsæ, & reparatæ.

DEFINITIO I.

213. *Natura integra* ea est, per quam rationalis creatura naturæ dotibus sibi debitis gauderet adeo præstantibus ut alterationem omnem, omnemque corruptionem a se abigeret. Hinc

COROLLARIUM.

214. In hujusmodi statu immunis foret creatura rationalis ab iis humanæ vitæ erumnis, quæ nunc premitur; quinimmo ab ipsa moriendi lege.

SCHOLIUM.

215. Sentiunt e Theologis nonnulli, naturam hanc secum adferre subjectionem carnis ad spiritum; aliis tamen contradicentibus, ne illam, quæ dicitur *integra* cum altera, quæ *innocens* adpellatur, confundant.

DEFINITIO II.

216. *Natura innocens* ea est, quæ ultra omnes naturæ dotes, gratia sanctificante plenissime exornatur, qua in justitia & sanctitate constituitur. Hinc

COROLLARIUM.

217. In hoc statu summa secum pace natura humana fruebatur, iisque privilegiis donata erat, quæ in antecessum ab Augustino non semel exscripsimus.

DEFINITIO III.

218. *Natura lapsa* est status, in quo rationalis creatura, Protoparentis delicto, originali iustitia infeliciter denudatur. Hinc

COROLLARIUM.

219. Filii iræ, filii vindictæ in hocce statu nascimur, totque affligimur malis, quot primævæ prævaricationis causa orbamur bonis.

DEFINITIO IV.

220. *Natura reparata* est ille naturæ status, in quo per Christi gratiam constituimur filii Dei, æternique regni hæredes, deleta jam a Christi morte damnationis chirographo.

SCHOLION.

221. Quum naturam dicimus *reparatam*, absit quod, ut vocabulum sonat, putemus, nos a ruina peccato inducta plenissime reparari, atque in statum pristinum restitui plenissime. Plura sane eaque potiora nobis redduntur; at non omni ex parte. Ingemiscimus enim in corpore mortis hujus conclamantes: *libera nos a malo*. Aliam videmus legem in membris nostris repugnantem legi mentis nostræ, nosque captivantem in lege peccati; quia caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. In tali certamine laborantes, ac periclitantes datur nobis pugnandi, vincendique virtus per Christi gratiam, qua, volente Deo, factum est, ut in infirmitate perficiatur virtus; unde ærummæ ipsæ, in quibus adhuc versamur, Dei misericordia, ac clementia, nobis profint.

DEFINITIO V.

222. *Natura pura* nil aliud sonat, quam natura rationalis ad finem supernaturalem minime ordinata, sine gratia, & sine culpa, aut habitu vitioso constituta; quæ tamen haberet naturales proprietates, naturalesque defectus, qui ex animæ, corporisve constitutione profiscuntur. Hinc

COROLLARIUM.

223. Rationalis natura in statu hoc constituta obnoxia foret fami, siti, languoribus, &, si quos audias, concupiscentiæ tumultibus. Sic condita Deo tantum inserviret, ut auctori naturæ; solutoque mortis debito, beatitudine mere naturali frueretur.

SCHOLION I.

224. Supra expositi naturæ humanæ status descriptionibus potius quam definitionibus comprehensi sunt juxta notiones, quas de hisce statibus Theologi communiter ferunt. Excipe tamen notionem naturæ, quam vocant *puram*. Circa hanc diversi diversa sentiunt in eo quod ad concupiscentiam attinet, cujus est

D E F I N I T I O :

225. *Libido sentiendi, quæ nos ad sentiendum, sive consentientes mente, sive repugnantes, appetitum carnali voluptatis impellit.* Ex August. lib. 4. cont. Jul. cap. 14. num. 60.

S C H O L I O N I.

In r. d. 25. §. 6. Horrendum habent concupiscentiæ nomen in illo statu nonnulli, ajuntque cum Bancel, vocandam potius esse *concupiscibilitatem*, quæ ad illicita, uti nunc, nequaquam nos alliceret; sed per liberum arbitrium foret in bonum, malumque vertibilis. Alii, quos inter Estius, docent, nullam in eo statu concupiscentiam locum habituram; sed condendam fore naturam sine gratia; ornatam tamen omni naturalis integritatis bono.

S C H O L I O N II.

226. Inter Theologos Tournelium video, Tournelium, inquam, quem summo opere extollunt Molinistæ, cujusque doctrinam Theologis adolescentibus exhibent propinandam veluti e Cælo delapsam. Tournelius ille est, qui statum *naturæ puræ* defendens non repugnantem, ejusdem status ideam sic proponit absouam, ut mirum sit, quod cordatus quisque Theologus legere eum possit, quin ipsi succenseat. En Tourneliana status *naturæ puræ* descriptio, ubi de grat. Christ. q. 2. art. 3. Status *naturæ puræ* ille dicitur, in quo nasceretur homo sine gratia, & sine peccato; obnoxius tamen morti, ceterisque miseriis, quæ naturam ipsam consequuntur. Distinguitur status ille a statu innocentie, quia careret omnino dono supernaturali; a statu *naturæ lapsæ*, quia nullum in eo esset peccatum *naturæ*, seu originis; a statu *naturæ integræ*, quia nullum esset auxilium ordinis naturalis, quo *naturæ* in officio contineri posset; denique a statu *naturæ lapsæ* non reparatæ, vel etiam non reparandæ: 1. quia fixis hominis in statu *naturæ puræ* esset mere naturalis; non in statu *naturæ lapsæ* non reparatæ, vel etiam nusquam reparandæ. 2. quia in statu *naturæ puræ* nasceretur homo sine peccato. 3. quia in statu *naturæ puræ*, carentia gratiæ esset per modum simplicis negationis; in statu vero *naturæ lapsæ*, per modum privationis, quia privatur homo eo dono, quo antea ornatus fuerat; & discrepat uterque ille status, sicut homo nudus a spoliato; hic nempe omisit, quod alter nondum habuit. 4. denique quia ignorantia, concupiscentia, mors, & aliæ *naturæ nostræ* miserie, in statu *naturæ puræ* non essent effectus, & pœne peccati, sicut in statu presenti; sed essent appendices *naturæ humane*: seu, ut loquitur Augustinus, postea laudandus, primordia naturalia. Homo igitur in eo statu, eas omnes haberet perfectiones, quas ejus *naturæ* exigit, simul & imperfectiones, quæ ex *naturæ ipsius* consequuntur. Questio est, utrum status ille sit possibilis, vel non? an repugnat ex parte hominis, vel ex parte Dei. Hisce tanta distinctione propositis, & expositis, nemo unus est qui de Tourneliana mente circa statum *naturæ puræ* ambigere queat. Tournelius equidem non est ille unus, qui de eo statu ita opinetur; verum Tournelium reminisci, atque hic præ ceteris commemorare fas est; tum quia summo studio statum hunc tueri possibilem præ ceteris conetur; tum quia Tournelio plus æquo deferant Molinistæ; ejusque systema vel maxime de gratia tractans plurius quam valeat, incautis venditant. Hinc non

non abs re factum erit, contra Tournelium præcipue positionem, sententiamque nostram constituere.

SCHOLION III.

227. Sunt quidam media via incedentes, naturamque puram admittentes possibilem de potentia Dei absoluta, & extraordinaria; non tamen convenientem, subindeque nec possibilem de potentia ordinaria. Ita docuisse D. Thomam contendunt: In 2. enim dist. 31. q. 1. art. 2. ad 3. inquit: *Poterat Deus a principio, quando hominem condidit, etiam alium hominem ex limo terra formare, quem in conditione sue nature relinqueret, ut scilicet mortalis, & passibilis esset, & pugnam concupiscentie ad rationem sentiens, in quo nihil humana natura derogaretur, quia hoc ex principiis nature consequitur. Non tamen iste defectus in eo rationem culpe & poenae habuisset, quia non per voluntatem iste defectus causatus esset.* Ita locutum esse, inquit, D. Thomam, spectata potentia Dei extraordinaria. Aliter enim videtur docuisse 4. contr. gent. cap. 52. ubi ait: *sed tamen si quis recte consideret, satis probabiliter poterit estimare, divina providentia supposita, quæ singulis perfectionibus propria perfectibilia coaptavit, quod Deus superiorem naturam inferiori ad hoc conjunxit, ut ei dominaretur; & si quod hujus domini impedimentum ex defectu nature contingeret, ejus speciali, & supernaturali beneficio tolleretur; ut scilicet cum anima rationalis sit altioris nature quam corpus, tali conditione credatur corpori esse conjuncta, quod in corpore aliquid esse non possit contrarium anime, per quam corpus vivit. Et similiter si ratio in homine appetitui sensuali jungitur, & aliis sensitivis potentiis; quod ratio a sensitivis potentiis non impediatur, sed magis eis dominetur....* Sic igitur hujusmodi defectus, quamvis naturales homini videantur, absolute considerando humanam naturam ex parte ejus, quod est in ea inferiorius; tamen considerando divinam providentiam, & dignitatem superioris partis humana nature, satis probabiliter probari potest, hujusmodi defectus esse penales; & sic colligi potest, humanum genus peccato aliquo originaliter esse infectum. Aliter ergo de statu hoc scripsit D. Thomas, divinam providentiam contemplans; vereque aureo discursu rem totam metitur.

ANIMADVERSI O I.

228. Rei nostræ plurimum interest adnotare, attentoque animo perpendere, promiscue non esse usurpanda vocabula hæc *naturale*, & *debitum*, *supernaturale*, & *indebitum*. Omne siquidem beneficium indebitum, esto in naturali ordine contineatur, cujusmodi est creatio, ejusque munera, vocari potest gratia; Nihilominus creatio, ejusque munera dona sunt naturalia: Non ergo quod *naturale* est, *debitum* appellare debemus; neque *supernaturale* quod est *indebitum*: beneficium enim gratuito concessum, ideoque *indebitum* est creatio, quæque creationi consequuntur dona; *supernaturalia* tamen non sunt. Unum igitur ab altero distinguamus oportet; accurateque distinguit Laurentius Berti in suo de gratia systemate adversus Authorem *Bajaniismi*, & *Jansenismi* redivivi part. 1. dissert. 3. n. 2. *indebitum* vocans id, quod non debetur præcedentibus meritis, cujusvis sit ordinis, sive naturalis, sive supernaturalis: Id vero *supernaturale*, quod non pertinet ad naturalem rerum constitutionem, neque a natura promanat, neque ab aliqua naturali causa, ejusque solitaria virtute produci potest.

ANIMADVERSI O II.

229. Non est satis adnotasse, falsam esse prædictorum vocabulorum promiscuam significationem, si in controversia, quam discutiendam sumimus, non explicetur, quo sensu *naturale* accipi debeat. Adeamus Guillelmum Estium inter Scholasticos præstantissimum, qui in 2. d. 25. sic revera theologicè fatetur. Si *naturale* id dicatur, quod Deus indidit, aut contulit cuique rei, quando naturam ejus instituit; hoc modo non dubitatur ab iis, qui hominem in gratia conditum docent, quin gratia fuerit ei naturalis; quomodo etiam corporis immortalitatem ei fuisse diximus ad dist. 19. Rursum si *naturale* dicatur, quod natura consentaneum est, quodque eam ornat ac perficit, etiam hoc modo certum est, gratiam non solum primo homini fuisse, verum etiam nobis esse naturalem, ut & ceteras etiam virtutes, ipsamque adeo vitam æternam. Quod si *naturale* vocetur, quod utique inest a nativitate, sive sit natura bonum, & perfectivum, sive e contrario malum & noxium; hoc quidem pacto iustitia, & gratia primo homini naturalis erat; nobis autem peccatum, & gratiæ privatio naturalis est, juxta illud Apostoli Ephes. 2. eramus natura filii iræ. Verum præter hæc, & propriissime id dicitur *naturale*, quod est aut ipsa natura, aut pars natura, aut quod a natura principiis profuit, quodve in natura sufficientem causam habet. Juxta quem modum corpus & anima, sensus, intellectus, ceteraque facultates animæ cum suis operationibus naturales dicuntur: quomodo etiam artes, scientiæ, ceterique habitus, qui solis naturæ viribus acquiri possunt, recte vocantur naturales. Hoc autem modo gratia non potest dici naturalis fuisse primo homini. Constat enim quod neque natura ipsa, neque pars naturæ ejus fuerit, neque potentia naturalis, neque habitus ejusmodi, quem solis naturæ viribus acquirere possibile sit. Sciendum autem inter quatuor modos jam enumeratos, quibus aliquid naturale dici consuevit, solum postremum proprie opponi ei, quod dici solet supernaturale. Nam ei, quod primo, vel tertio modo naturale dicitur, id opponitur, quod rei institutæ, aut genitæ postea advenit, sive naturaliter adveniat, sive secus, sive bonum sit, sive malum. Ei vero quod secundo modo naturale dicitur, opponitur id, quod est contra naturam. Cum ergo quaeritur, utrum gratia fuerit primo homini naturalis, an supernaturalis, si supernaturale intelligas id, quod communiter Theologi intelligunt, necesse est, naturale accipi in ea questione postremo modo jam explicato. Quo circa ad questionem simplex, & absoluta erit responsio, non naturalem, sed supernaturalem primo homini fuisse gratiam. Hæc ex Guillelmo Estio; hisque profus sumillima docet Bellarminus de gratia primi hominis cap. 5.

ANIMADVERSI O III.

230. Toti sunt Molinæ Gregales in gratia per se efficaci evertenda, inque ea perstabilienda, quæ ex arbitrii consensione per scientiam, quam vocant *mediam* prævisa, fit efficax. Hinc eorum systematis ratio postulat, possibilitatem naturæ puræ veluti basim, & fundamentum præmittere. Etenim semel ac non repugnet, hominem condi absque supernaturali adjutorio, quo bonum incipiens, & perseveranter tenens ad cœlestem beatitatem tandem perduceretur, eoque tantum adjutorio suffultum quod *naturale* appellant, ut beatitatem naturalem sibi compararet; nemo est qui non videat, quam in lapsæ naturæ statu vis divinæ gratiæ imminuatur; vel saltem quam commoda paretur

paretur via ad divinæ gratiæ vim enervandam. Siquidem, si gratia naturalis ordinis ad naturalem felicitatem hominem provexisset; ad æternæ felicitatis consecutionem vel absolute necessaria haud erit gratia alterius ordinis; vel gratia alterius ordinis, quam ad finem ultimum assequendum necessariam volunt, illius saltem non erit efficacitatis, quam appellant *intrinsecam* Theologi omnes, qui Molinæ placitis adversantur. Hoc filo systema suum connexit Molina: In centrum hocce cadunt systematicæ illius Scriptoris lineæ. Quapropter, ut probe novit Viator a Cocaleo Cappucinatorum Instituti, plurimum donant Molinistis Theologi *natura pura* possibilitatem concedentes: Nec gloriari poterunt, se Molinianum systema impetere, & ad ravim usque decerpere, usquedum non concutiant, quod Moliniani systematis basis est, & fundamentum.

Epist. 3.
num. 13.

S. I.

P R O P O S I T I O I.

Inspecta saltem ordinaria Dei potentia, impossibilis est status natura pura.

231. Probatur. Inspec̃ta saltem ordinaria Dei potentia, ille naturæ status repugnat, in quo rationalis anima semper inquieta foret, a corpore separata summa semper violentia detineretur, nulloque modo diligere Deum posset; huiusmodi foret in statu *natura pura* rationalis anima: ergo status hic repugnat. Major per se nota est: ordinaria enim potentia sua Deus creaturam ita ordinat ad finem, ut, mediis proportionatis, ad finem perducatur, & in fine creatura conquiescat. Probatur minor per partes; & quoad primam desumitur ratio

Ex eo, quod rationalis anima sit viva, & vera Dei imago.

Rationalis anima est viva, veraque imago Dei; & eo quippe ipso, inquit Augustinus, *imago ejus est, quo ejus capax est, ejusque particeps esse potest*. Huic imagini naturalis inest inclinatio, quam *appetitum innatum* vocant Theologi, videndi Authorem, cujus ipsa est imago, illudque exemplar, seu archetypum, unde expressa est: In illo igitur statu constitui repugnat, in quo appetitus ille in rationali anima frustraretur; non sane frustrandus, D. Thoma, Soto, & Suarezio docentibus. Hinc ad naturæ authorem attinet, media parare, quæ appetitus ille expleri possit, & perfici; atqui in statu *natura pura*, defectu gratiæ, quæ medium est, quo possit expleri, & perfici, frustraretur; adeoque creatura numquam conquiesceret; certissimum enim vulgatumque est illud Augustini effatum: *fecisti nos, Domine, ad te; & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*: ergo status *natura pura* repugnat.

Lib. 14. de
Trin. c. 8.

D. Thom.
lib. 3. contr.
gent. c. 50.
Sotus lib.
1. de nat.
& grat. c. 4.
Suar. Prolog.
4. de grat.
cap. 1.

232. Totus in eo sum, ut rationali creaturæ minime denegetur appetitus ad finem supernaturalem, quem nisi adipiscatur, *inops, & misera in solo foret desiderio remansura*, ut 12. de Civit. cap. 9. Augustinus loquitur. Quid in Scoti Schola communius? *Concedo*, inquit Subtilis Doctor, *Deum esse finem naturalem hominis, licet non naturaliter adipiscendum*. Pressius vero, atque ex instituto in 4. d. 49. q. 9. ubi inquiri, utrum omnes homines velint de necessitate beatitudinem; dubium persolvens quæstione immediate se-

Prolog.
q. 1. §. ad
secundū.

quenti §. respondeo. Ad primam questionem dico, quod duplex est appetitus in voluntate; scilicet naturalis & liber; naturalem solum dico potentiam voluntatis absolute, sed non aliquid superadditum voluntati. Sicut enim qualibet natura habet inclinationem naturalem ad suam perfectionem, sic etiam natura intellectualis; scilicet voluntas habet naturalem inclinationem ad suam perfectionem Quid ergo? dico, quod est inclinatio ad propriam perfectionem suam; scilicet voluntatis; sicut in aliis non habentibus appetitum liberum, & de illo appetitu loquitur Philosophus primo physicorum, quod materia appetit formam, & universaliter imperfectum suam perfectionem. De illo appetitu naturali patet, quod voluntas necessario, & perpetuo, & summe appetit beatitudinem. Et hoc in particulari quod de necessitate patet; quia natura non potest remanere natura quin inclinetur ad suam perfectionem; quia si tollas eam inclinationem, tollis naturam; sed appetitus naturalis non est nisi inclinatio talis: ergo ut sic necessario appetit beatitudinem; quia illa est maxima perfectio. Ita Scotus, & Schola communiter, quam sequuntur Alensis q. 1. Prolog., Durand. in 4. d. 49. q. 8., Palud. q. 7. Major q. 6., Henricus in sum. art. 3. q. 4.; & 5. art. 4. q. 3. Sotus q. 2. art. 1., & lib. de nat. & grat. cap. 4. Immo & D. Thomas 1. 2. q. 3. art. 8. & 1. p. q. 12. art. 1.

233. Principium hocce de innato beatitudinis in rationali creatura appetitu ab Augustino Scholastici mutuati sunt. Libro namque 12. de Civit. cap. 1. ait S. Doctor, *Magna sunt mutabilia dona, quæ adherere possunt, ut beata sint, immutabili bono, quod usque adeo bonum eorum est, ut sine illo misera esse necesse sit.* Et lib. de natura boni cap. 7. *In rebus a Deo factis tam magnum bonum est natura rationalis, ut nullum sit bonum, quo beata sit, nisi Deus; cuius rationem profert supracitato lib. & cap. de Civit. In tanta enim excellentia creata est, ut licet ipsa sit mutabilis, inherendo tamen incommutabili bono, idest summo Deo, beatitudinem consequatur; nec expleat indigentiam suam, nisi utique beata sit; eique explende non sufficiat, nisi Deus.* Quæ omnia adeo vera sunt, ut, Molina ipso fatente, hæc sit communior Scholasticorum sententia. Hoc igitur suffragante principio, & Scholasticorum communior sententia est, impossibilem esse statum nature pure.

234. Dices, fieri non posse, ut homo in natura pura Dei visionem appetat; quum naturæ viribus adipisci eam non possit: alioquin ad impossibile daretur appetitus ille, atque in natura esset frustraneus.

Resp. Falso hic supponitur, innatum appetitum semper esse in ordine ad bonum naturæ viribus assequendum. Docent enim Philosophi, animam separatam ad corpus naturaliter inclinari, & potentiam visivam cæcam esse naturaliter visus receptivam; licet anima, quantum ad unionem cum corpore, & visiva potentia ad visionem, causalitati agentis naturalis minime subdit. Ita rationalis creatura in beatitudinem naturali appetitu fertur; quamvis hanc consequi nequeat, nisi apta media ei subministrentur, quæ ad finem perveniat. Non posse autem naturæ viribus pertingi finem ultimum, nil derogat intellectualis creaturæ perfectioni; quinimmo magis exinde effulget humanæ naturæ celsitudo, ad quam explicandam verbis utar apprime significantibus Divi Thomæ 1. 2. q. 5. art. 6. ad 2. *Dicendum est, inquit, quod nobilioris conditionis est natura, quæ potest consequi perfectum bonum, licet indigeat exteriori auxilio ad hoc consequendum, quam natura, quæ non potest consequi perfectum bonum, sed consequitur quoddam bonum imperfectum, licet ad consecutionem ejus non indigeat exteriori auxilio, ut Philosophus dicit in 2. de Cælo. Sicut melius est dispositus ad sanitatem, qui potest consequi perfectam sanitatem, licet hoc sit per auxilium medicine, quam qui solum potest conse-*
qui

qui quamdam imperfectam sanitatem sine medicina auxilio. Et ideo creatura rationalis, quæ potest consequi perfectum beatitudinis bonum, indigens ad hoc divino auxilio, est perfectior, quam creatura irrationalis, quæ huiusmodi boni non est capax, sed quoddam bonum imperfectum consequitur virtute sue nature. Divo Thomæ plane coherent Sotus lib. 1. de nat. & grat. cap. 4. n. 8., & in 4. dist. 29. art. 1. q. 2. Bellarm. de grat. primi hominis cap. 7. aliique. Si ergo Theologi, quibus *natura puræ* impossibilitas bene visa est, statuunt, rationalis creaturæ finem ultimum esse Deum intuitive videndum; qui finis rationali creaturæ *naturalis* est quoad inclinationem atque appetitum, & supernaturalis quantum ad consecutionem, & ad media, quibus acquiritur. Quapropter, si, mediorum defectu, suum consequi finem nequeat, deterioris conditionis foret rebus ceteris, quæ naturaliter finem suum assequuntur. Media ergo proportionata, ut creatura ratione prædita finem suum adipiscatur, debentur; non utique tanquam aliquod ad *naturæ constitutionem* pertinens; sed tanquam adminicula vere supernaturalia, quæ, inspecta Dei providentia, & decentia Creatoris creaturam ad supernaturalem finem ordinantis, creaturæ ipsi sic ordinatæ deneganda nequaquam essent.

235. Dices iterum cum Tournelio, in statu *naturæ puræ* hominem appetere beatitudinem appetitu non innato, sed libero, & inefficaci; tuncque non cruciaretur creatura rationalis, beatitudine non adepta; quia tunc non foret ultimus ejus finis, eo plane modo, quo potest quis libere velle voluntate inefficaci toti imperare mundo; nec inde tamen sequitur, totius mundi imperium esse hominis finem ultimum, & cruciari hominem, si toti mundo non imperet.

Resp. Innato appetitu ferri hominem in ultimum finem, communior est Scholasticorum sententia, ut Molina, cui se dedit Tournelius, loco superius citato fateretur, nosque ex Scoto probavimus. Enim vero ratio inclinationis in Deum ex eo desumitur, quod homo sit vera, & viva imago Dei natura sua; atque hinc in Deum naturaliter propendit. Quid porro si liber esset, & inefficax appetitus ille? Creata bona impossibilia inefficaci volitione volita non torquent animum; quia hæc non sunt ultimus finis, in quo animus conquiescere queat, suam consumans cupiditatem: Ast Deus intuitive visus ille finis est, extra quem inquietum est cor hominis; nec nisi in ipso conquiescet umquam.

236. Instat idem Theologus: Homo in statu *naturæ puræ* quievisset in cognitione Dei abstractiva; quia alium cognoscendi Dei modum possibilem ignorasset. Sed

Contra est. Cognitio abstractiva Dei non nisi per creaturas comparari potest. In creaturis autem defectibilibus, & imperfectis requiesceretne cor nostrum? In eo tantum requiescere potest bono, quod possidet; Deus vero non abstractiva, sed intuitiva visione possidetur; per abstractivam enim spe possidendi erigimur, non in re possidemus. Eodem pacto respondendum Tournelio dicenti, visionem beatificam esse veram hominis beatitudinem, si beatitudo in particulari spectetur, non autem si in communi tantum; homines vero beatitudinem in communi appetere: pro cuius probatione habet D. Thomam in 4. d. 49. q. 1. art. 3. in responsione ad 3. quæst. his verbis: *Quamvis ex naturali inclinatione voluntas habeat, ut in beatitudinem feratur secundum communem rationem; tamen quod feratur in beatitudinem talem, vel talem, hoc non est ex inclinatione naturæ, sed per discretionem rationis, quæ adinvenit in hoc, vel in illo summum bonum hominis constare.* Respondendum igitur, homines eam appetere beatitudinem, quæ eorum desideria explere

valeat, & in qua eorum possint conquiescere cupiditates: Hoc autem non præstat nisi beatitudo particularis, quæ est solus Deus intuitive videndus: ergo non solum in communi, sed in particulari appetit homo beatitudinem. Nec mentem D. Thomæ bene assequutus est Tournelius; quod ex Contensonio lib. 8. dissert. 1. cap. 1. evidenter colligi potest. Quum dicitur ab Angelico Præceptore, nos beatitudinem naturaliter concupiscere, supponitur in nobis Dei notitia vel per demonstrationem, vel alio quovis modo parata. Vera autem cognitione Dei supposita, voluntas in illum videndum naturaliter fertur. At quamvis beatitudo minime distinguatur a Deo secundum rem; secundum tamen rationem considerationis distinguitur; atque ita in Deum fertur voluntas, prout Deus est commune bonum; & a Deo recedit quandoque, dum beatitudinem extra illum quærit, ut consuecunt qui sæculi vanitatibus inserviunt. Hinc scripsit citato loco Angelicus, ferri nos in beatitudinem talem vel talem, non esse ex inclinatione naturæ; sed per directionem rationis, insinuans, non natura nos quandoque tendere in beatitudinem, quæ revera beatitudo non est; quum Deus sola, & vera beatitudo ibi (puta in sæculi voluptatibus) non reperiatur; sed hoc contingere ex diversa ratione, qua beatitudinem concipimus, eam inquirentes, ubi reperiri nequit. Hinc Angelici dictum distinguimus: loquitur de vera beatitudine, nego; quia hanc sive in communi, sive in particulari appetit humana voluntas: loquitur de falsa beatitudine, quam voluntas quandoque sibi confingit, concedo. *Qui non vident essentiam ejus, inquit, cognoscunt illum per aliquos particulares effectus, qui interdum voluntati eorum contrariantur, & sic dicuntur hoc modo odio habere Deum.* Plura si cupis circa innatum beatitudinis appetitum, consule inter Scotistas Mastrium disput. 6. de visione beata q. 2.

2. 2. q. 5.
art. 3. in
resp. ad 4.
& 5.

CONCLUSIO.

237. Rationalis creatura imago Dei est viva, & vera: Hoc ipso eam condidit Deus, ut ejus capax sit, ejusque particeps esse possit. Hinc nihil ardentius appetit, quam Archetypo, unde expressa est, conformari, inquieta perpetuo remansura, donec conformetur. Verum hæc conformitas longe est a propriis naturæ viribus; quapropter ex lege divinæ Providentiæ denegari nequit creaturæ quidquid opus ei sit, ut conformitatem hanc, quæ est finis ultimus, quem naturaliter appetit, quemque sibi comparare naturaliter nequit, tandem consequatur. Mediis supernaturalibus ad hoc indiget, quæ si præstentur, status naturæ puræ jam evanescit.

Aug. 1. 14.
de Trinit.
cap. 8.

§. II.

Impossibilitas ejusdem status evincitur ex anima tamquam substantiali corporis forma.

238. Probatur propositio, simulque pars secunda minoris in antescripto §. proposita. Rationalis anima in statu quoque naturæ puræ a corpore per mortem separaretur, absque ulla spe unionis cum corpore. Hoc autem animæ in eo statu repugnans foret, atque violentum; absque culpa enim a corpore divulsa miserrime viveret; quippe non nisi violenter consisteret separata a corpore, cujus societatem naturaliter petit, quemadmodum lib. 4. cont. gent. capitibus 79. & 81. probat Angelicus Doctor ex hoc ipso demonstrans futuram carnis resurrectionem. *Manifestum est, ait . . . quod anima corpori naturaliter*

naturaliter unitur; est enim secundum suam essentiam corporis forma: est igitur contra naturam animæ absque corpore esse; nihil autem, quod est contra naturam, potest esse perpetuum: Non igitur perpetuo erit anima absque corpore. Consideremus, quæso, quænam fuit corporis ante peccatum conditio. Solubilis naturæ quidem erat, & elementorum contrarietate poterat dissolvi, inque pulverem abire: ut ergo materia hæc natura sua mortalis & corruptibilis formæ ejus, quæ immortalitate donabatur, responderet, summa æterni Conditoris bonitate factum fuit, ut & ipsa immortalis fieret non natura, sed privilegio. Hæc citato capite 81. satis expressa habet D. Thomas inquiring: *Considerandum est quod Deus in institutione humane nature, aliquid corpori humano attribuit supra id, quod ei ex naturalibus principiis debebatur; scilicet incorruptibilitatem quamdam, per quam convenienter sua formæ coaptaretur, ut sicut anima vita perpetua est, ita corpus per animam posset perpetuo vivere: & talis quidem incorruptibilitas, etiamsi non esset naturalis quantum ad activum principium, erat tamen quodammodo naturalis ex ordine ad finem, ut scilicet materia proportionaretur suæ naturali formæ, quæ est finis materie. Anima igitur præter ordinem suæ naturæ a Deo aversa, subtracta est dispositio, quæ ejus corpori divinitus indita erat, ut sibi proportionaliter responderet, & secuta est mors: est igitur mors quasi per accidens superveniens homini per peccatum, considerata institutione humane nature. Per aversionem ergo animæ a Deo secuta morte, corpus per mortem corrumpitur, & dissolvitur.*

239. Hæc propinavit Angelicus ab Augustino, cujus duo insigniora loca hic libenter adperio. Sit primus ex lib. 6. contra Jul. num. 39. Julianum ipsum ita alloquens: *Numquid ideo moriturus erat Adam, etiamsi non peccasset, quia in corpore animali, non spiritali erat factus? Prorsus erras: Lignum enim vite, quod in Paradiso suo plantavit Deus, etiam corpus animale defendebat a morte, donec perseverantis obedientia merito, in gloriam spiritalem, quam resurgentes habituri sunt iusti, sine morte interveniente transiret. JUSTUM ENIM ERAT, ut imago Dei nullo fuscata, & obsoleta peccato, tali insereretur corpori, quamvis de terrena materia creato, atque formato, ut ei de ligno vite subministrata vivendi stabilitas permaneret, ac viveret interim per animam viventem, quam nulla ab illo necessitas separaret; atque inde propter obedientiam custoditam, ad vivificantem Spiritum perveniret; ita ut non ei subtraheretur hæc vita minor, ubi & mori, & non mori posset, sed illa amplior adderetur, ubi viveret sine ullius ligni beneficio, morique non posset. Alter sit locus ex lib. 1. de peccat. merit. & remiss. capitulis 4. & 5. Corpus mortuum est, inquit, non propter fragilitatem terrenam, quia de terræ pulvere factum est; sed propter peccatum..... namque antequam mutaretur in illam incorruptionem, quæ in Sanctorum resurrectione promittitur, poterat esse mortale, quamvis non moriturum: sicut hoc nostrum potest, ut i'a dicam, esso agrotabile, quamvis non agrotaturum..... Sic & illud corpus jam erat mortale, quam mortalitatem fuerat absumptura mutatio in æternam incorruptionem, si in homine iustitia, idest, obedientia permaneret, sed ipsam mortale non est factum mortuum, nisi propter peccatum. Et in Enchir. cap. 9. Nec prima mors, qua suum corpus anima relinquere cogitur.... homini accidisset, si nemo peccasset. Uno verbo; de fide tradit Apostolus: Propter peccatum mors. Puto, & hic subderet Augustinus, quod non expositore, sed tantum lectore opus habet tam clara, & aperta sententia. Jam vero, si pœna peccati mors est, absque peccato puniretur creatura rationalis: quum in statu nature pure pœnam peccato infligam, morte succedente, persolveret. Hoc autem*

De peccat.
merit. l. 1.
cap. 4.

Lib. 1. op.
imperf.
n. 39.
Lib. 2. de
gen. ad lit.
cap. 17.

autem Dei justitiam non decet. *Neque enim*, ut aurea vere sententia Augustinus pronunciat, *sub Deo iusta miser esse quisquam; nisi mereatur potest*: quod & alibi expresserat dicens: *Numquid ille prius ultor, quam iste peccator? Absit. Neque enim Deus damnat innocentes.* Verum gravissimum huiusmodi inconveniens in eo statu contingeret; quandoquidem, mortis inflicta poena ante peccatum, Deus prior foret ultor, quam homo peccator; & insons quum esset homo, infontem damnavit Deus.

240. Dices cum Tournelio, mortem, ceterasque praesentis vitae misérias fore in eo statu possibili, non peccati poenas, sed naturae primordia. Probat Parisiensis hic Theologus ex Augustino lib. 3. de lib. arbit. cap. 23. ubi scribit, parvulos subdi potuisse miseriis, quamvis innocentes nascerentur; & ultra hoc ex lib. 6. de Gen. ad lit. cap. 25. docet, primum hominem creatum fuisse immortalem, *quod ei praestabatur de ligno vitae non de constitutione naturae*: ergo de constitutione naturae erat esse mortale; idemque esset in statu naturae purae possibili. Sed

Contra est. Repugnat enim apertissime ex Augustino, & Apostolo, haberi mortem, ceterasque misérias tamquam institutiones naturae, non tamquam peccati poenas. Instituta quidem fuit natura ante peccatum, ut mortalis esset; ast numquam moritura si non peccasset. Hinc palmaris Tournelii allucinatio in eo est, ut unum ab altero non distinguat; quod tamen distinguendum oporteret quam maxime. Perpendite, quae ex D. Thoma protulimus; mortem nempe quasi per accidens supervenisse homini per peccatum, *considerata institutione humanae naturae*. Huiusmodi ergo foret absque peccato naturae institutio, ut mori quidem posset, sed non moreretur. Praeciso igitur peccato, a quo revera praescinditur in hypothese naturae purae, esse quidem mortale; non autem mori, pro naturae institutione haberetur. Incongrue porro Augustini patrociniū expiscatur in lib. 3. de lib. arbit. Praestat in primis Augustini verba ea sinceritate reddere, de qua Tournelius parum est sollicitus. *Quis autem novit quid parvulis, de quorum cruciatibus duritia majorum contunditur, aut exercetur fides, aut misericordia probatur? Quis ergo novit quid ipsis parvulis in secreto iudiciorum suorum bonae compensationis reservet Deus, qui, quamquam nihil recte fecerint; tamen nec peccantes aliquid ista perpessi sunt.* Verba haec ex citato liberi arbitrii capite exhauriuntur, ubi S. D. Manichaeos petit, malam esse hominum naturam contendentes argumentatione a parvulis petita. Duo enim inquebant. Primo parvulos cruciari in corpore, quum nullum patraverint peccatum; oportet ergo, mali sint constitutione naturae; tales enim esse nequeunt propria voluntate. Deinde quærebant, quanam futurus erat in Iudicio parvulorum locus? inter iustos? minime; quandoquidem nihil recte fecerint. Inter malos? nequaquam; quia non peccarunt. Ut argutationes hasce refelleret Augustinus, satius ei non fuit, ad originale peccatum, quod Manichaei negabant, confugere, quippe non solum, ipso Augustino teste, *omnis veteris Instrumenti Scripturas in ullo auctoritatem non habent; verum etiam eas, quae ad novum pertinent Testamentum sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, immo sacrilegio, quod volunt sumant, quod nolunt rejiciant*: Quapropter infantes ab Herode necatos allegat, quos non ignorabat ceu Martyres ab Ecclesia veneratos, atque ait, quod licet in nullius peccati poenam cruciarentur; eorum tamen cruciatus forent vel ad contundendam majorum duritiem, vel ad ipsorum exercendam fidem, vel probandam misericordiam. *Boni aliquid operatur Deus in emendatione majorum, cum parvulorum suorum, qui eis chari sunt, doloribus ac mortibus flagellantur.* Quid postea futurum sit de parvulis in iudicio, qui

De dono
persever.

quam-

quamquam nihil recte fecerint; tamen nec peccantes (in Manichæorum sententia) perpeffi sunt, pronunciat dicens, afflictiones corporis, etiamsi non essent pœna peccati, esse possent meritum occultæ retributionis. Quis ergo novit, quid ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bonæ compensationis reservet Deus? Sive unum, sive alterum dicendi modum Manichæi tenebant; neque ex corporis cruciatibus, neque ex futuro parvulorum iudicio inferri poterat, illorum malam esse substantiam, quod Manichæi contendebant, quodque ab Augustino inficiabatur. Igitur planum est, Augustinum eum non esse, qui vitam quamdam mediam admittat inter recte factum, atque peccatum: sed id solummodo permittere ex Manichæorum hypothese, in eo totus incumbens, ut ostendat, illa etiam admissa hypothese, id non concludi, quod obtendebant.

§. III.

241. *Ex ignorantia, & difficultate, qua in statu naturæ puræ laboraret homo, ejusdem naturæ possibilitas oppugnatur.*

Prob. Ignorantia, & difficultas haberi possunt vel tamquam peccati pœna, vel tamquam naturæ institutiones; Neutrum in naturæ puræ esse queunt. Non peccati pœna; quum eo in statu nullo coinquinatam peccato naturam supponamus; non naturæ institutiones: decentiæ enim Creatoris plane repugnat, insontem naturam institui malis gravatam adeo perniciosas, ut vel falsa approbaret pro veris, defectu luminis; vel a bono retraheretur, defectu sanctæ delectationis. Hinc docuit Augustinus, quod omni peccanti animæ duo sunt pœnalia, ignorantia, & difficultas. Ex ignorantia depravat error, ex difficultate cruciatus affligit; sed adprobare falsa pro veris, ut erret invitatus, & resistente repugnatione carnalis vinculi, non posse ab illicitis operibus temperare, non est naturæ instituti hominis: sed pœna damnati. Quid? Suntne hæc intelligenda pro statu lapsio, in quo miserrime de facto versamur, non de illo possibili, de quo disputamus, ut satis fidenter Tournelius commentatur? Gerræ sunt, gerræ, eæque vanissimæ. Ignorantia enim, & difficultas qualitates sunt intrinsece malæ, quæ sive sint pœnalia, sive naturæ proprietates, institutam naturam miserrimam faciunt. Heu miseri homines, quos ex ignorantia depravaret error, quos ex difficultate cruciatus affligeret? *Alit sub Deo iusto*, clamat Augustinus, *miser esse quisquam, nisi mereatur, potest*: Ergo in eo statu, in quo natura mereri nequit, ut sit misera; per ignorantiam, & difficultatem institui misera nequaquam potest. A Tournelio percunctarer libenter, quinam forent ignorantia, & difficultatis effectus in illo statu, in quo hæc duo censerentur, ut institutæ naturæ proprietates? Quænam foret ea in hypothese ignorantia, difficultatisque quidditas? Si novam ignorantiam, si difficultatem in bono operando novam sibi non confingat Theologus ille, utramque confiteri tenetur, quemadmodum hic ex Augustino traditur. Verum simul confiteatur, in quovis statu naturam sub ipsis miserrime se habere, & quidem contra æquissimas justitiæ leges, si miseras hæc per peccatum non mereatur.

242. Ex ignorantia probat Hipponensis Antistes originale peccatum in parvulis; unde lib. 1. de peccat. merit. & remiss. cap. 36. habet: *In illas ergo ignorantia densissimas tenebras, ubi anima infantis recentis ab uero, utique anima hominis, utique anima rationalis, non solum indocta, verum etiam indocilis jacet, quare, aut quando, aut unde contrusa est? Si natura est hominis*

nis sic incipere, & non jam vitiosa est ista natura, cur non talis creatus est Adam? Hic præsto est Tournelius, & consueta facilitate se expedit dicens, Augustinum adversus Pelagianos disputare ex hypothefi præfenti: absolute autem ponere ignorantiam ut homini naturalem: & in sui tutelam advocat Augustini verba ex lib. 3. de lib. arbit. cap. 20. *Ignorantia non fuisset (in statu naturæ puræ, ut hic Scriptor autumat) supplicium peccati, sed proficiendi admonitio, & perfectionis exordium.*

243. Bene se habet Augustinus contra Pelagianos disputat., ut ex ignorantia originale peccatum revincat. Ast, si ignorantia absolute sit homini naturalis, elumbe fuisset Augustini argumentum, & pura, puta que evasisset principii petitio. Etenim facili negotio reponere potuissent Pelagiani, male probari ex ignorantia culpa originis; quia juxta ipsius Augustini sensa fieri poterat ille naturæ status, in quo homo ignorantia laboraret absque peccato. Quid ad hæc Augustinus? In statu illo possibili fore ignorantiam naturæ institutionem; in præfenti autem peccati originalis prænam? Verum quis probe non noscit S. Doctorem illud ipsum reposuisse, quod in quæstione erat, quodque Pelagiani perfracte negabant? Eo igitur collineabat Augustini ratio-cinatio, ut ostenderet, nullimode sub ignorantia nasciturum hominem, si non subesset peccato, eamque repugnare, quæ conditio naturæ sit; alioquin & cum ipsa fuisset creatus Adam. *Si natura est hominis; cur non talis creatus est Adam?* invicta sane argumenti vis! Hoc totum clarescit magis ex disputationis ordine, quem servat ibidem Augustinus. Trigesimo sexto capite citati libri contra Pelagianos expleto, trigesimum septimum sic exorditur objectans sibi: *Dicet aliquis: Si hæc natura puræ non sunt, sed vitiosa primordia, quia talis non est creatus Adam; cur Christus longe excellentior, & certe sine ullo peccato natus ex Virgine; in hac tamen infirmitate, atque ætate procreatus apparuit?* Respondet, Christum ideo talem; quia, ut de peccato condemnaret peccatum, natus est in similitudinem carnis peccati. Jam vero hoc pacto sibi objectans Augustinus, demonstrat, se nullo modo ignorantiam, difficultatemque agnoscere tamquam naturæ primordia; insistitque perpetuo, quod, si forent hujusmodi & primi hominis creationem comitata fuissent.

244. Quod Tournelius profert ex lib. 3. de lib. arb. cap. 20. ostendit satis, nec ipsam naturæ puræ notionem, nec Augustini scopum contra Manichæos eo in libro disputantis bene assecutum fuisse. In præfentiarum currenti tantummodo, ut ajunt, rota reponam, fusiori calamo rem acturus in objectionum solutione. In eo igitur capite, totoque textu ex integro restituto manifestum est, loqui Augustinum de statu quodam, in quo creatura adjutorio Creatoris indigeret, perficere se in virtute posset, & peccati rea jure teneretur, si nollet agere. Siccine Tournelius reminiscitur, statum naturæ puræ illum a se fuisse descriptum, *in quo nasceretur homo sine gratia, & sine peccato?* Augustini deinde scopus est, ut Manichæos urgeret, contententes, Deum culpandum esse, quia ignorantiam, & concupiscentiam malas substantias in homine procreasset. Errorem hunc refellit, & contundit Manichæorum malleus; quatuorque introducit hypotheses, non ipsius judicio possibiles, sed tantum disputationis gratia. Una ex hisce erat, singulis nascentibus hominibus novam dari animam, cui naturalis sit ignorantia & libido. Hac etiam hypothefi Manichæis concessa, inferebat, culpandum non esse Creatorem, naturam si condidisset cum ignorantia & libidine; siquidem si primordia naturæ sint; absque illis institui natura nequivisset; Quomodo autem culpandus Deus, si id fecisset quod secus fieri non poterat? Immo laudandus, quia

quia creatura haberet adhuc gratiæ facultatem, per quam proficere posset, ignorantiam, difficultatemque studiose reprimendo. Ex quo aptissime, etiam ex Manichæorum hypothese, inferebat, ærumnas hæc malas non esse substantias a principio malo progenitas; neque culpandum esse Conditorum, quod ipsi contra Manichæos satis erat. Videbis Norisium cap. 3. Vindic. §. II.

§. IV.

Repugnans ostenditur status naturæ puræ argumento ex concupiscentia petito.

245. Ultra præcensitas humanæ conditionis ærumnas; mortem scilicet, ignorantiam, & difficultatem, perduellis concupiscentia est, quæ rationem aggreditur, adversus spiritum erigitur, & nolentem quoque ad illicita adigit. Hanc volunt Tourneliste in statu naturæ puræ, ipsumque Tournelium testem habeo, qui pag. 49. edit. Venet. in propatulo ponit quam intelligat ipse concupiscentiam. *Observandum igitur 1., ait, per concupiscentiam, hic eam nos intelligere, quæ carnis est, non spiritus de hac sola carnis concupiscentia hic sermo est, quam S. Aug. frequenter libidinem appellat.* Pag. vero 51. inquit: *Observandum denique, concupiscentiam in præsentī naturæ lapsæ statu longe ardentius, ac vehementius nos ad malum sollicitare, quam fecisset in statu naturæ puræ.* Non modice doleo, Clar. Patrem Macedo Tournelianum sensui hac in re quasi adherere. En ejus verba ex collat. 8. differ. 1. §. 2. in fine. *Itaque sentio in statu naturæ puræ, cum peccatrix natura non esset, non fore corruptam, nec infirmam, minusque multo quam nostram in statu ruina miseram. Admitto in ea diversitatem partium animi, & appetituum differentiam, & dissentientes inde inclinationes & motus, sed magis præter rationem quam contra illam, & tumultum potius quam pugnam cientes, non pace compositos, sed non omnino bellantes; cum dissidio circa discordiam, cum alienatione extra odium, cum iracundia præter furorem, leviter animum pulsantes, non vehementer concutientes: do tentamenta, non tormenta, do igniculos, non faces, pono commotiones, excludo perturbationes.* Ita Macedo; quamvis rationes naturam puram oppugnantes omnino invictas adpelleret. In illo igitur statu concupiscentia nos ad malum sollicitasset, ardentem quidem, & vehementem, quamvis longe ardentius, & vehementius in præsentī statu nos exagitet, atque lacerosā lucta perturbet. Verum hoc illud est, ex quo natura pura repugnat.

246. Probatur. Repugnat decentiæ & justitiæ Conditoris naturam innocentem instituere cum qualitate per se, & intrinsece mala, ad peccatum necessario impellente; *Concupiscentia carnis quam S. Aug. frequenter libidinem appellat, quæque ardentem & vehementem nos ad malum sollicitat, qualitas est per se & intrinsece mala ad peccatum in natura pura necessario impellens: Ergo &c.* Major argumenti propositio indubia est. Quis enim suadere sibi poterit, veram, vivamque Dei imaginem, quæ est rationalis natura, a Deo ipso condi cum qualitate intrinsece mala, miserrimamque adeo, ut ad peccandum fatali necessitate adigatur? Hinc egregie Seraphicus Doctor D. Bonaventura, *Cum enim primum principium simul sit optimum, & justissimum; quia optimum, non debuit facere hominem, nisi bonum, ac per hoc innocentem & rectum. Quod vero justissimum non debuit infligere pœnam ei, qui nullum omnino habebat peccatum; ac per hoc illi animæ rationali tale corpus constituit, quod sibi esset ita obtemperans, ut nulla esset in eo pugna rebellio-*

Previloq.
3. P. c. 10.

nis, nulla proutas libidinis, nulla imminutio vigoris, nulla corruptio moris. Minor igitur probanda per partes remanet adversus Tournelistas, quorum author notionem exhibet concupiscentiæ, quam in statu *naturæ puræ* intelligunt. Concupiscentia carnis, quæ libido adpellatur, ardentem, vehementerque ad malum sollicitans, *affectio est*, inquit Aug., *quædam mala qualitas, sicut languor, morbida, & mortifera qualitas*; Hæc autem intinsece, & per se mala est; quippe contra æquitatem, rectamque rationem: Per hanc enim, ut Bellarminus scribit de amiss. grat. lib. 6. cap. 14.; inferior pars superiori reluctatur, legi mentis non parer, spiritui adversatur. Uno verbo;

Lib. 4. de nupt. c. 25. II. de Gen. ad lit. c. 32.
Lib. 4. cont. Jul. cap. 2. IPSA PER SE IPSAM rectissime omnino suis ipsis motibus accusatur.

247. Insuper *Concupiscentia carnis, quæ libido sit, ardentem, vehementerque ad malum sollicitans*, bono adversatur, & cum bono pugnat; pugnantumque est, ut devicto malo, creatura rationalis assequatur bonum; quævis autem pugna malum absolute est, quod peracute demonstrat Augustinus Julianum hoc argumento premens: *Nulla pugna est sine malo: quando enim pugnatur, aut bonum pugnat, & malum; aut malum, & malum; aut si duo bona inter se pugnant, ipsa pugna est magnum malum.* Igitur concupiscentia per se malum est, Creaturam vexans, perpetuumque bellum in Creatura ciens. Ast Conditorem plane dedecet, innocentem naturam instituere iis compactam principiis, quæ inter sese decertent, naturamque fædo tumultu exagitent: quandoquidem illa (concupiscentia) non amat hominem, sed plane stimulat, ut amet, quod amare non debet.

Lib. 3. Op. imp. c. 76.

248. Altera minoris pars faciliter suadetur, Creaturam nempe rationalem cum huiusmodi concupiscentia inevitabili necessitate ad malum adigi, & absque culpa posse quæcumque scelera perpetrari. *Concupiscentia carnis, quæ sit libido, ardentem, vehementerque ad malum sollicitans*, hostis est, quem nisi vincamus, ab ipso vincimur. Hinc Julianum alloquens Augustinus agebat loco paullo ante citato: *Adhuc non evigilas, ut intelligas, nostram naturam non esse, sed vitium, contra quod virtute pugnamus; Iterumque quando enim libido vincit, vincit & Diabolus. Quando libido vincitur, & Diabolus vincitur. Quem ergo vincit libido, & a quo vincitur est hostis ejus.* A libidine autem ardentem, vehementerque nos ad mala in eo statu sollicitante necessario vinceremur; quum supernaturale quodvis adiutorium abesset, sine quo vincere eam nequaquam possemus, & quo solummodo ea vincitur; atque hinc esset, nullius esto atrocissimi sceleris insimulari nos posse: quum absque culpa laberemur. Audi Bellarminum de grat. primi hominis loquentem: *vel homini creato in puris naturalibus Deus praberet auxilium, quo posset concupiscentiam coercere, aut certe cupiditatibus ejus non consentire, vel non praberet? Si praberet, cederet quidem, sed non sua culpa cederet, & proinde nec peccaret.* Atque hoc ipsum his verbis Sanctus Augustinus scribit in lib. de corrept. & grat. cap. 11. „ Si „ autem hoc adiutorium vel Angelo vel homini, cum primum facti sunt, de- „ fuisset; quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adiutorio posset „ manere si vellet, non utique sua culpa cecidisset; adiutorium quippe defuisset sine quo manere non posset, „ Hæc argumenti loco aptantur a Theologis possibilitatem *naturæ puræ* improbantibus: Censent enim non potuisse hominem condi cum concupiscentia carnis, quæ ardentem, vehementerque, ut non una vice Tournelii verbis locutus sum, sollicitem, adigatque hominem, sine ullo gratiæ fulcimento, quo concupiscentiæ tumultus compesceret, ne absque culpa legum naturalium, divinarumque transgressione miserrimus redderetur, & flagitiosus.

249. Confirmatur propositum ex D. Thoma lib. 14. adversus Gentiles c. 52.

Si quis,

Si quis, ait, recte considerat, satis probabiliter poterit aestimare, divina providentia supposita, quæ singulis perfectionibus congrua perfectibilia coaptavit, quod Deus superiorem naturam inferiori ad hoc conjunxit, ut ei dominaretur: & si quod hujus domini impedimentum ex defectu naturæ contingeret, ejus speciali, & supernaturali beneficio tolleretur; ut scilicet cum Anima rationalis sit alterius naturæ, quam corpus, tali conditioni credatur corpori esse conjuncta, quod in corpore aliquid esse non possit contrarium Animæ, per quod corpus vivit. Et similiter, si ratio in homine appetitui sensuali conjungitur, & aliis sensitivis potentiis, quod ratio a sensitivis potentiis non impediatur, sed magis ei dominetur. Quid igitur ex hoc Angelicus? Ex duplici substantia inferiori, & superiori, qua constat homo, nos vult edoctos, quod, supposita divina providentia, non potuit homo condici cum perduelli dominante concupiscentia; conjunctæ quippe in eo sunt duæ naturæ, inferior una, quæ est corpus, superior altera, quæ rationalis Anima est, ut hæc superior illi inferiori dominaretur; quod si libido sollicitans dominium superioris impediret, divina providentia factum esset, ut ope gratiæ impedimentum hoc tolleretur. Consimilia habet inclytus Thomisticæ Scholæ Scriptor, decus, & ornamentum Dominicus Soto libro 1. de nat. & grat. cap. 3. edit. Venet. 1584. *Non quiverat homo ex puris naturalibus, totum naturæ bonum perficere, i. ubicumque opus esset, bene moraliter agere. Atqui hujus se ratio protinus profero. Nam cum homo etiam in puris naturalibus in continuo esset duello sensualitatis adversus rationem, non quidem semper, sed tamen saepe succumberet hosti, nisi divinitus suppetias haberet. Nec solum propter sensualitatis pugnam; verum & propter imbecillitatem corporis, quod licet obediat obsequio despotico, tamen fatigatur, & lassum non potest ad nutum parere rationi. Quocirca posset homo unum aut alterum præceptum naturæ servare, non quidem ut amicitiam Dei commereretur (de qua re statim dicturi sumus) sed quantum ad substantiam operis, ut per bonum opus morale peccatum evitaret. Sed neque id posset frequenter, ut cap. 22. sumus latius expressuri. Atque experimentum hujus latissime patet in iis, qui sunt extra gratiam Dei, & potissimum in infidelibus, qui a Numine deserti per universa vitiorum præcipitia corruunt. Verum quid diutius immoror? Rationalem Creaturam & supernaturali dono indiguissæ, ut finem suum assequeretur; carnisque concupiscentiam, quæ libido sit nos ad malum sollicitans, intrinsece esse malam, & nonnisi a peccato progenitam, insigniorum Theologorum sententia est. Consulite Norisium virum doctrina, & charactere eminentissimum cap. 3. Vindic. §. 2. Scherreirzerum dissert. De primo homine dub. 11. Aurelium Piette de peccato originali q. 8. & §. 4. Fulgentium La-Fosse in volumine inscripto *Augustinus Theologus* q. 2. §. 6. Petrum Clenaerts in opusculo inscripto *Augustinus per se docens* cap. 3. §. 2. Fulgentium Belleli, *Mens Augustini* lib. 3. per totum. Laurentium Berti de Theol. discip. tom. 2. edit. Rom. pag. 533. & *Aug. System. de gratia* part. 1. dissert. 2. cap. 1. §. 7. Augustinienfibus adde quamplurimos ex alia Schola Theologos; Vincentium Contensonium tom. 1. dissert. 1. c. 1. speculat. 2. Joannem Baptistam Du-Hamel tom. 3. pag. 497. edit. Paris., Nicolaum L'Herminier dissert. de peccatis, qui, esto naturæ puræ doceat possibilitatem, ubi de gratia tractat; ab eo tamen statu ablegat concupiscentiam carnis, quæ libido sit ardens, vehementerque nos ad malum sollicitans, ut inquit Tournelista: asserens, hujusmodi concupiscentiam pœnam esse peccati: Dionysium Petavium de Incarnatione lib. 13. cap. 6. §. 10. Bellarminum de amiss. grat. lib. 6. cap. 14., quo supra usi fuimus. Petrum Aureolum acer-*

rimi ingenii virum in 2. d. 30. art. 2. Joannem Bagocium lib. 5. *demonstrat. dogmat. Christ.* disp. 8. cap. 1. sect. 3. Elizaldam in Thesibus, quas Romæ publici juris fecit ann. 1658. quorum testimonia Norisius citato §. Vindictiarum habet. Ad Tournelistarum conatus modo transeamus.

250. Dices 1. Concupiscentiam, de qua Augustinus, esse malum morale; eam vero, quæ in *natura pura* foret, malum naturale, & physicum. Ita absque verborum furo Tournelius pag. 50. *Quamdiu vero hac in mortali vita degimus, concupiscentia malum est natura; quia & quando nolumus, & quando non consentimus habitat tamen in nobis.* Sed

Contra est. Oppido falluntur carnis concupiscentiam volentes malum physicum, non morale. Quin enim Tournelius, ejusque asseclæ eam hic intelligent concupiscentiam, quæ nos ardentem, vehementerque ad malum alluciat, malam profecto dicunt, & tanta sane pravitate malam, ut immediate opponatur rationi rectæ, quæ est regula princeps moralitatis, & bonitatis cujuscunque actus: quidquid autem rectæ rationi opponitur per se malum morale est; quapropter contra Julianum agebat Augustinus *quod repugnat voluntati bonæ, non est bonum; immo malum esse quis neget, nisi qui non habet voluntatis bonum, cui quod repugnat, fateatur malum?* Ceterum catholicum quemque pudere deberet, concupiscentiam carnis, quæ ad malum sollicitet, *natura malum* eo modo, quo Tournelius adpellat, asserere. Nonne hoc idem effutiebatur Julianus? Juliani verba exhibet Augustinus lib. 4. cap. 2., & lib. 5. cap. 8. contra eundem, ubi hæreticus ille *enervem & mollem esse*, dicit, *opinionem, qua creditur*, carnis concupiscentiam in Protoparentibus nostris *ad nutum rationis potuisse servire*: rebellem ergo concupiscentiam ad naturæ institutionem pertinere sentiebat. Quid vero Augustinus? Juliano dat, effrænem concupiscentiam posse *naturalem* adpellari; ast religioso, & catholico eo sensu, quo loquuntur Scripturæ, non illo impio, & blasphemio, quo intelligebatur Julianus. *Quod autem nunc agitur, naturalem esse libidinem, & ego dico; quia cum illa nascitur omnis homo.* Sancti Doctoris sensus ergo erat, libidinem dici posse *naturalem* eodem pacto, quo naturale dicitur originale peccatum, eo quod nascimur *filii iræ, filii gehennæ*; non vero quod ex sola naturæ constitutione suboleat. Hinc Julianum sic insectatur: *adhuc non evigilas, ut intelligas, nostram naturam non esse, sed vitium contra quod virtute pugnamus?* Concupiscentia igitur, de qua Tournelius, vere malum morale est, vera peccati poena, quæ rationali naturæ absque peccato condita, qualis foret *natura pura*, plane repugnat; ni Parisiensi Theologo esset animus, *enervem, & mollem* vocitandi opinionem, qua creditur, carnis concupiscentiam in Protoparentibus nostris *ad nutum rationis potuisse servire*.

251. Dices 2. Concupiscentia in *natura pura* ad malum nos sollicitaret *per accidens*; illa enim inclinatio, quæ mentem a spiritualibus avertit, ex ipsa hominis constitutione, & imperfectione naturali oritur; *per se* autem est tantum inclinatio ad bonum sensibile.

Resp. Satis jam supra ostensum est, non *per accidens*, sed *per se* malam esse concupiscentiam: Hic solum vacat advertere, inutilia esse Tournelii effugia. Do enim libenter, inclinationem ad malum ex imperfectione naturæ suboriri. Natura autem hujusmodi imperfectione infecta, quæ ardentem, vehementerque ad malum sollicitans mentem a spiritualibus avertat, peccatrix est, ipsaque ad malum inclinatio & sollicitatio peccati poena. *Compelleris igitur*, Julianum sic Augustinus aggrediebatur, *unum ex his tribus eligere, ut aut Paradisum impleas poenis hominum; aut injustum Deum dicas in poenis imaginum ejus, quas patitur innocentia parvulorum; aut quia hæc duo dete-*

Lib. 4. c. 2.
lib. 5. c. 16.

Lib. 6. Op.
imp. c. 6.

detestanda, & damnanda sunt, agnoscas originale peccatum. Itaque fallitur Tournelius, quum concupiscentiam, ait, esse per se tantum inclinationem ad bonum sensibile; & quidem non uno ex capite fallitur. Primo enim parum sibi constat, dum inquit, *Concupiscentiam in presenti nature lapsa statu longe ardentius, ac vehementius nos ad malum sollicitare, quam fecisset in statu nature pure:* quo, ut monuimus, non ambigue demonstrat, concupiscentiam in natura pura ardentem saltem, & vehementer ad malum sollicitaturam nos fuisse. Ardentem vero, vehementemque ad malum sollicitationem quis remissa ad malum inclinationis voce adpellabit umquam? Item asserit: *de sola concupiscentia carnis hic sermo est, quam S. Augustinus frequenter libidinem appellat.* Quid porro libidinis nomine intelligit Augustinus? inclinationemne ad bonum utcumque sensibile? Distinguit S. Doctor appetitum sensitivum ab ejus languore: Julianus enim ille erat, qui hæc duo oscitanter confundeat, ut ex lib. 4. cap. 14., & lib. 4. Supplem. n. 29. liquet apertissime; unde rem unam ab altera secernens Hipponensis Præsul scripsit: *Libido autem sentiendi est, de qua nunc agimus, quæ nos ad sentiendum, sive consentientes mente, sive repugnantes, appetitu carnali voluptatis impellit. Hæc est contraria dilectioni sapientie. Hæc virtutibus inimica.* Igitur si de concupiscentia, quæ libido sit, Tournelius sermonem habet, incongrue vult, hæc nos ferri in bonum utcumque sensibile; quandoquidem hujusce concupiscentiæ vi ad sensibile illud adigimur, quod propter appetitum carnalem voluptatis est contrarium dilectioni sapientie, est virtutibus inimicum. Quid autem repugnans magis creaturæ innocenti, qualis foret, si in natura pura conderetur?

252. Hisce omnibus subdo, quod ex D. Thoma considerat sapientissimus Laurentius Berti in suo de divina gratia Systemate. Etsi, inquit, conderetur homo non utique cum hac lacertosa libidine, & effræni concupiscentia, quæ omni procul dubio vitium naturæ est, atque pœna peccati, sed tantum cum appetitu sensibili tendente in objecta secundum sensum delectabilia, qui appetitus inditus est a natura; valde tamen probabile est, eundem appetitum, nisi Deus condens naturam largitus esset supernaturale aliquod gratiæ adjutorium, aliquando adversus rationis imperium, in objecta rationi contraria fore trahendum, ideoque divina Providentia supposita, quæ rationalem animum corpori conjunxit, eique ut inferiores partes regeret, indita naturali lege commisit, conferendam fuisse gratiam, sine qua homo ipsam naturalem legem absque sui culpa violasset, atque fregisset. Hæc scribit eximius Augustiniensis Theologus D. Thomæ doctrina imbutus sic alloquentis: *ad quartum dicendum, quod quodcumque multa conveniunt ad constitutionem alicujus, alicui eorum potest aliquid secundum se convenire naturaliter secundum naturam propriam, & aliquid convenit sibi secundum naturam totius; sicut patet de elementis in mixtionem corporis venientibus. Secundum hoc ergo dico, quod vis concupiscibilis naturale habet hoc, ut in delectabile secundum sensum tendat: sed secundum quod est vis concupiscibilis humana, habet ulterius, ut tendat in suum objectum secundum regimen rationis: & ideo quod in suum objectum tendat irrefrenate, hoc non est naturale sibi in quantum est humana, sed magis contra naturam ejus, in quantum hujusmodi. Concupiscentia igitur prout est in homine a ratione resiliens, non naturale, sed contra hominis naturam est, quæ nisi ope supernaturalis adjutorii cohibeatur, in objectum suum tendit irrefrenate, irrefrenateque retendisset in statu nature pure.* Cetera quæ Tournelius obtendit ex dictis facile convelli possunt, semel ac percipitur, concupiscentiam carnis spiritui adversari; quod

Differt. 2.
cap. 1. §. 7.

carnem

Pag. 58.

carnem inter & spiritum pugnam indicit: quævis autem pugna magnum malum est. Citatus Author concupiscentiam fatetur malam, *quoties ratione non regitur*. Fortene, si ratione regatur, rationi minime adversetur? Rationis immo regimen rebellio rem concupiscentiam quamoptime manifestat. Tunc enim regit ratio, quum ipsam domat; ipsam autem domat eo quod contra spiritum insolescit: ergo utcumque sumatur concupiscentia, de qua sermo, semper malum est, non admittendum sane in innocenti rationali natura, quæ in statu per hypothese m dato conderetur.

S C H O L I O N.

253. In nostris animadversionibus jam proposuimus, quosdam esse Theologos, qui a nomine concupiscentiæ abhorrentes, in illo statu possibili affectionem quamdam admittunt, quæ ab ipsis *concupiscibilitas* nominatur. Affectio est ista, eorum iudicio, versatilis, quæ per liberum arbitrium sive ad bonum, sive ad malum flecti potest; quemadmodum in primo innocente homine se habebat appetitus sensitivus. Verum eo modo, quo non potuit Adam bonum prosequi, atque a malo se continere, nec potuerunt Angeli boni absque supernaturali adiutorio; eodem, inquam, modo nec potuisset creatura rationalis, in eo statu possibili, ut paullo superius insinuavimus. Aliis placeat, quamlibet in eo statu concupiscentiam negare, naturamque admittere quovis gratiæ dono quidem expoliatam; iis tamen suffultam bonis, quæ ad naturalem integritatem pertinerent. Minus feliciter evadunt & isti: quippe ubi non est charitas, ut, exacto subsequenti §. examinabimus, subrepat prava cupiditas; ideoque pravi cupiditati inserviret creatura possibilis, quæ sancta charitate destituta foret. Ita Fulgentius Bellelli in præcitata Augustini mente.

C O N C L U S I O.

254. Rationalis creatura in eo condita possibili statu, de quo disputamus, ab ignorantia cæcante, difficultate premente, concupiscentia rebellante cruciaretur, & denique a corpore, cuius unionem petit naturaliter, separata per mortem, violenter detineretur. Nemo unus est, qui non fateatur, creaturam futuram fore in hoc statu miserrimam, falsa pro veris approbans per ignorantiam, a bono resiliens per difficultatem, ad illecebras inhians per concupiscentiam, a corporis habitaculo, quod summe appetit, procul vivens per mortem.

Ærumnæ sunt hæ, quæ insontem creaturam affici non patitur Conditoris iustitia. Quapropter iure concludimus, iustitiæ legibus non congruere, creaturam condi, quæ nullo accedente reatu culpæ hisce pœnis subacta vivat. *Neque enim sub Deo iusto miser esse quisquam nisi mereatur potest*; pressiusque alloquitur S. Doctor lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 22. de primis parentibus inquiens: *quamvis corpus animale gestarent, nihil inobediens in illo adversum se moveri sentiebant. Faciebat quippe hoc ORDO JUSTITIÆ, ut quia eorum anima famulum corpus a Domino acceperat, sicut ipsa eodem Domino suo, ita illi corpus ejus obediret, atque exhiberet vitæ illi congruum sine ulla resistantia famulatum.* JUSTITIÆ vero nomine absit, quod intellectum ab eo velis rigorosum debitum in natura humana fundatum. Hoc Bajus intelligens erravit in 27. propositione, quam proscripsit Ecclesia; erravit, inquam, Lovaniensis ille præceptor, quum docuerit, quod *integritas prima*.

primæ creationis, non fuit indebita humane nature exaltatio, sed naturalis ejus conditio. Hoc sane Augustinus nec docuit, nec intellexit unquam. Hinc, ut alibi tradidimus (quod hoc in negotio prope ad oculum semper habendum est) ille JUSTITIÆ ORDO, quem innuit, non debitum in natura fundatum, sed ex solius Creatoris decentia derivatum vult: In natura hominis, inquit, ante peccatum pacem decebat esse, non bellum.

Lib. 3.
cont. Jul.
cap. 11.

§. V.

Admisso semel ut possibili pura nature statu, nulla sunt, quæ ex prædictis rationalis creature arumnis illinc contra Pelagianos, hinc contra Manichæos argumenta conficit Augustinus.

255. Prob. Pelagius, quique impia ejus dogmata sectantes Pelagiani nominantur, omnem ut tollerent Christi gratiam, Christique Crucem evacuerent, homines conabantur ostendere sine ullo vitio, in cujus medelam sanante gratia opus esset, progenitos, humanamque naturam effutiebant a Deo conditam, iisque naturalibus suffultam proprietatibus, quæ innocens primus homo exornabatur. Utriusque erroris testem habemus Augustinum. *Jam nunc videte*, inquit lib. de nat. & grat. cap. 19., *quod ad rem maxime pertinet, quomodo humanam naturam tamquam omnino sine ullo vitio sit, conetur ostendere.* Et lib. de gestis Pelag. cap. 11. Pelagii sensus exponens ait, hæreticum ita contemplari hominum conditionem, *ut in eo statu nascerentur, in quo Adam ante prævaricationem fuit, sine virtute, sine vitio, id solum in se habentes, quod Deus condidit.* Erravit ergo Pelagius, Tourneliū si audiamus pag. 35. quod revera extitisse voluerit statum illum, de cujus sola possibilitate contenditur. Miror, quosdam Theologos, quorum præcipua religio est, ut gloriantur, Christiana dogmata tutari, hæreses præfocare, easque in Theologia adorare sententias, quæ hæresibus opponantur e diametro, tantumque ab hæreticorum commentis distare, quantum ab Occidente Ortus; Miror, inquam, ab hac Pelagiana hæresi non toto eo spatio, quo possent, recedere, quemadmodum, ipsis si standum sit, in ceteris solent. Stent exempli loco conatus illi, quibus totos nervos intendunt, ut contra Jansenium, Calvinum, Lutherum arbitrii humani jura tueantur. Nonne ab hisce sectariis impie dogmatizantibus, ut procul abeant, gratiam defensant, quæ *in actu*, ut ajunt, *secundo* suam ab arbitrii penu efficacitatem auspiciatur, arbitrium putantes evertere, si vim aliquam in gratia Christi agnoscant, quæ sibi intrinseca sit? Hoc humani arbitrii salvandi principio, ne quidem ut possibilem docebunt gratiam illam, quæ ex sui natura sit efficax: repugnat enim illud gratiæ genus, quo misso, contingit humanæ libertatis eversio, & interitus. Jam vero mirari subest, quod, Pelagio, Pelagianisque docentibus, nasci homines sine vitio, sine peccato, sine virtute id solum habentes, quod Deus condidit, puta naturæ affectiones, & proprietates, hi Theologi censeant, possibile saltem esse, homines ita nasci. Nonne a Pelagiano dogmate longius recederent, hujusmodi humanæ conditionis statum traducentes ut impossibilem? Mysterium reteggit tertia hujusce exercitationis animadversio n. 230. Ad Pelagii dogma jam redeamus.

256. Hominem igitur constituebat conditum *sine virtute, sine vitio.* Attamen, quum ex Evangelio ratum haberet, infantes absque Baptismo decedentes ab æterna beatitudine exulare; ne eos velle videretur ad æternam miseriam

riam conditos, beatitudinem quamdam naturalem extra Dei regnum locatam, quam *vitam aeternam* dicebat, infantibus illis concessit.

Lib. 1. Op.
imp. n. 35.

Nunc autem Augustinum audiamus Pelagianorum molimina confringentem. *Quid*, Julianum sic alloquitur, *Quid si tibi alius dicat: non est imago Dei, quæ nullo rea peccato, non tamen intrat in regnum Dei: nonne quid respondeas, non habebis, si vana respondere nolueris?* Et lib. 6. n. 36. *Omnis autem pœna hominis quid est nisi pœna imaginis Dei? quæ si inferatur injuste, profecto a quo inferitur, injustus est. Quis porro dubitet, quod injuste inferatur pœna imagini Dei, nisi hoc culpa meruerit?* Item lib. 2. num. 117. *Nec advertitis, vos potius pervertere instituta justitiæ omnipotentis Dei, a quo, vel sub quo istam pœnam sine ullo merito innumerabilibus omnium hominum millibus, hoc est imaginum Dei, a die exitus de ventre Matris eorum, dicitis irrogari. Postremo numquam dicturus es, unde sit justum, ut parvuli nulla sua, nulla plerumque etiam suorum culpa, sine baptismo mortui, a parentibus, & propinquis fidelibus separentur, & ad Dei Regnum non admittantur, nec inter vasa facta in honorem sine ullis malis meritis deputentur.* Et primo contra Julianum libro cap. 7. *Jam tu responde, utrum Deus justus nulli obnoxiam peccato imaginem suam privare vita possit aeterna.* Legito caput 4. 5. & 12. ejusdem libri, librum 2. ad Bonif. cap. 4., lib. 1. de peccat. merit. cap. 30., & sermonem 14., nunc 294. de verb. Apost. capitibus 5. 6. & 7.

Epist. 106.
nunc 186.
cap. 6.

257. Habemus jam, quæ sit momentosa ratio, qua Pelagianorum errorem concutit summus Ecclesiæ Doctor. Ast quodnam hujusce rationis robur, si possibile sit, rationalem creaturam sic instituere, quæ nullo fœda peccato, regno Dei privetur? In quocumque statu creatura rationalis consideretur, utique Dei imago est: Ideo enim rationalis, atque intellectualis dicitur, quia imago Dei; boni scilicet, verique est capax: Ergo si hanc regno aeterno privare *sine ullis malis meritis* in illo possibili statu, injustitiam minime redoleret; ecurrerit injustum fuisset in alio statu, quem Pelagius de facto contendeat? In quo poterat Augustinus Pelagianos offendere, si in ipsam regere potuissent, quod adversus ipsos ejaculabatur? Profecto numquam S. Antistes pronuntiasset, quod ad naturæ puræ interitum pronuntiavit dicens: *Hæc MASSA SI ESSET ITA MEDIA, UT QUEMADMODUM NIHIL BONI, ITA NEC MALI ALIQUID MERERETUR, non frustra videretur INIQUITAS, ut ex ea fierent vasa in contumeliam;* quo testimonio illud alterum satis fundamentaliter explicatur a naturæ puræ patronis desumptum lib. 3. de lib. arb. cap. 23. ubi legitur: *Non enim metuendum est, ne vita esse potuerit media inter recte factum, atque peccatum:* cujus testimonii intelligentiam adperiemus contrariorum objectis occurrentes. Atque hæc quantum ad vim spectat ratiocinandi, quæ contra Pelagianos Augustino invicta fuit. Idemque plane sentiendum est de ignorantia, difficultate, & concupiscentia, quæ probat S. Doctor originale peccatum. Infelix sane probatio, si non pœnalitates, sed naturæ affectiones, & proprietates forent hujusmodi naturæ humanæ calamitates.

258. Quale fuerit in Manichæis revincendis Augustini studium, ejus opera, ubi de libero arbitrio tractat, contestantur. Duo, jam notum est, voluisse Manichæos principia invicem independentia, a quorum uno bonum, a quorum altero malum progigneretur: concoquere enim Manichæi haud poterant, a principio essentialiter bono, essentialiter malum derivari; cujusmodi est concupiscentia, quam Apostolus peccatum vocat; quippe natura sua ad peccatum inclinat. Hoc adeo verum, ut Augustinus ipse contra Pelagium probans originale peccatum ex arumanis, quarum primi parentis culpa origo est,

est, Manichæismi fuerit insinulatus. Testem habeo discipulum Augustini Prosperum in Epistola ad Ruffinum num. 4. *Adjicientes etiam, duas illum humani generis massas, & duas credi velle naturas: ut scilicet tanta pietatis viro Paganorum, & Manichæorum adscribatur impietas.* Ita sane. Audientibus Augustinum Pelagianis originale delictum asserentem ex hominum massa tam foede labefactata, ipsis videbatur S. Doctor, binas credere humani generis massas, quarum una infecta, & misera, ut probabat ipse, quarum altera integra, & sana foret, ut volebant illi. Quod si ceu Paganus, & Manichæus tractatus Augustinus fuit, ignorantiam, difficultatem, & concupiscentiam recensens tanquam vera naturæ mala, quæ culpa genuerit; liberius, ut reor, manichæismum in eos exprobrarent, qui præfata mala veluti primordiales naturæ proprietates agnoscunt. En quo pacto ex hac sententia revivisceret Manichæus. Principium aliquod malum a bono penitus independens admittendum est, si productio habeatur malarum rerum, unde vitium enascatur, & invalescat; Atqui, condita a Deo *natura pura* cum effræni concupiscentia ipsi naturæ intrinseca, malum conderet ad deteriora naturam ipsam *pertrahens*: Ergo, conclamarent Manichæi, principium malum impossibile saltem nequaquam est. Hactenus studiosissimus Fr. Viator optime de Augustiniana Theologia meritis in systematica inquisitione adnot. 8. n. 1.

259. Quid ad hæc Tournelius, ejusque Affecle? In eo, quod attinet ad Dei visionem, qua in hujus hypotheseos statu privaretur creatura innocens, loqui, ait pag. 42., Augustinum in præsentī statu, supposita fide, & ordinatione hominis ad finem supernaturalem. Si namque homini revelatum non fuisset, illum ex Dei gratia, ad finem supernaturalem destinatum non fuisse, nullum haud dubie pro illo fine adipiscendo in ipso excitaretur desiderium, proindeque nec cruciaretur. Verum

Sancti Doctoris menti nil potest cogitari extraneis. A Dei imagine, quam rationalis creatura præsefert, argumentum perit, adversus Pelagianos probandi, non posse absque injustitia regno Dei privari, si alicujus culpæ contaminatione exclusionem a regno Dei non mereatur. Creatura autem imago Dei est eo ipso, quo condita est: ergo sive in præsentī, sive in alio hypothetico statu, injuste vitæ privatione puniretur. Ultraquamquod, si contra Pelagianos decertasset Augustinus, supposita elevatione per gratiam fidei, ineptius prorsus fuisset Sancti Doctoris argumentatio: Id enim supposuisset, quod Pelagiani perfractæ negabant, quodque præcipuus erat disputationis cardo. Quid divinæ gratiæ hostibus magis invisum, quam gratiæ dono acceptum referre, quod a sola natura obtineri posse contendebant? Unum ergo, vel alterum dicamus oportet; nempe vel Augustinum, de quocumque statu revera locutum fuisse, vel sermocinando, leviores Logicæ regulas ignorasse. Quod de æterna vitæ æterno in Dei regno innocenti Creaturæ non deneganda juxta divinæ justitiæ leges, locuti sumus, simili modo dicendum de cæteris ærumnis, ignorantia, difficultate, & rebeli concupiscentia, quibus *sine ullis malis meritis* cruciata miserrime viveret.

S. VI.

Ex amore, quo fertur animus quocumque fertur, repugnantia probatur status naturæ puræ.

260. Prob. In Augustini doctrina familiarissimum, firmissimumque est, creaturam rationalem vivere absque aliquo amore non posse, in quo tam-

Lib. de
subst. de-
lect. c. 6. quam in fine conquiescat. Hinc docet quod *vita cordis amor est*; & idcirco omnino impossibile est, ut sine amore sit cor, quod vivere cupit; strictoque dileminate veritatem hanc recudit lib. de duabus animabus cap. 1. inquit, animas aut carere vita si nihil appetunt, aut volunt, aut fugiunt, aut si vivunt, aliquid tale peragunt. Principiis hisce adhæsit S. Fulgentius, ut soletem Augustini discipulum revera decuit. Magistri igitur doctrinam hisce verbis prosecutus est: *Voluntas porro creatura rationalis sine qualicumque amore NON POTEST ESSE. Nec sic potest diligere, ut amorem suum non velit ad aliquid religare: quæ inter summum bonum, a quo creata est, & infimum bonum, cui prelata est medio quodam loco posita, profecto in infimo bono necesse est miserabiliter jaceat, aut in summo bono veraciter, feliciterque requiescat. Quodam enim amore rapitur, seu cum obedientia sublevatur, & Creatori bono bene subicitur, siue cum superbia deprimitur, ut creatura bone male dominetur. Sicut enim fit elatione humilis; sic fit humilitate sublimis. Hoc testimonio nos prævenit Ruspensis Antistes, quum dicturi sumus, in aliquo tandem amore veluti in fine suo creaturam conquiescere, quod Augustinus clarissime tradit: Quamquam secundum interiorem hominem, & qui amat migrat. Et aliud est migrare corpore, aliud corde: migrat corpore, qui motu corporis mutat locum; migrat corde, qui motu cordis mutat affectum. Si aliud amas, aliud amabas, non ibi es ubi eras. Ergo quemadmodum nullus motus potest in infinitum progredi; ita finem habet, quicumque amor, in quo requiescat.*

Lib. 1. ad
Monim.
cap. 18.
Biblioth.
PP. tom. 6.
P. 1.

Tract. 23.
in Joann.

261. Jam vero planum est, quod ex hisce principiis concludi debeat. In natura, quam *puram* vocant, creaturæ animus amore ferretur, in eoque conquiesceret: eo autem amore, vel in Deum dirigeretur tamquam in finem, vel in creaturam. Neutrum admitti potest; primum quippe sine gratiæ adjutorio, quo *natura pura* viduaretur, non obtineretur; alterum porro perversam faceret creaturam: creaturam enim Creatori in dilectione præponere, perversum est. Ast in statu *nature pure*, quemadmodum gratia, sic quævis perversitas amovetur. Ex amore igitur, sine quo vivere nequit animus, repugnat *pura nature* hypothesis.

s. 2. Disp.
109. c. 2.
Ibid. Disp.
194. c. 4.

262. Confugiunt *natura pure* propugnatores ad distinctionem duplicis amoris, naturalis, quo Deus amatur ut author naturæ, & supernaturalis, quo amatur ut author gratiæ, & inquit, Deum in eo statu fore diligendum ut naturæ authorem, sed perperam. Admissa distinctione illa, quam acri nimis censura infectatus est Bajus, ut propter censuræ acerbicatem a Pio V. præscribi meruerit; negabo tamen in ævum, fieri posse, quod Deum etiam ut naturæ authorem creatura diligat absque gratia. Solidum in primis fundamentum præstabiliri potest ex summorum Theologorum sententia, iavictè probantium, nullum opus morale ex omni circumstantia bonum perpetrari absque supernaturali gratiæ auxilio. Hos Theologos numero bene multos, doctrina percelebres, antiquitate colendos recenset Vasquez; immo & antiquos Patres in eadem sententia versari docet. Deinde ad alteram descendens quæstionem de dilectione erga Deum, constans est Vasquezii opinio, nullum amorem erga Deum esse posse, quin oriatur ab aliquo auxilio gratiæ. Hæc docens ille, doctrinam prosequitur D. Thomæ, Gregorii Ariminensis, Abulensis, Alphonsi Virvesii, Andreæ Vega, Marsilii, & Alexandri Alensis. Revera si Vasquezium audiamus, quamvis contemnenda non sit distinctio duplicis erga Deum amoris, ut eam contempsit Bajus, dire feriens Theologos eam docentes; nihilominus non multum prodesse videtur, cum in Scripturis, inquit, nusquam invenitur . . . Et quoties de dilectione

Ibid. n. 23.

lectione Dei sit sermo, semper misericordia Dei, & gratia tribuatur. Neque, eodem teste, Divi Augustini autoritate muniti potest, qui, cum nusquam duas delectationes Dei distinguat improbat sententiam eorum, qui dicunt, dilectionem Dei ex nobis esse sine auxilio gratiae. Num. 27.

263. Veruntamen illam, inquam, distinctionem haud contemno, & do libenter, diligi Deum posse ut authorem naturæ. Ast inquirō, utrum voluntas illa, qua ut naturæ author Deus diligitur, sit bona, vel mala? Blasphemum est hoc secundum: Ergo bona erit voluntas. A quo autem voluntas est bona nisi a Deo? Bonitatem fortasse imminutam valde adpellabunt adversarii illam, qua voluntas Deum ut authorem naturæ diligit? Esto; sed nullum est bonum utcumque minimum, quod a Deo non sit. Diximus, ita Augustinus, diximus quippe in 2. lib. cap. 19. non solum magna bona, sed etiam minima bona non esse posse, nisi ab illo, a quo sunt omnia bona, hoc est Deo. A Deo, inquam, supernaturali sua gratia bonum illud voluntati donante, quod satis clare S. Doctor significat lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 18. Quapropter nisi obtineamus non solum voluntatis arbitrium, quod huc atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis est, quibus & male uti malus potest; sed etiam voluntatem bonam, quæ jam in eis bonis est, quorum esse usus non potest malus, nisi ex Deo nobis esse non posse; nescio quemadmodum defendamus quod dictum est: quid habes quod non accepisti? Nam si nobis libera quedam voluntas ex Deo est, quæ adhuc esse potest vel bona, vel mala? bona vero voluntas ex nobis est; melius est id quod a nobis, quam quod ab illo est: Quod si absurdissime dicitur, oportet fateantur etiam, bonam voluntatem nos divinitus adipisci, quamquam voluntas miram, si potest in medio consistere, ut nec bona, nec mala sit. Aut enim justitiam diligimus, & bona est, & si magis diligimus, magis bona; si minus, minus bona est: aut si omnino non diligimus, non bona est. Quis vero dubitet dicere, voluntatem nullo modo justitiam diligentem non modo esse malam, sed etiam pessimam voluntatem? Si ergo voluntas aut bona est, aut mala, & utique malam non habemus ex Deo; restat, ut bonam voluntatem habeamus ex Deo.

264. Hæc Augustini verba si per theologiam analysim resolvantur, sua sponte fluit, neque ut authorem naturæ posse Deum diligi absque gratia. In primis ait, a Deo esse voluntatem bonam, quæ est in bonis naturalibus, quorum esse usus non potest malus: legitima ergo consecutione inferendum, itidem a Deo esse voluntatem bonam erga Deum, ut naturæ authorem. Ulterius; ne contra Apostolicum testimonium dicamus, bonam illam voluntatem nos non accepisse, quod absurdissime diceremus; aperte docet bonam voluntatem nos divinitus adipisci. Insuper; Deum ut authorem naturæ diligentes, vel justitiam diligimus, vel non; si hoc postremum; habemus non modo malam, sed etiam pessimam voluntatem, quam non habemus ex Deo; si illud primum, bona nobis voluntas est; & quid restat? restat, ut bonam voluntatem habeamus ex Deo.

265. Præsto est Tournelius pag. 45. inquiens, quod in statu naturæ puræ homo diligeret Deum amore quodam naturali; ad quem non gratia supernaturalis, sed naturale duntaxat auxilium sufficeret.

In quanta nos ferat absurda hoc Tournelianum (quod nonnullis aliis commune est) gratiæ naturalis commentum, fuso calamo ostendit Epist. 3. Iaudatus Fr. Viator. Interim adnotasse sufficiat cum clarissimo Theologo Fulgentio Bellelli, quam faciles sint naturæ puræ defensores in adversa opinione criminanda tamquam Bajanismi facie sordidata, quippe fingunt, ut videbimus, gratiam esse debitam, si impossibile reputetur, hominem condi posse

De lib.
arb. lib. 1.
Retract.
cap. 9.

p. r. Syst.
Inquis.
mens Aug.
lib. 3. c. 3.

De gratia
& lib. arb.
cap. 18.

in eo statu, in quo sine gratia viveret. Ergo absurdissimum est (nemo it inficias) gratiam adpellari *debitam*. Cur autem æque absurdissimum non habebunt, gratiam fingere *naturalem*? Quotiescumque de dilectione erga Deum, indistincto semper dilectionis genere, Augustinus loquitur; gratiam vult necessariam, & sane illam, quæ Pelagianis invisa erat: Pelagiani autem non *naturalem*, sed supernaturalem gratiam indignabantur. Ergo hac unice opus est, ut diligere Deum quis possit. Firmissimum enim Augustino est, *gratiam nos facere dilectores*. Unum addo. Creatura in eo statu vel naturæ authorem diligeret, ut oportet, vel non? si non: ergo vitiosa esset: quod notioni *naturæ puræ* repugnat: si, ut oportet, diligeret; audiant quid Tridentinum sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, & diligere, ut oportet, anathema sit.*

S C H O L I O N.

266. Nil contra positionem, sententiamque nostram docuit Subtilis Præceptor, quamvis in 3. dist. 27. q. *unica* docere videatur oppositum, in tertio præcipue articulo §. *quantum ad illum articulum*, ubi inquit, *concedo, quod ex puris naturalibus potest quæcumque voluntas, saltem in statu naturæ institutæ, diligere Deum super omnia*. Hoc enim dictum volunt commentatores, citra necessitatem habitus charitatis, non vero actus. *Dicendum*, inquit Hieronymus a Montefortino tom. 3. sum. Theol. p. 2. q. 109. art. 3. *Dicendum, naturam rationalem suis viribus, præsupposita Dei influentia communi, qua consulit, providetque, & naturæ ulli hominum auxilium suum denegando, posse diligere Deum super omnia. Declaratur. Ratio naturalis ostendit, naturæ intellectuæ esse aliquid summe diligendum.... Ratio autem naturalis non ostendit aliud a bono infinito esse diligendum. Nam alioquin charitas inclinaret in oppositum ejus, quod dicitur præcise bonum infinitum fore summe diligendum; & per consequens voluntas in id potest ex suis naturalibus, nempe CITRA HABITUM CHARITATIS, PRÆVENTA TAMEN, ATQUE ADJUTA AUXILIO ACTUALI*. Hanc esse Doctoris mentem declarant Hiquæus, & Cavellus, necnon insignis alter Scotista Pontius tom. 4. comment. in dist. 27. q. un. Ad fastidium usque fortasse *naturæ puræ* possibilitatem oppugnavimus; sed parcat benignus lector; fastidiosiores enim nobis semper fuere Tournelistæ possibilitatem illius naturæ propugnantes.

Fit satis oppositoribus.

267. Opponitur 1. Tournelius, quo pejus de possibili *naturæ puræ* hypothesi scripsit nemo. Contendit primo, neque ex parte hominis, neque ex parte Dei statum hunc repugnare. Non ex parte hominis, cui titulo creationis indebtedum est quodvis gratiæ supernaturalis auxilium; ideoque condi potuit absque auxilio hoc. Hinc merito proscripserunt Pontifices Pius V., Gregorius XIII., & Urbanus VIII. hanc in Bajo propositionem num. 27. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio*; atque hanc alteram n. 50. *Deus non potuisset ab initio creare hominem qualis nunc nascitur*; modo autem nascitur sine gratia: potuit ergo hominem sine gratia creare. Hisce propositionibus accedunt alteræ; nimirum 78. *Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium*; & 79. *falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari, & institui sine justitia originali*. Ergo &c.

Resp.

Resp. Præ ceteris illud improbo quod sibi confingunt Theologi, hæc cum Tournelio objectantes; quippe damnatam in Bajo conclamant sententiam nostram, furentis nescio quo animi consilio. Solemne est, Pontifices summos, quum Novatorum Doctrinas interdixerint, sententias in orthodoxorum Scholis versari solitas reverenter adspexisse, nec editis tunc temporis damnationibus accensisse unquam. Ita se gessit Innocentius XI. ann. 1679. die 2. Martii cunctis indicens *in virtute Sanctæ obedientie, ut tam in libris imprimendis, ac MSS. quam in thesibus, disputationibus, ac predicationibus caveant ab omni censura, & nota, necnon a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter catholicos hinc inde controvertuntur, donec a Sancta Sede, re cognita super iisdem propositionibus iudicium feratur.* Pressiusque in calumniantes invehit Clemens XI. in Constitutione *Pastoralis* edita ann. 1718. v. Kal. Septemb., quum Bullam *Unigenitus* evulgaverit. Ceterum, inquit, *in hoc ipso præpostero iudicio consuetum calumniandi modum non derelinquunt: nisi enim excecaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras quam lucem, ignorare non deberent, sententias illas, ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam, & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem sub oculis nostris doceri, atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas &c.* Quid ad hæc natura pure propugnatores, qui autumant, Quænelium in Bulla *Unigenitus* proscriptum *natura pure* impossibilitatem in votis habuisse? Hæc Pontificum provida moderatio adversantium impudentiam increpat, qui cum Bajanis articulis Augustiniensium doctrinam hanc tam libere, fidenterque confundunt, neutiquam considerantes, ipsos eo malleo seipsos contundere, quo ceteros e Schola Theologos aggrediuntur. Etenim Clarissimorum Theologorum sententia est, non paucas Baji propositiones Ecclesiam damnasse propter nimis acre iudicium in aliorum opiniones, nimiamque in Doctorum sententiis vellicandis intemperantiam: Ex quo parem sane damnationem pertimescere deberent, qui Scholas pro *natura pure* impossibilitate certantes Bajanismo insimulant. Nonne nimis acre iudicium? Nonne exorbitans in alienis opinionibus vellicandis arrogantia? Videant quibus tam gravem, tamque nefariam irrogant injuriam.

268. Ad rem vero nostram cominus accedamus. In Bajanæ propositiones lata proscriptio vel consideratur relate ad propositiones cumulate sumptas, vel ad ipsas singillatim inspectas. Ex neutra autem consideratione conficitur, quod adversæ partis Theologi comminantur. Quod ad primum scribit Gabriel Vasquez proscriptionem illam fuisse a Pontificibus editam ad componenda inter Lovanienses dissidia: quippe Michael Bajus vir in ea Academia præclari nominis plura de gratia ediderat non solum minus catholice dicta, limpidißima Augustini loca turbidans, atque inde impure ebibens; sed plurima in contemptum, & criminationem Theologorum, quorum doctrina, & pietas erat colenda, scriptitavit; quod sane non levis scandali occasio, & causa fuit. Ut errores igitur infeminati, scandalique occasio, offensionis, & odii tolleretur, ita sancivit Pontifex: *quas sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo modo sustineri possent in rigore tamen, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immitcentes, respectivè . . . damnamus.* Ex qua damnatione caput difficile est, quænam censura unicuique propositioni singillatim conveniat; Illæ siquidem notæ non omnibus simul propositionibus; sed singulæ singulis aptandæ sunt. Ita Vasquez, quem latere minime debuerat, quid de Bajo cum Lovani, tum

Romæ

Aug. l. 1.
cont. Jul.
c. 4. n. 12.

In 1. 2.
q. 109.
art. 18.
n. 175.

Num. 174. Romæ actum sit: Is enim fuit, qui, ut ipse narrat, de Baji articulis non una vice sermonem habuit cum Francisco Toletio Lovanium jussu Pontificis ut fertur, misso ad lites illos inter Theologos componendas. Vasquezii frater auctoritate eadem prorsus habet Franciscus Macedo tom. 2. collat. collat. 8. dissert. 1. sect. 1., prænotans pari sensu scripsisse in *Cortina*, in *mente divinitus inspirata*, & præcipue in *scrinio*. Quod si Theologos insigniores cupias Vasquezii, & Macedi sententiam sectantes, laudatos habes a Laurentio Berri tom. 2. de Theolog. discipl. in additam. lib. 12., nempe Norisium, Bellelli, Lafosse, Contensonium, Estium, Natalem Alexandrum, aliosque, quos, ait, esse propemodum innumeros.

269. Quod vero ex Bajanis Propositionibus nonnullæ sint, quæ, in proprio verborum sensu ab Assertoribus intento aliquo pacto propugnari valeant, rem puto hisce temporibus plane certam; quod præclarissimis monumentis recens adinventis Hyacinthus Serry studiosis pandit. Centum, & triginta circiter annis contentio fuit de germana Pontificii Diplomatis significatione per ea verba: *quas quidem sententias . . . quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore, & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento damnamus, circumscribimus, & abolemus*. Inde contentione exorta ex antiqua Romanæ Sedis consuetudine diplomata edendi sine punctis, sine virgulis; quo factum est, ut aliqui virgulæ sedem collocabant inter *possent*, & *in rigore*; adeoque sic legebant: *quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore &c.* contendentes, damnatas esse propositiones juxta sensum verborum ab Assertoribus intentum; proindeque omnes prout jacent, esse damnatas, nullamque esse, quæ in Assertorum proprio sensu tueri queat. Alii porro virgulam reponebant inter verba *intento*, & *damnamus* legentes: *quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento, damnamus &c.*, ut inde colligerent, integrum esse Baji, aliorumque Assertorum sensum proprium; totamque damnationem ad alios sensus extraneos esse referendam. Quis litem dirimere valebat? non diplomatis autographi verba, quod sine interpunctione, ut dixi, exaratum fuerat: non Legislatoris oraculum; quum ipso jam vita functo, successor Gregorius XIII. diploma evulgaverat. Anceps adhuc res foret, ni fortuito casu monumenta duo inventa fuissent, quæ extra dubium ponunt, Pontificem maximum noluisse, in multis saltem propositionibus, sensum ab Assertoribus intentum profigare. Hæc sunt autographa Epistolarum Cardinalis Granvillæi, & Maximiliani Morillon Episcopi Vernacensis, qui Baji damnationem cum Apostolica Sede pertractarunt, ipsumque Bajum, ut Apostolicæ Constitutioni se submitteret, adduxerunt. Quid habet Granvillæus in Epistola, cum qua Breve Pontificium Lovanium transmissum est 13. Novemb. 1567.? En verba ex gallico idiomate a Serry latine reddita: *declarando (ex Bulla Domini nostri Pape) dictas propositiones notatas, alias erroneas, alias suspectas, alias scandalosas, alia tametsi possint in rigore exponi in aliquo sensu, ut excusentur, possent tamen offendiculo piis auribus esse*. Quid Morillonius? In rescripto dato die 20. Junii 1569. notat, Bajum eo fuisse adductum, ut propositiones in Bulla contentas ejuraret, quod eadem in Bulla legisset, *propositiones aliquas sustineri posse in rigore & proprio verborum sensu*. En antiqua lis composita, ingeniorumque circa diplomatis sensum sublata contentiones. Hæc de Baji proscriptione, inspecta relate ad propositiones cumulativè sumptas; ex quo, quum certo non liqueat, quænam ex Bullæ verbis sint determinate hæreticæ, quæque sustineri in rigore possint; adversariis integrum haud remanet, hanc vel illam hærescos nota inurere, & juxta verborum proprium.

primum sensum damnare; ni audeant Pontificis assumere partes, illudque intentare, quod a Pontifice minime peractum legimus.

270. Nunc ad propositiones 26. 59. 78. 79. a Tournelio, & gregalibus objectas deveniamus. Et primo iudicium sit de 26. nempe: *Integritas primæ creationis non fuit indebita humane nature exaltatio, sed naturalis ejus conditio*: necnon de 78. scilicet *Immortalitas primi hominis, non erat gratia beneficium, sed naturalis conditio*: pro quorum intelligentia modo illud est recolendum, quod diximus n. 229. ubi adnotavimus, quomodo usurpanda legitime sint hæc vocabula *naturale, & debitum, supernaturale, & indebitum*. Porro quid intellexerit Bajus integritatem, immortalitatemque primæ creationis, ceu naturalem ejus conditionem tradens, ex communi Theologorum calculo, ipsiusque Baji doctrina conscripta manifestum est. Prostat in MSS. Bibliothecæ Angelicæ, quam Laurentius Berti sedulo consuluit, prostat, inquam, cum instructione autographa ad Cardinalem Toledum censura sacre Facultatis Salmaticensis circa 26. prolata jam paullo supra propositionem, quæ sic se habet: *Quamvis* (idem de 78. ferendum iudicium) *Quamvis integritas primæ creationis, & dona primo homini in sui conditione collata, naturalia dici possint; quia a principio nativitatis fuerint illi congenita, & erant cum natura, si innocens perseverasset, ab illo ad posteros transfundenda; tamen in eo, quod in ista propositione affirmatur illa dona debita fuisse humane nature, & negatur debere dici supernaturalia, erronea est; inque eodem MS. legitur & censura Complutensis par ferens iudicium. Hinc Theologi Baji Doctrinam Lutherano-Pelagianam unanimi sensu dixere; adeo- ut Bellarminus Lutherum impugnans docentem justitiam non fuisse quoddam donum, quod ab extra accederet, separatum a natura hominis, sed fuisse vere naturalem, ut natura Adæ esset diligere Deum, credere Deo, cognoscere Deum, hæc tam naturalia fuisse in Adamo, quam naturale est, quod oculi lumen recipiunt; hæc, inquam, contra Lutherum Bellarminus impugnans, affirmat, ad 26. & 78. articulos in Bajo damnatos referenda esse, quod repetit quinto libri citati capite. Lutherana ergo in hac parte est Baji doctrina. Nec minus Pelagiana se proderit, si attendas, quantum extulerit statum nature integræ; eam scilicet ad æternam vitam merendam sibi sufficere sine supernaturalis adiutorii fulcimento; quod Pelagius in corrupta natura volebat. Hinc factum est, ut a Ludovico Bail appellaretur Bajus *Pelagus Paradisi terrestriis*. Ne vero communem Theologorum sententiam de Bajanorum Articulorum sensu allegans, vanum aliquod venditasse imperitis videar, ultra Bellarminum do e Schola Societatis Jesuiticæ Aloysium Turrianum in tract. contra Bajum cap. 1. §. 1. Gabrielem Vasquez 1. 2. disp. 195. cap. 4. num. 30. Franciscum Suarez prologom. 6. de grat. cap. 2. num. 5. Joannem Martinez disp. 3. sect. 1. in amplissimo, quod scripsit, volumine contra Baji articulos. E ceteris laudo Gonetum in disput. de statu nature pure art. 1. sect. 3. Guil- Ielmuum Estium 2. sent. disput. 25. §. 6. Franciscum Macedo jam supra lauda- rum, Henricum Cardinalem Norisium cap. 3. Vindicia §. 2., & e Lovanien- sibus Antonium Rolliers in libro cui titulus: *Sincera doctrina Augustino-Lovanien- sis professio*, Ignatium Albertum Sverts thesi 3. §. 2. n. 5., omnesque Augustinianos Academiæ Lovanien- sis Theologos. Si ergo voluerit Bajus, integritatem, immortalitatemque primæ conditionis debitas ita fuisse, ut ad nature constitutionem spectarent, essentque proprietates a natura profluentes; quid adversus nature pure oppugnatores? Inquiuntne, immortalitatem, atque integritatem adeo fuisse nature debitas, ut supernaturalia dona largitate Con- ditoris collata non fuerint? Non ut nature proprietatem a nature penu de-*

De gratia
prim. ho-
min. 1. 1.
cap. 1.

De benefi-
cio Crucis
adversus
Bajū edi-
to p. 59.

scen-

scendentem docent integritatem, immortalitatemque illam, quum inquirunt; utramque fuisse debitam; sed debitam sustinent ratione ultimi finis, ad quem natura condita est, & ex decentia quadam Conditoris; conveniens enim erat, quod creatura ex divino proposito nata placere Deo, servire Deo, Deoque frui, iis donis exornaretur, sine quibus fieri nequaquam poterat, ut divinum propositum in Creatura consummaretur; ni dicere velis, Deum absque intermediis finem præordinasse. Recole quæ produximus in probationibus. Et sane totus est Tournelius, ut plurimorum Theologorum placitis inhærens, tradat, sufficientem gratiam singulis donandam esse ex justissimis Providentiæ legibus, ne mandatorum Dei observantia impossibilis fiat; neque hinc pertinescit, gratiam hanc adpellari in sensu minus recto debitam; ergo & integritas erat primæ naturæ donanda ex Conditoris decentia juxta præfixas erga creaturam ab ipso ideas, quæ eo tendebant, ut condita creatura ipsi famularetur, inque ipso tanquam in fine ultimo beate conquiesceret; quin inferre Tournelius possit, integritatem, ceteraque supernaturalia dona minus catholice vocari debita.

271. Instat Tournelius, Bajum non ita fatuum fuisse, ac stupidum, ut putaverit, integritatem primæ creationis fuisse vel ipsam hominis naturam, vel naturæ proprietatem; ergo hoc sensu duntaxat damnata fuit propositio, quod integritas primæ creationis debita fuerit titulo divinæ Providentiæ.

Resp. Non ita fatuus, non ita stupidus esse profecto debuerat Bajus, ut putaret, integritatem primæ creationis fuisse naturam, aut naturæ proprietatem: at malo infortunio fuit. Protulimus censuram Salmanticensem, aliosque insigniores Theologos, non fatuos sane, non stupidos, qui damnatos Baji articulos intellexere unanimiter, quod primæ naturam integritatem vel naturam, vel naturæ proprietatem voluerit: Quod si parum videatur, Baji doctrinam adeamus. Itaque in priori *de prima hominis justitia* cap. 1. sic naturalem prædicat primi hominis integritatem, ut supernaturalem minime agnoscat. Sicut ergo, inquit, cum vitium oculorum dicitur cecitas, id ostenditur, quod ad naturam oculorum pertinet visus; & cum vitium aurium dicitur surditas, ad earum naturam pertinere demonstratur auditus; ita cum vitium creatura angelica dicatur, quod non adheret Deo, hinc apertissime declaratur ejus natura, ut Deo adhæreat, convenire; quod paullo infra de concupiscentia repetit, quia enim vitium est hominis, ait, quod caro concupiscit adversus spiritum, & quod lex carnis repugnat legi mentis; ideo manifeste intelligitur, naturam hominis esse, ut utrumque ad nutum pareat imperio rationis: ad naturam ergo pertinet Deo adhærescere, ut ad oculorum naturam pertinet visio. Commentum hoc recanit cap. 6. Quemadmodum sanitas corporis primarum est proportio qualitatum, quæ quando contra naturam vitiatur, statim nascitur infirmitas; sic naturalis animæ sanitas legitima est omnium partium ejus obedientia, quæ si vel in una, vel in pluribus partibus aliquo affectu malo perturbetur, is affectus rectissime passio, perturbatio, & animi agritudo dicitur naturali ejus sanitati contraria. Capite autem 11. mentem suam nitide ita pandit, ut de ea dubitare, insanire sit. Notionem tradit istius voculæ *naturale*, illudque, ait, *naturale* dicendum, quod e naturæ principis subolefcit, aut si quid naturæ extraneum sit, ad naturalem rerum pertinet constitutionem; ac hujusmodi fuisse primi hominis integritatem contendit. Cum enim objecisset sibi, neminem esse dicturum, Adæ justitiam ex anima ejus, & corpore naturaliter veluti ex efficiente causa exortam, respondet: *Naturale non causa, aut originis suæ comparatione dicitur, sed rei, cui sic inest, ut ad naturalem ejus integritatem pertineat, sique ejus absentia*
malum,

malum, sive ex ejus principiis tanquam efficientibus causis oriatur, sive aliunde accedat, sicut manifeste patet de visu, auditu, sanitate corporis, aliisque qualitatibus ad hominis integritatem necessariis, quas quibusdam natura non contulit, sed Christi gratia reparavit; has enim nemo supernaturales vocat, aut naturales esse negat, sed earum dumtaxat generationes. Quapropter sive ex natura principiis tanquam efficientibus causis orta fuerit hominis justitia, sive a Deo immediate illi collata (sicut plerique de anima rationali tradunt, quam tamen nemo supernaturalem esse arbitratur) adhuc tamen illi naturalis fuit; quia sic ad ejus integritatem pertinebat, ut sine ea non possit salva consistere, miseriaque carere. Igitur naturale usurpat Bajus tripliciter. 1. quatenus a naturæ principiis enascitur, ut visus, & auditus. 2. quatenus carentia ejus sit privatio naturalium donorum, licet natura bona illa non conferat; ut fuit visio reddita cæco nato, quæ supernaturalis fuit tantummodo quæ ad mirabilem ejus reparationem. 3. quatenus ad naturalem conditionem spectat, quamvis a naturæ principiis minime suboritur; cujusmodi est rationalis anima, quæ a principiis naturæ non dimanat; nec tamen supernaturalis, sed naturalis est, quia ad hominis pertinet constitutionem. Quovis ergo modo naturalem intellexerit Bajus primi hominis integritatem, in sensu malo intellexit; quum supernaturalem numquam recognoverit. Quid plura? ipsas percurrat Tournelius propositiones ab Ecclesia damnatas, incurratque in 21. hisce expressam terminis: *Humana natura sublimatio, & exaltatio in consortium divina nature debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis*. Jam vero qui naturæ integritatem ita vocat naturalem, ut asserat, non esse supernaturalem, dubio procul autumat, esse vel naturam, vel ejus proprietatem: ita Bajus: ergo &c. Integritas enim, quæ naturæ solum dicatur debita, quatenus legi subest ordinatissimæ providentiæ, supernaturalis revera est, & a Deo justissimo Provvisore donatur supra naturam, ut Augustiniensis Schola defensat.

272. Reponent fortasse Tournelistæ Bajum in 21. Apologiæ articulo sic scribentem: *Non dixi (quod me etiam dixisse calumniatur) humanæ nature sublimationem esse dicendam naturalem, & non supernaturalem; sed dixi sic esse naturalem, ut tamen in nobis recte supernaturalis dicatur: Sicut visus diceretur supernaturalis in illis, quibus divina virtute per miraculum esset restitutus*. Non ergo negavit Bajus, integritatem esse supernaturalem. Verum, si, hoc minime obstante, naturalem adpellaverit; Summique Pontifices hoc condemnarunt, inferri legitime poterit, in hoc sensu damnatam fuisse propositionem, quod integritas debita fuerit titulo Providentiæ, quamvis aliunde supernaturalis ab Augustiniensibus affirmetur.

Opus tamen luderent Tournelistæ; ita siquidem negavit Bajus integritatem primævam esse supernaturalem, ut hanc affirmaverit, esse in substantia naturalem, quod satis superque ostensum est. Nec oppositum evinci potest ex alatis Bajanæ Apologiæ verbis. Quo enim sensu humanæ nature sublimationem affirmat supernaturalem? quoniam ad supernaturalem dignitatem instrui-mur per Christum, eo plane modo, inquit cap. 10., *quo sanitas corporis gratia est, cum neque viribus nature, neque opera Medici reparari potest, sed sola Creatoris beneficentia redditur*. Hoc autem nihil est aliud quam naturæ sublimationem fateri supernaturalem per accidens, quod Protestantibus commune est. Ergo Bajus revera docuit ad naturæ constitutionem pertinere primi hominis integritatem; Atque hoc sensu damnabili, jamque damnato naturalem adpellasse. Hæc de objectatis propositionibus 26. & 78.

273. Nunc de duabus aliis agamus nempe 55. *Deus non potuisset ab ini-*
De Gratia Christi, Tom. I. P tio

tio talem creare hominem, qualis nunc nascitur, & 79. Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari, & institui sine iustitia originali. Vi contradictionis in Adversantes argumentum illico retunditur; scilicet potuisset Deus ab initio hominem creare cum originali labe; quandoquidem hac labe maculatus nunc enascatur homo. Item creari a Deo potuisset, & institui sine originali iustitia; quod quam indecens sit, & injustum late examinavimus in probationibus, & ex Divo Bonaventura, cujus verba protulimus num. 246. satis abunde pater. Et revera non indecens modo, & injustum, sed plane dicam factum impossibile illud primum; quum nullum ante se genitorem fontem habuerit Adam, per quem culpa infectus progigneretur. Defectus porro originalis iustitiæ, non peccatum quidem originis, sed rectitudinis tamen carentiam supponit; carentia autem rectitudinis peccatum utcumque connotat: consequenter nisi in originali; in actuali peccato potuisset homo creari. Ast Conditoris Sanctitati quid magis repugnans?

274. Dicam igitur cum P. Macedo, & Cardinali Norisio, ille in 2. colat. volumine col. 8. diff. 1. §. 3., hic 3. Vindic. cap. §. 2. Nonnullas Baji propositiones *sustineri posse in rigore, & proprio verborum sensu*, ut ait Pontifex; quarum profecto sunt binæ illæ, quas præ manibus habeo. *Quid enim, queso, verius*, inquit Macedo, *& ad fidem congruentius, quam dicere, Deum non potuisse hominem creare in statu peccati originalis, in quo nunc nascitur?* Ego vero non *ad fidem congruentius* tantummodo, sed de fide absolute pronuncio; Ceteroquin Præadamitarum fabulam renovemus oportet; *& ad fidem congruentius* potius dicam, hominem a Deo condi in actuali peccato non potuisse. Cur igitur damnatis articulis hosce duos accenset Bulla? Tene. Articuli ex Baji scriptis excerpti damnantur *respective*, & ex hisce aliqui propter scandali, & offensionis periculum. Non igitur solitarii; verum prout alter ad alterum refertur, & scandali vel offensionis occasio est, perpendi debent. Porro edocuit Bajus in articulo 74. *Concupiscentiam in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum esse*: Cum ergo dixerit, *Deum non potuisse ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*, vel intellexit, originalem culpam secludere; & hoc est verissimum; vel intellexit, semovere concupiscentiam, quatenus peccatum formaliter sit: Et erravit, hæreticis favendo recenter a Tridentino damnatis, quibus scandali, & offensionis fuit occasio. Et sane ita sensisse suspicari non incongrue potest, si hunc 55. articulum cum 74. conferamus. Quid vero contra positionem, sententiamque nostram, quæ concupiscentiam docet quidem per se malam, quatenus a malo est, & ad malum nos inclinans, & protrahens; non autem malum, quod formaliter peccatum sit? Afferimus itaque non potuisse hominem condi cum effræni concupiscentia, quæ sit formaliter peccatum; ad peccatum tamen inclinantem damus concupiscentiam, quamvis neque cum concupiscentia ad malum nos alliciente nasci, Conditoris bonitas, & iustitia minime patiatur; quod nitide deducitur ex ipsa Baji propositione in ampla, qua promittitur, expressione: *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*; nempe cum originis peccato; quo fit, nec cum perduelli, & lacertosa concupiscentia, quæ a peccato, & pœna peccati est, creare hominem potuisse. Adeunda est probatio, quam sub num. 245. posuimus.

275. Breviter de articulo 79. *Falsa est Doctorum sententia &c.* Præmonui, quosdam Baji articulos fuisse *respective* proscriptos. Vidimus, primævam integritatem, non supernaturale, sed donum naturale a Bajo volitam. Hinc cum

cum Censura notet *Doctorum sententiam*, primum hominem potuisse a Deo creari, & institui sine *justitia originali*; hic fortasse iterare voluit articulum 21.; quo tradit, originalem justitiam, quæ perinde est, ac primæva integritas, ad naturæ constitutionem pertinere; quapropter noluit, posse hominem a Deo creari absque eo, quod sui constitutionem ingreditur. Hæc vero pulsantne *natura puræ* impugnatores? Connumerant inter naturalia dona sanctitatem, justitiam, integritatemque illam, qua homo primus exornabatur? Jam satis dictum. Tournelianas objectiones prosequamur.

276. *Non repugnat*, inquit, (ostensa jam non repugnantia status *naturæ puræ* ex parte hominis) *non repugnat ex parte Divinæ justitiæ bonitatis, & providentiæ; quia absque ullius injuria, & lesione suæ justitiæ, & bonitatis, potest Deus id omne denegare, quod pure gratuitum est, quod ex mero suo beneplacito dependet, ac nemini debetur: Atqui talis est originalis justitia: Ergo &c.*

Responderetur assumptum negando, quod cum probatur, distinguendum est inter id, quod non debetur termino præcise tali, quodque debetur termino ratione principii sapientissime sic, vel sic ordinantis. Originalis justitia utique non debetur rationali creaturæ, ad quam terminat; quippe hujusmodi est, ut cum mereri nullo pacto possit; debetur tamen ratione principii, a quo ad supernam beatitudinem ipsa ordinatur tamquam ad finem, qui a quolibet ordinate agente intendi nequit, quin media ordinentur ad finis consecutionem congrua. Quis vero inficias ibit, originalem justitiam, & rectitudinem medium esse aptissimum, ut Creatura Deo famuletur, eoque fruatur? Quid absurdius, creaturam a Deo condi, ut cum Deo ipso in æternum beate vivat; simulque condi absque gratia, quæ justam, rectam, Deoque gratam faciat? Plura jam diximus num. 231. semperque mente obvolvendum, quod, Augustino duce & magistro, scripsit de primo principio Divus Bonaventura: *quia optimum non debuit facere hominem, nisi bonum, ac per hoc innocentem, & rectum.*

277. Opponit 2. Tournelius ex Divo Augustino. Sanctus hic Doctor lib. 3. de lib. arb. cap. 20. ut Manichæos refellat, qui duo principia admittentes, bonum unum, alterum malum, hoc vituperabant tamquam auctorem ignorantiae, qua excæcamur, & difficultatis, qua preminur, bene vivendi; quatuor supponit modos, quibus Animæ produci possunt, corporibusque copulari; quorum secundus est, si singulæ Animæ in singulis corporibus a Deo per creationem infundantur: qui modus peccatum aliquod supponit, vel non; in utroque autem casu docet Augustinus, non esse culpandum Deum, quod cum ignorantia, & difficultate nascamur, sed magis laudandum. Modus iste aperte includit, & probat de possibili statu *naturæ puræ* hypothesein. Supponit enim S. D., aliquam animam ante peccatum, & ante omnem vitam suam culpabilem, talem nasci, qualis nascitur post peccatum; idest cum ignorantia, difficultate, ceterisque vitæ hujus ærumnis: docetque tali animæ sic nascenti ignorantiam, atque difficultatem non fore supplicium peccati, sed proficiendi admonitionem, & perfectionis exordium. Audiatur S. D. *Si ergo altera (anima) talis esse cæpit, non solum ante peccatum, sed ante omnem vitam suam, qualis alia post vitam culpabilem facta est, non parvum bonum habet, unde Conditori suo gratias agat; quia ipse ortus ejus & inchoatio quovis perfecto corpore est melior. Non enim mediocria bona sunt, non solum quod anima est, qua natura jam omne corpus præcedit; sed etiam quod facultatem habet, ut adjuvante Creatore, se ipsam excolat, & pio studio possit omnes acquirere, & capere virtutes, per quas & a difficultate*

tate cruciante, & ab ignorantia cacante liberetur. Quod si ita est, non erit nascentibus animis ignorantia, & difficultas supplicium peccati, sed proficiendi admonitio, & perfectionis exordium. Non enim ante omne meritum boni operis parum est accepisse naturale iudicium, quo sapientiam præponat errori, & quietem difficultati, ut ad hac non nascendo, sed studendo perveniat. Hactenus cum Augustino Tournelius.

Resp. Contendit Tournelius, ex allata cum Manichæis disputatione *natura pura* hypothesein S. Augustinum delineasse. At quænam subest Tournelio idea, quæ notio, quive de hypothesei *natura pura* conceptus? Plane me præterit; quum Augustini verbis statum naturæ depingat illi, quam *puram* vocant, contrarium prorsus; quod sic ostendo. Natura in eo statu foret, ut *adjuvante Creatore se ipsam excoleret*, & *pio studio posset omnes acquirere, & capere virtutes*. . . Ignorantia, & difficultas non esset in eo statu *supplicium peccati*; sed *proficiendi admonitio, & perfectionis exordium*. Hic gratiæ elargitionem, quæ *natura pura* haud convenit, expressam habemus per *ly adjuvante Creatore*; perque subsequenter verba & ipsa gratia supponitur; quum absque illa in virtute proficere, perfectionisque gradus attingere possit nemo. Quid si ex Augustino adjungam, quod Tournelius neglexit, qua arte nescio? *Quod si*, subdit S. Doctor, *agere noluerit, peccati rea jure tenebitur*. Ubinam *natura pura* lineamenta, & characteres in Augustini verbis? Hic gratia, hic peccatum. Non ergo *status natura pura* ille dicitur, in quo nasceretur homo *sine gratia, & sine peccato*. Ecce igitur esse hujusmodi statum hunc, ait Tournelius? Perjucundum quoque est, quod Tournelius subdit ex cap. 22. lib. 3. de lib. arb. nempe; *ignorantia, & difficultas, si naturalis est, inde incipit anima proficere, & ad cognitionem, & requiem, donec in ea perficiatur vita beata, promoveri*. Fateor, nullum legisse me tractatorem, qui de *pura natura* differens, de vita beata mentionem faciat: nulla enim in eo statu merita forent, per beatam vitam remuneranda. Cave, ne beatitudinem naturalem intelligas, ut de facili intelliget Tournelista quisque; capite siquidem 20. docet S. D. iis, qui, Creatore adjuvante, ignorantiam, difficultatemque superaverint, præparasse Deum *Civitatis beatissimæ gloriam*, quod non de naturali, sed supernaturali beatitudine intelligendum est.

278. Instat Tournelius I. Nullum in ea hypothesei supponi peccatum, ait quippe Augustinus: *Si ergo altera anima talis esse cœpit non solum ante peccatum, sed ante omnem vitam suam*. Deinde supponit ignorantiam, & concupiscentiam esse primordia naturalia; quod tradit 1. Retract. lib. revocans, quæ scripserat contra Manichæos de lib. arb. *Quamvis ignorantia, & difficultas, etiamsi essent hominis primordia naturalia, nec sit culpandus Deus, sed laudandus esset, sicut in eodem 3. libro disputavimus*. II. Nullam gratiam ordinis supernaturalis in ea hypothesei Augustinum supponere; proindeque bona, quæ ibi enumerat, dona naturalis ordinis non immerito adpellari possunt: inquit enim, animam illam accipere *naturale iudicium, quo sapientiam præponat errori*.

Verum incumbit Tournelio, docere nos, quid sibi velint ea, quæ adduximus Augustini verba: quod si *agere noluerit, peccati rea jure tenebitur*. Docet autem ex tripode, ubi ait: *quamquam etsi concederemus ea (dona) esse ordinis supernaturalis, non idcirco in mente S. Augustini sequeretur, ea tali animæ in ortu suo concessa fuisse, sed in progressu dumtaxat vite ipsius*. Possibilem ergo recognoscit *naturam puram* in exordio sui peccati expertem, non in progressu, ubi, si, adjuvante Creatore, ignorantiam, difficultatemque

non

non expelleret, peccati rea iuste teneretur. At naturam puram in phantasmate hoc suo commento depingit. Attende quaeso. In exordio sui natura illa foret absque gratia, & absque peccato: paulisper progrediens adjuvante Creatore indiguisset, ne peccati rea consisteret: perinde si diceret Tournelius: *natura pura* apparet in exordio, *natura pura* in progressu evanescit. En *natura pura* in phantasmate. Tournelius ergo *naturam puram* vidit in somnis.

279. Illud alterum, quod inquit de gratia ordinis naturalis, minus innocens est; tantundem enim ajebant Pelagiani, quos arguit S. Prosp. car. de Ing. 13.

*Posse autem infantes omnes virtutis in arce
Vitam agere, & menti ingenitum servare decorem;
Arbitrio quoniam subsistit recta volenti
Naturalis honos.*

Inquit profecto Augustinus, accepisse animam ante meritum boni operis naturale judicium, quo sapientiam praeponat errori; sed probandum Tournelio erat, donum hoc naturale naturaliter praeponere sapientiam errori; quod effingi nequit, postquam dixerat S. D. quod facultatem habet, ut, ADJUVANTE CREATORE, se ipsam excolat. Hinc fit, non naturalia, sed supernaturalia dona fore pium studium, quo anima se posset excolere, necnon virtutes, quas acquireret.

280. Rem tandem penitus evolvamus, Augustini hypotheseos intimius examinantes. Et primo statuendum est, S. Doctorem cum lib. 3. de lib. arbit. Retract. hypotheseos instituere, non quam ipse autumat possibilem; sed disputationis gratia solummodo, ut Manichaeos revincat, qui duo admittentes principia, toti erant, in sustinendo supremo quodam principio mali cujuscumque effectrici; idque conabantur ostendere ex libidine cruciante, & ignorantia caecante, qua quisque nascitur. Quid Augustinus? Probandum illi fuisset, concupiscentiam, & ignorantiam non esse malas substantias, ut Manichaei sentiebant, a quadam mala suprema causa nobis immixtas; sed ærumnas ex prævaricatione primi Parentis derivatas. Unde autem prævaricationem hanc contra Manichaeos ostenderet? Ex veteri testamento, ex quo infelix hominum propago per peccatum deducitur? Rite factum contra Pelagianos, veteris testamenti auctoritatem colentes: at adversus Manichaeos testamentum vetus rejicientes, oleum perdidisset, & opus. Ex novo? hoc pro suo quodam sacrilegio depravabant, fumantes ut verum, quod volebant, quodque volebant, blasphemantes ut falsum. In hisce rerum circumstantiis en qua utitur argumentandi vi S. D., ut Manichaeos exagitet, & perstringat. Quatuor ponit hypotheses, quas ipse Tournelius exponit, & quacumque a Manichaeis admixta, ostendit, Deum nequaquam esse Authorem peccati. 1^a. est animam ex una peccatrice, per carnalem propaginem traduci; 2^a. Si singulae animae in singulis corporibus a Deo per creationem infundantur. 3^a. si omnes animae in secreto aliquo loco prius existentes, ad corpora informanda mittantur a Deo. 4^a. si ad ea corpora sponte dilabantur. In prima hypothesis libido, & ignorantia, non Deo accensenda sed primae illi, quae peccaverit. Si una anima facta est, ex qua omnium hominum animae trahuntur nascentium, quis potest dicere, non se peccasse cum primus ille peccaverit; in tertia non Deo, sed corpori, cui præexistens anima immitteretur: Deus enim præexistentem illam animam immitteret, ut corpus bene administrans, ipsi corpori felicitatem compararet. Si vero in Dei aliquo secreto jam existentes animae

mittuntur.

mittuntur ad inspiranda, & regenda corpora singulorum quorumcumque nascentium, ad hoc utique mittuntur officium, ut corpus quod de pœna peccati, hoc est de mortalitate primi hominis nascitur bene administrando, idest castigando per virtutes, & ordinatissime, atque legitime servituti subji- ciendo, & ipso comparent ordine, atque tempore opportuno cœlestis incor- ruptionis locum. In quarta non Deo, sed liberæ voluntati, quæ non pe- tendo, ut liberaretur, in ignorantia, & difficultate sponte sua permane- ret. Si autem alibi animæ constitutæ non mittuntur a Domino Deo, sed sua sponte ad inhabitanda corpora veniunt . . . earum propriam volunta- tem nullo modo Creatorem hinc esse culpandum; quandoquidem etiam si eas ipse misisset, quibus etiam in ipsa ignorantia, & difficultate liberam volunta- tem petendi, querendi, & conandi non abstulit, daturus petentibus, demon- straturus querentibus, pulsantibus aperiturus, omnino extra culpam esset. Hanc enim ignorantiam, & difficultatem studiosis, & benevolis evincendam ad coronam gloriæ valere præstaret; negligentibus autem, non ipsam ignoran- tiam, difficultatemque pro crimine objiceret; sed quia in eis potius permane- re, quam studio querendi, atque discendi, & humilitate confitendi atque orandi, ad veritatem, ac facilitatem pervenire voluerunt, iusto supplicio vin- dicaret. Eritne ignorantia, & difficultatis author in secunda hypothesisi, in qua ignorantia, & difficultas ita forent naturæ primordia, ut sine hisce ma- lis creari non posset homo, ut Manichæus contendit? absit; quandoquidem duo mala hæc pro crimine non objicerentur; sed cum hujuscemodi malis ita constitueretur homo, ut, adjuvante Creatore, utrumque superare posset. Hy- pothesis ergo a Tournelistis objecta nec pura natura est; quippe divino adju- torio homo non destitueretur ad libidinis comprimendos insultus, & ad ignorantia tenebras dispellendas; nec in Augustini sensu nequaquam possibi- lis; sed admissa tantummodo ex Manichæorum concessione: quasi diceret Ma- nichæorum debellator Augustinus: Impossibile est hoc, quod pono; sed, hoc quoque dato, non est culpandus, bene vero laudandus Deus. Ita sane. Po- Lib. r. Re-
uast. c. ii. *teram sicut feci, quodlibet horum verum esset, quæ non definite interponebam, certa tamen ratione concludere, in omnibus Deum esse laudandum, sine ulla necessitate credendi duas, sicut illi volunt, coaternas boni, & mali permix- tas esse substantias.*

281. Nugæ sunt, repetit Tournelius, asserere, S. Augustinum contra Ma- nichæos disputantem, agere ex hypothesisi impossibili, quasi impossibilis ea censeretur debeat hypothesis, qua posita, Deus culpandus non foret, sed laudandus; qua- si hæreticos jure, ac merito confutare potuisset ex hypothesisi, quam impossibilem ipse judicasset.

Inepte loquitur Adversarius, primasque argumentandi regulas vix salutasse videtur: argumentum enim ab impossibili deductum usitatissimum est penes Philosophos ad legitimas consecutiones inferendas; & ab ipso Augustino fa- ctum vidimus in verbis mox mox relatis: *Poteram sicut feci &c.* & provide quidem, sapienterque factum. Poterat enim ea, quæ ipsi supererat, discur- rendi via, hypothesis dare Manichæo possibilem, ut, hac semel data, Ma- nichæos debellaret suis ipsorum armis, parum sollicitus de natura hypothesisi possibili, vel impossibili; dummodo invicte concluderet, Deum in quovis ca- su fore laudandum, nec, qualibet missa hypothesisi, fore unquam libidinis, & ignorantia authorem, quod Manichæi volebant. Rem pluribus exemplis illu- strat studiosissimus Fr. Viator. Unum seligo. Cœli, terræque Creator est solummodo Deus: ergo omni honore, ac laude excipiendus. Manichæus re- ponet, Mundi Creatorem non esse Deum; sed subordinatum quemdam spiri- tum;

tum; atque hinc negabit Deum omni honore, laudeque dignum: etenim creatio infinitam in creante potentiam supponit, quam quisque novit, non reperiri in subordinato spiritu. Quomodo se Tournelius gereret, ut triumphum caneret adversus Manichæum? Veterisne testamenti scripturas adperiret, ubi rerum creatio a Deo immediate peracta aperte describitur? laboraret incassum, nihilque, ut cernis, conficeret. Operæ ergo pretium esset per hypothesein incedere, ex sese impossibilem; quæ tamen ut possibilis Manichæo per-
mitti posset, ut sua eadem hypothesei strictius jugularetur. En quomodo in casu sermocinandum. Quamvis non a Deo, sed ab alia altera spirituali subordinata substantia mundus conditus fuisset; Deus tamen laudandus foret; quippe cujuscunque spiritualis substantiæ solus Deus dominator est, & moderator. Vides jam creationem per Angelum factam impossibilem; legitimam tamen illationem, quæ hinc deducitur. Quis autem a deductione legitima possibilem contendet esse hypothesein? Applica, &, proportionem servata, circa hypothesein Augustini sermonem fac.

282. Opponit alterum ex Augustino Tournelius desumptum ex cap. 23. de lib. arb. *Quis ergo novit, quod ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bonæ compensationis reservet Deus, qui quamquam nihil recte fecerint; tamen nec peccantes aliquid ista perpeffi sunt?* Aliis placet & illa ejusdem capitis verba objectare: *Non enim metuendum est, ne vita esse potuerit media inter recte factum, atque peccatum, & sententia judicis media esse non possit inter premium, atque supplicium.* Quibus subnectunt, quæ leguntur in Psalm. 70. num. 1. *Quis enim diceret: quid fecisti, si damnaret justum?*

Resp. Nil evidentius quid sibi velit Augustinus in toto illo citato capite, quod sic exorditur: *Huic autem disputationi objici ab imperitis solet quadam calumnia de mortibus parvulorum, & de quibusdam cruciatibus corporis, quibus eos saepe videmus affigi.* Imperiti, quos nominat, sunt Manichæi, quibuscum iterum congreditur. Suadere conabantur imperiti illi homines, existere principium malorum omnium, ex cruciatibus corporum, quibus affliguntur parvuli. Isti, ajebant, mali non sunt propria voluntate: ergo hujusmodi erant constitutione naturæ: *aut qualis in futuro judicio deputabitur, cui neque inter justos locus est, neque inter malos, quoniam nihil peccavit?* Expedite Manichæos refellisset Augustinus, si uti Pelagianis, ita illis probare ex veteri scriptura potuisset originale peccatum; afflictationes enim corporeas, fortemque in Judicio illius peccati pœnas comprobasset. Ast, veterem scripturam, ut dixi, respicientibus ipsis, Augustino solum dabatur optio, ut eos in proprio eorum sermone caperet. De facto res cessit ex voto. Sciebant interemptos ab Herode infantes ceu martyres ab Ecclesia recipi, & honorari; qua assertione utitur S. Doctor, ut ostendat, ex infantium cruciatibus inferri nequaquam posse, eos esse malos ex institutione naturæ; siquidem corporis afflictationes parvulis prodesse possunt, & a Deo compensari; quo dato, Deus esset laudandus tanquam boni alicujus author. *Quis ergo novit, quid ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bonæ compensationis reservet Deus, qui, quamquam nihil recte fecerint, tamen nec peccantes aliquid ista perpeffi sunt?* Non enim frustra etiam infantes illos, qui cum Dominus Jesus Christus necandus ab Herode quaereretur, occisi sunt, in honorem Martyrum receptos commendat Ecclesia. Infertur hinc, dolores, quibus affliguntur infantes, non esse peccati pœnas; sed miseros ita esse ex institutione naturæ; proindeque culpandum esse Deum, qui ita miseros condiderit? Profecto non; & Augustino hoc erat satis, ut ad silentium reduceret Manichæorum blasphemantium calumnias.

283. Pari studio, atque industria diluit alteram adversantium instantiam; agebant: *qualis in futuro iudicio deputabitur, cui neque inter iustos locus est, neque inter malos?* Ubi in propatulo est, Manichæos voluisse, parvulorum vitam esse mediam inter recte factum, atque peccatum. Qua posita assertione, eos sic aggrediebatur S. Doctor. Quid inquiritis qualis deputabitur infans in futuro iudicio? Datur ne vita media inter recte factum, atque peccatum? Dabitur ergo sententia Iudicis media inter præmium, atque supplicium. Locum ergo medium obtinebunt in Iudicio infantes; ideoque neque ex infantium iudicio concludi potest, a substantia mala eorum institutam esse naturam. Ita Augustinus ex assertione Manichæorum, non ex propria opinione, quasi verum reputasset medium illum locum in Iudicio, mediamque esse posse sententiam Iudicis. Notissima enim, & præclarissima sunt, quæ de infantium loco habet serm. 14. de verb. Apost. cap. 3. *Venturus est Dominus & iudicaturus, de vivis & mortuis, sicut Evangelium loquitur, duas partes facturum est, dexteram, & sinistram. Sinistris dicturus est: Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & angelis ejus. Dextris dicturus: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: hanc regnum nominat: hanc cum Diabolo damnationem.*

NULLUS RELICTUS EST MEDIUS LOCUS, UBI PONERE QUEAT INFANTES. Ex quibus colligitur, juxta Augustini sensum, impossibilitas medi illius status, de qua supra cum Manichæis. Nam S. Doctor ratiocinatur *sicut Evangelium loquitur*: Evangelium vero ita loquitur, ut impossibile sit, aliter ab eo, quod loquitur, evenire. Textus alter ex Psalm. 70. mendosus est; irrepsitque error Notariorum incuria. Itaque non *justum* sed *injustum* legendum est, ut Maurini Patres ex manuscripto Corbejensi edidere legentes: *Quis enim ei diceret: quid fecisti, si damnares injustum.* Sic repetit Augustinus ibidem n. 15. *Si damnes omnes iniquos.... Si massam istam iniquitatis damnes, quisquam tibi dicet; injuste fecisti?* Respicere videtur ad verba Sapientie: *Ipsam, qui non debet puniri, condemnare, exterum æstimas a tua virtute.* Fusius Bellelli in mente Augustini lib. 3. cap. 26.

284. Opponere solent D. Thomæ testimonium, quod prima fronte peremptorium videtur. Est hujusmodi. *Poterat Deus a principio, quando hominem condidit, etiam alium hominem ex limo terre formare, quem in conditione sue nature relinqueret, ut scilicet mortalis, & passibilis esset, & pugnam concupiscentie ad rationem sentiens, in quo nihil humane nature derogaretur; quia hoc ex principiis nature consequitur. Non tamen iste defectus in eo rationem culpæ, aut pænæ habuisset; quia non per voluntatem iste defectus causatus esset.* En hypothesis nature puræ clare adeo expressa, ut nihil magis.

Resp. cum Hyacintho Serry, Angelicum Præceptorem considerare hominem, non uti ratione præditum, sed secundum conditionem dumtaxat animalem; sub qua consideratione cetera animalia in concupiscentie inordinatis motibus experiendis æmuleretur. Ratione vero præditus homo lacertosam concupiscentiam experitur, ut vitium, & pænā; quod in nature puræ repugnare satis ostensum est. Duplicem hanc humane nature considerationem tradit ipse D. Angelicus. *Dicendum, quod aliquid potest esse naturale homini dupliciter: uno modo in quantum est animal; & sic naturale est ei, quod concupiscibilis feratur in delectabile secundum sensum communiter loquendo. Alio modo in quantum est homo, idest animal rationale; & sic naturale est ei, quod concupiscibilis feratur in delectabile sensus secundum ordinem rationis.* Status ergo ille, quem meminit possibilem, non præferebat hominem sub hac

citima

Quæst. 4.
de malo
art. 2. ad 1.

In 2. disp.
31. q. 1.
art. 2. ad 3.

22. v. 22.

citima consideratione; vel si considerat; non fuisset status *natura pura*; quum fieri non possit, ut absque gratiæ adjutorio concupiscentia rationi pareat. Eandem doctrinam consule in lib. 4. contra Gentes, cap. 52.

S C H O L I O N I.

285. Plura a ratione petita objectant Vindices *natura pura*, quæ in idem plane recidunt. Inquiunt enim, naturæ humanæ sublimationem in divinitatis consortium, & cetera dona, quibus inferior pars superiori submittitur, esse prorsus gratuita; consequenter sine ipsis potuit condici cum homo, tum Angelus: Creaturam ex se jus non habere ad Domini sui hæreditatem; atque hinc, cum primum facta est, potuit non adoptari in filiam, atque hæreditate privari. Verum non immoror, hæc & similia retundere; quum ex iis, quæ diximus in probationibus, quæque ad sententiam nostram a Bajanismo vindicandam, protulimus, satis commode solvi possint.

S C H O L I O N II.

286. Ne vero vel levis suspicio remaneat, assertum de impossibili *pura natura* statu contineri in 35. Quesnelliana propositione *Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita natura sana, & integra*; nec non in 70. *Numquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem*; ex qua inferunt, naturam etiam infontem concupiscentia, morbis, & morte potuisse affligi. Ne, inquam, suspicio vel levis supersit de hac impacta criminatione; hic subnectam, quæ Romæ scripsit anno 1722. clarissimus Bernardus Desirant Augustiniani Instituti Doctor Lovaniensis, Theologus Cæsareus, a Clemente XI. summis studiis, & honoribus deputatus; quodque rei nostræ interest Jansenistarum, Quesnellistarum, Bajanistarum everfor strenuissimus. In prolixo volumine adversus Quesnellianas propositiones Romæ, ut dixi, edito sub Clementis XI. faustissimis auspiciis hæc habet Desirantius part. 4. pag. 3. de 35. Quesnellii propositione. *Nihil supernaturalis propositio hæc in Adamo admittit, sed omnia naturalia, omnia humana*. Addit, Quesnellium appellasse gratiam Adami *sequelam creationis*, eo modo, quo Pelagius, non formidabat vocem gratiæ, sed gratiam confundebat cum natura, & naturam, quæ opus est Creatoris, appellabat creationis gratiam. Porro dogma oppositum tradens, *Gratia Adami*, inquit, *non naturalis, sed supernaturalis erat, utpote ad supernaturalia, quæ sequelam, & ordinem naturalis creationis superabant, data erat natura sana, & integra non debita, quia nec illius pars erat, neque dabatur ad perficiendam naturam in naturalibus, sed ad elevandam eam, adjuvandamque ad ea, quæ supra naturam erant*. Hæc veram pandunt professionem eorum, qui *naturam puram* minime acceptam habent.

287. Altera propositio & ipsa perperam producit ad statum *natura puræ* propugnandum. Damnatur enim; quia connotat in baptizatis aliquid remanere, quod divinam ultionem mereatur, secus ac cum Apostolo docet Tridentina Synodus sess. 5. Ultraquamquod quis errorem scatere non cernit? Quis infantes ab Herode necatos dixerit ad ultionem, atque vindictam? Vide Fulgentium La-Fosse in *Augustino Theologo* tom. 3. pag. 117. Fulgentium Bellelli in *mente Augustini* part. 2. pag. 267. Aloysium Turrianum tract. cont. errores Baji cap. 9. num. 16.

EXERCITATIO IV.

De hæresi, quæ Pelagiana nuncupata est.

288. **U**T, quæ de divina Gratia sumus prosecuturi, seriam methodum habeant, atque a Theologorum concertationibus ad fidei dogmata Apostolorum, & Ecclesiæ doctrinis firmata viam sternant; hæresim, quæ Pelagiana nuncupata est, in medium hic advocamus. Imperfecti siquidem laboris, & curæ inanis plane foret in Christi gratiam diu, multumque incumbere, camque tueri, si, quos habuit primarios hostes, ignoraremus. A Pelagio nomen sortita est hæresis, quam in præsentiarum adimus; quippe is fuit Pelagius, qui hanc instauravit, propagavitque latius. Ceterum ante Pelagium extitere, qui de divina gratia male sentientes, venena Pelagio propinarunt. Videndum igitur quinam fuerint primi hæreseos Pelagianæ natales.

PROPOSITIO.

Origenes, Rufinus Aquilejensis, ac Theodorus Mopsuestæ Episcopus primarii hæreseos Pelagianæ authores.

289. Ne dubium ullum irrepit, an relati in positione nostra Scriptores Pelagio facem præbuerint, ab iisque Pelagius revera hauserit impiam de gratia doctrinam; in propatulo ponam eorum dogmata, atque iis plane consona comperies, quæ Pelagius postea tartareo furore promovit.

§. I.

De Origene.

290. Ab Origene exordium sumens, dabo primum quæ de famoso Scriptore hoc protulit non uno in loco Hieronymus eum adpellans in fine Dialog. Pelagianorum *Amasium*, Pelagianique *erroris principem* in epist. ad Ctesiphontem; ubi contra Pelagium excandescens: *doctrina tua*, inquit, *Origenis ramusculus est*. Et sane quid docuit ex post Pelagianorum secta? Ad tria præcipue capita revocat Augustinus illorum paradoxa, quibus universum dogma innixum fuit. *Tria sunt, ut scitis, quæ maxime adversus eos catholica defendit Ecclesia: quorum unum est, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, quoniam Dei dona sunt, & Dei gratia etiam conferuntur merita universa iustorum. Alterum est, in quantacumque justitia sine qualibuscumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere. Tertium est, obnoxium nasci hominem peccato primi hominis, & vinculo damnationis obstrictum, nisi reatus qui generatione contrahitur, regeneratione salvatur.* Si tria hæc adversus Pelagianos Catholica defendit Ecclesia, palam est, asseruisse, gratiam secundum merita nostra dari, homines posse nativis viribus omnia peccata vitare, & absque peccato vivere, peccatum denique originis denegasse. Verum tria hæc sunt, quæ Origenes solemniter jam evulgaverat. Legito primum Peri-archon librum cap. 8. Ibi asserit Angelos diversa officia obtinuisse *ex suis quemque meritis, & studiis*; & absurdiora sunt, quæ habet secundo libro cap. 9. quæ utique recto sensu possent intelligi; quippe & Augustinus de creatura innocente loquens, iis utatur phrasibus, quæis innocentis crea-

creaturæ libertas non modice extollitur; At sensa, quæ Origenes pandit, ubi de homine in statu lapso sermonem facit, haud sinunt, sensu non malo ea intelligere quæ de Angelis differit. Capite septimo citati libri Præcurso-rem Baptistam in utero matris sanctificatum ex meritis plane vult; putatque absurdum, sanctificari quempiam non ex meritis; alioquin Deus, illum si audias, injustitiæ inculatur, personarumque acceptator dicitur. *Si non judicio, inquit, nec pro meritis replere aliquos Deus videatur Spiritu Sancto, & sanctificare non merito; quomodo effugiemus illam vocem, quæ ait: Numquid injustitia est apud Deum? absit: vel illud: Numquid personarum acceptio est apud Deum? hoc enim consequitur eam defensionem, qua anima subsistere simul cum corporibus asseveratur;* quapropter defendit ipse, Præcurso- ris animam ante corpus extitisse, ut sanctificationem promereri antea potuisset. Ergo Origenis dogma fuit, gratiam ex meritis dari, quod totius Pelagianismi basis deinde fuit.

291. Illud alterum de hominis impeccantia, quod Pelagiani tenuerunt, & Origenes ipse in votis habuit. Testis adest Hieronymus, qui præ cæteris Origenis libros insectatus est. *Illud autem Origenis proprium est, affirmat Doctor sanctissimus, impossibile esse humanam a principio usque ad mortem non peccare naturam; & rursus esse possibile, cum se quis ad meliora converterit, ad tantam fortitudinem pervenire, ut ultra peccare non possit.* Sed Origenem ipsum audire præstat, qui Scripturæ loca necessitatem gratiæ affirmantia ad tentationes vincendas intelligit de virtute a Deo nobis ministrata; quæ alia non sit a libero voluntatis arbitrio; unde fiat, per solam arbitrii facultatem tentationes quascumque vincere non posse. Origenis verba reddamus. *Ea autem virtute, quæ nobis data est, ut vincere possimus, secundum liberi arbitrii facultatem aut industrie utimur, & vincimus, aut segniter, & superamur.* Ergo ante Pelagium posse hominem absque divino adjutorio non peccare, Origenes sensit.

292. Quod si Scriptoris hujusce principia introspeciamus, facile nobis erit agnoscere ab ipso sublatam originalem culpam, quod tertium Pelagianorum Paradoxon evasit. Ubi enim recurrit, causam investigans miseriarum, quibus in hac vita affligimur, & concutimur? Non ad demerita, quæ ab origine propter culpam nobis insunt; sed ad peccata in alia superiori vita perpetrata, ob quæ nascentes animæ pœnas luunt. Sin minus; reprehendendus est Deus, qui alieni peccati causa nos plectit. *Justitia debet Creatoris in omnibus apparere, quæ ut mihi videtur, ita demum lucidius ostendetur, si causas diversitatis uniuscujusque vel cœlestium, vel terrestrium, vel infernorum in semetipso præcedentes nativitatem corpoream habere dicatur.* Errorem hunc eberat Origenes a Gentilibus Philosophiæ cultoribus, contra quos dixit Augustinus: *Hujus evidentia miseria gentium philosophos nihil de peccato primi hominis sive scientes, sive credentes compulsi dicere, ob aliqua scelera suscepta in vita superiore pœnarum luendarum causa nos esse natos.* Hinc horum Philosophorum figmenta, & deliria adoptans Origenes, sustulit cum ipsis peccatum originale, quod ceu miseriarum fontem cum catholica Ecclesia lugemus.

293. Origeni adscriptæ feruntur homiliæ in Leviticum: & sane primæva culpa aperte ibi docetur. At placet nonnullis illius operis authorem habere Cyrillum Alexandrinum; unde inter illius volumina *homiliæ in Leviticum* accensentur; dubii Scriptoris esse Vossius contendit lib. 2. Hist. Pelag. p. 1. thes. 6. Hisque assentiri videtur Norisius lib. 1. Hist. Pelag. cap. 1. Ergo ex doctrina in illis homiliis contenta argumentum non satis aptum deducitur, ut ab isto Pelagiano dogmate Originem vindicare quis possit.

294. Neque nos præterit, Pelagium ipsum in Diospolitana Synodo, ubi de Inferni æternitate agebatur adversus Origenem inclamasse dicentem: *Et si quis aliter credit, Origenista est.* Verum subdola hæc fuit execratio; quum Pelagius optime noverat, Latinos de Origene male sentire: Hinc, ne & ipsum male exciperent, Origenem callide coram Patribus improbavit. Habemus & testimonium Pamphili, qui Origenis fidem vindicat. Quæ porro Pamphilo fides? Nonne Origeniano luto & ipse hæret, animarum præexistentiam, vitamque anteaetam defensans? Ita sane de Pamphilo doctissimus Huetius. Quod si gratiam Dei Origenes quandoque commendat; absit, hoc esse catholice factum: Gratiam enim, quam prædicat, præcedentibus meritis debitam contendit, quod purum, putumque Pelagianismum sapit. De mala igitur Origenis fide minime est ambigendum.

§. II.

De Rufino.

295. Hic non de Palæstino, vel Syro, sed de Aquilejensi Rufino sermo est. Syrum, aut Palæstinum faciunt nonnulli Rufinum hunc eo decepti, quod ex Syria Romam venit, postquam annis quinque supra viginti in Oriente degit. Ast in Aquilejensi pago natus est, ut ipse fatetur in literis ad Anastasium Papam Aquilejæ datis: *post triginta, inquit, fere annos parentibus redditus sum; & durum satis, atque inhumanum erat, si tam cito desererem eos, quos tam tarde reviseram.* Aquilejæ Monachum induit prope annum 370. Valeriano Episcopo, ac Chromatio ejus Ecclesiæ Presbytero. Monachorum Orientis, & præcipue Didymi fama permotus Alexandriam se contulit; Didymique per sexennium auditor fuit, ut ipse lib. 2. Invektiv. contra Hieronymum fatetur. Quodnam vero doctrinæ genus haurire potuit ab Origenista Magistro, cujusmodi erat Didymus, qui una cum Origene in V. Synodo fuit propterea damnatus?

296. Naturales arbitrii vires nimium extulisse Rufinum, ut assereret, gratiam ex meritis dari, compertum habent eruditi, quos inter Norisius. Hinc Gelasius Papa in edicto de libris recipiendis ait: *Quoniam beatus Hieronymus Rufinum in aliquibus de arbitrii libertate notavit, illa sentimus, quæ prædictum beatum Hieronymum sentire cognoscimus.* De facto nonne recte sentire judicat, qui dicit, *inequalitatis causas unamquamque sibi animam jam ex anterioris vitæ, quam in cœlestibus habuit, motibus, ac sensibus comparasse?* Anteaetam ergo vitam asserens, qua supernaturalia dona sibi comparare quis possit; gratuitam divinorum auxiliorum largitionem penitus evacuat; quod in Origene jam adnotavimus.

297. Ultra quod opinionem de hominis impeccantia ita in amoribus habuit, ut libros Evagrii Pontici Monachi, ac Sexti Philosophi Pythagorici, in quibus impeccantia inculcabatur, latine reddiderint, quemadmodum ab Hieronymo discimus. *Hujus (Evagrii) libros per Orientem græcos, & interpretante discipulo ejus Rufino plerique in Occidente lætitant;* atque ad lecturam fervidius promovendam, libros Sexti Philosophi evulgavit sub nomine Sancti Sixti Papæ & Martyris. Nonne vaferrime factum?

298. Quid denique senserit de originali peccato, satis superque prodit ex testimonio Pelagianorum se se jactantium, a Rufino didicisse, non dari. Unus sufficiat Cœlestius, quem Pelagianorum facile agnosces cum Pelagio ipso magistrum. A Concilii Carthaginensis Patribus interrogatus, ut suam de pec-

de peccati originalis traduce sententiam diceret, respondit, Augustino nar-
 rante: *Dixi de traduce peccati, me dubium esse, ita tamen, ut cui donavit* Lib. de
Deus gratiam peritiam, consentiam, quia diversa ab eis audiui, qui utique pecc. orig.
in Ecclesia Catholica constituti sunt Presbyteri. Paulinus Diaconus dixit: cap. 3.
dic nomina ipsorum: Cœlestius dixit: Sanctus Presbyter Rufinus Roma, qui
mansit cum Sancto Pammachio; ego audiui eum dicentem, quia tradux pec-
cati non sit. Paulinus Diaconus dixit: Est aliquis alius? Cœlestius dixit:
Non tibi sufficit unus Sacerdos? Quo alternante dicendi modo satis comper-
 tum est, de peccato originali Cœlestium dubitasse; atque Rufinum eum fuisse,
 qui absque ulla hæsitatione negavit. Tria ergo præcipua, quæ fuerunt
 Pelagianorum paradoxa, in Rufino habemus. Si plura quis cupiat eruditione
 sane plenissima, adeat citato loco Norisium, & Natalem ab Alexandr. sect. 4.
 cap. 6. art. 33. ubi Garnerii Societatis Jesu professoris confectationes evacuat,
 queis contendit, Rufinum alium esse ab Aquilejensi, quod Marius Mercator
 ipsum natione Syrum vocet. *Quasi, inquit Clar. Natalis, circa Rufini Pa-*
triam falli non potuerit Marius, aut natione Syrum existimare non potuerit
ac dicere, qui tot annorum intervallo in Syria peregrinatus fuerit, & com-
moratus.

§. III.

De Theodoro Mopsvesteno:

299. Quis fuerit Theodorus Mopsvestiæ Præsul, quæque ejus fortuna, at-
 que vicissitudo, penes eruditiores Criticos notum est. Hic non historicam
 de Theodoro narrationem aggredimur, sed de illius Pelagianismo rem pan-
 dimus. Attamen dicam paucis. Patria fuit Antiochenus; quinque enim Se-
 niores in Mopsvestena Synodo congregati anno 550. collatione 5. *Theodorum*
veterem Antiochenum adpellant. Libanium apud Antiochenos Sophistam ce-
 leberrimum habuit magistrum una cum Joanne Chrysostomo. In forensibus
 causis diu incubuit: At Chrysostomi suasionem forum reliquit, vitamque Mo-
 nasticam amplexus est. Verum Monasticæ disciplinæ minus amator, Urbem,
 ac forum repetiit, & nuptiis se dare meditabatur; donec Chrysostomi literis
 divina phrasi plenissimis admonitus, consilium mutavit in melius, & sub
 Carterii, & Diodori disciplina Sacrarum literarum assumpsit studia, in qui-
 bus brevi temporis intervallo mirifice profecit. Interea moritur Olympius
 Mopsvestiæ Episcopus, & Theodorus suffectus est, qui, jam tribus a Proto-
 gene vita functis, quarto loco fuit illius Ecclesiæ moderator. Plura edidit
 volumina, doctrinaque vere apostolica plures confodit hæreses; sed intempe-
 rantis ingenii vir nova intentans, absurdissime erravit, errorisque factus est
 magister; & Pelagianis semitas paravit, quod in præsens præstat examinare.

300. Perentorium rei nostræ testem habemus Marium Mercatorem Pelagio,
 ac Juliano coævum, cujus mentionem facit Augustinus lib. de 8. quæst. ad
 Dulcitium in solutione quæst. 3. inquires: *de illis autem, qui rapiuntur in*
Nubibus in quadam Epistola, quam scripsi ad filium meum nomine Merca-
torem, quæ incipit: Procul dubio notissimum vobis, cum me consulisset de
quibusdam quæstionibus Pelagianorum, qui negant, mortem esse peccato retri-
butam. Mercatoris scripta, indicante eruditissimo Cardinali Bona, in Vatica-
 na Bibliotheca reperiit Norisius; & beneficio Patris Laurentii Brancati. Scoti-
 cæ Academiæ professoris, ejusdemque Bibliothecæ Præfecti pervolutavit at-
 tentissime. Ad manus ergo Norisii venit volumen MS., cui commonitoria
 Marii

Marii Mercatoris inserta sunt, ibique fragmenta quædam Theodori inventa a Mario ipso de Græcis translata. Jam vero Mercator, qui Theodori libros legerat, scriptos illos dixit contra *Sanctum Augustinum defendentem originale peccatum*. Hinc docuit, Adamum mortalem factum, sive peccasset, sive non, morti cessisse; quæ non peccati merito, sed necessitate naturæ illi accidisset; quod primus Synodi Africanæ canon in Pelagianis damnavit. Augustinum insultat ceu novum peccati originalis assertorem, ostendens ex Ezechielis 18. *Patres manducaverunt uvam acerbam, & filiorum dentes obstupescunt*. Quod alterum pro altero Deus omnino non puniat, sed unusquisque pro delictis suis redditurus est rationem. Sed nihil horum, inquit, perspicere potuit mirabilis peccati originalis assertor; quippe qui in divinis Scripturis nequaquam fuerit exercitatus, nec ab infantia, juxta Beati Pauli vocem sacras didicerat literas; sed sive de Scriptura sensibus, sive de dogmate sepe declamans multa frequenter inepta proposuit contraria videlicet ipsis Scripturæ dogmatibus, quæ plurimis impudenter exprompsit. Nam potentia metus nullum contra sinebat effari; sed tantummodo tacui, qui divinarum Scripturarum habebant notitiam, detrahebant. Novissime vero in hanc dogmatis recidit novitatem, qua diceret, quod ira, atque furore Deus Adam mortalem esse præceperit, & propter ejus unum delictum cunctos necdum natos homines morte mulctaverit. Sic autem disputans non veretur, nec confunditur ea sentire de Deo, quæ nec de hominibus sanum sapientibus, & aliquam justitiæ curam gerentibus umquam quis æstimaret &c. Nec Julianus ipse inter Pelagianos audacissimus in Augustinum tam audacter postea debacchatus est. Itaque in Origene, Rufino Aquilejensi, & Theodoro Mopsvesteno tres habemus hæresis Pelagianæ Prodomos; quod ostendendum suscepimus.

§. IV.

De Pelagio.

301. Quamvis ante Pelagium male docuerint Origenes, Rufinus, Theodorus, ut vidimus; nihilominus eorum nemo nomen fecit hæresi, quam aggredimur impugnandam; sed Pelagius ille fuit, a quo nomen accepit; unde *Pelagiana* dicitur: Pelagius siquidem hanc adeo nervose promovit, ut bellum inde exortum Africam, Asiam, atque Europam tenuerit.

Pelagii
Patria.

In qua Regione natales sortitus sit Pelagius, primo dicam. Patria Britannum faciunt Scriptores fere omnes, quibus hæreticus ille homo fuit perspectissimus. Et quidem Prosper initio carmine *de Ingratis* canit

*Dogma, quod antiqui sariatum felle Draconis
Pestifero vomuit Coluber sermone Britannus.*

& inferius cap. 34.

*I procul insana impietas, artesque malignas
Aufer, & auctorem comitare exclusa Britannum.*

& in Chronico ad Lucii, & Heracliani consulatum ait: *Pelagius Brito dogma nominis sui contra gratiam Christi, Cælestio, & Juliano auditoribus, exerit*. Augustinus item scribit, *Britonem fuisse cognominatum*; quod confirmat Orosius in Apologetico dicens: *Britannicus noster mox, ut voluerit, se posse confidit*. Fallitur ergo Danæus comment. in lib. S. August. de hæresib. cap. 88.,

Epist. 106.
ad Pauli-
num.

cap. 88., Pelagium natum affirmans in Gallia Celtica; unde *Gallum Britonem vocat*: fallitur, inquam: etenim quum Pelagius natus est, Provincia illa Galliarum nondum Britannia nuncupabatur. Fallitur & Vossius, qui Pelagium Scorum vocat: ni velimus dicere a Vossio sic adpellari, eo quod in illa insula Pelagiana hæresis profundiores radices egerit; quemadmodum hoc sensu Scorum dixisse videtur D. Hieronymus præfatione in Jeremiam, ut Petavio arridet de Pelag. hist. cap. 1. n. 2.

Lib. 1.
Hist. Pel.
cap. 3.

302. Pelagii nomen multis fuisse commune constat. Hinc, etsi convenient Scriptores, Pelagium nostrum Monachali instituto se dedisse, unum præ alio quandoque sumunt. Fuit ergo Pelagius professione Monachus, scribente Augustino: *Pelagianorum est hæresis hoc tempore omnium recentissima a Pelagio Monacho exorta*. Ast errant Scriptores Anglici, qui in Cœnobio Bangorien- si prope Cestriam, ubi bis mille, & centum Monachi vixere, Abbatem faciunt: Siquidem Zosimus Papa in Epistola ad Aurelium, & Afros Episcopos Pelagium vocat *laicum virum ad bonam frugem longa erga Deum servitute nitentem*. Propter nominis, & professionis similitudinem factum est, ut de Pelagio nostro locutum fuisse Chrysostomum, dixerint Baronius, Vossius, Usserius, alique Chrysostomi Epistolam legentes anno 405. in exilio datam, ubi de Pelagio Monacho magno dolore se affici profitetur. Verum de alio, non de Britanno verba facit Chrysostomus. Liquidum enim est, Augustinum lib. 3. de peccatorum meritis, & remiss. cap. 1. bene de Pelagio sentire. *Verum*, ait, *post paucissimos dies legi Pelagii quedam scripta, viri, ut audio, Sancti, & non parvo profectu Christiani*; iterumque de Pelagio scribens c. 3. inquit sic exordiendo: *Verumtamen nos non negligentes oportet advertere, illum, sicut eum, qui noverunt, loquuntur, bonum, ac prædicandum virum*: cujus elogii dum meminit 2. retract. lib. cap. 33. ita habet: *Pelagii ipsius nomen non sine laude aliqua posui*, in citato libro de peccat. merit. quia *vita ejus a multis prædicabatur: & ejus illa redargui, quæ in suis scriptis non ex persona sua posuit, sed quid ab aliis diceretur exposuit; quæ tamen postea jam hereticus pertinacissima animositate defendit*. Scripserat autem Augustinus libros de peccatorum meritis, & remissione post Cœlestii damnationem, quæ, ut constat ex Epistola Synodica Carthaginensis Concilii, contigit anno 412. Jam vero recale, Chrysostomum lapsum Pelagii lugere anno 405., quo tempore, ut ex Augustino novimus, bona erat apud plerosque Pelagii fama, ejusque nomen cum laude communiter prædicabatur. Quod argumento est, non de Pelagio Britanno; sed de alio quopiam Monacho condoluisse. Ita animadvertit Clar. Petavius: & Norisius insuper autumat, Pelagium ante annum 411. numquam transfretasse in Orientem, ut Chrysostomo potuerit esse cognitus. Refert Eminent. Scriptor ex Mario Mercatore, Rufinum Romæ degentem quæstionem rectæ fidei inimicam induxisse, quam, cum per se proferre minime auderet, *Pelagium gente Britannum Monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit*. Rufinus autem anno 396. Romæ cum Pelagio commorabatur; ibique longo temporis intervallo Pelagius convixit; ut Augustinus testatur: *alia quoque ipsius in Urbe Roma, ubi diutissime vixerat, atque in his fuerat prius sermonibus, contentionibusque versatus &c.* Porro si ante annum 411. in Orientem se contulisset, ut Chrysostomus scribens anno 405. eum nosceret, incongrue diceretur, Romæ cum Rufino diutissime vixisse. Quo enim modo ab anno 396. Romæ vixit diutissime, si anno 405. in Oriente Chrysostomo cognitus extiterit? Hinc Norisius satis probabile tenet, Pelagium in Occidente Monachum induisse, & capta a Gothis Roma, in Orientem primitus transfretasse.

Professio.

De hæres.
cap. 88.

Lib. 2. de
pecc. orig.
cap. 21.

Scripta.

De grat.
Chr. c. 35.De heret.
cap. 88.

Gesta.

De gestis
Pelag. c. 22.De heret.
cap. 88.

303. De Pelagii scriptis, & doctrina summam dicam. In catalogo de Script. Eccl. intexto ab Honorio Augustodunensi, & Gennadio tres adnumerantur libri, quos de Trinitate Pelagius scripsit, quum adhuc Romæ confisteret ante annum 396., Rufino Romæ nondum agente. In hisce libris dispungitur processio Spiritus Sancti a Filio, & a solo Patre statuitur, quod impium dogma Mopsvestenus jam promoverat. Anno 405. literas dedit Paulino, quarum Pelagius ipse meminit anno 417. hæc ad Innocentium scribens: *Legant illam Epistolam, quam ad summum virum Paulinum Episcopum ante duodecim fere annos scripsimus.* Epistolam hanc sane legit Augustinus, atque ait: *inveni, eum pene per totam non immorari, nisi in facultate, & possibilitate natura, & pene ibi tantum Dei gratiam constituere.* Edidit commentarios in Epistolas Pauli in 3. de peccat. meritis libro cap. 1. ab Augustino commemoratos, affirmante, se legisse *Pelagii quedam scripta quæ in Pauli Apostoli Epistolas expositiones brevissimas continerent.* Peccatum originale in brevissimis hisce expositionibus tollitur: totusque est Augustinus in præcitato libro, ut Pelagii argumenta referat, & exsufflet. Anno 408., vel 409. ineunte paullo ante quam ab Urbe Roma ejiceretur scripsit librum *Consolatorium, & Hortatorium* alterum ad viduam, quam esse putat Garnarius vel Julianam Demetriadis parentem, aut Albinam Piniani socrum. Syraculis erat una cum Cœlestio fidissimo, quum hæc scriberet; quibus peractis anno 411. ad Africam vertentes ad Hipponem pervenerunt; inde Carthaginem, ubi, Concilio coacto, Cœlestius excommunicationis sententiam subiit, eo quod originale peccatum liberius ea in regione negaret.

304. Postquam cum Discipulo Cœlestio Pelagius Carthagine per aliquod temporis substitit, paullopost in Asiam profectus est. *Posteaquam, ait Augustinus, in Africam venit, me absente, nostro, idest Hipponensi littore exceptus est, ubi omnino nihil ab illo hujusmodi auditum est, quia & citius, quam putabatur, inde profectus est; Postmodum ejus faciem Carthagine, quantum recolo, semel vel iterum vidi, quando cura collationis, quam cum hæreticis Donatistis habituri eramus, occupatissimus fui, ille vero etiam ad transmarina properavit.* Collationis hic meminit S. Doctor, quæ anno 411. ab Honorio Imperatore indicta fuit Catholicos inter & Donatistas. Habes interea, Pelagium de facie ab Augustino fuisse cognitum, & in Asiam transmigrasse. Cœlestio jam Carthagine damnato, scripserat Augustinus libros *de peccatorum meritis, & remissione*, quibus Pelagianum dogma impetebat: & Hieronymus Pelagium cernens in Oriente copias parantem, stylum & ipse movit, tresque edidit Dialogorum libros Pelagianam hæresim confodientes. Infremuit Pelagius, atque insolentior est factus favore Joannis Hierosolymitani Antistitis, qui Pelagium virum Catholicum reputans; ejus siquidem dogmata non bene noverat; ægre ferebat, Amicum divexari, & a Cordationibus vitis male excipi. Hujusce ergo Joannis favore novas Discipulorum copias sibi in Palæstina parabat, erroresque spargebat per Orientem. Ast bono rei fato accidit, ut tunc temporis in Oriente confisterent bini Galliarum Episcopi Eros, & Lazarus ab eorum sedibus puls, qui de Religione solliciti pestiferam doctrinam Pelagii optime noverunt, & libellum contra eundem porrexerunt Eulogio Cæsariensi in Palæstina Primati, qui Diospoli (Lidda tunc nuncupata) Synodum indixit, cui quatuor supra decem interfuere Episcopi ab Augustino nominati lib. 1. contra Julianum cap. 5. Etenim protulerat testimonia Basilii, & Gregorii Nissenii Fratrum, quæ putabat Augustinus sufficere ad originale peccatum comprobandum: Julianus sufficere volebat; hinc subdit Augustinus: *Habemus alios Orientales Episcopos quatuordecim,*
Eulo-

Eulogium, Joannem, Ammonianum, Porphyrium, Eutonium, Porphyrium, Fidum, Zosimum, Zotoenum, Nymphidium, Chromatium, Jovinum, Eleutherium, Clemantium, quos uno loco semel inventos in istum confessum introducere valeamus, illos ipsos, qui Pelagio Judices praesederunt. Unum & triginta errorum Pelagius a libello inculcatur; atque, ut Patres audiret, ad Synodum accitus est. Facile fuit haeretico, Patribus illudere; accusatores enim a Synodo aberant propter unius aegritudinem; illis quoque de facto, haereses vestiens circumlocutionibus variis, aptisque restrictionibus sententias exponens. Damnavit & ipse negantes, peccatum originale transfundi in posterum; subintelligendo tamen, posteris non nocere transfusione, sed exemplo; Unde Innocentius Papa subdolas illius artes sic complectitur; *Objecta partim ille vitando suppressit, partim multa in se verba retorquendo tota obscuritate confudit, aliqua magis falsis argumentis, quam vera ratione, ut ad tempus poterat videri, purgavit negando, alia falsa interpretatione vertendo.* Quia porro fraude objecta vitavit? Pelagio objectaverunt Patres Augustini Epistolam ad Hilarium; at ad vim objectatae sibi Epistolae declinandam, exhibuit ipse literas ab Augustino sibi datas, ut ex literarum commercio dignoscerent, se Augustinum pluris aestimare, aestimarique vicissim ab Augustino; aliasque bene multas protulit Epistolas a pluribus Episcopis acceptas; quae fidei suae inservirent.

In Epist.
ad Afric.
96. apud
August.

305. Hisce artibus absolutionem a Synodo suffragatus est, eumque Ecclesiasticae communionis virum Patres a versipelli vulpecula decepti declararunt.

Miserabilem, dixit Hieronymus hanc Synodum, non aliam quidem ob causam, nisi quia unius haeretici dolis decepta est. Verum quem non decepisset vaferrimus ille homo, qui aliud in ore habebat, tenebat aliud in corde? Hoc excogitans Augustinus, illusos fuisse Patres minime admiratur; *quod & nobis, inquit, forsitan contigisset, si cum eo in illo iudicio sedissemus.* Quidquid interim sit, nihil profuit Pelagio absolutio a Synodo facta. Non ergo, nervose Pelagium increpat Hipponensis Praesul, *non ergo tu absolutus es, qui damnanda tenuisti, sed illud absolutum est, quod tenere debuisti. Ut autem tu absolutus putareris, creditus es sentire laudanda, cum te iudices non intelligerent, occultare damnanda.*

Lib. de
pecc. orig.
cap. 16.

306. Infelicem Diospolitani Conventus exitum conspicientes Eros, & Lazarus, literas dedere Orosio ante Diospolitano iudicio in Africam reverso, quas Orosius obtulit Africanis Episcopis, ut eos de Pelagii dolis certiores faceret. Africani vero Praesules, iis acceptis ab Orosio literis, perque easdem literas finem perpendentes praefatae Synodi, cuius acta nondum noverant, duo Concilia tenuere anno 416., unum Carthagine, alterum Milevi in Numidia. Praefuit Carthaginiensi Aurelius Urbis Episcopus, & Pelagii causa ab Episcopis sexaginta octo recognita fuit. Re serio agitata & perpensa, Pelagio, & Coelestio anathema dixerunt. Ne vero quid roboris eorum sententiae deesset, eam Innocentio Papae subscribendam miserunt una cum Eroti, & Lazari Epistolis, quas ab Orosio acceperant. Altera porro Synodus Milevi, ut diximus, habita est, ad quam unum & sexaginta Praesules conveniunt. Pelagianorum causa ibi itidem discussa; nullam tamen in Pelagium, & Coelestium sententiam tulerunt Iudices; sed eosdem uti novorum dogmatum inventores penes Pontificem accusarunt. Pontifex vero gesta Palaestina, quae acceperat, perpendens, Pelagianos damnavit.

Damna-
tio.

307. Statim ac Pelagius se intellexit ab Innocentio damnatum, Pontifici literas fecit, quas accepit Zosimus suffectus Innocentio, qui anno 417. paulo post Pelagii damnationem ad superos evolavit. Morbo Pontificis ad Coele-

Lib. 2. ad
Bonif. c. 3.

stii aures perventa, Romam se contulit hic Pelagii Amicus, suam, Pelagii-
que causam coram Pontifice egit dolosissime. Conquestus est, Africanos Pa-
tres præceps iudicium fecisse; Catholicam se doctrinam docere ostendebat.
Contexuit suæ fidei libellum, quem Zosimo obtulit. Literas porro ad Inno-
centium a Pelagio directas perlegens Zosimus, Pelagium audiebat, injuste se
fuisse infamatum ab Erote, & Lazaro; istorum calumniam detexisse Palæsti-
nos Patres, a quibus fuit absolutus; & quidquid postea in Africa contra
ipsum actum est, eorundem calumniantium accusatorum invidiosa delatione
actum fuisse. Novis hisce dolis hæsit Pontifex Zosimus Cœlestium nec da-
mnans, nec absolvens; sed Africanis Patribus scripsit eos increpans de im-
maturo iudicio, vehementerque sugillans Erotem, & Lazarum invidos accu-
satores. Quid ad hæc Præsules Africani? Zosimo rescripserunt; Pelagii, Cœ-
lestiique fraudes in propatulo posuerunt, & sollicitos de fide commonstran-
tes Erotem, & Lazarum, iustissime vindicant accusatorum depositionem.
Plures ultro, citroque literæ Afros inter & Zosimum volitarunt; *Tot enim,*
inquit Augustinus, & tantis inter Apostolicam Sedem, & Afros Episcopos
currentibus, & recurrentibus scriptis Ecclesiasticis &c. Re a Zosimo plane
cognita Cœlestium ad examen vocavit, a quo se subduxit. *Tunc ergo,* sic
narrat ibidem Augustinus, *cum ejus presentia posceretur, ut certis, & dilu-*
cidis responsionibus, vel astutia hominis, vel correctio dilucesceret, & nulli
ambigua remaneret, se subtraxit, & negavit examini. Nec differendum jam
fuerat, sicut factum est, quod aliis prodesset, si nimium perversorum perti-
nacia, dementiaque non posset. Ita sane factum est. Operam dedit Zosimus
Africanis, ut universum Concilium Carthagine indicerent, atque iterato ful-
mine Pelagianam hæresim confoderent. Concilium indixerunt ducentumqua-
tuordecim Episcoporum, in quo decreta Innocentii confirmarunt, actaque
Synodi per Paulinum Subdiaconum Zosimo detulerunt, qui de cute & intus
Pelagianorum fraudes tunc recognoscens, sententia in Pelagium, & Cœle-
stium prolata, eorum doctrinam orthodoxo dogmati contrariam late pronun-
ciavit, causamque finivit eodem anno 418., Honorio XII. & Theodosio VIII.
Consulibus.

Errores.

308. Viginti errores in Pelagio adnotantur, quorum duodecim exhibet Au-
gustinus Epist. 106. nunc 186. ad Paulinum scribens: *De quo (Palæstino ju-*
dictio) damnatus exisset, nisi objecta sibi contra gratiam Dei, dicta, quæ
obscurare non potuit, ipse damnasset. Præter illa enim, quæ quomodo potuit
ausus est, qualicumque ratione defendere, objecta quadam sunt, quæ nisi re-
mota omni tergiversatione anathematizasset, ipse anathematizatus esset. Obje-
ctum est enim, eum dicere 1. quia Adam sive peccaret, sive non peccaret, mo-
riturus esset. 2. & quod peccatum ejus ipsum solum læserit, non genus huma-
num. 3. & quod Infantes nuper nati in illo statu sunt in quo Adam fuit
ante prævaricationem. 4. & quod neque per mortem, vel prævaricationem Ade
omne genus humanum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus
humanum resurgat. 5. & Infantes etiamsi non baptizentur habere vitam ater-
nam. 6. & divites baptizatos, nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visi
fuerint facere, non reputari illis, nec eos posse habere regnum Dei. 7. &
gratiam Dei atque adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero ar-
bitrio esse, vel in lege, atque doctrina. 8. & Dei gratiam secundum merita
nostra dari. 9. & filios Dei non posse vocari, nisi omnino absque peccato fue-
rint effecti. 10. & non esse liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio; quo-
niam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid, vel non facere.
11. & victoriam nostram non ex Dei adjutorio esse, sed ex libero arbitrio.

12. &

12. & quod pœnitentibus venia non detur secundum gratiam, & misericordiam Dei, & secundum meritum, & laborem, qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia. Hæc omnia Pelagius sic anathematizavit, quod satis gesta ipsa testantur, ut nihil ad ea quoquo modo defendenda disputationis attulerit.

S C H O L I O N.

309. Hæc in errorum classe negatum cernis originale peccatum; quod fuit totius Pelagianorum sectæ fulcimentum. Cum enim vellent, & arbitrii vires nimium extollere, & gratiam Salvatoris repudiare; armonia Pelagiani systematis exposcebat, hominis naturam præstituerunt unde quaque sanam, ne ullo indigeret auxilio, quo sanaretur. Item habes; Infantibus vitam æternam donari, etiam si non baptizentur. Siquidem etiam non baptizatis nulla, eorum sententia, remanebat culpa; & iniustitiæ facinus ipsis videbatur, infantes æterna vita privari. Verum nomine vitæ æternæ intelligebant felicitatem quamdam, & quidem perenniter Infantibus illis reservatam, quam regnum Dei vocabant, æternam vitam, Deique regnum nunquam sumentes pro æterna illa beatitudine, quam repromisit Deus diligentibus se. Consentiebant tamen, esse baptizandos; nequibant enim resistere Scripturæ prædicanti: *Nisi quis renatus fuerit &c.* Verum baptisina non ad delendam originalem noxam, sed ad adoptionem, & hæreditatem regni Cælorum necessarium Infantibus commentabantur. Parvulos etiam, ita Augustinus de hæres. hæres. 88. *parvulos etiam negant secundum Adam carnaliter natos contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere. Sic enim eos sine ullo peccati originalis vinculo asserunt nasci, ut prorsus non sit, quod eis oporteat secunda nativitate dimitti; sed eos propterea baptizari, ut regeneratione adoptati admittantur ad regnum Dei, de bono in melius translatis, non ista renovatione ab aliquo modo obligationis veteris absoluti. Nam etsi non baptizentur, promittunt eis extra regnum quidem Dei, sed tamen æternam, & beatam quamdam vitam suam.*

Octo alii qui supersunt errores, sunt

310. I. Posse hominem, si velit, carere omni peccato. Pelagii verba Augustinus habet lib. 1. de grat. Christ. cap. 3. *Nos sic tria ista distinguimus, & certum velut in ordinem digesta partimur: primo loco posse statimur, secundo velle, tertio esse. Posse in natura, velle in arbitrio, esse in effectu locamus tantummodo de eo, quod potest esse, differitur.* Ita Pelagius, qui tantam peccandi possibilitatem in hominibus voluit, ut absque Dei gratia possent quælibet divina mandata observare; atque hinc

II. Dogmatizavit, necesse haud esse, ut Deum pro peccatorum remissione precemur. Ita sane de Pelagianis scripserant Milevitani Patres ad Innocentium Papam, ut præferunt Epistolæ apud Augustinum 92. & 95. *Isti dicunt, posse hominem in hac vita, præceptis Dei cognitis ad tantam perfectionem iustitiæ, sine adjutorio gratiæ Salvatoris, per solum liberam voluntatis arbitrium pervenire, ut ei non sit jam necessarium dicere: dimitte nobis debita nostra.*

III. Superfluas dixit Ecclesiasticas Orationes, sive pro Infidelium conversione, sive pro fidei augmento in Fidelibus. *Destruit etiam orationes, quas facit Ecclesia sive pro Infidelibus, & Doctrinæ Dei resistentibus, ut convertantur ad Deum; sive pro Fidelibus, ut augeatur in eis fides, & perseverent in*

Aug. de
hæres. hæ-
res. 83.

ea. Hæc quippe non ab ipso accipere, sed a se ipsis homines habere contendunt.

De gestis Pelag. c. 12 IV. Affirmavit, Ecclesiam hic esse sine macula, & ruga; unde sic eum impetit Augustinus: *quomodo sunt membra Ecclesiæ, de quibus verax clamat humilitas: si dixerimus, quod peccatum non habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est? vel quomodo id quod eam Dominus docuit, orabit Ecclesiæ: dimitte nobis debita nostra; si in hoc seculo est Ecclesiæ sine macula, & sine ruga?*

Ibid. c. 1. n. 3. c. 2. n. 4. V. In libro suo quodam scripsit, non posse esse sine peccato, nisi qui scientiam Legis habuerit. Pelagius a Palæstinis Patribus interrogatus bene se explicuit, & *verum respondit in iudicio*; scilicet adjuvari hominem ad non peccandum Legis scientia; *sed non bene scripsit in libro*, non esse hominem sine peccato, nisi qui scientiam Legis habuerit, *quod indiscussum iudices reliquerunt, latini sermonis ignari, & ejus, qui causam dicebat, confessione contenti*. Ita Augustinus, qui sensus pandit multiplices sub vocabulo *adjuvari* latitantes; ast sententiam, quam in quodam suo libro exaravit Pelagius, ad hominem, ut ajunt, exsufflat, exemplo Infantium, qui sine peccato sunt, quamvis Legis scientiam non habeant.

Ibid. c. 5. n. 13. & 14. VI. Novum testamentum veteri assimilavit, Regnum Cœlorum etiam in testamento veteri promissum affirmans. Dabo Pelagii verba: *Hoc & per Scripturas probari possibile est. Heretici autem in injuriam veteris testamenti hoc negant. Ego vero Scripturarum auctoritatem sequutus dixi, quoniam in Propheta Daniele scriptum est, & accipient Sancti Regnum Altissimi*: quæ verba, Augustino explicante, præmium novi testamenti prophetabant.

Ibid. c. 35. num. 65. VII. Inter illius hæresis dumeta, quæ quotidie pullulabant, & hoc erat, *quod oblivio, & ignorantia non subjaceant peccato; quoniam non eveniant secundum voluntatem, sed secundum necessitatem*.

VIII. Incarnationis quoque Mysterio adversatus est, Christum vocans hominem solitarium, qui homines erudierit potius, quam redemerit, ut habet Cassianus lib. 4. de Incarnat. cap. 14.

§. V.

Quot, & qualia gratiæ genera a Pelagio constituta.

311. Catholicorum argumentis exagitatus Britannus coluber, optime novit, se debere gratiam Dei tandem confiteri. Non una vice reapse confessus est, ut ex Augustino de Grat. Christ. colligitur evidentissime: atque hic videndum, quot, & qualia gratiarum genera admiserit. Itaque sex adnumerantur; *primum* gratiæ genus est ipsa hominis natura, maximeque liberum arbitrium. *Secundum* peccatorum remissio. *Tertium* quidquid extrinsecus proponitur ad hominem suadendum, invitandum, alliciendum, docendum, impellendum; cujusmodi sunt lex, doctrina, Christi exemplum, miracula, terrores, & hujus generis alia. *Quartum* mentis illustratio, qua Deus Diaboli pandit insidias, & cordis oculos adperit. *Quintum* regeneratio per Baptismum, qua homo fit Dei Filius, fitque ad regnum Cœlorum capeffendum idoneus. *Sextum* denique vita æterna. Atque ut de his omnibus singillatim agamus, exordiamur a primo.

De hominis natura, ejusque libero arbitrio.

312. Tria Pelagium distinxisse jam vidimus n. 319. nempe *posse, velle, & esse*: Nunc Pelagianam allocutionem prosequamur, ut quod proposuimus, pateat. Inquit igitur: *Primum illud, idest posse ad Deum proprie pertinet, qui illud creaturae suae contulit ergo in voluntate, & opere bono laus hominis est: immo & hominis, & Dei, qui ipsius voluntatis, & operis possibilitatem dedit Quod vero potest homo velle bonum, atque perficere, solius Dei est. Itaque liberum mihi est, nec voluntatem bonam habere, nec actionem, nullo autem modo possum non habere possibilitatem boni quem nobis sensum exempla aliqua faciunt clariorem. Quod possumus videre oculis, nostrum non est: quod vero bene aut male videamus, hoc nostrum est. Et ut generaliter universa complectar, quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est, qui hoc posse donavit.* Hæc Pelagius, referente Augustino de Gratia Christi cap. 4. num. 5. Porro Doctor ipse Sanctissimus, postquam dixerit, Pelagium a fratribus reprehensum, quod divinæ gratiæ nihil tribueret, gratiam tandem agnovisse, explicat quid gratiæ vocabulo hæreticus ille subintelligeret: *Illam vero gratiam Dei, inquit, sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt, Pelagiani, nisi in libero arbitrio: quod nullis suis precedentibus meritis ab illo accepit nostra natura.* Hinc in Epistola centesima quinta ait, Pelagianos interrogatos, *quam gratiam Pelagius cogitaret sine ullis precedentibus meritis dari; respondere, sine ullis precedentibus meritis gratiam, ipsam humanam esse naturam, in qua conditi sumus: quam gratiam cum conderetur, accepit, quoniam condita est cum libero arbitrio, ut Pelagium ipsum asseruisse testatur Augustinus de gestis Pelagii c. 10.* Ne longius quam par sit, excurrant, mitto Hieronymum Epist. ad Ctesiph., Prosperum lib. de lib. arb. ad Rufin. sub initio, Epistolam Synodicam Concilii Carthaginensis ad Innocentium apud Augustinum 90., Milevitanos Patres ad eundem Innocentium Epistola inter Augustinianas 92. Quæ omnia inconcussa monumenta sunt, ex quibus hoc Pelagii dogma abunde clarescit.

Har. 88.

De peccatorum remissione.

313. Hanc ita constitutam esse a Pelagio, ut gratiam vocaverit, testis est Augustinus cum lib. de Grat. Christ. cap. 2., tum de Grat. & lib. arb. cap. 6. sic alloquens: *Sed cum dicunt Pelagiani hanc esse solam non secundum merita nostra gratiam, qua homini peccata dimittuntur: illam vero, qua datur in fine, idest, æternam vitam, meritis nostris precedentibus reddi, respondendum est eis &c.* Et cap. 13. dicunt etiam, gratiam Dei, qua data est per fidem Jesu Christi, qua neque est lex, neque natura, ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur. Item in lib. de nat. & grat. cap. 34. *Hanc iste misericordiam, & medicinale Salvatoris auxilium tantum in hoc ponit, ut ignoscat commissa præterita; non ut adjuvet ad futura vitanda.* Hujusmodi gratiæ genus pleno ore confitebantur Pelagii Sectatores, nullis precedentibus meritis, sed gratis omnino a Deo impertiri, ut ab Augustino jam mox didicimus de grat. & lib. arb. cap. 6., sed ejusdem Pelagianæ professionis in supracitata Epistola 105. expressius meminit: *Possunt quidem dicere, remissionem peccatorum esse gratiam, qua nullis precedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti possunt peccatores? Gratia sane est & peccatorum remissio, quæ a Pelagio*

Iagio confitenda erat, cujusque confessionem a Pelagio Augustinus expo-
fcebat.

S C H O L I O N.

314. Quum Pelagius universe pronunciaverit, gratiam secundum merita dari, & speciatim de peccatorum remissione dixerit, non gratis, sed ex me-
Tom. 1. Conc. P. 362. ritis tribui, ut Diospolitani Patres ex ipsius libris objecerant: *Duodecimo*, in-
 quiebant, & quod petentibus veniam, non detur secundum gratiam, & misericordiam Dei; sed secundum merita, & laborem eorum, qui per pœni-
 tentiam digni fuerint misericordia. Quum, inquam, ita sit; reddenda est ratio, cur eandem gratiam modo gratis, modo ex meritis datam docuerit. Consentanea ratio foret, si diceremus, ipsum dogmatizasse, prout sua intere-
 rat: mos enim hæreticorum fuit semper, parum esse constantes; verum ex intimis rem perpendamus, recolentes quæ de natura hominis, ejusque libero arbitrio sensit Pelagius. Liberum arbitrium constituit pro quodam genere gra-
 tiæ ex se, suæque conditionis proprietate plane gratuito; unde agebat: *quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est, qui hoc posse dona-
 vit*: munere autem plane gratuito obtenta bene faciendi, dicendi, cogitandi potestate; *quod bene vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, hoc nostrum est*; nempe ex merito nostro fit, ut bene vel agamus; vel loquamur, vel co-
 gitemus. Igitur in remissione peccatorum & proxima, & remotiora spectan-
 da sunt. Proxima sunt opera illa, a quibus peccatorum remissio pendet; cu-
 jusmodi sunt, se contere, patrataque facinora confiteri &c.; atque his in-
 spectis, remissionem hanc dixit ex meritis; verum quum ad animi pias di-
 spositiones capeffendas necessaria sit libera nostra facultas, quæ gratuita prorsus est: Pelagio ipso dicente: *quod potest homo velle bonum atque perfice-
 re, solius Dei est*; hoc ex capite peccatorum remissionem gratis dari consentiē-
 bat. Eadem ergo gratia, ex Pelagii sensu, & gratis, & ex meritis erat.

De lege, seu doctrina, & predicatione Christi, ejusque exemplo.

315. Quæ nos movent invitando, alliciendo, suadendo, sive alio quo-
Lib. 1. de Grat. Chr. cap. 3. piam modo extrinsecus operando, pro gratia Pelagius voluit. Nam gratiam
 Dei, inquit Augustinus, & adjutorium, quo adjuvamus ad non peccandum,
 aut in natura, & libero ponit arbitrio, aut in lege, atque doctrina, ut vi-
 delicet cum adjuvat Deus hominem, ut declinet a malo, & faciat bonum,
 revelando, & ostendendo, quid fieri debeat, adjuvare credatur, non etiam
 cooperando, & dilectionem inspirando, ut id quod faciendum esse cognoverit,
 faciat. Ex eodem S. Doctore æque planum est, gratiam constituisse in exem-
Ibid. c. 38. plo Christi: recitatis enim quibusdam Pelagii verbis e tripode subdit: *videte
 quemadmodum & hic aliis quidem verbis; sed tamen in remissione peccato-
 rum, & in exemplo Christi adjutorium gratiæ constituerit*. Merito adnotat
 & hic aliis quidem verbis; quippe clarius se Pelagius exprimit in Epistola
 ad Demetriadem, eoque in opusculo, quod Augustinus pertractavit, ut fa-
 setur cap. 41.

S C H O L I O N I.

316. Hoc gratiæ genus passim prædicatum habemus ab Harduino, & Ber-
 ruyerio Societatis Jesu Theologis. Nimius forem, si per cunctas eorum ad-
 fertiones

sertiones vagandi mihi esset animus. Unam libabo, vel alteram: *Gratia*, inquit Harduinus, cum legi opponitur, non nisi Evangelica doctrina est, Deo procurante, denunciata hominibus; simul eodem ad hanc amplexandam intimos audientium animos incitante, & adhortante. Varia in Joannis Evangelio interpretatur non aliud exponens gratiæ adjutorium, quam legis, doctrinæ, exemplorumque Christi. Nemo venit ad Patrem, ait in hujus loci paraphrasi, rite colendum, ut oportet, in hac vita, nisi per me, PER MEA EXEMPLA, & PRÆCEPTA --- Quodcumque dat mihi ERUDIENDUM Pater omne quod dedit mihi ERUDIENDUM --- ut omni homini, quem dedisti ei INSTITUENDUM, VIAM COMMONSTRARET æterna vita adipiscenda Hominibus istis, quos dedisti mihi INSTITUENDOS.

Præfat. in
Epist. ad
Rom. pag.
429.

Pag. 305.

Pag. 276.

Pag. 311.

317. Quid Berruyerius ab Harduino institutus? Quæ a Gallico sermone in Italicum versa sunt, & Veneriarum typis edita, latine reddo. Narrat Berruyerius quomodo in Christum primi Discipuli crediderint, & secuti eum fuerint; nec quicquam ex parte vocantis agnoscit præter gratiam, quæ mere externa sit: dixit ei (Philippo): me sequere. Ut eum lucraretur NIHL AM- Nov. test. PLIUS opus fuit: adeo efficax est Salvatoris verbum in simplices, fidelesque lib. 3. p. 81. animas? Quoties majore energia non fuit ipse allocutus Magnates, & Sapientes Jerusalem; eos tamen vincere non potuit resistentes? Si vocem intus sonantem hic intelligit; Divinam omnipotentiam per Berruyerium vilescere, probe noscis; quippe ea vox non sit, quæ fortiter quoque in corde clamans resistentem superare valeat voluntatem. Si verbum Christi extrinsecus ad aures sonans per doctrinam, & legem; purum putumque Pelagianismum est. Exponit, quod Joannes habet in cap. 6. a versiculo 36. usque ad 46., eique si standum sit, Pater non dedit Filio homines, ut eos in voluntate converterat, ex nolentibus volentes, atque in justitia perseverantes faciat, salutemque operetur in ipsis, interiore operante adjutorio gratiæ; sed Filio suo dedit homines, ut solo erga homines fungeretur Doctoris munere, qui in Religionis mysteriis eos per doctrinam, & prædicationem institueret.

Ib. lib. 6.
p. 58. & 59.

De Mentis illustratione.

318. Gratiam non extrinsecus tantum, verum etiam intrinsecus operantem agnovit, atque in mentis illustratione reposuit. Conqueriebatur Pelagius, a ceteris de ipso dici, quod gratiam confiteretur in lege tantummodo; agebatque, gratiam se confiteri, esse in Dei adjutorio. Quod vero adjutorium intelligat sic exponit: adjuvat enim nos Deus, per doctrinam, & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit; dum nobis ne presentibus occupemur, futura demonstrat; dum Diaboli pandit insidias; dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat. Qui hac dicit, gratiam tibi (Augustinum alloquitur) videtur negare; an & liberum hominis arbitrium, & Dei gratiam confitetur? Et alio quippe loco, cum diu asseruisset Pelagius, non adjutorio Dei, sed ex nobis ipsis in nobis effici voluntatem bonam, opposuit sibi ex Apostoli Epistola quæstionem, atque ait: Et quomodo stabit illud Apostoli; Deus est enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere; ut hanc oppositionem veluti solveret, quam videbat dogmati suo vehementer esse contrariam, secutus adjunxit: operatur in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animalium tantummodo presentia diligentes, futura gloria magnitudine, & premiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupefcentem suscitatur voluntatem; dum nobis suadet omne, quod bonum

Ibid. c. 7.

Ibid. c. 10.

bonum est. Illuminatio igitur & revelatio alterum gratiae genus est, quod Pelagius libenter dabat.

S C H O L I O N II.

319. In Harduino, & Berruyerio tantundem legere est: *Omnem palmitem*, inquit Joannes, *qui fert fructum*, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Audi Harduinianam paraphrasim: *Omnem palmitem, qui fert fructum, purgabit eum* DOCENDO in dies excellentiorem viam Deo placendi, ut fructum plus afferat in dies. Hinc non una vice inculcat, gratiae efficientiam omnem in adhortatione, & suasionem positam esse. Ex quo in horrendum illud incidit, quod *Paracleti* nomen Spiritui Sancto additum non in *Consolatoris*, sed in *adhortatoris* nomen traducat. Et alium *Paraclitum*, idest ADHORTATOREM non ut errore vulgari, sed magno certe, CONSOLATOREM Gratia Christi, qui *Paraclitus* fuit; & Spiritus Sancti, qui *Paraclitus* alter est, in ADHORTATIONE posita est: cui proinde ipsum *Paracleti* nomen docet, posse resisti a libera voluntate; non item nomen *Consolatoris*. Hæc dum ipse scribo, sacro recurrente Pentecostes die, horrore concutior. Magno detinetur errore, qui Spiritum Sanctum non *Adhortatorem*, sed *Consolatorem* nominat? Ergone magnopere erraverunt Sacri Scriptores in Apostolorum Actis dicentes, quod Ecclesia consolatione Sancti Spiritus replebatur? Totane errat Ecclesia, a qua Spiritus Sanctus *Consolator* optime per excellentiam vocatur? In fletu solatium nominatur, lætitiæque nostra in angustiis ita illi adscribitur, ut deprecetur, dari nobis de ejus semper consolatione gaudere? Fideles denique omnes, quos Ecclesia Catholica instituit, gubernatque, errant, quum Sanctum invocent Spiritum, atque obsecrant, non ut eos ad bene operandum, si velint, adhortetur; verum ut eorum mentes inflammet, regat quod est devium, foveat quod est frigidum, riget quod est aridum, flectat quod est rigidum? Apage blasphemias.

320. Solam illuminationis gratiam & Berruyerus videtur docuisse. Joanne enim dicente: *omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum* &c. inquit ipse: *eodem modo recidet Pater meus, & a me dividet socordem hominem, qui cum per fidem adhuc conjunctus mihi sit, boni operis fructus non facit. E contra Discipulo juxta fidem viventi nova de die in diem lumina impertietur, viamque perfectionis excellentiorem adperiet*; quasi non aliud necessaria foret gratia, quam ut per illuminationem sciamus quid agendum, non ut per inspiratam charitatem quod scimus, agere valeamus. Parabolam explanat Matthæi 13. 27. de Agricola bonum semen seminante, variaque divinæ gratiæ adjutoria commemorat homini ad salutem collata per Jesum Christum: In hac autem adjutoriorum serie, nullum ex Berruyerio habes, quod ex sese aliud efficiat quam mentem nostram collustrare, eamque ad bonum excitare simpliciter. *Christus*, inquit, *vel per se, vel per Ministros verbum suum partitur: ipse veritatem revelat; pia desideria inspirat; gratias communicat; sanctas suscitatur cogitationes; occasiones fidei, salutisque momenta parat eos otiose EXPECTANS, qui voci sue libere respondeant.*

De regeneratione & adoptione.

321. Prostat insignis Juliani locus apud Augustinum lib. 1. oper. imperf. cap. 92., ubi Pelagianus ille multiplicem Christi gratiam confiteri dicit; idest creationem, sensum, quo viventibus, & rationem, qua sentientibus præstamus,

mus, Conditoris imaginem nobis impressam, liberum arbitrium, legem, doctrinam, Christi adventum, & denique baptismum, de quo subdit: *Hæc ergo gratia, quæ in baptismo non solum peccata condonat; sed cum hoc indulgentiæ beneficio & provehit, & adoptat, & consecrat; hæc, inquam, gratia meritum mutat reorum, non liberum condit arbitrium.* Hæc Julianus, qui a Pelagio didicerat, parvulos non consequi baptismi administratione ullius peccati remissionem; sed sanctificationem in Christo, & adoptionem in filios: quapropter putabat, infantibus ex baptismo accedere novum aliquod decus, quod gratiam Christi vocabat. Hoc eleganter cecinit Prosper Pelagianum dogma integre describens

*Posse autem infantes omnes virtutis in arce
Vitam agere, & menti ingenitum servare decorem;
Arbitrio quoniam subsistat recta volentis
Naturalis honos; lexque insita cordibus intus
Hoc moneat, quod scripta foris: cui gratia Christi
Addita perfugium lapsis generaliter in se
Condiderit, sacro si vellent fonte novari;
Ut sponte adtractum venia solvente reatum;
Sponte sua in vires proprias natura rediret;
Quoque per errores esset spoliata vigore,
Hunc servare semel posset purgata receptum.
Tam dives vero hoc donum Baptismatis esse,
Et tam multa homini conferre fœdere in isto;
Ut parvis etiam, vitioque carentibus omni
Congruat, ut qui sunt geniti bene, sint meliores,
Naturaque bonum adjecto illustretur honore.*

Carm. de
Ingrat. c.
rcarm. 13.

nil præstantius, ut inde dignosci queant Pelagiani sensus circa regenerationem, adoptionemque a Pelagio in supernarum gratiarum numero locatos.

De vita aterna postremo gratia genere.

322. Quamvis Pelagius vitam aternam voluerit aliam esse a regno Cœlorum, ut diximus n. 318., utrumque tamen gratiam vocavit, quam homo arbitrio bene utens nativis viribus posset acquiri. Unam ab alio minime unquam distinxere cum Augustino Catholici, & gratiam ipsi quoque adpellarunt meritis reddendam. Quo autem sensu; audiamus Augustinum: *Quomodo est ergo gratia vita aterna, quæ ex operibus sumitur? An forte vitam aternam non dixit Apostolus gratiam? Immo vero sic dixit, ut negari omnino non possit; nec intellectorem acutum, sed tantummodo intentum desideret auditorem Itaque carissimi, si vita bona nostra nihil aliud est quam Dei gratia, sine dubio & vita aterna, quæ bonæ vitæ redditur, Dei gratia est: & ipsa enim gratis datur; quia gratis data est illa, cui datur. Sed illa, cui datur, tantummodo gratia est: hæc autem, quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratia, tanquam merces pro justitia; ut verum sit, quoniam verum est, quia reddet unicuique Deus secundum opera ejus.* Ita cum Catholicis Augustinus de grat. & lib. arb. cap. 8., qui subsequenti capite 9. rem eandem recudit, explanatque clarius dicens: *Gratia autem Dei vita aterna; ut hinc intelligeremus (en cur supra intentum desideravit auditorem), non pro meritis nostris Deum nos ad aternam vitam, sed pro*

sua miseratione perducere. De quo in Psalmo dicit homo ejus anima sua: qui coronat te in miseratione, & misericordia: Numquid non corona bonis operibus redditur? sed quia ipsa bona opera ille in bonis operatur, de quo dictum est: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate: ideo dixit Psalmus: coronat te in miseratione, & misericordia; quia ejus miseratione bona operamur, quibus corona redditur. Planior, quam explicari oporteat, est sensus Sancti Doctoris, vitam æternam, regnumque Cælorum cum Apostolo gratiam vocantis.

323. Ast contraria prorsus intentione ambo illa gratiam dixit Pelagius; siquidem gratiam voluit vitam æternam; quippe quæ naturæ viribus comparatur, a Divina liberalitate gratuito nobis collatis; & regnum cælorum a vita æterna separans potiore jure adpellavit gratiam; quia & per Baptismum gratuitum Dei donum obtineri potest; & quia regnum illud assequitur nemo etiamsi baptizatus, sine meritis ex arbitrii penu diffluentibus. Hæc sunt genera gratiæ, quæ modo hac, modo altera vice, prout res postulabat, admisit Pelagius hinc inde Catholicorum argumentis exagitatus. Atque, ut planiora sint omnia, ex dictis varia sunt colligenda.

C O R O L L A R I U M I.

324. Primum, atque postremum gratiæ genus a Pelagio positum; hominis nempe arbitrium, & æterna vita nequaquam proprie gratia est, de qua sermo noster. Illud enim est naturale Creatoris beneficium; & ista per se, & absolute nequit gratia vocari; sed tantummodo comparate ad merita, quæ gratis donantur, ut ab Augustino explicatum habemus.

C O R O L L A R I U M II.

325. Cum liberum arbitrium sit tantummodo naturale Creatoris beneficium; infertur illico, quam turpiter Pelagius erraverit, in libero arbitrio *sufficientem* gratiam, quæ dat *posse*, constituens. *Posse in natura* prædicabat ille.

C O R O L L A R I U M III.

326. Quamvis gratiam aliquam confiteri hæreticus ille compulsus sit; non omnem tamen pro omnibus posuit necessariam. Profecto *peccatorum remissio* non nisi adultis, qui peccatum admisissent, opus erat; Item neque legi, neque doctrinæ, neque exemplis Christi egent infantes, ut salvi fiant; lex enim prædicari iis nequit, nec Christi exempla objici. De Cælorum regno similiter dicam, a quo exulabant parvuli nondum baptizati.

C O R O L L A R I U M IV.

327. Ultra externam, qualis est lex, doctrina, exemplum, &c. probavit internam quoque gratiam non solum intellectum illuminantem, qualis est illustratio mentis; verum etiam velle operantem, *dum futura gloriæ magnitudine, & premiorum pollicitatione succendit; dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupefcentem suscitatur voluntatem; dum nobis suadet omne quod bonum est.*

COROLLARIUM V.

328. Errasse Pelagium diximus, in natura auxilium *sufficiens* constituentem (num. 325.) Nec melius sensisse credendum est, quum declararet, *posse* quod est in natura, adjuvari per gratiam. Quod *possumus omne bonum facere illius est, qui hoc posse donavit, qui hoc posse adjuvat.* Nomine siquidem adjutorii modo legem, & doctrinam, modo internam illuminationem intelligebat, quæ non *simpliciter*, sed *facilius* posse donaret. Ex hoc & suprajacto secundo Corollario habes, quomodo *sufficientem* gratiam Pelagius vitiaverit.

SCHOLION I.

329. Gratiam hanc internæ illuminationis etiam ut *simpliciter* necessariam admisit. Solemnis est enim Pelagii professio de gratia ad singulos actus necessaria; adeout ipse anathematizaret oppositum proferentes: *Anathemo, coram Palæstinis Patribus ait, qui vel sensit, vel dixit, gratiam Dei, qua Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros non esse necessariam; & qui hanc conantur auferre, poenas sortiantur æternas.* Gratia, quæ adeo necessaria est, ut, qui hanc conantur auferre, poenis æternis deputentur, profecto est necessaria *simpliciter*. Jam vero non poterat hic intelligere gratiam legis, atque doctrinæ; quippe gratiam hanc, ne damnaretur, jam ipse damnaverat. Nec illud jam metuo, agebat Augustinus, *ne forte ubi dixit, non posse esse sine peccato, nisi qui scientiam legis habuerit, atque id ita exposuit, ut ad non peccandum in legis scientia poneret adjutorium, eandem legis scientiam Dei gratiam velit intelligi.* Ecce anathematizat qui hoc sentiunt: ecce nec naturam liberi arbitrii, nec legem atque doctrinam vult intelligi gratiam, qua per actus singulos adjuvamus. Adjutorium igitur ab arbitrii natura, a lege, atque doctrina distinctum tunc temporis posuit; quod aliud profecto non erat, quam interior illuminatio.

De grat.
Chr. c. 2.

De gest.
Pelag. cap.
14. n. 37.

SCHOLION II.

330. Voluntatis, & actionis gratiam admittens Pelagius, fremens, & tumens ægre ferebat eam-admittere, quam contendebat cum Ecclesia Catholica Augustinus. Cujus indolis Pelagiana illa foret gratia voluntatis, & actionis paullo superius vidimus n. 318. At S. D. non revelatione sapientiæ, non desiderio Dei, non suasionem boni voluntatem nostram adjuvari prædicabat, sed inspiratione sanctæ dilectionis, qua cognita sancto amore faciamus; quæ proprie gratia est. Hanc Pelagius torvis oculis subspeciebat. Quapropter, quum sæpissime Augustinus audiret Julianum dicentem, nos Deum adjuvare innumeris gratiæ speciebus jubendo, benedicendo, sanctificando, illuminando, instabat S. D.: *sed non dicis charitatem dando hanc vos inter adjutoria gratia, quæ commemoratis, nominare non vultis.* Atque hinc scripsit Cronderimus: *ut ergo catholice confiterentur, opera nostra bona vera Dei dona esse, satis Augustino erat, ut inter gratia adjutoria charitatem enumerarent.*

Lib. 3.
Op. imp.
n. 106.

Lib. 2.
c. 15. n. 20.

De Pelagii sensu circa habitualement gratiam.

331. Gratia habitualis notionem jam tradidimus in definitionibus sub n. 38., eamque diximus *intrinsecam animae habitudinem*, qua homo permanenter fit *justus*, & *Deo charus*. Hanc negasse Pelagium opinantur nonnulli, quorum praecipuas partes tenet Molina in Concord. 1. p. q. 14. disp. 4. §. *solutio autem*, Suarez prologom. 5. de gratia cap. 2. n. 5., bene auditus a Tournelio lib. 1. de grat. q. 3. pag. Venet. edit. 79.; idem repetit Suarez lib. 7. cap. 6. sub initio, ubi Stapletonium, & Vegam refert sibi faventes. E contra stant Theologi alii quamplures; Contensonius tom. 1. edit. Colon. pag. 701., Salmanticenses tom. 5. pag. 42. Joannes a S. Thoma tract. 1. de volunt. Dei, disput. 2. sect. 2. §. 6. Gonetius disp. 1. art. 3. Laurentius Berti lib. 14. cap. 6., qui tamen ceterarum opinionum fit moderator docens, admisisse quidem Pelagium gratiam sanctificantem, verum non quemadmodum admittenda est a Viro Catholico. Et nobis hujusmodi oeconomia arridet. Quapropter sit

P R O P O S I T I O.

Pelagius gratiam habitualement confessus est; nusquam tamen inventus, eam, quemadmodum confitenda est, confiteri.

332. Pars prima probatur. Suarezio ipso minime refragante, agnovit Pelagius gratiam remissionis peccatorum; & lib. de nat. & grat. cap. 18. Augustinus apertissime tradit inquit de Pelagio: *Divinitus tamen esse expianda peccata commissa*, & *pro eis Dominum exorandum esse fatetur*, propter *veniam scilicet promerendam*. cap. 26. repetit: *videtisne, quomodo non dicat necessariam misericordiam Dei, ut non peccemus; sed quia peccavimus?* Pelagianumque dogma conceptis verbis exprimit de grat. & lib. arb. cap. 13. *Dicunt, Pelagiani, gratiam Dei, quae data est per Jesum Christum, quae neque lex est, neque natura, ad hoc tantum valere, ut peccata praeterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur*. Quibus addenda sunt, quae de peccatorum remissione scribentes, protulimus num. 313. Peccata autem remitti per donum sanctificans, quis Theologorum ignorat? Quod donum sane non naturae viribus comparandum censuit Pelagius; quum *divinitus esse expianda peccata commissa* docuerit; Erat ergo supernaturale.

333. Accedit Pelagianorum ipsa confessio circa Baptismum Infantibus conferendum, peccato licet minime coinquinatis: attamen in collatione Baptismi toti erant, agnoscentes excellentiam effectuum, qui sanctificantis gratiae utique sunt. Verba Juliani refert Augustinus, quibus Baptismi utilitates exponerat

Lib. 1. Op. imperf. *Pelagianus ille inquit: Vides, quot sunt Baptismi largitates? & nonnulli deputant coelestem gratiam in peccatorum tantum remissionem consistere. Nos autem honores computavimus decem. Hac de causa etiam Infantes baptizamus, cum non sint inquinati peccato, ut eis detur, vel addatur sanctitas, justitia, adoptio, hereditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint. Ultraquamquod Baptismi gratiam omnibus utilem confitetur aetatibus, ut cunctos, qui illam non necessariam etiam parvulis putant, aeterno feriamus anathemate. Sed hanc gratiam locupletem spiritualibus donis credimus, quae multis optima muneribus, ac reverenda virtutibus, pro infirmitatum generibus, & huma-*

humanorum statuum diversitatibus, una tam remediorum collatione, quam munerum virtute medicatur. Quæ aliæque quamplura faciunt adversus Suarezium, & Tournelium reponentes ambo solam agnovisse Pelagium justificationem externam, constitutam in imputatione justitiæ, ut Novatores comminiscuntur. Etenim sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, Christi fraternitas, ut ejus membra sint homines, interni, atque habituales effectus sunt: quapropter Pelagius ipse agebat: *Nos qui instructi per Christi gratiam, & in meliorem hominem renati sumus, qui sanguine ejus expiati, atque emundati, illiusque exemplo ad perfectam justitiam incitati meliores illis esse debemus, qui ante legem fuerunt, meliores etiam, quam fuerint sub lege.* Instrui autem per Christi gratiam, per ipsam renasci, expiari nos, emundarique sanguine Christi, & meliores effici ipsis, qui ante legem extiterunt, hoc totum, inquam, præfertne solam peccatorum extrinsecam condonationem? Si ita sit, non sine piaculo foret fides Chrysostomi, cujus verba & Pelagiani ipsi usurpabant, ut lib. 1. contra Julianum cap. 6. manifestum est. En verba Chrysostomi, quæ Pelagiani penes Augustinum sua faciebant: *Non enim tantum sunt liberi (Baptizati), sed & Sancti: non tantum Sancti, sed & just: non solum just, sed & Filii; non solum filii, sed & hæredes; non solum hæredes, sed & fratres Christi: nec tantum fratres Christi, sed & cohæredes: non solum cohæredes, sed & membra; non tantum membra, sed & templum: non tantum templum, sed & organa Spiritus.* Hæc Chrysostomi verbis Pelagiani confitebantur; quæ si a Chrysostomo prolata veros, atque intimos sanctificantis gratiæ characteres explicant; me sane præterit, cur tantundem explicare non valeant apud Pelagianos eadem plane usurpantes.

Epistola
ad Deme-
triam, c. 8.

334. Propositionis nostræ pars altera probatur iisdem Augustini verbis, quæ Tournelius utitur ad probandum, hujusmodi gratiam Pelagium nunquam agnovisse. *Istam quippe gratiam, habet S. Doctor, qua justificamur, id est qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, in Pelagii, & Cœlestii Scriptis, quacumque legere potui, nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est, confiteri.* Reapse gratiam hanc & secundum merita nostra quandoque Pelagius dari, cum Achate Cœlestio effutiebatur, & ad peccata in antecessum patrata delenda, non ad futura evitanda valere commentabatur. Hac in parte a Catholico sensu profecto aberrabat, dignus propterea, ut a tertio Milevitano Canone anathemate notaretur. *Item placuit, ut quicumque dixerit, gratiam Dei, qua justificatur homo per Jesum Christum Dominum nostrum ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit.* Damnatur ergo in Canone hoc Pelagius, quia gratiam affirmans, qua per remissionem peccatorum exornatur Anima, negabat per hujusmodi gratiam virtutem ullam infundi, ut posset homo salutariter deinceps operari: In eo enim situm volebat adjutorium Salvatoris, *ut ignoscat commissa præterita, non ut adjuvet ad futura vitanda.* Gratiam igitur habituales admittens, non modice descivit, sensuque non recto, nec Catholico locutus est.

Tom. 2.
Conc. Lab.
pag. 1340.

Aug. de
nat. & grat.
cap. 34.

Oppositoribus fit satis.

335. Oppon. 1. Habitualis gratia confertur propter actus supernaturales, quemadmodum virtutes, & habitus naturales propter naturales actus; Pelagius vero actus supernaturales non agnovit; siquidem omnes virtutis actus ex viribus arbitrii voluit: ergo nec agnovit gratiam habituales.

Resp. dist. maj. Habitualis gratia confertur propter actus supernaturales

tan-

tantummodo nego maj., propter aliquod amplius conc. maj. Et propter supernaturales actus, & propter peccatorum remissionem, Animæque sanctitatem, & ornamentum gratia habitualis confertur: *Non enim*, ait Chrysostomus, *tantum sum liberi, sed & sancti: non tantum sancti, sed & iusti &c.* Characteres isti extra supernaturales actus profecto sunt. Hinc gratiam sanctificantem admittere poterat, ut revera admisit, ablati quoque supernaturalibus actibus, istorum effectuum intuitu. Quapropter ad Demetriadem scripserat Pelagius: *Nos, qui instructi per Christi gratiam &c.* Hoc illud est, quod Pelagium movebat, ut gratiam habitualement confiteretur, actibus supernaturalibus, propter quos confertur, etiam seclusis.

336. Oppon. 2. Sensit Pelagius, nos modo gigni in eo statu, in quo fuerat Adam ante lapsum; In Adamo autem ante lapsum nulla agnovit Dei dona præter naturalia; ergo neque in hominibus donum ullum præter naturale confessus est.

Resp. dist. maj. Sensit Pelagius, nos modo gigni in eo statu, in quo fuerat Adam ante lapsum, quin nobis concedantur abundantiora dona per Christum, nego maj. secus, conc. maj. Parvulos absque originali peccato nasci, atque Adamo adhuc infanti pares esse, Pelagii dogma erat. Quid tamen hoc obstat, ne ultra naturalia dona illius status, recenseat & alia supra vires, ut recensuisse indubium est, baptizatis consentiens vitam æternam, regnumque Cœlorum? Ergo non implicat, abundantiora concessisse per Christum dona; quod Demetriadem alloquens aperte declaravit; eumque bene audivit Julianus, qui, præter dicta in probatione apud Augustinum Pelagio se consecrat dicens: *Christus auget circa imaginem suam continua largitate beneficia: & quos fecerat condendo bonos, facit innovando, & adoptando meliores.* Cetera, quæ a Suarezio produciuntur cum in citato Prologono 5., tum in lib. 7. de grat. cap. 6. non aliud probant, nisi Pelagium gratiam habitualement voluisse comparatam naturæ viribus, & collatam absque subministratione virtutis; quod sane non erat, gratiam hanc confiteri sensu recto, & catholico, ut nos ultro concedimus.

337. Opponi ulterius posset. Pelagius non admisit gratiam habitualement sensu recto, & catholico: ergo nullo sensu admisit. Prob. consequ. Nulla est ea gratia habitualis, quæ talis gratiæ characteres non habeat; gratia, quæ sanctificans non sit sensu recto, & catholico, gratiæ talis characteres non habet: Ergo nulla est. Quod evincitur ducta paritate a gratia actuali. Hanc dixit Pelagius secundum merita nostra dari: verum adserere, dari gratiam secundum merita, est ita gratiam adserere sensu non recto, & catholico, ut gratia prorsus de medio tollatur: si enim secundum merita, jam non est gratia; Ergo & nulla ponitur gratia habitualis, semel posita sensu non recto, & catholico.

Resp. conc. antec. neg. consequentiam, cujus probationis disting. maj. Nulla est ea gratia habitualis, quæ talis gratiæ nullos characteres habeat conc. maj., quæ aliquos habeat, etsi non omnes, neg. maj. Quos characteres agnovit Pelagius, quosque negaverit, supra jam dictum est. Nec paritas tantillum urget; siquidem gratia, quæ sit ex meritis, verbo tenus gratia non est sane; quum gratuita prorsus esse debeat: Pelagius tamen eam volens ex meritis, haud negabat, Animam ab ipsa gratia, licet meritis comparata salutariter adjuvari; quod gratiæ proprium est. Ita, quamvis habitualement gratiam noller, gratuito dari, & cum subministratione virtutis ad futura vitanda peccata; at tamen confitebatur, per ipsam in meliorem hominem renasci, Animæ ornamentum conferri, fieri nos non tantum liberos, sed sanctos; non tantum sanctos,

Lib. 3.
contr. Jul.
cap. 3.

Etos, sed justos: non solum justos, sed filios; iisque nos fulciri prærogativis, quas a Chrysostomo Pelagiani didicerant.

338. Oppon. ultimo. Pelagius negabat peccatum originale, & gratiæ illius necessitatem, qua id deletur; atqui gratia, qua deletur originale peccatum, est gratia sanctificans: ergo gratiam hanc negabat.

Resp. dist. min. Gratia, qua deletur peccatum originale; est gratia sanctificans; & ea sola gratia est sanctificans, quæ est deletilis peccati originalis, nego minorem. Alia est gratia, quæ deletilis haud est peccati originalis, sanctificans tamen est; conc. min. Ergo gratiam sanctificantem Pelagius negabat distin. consequ. Negabat gratiam sanctificantem, quæ peccatum originale deleteret, conc. consequentiam; quæ alios præstaret effectus gratiæ sanctificantis proprios, nego consequentiam. Si nihil aliud sanctificans gratia officeret, quam hæreditariam culpam delere; adeout hoc effectu sublato, & hujusmodi gratia prorsus tolleretur; quod in Argumento male supponitur; utique gratiam hanc Pelagius numquam agnovisset; sed alia bene multa, & sane præstantissima facit gratia hæc, quam Pelagius in Parvulis baptizatis admittebat libenter. Sed eos, ut ex Augustino n. 318. vidimus, sed eos propterea baptizari (Pelagiani volebant,) ut regeneratione adoptati, admittantur in regnum Dei, de bono in melius translatis. Remissionem insuper peccatorum confitebantur, & cetera in probatione per nos adducta. Quapropter illud unum argumento hoc probatur, quod & ipsi posuimus; Pelagium nempe numquam confessum fuisse habitualement gratiam, quemadmodum confiteri debebat.

S C H O L I O N.

339. Molinae sententia est, posse hominem suis viribus credere, sperare, diligere per actus mere naturales, qui auxilio aliquo gratiæ supernaturales fiunt. Porro, ipso dictante, semel ac habitibus supernaturalibus instructus est homo, habituum influxus sufficit, ut actus, qui naturales erant, ad esse supernaturale evehantur; quapropter ad eos actus ut supernaturales auxilium nullum amplius requiritur, nisi ad perseverandum in accepta justitia, gravioresque difficultates superandas. En verba auctoris: *Habitus fidei, spei, & charitatis supernaturalis semel acquisitos rationem habere gratiæ prævenientis, & cooperantis comparatione actuum, qui ab illis emanant.* Novit Molina, doctrinam hanc suam concuti posse a decimo nono secundi Arausici Concilii canone. Hinc sancivit, Patres locutos esse contra Pelagium habitualement gratiam negantem; quod oppido falsum est: etenim non de habitualis, sed de actualis adjutorii necessitate etiam in homine justo, quam Molina refugit, Patres illi egerunt, atque necessitatem hanc in illo canone constituerunt. Canonem exhibeo Moliniana explicatione implicatum, & inextum: „Natura humana, etiamsi in illa integritate, in qua est condita, permaneret, „nullo modo se ipsam (suis scilicet naturalibus viribus, ut Pelagiani dice- „bant) Creatore suo non adjuvante (saltem per influxum habituum justitiæ originalis, gratiæ, & Theologalium virtutum) servaret. Unde cum „sine gratia Dei (solo scilicet influxu virium naturalium) salutem non pos- „sit custodire, quam accepit; quomodo sine gratia (solis scilicet suis viri- „bus) poterit recuperare quod perdidit? Quare, subdit Molina, nemo potest ex hujusmodi definitione colligere, primos parentes in innocentia statu ad vitanda lethalia peccata, perseverandumque in gratia, eguisse auxilio particulari superaddito habitibus justitiæ originalis, gratiæ, Theologaliumque virtutum. De actuali auxilio, cujus natura innocens, & integra indi- gebat,

In Concor.
disput. 7.
quæst. 14.
artic. 17.
disput. 14.
memb. 1.
§. 1.

Ibidem
disput. 39.
§. occasio-
ne.

gebat, late jam egimus, ubi de naturæ statibus tractationem habuimus; & sane nequit quispiam aliter sentire, quin copiosissimam Augustini doctrinam de correp. & grat. abjuret. Quid Pelagius opinaretur de gratia habituali, expositum a nobis est; neque in Arausicana Synodo poterat adversus Pelagium constitui quod Pelagius admittere non recusabat, admittebatque reapse. Ultraquamquod in Arausicana Synodo celebrata anno 529. Annis scilicet circiter centum ab Augustini obitu, adversus Semipelagianos Massilienses, non Pelagianos actum est.

§. VII.

Quæ fuerit gratia, quam Augustinus adversus Pelagianos tandiu concertans asseveraverit ad salutares actus necessariam.

340. Ad hæc inquirenda moveor illorum Theologorum gratia, qui amantes sententiam suam, non quia vera est, sed quia sua est, ut lib. 12. Confess. cap. 25. Augustinus loquitur, atque effugere volentes summam Augustini doctrinam, qua eorum systematis armonia tota concutitur, sustinent cum Joanne Martinez de Ripalda, controversiam Augustini cum Pelagio non aliam fuisse, quam circa gratiæ necessitatem, quæ posse donat; nihilque de auxilii qualitate actum esse: ut hinc inferat, in Augustino præsidium nullum habere Theologos, qui gratiam ab intrinseco efficacem adversus Molinianos præstituunt.

Tom. 2.
de ente su-
pernat. disp.
105. sect.
12.

341. Pelagianos asseruisse, solas arbitrii vires esse satis, tum ad conservandam amicitiam cum Deo, tum etiam ad illam redintegrandam, recuperandamque per poenitentiam, postquam amissa foret, docet Molina, opinaturque, Patres, dum adversus hujusmodi Pelagianorum errores loquebantur, quipiamve definiebant, nomine auxilii gratiæ id omne intellexisse, quod superadditum viribus arbitrii nostri, has adjuvat, ut non succumbant, & ut supernaturalia opera exerçant; sive id esset habitus supernaturalis influens cum potentia, sive motio & influxus sine habitu: atque id totum comprehendant nomine gratiæ, qua adversus Pelagianos dicebant arbitrium nostrum ultra suas vires naturales indigere. Hactenus præfatus Scriptor; e cujus verbis, & sensibus fecernere facile est, Patres adversus Pelagium disputantes non loqui præcise de auxilio actuali; sed vel de habituali, vel de actuali. Thomassinus inter Theologos revera eruditissimus tract. 3. de grat. c. 9. contendit, cum Pelagianis rem habuisse Augustinum de gratia solum habituali; siquidem perspicuum est, ut ipse ait, hanc gratiam propriam Christi gratiam esse, & jure merito additum illi esse nomen gratiæ proprie dictæ apud Augustinum. Thomassino succenset Contensonius; ei quippe videtur intolerandum, quod velit, D. Thomam aperte renitentem in suam sententiam vi trahere. Quod Augustinum inter & Pelagianos intercessit bellum, binis propositionibus adperiemus.

In Concor-
dant. q. 1.
disput. 4.
§ solutio
autem.

Tom. 1.
pag. 702.
§. illud
porro.

P R O P O S I T I O I.

Non de habituali, sed de actuali præsertim gratia ab Augustino cum Pelagianis pugnante actum est.

342. Probatur. Gratia, de qua cum Pelagio Augustinus præcipue certabat, ea est, quam Pelagius præcipue negabat; Pelagius autem, gratiam habitualement præcipue haudquaquam negabat; gratia namque habitualis se tenet ex parte actu.

actus primi, adjuvatque *possibilitatem*; At Pelagius conceptissimis verbis tria distinguebat; *posse* nimirum, *velle*, & *esse*; aiebatque: *primum illud, idest posse, ad Deum proprie pertinet, qui illud Creatura sua contulit Ergo in voluntate, & opere bono laus hominis est, immo & hominis & Dei, qui ipsius voluntatis, & operis possibilitatem dedit, quippe ipsam possibilitatem gratia sua adjuvat semper auxilio*. Igitur gratiam illam non refugiebat Pelagius, quæ ex parte *actus primi* se tenet, nostramque *possibilitatem* adjuvat; ideoque circa huiusmodi gratiam versari nequibat tota, quam Augustinus habuit cum Pelagianis, concertatio.

343. Inviçissime confirmatur ab Augustino declarante quid illud sit, cui Pelagio erat consentiendum, ut controversiæ, quæ inter ipsum & Pelagium fervebat, finis imponeretur: *Quapropter, ait, quantum attinet ad illam de Divina gratia & adiutorio questionem, tria illa, quæ apertissime distinxit, attendite: Posse, velle, esse; idest possibilitatem, voluntatem, actionem. Si ergo consenserit nobis non solam possibilitatem in homine sed ipsam quoque voluntatem, & actionem divinitus adjuvari nihil de adiutorio gratia Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur*. Jam vero latissima patet via ad argumentum. Controversia erat circa illud solummodo, quo semel dato, nihil controversiæ relinquebatur; verum a Pelagio dandum non erat, Divinitus adjuvari *possibilitatem*; huic enim consensiebat; ut liquido patet ex verbis: *si consenserit, non solam possibilitatem*; Ergo de *possibilitatis* adiutorio; scilicet *habituali*, controversiæ nihil erat.

Cap. 47. de
Grat. Chr.

344. Hinc statim oboritur, quod adiutorii genus a Pelagio S. D. exposceret; adiutorium nempe *actionis*, & *operis*, quod non *habituale*, sed *actuale* est. Ex integro textu prosequi probationem nostram possemus; sed in sequenti propositione textum hunc ex integro restitutum dabimus, & per analysim resolutum; ut magis inde pateat, qualem contra inimicos gratiæ Dei, qualem, inquam, gratiam Augustinus asseveraverit. Præstat interea audire Pelagium inter Theologos clarissimum, qui ad rem nostram quid Pelagius, quid Augustinus contenderet, nitide proponit, probatque dicens: *ac primum ex priore libro de gratia Christi certissimum huius rei testimonium petemus. Scribit enim, Pelagium existimasse nec voluntatem nostram, nec ACTIONEM divino adjuvari auxilio, sed solam possibilitatem voluntatis, atque operis; quod sic interpretatur: ut possibilitas sit ipsum, quod est posse esse iustum, posse credere, posse diligere Deum: voluntas sit reipsa velle credere, ac diligere interiore consensu: esse demique sit, opere & actione iustum, fidelem, ac dilectorem esse Dei. Ut ergo possimus credere, & diligere, adjuvari nos aiebat gratiæ presidio: quia nos omnibus ad agendum necessariis subsidiis instruit Deus: & ut Scholastici dicere solent, in actu primo nos constituit, ut operari possimus; ad hoc vero ut AGAMUS reipsa, hoc est, ut consensum nostræ voluntatis, & opus ipsum virtutis exprimamus, nihil conferre putabat gratiam; sed illud totum facultatis esse nostræ: Tamquam hoc sit infirmum (ait Augustinus) quod ipse Deus posuit in natura, cetera vero duo, quæ nostra esse voluit, ita sint firma, & fortia, & sibi sufficientia, ut nullo indigeant ejus auxilio: & ideo non adjuvet, ut velimus, non adjuvet ut agamus; sed tantummodo adjuvet, ut velle, & agere valeamus: Itaque Pelagius gratiam omnem, & usum ejus, & efficacitatem in hoc uno collocabat, quod nos potentes ad volendum, & operandum bonum efficeret; ita tamen, ut ipsam voluntatis ACTIONEM non attingeret*.

De Pelag.
& Semip.
hæres. c. 8.
num. 2.
Cap. 3. & 5.

345. Verum quid in Augustino frequentius, quam de gratia agere ad singulos actus necessaria? Argumentorum vi Pelagium ita perstrinxerat, ut hu-

Apud Aug. de gratia Chr. c. 2. *iusmodi gratiam non solum, licet subdole, confessus est, verum etiam eam negantes, malitiosissime licet, anathematizaverit Hæreticus ille. Anathemo, qui vel sentit, vel dixit, gratiam Dei, qua Christus venit in hunc Mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, aut per singula momenta; sed etiam per singulos actus nostros non esse necessariam. Sed gratia habitualis ad singulos actus nostros necessaria haud est; quum ante illam eliciantur actus fidei, spei, timoris, quibus peccator homo, juxta Tridentinum, ad justificationem disponitur. Insuper gratia, de qua S. D. cum Pelagio, iustis hominibus aliquando subtrahitur, ut ipsemet habet secundo de peccat. merit. libro capite decimonono: Idcirco etiam sanctos, & fideles suos in aliquibus vitiis tardius sanat, ut in his eos minus, quam implende ex omni parte iustitiæ sufficit, delectet bonum, sive cum latet, sive cum etiam manifestum est: ut quantum pertinet ad integerrimam regulam veritatis ejus, non justificetur in conspectu ejus omnis vivens. Iustis vero numquam gratia habitualis, seu justificans deest; quippe hujus gratiæ infusione iusti sunt; quamvis ad implendam ex omni parte iustitiam, actuali destituantur aliquando gratia, qua aliqua eorum vitia citius sanentur. Ex hisce, aliisque in Augustino de dono persever., & de corrept. & grat. legendis.*

De verb. Apostol. serm. 2. cap. 6. De corrept. & gratia cap. 12. *346. Conficitur ratio a munere, & officio gratiæ habitualis ducta: hæc siquidem a peccato nos liberat, jugumque Dæmonis, quo detinebamur, frangit, & solvit: malæ tamen concupiscentiæ subdimur, ejusque percellimur motibus: Numquid, Catechumenos alloquens, agebat Augustinus, numquid quia deleta est iniquitas, finita est infirmitas? Quamvis ergo per habitua-lem gratiam justificati; mala adhuc concupiscentia exagitamur, quæ ita effræ-nis liberum premit arbitrium, ut ne succumbant naturæ vires, Divini actua-lis adjutorii opitulatione indigent. Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, inter tot, ac tantas tentationes in-firmitate sua voluntas ipsa succumberet; & ideo perseverare non possent; quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate vo-luntatis, ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humane, ut divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, & ideo quam-vis infirma non deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Expressam hic non haberi actua-lem gratiam, quam intendimus, nemo potest ambigere.*

Tis, quæ opponuntur, occurrunt.

347. Oppon. 1. Pelagius uti actua-lem gratiam, ita habitua-lem non admisit sensu recto, & Catholico: Ergo concludit Molina, Patres dum adversus hu-jusmodi Pelagianorum errores loquebantur, nomine auxilii intelligebant id om-ne, quod superadditum viribus arbitrii nostri, has adjuvat, ut non succum-bant, sive id esset habitus supernaturalis; sive motio & influxus sine habitu. (num. 350.) Ergo pro actuali auxilio Augustinus præcipue non pugnabat.

Serm. 2. de Verb. Apost. c. 8. *Resp. dist. antecedens, ita atque eodem modo, nego ant., ita & diverso modo conc. ant. Actua-lem gratiam quamcumque volebat Pelagius ex meri-tis, & non ad simpliciter, sed ad facilius solummodo operandum: Hinc gratiam quamcumque actua-lem tollebat de medio: etenim si gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia, ait ex Apostolo Augustinus. Habitua-lem vero, etsi in aliquibus contenderet esse ex meritis; in parvulis tamen, qui baptizantur, quibusque, Baptismo mediante, addebatur sanctitas, iusti-*

justitia, adoptio, hereditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint, ut diximus num. 342. non ita ponebat; gratiamque hanc, non ut *facilius*, sed ut *simpliciter* justificarentur, confitebatur. Mirum ergo haud sit, Augustinum non pro *habituali*, sed pro *actuali* adjutorio præcipue concertasse: Immo pro isto concerrandum illi erat; tum quia hæreticus adversus hoc adjutorii genus obstinatius insaniebat, blasphemabatque; tum quia, hæretico semel victo in eo quod ad *actuale* adjutorium spectat; & in eo, quod pertinet ad *habitua-*
te, nullo negotio vincebatur; ut rem bene contemplanti patebit. Et sane habitualis gratia ea quidem est, qua justificatur, vivificatur, roboratur homo, spiritum adoptionis accipit, sanatur, atque liberatur: At justitatio illa, illa sanitas, illudque robur nec inchoari, firmari, perfici potest, quin *actualis* gratia præsto sit, quæ ad illam sanctificationem animum necessario præparet, & disponat, ut a Tridentino discimus. Quapropter satis bene Augustinus cernebat, quod si factum illi accidisset, Pelagium vincere, ut confiteretur, prorsus donum Dei esse ad quamlibet actionem piam necessarium illud auxilii genus, quod ad justitiam, & sanctitatem animum præparat; multo jam fortius inferre contra Pelagium potuisset prorsus donum Dei esse, & non solum ad delenda præterita; verum etiam ad vitanda futura peccata valere illud auxilii genus alterum, quo *divinitus esse expianda peccata commissa fate-*
tur Pelagius, quamvis ad futura vitanda ineptum vellet; quod sensum catholicum reddebat. Ergo mirum non sit, totum præcipue fuisse S. Doctorem in gratia *actuali* propugnanda; quamquam in sensu minus recto & *habitua-*
lem gratiam Pelagius usurparet.

348. Oppon. 2. Gratia, de qua cum Pelagianis disputat Augustinus, est charitas diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis: hæc autem est charitas *habitualis*: Ergo &c.

Resp. dist. maj. Gratia de qua *præcipue* disputat, est charitas diffusa &c. nego; gratia de qua *consecrative*, est charitas diffusa &c. conc. maj. Per charitatem diffusam in corde, & per Spiritum sanctum in corde inhabitantem justificatur homo, ejusque captiva voluntas liberatur. Hoc autem consequi non potest, nisi illa adsit gratia, quæ animum ad justificationem præparet, atque disponat; de qua Augustinus præcipue differit: & tunc in sermonem trahit charitatem diffusam, & spiritum inhabitantem, quando, ostensa necessitate gratiæ præparantis, & disponentis, id pariter ostendit, quod in nobis efficitur, semel ac per actualement gratiam facti sumus ex nolentibus volentes.

349. Inst. De illa gratia potissimum tractat S. D., quæ prædestinatis omnibus conceditur; hæc autem, non *actualis*, sed *habitualis* est.

Respondet prompte Tournelius; quod si de gratia solis prædestinatis collata Augustinus loqueretur; probaretur inde, solam finalem perseverantiam esse gratiam; quippe solis confertur prædestinatis. Ceterum transeat maj., quandoquidem sive agat de gratia, quæ prædestinatis omnibus conceditur, sive de illa, quæ neque reprobis denegatur; de *actuali* gratia profecto agit; quæ & reprobis donatur, ut resipiscant, & prædestinatis elargitur, ut in bono ad finem usque perseverent, eorum salutem per bona opera certam facere satagentes.

350. Dices. Augustinus plurimus est in describenda charitate justificante, & in justis permanente; de ceteris auxiliis verba non facit, nisi ob eorum cum charitate justificante connexionem, in qua denique omnia desinunt.

Resp. Quid sibi hæc volunt? Plurimus est utique Augustinus in charitate justificante describenda; quia justificans charitas principem tenet locum; quod negat nemo: & in vacuum gratiam Dei recipimus, quotiescumque Spiritui

sancto resistentes, non amplectimur bonum, quo voluntas mutata in melius ex vitiosa fiat virtutum cultrix, ex injusta justa evadat, & amica Deo cum *actualis*, tum *habitualis* gratiæ largitori.

351. Dices iterum. Negante Pelagio peccatum originale, & necessitatem gratiæ, qua id deletur, Augustinus adversus eum statim constituit Ecclesiæ fidem de originali peccato, & necessitatem gratiæ Christi, ut illud eluatur; quod liquet ex ejus libris de remiss. peccat.; ubi docet, hanc gratiam occulte subministrari, instillarique cordibus parvulorum, dum baptizantur. Hæc porro gratia habitualis est.

Lib. I. c. 9.
& 10.

Resp. Habitualement utique eam esse gratiam, qua peccatum originale deletur, illiusque gratiæ necessitatem probasse contra Pelagium Augustinum. Et sane, Augustino plurimum intererat, constituere Ecclesiæ fidem de peccato originali; ut inde sauciata naturam ostenderet, simulque ad salutare opus impotentem, nisi per gratiam sanetur, & roboretur, ut justitiam, quam amiserat, consequi possit. Hinc regulam illam edocuit: *Liberum arbitrium ad malum sufficit; ad bonum autem nihil valet, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono*. Quapropter ab existentia peccati originalis, quam adversus Pelagium probavit invictissime S. D.; tantum abest, ut non pugnaverit pro *actuali* gratia; quinimmo ipsum pugnassee, solidissime comprobatur.

352. Oppon. ultimo. Egit Augustinus de gratia novi testamenti, quæ proprie est gratia Christi; At novi testamenti gratia proprie non est, nisi justificatio. Gratia enim novi testamenti ex Paulo ea est, quæ ex servis liberos, filios, amicos Dei nos facit esse: de hac igitur Augustinus tractatum habuit.

Resp. conc. maj. nego minorem. Sanctitas enim, & justitia fuit in primo homine adhuc infanti, fuitque in Angelis. Quod si Paulus, & Augustinus Pauli lumina prosequens, hanc gratiam celebrent; ideo est, quia ex adventu Christi plurimum excellentiæ ei accessit; quia gratiæ actuales omnes ad hanc præparant; quia quæ post justificationem dantur, hujus veluti germina fructusque sunt; quia hisce mediantibus, in opera pietatis illa sese explicat.

P R O P O S I T I O II.

Cum Pelagianis concertans Augustinus, pugnam iniit pro actuali gratia efficaci.

Serm. 13.
de Verb.
Apost. c. 12

353. Prob. Gratia *efficax* illa est, per quam voluntas reapse vult, & operatur bonum, quod volendum, agendumque est (num. 50.) sive illa, quæ actionem nostram infert infallibiliter; quæ facit ut faciamus, dum nos ex nolentibus volentes facit, ut sæpissime Augustinus loquitur; Atqui hujusce, non alterius gratiæ confessionem a Pelagio Augustinus præstolabatur; quod ita compertum est, ut ii tantum ibunt inficias, qui, cum Salmaticensibus dicam, *vel Augustinum numquam consulunt, vel data opera sententias tanti Doctoris obscurare procurant*. De Pelagianis narrat S. D. quod coarctati sunt aliquando gratiam confiteri, quæ operatur in nobis velle, quod bonum est, quod sanctum est, ut nos ipsi exposuimus num. 227. 336.; sed infideli caliditate, gratiæ nomen usurpabat Pelagius, revelationes sanctas, sanctasque suasionem intelligens. Augustinus calliditatem hanc e vestigio novit; & adversus Pelagium insurgens, ostendit, nihil aliud eum dicere gratiam, qua Deus operatur in nobis velle quod bonum est, quam legem atque doctrinam; ad doctrinam enim pertinet, quod sapientia revelatur, ad doctrinam pertinet, cum suadetur omne quod bonum est. *Sed nos eam gratiam volumus iste aliquando*

quando fateatur, qua futura gloria magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur, & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum & amatur; nec solum suadetur omne quod bonum est, verum & persuadetur.... Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus. Gratia autem, qua creditur, speratur, amatur, persuadetur, efficax profecto est. Quod expressum habemus ab ipso S. D., qui scribit ibidem: quorum autem sit fides, & quibus persuadeatur, satis ipse (Christus) demonstravit, ubi ait: nemo venit ad me, nisi Pater qui me misit, traxerit eum. A Patre trahi, est trahi ab illo, qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines (quod fieri non potest) nolentes credant; sed ut volentes ex nolentibus fiant, explicat primo contra duas epistolas Pelagianorum libro capite decimo nono. Totum hoc autem præstat gratia efficax: inepteque voluisset Augustinus a Pelagio gratiæ hujusce confessionem, ut Christianus non appareret, sed foret, si controversia circa gratiam hanc minime versaretur.

De grat.
Chr. c. 10.

354. Polliciti sumus testimonium Augustini ex capite 47. de grat. Chr. desumptum ex integro restituere, & per justam analysim resolvere. Ut ergo promissis stemus, S. Doctoris verba tradam, & exponam: sed, quia ista quaestio, ubi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratiam videatur: quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri, potest Pelagius ita se latebris obscuritatis involvere, ut etiam iis, quæ a Sancto Ambrosio conscripta posuimus, consentire se dicat..... Quapropter quantum attinet ad istam de divina gratia quaestionem, tria illa, quæ apertissime distinxit, attendite, posse, velle, & esse; idest possibilitatem, voluntatem, actionem. Si ergo consenserit nobis, non solam possibilitatem in homine, etiamsi nec velit, nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem, & actionem; idest ut bene velimus, & bene agamus, quæ non sunt in homine, nisi quando bene vult, & bene agit: si, ut dixi, consenserit etiam ipsam voluntatem, & actionem divinitus adjuvari, & sic adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus, & agamus; eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra justitia justos facit, ut ea sit vera nostra justitia, quæ nobis ab illo est; nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur.

355. Primo igitur statuit, quaestionem adversus Pelagium institutam esse ad discernendum difficilem propter jacturam, quæ fieri videtur modo gratiæ dum defenditur arbitrium; modo arbitrii, dum gratia patrocinator. Ast a quam gratia libertatis eversionem pertimescebat Pelagius? Ab ea, quæ homini dat posse, si velit? non; hanc enim ultro fatebatur (num. 312.) Præterquamquod Augustinus summi, atque incomparabilis ingenii vir vocassetne difficile, quod facillimum apprime est? Nil profecto cuique tam obvium, & ad libertatis jura servanda intellectu facile, quam si dicamus, adjuvari hominem a gratia, quæ homini det tantum, ut possit; usus vero, vel non usus ejusdem gratiæ nutui voluntatis subdi: ergo de gratia agebatur, quæ dat velle, & operari, cujus cum Pelagius, tum Adrumetini, & Massilienses se jactabant osores.

356. Nec Ripaldæ tantillum prodest, quod dicat, duo libertati contraria Pelagio visa fuisse: unum indigere auxilio *sufficienti*, quod homo in potestate sua non habeat; alterum a tali auxilio moveri, quod faciat, ut ille faciat. Hinc ex primo etiam capite quaestione inspecta, videri poterat Augustino difficilis.

Non prodest, inquam. Etenim, ut scribunt perbene Salmanticenses, Catholicis

Lib. 2.
cont. duas
Epist. c. 5.

tholicis persuasum erat, gratiam *sufficientem* omnibus tribui; qua de re nulum libertati piaculum erat pertimescendum a gratia, quæ, etsi haberi nequeat, nisi a Deo donetur, omnibus tamen donatur; & semel donata, recipientium voluntati subicitur, ut Pelagiani contendebant. Ceteroquin interitus libertatis fuisset in Pelagii sensu pertimescendus ab ipso etiam arbitrio, quod Pelagius gratiam vocabat præstantem *posse*; at quemadmodum fit libertatis everfio nulla per arbitrium, quod commune omnibus est; neque fieri potest per gratiam adjuvantem hoc idem *posse* arbitrii; quippe communis omnibus gratia fit. Verum per hæc excurrere minime vacat. Pelagiani ipsi satis declararunt, cur a gratia ab Augustino constituta abhorrent; nempe, quia veluti fatum reluctantes voluntates sibi subdens, illam refugiebant: A gratia autem efficaci, non a sufficienti tamquam a fato metuebant. Quare Augustinus Pelagianorum calumnias propulsabat dicens: *nec sub nomine gratie fatum asserimus miserebor, cui misertus ero, & misericordiam præstabo, cui misertus fuero. Ubi consequenter adjunctum est: Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Posset etiam hinc quisquam similiter stultus fati assertorem Apostolum putare, vel dicere. Et stultus foret quisque putans, in citato per Augustinum Apostoli testimonio gratiam sufficientem designari.*

357. Secundo exponendum aggreditur, quid ab Adversario præoptet, ut nullus amplius sit controversiæ locus; nimirum *non solam possibilitatem, sed etiam ipsam voluntatem, & actionem divinitus adjuvari*. Ex quo, antequam ultra progrediar, sic argumentor: Pelagius, nostram *possibilitatem* consentiens adjuvari, gratiam confitebatur, quæ dabat *posse*: Ergo præoptans Augustinus, quod præter *possibilitatem* consentiret adjuvari *voluntatem, & actionem*, gratiam expostulabat, quæ daret *velle, & agere*, cujusmodi est gratia efficax. Hanc ni Pelagius confiteretur, controversiæ semper locus fuisset: Ergo de gratia dante *velle, & operari* tunc quæstio movebatur. Instauratur ratiocinatio hæc, si animadvertamus, quam habeant relationem verba illa: *idest ut bene velimus, ut bene agamus, quæ non sunt in homine, nisi quando bene vult, & bene agit*. Hisce Augustinus locutus est, attendens Pelagio dicenti lib. 3. pro libero arbitrio possibilitatem boni homini inesse, antequam homo bonum velit: Verum bene vel agere, vel loqui, vel cogitare, hominis esse, quia hæc omnia vertere in malum potest. Itaque, aiebat, *liberum mihi est, nec voluntatem bonam habere, nec actionem*. Jam vero iterum sic aggredior. In Pelagii systemate, ita homini erat libera voluntas, & actio boni, ut hujusmodi voluntas, & actio inesset homini antequam bene veller, & ageret. Augustinus e contra nihil controversiæ relictum iri affirmabat, si Pelagius assentiretur, non haberi in homine bonam voluntatem, & actionem; nisi quando bene vult, & bene agit; Atqui bona voluntas & actio, quando quis bene vult & agit, ideo habetur; quia tunc adest auxilium bonam voluntatem, actionemque bonam efficiens: Ergo Pelagium auxilio efficaci consentientem volebat.

358. Neque prætereundum, velle Sanctum Doctorem, quod Pelagius consentiat bonam voluntatem, actionemque bonam *esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra justitia, justos facit*. Quis autem in dubium vertat, efficacem esse gratiam illam, per quam, & in qua justus fit homo? Lucida ergo probatione, ni fallar ipse, constat ex hoc 47. capite de gratia Christi, totam Augustini cum Pelagio concertationem fuisse, an adjutorium daretur solummodo ad *posse* bene agere, & velle, prout illud *posse* a velle, & agere distinguitur; num vero daretur ipsum bene

bene velle, & agere. Illud primum contendebat Pelagius; utrumque sustinebat Augustinus uno verbo satis expressum de nat. & grat. cap. 42. inquiens: *Possibilitatem cum effectu in Sanctis Dei provenire ex gratia*; & hoc eodem de gratia Christi libro cap. 14. explicans illud Joannis --- Omnis, qui audit a Patre meo, & didicit, venit ad me. *Non est autem consequens, ut qui potest venire, etiam veniat, nisi id voluerit, atque fecerit. Sed omnis qui didicit a Patre, non solum potest venire, sed venit; ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est.*

359. Melius vero, quam ab Augustino ipso ad Vitalem scribente, & quaestionem proponente, perconctari non liceat: *Recognoscis me, ut puto in iis, quae nos scribere dixi, non omnia, quae ad fidem Catholicam pertinent, commemorare voluisse; sed ea tantum, quae ad istam, quae inter nos agitur de Dei gratia quaestionem: utrum praecedat haec gratia, an subsequatur hominis voluntatem: hoc est UT PLANIUS LOQUAR; utrum ideo nobis detur, quia volumus, AN PER IPSAM DEUS HOC IPSUM EFFICIAT, ut velimus: quam Epistolam sic concludit: oportet sine dubitatione fatearis voluntates hominum Dei gratia praeveniri, & ut BONUM VELINT HOMINES, QUOD NOLEBANT, DEUM FACERE, QUI ROGATUR, UT FACIAT, & cui nos novimus, agere gratias dignum, & justum esse, cum fecerit.* Hoc fretus praclarissimo testimonio, minime me piget alia plura missa facere, quae nullo negotio colligi possent ex capitibus 3. 5. 7. 13. 14. 24. 33. 34. 38. de grat. Christ. lib. 1. de peccat. merit. capit. 5. 25. & lib. 2. cap. 19. lib. 4. cont. duas Epist. Pelagii cap. 5. De Spir. & lit. cap. 3. 12. de Praedest. Sanct. cap. 8. de dono persever. cap. 16. & alibi.

S C H O L I O N.

360. Cum Augustinus dixerit in capite quadragesimo septimo de Gratia Christi, nullum amplius fore controversiae locum, si voluntatem, & actionem adjuvari Pelagius consentiat; videri poterit S. Doctor de ceteris Pelagii circa gratiam erroribus parum sollicitus. Aliae & equidem graves remanebant difficultates in eodem libro discussae: nimirum: an gratia in lege, atque Doctrina constituenda sit? An gratia secundum merita nostra detur? Quaestiones haec sunt duo alterae. Finemne obtinebunt, si Pelagius consenserit, voluntatem, actionemque adjuvari? Ipsas finire bene perspexit Augustinus, concessio semel adiutorio ad bene volendum, agendumque. Hujusmodi namque adiutorium consistere nequit in lege, neque doctrina, nequit esse sola illuminatio, & stupefcentis voluntatis excitatio; sed aliud quidpiam voluntatem inflectens, hominemque faciens volentem ex nolente. Similiter, si consentiat, quod omnis prorsus bonae voluntatis actus nobis per gratiam donetur, nulla jam erit operatio, quae gratiam illam promereri possit; operari enim, quod sit a gratia, gratiam non praecedit, sed a gratia praeceditur. Quapropter satis bene concludebat, nihil controversiae relinqui ipsum inter & Pelagium, si voluntatem quoque, & actionem adjuvari, Pelagius consenserit.

Contraria argumenta expediuntur.

361. Oppon. 1. Augustinus contra Pelagium saepissime usurpat illud Joannis 15. *Sine me nihil potestis facere*, illudque Apostoli 2. ad Corinth. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Haec autem non efficax, sed sufficiens adiutorium tantummodo probant: ergo non de efficaci, sed de sufficienti erat concertatio.

Resp. dist. maj. praefata Scripturarum loca usurpat Augustinus adversus Pelagium

Serm. 13.
de Verb.
Apost.

De grat.
& lib. arb.
cap. 16.
De gratia
Chr. c. 14.

De gratia
Chr. c. 25.
de correp.
& gratia
cap. 2.
De dono
persever.
cap. 13.

lagium male sentientem de gratia sufficienti, conc. maj. negantem gratiam voluntatis, & operis, nego maj. Pelagius non erravit ex hoc solo, quod gratiam ad opus salutare quodcumque necessariam repudiaret; sed in auxilio quoque *sufficienti* constituendo; volebat enim & *posse* esse a natura, & adjuvari vel per gratiam mere externam, vel per internam; sed tantummodo ad *posse facilius*. Clara est apud Augustinum Pelagianorum protestatio: *Ad hoc dedit, inquit, Deus gratiam suam hominibus, ut quod facere iubentur per liberum arbitrium, FACILIUS complere possint per gratiam.* (n. 328.) Quotiescumque igitur Augustino oportebat, Pelagium aggredi *sufficientem* gratiam blasphemantem, iis usus fuit Scripturæ testimoniis, quæ huiusmodi gratiam catholice comprobaret. Quod si argumenti forma valeat, prompte in adversarios difficultatem hoc pacto regerimus. Augustinus adversus Pelagium illud Ezech. 36. produxit. *Faciā ut in præceptis meis ambuletis*; illud Joannis 6. *Omnis qui audit a Patre meo, & didicit venit ad me*; illud Apost. ad Rom. 8. *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*; illud ad Philip. 2. *Deus operatur in nobis velle, & perficere*; aliaque cum ex veteri, tum ex novo testamento; atqui probant hæc omnia adiutorium efficax; ergo adversus Pelagium pro efficaci adiutorio pugnavit. Hoc adiutorium revera intellexisse, constat, ubi animadvertere quis velit S. Doctoris ratiocinationes iis ex locis deductas. Quid ait ad illud Ezechielis? *Certum est nos facere cum facimus; sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: faciā ut in præceptis meis ambuletis.* Quid ad illud Joannis? *Non est autem consequens, ut qui potest venire etiam veniat nisi id voluerit, atque fecerit, sed omnis qui didicit a Patre, non solum potest venire, sed venit; ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est.* Quid ad illud Rom. 8.? *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est.... Intelligent si filii Dei sunt, spiritu Dei se agi, ut quod agendum est agant; non ut ipsi nihil agant.* Quid ad Philip. 2.? *Deus est enim qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. Nos ergo volumus; sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur; sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis, & sublimis confessio, & detur totum Deo.* Mente captus sit oportet, qui efficacem gratiam ex his constituere Augustinum noluisse, audet asseverare. Augustini porro vestigiis in hæserunt Concilia adversus Pelagianam hæresim coacta. Milevitanum II. five potius Carthaginense anno 418. celebratum, can. 4. sic habet: *Quisquis dixerit eandem gratiam per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum; quia per ipsam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus; non autem nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit: expressiusque Concilii Arausiacani II. Canon itidem 4. sic sanciens: Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit; non autem ut etiam purgari velimus per Spiritus Sancti infusionem, & operationem in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui Sancto per Salomonem dicenti: Preparatur voluntas a Domino, & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate: Ergo & Conciliis consentientibus, Augustinum inter & Pelagium de gratia efficaci actum est.*

362. Oppon. 2. Questionem optime noscens Pelagius aiebat Augustino adversanti: *Non de velle, non de esse; sed tantummodo de eo quod potest esse, differitur: Patet ergo controversiæ status.*

Resp.

Resp. Quæstionem optime noverat & Augustinus, Pelagiumque a quæstionis statu declinantem urgebat. Utique Pelagius quæstionem ad hoc unum voluisset redactam, ut de sola *possibilitate* inquireretur; de hac vero non adeo sollicitus erat S. Doctor, quippe pro gratia *possibilitatis* adserenda, Pelagium minus indocilem, minusque protervum habebat. Totus erat gratiæ vindex acerrimus in ea propugnanda, quam adversarius recusabat omnino; quæque efficax erat: inde ratus Pelagium illam facillime accepturum, si hanc catholice profiteretur; siquidem potest consistere prima absque secunda, non secunda absque prima, juxta Logicorum regulam docentem, dari actum primum sine secundo; non autem secundum sine primo: inquiunt propterea: *a potentia ad actum non valet illatio; valet ab actu ad potentiam*. Volens, lubens aiebat Pelagius, *non de velle, sed de eo, quod potest esse differitur*, concedo. At Augustinus non de hoc solum, sed de *velle* insuper differebat, & in *velle* Pelagium volebat consentientem (n. 354.) Quidquid interim dicat gratiæ divinæ hostis, Augustinus, post illa Pelagii verba, cum Apostolo ad Philip. 2. ait: *Et ut scirent, quia non tantum in eo, quod operari possint* (hoc enim in naturam & doctrinam jam acceperant), *sed etiam in eo, quod operantur, divinitus adjuvantur*, non ait: Deus enim est, qui operatur in vobis posse: tanquam ipsi jam velle, & operari per se ipsos habeant, neque in his duobus adiutorio ejus indigeant; sed ait: Deus enim est, qui operatur in vobis velle & perficere; vel sicut in aliis, & maxime Græcis Codicibus legitur, & velle, & operari. Videte, si non Apostolus gratiæ Dei futuros adversarios Sancto Spiritu tanto ante prævidit: & hac dno; idest velle, & operari, quæ iste ista nostra esse voluit, tanquam ipsa divina gratia non adjuvantur auxilio, Deum in nobis dicit operari: Differat igitur, utcumque vult Pelagius de eo, quod est posse: instat, instabitque perpetuo Augustinus de eo differens, quod est velle, & operari.

De gratia
Chr. c. 5.

363. Oppon. 3. Audiens Augustinus Pelagium gratiam confitentem, ut per eam homo *facilius* posset; insurgit illico Pelagium corrigens: *Tolle facilius; & non solum plenus, sed etiam sanus est sensus*. Si dempto *facilius*, catholica erat propositio, solum de gratia ad posse disputabatur, cum ad posse tantummodo Pelagius ponebat illud *facilius*. Alioquin, si quæstio instituta fuisset de gratia ad velle; ablato quoque *facilius*, & gratia ad velle minime posita, nec plenus, nec sanus haberetur sensus. Ergo &c.

De gratia
Chr. c. 28.
& 29.

Resp. vel Pelagium admisisse tunc temporis gratiam voluntatis, & operis, quod probabilius est, ut infra pronuntiabo; vel subjectum illius allocutionis tunc solum fuisse gratiam *sufficientem*; sive primum dicas, sive secundum, plenus jam, & sanus patet sensus. Etenim ad plenum sensum, & sanum habendum, a Pelagio non erat exigenda confessio gratiæ, quæ sit ad velle, si gratiam hanc tunc temporis recognovisset. Restabat ergo, ut tolleretur *facilius*, ad plenam, sanamque emittendam confessionem gratiæ, quæ *sufficiens* adpellatur. Et revera, non de quavis gratia, sed de sola *sufficiente* Augustinum, & Pelagium collocutos tunc fuisse apparet ex subsequentibus Augustini verbis. *Tolle, inquit, tolle facilius; & non solum plenus, sed etiam sanus est sensus, si ita dicatur; ut quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, possint implere per gratiam*. Cum autem *facilius* additur; *adimpletio boni operis etiam sine Dei gratia posse fieri, tacita significatione suggeritur. Quem sensum redarguit, qui dicit: sine me nihil potestis facere*. Cernis, mentionem hic non fieri, nisi de posse, nec alia uti probatione, quam Scriptura illa, quæ gratiam *sufficientem* protendit.

364. Oppon. 4. Nequivit Pelagius admittere adiutorium ad *facilius* posse,
De Gratia Christi, Tom. L. V. quin

Lib. 2.
contr. 2.
Epist. Pe-
lag. c. 8.

quin admitteret ad *velle*: Ergo pro adjutorio ad *velle* nulla esse poterat controversia. Antecedens patet. Auxilium enim *posse* ipsum non adjuvat, nisi quia integram potestatem supponens, cum illa conjunctum sit principium unum *facilius* operans: ergo dum *posse* adjuvat, adjuvat & *velle*: Inquit de facto Augustinus: *Pelagius enim facilius dicit impleri, quod bonum est, si adjuvat gratia*. Implere autem, quod bonum est, non est solummodo *posse*, sed *velle*.

Resp. Inanem prorsus esse hanc excogitationem, ut ex efficaci distinctione, quam præbeo, fit manifestissimum. Nequivit Pelagius admittere adjutorium ad *facilius posse*, quin admitteret ad *velle*, ad *velle*, inquam, illud catholicum, quod Augustinus contendebat, nego antec., ad illud alterum *velle*, quod non esset a gratia, & proinde hæreticum, quod Pelagius asseverabat, conc. antec. *Velle*, quod Pelagius cum Augustino disputans, non aufugiebat, quinimmo confitebatur libenter, hujusmodi erat, quod ex arbitrii penu germinabat, semel ac per gratiam arbitrium adjuvabatur: dato hinc adjutorio ad *facilius posse*, toties aderat & *velle*, quoties homo ipse vellet: quapropter adjutorio uno, Pelagium si audias, opus tantummodo erat cum ad *posse*, tum ad *velle*. Ex adverso stabat Augustinus, adjutoria satis expresse distinguens, & *sine quo* homo non potest, & *quo* homo velit. Primum in voluntate quandoque manet veluti in *actu*, ut ajunt, *primo* absque actione; & hoc est adjutorium ad *posse*; alterum actionem infallibiliter secum affert; diciturque adjutorium ad *velle*, sive *efficax*, quod ægre ferebat Pelagius, quod Augustinus exposcebat, pro quo pugnabat, illudque propterea, quod locum controversiæ adperiebat.

§. VIII.

Post diuturnas Augustini cum Pelagianis concertationes circa gratiam voluntatis & operis, quid tandem Pelagiani senserint.

365. Cum Pelagio Augustinum certasse pro gratia efficaci, supra exposuimus. Videndum in præsens, utrum tanta fuerit in Augustino sermocinandi vis, ut ad eum statum adversarium compulerit, in quo tandem controversam gratiam aliquo pacto convictus agnoverit. Negant Salmanticenses tract. 14. q. 109. §. 5. n. 166. Gonetius disput. 1. de hæres. Pelag. art. 4. Alvarez de Auxiliis disp. 1. n. 13. Ut probabilius affirmant Gonzalez disp. 68. concl. 4. Contensonius tom. 1. lib. 8. dissert. 3. pag. mihi 703. Billuart de gratia art. 1. §. 3. Jansenius lib. 6. de hæres. pelag. cap. 1. Nec dissentiunt Serry Sch. Tom. vind. animadv. 29. & Antonius Reginaldus de mente Conc. Trid. pag. 309. Hisce postremis lubet assentiri, & pro nostra opinandi ratione sit

P R O P O S I T I O.

Probabilius est, Pelagianos ab Augustino victos tandem agnovisse aliquam gratiam, quæ sit charitas inspirata dans velle, & operari.

366. Probatur ex Augustino, qui pluribus in locis postremam Pelagii, Pelagianorumque fidem exhibet; & primum habeo librum de grat. Christi cap. 23. ubi Pelagii hæc verba refert: *Qui bene utitur arbitrii libertate, ita se totum tradit Deo, omnemque suam mortificat voluntatem, ut cum Apostolo possit*

possit dicere, vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus: ponitque cor suum in manu Dei, ut illud quo voluerit, ipse inclinet. Huic confessioni plaudit illico S. Doctor veluti admirans: magnum propterea adjutorium divine gratia, ut cor nostrum, quo voluerit Deus, ipse inclinet. At adjutorium, quod magnum sit, quoque inclinet Deus cor nostrum, aliud hercle non est a sancta delectatione, quæ facit ut faciamus. Illud alterum plurimum rei nostræ confert, Augustinum Pelagii hæresim describentem lib. de hæresibus hæresi 88., nobis hoc tradere, ut postremam Pelagii confessionem. Denique, ait, Pelagius a fratribus increpatus, quod nihil tribueret adjutorio gratia Dei, correptioni eorum hætenus cessit. Gratia loco igitur nolebat amplius legem, atque doctrinam, nec solam illuminationem ex parte intellectus se tenentem; alioquin fratrum correptioni minime cessisset; cessit ergo dictis fratrum inhærens. Quid vero dicebant fratres, nisi gratiam Christi esse constituendam in inspiratione charitatis, qua Deus operatur in nobis velle, & perficere? Conspicuum est porro, quod ab Augustino refertur libro de dono persever. cap. 2., ubi Pelagianorum errores a se jam devictos scribens ait: Tria sunt, quæ maxime adversus Pelagianos Catholica defendit Ecclesia, quorum est unum, gratiam Dei non secundum merita nostra dari. Alterum est, in quantacumque justitia sine qualibuscumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere. Tertium est, obnoxium nasci hominem peccato primi parentis, & vinculo damnationis obstrictum, nisi reatus, qui generatione contrahitur, regeneratione solvatur. In primo capite negatam a Pelagio non habes gratiam voluntatis, & operis; sed tantummodo, eum negasse dandam esse gratis: nec Augustinum præterisset, hanc referre ut negatam: quippe caput alterum fuisset Catholicæ Ecclesiæ defensione pariter dignum.

367. Magistri morem secuti, cesserunt & discipuli, qui coarctati sunt aliquando gratiam confiteri, & benedicimus Deum, quia vel hoc aliquando dixerunt, accedendo enim proficere potuerunt, & ad id, quod vere rectum est, pervenire. Gratiam ita confessi sunt, ut S. Doctor Deum benedixit; ut proficerent; ut ad verum pervenirent. Deumne benedixit unquam? Dixitne quod profecerint, & verum attigerint, quum in lege & doctrina, in illuminatione, & sapientiæ revelatione sisterent? Eadem phrasi, sed pressiori verborum energia repetit: Cum fuerint convicti non defensores, sed inflatores, & precipitatores liberi arbitrii, quia neque scientia divina legis, neque natura, neque sola remissio peccatorum est illa gratia, quæ per Jesum Christum Dominum nostrum datur; sed ipsa facit, ut lex impleatur, ut natura liberetur, peccatum non domineatur; cum ergo in his convicti fuerint, ad hoc se convertunt &c. Noverant igitur Pelagiani, neque legem, neque naturam, neque remissionem peccatorum esse gratiam Christi: & hæc gratiarum genera respicientes, eam agnoverunt, quæ facit ut faciamus, legem implendo, & a pravis cupiditatibus liberi peccata vitando. Gratia autem hæc omnia faciens, est gratia voluntatis & operis, est charitas quæ operatur.

368. Charitatem hanc Pelagium, Pelagianosque aliquantulum fuisse confessos, non obscure colligitur cum ex cap. 6. de grat. Christi, ubi inquit de Pelagio Augustinus, quod homini, Deoque laudem tribuebat dicens: gratia sua adjuvat semper auxilio: ut scilicet in voluntate, & actione ideo laus sit & Dei, & hominis, quia sic vult homo, & tamen ejus voluntati Deus ardorem dilectionis inspiret; tum ex 18. ejusdem libri capite, ubi S. Doctor in adversarios sic invchit: unde est in hominibus charitas Dei, & Proximi, nisi ex ipso Deo? Nam si non ex Deo, sed ex hominibus, vicerunt Pelagiani; si autem ex Deo, vicimus Pelagianos. Ex qua loquendi formula non incongrue

Serm. 13.
de verb.
Apost.

Lib. de
grat. & lib.
arb. c. 19.

colligi posse videtur, Augustinum minime conqueri, eos non agnoscere in hominibus charitatem Dei; sed tantummodo, hanc aliunde, quam a Deo repetere, nec, ut oportebat, cognitionem, & dilectionem discernere; quapropter eorum Magistro agebat: *Cognitionem, & dilectionem, sicut sunt discernenda, discernat.* Cernis, ipsum quidem discernere, sed falli in discernendi modo? Modum porro, qui in hac stabilienda charitate servandus est, ostendit immediate S. Doctor comprobans, quod, *si consenserit, Pelagius, nos gratia Dei accipere charitatem,* necessum est, ut consentiat, nulla merita bona nostra præcedere *ac per hoc gratiam Dei, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque iustitiam, fieri posse non dubitet.* Hoc unum ergo exoptabat Augustinus, non quod charitatem Pelagius confiteretur; bene vero quod confiteretur *veraciter.* Reapse nihil Pelagio intererat, consentire, nos gratia Dei charitatem accipere; eo semel retento, quod suæ hæreseos caput erat; nempe *dari secundum merita.* Sed Pelagii sensum luculentius elucidemus.

Quo sensu gratiam voluntatis, & operis Pelagius agnoverit?

369. Utcumque adversus Pelagium disceptaverit Augustinus; principii loco tenendum est, hæreticum in eo semper fuisse, ut bonæ voluntatis initia, bene vivendi cupiditates, sanctæ orationis desideria &c. vellet ex arbitrii penu subolescere; his vero semel jactis seminibus, Deus moveretur ad eam nobis gratiam conferendam, qua nostra regeretur voluntas, ut opus per vires arbitrii cœptum, per gratiam perficeretur. Gratiam voluntatis & operis hoc pacto constituens, palam est, eam *ex meritis* voluisse: & Augustinus is est, qui de hac Pelagii miserrima intentione certiores nos facit, ubi adjutorium, quod Pelagius tandem agnovit, adpellet *magnum.* *Magnum adjutorium divine gratiæ, ut cor nostrum, quo voluerit Deus, ipse declinet.* Sed hoc tam *magnum adjutorium, sicut ipse describit, tunc meremur, cum sine ullo adjutorio nonnisi de arbitrii libertate ad Dominum currimus, ab eo nos regi cupimus, voluntatem nostram ex ejus voluntate suspendimus, eique adherendo jugiter unus cum illo efficimur spiritus.* Hæc scilicet tam ingentia bona non nisi arbitrii secundum istum efficimus libertate, ut his præcedentibus meritis sic ejus gratiam consequamur, ut cor nostrum, quo voluerit Deus, ipse declinet. Hoc statu tenaciter præfixo; idest a nobis esse bonæ voluntatis initia, per quæ ipsam voluntatem bonam promeremur, ultro progressus est; & fratrum increpationi cedens, adjutorium agnovit, quo bona voluntas fulciretur, ut actus bonos efficeret. Ast quo vitio? Qua calliditate? Quo detrimento? Necessarium admisit voluntatis adjutorium, ut voluntas *facilius* tantum legem implere posset: Denique Pelagius a fratribus increpatus correptioni eorum hætenus cessit, ut non eam libero arbitrio præponeret, sed infideli calliditate *supponeret dicens, ad hoc eam dari hominibus, ut quæ facere per liberum jubentur arbitrium, facilius possent implere per gratiam.* Quod de efficaci adjutorio est profecto intelligendum: in libro siquidem ad Virginem sacram (Demetriadem) jam dixerat: *Divinam mereamur gratiam, ut facilius nequam spiritui, Sancti Spiritus auxilia resistamus.*

370. In hac quoque parte discipuli sectati sunt documenta magistri. Convicti fuerant, gratiam agnoscentes, quæ per Jesum Christum Dominum nostrum datur. Benedixit Deum Augustinus, quod profecerint hucusque tandem pervenientes. Verum condolebat, eos gratiam eam esse confitentes, quæ facit, ut
lex

lex impleatur, ut natura liberetur, nec peccatum dominetur, ad hoc se convertisse, ut quomodocumque conentur ostendere, gratiam Dei secundum merita nostra dari. Dicunt enim, etsi non datur secundum merita bonorum operum, quia per ipsam bene operamur; tamen secundum merita bonae voluntatis datur; quia bona voluntas, inquiunt, praecedit orantis, quam praecessit voluntas credentis, ut secundum hac merita gratia sequatur exaudientis Dei. Gratiam hac haeretica oeconomia confitentes, Magistri praecceptis imbuti, altero, quod supra innuimus, vitio laborabant; nempe coarctati sunt quidem gratiam Dei aliquando confiteri; & Augustinus benedixit Deum, quod aliquo modo proficerent, hucusque pervenientes: Ast condoluit, eos jam dicere, *adjutricem esse gratiam Dei ad facilius faciendum. Ista sunt verba eorum. Ad hoc dedit, inquiunt, Deus gratiam suam hominibus, ut quod facere jubentur per liberum arbitrium, facilius implere possint per gratiam. Velo facilius, remo difficilius; tamen & remo itur. Jumento facilius, pedibus difficilius; sed tamen & pedibus pervenitur.*

371. Jam vero; licet palmares sint bini errores isti, non tollitur quod affirmare nequeamus, Pelagium, ejusque asseclas efficacem gratiam agnovisse. Etenim gratia, de qua hisce locis Pelagius, vel est liberi arbitrii natura, lex, atque doctrina, vel interior mentis illustratio, vel sanctae delectationis inspiratio, & charitas diffusa in cordibus nostris, quae ad bene volendum, agendumque nos adjuvat? Non prima; quippe hanc ipsemet damnavit in Palæstina Synodo (n. 329.). Non secunda; quia hanc necessariam sancivit simpliciter; non ad facilius tantum (n. 329.). Restat ergo, quod tertiam intellexerit. Et re quidem vera Pelagio gratiam ad facilius confitenti Augustinus respondebat: *Tolle facilius, & non solum plenus, verum etiam sanus est sensus*, quod de adjutorio possibilitatis alias explicavimus (n. 328.); sed non inepte de efficaci possumus intelligere, ut ibi indicatum est: etenim, ablato facilius, nec plenus, nec sanus est sensus per solam illuminationis gratiam, per quam lex certissime non impletur, gratia actionis deficiente: ergo hac sane non deficiebat, si, ablato facilius, sensus erat plenus, eratque sanus. Verum cur? quomodo? gratiam a meritis quoque independentem forlasse admittebat Pelagius? Non aliter, ablato facilius, plenus & sanus sensus esse poterat; quippe si ex meritis esse adhuc diceret, sensus remansisset malus, etiam sine ly facilius. Utique: Quemadmodum, retento facilius, gratiam ex naturae meritis tacita significatione suggerebat; ita, facilius ablato, optime agebat Augustinus, sensum Pelagianae propositionis esse plenum & sanum, quia non amplius ex meritis gratia foret. Ostendo. Posse gratiam naturae viribus comparari, perinde est, naturae vires posse aliquid boni sine gratia; hoc enim, quod est posse mereri gratiam, bonum aliquod profecto est: ideoque non est ad bonum simpliciter necessaria. Hinc de Pelagio saepe dicebat Augustinus: *quid de illa sentit, satis ostendit; scilicet quod etiam sine illa, etsi minus facile, fieri tamen quod divinitus precipitur, potest* Volens utique credit tantas esse naturae vires, quas extollendo precipitat, ut etiam sine auxilio Spiritus Sancti, etsi minus facile; tamen aliquo modo nequam spiritui resistatur Cum autem facilius additur, adimpletio boni operis etiam sine gratia Dei posse fieri, tacita significatione suggeritur. Igitur, si gratiam nolle ut simpliciter necessariam perinde est, ac illam posse naturae viribus comparari; ablato facilius, quo posito, non ut simpliciter necessaria suggerebatur, non erat amplius naturae viribus comparanda; ideoque non solum plenus, verum etiam sanus fuisset sensus.

De gratia
Chr. c. 16.
17. 18. 19.

372. Illud etiam commodi, ablato facilius, deveniebat, quod non sola
boni

boni adimpletio; sed & initium a gratia fuisset, secus ac Pelagius opinabatur. Quandoquidem gratia, non propter quantitatem, sed propter qualitatem operis necessaria est. Hinc, quum supernaturale sit salutare opus tum quando adimpletur, tum quando incipitur; data semel a Pelagio gratia ad opus salutare necessaria *simpliciter*, non ad *facilius* tantum; jam naturæ vires prorsus impares debebat agnoscere & confiteri, sicuti ad initium, ita ad complementum. Igitur, *facilius* dempto, & gratia gratis datur, & necessaria *simpliciter* est; poteratque Sanctæ Ecclesiæ Doctor catholica animositate præcipere: *Tolle facilius, & non solum plenus, verum etiam sanus est sensus*. Hisce positis, laboriosum non est

Adversantium argumenta convellere.

De gratia: 373. Oppon. 2. Augustinus passim de Pelagio scribit, nullibi reperire potuisse, hanc eum gratiam confiteri, qua ipsa voluntas & actio, subministratione spiritus adjuvatur; gratiam, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris in Pelagii, & Cœlestii scriptis nusquam invenisse, sibi que fuisse incompertum, an Pelagius crederet aliquod adjutorium bene agendi per inspirationem flagrantissimæ charitatis. Ergo Pelagius charitatem inspiratam nunquam agnovit, nec per consequens gratiam voluntatis, & operis.

Resp. Ex hætenus dictis nihil est operosum, testimoniis Augustini, quæ ex lib. de grat. Christ. hauriri solent, occurrere. Visum namque est, quomodo voluntatis, & actionis gratiam Pelagius confitebatur; nempe ad *facilius*, quod perinde erat ac eam *ex meritis* confiteri. Insuper adjuvari per eam sanciverat non initia, sed operis complementum. Hic ille sensus est, in quo, Pelagium voluntatis gratiam non agnovisse, Augustinus proclamat.

De gratia: 374. Dices. Affirmat quod Pelagius *non recessit a commendatione legis, & doctrina*, hanc esse *adjuvantem gratiam diligenter inculcans*. Lex autem, & doctrina gratia voluntatis non est: ergo &c.

Respond. dist. maj. Non recessit a commendatione legis, & doctrinæ in primo suæ hæreseos statu, conc. maj., in statibus subsequentibus, nego maj. Verba Augustini adnotentur: *In his omnibus*, inquit, *non recessit &c.*, quæ verba ad antecedentia referuntur, quibus suggererat Pelagius modum, quo adjuvat nos Deus, *dum* nempe *cordis nostri oculos aperit, dum nobis, ne presentibus occupemur, futura demonstrat, dum Diaboli pandit insidias, dum nos multiformi, & ineffabili dono gratia cœlestis illuminat*. Hic autem se prodit primus sui erroris status; non vero postremus, de quo sermonem instituiamus. Quod si quid probant objecta verba, probarent itidem, Pelagium neque admisisse internam gratiam illuminationis, secus ac tradunt Theologorum pars maxima.

Ibid. c. 15. 375. Instab. Desinat, ait Augustinus, *desinat itaque Pelagius, seipsum, & alios fallere contra Dei gratiam disputando*. Non propter illorum trium unum, idest, propter possibilitatem bonæ voluntatis, atque operis, sed etiam propter voluntatem, & operationem bonam erga nos gratia Dei predicanda est. Duo hic elucet: unum est, Pelagium *possibilitatem* solam adjuvari voluisse; alterum ita voluisse hanc solam adjuvari, ut a voluntate, & operatione adjutorium excluderet.

Resp. dist. Pelagius solam *possibilitatem* adjuvari voluit, ut posset prævios actus elicere, quorum merito, gratia bonæ voluntatis daretur conc.; gratiam voluntatis bonæ prorsus exclusit, nego. Erat ergo juxta Pelagium, adjuvanda possibilitas nostra, ut bona voluntas, cujus initia a nobis esse affirmabat

(n. 370.) prævios quosdam actus eliceret. Error hic statim se prodit; nam eo ipso statuebat, voluntatem adjutam ad *posse*, sine gratia operari. De facto illos priores actus, quibus tamen mereretur efficacem gratiam ad opera subsequencia non *absolute*, sed tantum ad *facilius* necessariam. Et hoc modo gratiam Dei prædicando, non est & seipsum, & alios fallere? Quod si ex libro de gratia Christi, quem Augustinus conscripsit anno 418., non satis colligere videatur, quænam fuerit Pelagii mens in postremo suæ hæreseos statu; adeundi sunt posteriorum temporum libri, quæ in probatione usi sumus; nempe *de grat. & lib. arbitr.*, quem Augustinus dedit anno 424., *de dono persever.*, quem elucubravit anno 429.; *de Hæresibus*, quem morte captus anno 430. imperfectum reliquit. Subsequentibus hisce temporibus, gratiam, de qua sermo, solemnius fortasse, quam in præcedentibus Pelagiani confessi fuere; atque hinc Augustinus eos vocat devictos, & fratrum disputationi, quoad gratiæ necessitatem antea nullo modo ab iis agnitam, acquiescentes.

376. Oppon. 2. In ipso paullo ante commemorato *de Hæresibus* libro; hæc habet S. Doctor Pelagii dogma exponens: *Illam gratiam Dei, sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt nisi in libero arbitrio, quod nullis suis præcedentibus meritis ab illo accepit nostra natura: ad hoc tantum ipso adjuvante per suam legem, atque doctrinam, ut discamus, quæ facere, atque operari debeamus; non autem ad hoc per donum Spiritus Sancti, ut, quæ didicerimus facienda, faciamus, ac per hoc divinitus dari nobis scientiam, quæ ignorantia pellitur, charitatem autem dari negant, quæ pie vivitur.* Atqui gratia, quæ pie vivitur, est gratia actionis: ergo hanc semper rejecerunt. Similia leguntur Epist. 107. ad Vitalem.

Resp. in eo libro describi ab Augustino Pelagianos errores; iisque verbis primum solummodo hæresis illius statum exhiberi. Ubi vero ibidem prosequitur; quid tandem Pelagius senserit declarat verbis, quæ supra jam dedimus: *denique Pelagius a fratribus increpatus &c.* (n. 369.). Non absimili methodo, Pelagianismum impugnat in citata ad Vitalem epistola: & gratiam, ait, constitui in sola lege, & doctrina; siquidem tota Pelagii hæresis in arbitrio, lege, atque doctrina radicitus refundi debet, ut infra videbimus.

COROLLARIUM.

377. Ex hucusque habitis de Pelagio, ejusque dogmatibus, tres colliguntur Pelagianæ hæreseos status. In primo gratiam quamcumque internam negavit, contendens, liberum arbitrium ad bene operandum sufficere, præsupposita legis cognitione parva vel per naturæ lumen, vel per prædicationem, & doctrinam, aliaque hujusmodi, quæ mere externa sunt. In secundo agnovit gratiam internam, quæ per illuminationem cordis oculos adperiat, & per Sapientiæ revelationem in desiderium Dei stupefcentem suscitaret voluntatem. In tertio & postremo gratiam non videtur indignasse voluntatis, & operis, quæ tamen non ex Deo, sed ex hominibus esset, quæque daretur ad *facilius*, non ad *simpliciter* operandum; ut ab Augustino non incongrue deduximus.

SCHOLIUM I.

378. Studuit quovis tempore Pelagius, verborum ambagibus errorem obvolvere, artibusque malis intexere, ut iudices decipiendo, damnationem aufereret, vel incautos in sui commerciumprehenderet. Hinc dixerat Augustinus,

stinus : *Desinat itaque Pelagius & se ipsum , & alios fallere* . Utrumque tamen fuerit ; nunquam ab eo recessit errore , quem deferere aliquando simulavit ; totamque Christi gratiam , quam Augustini correptioni cedens , oretenus confessus est , in liberum arbitrium , divina lege , & doctrina præventum redigebat ; quippe in eo semper se tenuit , ut dari gratiam assereret , secundum merita arbitrii instructi per legem , & doctrinam . Ex hoc factum est , ut Augustinus Pelagii hæresim recensens , solam possibilitatem a lege & doctrina adjuvari referat ; nempe tota Pelagii hæresis in eo radicitus constituitur , quod arbitrium a lege , doctrinaque adjutum aliam quamlibet gratiam mereatur . Hæc est radix , unde , Prospero canente , tota germinat hæresis

De ingr.
cap. 8.

----- quod tota nefanda
*Hæreseos summa exigua sub parte tegatur ;
De qua plena mali labes renovetur , & omne
Commenti corpus per singula membra resurgat .*

SCHOLION II.

De gratia
Chr. c. 23.

379. De Pelagio hætenus differentes , varia gratiarum genera admisisse vidimus ; Hoc autem affirmemus oportet , inspectis solummodo veris quibusdam gratiæ characteribus , quos aliquando expressit . Ceterum veram Christi gratiam nunquam confessus est . Semel enim retento , quod arbitrii merita præcidenda forent , ut gratia , quæ voluntatis quoque , & actionis esset , conferretur ; jam nulla gratia est ; Augustino cum Apostolo toties prædicante : *Quomodo est ergo gratia , si non gratis datur ? quomodo est gratia , si ex debito redditur ?*

§. IX.

De Cœlestio , Anniano , & Juliano aliis hæresis Pelagiana Proceribus .

I.

August.
hæres. 88.

De Script.
Eccl. c. 44.

380. Antequam hæresi Pelagianæ finem faciam , de Pelagianis tribus nomine famosis Cœlestio , Anniano , & Juliano perpauca scribam . Dicam in primis de Cœlestio , qui Pelagio tam impense studuit , tantosque Magistro suo comparavit auditores , ut , adaucta secta , *eorum sectatores Cœlestiani etiam nuncupentur* . Et quum Nestoriana labe conspersa foret Pelagianorum doctrina , digna quæ in Ephesina Synodo damnaretur ; tunc factum est , ut nomine *Cœlestianorum* Pelagiani anathemate percuterentur . Quam habuerit Cœlestius patriam , incertum est . Alii Scotum , ut Norisius , Hieronymi fretus auctoritate ; alii , quos inter Garnerius , Romanum , sive Campanum faciunt . A primis annis monasticæ militiæ se addixit ; & ingenio , quo pollebat , acerrimo , eruditos satis libros adolescens conscripsit . *Cœlestius* , ait Gennadius , *antequam Pelagianum dogma incurreret , immo adhuc adolescens scripsit ad parentes suos de Monasterio epistolas in modum libellorum tres in omnibus Deum desiderantibus necessarias* . Romæ cum Pelagio familiariter utens a vero dogmate aberravit . In Siciliam cum Pelagio perrexit , hinc Carthaginem petiit , ubi de mala fide accusatus , a Synodali congressu damnatur . Ephesi Presbyter factus ; Ephesoque ejectus Constantinopolim adivit ; arque hinc quoque pulsus devenit Romam , & a Zosimo damnatur . Audacter adeo

Pela-

Pelagianos disseminabat errores, ut nullibi consistere datum ei erat. Quapropter Constantii decreto & ab urbe Roma pellitur; quamvis multorum opinio sit, potentes quasdam feminas eum latenter excepisse.

I I.

De Anniano.

381. *Domino sancto Evangelo Presbytero Annianus salutem*; sic exorditur epistola quædam nuncupatoria, quam Annianus præmisit versioni e græco in latinum idioma, quam homiliarum Chrysostomi de laudibus D. Pauli elucubavit, quamque Evangelo cuidam Pelagianæ factionis Presbytero dicavit. Homilias quoque ejusdem Chrysostomi in Matthæum latine vertit, suadente Orontio Episcopo Pelagiano, cui volumen illud inscripsit, ut ex præfando ipse testatur: *Domino vere sancto, & beatissimo Orontio Episcopo Annianus*. Quæ cum ita se habeant, jure miratus est Norisius, quod viri percelebres Baronius, Vossius, Jansenius, Usserius Anniani nomen compertum minime habuerint, ut modo Valerianum pro Anniano sumant, modo Pelagium sub ficto nomine designari putent.

382. Annianus erat Diaconus, & a Pelagii latere Pelagium in Asiam comitatus, eidem operam suam præstitit in Diospolitana Synodo. In Augustinum insolentissime egit. Primus is fuit, qui Catholicos invidioso *Traducianorum* nomine infamavit, Catholicorum opinionem insultans, qua originale peccatum in posteros ab Adamo traduci, dictabant. Unde factum est, quod hoc nomine usus postea fuit Julianus contra Augustinum ignominie causa. Vos, Juliano Augustinus respondet, *vos vero soli nos appellatis Traducianos*. Hæc de Anniano.

Lib. I. Op.
imperf.

III.

De Juliano.

383. *Hac tempestate Julianus Eclanensis jactantissimus Pelagiani erroris assertor*. In melioribus codicibus Chronicorum S. Prosperi ita legunt Schalliger, & Pontacus. Habemus ergo Julianum *Eclani* natum, ibique Episcopum. Prætereundum tamen non est, Scriptores circa Juliani natalem locum in varias abire partes. Etenim qui *Celanensem*, ut Beda in præfat. in Cant., qui *Edanensem*, ut Rosuveydus in notis ad carmen 14. Paulini, qui *Attalensem* faciunt, ut alii ex Prosperi depravato codice. Sed correctæ per Schalligerum lectione, putat Norisius, Julianum *Eclani* natum, erroremque irrepsisse ex unius literæ transpositione, vel conjunctione, vel mutatione. Qui enim faciunt *Edanensem* literam *d* dividant in *c* & *l*, habebuntque *Eclanensem*; qui legunt *Celanensem*, literæ *e* præponant *c*; & *Eclanensem* legent; quique *Attalensem* habent, litteras *a t t*, mutant in *e c l*. Hoc pacto Ammanuensium vel imperitia, vel oscitantia correctæ, stat supra posita lectio Schalligeri, qui Julianum dat patria *Eclanensem*: Eclanum urbs est antiquissima Benevento dissita 15. vel 16. mille passibus. Julianus ibi fedit Episcopus.

Cap. 18.
Hist. Pe-
lag.

384. Patrem Memorium, & Matrem Julianam, a qua nomen accepit, sortitus est. Ingenii erat acutissimi, egregiæ indolis, & eloquentia sermonis perpolitissimi; qua de re Augustino vixit acceptus; tantoque eum amore

S. Doctor est persecutus, ut etiam, quum ab ipso Pelagianistice disputante injuriis peteretur, sic peramanter responderet: *Ego quidem pro dilectione, quæ mihi est erga te, quam Deo propitio quibuslibet conviciis absit, ut de medullis mei cordis extirpes, mallem fili Juliane, ut juventute meliore, atque fortiore te vinceres.* Emilii Beneventani Episcopi filiam duxit in uxorem; unde harum nuptiarum occasionem nactus cecinit Paullinus Nolæ Episcopus:

*Insula Pontifices divino jungit honore;
Humano pietas jungit amore Patres.
Hanc memor officii, nec immemor ordine recto
Tradit ad Emilii pignora cara manus.
Ille jugans capita amborum sub pace jugali
Velat eos dextra quos prece sanctificat.*

Erat Julianus inter Clericos Lector adnumeratus, quum nuptui se dedit; unde Vates ille sacer prosequitur:

*Clericus uxorem Christo comente decoram
Diligat, & pulcrum lumine cordis amet.
Auxilioque viri divino munere factam
Lector cælesti discet ab historia.*

Uxore porro vel mortua, vel ejus obtento consensu ab ipsa divisus, in Diaconum consecratus est; & adhuc adolescens ad Eclanensem Sedem promotus ab Innocentio Papa, Catholicorum dogmatum, quæ contra Pelagianos Pontifex sancivit, custodem ostentavit se quoad Pontifex vixit. Cæpit pro hæresi Pelagiana libere loqui Romæ sub Zosimo, disputatione ibi nacta de originali peccato. Anno 418. Pelagianos damnavit Zosimus: at Julianus damnationi restitit, noluitque acquiescere. Initio Pontificatus Bonifacii quatuor scripsit libros adversus Augustinum de nuptiis, & concupiscentia tractantem. Atque tunc fuit, quod Julianus superbia tumidus, & invidia fremens totam in se Pelagianam causam suscepit, atque insolenti furore in Augustinum debacchatus est.

§. X.

385. *Patrum, Pontificum, Conciliorumque Decreta, quæ hæresis Pelagiana confoditur, eorumque cum doctrina Augustini concordia.*

I.

P A T R E S.

Ex Patribus, qui ad Pelagianos insectandos errores zelo exarserunt, calammum strinxerunt, & hostium incursum obviam ierunt detecto pectore, habeo præ ceteris Hieronymum, Augustinum, Prosperum, Hilarium, & Fulgentium. Ut ab Hieronymo exordiar; scripsisse, ajunt nonnulli, adversus Pelagianos anno 411. Epistolam ad Marcellinum 82. Verum falluntur; etenim ne verbum quidem unum habet ea in epistola, quod Pelagianam hæresim tantillum vellicet, ut commode colligi potest ex epistolæ argumento eidem episto-

epistolæ supra posito. Coloniensis editio, quæ mihi subest, epistolam hanc sic præfert.

EPISTOLA LXXXII.

Hieronym. Marcellino, & Anapsychiæ.

ARGUMENTUM.

386. *Rogatus, ut scriberet quidnam sentiret de animarum origine, jubet, ut vel ex suis libris adversus Rufinum, aut potius ex Augustino in eadem Africa provincia commorante, discat. Commentarios in Ezechielem ex incursione, & devastatione Barbarorum nondum potuisse, ut pollicitus erat, absolvi; operis tamen initium a Fabiola periri posse, dixit. Oceani doctrinam simul, ac probitatem postremo laudat.*

Aliunde ergo capeffenda est in D. Hieronymo doctrina adversus Pelagianos, quæ abunde hauriri potest ex tribus dialogis inter Atticum, & Cretobolum anno 415. editis; item in epistola ad Ctesiphontem, juxta Norisium anno 412., Garnerium 413., Pagium paullo ante 415. data.

Quanta vero fuerit Hieronymi cum Augustino concordia in catholici dogmatis defensione, & Pelagianorum everfione, declarant subsequentes epistolæ duæ.

EPISTOLA LXXIX.

Hieronymus Alipio, & Augustino.

ARGUMENTUM.

387. *Augustino, & Alipio gratulatur, quod Cœlestina, sive Pelagiana hæresis eorum opera extincta sit: excusatque se, quod nondum responderit adversus libros Anniani Diaconi, qui & ipse Cœlestii discipulus contra epistolam D. Hieronymi scripserat.*

„ Sanctus Innocentius presbyter, qui hujus sermonis est portitor, anno
 „ præterito, quasi nequaquam in Africam reversus, mea ad dignationem ve-
 „ stram scripta non sumpsit. Tamen Deo gratias agimus, quod ita evenit,
 „ ut nostrum silentium vestris epistolis vinceretis: mihi enim omnis occasio
 „ gratissima est, per quam scribo vestræ reverentiæ: testem invocans Deum,
 „ quod si fieri possit, assumptis alis columbæ vestris amplexibus implicarer,
 „ semper quidem pro merito virtutum vestrarum, sed nunc maxime quia coo-
 „ peratoribus, & auctoribus vobis hæresis Cœlestiana jugulata est: quæ ita
 „ infecit corda multorum, ut cum superatos, damnatosque esse se sentiant,
 „ tamen venena mentium non omittunt; & quod solum possunt, nos ode-
 „ rint, per quos putant se libertatem docendæ hæreseos perdidisse. Quod
 „ autem quæritis, utrum rescripserim contra libros Anniani, pseudodiaconi
 „ Celedensis, qui copiosissime pascitur, ut alienæ blasphemiarum verba frivola
 „ subministret; sciatis, me ipsos libros in schedulis missos a sancto fratre no-
 „ stro Eusebio presbytero suscepisse non ante multum tempus; & exinde vel
 „ ingruentibus morbis, vel dormitione sanctæ, & venerabilis filiarum vestrarum
 „ Eustochii, ita doluisse, ut propemodum contemnendos putarem. In eodem
 „ enim luto hæsit, & exceptis verbis tinnulis, atque emendicatis, nihil

„ aliud loquitur. Tamen multum egimus : ut dum epistolæ meæ respondere
 „ conatur , apertius se proderet , & blasphemias suas omnibus patefaceret .
 „ Quidquid enim in illa miserabili Synodo Diospolitana dixisse se denegat ,
 „ in hoc opere confitetur . Nec grande est ineptissimis naniis respondere . Si
 „ autem Dominus vitam tribuerit , & notariorum habuerimus copiam , pau-
 „ cis lucubrationibus respondebimus : non ut convincamus hæresim mor-
 „ tuam , sed ut imperitiam , atque blasphemiam ejus nostris sermonibus con-
 „ futemus . Meliusque hoc faceret sanctitas vestra ; ne compellamur contra
 „ hæreticum nostra laudare . Sancti filii communes , Albinus , Apinianus , &
 „ Melania plurimum vos salutant . Has literas de sancta Bethlehem sancto
 „ Presbytero Innocentio dedi perferendas . Neptis vestra Paula miserabiliter
 „ deprecatur , ut memores ejus sitis , & multum vos salutat . Incolumes vos ,
 „ & memores mei , Domini nostri Jesu Christi tueatur clementia , Domini
 „ vere Sancti , atque omnium affectione venerabiles patres . „

E P I S T O L A LXXX.

Hieronymus Augustino .

A R G U M E N T U M .

*Gratulatur Augustini industria , quod Pelagianorum hæresim extinxerit :
 qua in re suum quoque studium testatur .*

388. Omni quidem tempore beatitudinem tuam eo , quo decet , honore ve-
 „ neratus sum , & habitantem in te dilexi Dominum Salvatorem : & nunc
 „ si fieri potest , cumulo aliquid addimus , & plene complemus , ut absque
 „ tui nominis mentione ne unam quidem horam præterire patiamur , qui
 „ contra flantes ventos ardore fidei perstitisti . Maluisti quantum in te fuit
 „ solus liberari de Sodomis , quam cum pereuntibus commorari . Scit , quid
 „ dicam , prudentia tua . Macte virtute , in urbe celebraris : catholici te con-
 „ ditorem antiquæ rursus fidei venerantur , atque suspiciunt , & quod fi-
 „ gnum majoris gloriæ est , omnes hæretici detestantur , & me pari perse-
 „ quuntur odio : ut quos gladiis nequeunt , voto interficiant . Incolumem , &
 „ mei memorem te Christi Domini clementia tueatur , Domine venerande ,
 „ beatissime papa . „

I I.

389. Et sane jure meritoque gratulabatur Augustino Hieronymus . Hippo-
 nensis enim Præsul is fuit , qui divino illo , quo præpollebat ingenii acumi-
 ne , & cœlesti , qua imbutus erat sacrarum rerum eruditione , Pelagianam
 sectam præfocavit . Solum Augustini nomen satis est , ut illorum hæretico-
 rum classem dispersam , prostratamque dicamus . Utinam , quæ Augustinus
 gessit , hic adnectere possemus ; sed non exscribere opus esset plura sancti Pa-
 tris volumina ? Jam ante Pelagiani dogmatis irruptionem scripserat libros *de*
lib. arb. , *de duabus animabus* , quæstiones *ad Simplicianum* , & quosdam
 sermones . Hisce in opusculis gratia Dei commendatur , & veneno paratur
 antidotum . Ast cum Pelagiani virus aperto cœperunt sinu evomere , dedit
 anno 412. libros tres *de peccat. merit. & remiss.* , & in ejusdem anni termi-
 no librum *de spiritu & lit.* , & epistolam *ad Honoratum* , sermonem *de ver-*
bis Apostoli ann. 413. , epistolam *ad Hilarium* ann. 414. , qua Hilario du-
 bia

bia solvit, de quibus cupit erudiri, Pelagianosque perstringit in Sicilia degentes, ad finem ann. 415. librum *de perfectione justitiæ* adversus definitiones Cœlestii, eodem anno librum *de nat. & grat.*, anno subsequenti 416. epistolas *ad Joannem Hierosolymitanum*, *ad Mercatorem*, *ad Hilarium Narbonensem*, & *ad Innocentium*. Ineunte anno 417. librum *de gestis Pelagii*; librum *de gratia Christi & de peccat. orig.* ann. 418.; exeunte anno 419. libros *de anima*, & *ejus origine* contra Manichæos, & Pelagianos; libros *contra Julianum* ann. 420., eodemque tempore epistolam *ad Vitalem*, quatuorque ad Bonifacium libros *contra duas epistolas Pelagian.* Discrepant auctores, quo anno ediderit libros *de grat. & lib. arb.*, nec non *de corrept. & grat.*; certum tamen est, nec ante ann. 424., nec post 427. fuisse elucubratos. Paulo ante mortem, anno scilicet 429. emisit libros *de prædestinat. Sanct.*, & *de dono perseverantia.* Hæc omnia pleniori stylo & uberrima eruditione habes ex Laurentio Berti in opusculo *de gestis Augustini* cap. 59.

III.

390. Fervidissimi Augustini discipuli fuere Prosper Aquitaniæ, & Hilarius, non Arelatensis, de quo gravis concertatio apud criticos disertatores, an inter Semipelagianos sit adnumerandus; sed alter professione laicus, Augustini auditor, & collega Prosperi, qui literas Augustino dedit, & ab Augustino vicissim accepit. Prosper igitur Aquitaniæ Rhegiensis Episcopus elucubravat adversus gratiæ divinæ hostes epistolam *de gratia, & libero arbitrio* ad Rufinum datam. Quam nervose catholicum dogma tueatur, perpendat quisque ex subsequenti lectione.

S. PROSPERI EPISTOLA AD RUFINUM

de gratia, & libero arbitrio.

Domino, fratri (1) dilectissimo in Christo, & merito venerabili Rufino (2),
Prosper æternam salutem in Domino (3).

1 Al. omittitur fratri.

2 Al. Rufino.

3 Al. salutem. Al. salutē dicit.

4 Al. Inferens.

„Accepi per communem amicum fraternæ erga me sollicitudinis tuæ signa, & curam sincerissimæ charitatis gratulanter agnovi. Ac ne quid maligni rumores, in quantum se auribus tuis subtrahere nequeunt, formidinis tibi, aut anxietatis inferant (4), absolvere te ab omni scrupulo, quantum epistolari licuit sermone, curavi: intantum studens omnia plenissima veritate tibi pandere, ut quia non potuisti in totum, quæ ab adversantibus disseminantur, audire; per meipsum queas, quidquid de nobis ad inane invidiam fertur, referturque cognoscere. Sed insinuanda prius Sanctitati tuæ est qualitas quæstionis, de qua ista nascuntur: quo tibi magis pateat falsitas obloquentium: & videas quam lucem quibus tenebris cœnentur obducere. „

CAPUT PRIMUM.

Pelagianorum error præcipuus: Gratiam Dei secundum merita nostra dari.

„Pelagiana igitur hæresis, quo dogmate catholicam fidem destruere adorta sit, & quibus impietatum venenis viscera Ecclesiæ, atque ipsa vitalia cor-
„ poris

„ poris Christi voluerit occupare , notiora sunt , quam ut operē narrationis
 „ indigeant . Ex his tamen una est blasphemia , nequissimum , & subtilissi-
 „ mum germen aliarum , qua dicunt , GRATIAM DEI SECUNDUM MERITA HOMI-
 1 Al. om. „ NUM DARI . Cum enim primum (1) tantam naturæ humanæ vellent ad-
 primum „ struere sanitatem , ut per solum liberum arbitrium posset (2) assequi Dei
 2 Al. possit. „ regnum : eo quod tam plene (3) ipso conditionis suæ præsidio juvaretur ,
 3 Al. pla- „ ut habens naturaliter rationalem intellectum , facile bonum eligeret , ma-
 ne „ lumque vitaret : & ubi in utraque parte libera essent opera voluntatis ,
 „ non facultatem his , qui mali sunt , ad bonum deesse , sed studium . Cum
 „ ergo , ut dixi , totam justitiam hominis ex naturali vellent rectitudine , ac
 4 Al. dif- „ possibilitate subsistere , atque hanc definitionem (4) doctrina sana respue-
 finitionem. „ rer , damnatum a Catholicis sensum , & (5) multis postea hæreticæ frau-
 5 Al. om. „ dis varietatibus (6) coloratum hoc apud se ingenio servaverunt , ut ad in-
 6 Al. va- „ cipiendum , & ad proficiendum , & ad perseverandum in bono necessariam
 nitatibus. „ homini Dei gratiam profiterentur . „

CAPUT SECUNDUM.

Fallacia professionis Pelagiana de necessitate Gratiae detegitur.

7 Al. quod „ Sed in hac professione , quo (7) dolo vasa iræ molirentur irrepere , ipsa
 dolo . Al. „ Dei gratia (8) vasis misericordiæ revelavit : intellectum est enim , salu-
 quomodo. „ berrimeque perspectum , hoc tantum eos de gratia confiteri , quod quædam
 8 Al. in „ libero arbitrio sit magistra , seque per cohortationes , per legem , per do-
 vasis. „ ctrinam , per creaturarum contemplationem (9) , per miracula , perque
 9 Al. per „ terrores extrinsecus iudicio ejus ostendat (10) , quo unusquisque secundum
 creaturā „ voluntatis suæ motum , si quæsierit , inveniat : si petierit , accipiat (11) : si
 per con- „ pulsaverit , introeat . Quia scilicet gratiæ ipsius vocatio hoc primum circa
 templatio- „ nos agat , ut nostræ facultatis arbitrium admoneat , nec aliud sit gratia ,
 nem. „ quam lex , quam propheta , quam doctor , cui circa omnes homines per
 10 Al. ostē- „ universum mundum commune , & generale sit studium , ut qui voluerint ,
 zet. „ credant , & qui crediderint , justificationem merito fidei , & bonæ volun-
 11 Al. re- „ tatis accipiant : ac (12) si gratia Dei secundum hominum meritum tribua-
 cipiat. „ tur : atque hoc modo gratia non sit gratia : quia si meritis redditur , &
 12 Al. ac „ non ipsa est bonorum creatrix , frustra gratia nominatur . „
 sic.

CAPUT TERTIUM.

Pelagianorum versutia deprehensa . S. Augustini adversus eos doctrina non solum a Romana , & Africana Ecclesia , sed per omnes mundi partes probata . Ejus obtrectatores occulti in apertum certamen provocantur .

„ Has autem versutias , quibus se filii tenebrarum in similitudinem filio-
 „ rum lucis transfigurare voluerunt , cum & Orientalium Episcoporum judi-
 13 Al. co- „ cia , & Apostolicæ Sedis auctoritas , & Africanorum Conciliorum vigilan-
 piofa & „ tia deprehenderit : beatissimus quoque Augustinus , præcipua utique in hoc
 pulchra. „ tempore portio Domini Sacerdotum , copiose , & pulchre (13) in multis
 14 Al. in „ voluminum disputationibus destruxerit (14) , utpote inter multa Dei dona ,
 multorum „ quibus illum abundantissime spiritus veritatis implevit , habens etiam hanc
 voluminū „ scientiæ , & sapientiæ ex Dei charitate virtutem , ut non solum istam ad-
 disputatio- „ huc in suis detruncationibus palpitantem , sed etiam multas prius hæreses
 ne destru- „ „ invi-

„ invicto verbi gladio debellaret. Cui inter tot certaminum palmas, inter
 „ tot triumphorum coronas, ad illuminationem Ecclesiæ, & ad gloriam
 „ Christi, qua ipse illustratus est, perfulgenti, quidam nostrorum (quod de
 „ ipsis multum (1) dolendum est) occultis, sed non incognitis susurratio-
 „ nibus obloquuntur. Et prout sibi obnoxias aliquorum aures, opportunas-
 „ que repererint, scripta (2) ejus, quibus error Pelagianorum impugnatur,
 „ infamant: dicentes, eum liberum arbitrium penitus submovere, & sub
 „ gratiæ nomine necessitatem prædicare fatalem. Adjicientes etiam duas il-
 „ lum humani generis massas, & duas credi velle naturas: ut scilicet tantæ
 „ pietatis viro Paganorum, & Manichæorum adscribatur impietas. Quæ si
 „ vera sunt, cur ipsi tam negligentes, ne dicam tam impii, sunt, ut tam
 „ abruptam perniciem ab Ecclesia non repellant? tam insanis prædicationibus
 „ non resistant? nec saltem aliquibus scriptis eum, a quo talis emanat do-
 „ ctrina, conveniant? Magna enim gloria sua humano generi consuluerint,
 „ si Augustinum ab errore revocaverint: nisi forte modesti homines, novi-
 „ que censores magnorum prius meritorum seni honorabiliter, ac misericor-
 „ diter parcunt, & securi, quia libros ejus nemo usquam recipiat, conquie-
 „ scunt, atque (3) ignoraverint. Immo noverint, non solum Romanam,
 „ Africanamque Ecclesiam, & per omnes mundi partes universos promissio-
 „ nis filios cum doctrina hujus viri, sicut (4) in tota fide, ita in gratiæ
 „ confessione congruere; sed etiam in ipsis his locis, in quibus adversus eum
 „ querimonia concitatur, esse, propitio Deo, plurimos, qui ad perceptionem
 „ Evangelicæ, Apostolicæque doctrinæ saluberrimis ejus disputationibus im-
 „ buuntur, & quotidie in membris corporis Christi, in quantum ea ipse
 „ multiplicat, dilatantur. Si recte reprehendimur, cur non contestan-
 „ ter (5) arguimur? Si arguendi non sumus, cur occulta obrectatione
 „ mordemur? „

1 Al. om.
multum, &
additur
post vocē
occultis.
2 Al. Scri-
pturas.

3 Al. at-
qui non no-
verint, im-
mo nove-
runt &c.

Al. atque
ignove-
runt. Im-
mo nove-
runt.

4 Al. sicut
tota fide.

5 Vox ex
Cod. Vat.
excepta:
sonat
quod in
Legibus
contestato.
Al. constā-
ter.

CAPUT QUARTUM.

Rumoris contra Prosperum causa. Obrectatores S. Augustini quid timidi, & occulti. Cassiano auctori Collationum, in quibus adversus Augustini doctrinam disputatur, respicientiam Prosper adprecatur.

„ Sed quis (6) nescit, cur ista privatim de stomacho garriant, & publice
 „ de consilio conticescant? Volentes enim in sua justitia magis, quam in
 „ Dei gratia gloriari, moleste ferunt, quod his (7), quæ adversum excel-
 „ lentissimæ auctoritatis virum inter multas collationes (8) asseruere, resi-
 „ stimus. Nec dubitant; si quam hinc moverint quæstionem, in qualibet
 „ frequentia Sacerdotum, in qualibet congregatione populorum, centenis si-
 „ bi beatissimi Augustini voluminibus obviandum. Quæ cum cordibus (9)
 „ audientium manifestare cœperint potentissimam Christianæ fidei veritatem,
 „ & de fontibus divini eloquii præsentium animos inundare, quis fidelium,
 „ quis piorum, recognitis, & commendatis sibi salutis suæ causis, amaritu-
 „ dinem istam volet fumosæ recipere vanitatis? Ego quidem etiam hoc de
 „ divitiis misericordiæ Dei (10) spero, quod quos nunc libero falli arbitrio
 „ suo, & ab (11) humilitatis via patitur evagari, non usquequaque, neque
 „ in finem sit intelligentia fraudaturus: sed hunc ipsum in longinquiora
 „ progressum, ideo ab eo tardius revocari, ut opus gratiæ ejus majore glo-
 „ ria celebretur, cum sibi etiam adversantium corda subdiderit, quibus de
 „ virtutum studio exortum est periculum, & de morum probitate discrimen.
 „ Non

6 Al. ne-
sciat.

7 Al. in
his.

8 Colla-
tionum
opus a Cas-
siano edi-
tum intel-
lige.

9 Al. ob-
viantium.

10 Al. om.
Dei.

11 Al. hu-
manitatis.

1 Al. pro-
desse. „ Non quia quisquam carere his debeat, sed quia miserrimus eorum usus
est, cum ex naturali putantur facultate (1) prodisse, aut ex largitate
quidem gratiæ, sed aliquo vel boni operis, vel bonæ voluntatis merito
præcedente venisse. „

CAPUT QUINTUM.

*Authoritatibus sacrarum Scripturarum Pelagianos abuti. Incommutabiles
esse, nec posse ulla interpretatione in sensum alium detorqueri
authoritates, quæ illos confutant.*

Matth. II.
28. „ Afferunt quidem hæc quibusdam sanctarum Scripturarum testimoniis;
sed non rationabiliter adsumptis. Ad defensionem enim alicujus definitio-
nis ea promenda sunt, quæ alteri intellectui, a quo videtur definitio dis-
sonare, non cedant, & eam regulam, cui sunt aptata, non deferant.
„ Dictum ergo ajunt libero arbitrio utentibus: *Venite ad me omnes qui la-
boratis, & onerati estis; & ego vos reficiam. Tollite jugum meum super
vos, & discite a me, quoniam mitis sum, & humilis corde, & invenie-
tis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum
leve.* Quod ad omnes homines volunt pertinere, laborantes in incerto
istius vitæ, oneratosque peccatis: ut qui voluerint mansuetudinem, & hu-
militatem Salvatoris imitari, & jugum mandatorum ejus subire, inve-
niant requiem animabus (2) suis in spe (3) vitæ æternæ: qui autem
hæc facere noluerint, sua culpa careant salute, quam si voluissent, potue-
rant (4) obtinere. Sed audiant & dictum a Domino libero arbitrio uten-
tibus: *Sine me nihil potestis facere: & Nemo venit ad me, nisi Pater,
qui misit me, adtraxerit eum: & Nemo potest venire ad me, nisi da-
tum ei fuerit a Patre meo: & Sicut Pater vivificat mortuos, ita & Fi-
lius quos vult vivificat: & Nemo novit Filium nisi Pater, neque Pa-
trem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Quæ omnia
cum sint incommutabilia, & nequeant ulla interpretatione in sensum
alium detorqueri, quis ambigat, tunc liberum arbitrium cohortationi vo-
cantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi, obediendi-
que (5) generaverit? Alioquin sufficeret (6), moneri hominem, non
etiam in ipso novam fieri voluntatem: sicut scriptum est: *Preparatur vo-
luntas a Domino: & sicut ait Apostolus: Deus est enim, qui operatur in
nobis & velle, & perficere pro bona voluntate.* Pro qua bona voluntate,
nisi quam in ipsis operatus est Deus; ut quod donaverat velle, donaret
& facere? „

2 Al. ani-
mis.
3 Al. in
spem.
4 Al. po-
tuerint.
Al. potue-
runt.
Joann. 15.
5.
Joann. 6.
44. 66.
Joann. 5.
21.
Luc. 10.
22.
5 Al. ge-
neravit.
6 Al. sus-
ficere.
Prov. 8.
35. ex ver-
fic. LXX.
Philip. 2,
13.

CAPUT SEXTUM.

*Exemplum Cornelii Centurionis a Pelagianis pro se adlatum; contra
ipsum retorquetur. Conversio nostra ad Deum non ex no-
bis, sed ex Deo est.*

„ Dicunt etiam ad demonstrandam liberi arbitrii facultatem, magnum in
Centurione Cornelio extare documentum: eo quod ante gratiæ perceptio-
nem timens, atque orans Deum eleemosynis, & jejuniis, & orationi spon-
taneo studio fuerit intentus: atque ob hoc divino testimonio laudatus, do-
num regenerationis acceperit; neque intelligunt, omnem illam præparatio-
nem

A& 10. 2.

„ nēm Cornelii per Dei gratiam fuisse collatam. Siquidem cum Sanctus Pe-
 „ trus per visionem omnigenum (1) animalium de baptizando Cornelio , ^{1 Al. om-}
 „ ac perinde de omnibus gentibus doceretur , atque ille immundum , & in- ^{ne genus .}
 „ discretum cibum Judaica observantia recusaret , trina ad eum vox fa-
 „ cta (2) est , dicens : *Quæ Deus mandavit , tu ne commune dixeris .* ^{2 Al. sit .}
 „ Quo satis aperte ostenditur , omnia bona opera , quæ in Cornelio præces- ^{Act. 10. 13.}
 „ serunt , Dei (3) gratiam ad emundationem ipsius inchoasse : ut cui Do- ^{3 Al. Dei}
 „ minus jam impertierat hoc donum , non dubitaret Apostolus conferre Sacra- ^{gratia .}
 „ mentum : ne novæ , & necdum revelatæ vocationis vacillaret exordium ,
 „ nisi per ipsa indicia præcedentium studiorum Deum in adsumendis consta-
 „ ret operatum : *Non enim omnium est fides , nec omnes credunt Evangelio :* ^{2. Thess. 3.}
 „ sed qui credunt , Dei aguntur spiritu ; qui non credunt , libero avertuntur ^{2.}
 „ arbitrio . Conversio ergo nostra ad Deum non ex nobis , sed ex Deo est ;
 „ sicut Apostolus dicit : *Gratia salvi facti estis per fidem , & hoc non ex* ^{Ephes. 2. 8.}
 „ *vobis , sed Dei donum est : (4) & non ex operibus , ne quis gloriatur .* „ ^{4 Al. om.}
 „ & .

CAPUT SEPTIMUM.

Justitia hominis vera non nisi per Jesum Christum : Justitiam infidelium non esse justitiam .

„ Agnoscat se humana debilitas , & in primo homine universalium genera-
 „ tionum damnata successio : & cum mortui vivificantur , cum cæci illumi-
 „ nantur , cum impii justificantur , confiteantur vitam , & lumen , & justi-
 „ tiam suam Jesum Christum : *Et qui gloriatur , in Domino gloriatur , non*
 „ *in se , qui cum esset impius , & cæcus , & mortuus , a liberatore suo gra-*
 „ *tis accepit & justitiam , & lumen , & vitam .* Non enim (5) juste age- ^{5 Al. om.}
 „ bat , & aucta est justitia ejus : nec ad Deum gradiebatur , & confirmatus ^{juste .}
 „ est cursus ejus : nec diligebat Deum , & inflammata est charitas ejus . Sed
 „ cum esset sine fide , ac proinde impius , accepit spiritum fidei , & factus
 „ est justus : *Justus autem ex fide vivit : & : Sine fide nemo potest placere* ^{Rom. 1. 7.}
 „ *Deo : & : Omne quod non est ex fide , peccatum est : ut scilicet intelli-* ^{Hebr. 1. 6.}
 „ *gat (6) , justitiam infidelium non esse justitiam ; quia sordet natura si-* ^{Rom. 14.}
 „ *ne gratia .* „ ^{23.}
 „ ^{6 Al. in-}
 „ ^{telligas .}

CAPUT OCTAVUM.

Charitatem , & Fidem esse dona Dei . Laudabilia , quæ sine charitate fiunt , non habere pietatis veritatem , sed similitudinem .

„ Amissa quippe naturali innocentia , homo exul , ac perditus ambulans
 „ sine via , profundiores intrabat errores : sed quæsitus , & inventus , & re-
 „ portatus est , & in via , quæ veritas , & vita est introductus , (7) ac di- ^{7 Al. in-}
 „ lectione in Deum , qui illum non diligentem prior dilexit , ignitus (8) ^{truductus}
 „ est : sicut dicit beatus Apostolus Joannes : *Non quasi nos dilexerimus* ^{ad dilectio-}
 „ *Deum , sed quoniam (9) ipse dilexit nos : & iterum : Nos ergo diliga-* ^{nem .}
 „ *mus Deum , quoniam Deus prior dilexit nos : & idem dicit : Charissimi ,* ^{8 Al. agni-}
 „ *diligamus invicem , quoniam charitas ex Deo est : & : Omnis , qui dili-* ^{tus est .}
 „ *git , ex Deo natus est , & cognoscit Deum . Qui non diligit , non novit* ^{9 Al. ipse}
 „ *Deum ; quia Deus charitas est .* Cui beatus Paulus congruit , dicens : *In* ^{prior .}
 „ ^{Joann. 4.}
 „ ^{v. 7. 8. 10.}
 „ ^{19.}

- Galat. 5. 6. „ *Christa Jesu neque circumcisio, neque praeputium valet aliquid: sed fides*
 „ *qua per dilectionem operatur.* Unde habetur haec fides connexa charitati,
 Philip. 1. 29. „ *nisi unde eam ipse monstrat acceptam, dicens: Quia vobis donatum est*
 „ *pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro ipso patia-*
 „ *mini?* quod utique fieri sine magna charitate non poterat. Et iterum:
 Rom. 5. 5. „ *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui*
 „ *datus est nobis.* Sine qua charitate Apostolus, quantam fidem, quantam-
 „ *que scientiam, quas virtutes, quae studia, quos labores, nihil prodesse re-*
 „ *statur?* Qui scilicet multa laudabilia, atque miranda possunt in homine re-
 „ *periri, quae sine charitatis medullis habent quidem pietatis similitudinem,*
 „ *sed non habent veritatem.* „

CAPUT NONUM.

Nemo charitatis dono inventus est dignus. Gratia justificans non ex bonis meliores, sed ex malis bonos facit; & liberum arbitrium liberat, non adimit.

- Coloss. 1. 3. „ *Hoc ergo tanto, & tam ineffabili bono nemo inventus est dignus; sed*
 „ *quicumque electus est a Deo, factus est dignus: sicut dicit Apostolus: Gra-*
 „ *tias agentes Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lu-*
 „ *mine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum fi-*
 2. Tim. 1. 8. „ *lii dilectionis suae.* Et idem ad Timotheum: *Conlabora, inquit, Evange-*
 „ *lio secundum virtutem Dei, qui nos liberavit, & vocavit vocatione sancta.*
 „ *non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum, & gratiam,*
 „ *qua data est nobis in Christo Jesu ante tempora secularia.* Et ad Titum;
 Tit. 3. 3. „ *Eramus, inquit, & nos aliquando insipientes, & increduli, errantes, &*
 „ *servientes desideriis, & voluptatibus variis, in malitia, & invidia agen-*
 „ *tes, odibiles, odientes invicem. Cum autem benignitas, & humanitas appa-*
 „ *rui Salvatoris nostri, non ex operibus justitiae, quae fecimus, sed secundum*
 „ *suam misericordiam salvos nos fecit.* Gratia igitur Dei quoscumque justifi-
 „ *cat, non ex bonis meliores, sed ex malis bonos facit; postea per profe-*
 1 Al. fa- „ *ctum ex bonis factura (1) meliores: non adempto libero arbitrio, sed*
 cit „ *liberato. Quod donec sine Deo solum fuit, mortuum fuit justitiae, vixit-*
 2 Al. cum „ *que peccato; ubi autem ipsum (2) illuminavit misericordia Christi, cru-*
 „ *tum est a regno diaboli, & factum est regnum Dei, in quo ut permanere*
 „ *possit, ne ea quidem facultate sufficit sibi, nisi inde accipiat perseveran-*
 „ *tiam, unde accepit industriam.* „

CAPUT DECIMUM.

Perseverantiam esse donum Dei, tum ex Christi Domini precibus pro fide Petri, tum ex ipsius Petri lapsu, cum in se ipso nimium confideret, comprobatur.

- 3 Al. pro „ *Quoniam & ipsius Sancti Petri ardentissima fides in tentationibus defe-*
 ca „ *cisset, nisi pro (3) eo Dominus supplicasset, sicut Evangelista manife-*
 Luca 22. „ *stat, dicens: Dixit autem Jesus Petro: Simon, Simon, ecce Satanas postu-*
 31. & 32. „ *lavit, ut vos cribraret velut triticum. Ego autem rogavi pro te, ne defi-*
 „ *ciat fides tua: & tu tandem conversus confirma fratres tuos, & roga, ne*
 „ *intretis in tentationem.* Et ut magis probaretur, liberum arbitrium nihil
 „ *posse*

„posse sine gratia: cui dictum fuerat, *Confirma fratres tuos, & roga, ne intretis in tentationem*: quique responderat (1) utique ex libero arbitrio: *Domine tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire*: eidem prædicitur, quod priusquam gallus canter, ter Dominum negaturus sit. Quod quid est aliud, quam quod in fide defecturus sit? Certe rogaverat pro eo Dominus, ne deficeret fides ipsius. Nec utique frustra rogaverat, cuius una erat cum eo, quem rogaverat, operatio. Sed ne libero arbitrio videretur stare, qui de se magna promiserat, permittitur periclitari, ut conturbatum, ac deficientem ille respiciat, & reficiat, sine quo nemo consistit, nemo persistit. „

1 Al. respondit.
Luc. 22. 34.

CAPUT UNDECIMUM.

Causam male sentiendi de Gratia esse horrorem predestinationis definita, & gratuita. Impium esse talem predestinationem negare.

„Ab hac autem confessione gratiæ Dei, ideo quidam resiliunt, ne cum eam talem confessi fuerint, qualis divino eloquio prædicatur, & qualis opere suæ potestatis agnoscitur, etiam hoc necesse habeant confiteri, quod ex omni numero hominum per sæcula cuncta natorum, certus apud Deum, definitusque sit numerus prædestinati in vitam æternam populi, & secundum propositum Dei vocantis electi. Quod quidem tam impium est negare, quam ipsi gratiæ contraire. Neque enim remotum est ab inspectione communi, quot sæculis, quam innumera hominum millia, & erroribus (2) suis, impietatibusque dimissa sine ulla veri Dei cognitione (3) defecerint. Sicut etiam in Actibus Apostolorum Pauli, & Barnabæ verba declarant, dicentium Licaoniis (4) : *Viri fratres, quid hæc facitis? & nos mortales sumus similes vobis homines adnuntiantes vobis, ut ab his vanis convertamini ad Deum vivum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt: qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem (5) non sine testimonio semetipsum relinquens, benefaciens eis, de cælo dans pluviam, & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda (6) vestra. Cum utique si eis vel naturalis intelligentia, vel usus beneficiorum Dei ad capeffendam vitam æternam sufficere potuisset, nostro etiam tempore rationalis nos contemplatio, & temperies aeris, & fructuum copia ciborumque salvaret: quia scilicet melius natura utentes, Creatorem nostrum propter quotidiana ipsius dona coleremus. „*

2 Al. om.
&
3 Al. cogitatione.
4 Al. Iconiiis.
Act. 14. 14.

5 Al. om.
non.

6 Al. eorum.

CAPUT DUODECIMUM.

Neminem salvari nisi per Gratiam. Predestinationis gratuita ineluctabile argumentum esse parvulos, qui baptismo renati ante rationis usum moriuntur.

„Sed absit ab animis piorum, & Christi Sanguine redemptorum stultitiam & perniciofa persuasio. Naturam humanam (7) non liberat extra unum mediatorem Dei & hominum hominem Christum Jesum; sine illo nemini salus est. Sicut ipse fecit nos, & non ipsi nos: ita ipse reficit (8) nos, & non ipsi nos. Ac ne sibi facultas hominis pretium reparationis hujus, vel post restitutionem sui, per opera videretur justitiæ

7 Al. Naturam humanam natura humana non liberat: extra unum... nemini salus est.
Pf. 99. 3.
8 Al. refecit.

„repensare, effuderunt se divitiæ bonitatis Dei in ipsa quorundam primordia parvulorum, in quibus nec præcedens eligitur, nec sequutura devotio, non obedientia, non discretio, non voluntas. De his enim loquor, qui mox ut nati sunt, renascuntur, & rapti ab hac vita æternæ beatitudini deputantur. Cum tamen innumerabilis multitudo ejusdem naturæ, ejusdem conditionis infantium sine regeneratione decedat; de qua dubitari non potest, quod partem in Dei civitate non habeat. „

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Qua ratione dictum sit, quod Deus vult omnes homines salvos fieri.

„Et ubi est illud, quod nobis quasi contrarium a non intelligentibus
 1 Al. op- „semper opponitur (1): quod *Deus omnes homines velit salvos fieri, &*
 ponitur de „ad agnitionem veritatis venire? Numquid non sunt de omnibus homini-
 60 quod „bus, qui a præteritis generationibus usque in hoc tempus sine Dei cogni-
 scriptum „tione perierunt? Et si majoribus natu (quod non recte dicitur) mala
 est: Qui „opera, quæ libero arbitrio commiserant, obfuerunt; quasi boni, non mali
 vult om- „gratia liberentur: inter salvatos parvulos, & non salvatos parvulos quæ
 nes &c. „meritorum potuit esse discretio? quid istos introduxit in regnum Dei?
 1. Tim. 2. „quid istos exclusit a regno Dei? Equidem si meritum (2) consideres, non
 4. „una pars salvari meruit, sed utraque damnari: quia omnibus in Adæ præ-
 2 Al. me- „varicatione prostratis, nisi quosdam adsumeret misericors gratia, maneret
 ritoris do- „super universos inculcata justitia. Quæ autem sit discretionis istius in se-
 num. „creto consilio Dei causa vel ratio, & supra facultatem humanæ cognitio-
 „nis inquiritur, & sine fidei diminutione nescitur: modo confiteamur nemi-
 „nem immerito perdi, neminem merito liberari, & omnipotentissimam Do-
 „mini bonitatem omnes salvare, & omnes ad agnitionem veritatis imbue-
 „re, quos *vult omnes fieri salvos, & ad agnitionem veritatis venire*. Nisi
 „enim ipso vocante, docente, salvante, nemo venit, nemo eruditur, nemo
 „salvatur. Quia etsi indifferenter omnibus hominibus jubentur prædicare
 1. Cor. 3. 7. „doctores, & semen verbi ubique differere, tamen *neque qui plantat, neque*
 „*qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus.* „

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Gratiam Dei dari gratuito confirmatur ex historia prædicationis Evangelii per Apostolos.

„Unde cum Apostoli gentibus Evangelium prædicare cœpissent, de parte
 A& 13. 48. „quadam eorum, qui audierant, Scriptura commemorat dicens: *Audientes*
 3 Al. Do- „autem gentes gavisa sunt, & glorificabant verbum Dei, (3), & credide-
 mini. „runt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. Et alibi, cum multæ
 A& 16. „mulieres audirent Paulum docentem: *Quadam*, inquit, *mulier nomine Ly-*
 14. &c. „*dia, purpuraria civitatis Tyatirorum* (4), *colens Deum* audivit, *cujus*
 4 Al. Tia- „*Dominus aperuit cor, ut intenderet his, quæ dicebantur a Paulo*. Et rur-
 syrenorum. „sum eo ipso tempore, quo ad omnes gentes prædicatio Evangelii mitteba-
 5 Al. pro- „tur, quædam loca Apostolis adire prohibentur (5) ab eo, qui *vult omnes*
 hibebatur. „*homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*: multis utique in
 6 Al. sine „illa retardatis, atque averfis Evangelii mora sine agnitione veritatis, &
 regenera- „sine regenerationis consecratione morituris (6). Dicat ergo Scriptura
 „quod

„ quod gestum est: *Transeuntes autem, inquit, Phrygiam, & Galatiam regionem, vetiti sunt a Sancto Spiritu loqui verbum in Asia. Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, & non permisit illis spiritus Jesu.* Quid autem mirum, si inter ipsa Evangelicæ prædicationis exordia non poterant ire Apostoli, nisi quo eos Spiritus Dei ire voluisset, cum videamus plerasque gentes modo primum Christianæ gratiæ fieri cœpisse participes, alias autem nullum adhuc odorem boni istius attigisse?

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

Affectum ad obediendum Evangelio, & constantiam in eo prædicando dari a Deo. Certum esse apud Deum numerum prædestinatorum.

„ An dicendum est, voluntati Dei humanas obfisterè voluntates, & tam feros, tamque intractabiles horum hominum esse mores, ut Evangelium ideo non audiant, quia prædicationi impia corda non pateant? Et quis (1) istis corda mutavit, nisi qui finxit singillatim corda eorum? ^{1 Al. est quis.} Quis hujus rigoris durtiem ad obediendi molliuit affectum, nisi qui potens est de lapidibus Abrahæ filios excitare? Et quis dabit prædicantibus intrepidam illæsamque constantiam, nisi ille, qui ait Paulo: *Noli timere, sed loquere, & ne taceas; propter quod ego sum tecum, & nemo apponetur tibi, ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac civitate?* Puto autem, quod nemo audeat dicere, ullam mundi gentem, ullam terræ prætermittendam esse regionem, in qua non sint Ecclesiæ tabernacula dilatanda, dicente Deo ad Filium: *Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ: & iterum: Reminiscuntur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ, & adorabunt in conspectu ejus omnes patriæ gentium:* dicente quoque ipso Domino: *Prædicabitur hoc Evangelium in universo mundo in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet finis.* Quæcumque ergo gentes nondum audierunt, audient Evangelium, & credent quotquot ex eis præordinati sunt in vitam æternam. Non enim alii venient in consortium hæreditatis Christi, quam qui ante constitutionem mundi electi sunt, & prædestinati, atque præsciti, secundum propositum ejus, qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ. ^{14. Ephes. 1. 11.}

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

Patienter ferendum, quod Prædestinationis mysterium occultum sit. Hanc ignorantiam Sanctis non nocuisse, nec nostræ spei obesse.

„ Confiteamur igitur opera Domini, & glorificemus misericordias ejus. Nec impatienter feramus, quod quæ aut quanta sint electionis vasa non novimus. Quia & in anterioribus sæculis, quando de unius gentis populo dicebatur: *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus:* futura gentium latebat electio, & postmodum innouit, quod revelatum ante non fuerat, sicut dicit Apostolus: *Quod aliis generationibus non est agnitus filiis hominum, sicut nunc revelatum est Sanctis Apostolis ejus, &* ^{14. Ephes. 1. 11.}

„ Pro-

„ *Prophetis in spiritu, esse gentes cohæredes, & concorporales, & compartici-*
 „ *pes promissionis in Christo Jesu. Et in Actibus Apostolorum: Obstupue-*
 „ *runt, inquit, ex circumcissione fideles, qui venerant cum Petro, quia &*
 „ *in nationes gratia Spiritus Sancti effusa est. Si enim hoc consilium voca-*
 „ *tionis suæ Dominus, quamdiu voluit, abscondit ac distulit, & quamdiu*
 „ *voluit, revelavit, sanctisque ejus ignorantia ista non nocuit: cur spei no-*
 „ *stræ obesse credimus, si in quo numero, quibusve hominibus vasa miseri-*
 „ *cordiæ in gloriam præparentur (1), occulitur? cum tamen constet re-*
 „ *gnum cælorum omnes ingressuros bonos, hoc eis donante Dei gratia, &*
 „ *nullos ingressuros malos, hoc ipsorum merente nequitia. „*

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

Inepte objici, quod Gratia, quæ donat & bene velle & bene agere, liberum arbitrium destruit. Hominem sibi sufficere ad malum, a gratia autem sanari, & Deo non sibi suam sanitatem referre debere.

„ Nimium vero inepte, nimiumque inconsiderate ab adversantibus dicitur,
 „ quod per hanc Dei gratiam libero nihil relinquatur arbitrio. Quamvis
 „ enim in parvulis post baptismum transeuntibus manifestissime nullum opus,
 „ nullusque appetitus eorum voluntatis existat: & plerosque utentes quidem
 „ libero arbitrio, sed aversos a vero Deo, vitamque in flagitiis exigentes,
 „ liberatrix regeneratio in ipso exhalandi spiritus fine sanctificet: tamen si
 „ cam filiorum Dei partem, quæ ad pietatis opera reservatur, pio considera-
 „ mus (2) intuitu, nonne in eis non peremptum inveniemus liberum arbi-
 „ trium, sed renatum? Quod utique cum solum esset, sibi que permissum,
 „ non nisi in suam perniciem movebatur. Ipsum enim se excæcaverat, &
 „ ipsum se illuminare non poterat. Nunc autem idem arbitrium conversum
 „ est, non eversum: & donatum est ei (3) aliter velle, aliter sapere, ali-
 „ ter agere, & incolumitatem suam non in se, sed in (4) medico collo-
 „ care. Quia necdum tam perfecta utitur sanitate, ut ea, quæ ei nocue-
 „ rant, nequeant jam nocere: aut ab insalubribus (5) possit jam viribus
 „ suis temperare. Proinde homo, qui in libero arbitrio fuit malus, in ipso
 „ libero arbitrio factus est bonus: sed per se malus, per Deum bonus, qui
 „ eum ita in illum initialem honorem alio initio reformavit, ut ei non so-
 „ lum culpam male voluntatis & actionis remitteret, sed etiam bene velle,
 „ bene agere, atque in his permanere donaret: *Omne enim, inquit Aposto-*
 „ *lus Jacobus, datum optimum, & omne donum perfectum desursum est de-*
 „ *scendens a Patre luminum. Qui quale sit liberum arbitrium, quod huma-*
 „ *no agitur spiritu, & quale sit, quod a Deo regitur, evidenter ostendit di-*
 „ *cens: Quod si zelum amarum habetis, & contentiones in cordibus ve-*
 „ *stris, nolite gloriari adversum veritatem, & mendaces esse. Non est ista*
 „ *sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim*
 „ *zelus & contentio, ibi inconstantia & omne opus prævum. Quæ autem de-*
 „ *sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, mode-*
 „ *sta, suadibilis, plena misericordia & fructibus bonis, non dijudicans,*
 „ *sine (6) simulatione. Quicumque ergo his virtutibus student, atque in-*
 „ *hærent, non sua, sed superna sapientia illustrati sunt: Quoniam Dominus*
 „ *dat sapientiam, & a facie ejus scientia & intellectus. Et hæc eorum ve-*
 „ *riffima (7) gloria est, si non in se, sed in Domino gloriantur. „*

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

S. Augustino per calumniam affingi, quod fatum, & duplicem naturam inducat. Nihil fato geri, sed omnia Dei iudicio ordinari. Unam esse naturam, sed quæ ad rectitudinem, a qua per se discessit, per solam gratiam reformari potest. Gratiæ in liberum arbitrium virtus.

„ Ea autem quæ de fato, & de duabus massis, duabusque naturis stultif-
 „ simo mendacio in tanti (1) viri injuriam jactitantur, neque ipsum qui-
 „ dem onerant, in quibus libris copiosissime hujusmodi destruuntur (2) do-
 „ ctōres, & errores: nec nos perturbant, qui tales opiniones cum suis au-
 „ ctoribus execramur. Sed videant, quomodo se a dedecore istius exuant
 „ falsitatis, qui possunt tam inepta confingere, si hi quorum abutuntur auri-
 „ bus (3), aliquantulum diligentia ad cognoscenda ea, quæ præstantissi-
 „ mus (4) minister gratiæ disputavit, intenderint: licet omnem istius in-
 „ quisitionis moram ipsi, qui hæc loquuntur, prævenire deberent, proferen-
 „ do atque explicando libros, ullamve eorum particulam demonstrando,
 „ quam, per dubium saltem, intellectum tali interpretatione obnoxium Vir
 „ sanctus ediderit. Sed prorsus nihil apud nos tale audierunt, nihil tale le-
 „ gerunt: quia non fato quicquam geri, sed omnia Dei iudicio novimus
 „ ordinari. Nec ex duabus massis, duabusve naturis, sed ex una massa,
 „ quæ est caro primi hominis, unam scimus hominum creatam, creatique
 „ naturam: & eandem per ipsius primi hominis liberum arbitrium, in quo
 „ omnes peccaverunt, esse prostratam: nec ullo modo ab æternæ mortis de-
 „ bito liberam, nisi eam ad imaginem Dei (5) secundæ creationis Christi
 „ gratia reformaverit (6), liberumque ejus arbitrium agendo, (7) adspi-
 „ rando, auxiliando, & usque in finem præeundo servaverit. „

1 Al. in-
 2 Al. omi-
 3 Al. im-
 4 Al. ma-
 5 Al. se-
 6 Al. re-
 7 Al. spi-
 8 Al. &
 Al. om.
 9 Al. con-
 10 Al. in
 11 Al. re-

CAPUT DECIMUM NONUM.

*Veritatem doctrine S. Augustini ex contradictione inclarescere. Claudii
 S. Prosper epistolam hortando Rufinum, ut S. Doctoris
 libros legat.*

„ Unde quia perspicit Sanctitas tua (si tamen sermonis mei non obstitit
 „ obscuritas) frustra quosdam de nobis conqueri, & omnes illas ineptas
 „ quæstiones, vel (8) criminationes ad exasperandos avertendosque animos
 „ eorum, quibus aliud volunt persuadere, contexi: confide (9) ergo in vir-
 „ tute (10) misericordiæ Dei, quoniam hæc contradictio sicut in aliis mun-
 „ di partibus, ita & in his regionibus conquiescet: ut prædicatio summi hoc
 „ tempore in Ecclesia viri, etiam ab his a quibus ad præsens (11) refelli-
 „ tur, adjuvetur. Tu autem dilectissime, & venerandissime mihi frater, si
 „ vere de his quæstionibus instrui desideras, sicut desiderare te convenit,
 „ ipsis beati Augustini disputationibus cognoscendis impende curam, ut in
 „ confitenda Dei gratia defecatissimam, ac saluberrimam Evangelicæ Aposto-
 „ licæque doctrinæ intelligentiam consequaris.

„ Gratia Dei & pax Domini nostri Jesu Christi custodiat te in omni tem-
 „ pore, & per viam veritatis dirigat in vitam æternam. „

391. Aureum quoque elucubravit poema carminum mille, quod de Ingratis inscripsit: & quamvis Semipelagiana hæresis ibi præcipue percellatur; Pela-

Pelagianismum tamen, prout oportet, divexat. In novam Semipelagianorum Sectam invehit, quippe quæ instaurare studet

Cap. 1.

*Dogma, quod antiqui sariatum felle draconis
Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.*

Pelagii dogmata proponit; quibus pervenuste propositis, exponit, quam fortiter Ecclesia Pelagii doctrinam rejecerit.

Cap. 2.

*Talia cum demens late diffunderet error,
Commentisque rudes traheret lethalibus aures;
Adfuit, exhortante Deo, provisa per orbem
Sanctorum pia cura Patrum, non dispare motu
Conficiens diros jaculis cœlestibus hostes.*

* *lisdem.*

** Hisdem namque simul decretis spiritus unus
Intonuit. Pestem subeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri; quæ pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet. Non segnior inde Orientis
Rectorum cura emicuit: captumque nefandi
Dogmatis auctorem constrinxit lege benigna
Commentum damnare suum.*

Hieronymi libros commendat; Pelagianosque ab Attico Constantinopolitano Archiepiscopo expulsos, & Epheso ejectos indicat.

*Hieronymus libris valde excellentibus hostem
Dissecuit, noscique dedit, quo turbine veram
Vellent exortæ lucem obscurare tenebræ.
Quid loquar, & cura, magna quam gessit in urbe
Constantinopoli docto bonus ore Sacerdos
Atticus, antiqua Legatos hereticorum
Confutando fide? - - - - -*

*- - - - -
Prætereo, quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesos; non passa suis consistere tectis
Vasa iræ, & morbi flatus, & semina mortis.*

Pelagianam hæresim a Patribus Africanis potissimum profligatam fuisse, describit,

Cap. 3.

*Tu causam fidei flagrantius Africa nostra
Exequeris; tecumque suum jungente vigorem
Juris Apostolici solio, fera viscera belli
Conficis, & lato prosternis limine victos.*

Antequam caput quartum exordiat, victoriam contra Pelagianos uni Augustino esse auspiciandam, affirmat, librosque ab Augustino pro Christi gratia conscriptos extollit.

*An alium in finem posset procedere sanctum
Concilium*, cui Dux Aurelius, ingeniumque
Augustinus erat? - - - - -*

* In Africa celebratum.

Istius

*Istius ergo inter cunctos, qui de grege sancto
Insanas pepulere feras; industria major,
Majus opus, totum prestantius imbuit orbem.*

*- - - - - Istius ore
Flumina librorum mundum effluxere per omnem.*

392. Prostant de vocatione gentium libri duo, qui, ut Codices MSS. ferunt, ^{Script. Eccl. hist. liter. vol. 1. pag. 436.} Prospero adjudicantur. Ambrosio item inscripti sunt; quapropter inter ejus opera habentur. Plura contra Pelagianos continent. Sed, an Prosperi, an alterius sint, incertum prorsus. Accipe, quid sentiat Guilielmus Cave. De vocatione gentium libri duo, qui Ambrosio male olim inscripti, inter opera illius haberi solent. Hodie Prospero vulgo adscribuntur, & suffragatur quidam codicum MSS. fides. Verum obstat discrimen dogmatum nonnullorum ab iis, quæ Prospero summo animi ardore propugnauit. Eligenda igitur præ ceteris videtur Clar. Vossii sententia, qui Prospero Aurelianensi Episcopo, cujus meminit Sidonius lib. 8. epist. 15. quique Conciliis Vasensi II., & Carpentoracensi annis 527. & 529. interfuit, eos adjudicat.

I V.

Prosperi Collega fidissimus, & Augustino obsequentiissimus fuit Hilarius, non Arelatensis Episcopus (n. 390.); sed alter, de quo erit mentio, ubi Semipelagianismi Sectatores ventilabimus. Hic Augustinum percontatus est, in dubiis quibusdam erudiri, atque in orthodoxa de gratia Christi doctrina firmari cupiens. Hilarii hujus epistola fecit, ut Augustinus responsum daret locupletissimum ad Pelagianorum ora inique loquentium obstruenda. Hilarii epistola isthæc est.

156. alias
88. an. 414.
Ephef. 5.
f. 27.

*Domino sancto, jure ac merito venerabili, per omnia colendo Augustino
Episcopo, Hilarius*

393. „ Sanctitatis tuæ gratia, quæ omnibus nota est, parvitati meæ persuasit, ut vestris de Syracusano Hipponem remeantibus, has ad laudandam
„ mihi venerabilitatem tuam literas erogarem, poscens Summam Trinitatem,
„ ut incolumis, & vegetus Dei nostri favore hoc meum scriptum ad recensendum suscipias, Domine sancte, jure ac merito venerabilis, & per omnia colende. Proinde rogo, ut mei memor in sanctis orationibus tuis esse digneris, atque imperitiam nostram informare de eo, quod quidam Christiani apud Syracusas exponunt dicentes, posse esse hominem sine peccato, & mandata Dei facile custodire, si velit: Infantem non baptizatum morte præuentum non posse perire merito, quoniam sine peccato nascitur: divitem manentem in divitiis suis regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit; nec prodesse eidem posse, si forte ex ipsis divitiis fecerit mandata: non debere jurare omnino: & de Ecclesia quæ sit, de qua scriptum est, non habere rugam, neque maculam, utrum hæc sit, in qua nunc congregamur, an illa, quam speramus. Quidam autem putant, Ecclesiam hanc esse, quæ nunc frequentatur populis, & sine peccato esse posse. De his omnibus rogo, quantis valeo precibus, sanctitatem tuam, ut jubeas, nos apertius instrui, quo noverimus, quatenus sentire debeamus. Dei nostri misericordia sanctitatem tuam incolumem conservet annis innumeris, opto, Domine Sancte, jure ac merito venerabilis, & per omnia colende. „

Alteram misit epistolam ad Augustinum adversus Massilienses; sed hanc exhibebo, ubi de Semipelagianorum erroribus erit sermo.

V.

394. De gratia Dei copiosissime scripsit Sanctus Fulgentius Episcopus Ruspensis, qui sæculo V., & VI. floruit; natum enim habemus anno 468., mortuumque anno 533. Kal. Januarii. Tres extant ejus libri *de veritate prædestin. & grat. Dei*, quorum librorum lectio a nemine Theologorum foret prætermittenda. Septem edidit libros *de grat. Dei, & lib. arb.* adversus Faustum Regiensem, quorum fit mentio ab ejusdem Fulgentii discipulo, vitæ tanti magistri Scriptore. Ita erat notior omnibus gentibus, ut duo libri, quos *Faustus Episcopus Galliarum contra gratiam subdolo errore composuit, favens occulte Pelagianis* ad B. Fulgentium probandum dirigerentur: quibus, ne occultum serperet virus, septem libris ipse respondit, plus laborans exponere, quam convincere. Varias itidem commemorat scriptas a Fulgentio epistolas; & unam præcipue *de gratia Dei, & hum. arb.* Episcoporum Africanorum omnium in Sardinia exulum nomine a Fulgentio ipso exaratam, in qua & libri *de veritate prædestin. & grat.* adnotantur. Hanc tene, qualem habeo in Romana editione ann. 1760.

In vita
cap. 28.

395. Episcoporum Africæ in Sardinia exulum ad Joannem, & Venerium Epistola Synodica de Gratia Dei, & arbitrio hominis.

„ Dei gratia plurimum amplectendis Sanctis fratribus, Joanni Presbytero,
„ & Archimandritæ, & Venerio Diacono, & fidelibus viris, quorum in ve-
„ stra epistola subscriptio continetur, Datianus, Fortunatus, Boethus, Vi-
„ ctor, Scholasticus, Orontius, Vindicianus, Victor, Januarius, Victoria-
„ nus, (1) Photinus, Quodvultdeus, famuli Christi in Domino salutem „.

1 Al. Pon-
tius.

§. I.

Fideles debere esse invicem sollicitos, ne cujuslibet pravi dogmatis morbus irrepat.

„ Quantum membra Ecclesiastici corporis per Christi gratiam in unitate
„ fidei compages retinet charitatis, tantum necesse est, ut pro invicem solli-
„ cita sint membra, ut repulso cujuslibet pravi dogmatis (2) morbo non
„ solum servandæ, verum etiam reparandæ sanitati jugis, atque indefessa tam
„ sermonis, quam orationis impendatur instantia. Sic enim fit, ut dum sol-
„ licitudo fraternæ puritatis invigilat, ipse Spiritus sanctus, per quem chari-
„ tas Dei diffusa est in cordibus nostris, diligentibus Deum, & in Deo pro-
„ ximum, omnia cooperetur in bonum. Quia sicut ipsam dilectionem dono
„ gratiæ spiritualis accipimus, ita, dum pro fratribus solliciti sumus, non
„ solum (3) divinam inesse nobis gratiam, demonstramus, verum etiam,
„ quanto magis a nobis puritas charitatis impenditur, tanto magis gratia no-
„ bis divinæ retributionis augetur.

2 Al. pra-
vi dogma-
tis verbo.

3 Al. divi-
na lectio-
nis inesse
nobis gra-
tiam.

§. II.

§. II.

Joannis, Venerii, Sociorumque de Gratia Dei sententia probatur.

„ Accepimus itaque vestrae charitatis epistolam (1), quæ nostrum ex par-
 „ te relevavit, ex parte vero mœstificavit exilium. Gaudemus enim, quia re-
 „ ctam tenetis de gratia Dei sententiam, cujus munere (2) illuminatur, &
 „ juvamine gubernatur liberum humanæ mentis arbitrium: Sed quadam su-
 „ mus nebula mœroris affecti, quia significastis, quosdam fratres in quæstio-
 „ ne de gratia Dei, & humano arbitrio non rectum tenere fidei Catholicæ
 „ tramitem, sed adversus Dei gratiam elevare velle humani arbitrii liberta-
 „ tem.

¹ Hæc epi-
stola desi-
deratur.

² Al. lu-
mine.

§. III.

Errores adversus rectam de Gratia Dei doctrinam divinitus permitti, ut illa manifestior fiat. Gratia donum esse, neque Sermone, neque opere ei repugnare.

„ Ubi primum, dilectissimi fratres, debetis agnoscere, immo vos non am-
 „ bigimus agnovisse, ad hoc divinitus ista permitti, ut hinc divinæ gratiæ
 „ virtus documento possit judicii manifestioris intelligi: quandoquidem ipsa
 „ gratia nullatenus agnoscitur, nisi detur: quæ quamdiu non est in homine,
 „ tamdiu necesse est, ut ei aut sermone repugnet, aut opere. Nam sermone
 „ repugnat gratiæ Dei, qui sensum gerit fidei Christianæ contrarium: repu-
 „ gnat autem opere, qui in moribus suis Christianæ vitæ non retinet insti-
 „ tutum. Hoc quippe in homine agit gratia divinitus data, ut animus dono
 „ fidei, charitatisque percepto (3), & sermonem bonum proferat, & studio
 „ bonæ operationis insistat. Quod fidelibus divinitus dari, beatus & osten-
 „ dit, & poposcit Apostolus dicens: *Ipsæ autem Dominus noster Jesus Chri-*
 „ *stus, & Deus, & Pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem*
 „ *aternam, & spem bonam in gratia, exhortetur corda vestra, & confirmet*
 „ *in omni opere bono, & sermone.*

³ Al. præ-
cepto.
² Thess. 2.
16. & 17.

§. IV.

Omne bonum operis, & sermonis, & ipsius bonæ cogitationis sufficientiam ex gratia esse.

„ A Deo itaque nobis est omnis gratia boni sermonis & operis, a quo
 „ nobis etiam ipsius cogitationis bonæ manifestum est sufficientiam tribui: ut
 „ discat homo non in se, sed in Domino gloriari. Divinæ quippe gratiæ
 „ bonam cogitationem hominis beatus adsignabat Apostolus, quando dicebat:
 „ *Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum; non quod suffi-*
 „ *cientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia no-*
 „ *stra ex Deo est.* Proinde, etsi quidam gratiam, necdum habentes, non se
 „ intelligunt non habere; illi tamen, qui gratiam divinitus acceperunt, eo
 „ magis debent in ipsius gratiæ adsertione firmari, quo eam vident non om-
 „ nibus tribui. Necesse est autem, ut ab eis, quibus non tribuitur, ignore-
 „ tur, & ab eis agnoscatur, quibus divina largitate donatur. Testatur enim
 „ Apostolus, dona Spiritus sancti ejusdem Spiritus sancti acceptione cogno-

² Cor. 3.
4. & 5.

1. Cor. 2. „ sci. Ideo ait: *Nos autem non Spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum,*
 12. & seq. „ *qui ex Deo est, ut sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis; quæ &*
 „ *loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus,*
 „ *spiritalibus spiritalia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea,*
 „ *quæ sunt spiritus Dei: stultitia est enim illi, & non potest intelligere,*
 „ *quia spiritaliter dijudicatur. Spiritualis autem iudicat omnia, & ipse a*
 „ *nemine iudicatur.* „

§. V.

Ante largitatem gratiæ inesse in homine liberum arbitrium, sed bonum.

„ Per sanctum ergo Spiritum gratiam accipimus, quo Spiritu accepto fit
 „ in nobis, ut quod accepimus, noverimus. Proinde scienda est, dilectissi-
 „ mi fratres, & recto tenore veræ fidei profitenda, tam humani arbitrii ege-
 „ na paupertas, quam divinæ gratiæ indeficiens largitas. *Quid enim habes,*
 1. Cor. 4. 7. „ *ait Apostolus, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, qua-*
 „ *si non acceperis?* Ante largitatem quippe gratiæ est in homine quidem li-
 „ berum arbitrium, sed non bonum, quia non illuminatum. Proinde, nisi
 „ gratia detur, bonum ipsum arbitrium non habetur. Sic namque est ipsum
 „ liberum hominis arbitrium absque dono gratiæ, sicut est oculus sine lu-
 1. Al. sine „ ce (1). Nam & oculus ad videndum factus est: sed nisi lumen accepe-
 lumina. „ rit, non videbit. Illa autem est *lux vera, quæ illuminat omnem hominem*
 3. Jo. 1. 9. „ *venientem in hunc mundum: illuminat autem hominem, seipsam dando*
 „ *per gratiam. Sicut ergo corporis oculus semper indiget lumen accipere, ut*
 „ *ipsum lumen possit adspicere; sic & libero arbitrio hominis nulla potest*
 „ *gratiæ suffragari cognitio, nisi detur ipsius gratiæ spiritalis infusio.* „

§. VI.

*Duos fratres Esau, & Jacob digne significare duos populos, sed in eorum
 discretionem agnoscendam etiam esse gratuitam Dei bonitatem,
 & justam severitatem.*

„ Proinde, ut de iis, quæ vestris litteris indidistis, quid habeat Catholici
 „ dogmatis veritas intinemus, singula breviter definire curavimus, sequentes
 „ donum ejusdem gratiæ, quod Sanctorum Patrum cordibus, & linguis,
 2. Al. ipsa „ ipsa (2) dignata est infundere. Dixistis itaque, quod vobis dicentibus,
 de se dic- „ quod Esau, & Jacob necdum natis, Jacob per misericordiam gratuitam
 dum di- „ eligitur, Esau autem originali peccato detentus justo iudicio Dei est odio
 gnata est „ habitus; illi e contrario dicunt, in Esau figuram esse populi Judæorum ex
 infundere. „ futuris malis operibus condemnandi; in Jacob vero figuram esse populi
 „ gentium ex futuris operibus bonis salvandi. Hæc duo, quæ (3) singula
 3. Al. quæ „ proponitis, bonum est, ut Catholica consensione jungatis. Sic enim & ab
 singuli „ illis Dei gratia competenter agnoscitur, & a vobis propheticum mysterium
 proponitis. „ non negatur. In illis namque duobus fratribus digne accipitur duorum si-
 „ gnificatio populorum: præsertim cum ipsi Rebeckæ Dominum consulenti
 „ duo prænuntientur populi ab ejus utero separandi. Verumtamen agnoscen-
 „ da est in illa discretionem & gratuita bonitas, & justa severitas. Nam,
 Jac. 1. 17. „ quia *omne datum optimum, & omne donum (4) perfectum desursum est*
 4. Al. bo- „ *descendens a Patre luminum, & gratia discernuntur, quicumque salvan-*
 um. „

„ tur: profecto non sunt electa, neque dilecta in Jacob humana opera, sed
 „ dona divina. Rursus, quia iniquitas nostra iustitiam Dei commendat,
 „ procul dubio in Esau humanæ iniquitatis est damnata nequitia. In eo
 „ quippe gratuitum in Jacob Deus ostendit beneficium misericordiæ suæ, in
 „ quo eum (1) gratia gratis dignatus est adoptare; nec eum pro meritis
 „ futuræ cujusquam bonæ operationis elegit, cui seipsum, & fidem, & bo-
 „ na opera donaturum esse præscivit. „

1 Al. gra-
tis digna-
tus est ado-
ptare, non
pro meritis
&c. Al.
hac. om.
adoptare.
Eph. 1. 8.

§. VII.

*Fidei dono omne bonum meritum inchoari. Tum fidem, tum bona opera
divinitus tribui.*

„ Inde est, quod semini Abrahamæ, cujus in Jacob figura præcessit, beatus
 „ Apostolus dicit: *Gratia salvi facti estis per fidem*. Ut ostenderet, fidem
 „ non aliquibus bonis meritis dari, sed ipsius fidei dono omne bonum me-
 „ ritum inchoari, (2) ipsamque donum Dei esse, secutus adjunxit, & hoc
 „ non ex vobis, sed donum Dei est. Ac ne quisquam sibi quorumlibet bono-
 „ rum operum audeat meritum vendicare, & pro quibuscumque operibus fi-
 „ dem se existimet accepisse, subiecit: *non ex operibus, ne quis gloriatur*.
 „ Ut autem ostenderet, non solum fidem, sed etiam bona opera divinitus
 „ tribui, continuo subdit: *Ipsius enim factura sumus, creati in Christo Je-*
 „ *su, in operibus bonis*, quæ non solum a Deo donata, sed ab ipso etiam
 „ præparata testatur, dicens; *que præparavit Deus, ut in illis ambulemus*.
 „ Gratia itaque Jacob salvus factus est per fidem: gratia consecutus est bo-
 „ norum operum facultatem. „

2 Al. ip-
samque fi-
dem ut
ostenderet
hoc donum
Dei esse
&c.

Ib. v. 9.

Ib. v. 10.

§. VIII.

*Jacob justificatum esse per gratiam Dei, Esau per iram justam præparatum
ad pœnam. In persona Esau significatos esse non solum infideles, sed
etiam fideles, qui in malis operibus perseverant.*

„ Quocirca, quia certum est, Esau fuisse vas iræ, Jacob autem vas mise-
 „ ricordiæ; certissime tenendum est, quod & ille, ut damnaretur, iram ju-
 „ ste meruit; non enim injustus Deus, qui infert iram: & iste, ut salvare-
 „ tur, gratis donum misericordiæ prævenientis accepit. Jacob itaque justifica-
 „ tus gratis per gratiam Dei factus est vas misericordiæ per indebitam gra-
 „ tiam, & per ipsam misericorditer est præparatus ad gloriam; Esau vero
 „ per iram justam juste est præparatus ad pœnam: *Iniquitas enim (3) nostra*
 „ *iustitiam Dei commendat*. Deus ergo in Jacob misericordiam gratuitæ bo-
 „ nitatis, in Esau vero judicium justæ severitatis ostendit; qui Sacramento
 „ quidem circumcisionis octavo die secundum tenorem divinæ constitutionis
 „ accepto, reatu peccati originalis caruit, sed per nequitiam cordis in homi-
 „ nis terreni vetustate permansit; illius ibi iudicio derelictus, qui gratis sal-
 „ vat, justeque (4) damnat. In cujus persona significati sunt non illi tan-
 „ tum, qui fidem negant, sed & illi, qui usque in finem vitæ suæ intra Ec-
 „ clesiam positi, in malis operibus perseverant. De quibus Apostolus ait:
 „ *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur*. Nam sicut ille
 „ circumcissus periit, quia dilexit tenebras magis quam lucem: sic omnis,
 „ qui non deposuerit veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria

Rom. 3. 5.

3 Al. au-
tem.
Ibid.

4 Al. in-
stæque con-
demnat.

Galat. 5.

22.

22. erro-

erroris, condemnabitur in iudicio, quia non condigne usus est Baptismatis Sacramento. Ad eundem quippe veterem hominem pertinent non solum illi, qui ignorant Deum, sed etiam illi, de quibus dicit Apostolus: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.*

Tit. 16.

§. IX.

Gratis salvari parvulos, qui baptizantur; decedentes vero sine Baptismo damnari ob peccatum originis.

DE PARVULIS vero indubitanter tenenda est catholica regula veritatis: (I) quia parvulus, qui baptizatur, gratuita Dei bonitate salvatur; qui vero sine Baptismo moritur, propter peccatum originale damnatur. Nec aliquo dicendus est Dei beneficio futura impietati præreptus, qui absque justificationis gratia mortuus, impiorum est consortio deputatus: a qua impietate si parvulus, si majoris ætatis solo quisque remedio eripitur, si Christi sanguine redimatur.

Al. qua
Al. qua
parvulus,
baptiza-
tur, gra-
tuita cre-
ditur Dei
bonitate
salvari - 6

§. X.

Gratia non datur omnibus, & quibuscumque datur, non datur aqualiter:

DE GRATIA vero non digne sentit, quisquis eam putat omnibus hominibus dari, cum non solum non omnium sit fides, sed adhuc nonnullæ gentes inveniantur, ad quas fidei prædicatio non pervenit. Beatus autem Apostolus dicit: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante?* Non itaque gratia omnibus datur, quandoquidem ipsius gratiæ participes esse non possunt, qui fideles non sunt, nec possunt credere, ad quos invenitur ipse fidei auditus minime pervenisse. Ipsa vero gratia quibuscumque datur, non aqualiter datur, sed secundum mensuram donationis Christi, & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei; qui non hominum personas accipit, sed omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens propria singulis, prout vult.

Rom. 10.
54.

Ephes. 4.
7.

1. Cor. 12.
13.

§. XI.

Quomodo digne teneri possit, tum sola Dei misericordia salvari hominem, tum non salvari hominem, nisi ipse propria voluntate cucurrerit, & elaboraverit.

Quod autem vos dicitis, sola Dei misericordia salvari hominem, illi autem dicunt, nisi quis propria voluntate cucurrerit, & elaboraverit, salvus esse non poterit: **DIGNE UTRUMQUE TENETUR**, si ordo rectus servetur divinæ misericordiæ, & voluntatis humanæ, ut illa præveniat, hæc sequatur: sola Dei misericordia initium salutis conferat, cui deinde voluntas hominis cooperatrix suæ salutis existat: ut misericordia Dei præveniens voluntatis humanæ dirigat cursum, & humana voluntas obediens, eadem misericordia subsequente, secundum intentionem currat ad bravium; ac per hoc humana voluntas in eo, quod currit utiliter, & laborat, ex Dei misericordia sibi esse donum cursus, ac laboris agnoscat; nec sit ingrata mi-

seri-

„*fericordiæ, per quam salutis accipit initium, ut per ipsam perveniat ad ple-*
 „*num sempiternæ salutis effectum; quia tunc erit bona, si Dei præveniatur*
 „*dono, & tunc permanebit bona, si ejus non destituatur auxilio.*„

§. XII.

*Exploditur indigna Semipelagianorum ad explicandam gratiæ æconomiam
 comparatio. Exponitur sententia illa Apostoli: Ergo cujus
 vult miseretur, & quem vult obdurat.*

„*Errat autem quisquis putat, sic a Deo tribui gratiam, velut si quis ac-*
 „*cepto idoneo pignore det pecuniam: cum Dominus utique & pignus Spi-*
 „*ritus sancti ipse, quibus vult, conferat, & pecuniam suam nummulariis*
 „*expetendam, sicut ipse loquitur in Evangelio, servorum suorum curæ, of-*
 „*ficioque distribuat. Illa vero Apostoli sententia, qua dicitur: Ergo cujus*
 „*vult miseretur, & quem vult obdurat; melius quidem ex persona confir-*
 „*mantis accipitur. Quam si quis non vult ex persona confirmantis accipe-*
 „*re, illud sine contentione adtendat, quod (1) subsequenter dicitur: An*
 „*non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas*
 „*in honorem, aliud vero in contumeliam? Et cum in utroque vase faciendo*
 „*figuli cognoverit potestatem, in vase honoris indebitam gratiam Dei mise-*
 „*rantis intelligat, & in vase contumeliæ debitum judicium Dei obdurantis,*
 „*idest, deferentis agnoscat. Deus autem obdurare dicitur, non quia ad ini-*
 „*quitatem compellit, sed cum ab iniquitate non eripit: quod quia justus*
 „*est, juste facit. Deo ergo miserante, sine suis meritis homo salvatur; ob-*
 „*durante autem Deo, juste recipit (2), quod meretur. Deus quippe dono*
 „*bonitatis salvat, & judicio servitutis obdurat.*„

Matth. 25.

27.
Rom. 9. 18.1 Al. quod
Paulus A-
postolus di-
cit.
Ib. v. 31.2 Al. juste
recipit im-
pius quod
meretur.

§. XIII.

*Quod Deus in nobis operatur & velle, & operari pro bona voluntate, nos
 licet simus, qui volumus, & operamur.*

„*Illud etiam vos dicitis: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, Philip. 2.*
 „*& operari pro bona voluntate; illi autem dicunt: si volueritis, & audieri-*
 „*tis me, bona terra comedetis: si utrumque, sicut oportet, animus in fide*
 „*tranquillus acceperit, nulla de gratia, & libero (3) arbitrio quæstio rema-*
 „*nebit. Jubet enim Deus homini, ut velit; sed Deus in homine operatur*
 „*& velle: jubet, ut faciat; sed Deus in eo (4) operatur & facere. Ideo*
 „*utrumque beatus (5) jungit Apostolus dicens: Cum timore, & tremore sa-*
 „*lutem vestram operamini: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle,*
 „*& perficere pro bona voluntate. Ut ergo cum timore, & tremore suam*
 „*quisque operetur salutem, opus est volentis hominis, sed (6) hoc ipsum*
 „*velle Deus operatur in suis; ac per hoc quoniam habet homo liberum ar-*
 „*bitrium, audit præcepta, quæ faciat, sed ad implenda præcepta liberum*
 „*arbitrium (7) idoneum nullatenus efficitur, nisi divinitus adjuvetur. Ita*
 „*fit, ut se operari debere homo cognoscat, dum præceptum accipit: & Deo*
 „*se sciat semper omne bonum debere, quod vult, ac facit; quem, teste*
 „*Apostolo, cognoscit operari in homine & velle, & perficere pro bona vo-*
 „*luntate. Qui suis fidelibus hanc dignatus est gratiam promittere per Pro-*
 „*phetam dicens: Spiritum meum dabo in vobis, & faciam, ut in justifica-*
 „*tionem*

Philip. 2.

13.
Ib. 1. 19.3 Al. de
gratia Dei,
& humano
arbitrio.4 Al. om-
Deus in eo5 Al. utrū-
que osten-
dit. Al.
jungit.6 Al. hoc
ipsum vel-
le, & ope-
rari.7 Al. libe-
rum arbi-
trium ope-
rari. Al.
add. homi-
nis.Ezech. 36.
27.

tionibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis. Cum ergo Deus in homine operari cœperit velle, tunc homo ad Deum convertitur, & eodem in se operante, unde ipsi Deo placeat, operatur. De Deo enim dicit Apostolus: *Apetet vos in (1) omni opere bono, ut faciatis voluntatem ejus, faciens in vobis, quod placeat coram se.* Ad vitam quoque in tantum potest homo manum porrigere, in quantum habuerit Dominum protectionem suam super manum dexteram suam.

Hebr. 13.

22.

Sic etiã

græcus

textus. Al.

in omni bo-

no.

Ps. 120. 5.

§. XIV.

Qui sint vasa misericordiae, qui vero contumeliae. Vasa misericordiae sola facit fides, quæ per charitatem operatur.

Nimis autem absurdum est, illos putare vasa misericordiae, qui vel sæcularem habent, vel ecclesiasticam dignitatem; vasa vero contumeliae, Clericos, & Monachos, ac Laicos æstimare; cum utique Apostolus vasa misericordiae illa dicat, quæ Deus præparavit in gloriam, non præsentem utique, sed futuram, quibus dicit: *Cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.* Ideo paulo superius eis ait: *Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Vasa (2) quippe misericordiae sunt, quibus dicitur: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum;* vasa vero contumeliae sunt, quibus dicitur: *Ite maledicti in ignem æternum, qui preparatus est diabolo, & angelis ejus.* Vasa itaque misericordiae non ecclesiastica, vel sæcularis dignitas, sed in Ecclesia spiritualis charitas facit. Quapropter in quacumque professione tenuerit homo fidem, quæ per charitatem operatur, erit vas in honorem sanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

Colof. 3. 4.

Ib. v. 1.

2 Al. vasa

ergo.

Matth. 25.

34.

Ib. v. 41.

§. XV.

Prædestinationis veritatem esse de fide. Omnes prædestinatos certo salvari.

Contra prædestinationem vero Sanctorum magnæ pervicaciæ est aliquem vel parare, vel habere conflictum, cum Apostolicæ prædicationi nullus audeat refragari, qua non solum dicitur de Deo: *Quos autem præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii ejus;* & alio loco: *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum:* verum etiam ipsum caput nostrum, ipsum primogenitum in multis fratribus beatus Paulus prædestinatum confidenter prædicat dicens: *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum Spiritum sanctificationis.* Quisquis ergo prædestinatum Christum, & Sanctos ejus negat, Apostolicam fidem perversus oppugnat. Omnes autem prædestinati ipsi sunt, quos vult Deus salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Qui propterea omnes dicuntur, quia in utroque sexu, ex omni hominum genere, gradu, ætate, & conditione salvantur. Semper quippe voluntas Dei Omnipotentis impletur, quia potestas ejus nullatenus vincitur: Ipse est enim, qui omnia quaecumque voluit fecit in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis, & cujus voluntati nemo resistit. Verum namque est, quod de se testatus est Filius, (3) quia quos vult vivificat; quia in vivificandis nullum initium humanæ voluntatis expectat, sed ipsam voluntatem, bonam faciendo, vivificat. Hoc in majoribus. Parvulos autem,

Rom. 8. 29.

Ephes. 1. 5.

Rom. 1. 3.

& 4.

Ps. 134. 6.

3 Al. ju-

vivificat.

„ autem , in quibus nec dum potest bona voluntas fieri , solius gratiæ facit
 „ operatione salvari . „

§. XVI.

*Quid sentiendum sit de libero arbitrio hominis : quid de origine animarum,
 & de necessitate Baptismatis.*

„ Liberum vero arbitrium, quod fuit in primo homine sanum ante pecca-
 „ tum, nunc in filiis Dei propria quidem infirmitate concutitur, sed majore
 „ divini muneris gratia sublevatur. Quæstionem vero animarum aut tacitam
 „ debemus relinquere, aut sine contentione tractare; quia sive ex propagine
 „ veniant, sive novæ singulis corporibus fiant, quod sanctarum Scripturarum
 „ auctoritas non manifeste pronuntiat, cum cautela debet inquiri: maxime
 „ quod sine fidei detrimento potest a Fidelibus ignorari. Illud præcipue ob-
 „ servandum est, & tenendum, nascentium parvulorum animas nexu peccati
 „ originalis obstrictas, omnibusque necessarium esse sancti Baptismatis Sacra-
 „ mentum, quo (1) dirumpitur peccati originalis vinculum, & amissa in
 „ primo homine per secundum hominem recipitur adoptio filiorum. „

1 Al. di-
 mittitur.

§. XVII.

*Exhortatio ad stabilitatem in recta fide: & ad charitatem erga
 aberrantes ab ea.*

„ Vos itaque, dilectissimi fratres, per gratiam Dei estote stabiles, & im-
 „ mobiles, ac tenentes veram fidem, exhibete fratribus aliter sentientibus
 „ charitatem; nec de aliquo desperetis, quia qui hodie veritatem in aliquo
 „ non agnoscit, potest cras Deo revelante cognoscere. Deo enim *subest, cum* Sap. 12. 18.
 „ *volet, posse*: oremus ergo pro eis, ut Deus operetur in eis. Exhibeamus
 „ eis bonam voluntatem, de qua nos possumus habere mercedem, scientes
 „ quoniam in conspectu Dei quisquis de numero prædestinatorum fuerit,
 „ non peribit, & in omnibus voluntas omnipotentis implebitur, ut per gra-
 „ tiam salvi fiant, & agnitionem veritatis, Domino illuminante, percipiant. „

§. XVIII.

Doctrinam de gratia in Libris S. AUGUSTINI potissimum esse addiscendam.

„ Præ omnibus studium gerite libros S. AUGUSTINI, quos ad Prosperum,
 „ & Hilarium scripsit, memoratis fratribus legendos ingerere. Quorum men-
 „ tionem beatæ memoriæ Hormisdas Sedis Apostolicæ gloriosus Antistes in
 „ epistola, quam consulenti se sancto fratri, consacerdotique nostro Possesso-
 „ ri rescripsit, cum magno præconio catholicæ laudis inferuit; cujus hæc
 „ verba sunt: *De arbitrio tamen libero, & gratia Dei, QUID ROMANA, hoc*
 „ *est, Catholica sequatur, & servet Ecclesia, licet in variis libris beati AU-*
 „ *GUSTINI, & maxime ad Prosperum, & Hilarium abunde possit cognosci,*
 „ *tamen & in scriniis Ecclesiasticis expressa capitula continentur.* „

§. XIX.

*Laudantur S. Fulgentii libri tres de veritate prædestinationis, & gratiæ,
nec non libri septem adversus Faustum.*

„ Hæc itaque, dilectissimi fratres, interrogantibus vobis breviter communi
„ volumus respondere rescripto. Ceterum unus ex nobis (a), in quantum
„ Dominus servis suis recti gratiam dignatur donare sermonis, illis omni-
„ bus, quæ memoratos fratres adversus gratiam, & prædestinationem inti-
„ mastis vel sentire, vel dicere, tribus libris vestro nomine dedicatis suffi-
„ cienti disputatione respondit; quique adversus duos libros Fausti Galli se-
„ ptem libros edidit (b): quos cum recensueritis, agnoscetis protinus,
„ quemadmodum memorati Fausti commenta veritati contraria, Catholicæ fi-
„ dei penitus inimica, discussio prodidit, ratio manifesta convicit, auctori-
„ tas divina compressit, & præcedentium Patrum consona prorsus adtestatio
„ confutavit. „

§. XX.

Conclusio Epistolæ.

„ Speramus autem in Domino, quoniam gratiæ suæ ita subsidium largie-
„ tur, ut & bene sentientibus sanctæ scientiæ tribuat augmentum, & aliter
1 Al. in- „ quam oportet credentibus donet veritatis agnoscendæ (1) subsidium. Ipse
ruitum „ enim facit gratiæ suæ participes, quos prædestinavit ad vitam: ut in om-
„ nibus bonis suis humanæ arbitrium voluntatis gratiæ Dei subjiciant; & ab
„ ipso sibi cognoscant descendere omne datum optimum, & omne donum
„ perfectum; sciant etiam ab ipso expectandum semper auxilium, qui præde-
„ stinatis suis & gratiam, & perseverantiam donat: ut gratiam pro gratia,
„ donum vitæ perennis accipiant. „

P O N T I F I C E S.

I.

396. Ne nimius sim, inter Pontifices Ecclesiæ summos, qui in Pelagianos animadverterunt, INNOCENTIUM I. ZOSIMUM, & COELESTINUM seligo. Habito enim in Africa Carthaginensi conventu, cujus fuit Augustinus dux, & ingenium (n. 391.); Patres per Coepiscopum Julium literas ad Innocentium destinarunt, ut illum de actis adversus Pelagium, & Cœlestium certiores facerent. Responsa dedit Innocentius per subsequentem epistolam 181. al. 91.

Inno-

-
- (a) Nempe S. Fulgentius, qui hanc ipsam Synodicam epistolam exarasse videtur, ideoque suum nomen retinet.
(b) Hi septem libri, bonorum omnium desiderium, an deperditi sint, an vero alicubi delitescant, ignoratur.

*Innocentius Aurelio, & omnibus sanctis Episcopis, vel ceteris; qui in Concilio
Carthaginensis affuerunt Ecclesiae, dilectissimis fratribus
in Domino salutem.*

I. „ In requirendo de his rebus, quas omni cum sollicitudine decet a Sa- Scripta
ineunte
ann. 417.
cerdotibus, maximeque a vero iustoque & catholico tractari concilio, anti-
quæ traditionis exempla servantes, & ecclesiasticæ memores disciplinæ, no-
stræ Religionis vigorem non minus nunc in consulendo, quam antea cum
pronuntiaretis, vera ratione firmastis, qui ad nostrum referendum approba-
stis esse iudicium, scientes quid Apostolicæ Sedi, cum omnes hoc loco po-
siti ipsum sequi desideremus Apostolum, debeatur, a quo ipse episcopatus,
& tota auctoritas nominis hujus emerfit. Quem sequentes, tam mala dam-
nare novimus, quam probare laudanda. Vel id vero, quod patrum insti-
tuta Sacerdotali custodientes officio non censetis esse calcanda, quod illi
non humana, sed divina decrevere sententia, ut quidquid, quamvis in
disjunctis remotisque provinciis, ageretur, non prius ducerent finiendum,
nisi ad hujus Sedis notitiam perveniret: ut tota hujus auctoritate iusta
quæ fuerit pronuntiatio firmaretur, indeque sumerent ceteræ Ecclesiæ (ve-
lut de natali suo fonte aquæ cunctæ procederent, & per diversas totius
mundi regiones puri latices capitis incorrupti manarent,) quid præciperent,
quos abluerent, quos velut cæno inmundabili sordidatos mundis digna
corporibus unda vitaret.

II. „ Gratulor igitur, fratres carissimi, quod per fratrem & coepiscopum
nostrum Julium literas ad nos destinastis, & cum illis curam geritis, qui-
bus præsidetis Ecclesiis, sollicitudinem vestram pro omnium utilitate mon-
stratis, & per cunctas totius orbis ecclesias omnibus una quod profit decer-
nendum esse deposcitis: ut suis constabilita regulis Ecclesia, & hoc, quo
illos caveat, pronuntiationis iustæ firmata decreto talibus parere non possit;
qui perversis instructi, immo destructi verborum argutiis, sub imagine ca-
tholicæ fidei disputantes, velut pestiferum exhalantes virus, ut hominum
recte sentientium in deteriorem partem corda corrumpant, totam veri dog-
matis quærunt evertere disciplinam.

III. „ Sanandum ergo celerius, ne longius exsecrandus animis morbus ir-
repat: Sicut medicus cum viderit hujus terreni corporis aliquem esse lan-
guorem, magnum suæ artis æstimat documentum, si cito quis illius inter-
ventu desperatus evadat; vel cum putre vulnus adspexerit, adhibet fomenta
vel cetera, quibus illud possit, quod natum fuerat, vulnus obduci; ac si id
manens sanari non poterit, ne corpus reliquum sua tæbe corrumpat, ferro
amputat quod noceat, quo reliquum integrum fervet & intactum. Præci-
dendum id ergo est, quod velut puro sanoque nimium corpori vulnus ob-
repsit, ne cum tardius abstergitur, in ipsis pene visceribus hujus mali non
exhaurienda post sentina confidat.

IV. „ Nam quid nos de his posthac rectum mentibus existinemus, qui si-
bi se putant debere quod boni sunt, nec illum considerant, cujus quotidie
gratiam consequuntur? Sed jam isti, qui tales sunt, nullam Dei gratiam
consequuntur, qui sine illo tantum se assequi posse confidunt, quantum
vix illi, qui ab illo postulant, accipere promerentur. Quid enim tam ini-
quum potest esse, tam barbarum, tam totius religionis ignarum, tam Chri-
stianis mentibus inimicum, quam huic te negare debere quidquid in quoti-
diana gratia consequeris, cui te ipse confiteris debere quod natus es? Ergo

„eris tibi in providendo præstantior, quam potest in te esse, qui te ut esses
 „effecit? Et cum te putes ei debere quod vivis, quomodo te non putas illi
 „debere, quod quotidianam ejus consequendo gratiam taliter vivis? Et qui
 „nos adjutorio negas indigere divino, quasi ex nostra in totum possibilitate
 „perfectos, quomodo non adjutorium ejus in nos, cum tales a nobis etiam
 „esse possumus, provocamus?

V. „Qui enim adjutorium Dei negat, vellem interrogare quid dicat, nos
 „non mereri, an illum hoc non posse præstare? An nihil esse propter quod
 „unusquisque hoc debeat postulare? Posse hoc Deum, opera ipsa testantur;
 „& adjutorio quotidiano nos egere negare non possumus. Hoc enim seu be-
 „ne vivimus provocamus, ut melius sanctiusque vivamus; seu prave sen-
 „tientes, a bonis avertimur, ut ad rectam redeamus viam, ejus auxilio plus
 „egemus. Nam quid tam mortiferum, tam præceptum videatur ad casum, tam
 „expositum ad omnia pericula, si hoc solum nobis putantes posse sufficere,
 „quod liberum arbitrium, cum nasceremur, accepimus, ultra jam a Domi-
 „no nihil quæramus, idest, auctoris nostri obliti, ejus potentiam, ut nos
 „ostendamus liberos, abjuremus, quasi jam amplius quod possit dare non
 „habeat, qui te in tuo ortu liberum fecit? nescientes quod nisi magnis præ-
 „cibus in nos Dei gratia implorata descendat, nequaquam terrenæ labis &
 „mundani corporis vincere conemur errores, cum pares nos ad resistendum
 „non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium.

VI. „Nam si ille clamat adjutorio sibi opus esse divino, qui digne hoc
 „non quæreret, sicuti liberum arbitrium plus prodesset; quippe cum vir bea-
 „tus, & jam electus a Domino nihil egeret: tamen ita Deum deprecatur
 „postulans: *Adjutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me, Deus*
 „*salutaris meus.* Nos nobis liberum arbitrium; ille sibi Deum postulat adju-
 „torem. Quod nati sumus posse sufficere nos dicimus, ille Deum, ne dere-
 „linquatur, exorat? Non, rogo, manifeste discimus, quid oremus, cum ille
 „tantopere beatus, ut supra diximus, vir ne despiciatur, exoptat? Illi enim
 „necesse est ista arguant, qui illa confirmant. David enim orationis igna-
 „rus, & suæ naturæ nescius accusetur, qui cum sciat tantum in sua inesse
 „natura, adjutorem sibi Deum, & assiduum adjutorem, nec illi sufficit assi-
 „dum, sed ne aliquando illum despiciat, orationibus pronus exoptat, &
 „per corpus omne psalterii hoc & prædicat, & clamat. Si ergo hoc ille
 „tam magnus sicut assidue dicere, ita necessarium confessus est, ut doceret;
 „quemadmodum Pelagius Cælestiusque seposita omni responsione Psalmo-
 „rum, talique abdicata doctrina, suasuros se aliquibus esse confidunt, nos
 „adjutorium Dei nec debere quærare, nec eo egere; cum omnes Sancti ni-
 „hil se sine hoc agere posse testentur.

De Dog-
 matibus
 ecclesiasticis
 cap. 22.

VII. „Liberum enim arbitrium olim ille perpeffus, dum suis inconsultius
 „utitur bonis, cadens in prævaricationis profundo demersus est, & nihil,
 „quemadmodum exinde surgere posset, invenit, suæque in æternum libertate
 „deceptus hujus ruinæ jacuisset oppressus, nisi eum post Christi pro sua gra-
 „tia relevasset adventus: qui per novæ regenerationis purificationem omne
 „præteritum vitium sui baptismatis lavacro purgavit, & ejus firmans statum,
 „quo rectius stabiliusque procederet, tamen suam gratiam in posterum non
 „negavit. Nam quamvis redemisset hominem a præteritis ille peccatis; ta-
 „men sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum pos-
 „set illum & post ista corrigere, multa servavit: quotidiana præstat ille re-
 „media, quibus nisi freti confisque nitamur, nullatenus vincere humanos
 „poterimus errores. Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum
 „non

„ non adjuvante vincamur. Sed possem plura dicere, nisi vos constaret cum-
„ eta dixisse.

VIII. „ Quisquis ergo huic assentiens videtur esse sententiæ, qua dicat
„ adjutorio nobis non opus esse divino, inimicum se catholicæ fidei, & Dei
„ beneficiis profitetur ingratum. Nam nec nostra communione sunt digni,
„ quam prædicando taliter polluerunt. Ipsi enim sua sponte dum sequuntur
„ illa quæ dicunt, longius a vera religione refugerunt. Cum enim hoc to-
„ tum in nostra professione consistat, quotidianisque precibus nihil agamus,
„ nisi quemadmodum Dei misericordiam consequamur; quemadmodum ferre
„ possumus ista jactantes? Quis rogo tantus illorum pectora error obcæcat,
„ ut si ipsi nullam Dei gratiam sentiunt, quia nec digni sunt nec meren-
„ tur, nec de aliis considerent quid quotidie singulis gratia divina largitur?
„ Sunt quidem isti omni cæcitate dignissimi, qui nec hoc sibi reliquerunt,
„ ut se auxilio credant revocari ab erroribus posse divino. Negantes enim
„ adjutorium, non aliis, sed sibi hoc penitus abstulerunt, qui avellendi sunt
„ longius, & ab Ecclesiæ procul removendi visceribus, ne diu inultus multa
„ occupans, insanabilis post error increseat. Si enim diu sub hac fuerint im-
„ punitate versati, necesse est multos in hanc suæ pravitatem mentis indu-
„ cant decipiantque innocentes, vel potius imprudentes, qui fidem catholi-
„ cam sequuntur. Putabunt enim eos recte sentire, quos adhuc viderint in
„ Ecclesia perdurare.

IX. „ Separetur ergo a sano corpore vulnus insanum, remotoque morbi sæ-
„ vientis afflatu cautius quæ sunt sincera perdurent, & grex purior ab hac
„ mali pecoris contagione purgetur. Sic totius corporis illibata perfectio,
„ quam vos sequi, & tenere hac in illos pronuntiatione cognovimus, &
„ una vobiscum pari assensione servamus. Qui si tamen aliquod in se Dei
„ adjutorium, quod hucusque negaverunt, provocarint, & opus sibi ejus au-
„ xilio esse cognoverint, ut hac labe in quam sui cordis incurvatione corruer-
„ rant, liberentur, & quasi in lucem de fœda tracti caligine, remotis abdi-
„ catisque omnibus, quibus totus, ne verum adspicerent, fœdabatur & cali-
„ gabat adspectus, damnent hæc quæ hucusque senserunt, & aliquando ani-
„ mum rectis disputationibus commodantes, ab hac aliquantulum labe corre-
„ cti, veris se sanandos consiliis tribuant atque submittant. Quod si fece-
„ rint, erit in potestate pontificum, istis aliquatenus subvenire, & talibus
„ aliquam curam præstare vulneribus, quam solet lapsis cum resipuerint Ec-
„ clesia non negare: ut a suis revocati præcipitiis intra ovile Domini redi-
„ gantur; ne foris positi, & tanto præsidio a fide munitionis exclusi, pericu-
„ lis omnibus exponantur, devorandi luporum dentibus atque vexandi, qui-
„ bus obistere hac, qua illos in se irritaverant doctrinæ perversitate, non
„ possint. Sed satis vestris monitis, sic abundantius nostræ legis exemplis,
„ probatur esse responsum, nec quidquam superesse duximus quod dicamus,
„ cum nihil prætermisum a vobis, nihil constet esse suppressum, quo illi re-
„ futati, & penitus agnoscantur esse convicti. Ideoque a nobis testimonia
„ nulla ponuntur, quia & his plena relatio est, & satis constat tot doctissi-
„ mos Sacerdotes cuncta dixisse, nec decet credere vos aliquid, quod ad
„ causam possit proficere, præterisse.

De Pelagianis cohibendis scripsere Innocentio Augustinus, ceterique Episco-
pi Milevitani Concilii, quibus, eorum acta adversus Pelagianos comprobans,
sic rescripsit Innocentius.

82. al. 93. *Innocentius Silvano seni, Valentino, & ceteris, qui in Milevitana Synodo interfuerunt, dilectissimis fratribus in Domino salutem.*

Scripta
ineunt.
ann. 417.

2. Cor. 11.
28.

Ps. 51. 9.

Ps. 123. 8.
Ps. 26. 9.

I. „ Inter ceteras Romanæ Ecclesiæ curas, & Apostolicæ Sedis occupatio-
„ nes, quibus diversorum consulta fideli, ac modica disceptatione tractamus,
„ frater & coepiscopus noster Julius dilectionis vestræ literas, quas ex Mi-
„ levitano Concilio, cura fidei propensiore misistis, mihi inopinanter inges-
„ sit, Carthaginensis etiam Synodi querelæ parilis scripta subjungens. Ni-
„ mirum exultat Ecclesia tantam sollicitudinem commissis gregibus exhibere
„ pastores, ut non solum neminem ex his patiantur errare, sed si quas ma-
„ gis ovium scævæ delectationis herba seduxit, ac si in errore permanferint,
„ aut segregari penitus velint, aut illicientur dudum petita vitantes, custodia
„ pristinæ circumspectione tutari, in utraque parte videlicet consulentes, ne
„ vel suscipiendo tales simili ceteræ seducantur exemplo; vel spernendo re-
„ deunt, luporum moribus videantur ingestæ. Prudens admodum, & ca-
„ tholicæ fidei plena consultatio. Quis enim aut tolerare possit errantem,
„ aut non recipere se corrigentem? Nam ut durum arbitror conniventiam
„ præbere peccantibus, ita impium judico manum negare conversis.

II. „ Diligenter ergo & congrue apostolici consultiis honoris arcana (ho-
„ noris, inquam, illius, quem præter illa, quæ sunt extrinsecus, sollicitudo
„ manet omnium ecclesiarum) super anxiiis rebus, quæ sit tenenda senten-
„ tia, antiquæ scilicet regulæ formam secuti, quam toto semper ab orbe me-
„ cum nostis esse servatam. Verum hæc missa facio, neque enim hoc ve-
„ stram credo latere prudentiam; qui id enim actione firmastis, nisi scientes
„ quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper
„ emanent? præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres
„ & coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, idest, sui nominis & honoris
„ auctorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per to-
„ tum mundum possit omnibus ecclesiis in commune prodesse. Fiant enim
„ necesse est cautiore, cum inventores malorum ad duplicis relationem Sy-
„ nodi, sententiæ nostræ statutis viderint ab ecclesiastica communione se-
„ junctos.

III. „ Gemino igitur bono charitas vestra fungetur. Nam & canonum po-
„ tiemini gratia servatorum, & beneficio vestro totus orbis utetur. Quis
„ enim catholicorum virorum cum adversariis Christi velit ulterius miscere
„ sermonem? quis saltem ipsam lucem vitæ communione partiri? Novæ hæ-
„ rescos nimirum fugiantur auctores. Quid enim acerbius in Deum fingere
„ potuerunt, quam cum adjutoria divina cassarent, causamque quotidianæ
„ precationis auferrent? Hoc est dicere: Quid mihi opus est Deo? Merito
„ in hos dicat hymnidicus: *Ecce homines qui non posuerunt Deum adiutorem*
„ *sibi.* Negantes ergo auxilium Dei, inquiunt, hominem sibi posse sufficere,
„ nec gratia hunc egere divina, qua privatus necesse est diaboli laqueis irre-
„ titus occumbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandata, sola tantummo-
„ do libertate contendat. O pravissimarum mentium perversa doctrina! Ad-
„ vertat id tandem, quod primum hominem ita libertas ipsa decepit, ut,
„ dum indulgentius frenis ejus utitur, in prævaricationem præsumptione con-
„ ciderit, nec ex hac potuit erui, nisi providentia regenerationis, statum pri-
„ stinæ libertatis Christi Domini reformasset adventus. Audiat David dicen-
„ tem: *Adjutorium nostrum in nomine Domini: &, Adjutor meus esto, ne*
„ *derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus:* quæ incassum
„ dixerit.

53 dixerit, si tantum in ejus erat positum voluntate, quod a Domino flebili
54 sermone poscebat.

IV. 55 Quæ cum ita sint, cumque in omnibus divinis paginis voluntati li-
56 beræ nonnisi adjutorium Dei legamus esse nectendum, eamque nihil posse
57 cœlestibus præsiidiis destitutam, quoniam modo huic soli possibilitatem hanc
58 pertinaciter, ut asseritis, defendentes, sibimet, immo, quod est dignius
59 dolore communi jam plurimis Pelagius, Cœlestiusque persuadent. Multifa-
60 riis equidem ad destruendum tale magisterium uti possemus exemplis, nisi
61 sciremus sanctitatem vestram ad plenum scripturas omnes callere divinas;
62 præsertim cum vestra relatio tantis ac talibus testimoniis sit referta, ut his
63 solis valeat præsens dogma rescindi, opusque non esse reconditis, cum &
64 iis, quæ facile vobis occurrentia posuistis, nec audeant obviare, nec pos-
65 sint. Ergo Dei gratiam conantur auferre, quam necesse est, etiam restitu-
66 ta nobis status pristini libertate, quæramus: quippequi nec alias diaboli
67 machinas, nisi eadem possumus juvante vitare.

V. 68 Illud vero, quod eos vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos
69 æternæ vitæ præmiis etiam sine baptismatis gratia posse donari, perfatum
70 est. Nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sangui- Jo: 6. 54.
71 nem ejus, non habebunt vitam in semetipsis. Qui autem hanc eis sine re-
72 generatione defendunt, videntur mihi ipsum baptismum velle cassare, cum
73 prædicant hos habere, quod in eos creditur nonnisi baptismo conferen-
74 dum. Si ergo nihil volunt officere non renasci, fateantur necesse est, nec
75 regenerationis sacra fluentia prodesse. Verum ut superfluum hominum pra-
76 va doctrina celeri veritatis possit ratione discindi, proclamat hoc Dominus
77 in Evangelio, dicens: *Sinite infantes venire ad me, & nolite eos prohibe-* Lucæ 11.
78 *re, talium est enim regnum cœlorum.* 16.

VI. 79 Quare Pelagium, Cœlestium, idest inventores vocum novarum,
80 quæ, sicut dixit Apostolus, ædificationis nihil, sed magis vanissimas con- 2. Tim. 2.
81 sueverunt parere quæstiones, ecclesiastica communione privari, apostolici 23.
82 vigoris auctoritate censemus, donec resipiscant de diaboli laqueis, a quo
83 captivi tenentur secundum ipsius voluntatem; eosque interim dominico ovi-
84 li non recipi, quod ipsi, perversæ viæ sequuti tramitem, deferere volue-
85 runt. Abscindendi sunt enim qui vos conturbant, & volunt convertere Galat. 5.
86 Evangelium Christi. Simul autem præcipimus, ut quicumque id pertinacia 22.
87 simili defendere nituntur, par eos vindicta constringat. Non solum enim Rom. 1. 32.
88 qui faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus, digni sunt morte;
89 quia non multum interesse arbitrör inter committentis animum, & consen-
90 tientis favorem. Addo & amplius, plerumque dediscit errare, cui nemo
91 consentit. Hæc igitur, fratres carissimi, in supradicto maneat fixa senten-
92 tia, absint atriis Domini, careant custodia pastoralis, ne duarum ovium
93 dira contagia serpant forsitan per vulgus incautum, rapacique lupo corde
94 lætetur intra ovile Dominicum tantas ovium fufas catervas, dum a custo-
95 dibus dissimulanter habetur vulnus duarum. Prospiciendum est ergo, ne
96 permittendo lupos mercenarii magis videamur esse, quam pastores.

VII. 97 Jubemus sane, quoniam Christus Dominus propria voce significa- Ezech. 33.
98 vit, nolle se mortem morientis, tantum ut revertatur, & vivat, si un- 11.
99 quam ad sanum deposito pravi dogmatis errore resipuérunt, damnarintque 2. Pet. 3. 9.
100 ea, quorum se ipsi prævaricatione damnarunt, eis medicinam solitam, idest
101 receptaculum suum ab Ecclesia non negari: ne dum eos redeuntes forsitan
102 prohibemus, vere extra ovile remanentes & exspectantes, hostis rabidis
103 faucibus glutiantur, quas in semetipsos spiculis malæ disputationis arma-
104 runt.

„ runt. Bene valete, fratres. Datum sexto Calend. Februarias, Honorio, &
 „ Constantio viris clarissimis Consulibus. „

Aurelius Primas Carthaginensis, aliique Episcopi, inter quos Augustinus, Innocentio iterum scripsere de Pelagio, quem audierant ad Presbyteratus honorem jam evectum. Huic porro epistolæ hoc fuit responsum.

183. al. 96. *Dilectissimis fratribus, Aurelio, Alypio, Augustino, Evodio, & Possidio Episcopis Innocentius salutem.*

Scripta
 ineunte
 ann. 417.

398. I. „ Fraternitatis vestræ literas plenas fidei, totoque Religionis catho-
 „ licæ vigore firmatas a duobus missas Conciliis per fratrem & coepiscopum
 „ nostrum Julium pergrato suscepimus animo, quod earum tenor, omnisque
 „ contextio in consideratione quotidianæ gratiæ Dei, & in eorum correctio-
 „ ne qui contra sentiunt, integra ratione consistit: ut & illis omnem tollere
 „ possit errorem, & idoneum dato quovis nostræ legis exemplo, quem sequi
 „ debeant, dignum possint præbere doctorem. Sed de his jam satis, ut opi-
 „ nor, supra diximus, cum vestris relationibus respondentes rescripsimus
 „ quid vel de illorum perfidia, vel de vestra sententia sentiremus. Sed subin-
 „ de contra eos subvenit, & suppeditat, quod dicatur, nec potest aliquando
 „ deesse quod vincat, cum tam miserum impiumque sit, quod nostræ fidei
 „ virtute, & ipsa plenius veritate vincatur. Qui enim omnem vitæ spem
 „ respuit atque contempsit, inimica damnabilique cor suum disputatione com-
 „ fundens, cum credit nihil esse, quod a Deo accipiat, nec aliquid superes-
 „ se, quod petat ad sanandum se, qui sibi hoc abstulit, ulterius quid reli-
 „ quit?

II. „ Si ergo sunt aliqui, quos in sui defensionem perversitas tanta devin-
 „ xit, qui huic se dogmati dedant, atque jungant, sperantes hoc ad ca-
 „ tholicam pertinere doctrinam, quod abhorrens longius & penitus approba-
 „ tur adversum, infecti illorum & monitis & verbis ut laberentur inducti,
 „ quatenus ad rectum viæ tramitem redeant festinabunt, ne diutius mentem
 „ obsidens velut eorum sensibus pastus error invadat. Nam si Pelagius quo-
 „ cumque restitit loco, eorum animos, qui facile, vel simpliciter crederent
 „ disputanti, hac affirmatione decepit: seu hac illi in urbe sint, quos ne-
 „ scientes nec manifestare possumus, nec negare, cum & si sunt lateant,
 „ nec aliquando audeant, vel illum prædicantem ista defendere, vel talia
 „ aliquo nostrorum præsentem jactare, nec in tanta populi multitudine depre-
 „ hendi aliquis facile, nec alicubi possit agnosci: sive in quovis terrarum
 „ loco degant, Dei nostri misericordia gratiaque credimus quod facile corri-
 „ gantur, audita ejus damnatione qui fuerit pertinax & resistens hujus dog-
 „ matis auctor inventus: nec interest ubi isti fuerint, dum ubicumque inve-
 „ niri potuerint, sint sanandi.

III. „ Nobis tamen nec persuaderi potest, eum esse purgatum, quamvis ad
 „ nos a nescio quibus laicis sint Gesta perlata, quibus ille & auditum se
 „ crederet, & absolutum: quæ utrum vera sint dubitamus, quod sub nulla il-
 „ lius Concilii prosecutione venerunt, nec eorum aliquas accepimus de hac
 „ re literas, apud quos istius rei iste præstitit causas. Quod si de sua ille
 „ potuisset purgatione confidere, hoc magis credimus quod egisset, quod mul-
 „ to verius esse potuerat, ut illos cogeret epistolis suis, qui dijudicaverunt,
 „ indicare. Verum cum sint aliqua in ipsis posita Gestis, quæ objecta par-
 „ tim ille vitando suppressit, partim multa in se verba retorquendo tota ob-
 „ scuritate confudit: aliqua magis falsis argumentis, quam vera ratione, ut

„ ad

ad tēpus poterat videri, purgavit, negando alia, alia falsa interpretatio-
ne vertendo.

IV. „ Sed utinam, quod optandum magis est, jam se ille ad veram ca-
tholicæ fidei viam ab illo sui tramitis errore convertat, ut cupiat velitque
purgari, considerans quotidianam Dei gratiam, adiutoriumque cognoscens,
ut videatur verum, & approbetur ab omnibus manifesta ratione correctus,
non Gestorum indicio, sed ad catholicam fidem corde converso. Unde
non possumus illorum nec culpæ, nec approbare iudicium, cum nescia-
mus, utrum vera sint Gesta, aut si vera sunt, illum constet magis subter-
fuisse, quam se tota veritate purgasse. Qui si confidit, novitque non se
nostra dignum esse damnatione, quod dicat jam totum hoc se refutasse
quod dixerat, non a nobis accersiri, sed ipse debet potius festinare, ut
possit absolvi. Nam si adhuc taliter sentit, quando se nostro iudicio qui-
busvis acceptis literis, cum sciat damnandum se esse, committet? Quod si
accersendus esset, ab iis melius fieret, qui magis proximi, & non longo
terrarum spatio videntur esse disjuncti. Sed non deerit cura, si medicinæ
præbeat ille materiam. Potest enim damnare quæ senserat, ac datis literis
erroris sui, ut regressum ad nos decet, veniam postulare, fratres caris-
simi.

V. „ Librum sane, qui ejus esse diceretur, nobis a vestra charitate trans-
missum evolvimus: in quo multa contra Dei gratiam legimus esse conscri-
pta, multa blasphema, nihil quod placeret, & nihil pene quod non peni-
tus displiceret, a quovis damnandum atque calcandum, cujus similia, nisi
qui ista scripserat, nemo alter in mentem reciperet atque sentiret. Nam
hoc loco latius de Lege disputare velut coram posito repugnanteque Pe-
lagio necessarium esse non duximus, cum vobiscum totam scientibus, pari-
que nobiscum assensione gaudentibus colloquamur. Tunc enim melius hæc
exempla ponuntur, quando cum iis, quos harum constat rerum impruden-
tes esse, tractamus. Nam de naturæ possibilitate, de libero arbitrio, & de
omni Dei gratia, & quotidiana gratia, cui non sit recte sentienti uberti-
mum disputare? Anathematizet ergo ista, quæ sensit, ut illi, qui ejus ser-
monibus fuerant præceptisque collapsi, quid tandem habeat fides vera co-
gnoscant. Facilius enim revocari poterunt, cum ista a suo senserint aucto-
re damnari. Quod si ille pertinaciter in hac voluerit impietate persistere,
agendum est quatenus vel iis possit subveniri, quos non suus, sed hujus
magis error induxit: ne & illis hæc medicina pereat, cujus iste talem non
admittit, nec postulat curam: & *alia manu*: Deus vos incolumes custo-
diat, fratres charissimi. Data vi. Kalendas Februarias post consulatum glo-
riosissimi Theodosii Augusti VII. & Junii IV. Paladii V. C. „

II.

399. Pelagianorum artibus circumventum fuisse Zosimum, ut putaret, ca-
tholice eos de gratia Christi sentire, jam diximus (n. 307.). Hisce artibus
id consecuti sunt Pelagiani, ut Patres Africanos, qui in ipsos sententiam di-
xerunt, Zosimus acriter increparet; qua de re plurimæ hinc inde convola-
runt epistolæ: & Pontifex Africanorum obtestationes humaniter accipiens,
tertiam misit epistolam, in qua eos certos facit, rem adhuc esse integram,
se eorum obtestationibus rationem habuisse, omniaque remanere suspensa, ju-
diciūque dilatum. Ita enim

Zosimus Aurelio ac ceteris, qui in Concilio Carthaginensi adfuerunt, dilectissimis fratribus, in Domino salutem.

Sedis Apo-
stolicæ &
Romano-
rum Pon-
tificum
summa
auctoritas.

Marius
Mercator
in com.
Facundus
Hermia-
nenfis l. 7.
c. 3.
De literis
Carthagi-
nenfis con-
cilii ad Zo-
simū red-
ditis.

„ Quamvis Patrum traditio Apostolicæ Sedis auctoritatem tantam tribuerit,
„ ut de ejus judicio disceptare nullus auderet, idque per canones semper re-
„ gulasque servaverit; & currens adhuc suis regulis ecclesiastica disciplina
„ Petri nomine, a quo ipsa quoque descendit, reverentiam quam debet, ex-
„ solvat: tantam enim huic Apostolo canonica antiquitas per sententias om-
„ nium voluit esse potentiam, ex ipsa quoque Christi Dei nostri promissio-
„ ne, ut & ligata solveret, & soluta vinciret; par potestatis data conditio
„ in eos, qui Sedis hereditatem, ipso annuente, meruissent. Habet enim
„ ipse cum omnium ecclesiarum, tum hujus maxime, ubi federat, curam;
„ nec patitur aliquid privilegii aliqua titubare aura sententiæ, cui ipsa sui
„ nominis firma, & nullis hebetata motibus constituit fundamenta, & quæ
„ sine periculo temere nullus incesset. Cum ergo tantæ auctoritatis Petrus
„ caput sit, & sequentia omnium majorum studia firmaverit, ut tam huma-
„ nis quam divinis legibus & disciplinis omnibus firmetur Romana ecclesia,
„ cujus locum nos regere, & potestatem nominis obtinere non later vos, sed
„ nostis, fratres charissimi, & quemadmodum Sacerdotes, scire debetis: ta-
„ men cum tantum nobis esset auctoritatis, ut nullus de nostra possit retra-
„ ctare sententia: nihil egimus, quod non ad vestram notitiam nostris ultro
„ literis referremus; dantes hæc fraternitati, ut in commune consulentes,
„ non quia quid deberet fieri nesciremus, aut faceremus aliquid quod contra
„ utilitatem ecclesiæ veniens displiceret, sed pariter vobiscum volumus habe-
„ re tractatum de illo qui apud vos (sicut ipsi per literas dicitis) fuerit ac-
„ cusatus, & ad nostram, qui se assereret innocentem, non refugiens judi-
„ cium ex²² appellatione pristina venerit sedem, accusatores suos ultro depo-
„ scens, & quæ in se crimina per rumorem falso dicebat illata condemnans:
„ omnem ejus petitionem prioribus literis, quas vobis misimus putavimus ac-
„ novimus explicatam, satisque illis scriptis, quæ ad illa rescripseratis, cre-
„ dimus esse responsum.
„ Sed post missæ per Marcellinum Subdiaconum vestrum epistolæ omne
„ volumenvolvimus: quo aliquando perlecto, ita totum literarum compre-
„ hendistis textum, quasi nos Cœlestio commodaverimus in omnibus fidem,
„ verbisque ejus non discussis, ad omnes (ut ita dicam) Syllabam præbue-
„ rimus assensum. Nunquam temere, quæ sunt diu tractanda sinuntur; nec
„ sine magna deliberatione statuendum est, quod summo debet disceptari ju-
„ dicio. Idcirco noverit vestra fraternitas, nihil nos post illas, quas superius
„ vel literas vestras accepimus, immutasse, sed in eodem cuncta reliquisse
„ statu, in quo dudum fuerant, cum hoc nostris literis vestræ indicavimus
„ sanctitati, ut illa quæ a vobis ad nos missa erat obtestatio, remaneret.
„ Subscripsi. Benevalete. Data XII. Kalendas Aprilis. Honorio Augusto XII.
„ consule. *Accepta tertio Kalendas Majas Anno Chr. 418.*

400. Dolis tandem Pelagianorum detectis in Synodo II. Romana Zosimus decretoriam sententiam in Cœlestium & Pelagium tulit anno 418.; universisque mundi Episcopis grandem illam scripsit epistolam, quam *Tractatoriam* Mercator vocat; atque per totum orbem catholicum Pelagium Cœlestiumque anathemate percussos denunciavit. Marius Mercator in *Commonit.*, Augustinus & Prosper affirmant longissimam fuisse Zosimi *Tractatoriam*, suoque sinu amplissimo continuisse omnia prava dogmata, de quibus fuerant accusa-
ti,

ti, omnemque causam eorum in illa fuisse narratam. Hujus epistolae aliqua tantum fragmenta nobis supersunt, quae legentibus hic propono. Augustinus epist. 157. ad Optatum de peccato originali edisserens, haec inseruit. Nam ut jam verbis utar, quae in ipsa epistola beatissimi Antistitis Zosimi leguntur: -- Fidelis Dominus in verbis suis, ejusque baptismus re ac verbis, idest opere, confessione, & remissione vera peccatorum, in omni sexu, etate, conditione generis humani eandem plenitudinem tenet. Nullus enim nisi qui peccati servus est, liber efficitur, nec redemptus dici potest, nisi qui vere per peccatum fuerit ante captivus; sicut scriptum est: -- Si vos Filius liberaverit, vere liberi eritis: -- per ipsum enim renascimur spiritualiter, per ipsum crucifigimur mundo, ipsius morte mortis ab Adamo omnibus nobis introducta, atque transmissa universa anima illud propagatione contractum chi-rographum rumpitur, in quo nullus omnino natorum, antequam per baptismum liberetur, non tenetur obnoxius.

401. Aliud epistolae hujus specimen excipe ab authore capitulorum, qui epistolae Coelestini Papae ad Galliarum Episcopos subjiciuntur. In septimo enim capitulo, ubi omnia bona opera esse ad Deum referenda docetur; inquam, ibi dicitur, nos sententiam dirigit beata recordationis Papa Zosimi regularis auctoritas, cum scribens ad totius orbis Episcopos ait, -- Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum & Coepiscoporum conscientiam universam retulimus. In octavo pariter subsequenti capitulo, qui sancit, omnem bonae voluntatis motum ex Deo esse, hoc alterum habet: Ad hanc enim nos professionem idem doctor (Zosimus) instituit, qui cum ad totius orbis Episcopos de divina gratia opitulatione loqueretur: -- Quod ergo, ait, tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causisque, cogitationibus, motibus adjutor & protector orandus est. Superbum est enim, ut quicquam sibi humana natura presumat, clamante Apostolo: Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed contra principes & potestates aeris hujus; contra spiritualia nequitiae in coelestibus. Et sicut ipse iterum dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Et iterum: Gratia Dei sum id quod sum, & gratia Dei in me vacua non fuit; sed plus illis omnibus laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum.

402. Hanc epistolam Zosimi revera solemnissimam saepe commemorat Sanctus Doctor Prosper tum contra Collat. cap. 21., tum in chron. ad ann. 418. de hac verba facit: Quando, contra Collat. ait, Africanorum Conciliorum decretis beata recordationis Papa Zosimus sententiae suae robur adnexuit, & ad impiorum detractionem gladio Petri dexteris omnium. In chronico pariter ita referuntur: Concilio apud Carthaginem habito 214. & amplius Episcoporum ad Papam Zosimum Synodi decreta perlata sunt, quibus probatis, per totum mundum haeresis Pelagiana damnata est. Addo Marium Mercatorem in commonitorio Coelestii fugam ab urbe Roma narrantem, ne damnationem subiret; atque ab hoc a beata memoria praedicto Zosimo Episcopo scriptis amplissimis vel longissimis perdamnatus est, in quibus & ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur, & omnis causa tam de Coelestio superscripto, quam de Pelagio magistro ejus pravio, videtur esse narrata (quorum Scriptorum & nos hic habemus exemplaria) & ad orientales Ecclesias, Aegypti diocesim, & Constantinopolim, & Thessalonicam, & Hierosolymam similia eademque scripta ad Episcopos transmissa esse suggerimus.

Lib. 2. de
peccat.
orig. c. 3.
17. 21.

III.

403. Ad Cœlestinum jam devenimus . Augustino in Cœlis jam quiescente , occidentalis Ecclesia a quibusdam Presbyteris scripta S. Doctoris adversus Pelagianos criminantibus , vehementer turbabatur . Turbulentos homines sedare studuit S. Prosper ; sed incassum . Hinc ann. 431. una cum Hilario (non Arelatensi , ut dictum est) Romam petiit ad Cœlestinum Romanum Pontificem . Ambo apud eundem studiose egerunt , ut hujusmodi obtrectatores compesceret ; quibus obsequens Pontifex hanc epistolam scripsit .

1 Massiliensis fuit episc. & Leonius Forojuliensis .

2 Filtanio legitur apud Cremonium c. 288. collectionis canonum ex codice MS. dein edito sub finē To. I. Bibliothecæ Justellianæ veteris juris canonici . Matth. 18. Marc. 9. Luc. 17. 3 Id. Matth. 10.

1. Cor. 12. 18. Ephes. 4. 11.

4 Vinc. Li. rinentis II. 3. five sub finem cōmonitōrii sub Peregrini nomine vulgati .

Dilectissimis fratribus (1) Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Arcadio, Sillucio (2), & ceteris Galliarum Episcopis Cœlestinus.

„ Apostolici verba præcepti sunt , apud Judæos atque Gentiles sine offensione nos esse debere . Hoc quisquis Christianus est , tota animi virtute custodit . Quod cum ita sit , non parum periculi illi manere poterit ante Deum , qui hoc detrectat etiam fidelibus debere . Nam qualiter nos , qui neminem perire volumus , ista contristent , quæ auctoribus Christianis percellunt animos Christianos , dominicus in Evangelio sermo testatur . Ait enim ipse Salvator , *quod expediat scandalizanti unum de pusillis in maris profundum demergi* . Ideo quæ sit jam ejus poena quæramus , cui tale supplicium legimus expedire .

„ I. Filii nostri præsentēs Prosper & Hilarius , quorum circa Deum nostrum sollicitudo laudanda est , tantum nescio quibus presbyteris illic licere , qui dissensionī ecclesiarum studeant , sunt apud nos prosecuti , ut indisciplinatas quæstiones vocantes in medium , pertinaciter eos dicant prædicare adversantia veritati . Sed vestræ (3) dilectioni justius imputamus , quando illi supra vos habent copiam disputandi . Legimus , *super magistrum non esse discipulum* , hoc est non sibi debere quemquam ad injuriam doctorum vendicare doctrinam . Nam & hos ipsos a Deo nostro positos novimus ad docendum , cum sit , dicente Apostolo , eis tertius locus intra Ecclesiam deputandus . Quid ibi spei est , ubi magistris tacentibus hi loquuntur , qui , si ita est , eorum discipuli non fuerunt ? Timeo ne connivere sit hoc tacere . Timeo ne magis ipsi loquantur , qui permittunt illis taliter loqui . In talibus causis non caret suspitione taciturnitas , quia occurreret veritas , si falsitas displiceret . Merito namque causa nos respicit , si silentio faveamus errori . Ergo corripiantur hujusmodi . Non sit his liberum habere pro voluntate sermonem (4) . Desinat , si ita res sunt , incessere novitas vetustatem , desinat Ecclesiarum quietem inquietudo turbare . Conantur sæpe naufragio mergere , quos intra portum stantes statio facit fida securos . Fida quippe est omnium statio , quorum perfectis gressibus vestigia non moventur . Recurrerunt ad apostolicam prædicti Sedem , hæc ipsa nobis quæ tentat perturbatio conquerentes . Habetote , fratres charissimi , pro catholicæ plebis pace tractatum . Sciant se , si tamen censeantur presbyteri dignitate , vobis esse subjectos . Sciant omnes , qui male docent , quod sibi discere magis ac magis competat , quam docere . Nam quid in Ecclesiis vos agitis , si illi summam teneant prædicandi ? Nisi forte illud obstat , quod non auctoritate , non adhuc ratione colligitur , ut aliqui e fratrum numero , nuper de laicorum consortio in collegium nostrum fortasse admissi , nesciant quid sibi debeant vendicare . Super his multa jam dicta sunt eo tem-

„ pore ,

„ pore, quo ad fratris Tuentii dedimus scripta responsum. Nunc tamen re-
 „ petentes sæpius admonemus, ut videntur huiusmodi, qui laborant per ter-
 „ ras aliud, quam ille noster iussit agricola, seminare (1). Nec tamen
 „ mirari possumus, si hæc erga viventes hi nunc tentare audent, qui nitun-
 „ tur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

„ II. Augustinum sanctæ recordationis (2) virum pro vita sua atque
 „ meritis in nostra communione semper habuimus, nec unquam hunc sinistra
 „ suspicionis saltem rumor adpersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse memi-
 „ nimus, ut inter magistros optimos etiam ante a meis decessoribus habere-
 „ tur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt; utpote qui utique
 „ cunctis & amoris fuerit & honori. Unde resistatur talibus, quos male cre-
 „ scere videmus. Nefas est hæc pati religiosas animas, quarum afflictione,
 „ quia membra nostra sunt, nos quoque convenit macerari: quamvis ma-
 „ neat hos beatitudo promissa, quicumque probantur persecutionem propter
 „ iustitiam sustinere. Quibus quid promittat Dominus in futurum, sequens
 „ sermo declarat. Non est agentium causa solorum, quando universalis Ec-
 „ clesia quacumque novitate pulsatur. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ no-
 „ bis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si impo-
 „ sito improbis silentio de tali re in posterum querela cessaverit. Dominus
 „ incolumes vos custodiat, fratres charissimi.

404. Huic Cœlestini epistolæ subnecti solent decem capitula, quæ præteri-
 torum Sedis Apostolicæ Episcoporum dogmaticas sententias continent, quæ-
 que Cœlestini nomine tamquam pars vel appendix epistolæ superioris citari
 solent a Petro diacono, Floro magistro, Hincmaro Archiepiscopo, itemque
 a Collectoribus canonum Cresconio, Dionysio Exiguo, & Ivone, qui
 p. 1. cap. 205. adpellat decreta Cœlestini Galliarum Episcopis missa. Attamen
 eruditioribus Criticis visum est, Cœlestini rescriptum non excurrere ultra
 verba hæc: *Dominus incolumes vos custodiat, fratres charissimi*; auctorem-
 que faciunt aut Leonem, qui Cœlestino a secretis erat, aut Prosperum, alios-
 ve, qui pro doctrina S. Augustini contra obtrectatores pugnabant. Vide
 Histor. de auxiliis Serryanam lib. 3. cap. 9. col. 320. Utcumque tamen sit;
 Cœlestinus capitula hæc certe adprobavit; atque adprobanda sunt ut ecclesia-
 stica documenta ex divina authoritate desumpta. Sunt numero decem, quæ
 hæc verba præponuntur cum postremis Superioris epistolæ verbis connectenda.

„ 405. Quia nonnulli, qui catholico nomine gloriantur, in damnatis hæ-
 „ reticorum sensibus, seu pravitate, seu imperitia demorantibus, piissimis di-
 „ sputatoribus obviare præsumunt, & cum Pelagium atque Cœlestium ana-
 „ thematizare non dubitent, magistris tamen nostris, tamquam necessarium
 „ modum exceßerint, obloquuntur, eaque tantummodo sequi & probare pro-
 „ fitentur, quæ sacratissima beati Apostoli Sedes Petri contra inimicos gratiæ
 „ Dei per ministerium Præsulum suorum sanxit & docuit. Necessarium igi-
 „ tur fuit diligenter inquirere, quid rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi,
 „ quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicaverint, & contra nocentissimos
 „ liberi arbitrii defensores, quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint:
 „ ita ut etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas
 „ utique suas fecerunt apostolici Antistites cum probarunt. Ut ergo plenius
 „ qui in aliquo dubitant instruantur, constitutiones Sanctorum Patrum com-
 „ pendioso manifestemus indiculo. Quod si quis non nimium est contentio-
 „ sus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum au-
 „ thoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse ra-
 „ tionem, si cum catholicis credat, & dicat,

„ I. In

1 Hinc-
 mar. con-
 tra Gotes-
 c. 1.
 2 Prosper
 c. 11. five
 ultimo li-
 bri contra
 Cassianū.
 Contra istā
 clarissimā
 laudatio-
 nis tubam
 &c. Vide
 Photium
 c. 52. & 53.
 Bibliothec-
 æ, ubi
 ejus epi-
 stolæ me-
 minit nec-
 non Pros-
 peri.

„ I. In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem ; &
 „ innocentiam perdidisse ; & neminem de profundo illius ruinæ per liberum
 „ arbitrium posse consurgere , nisi eum gratia Dei miserantis erexerit , pro-
 „ nuntiante beatæ memoriæ Innocentio Papa , atque dicente in epistola ad
 „ Carthaginense Concilium : *Liberum enim arbitrium olim ille perpeffus ,*
 „ *dum suis inconsultius utitur bonis , cadens in prævaricationis profunda de-*
 „ *mersus est , & nihil quemadmodum exinde resurgere posset , invenit : sua-*
 „ *que in æternum libertate deceptus , huic ruinæ subjacuiſſet oppreſſus , niſi*
 „ *eum poſtea Chriſti per ſuam gratiam revelaeſſet adventus , qui per nova re-*
 „ *generationis purificationem præteritum omne vitium ſui baptiſmatis lavacro*
 „ *purgavit .*

„ II. Neminem eſſe per ſemetipſum bonum , niſi participationem ſui ille
 „ donet , qui ſolus eſt bonus . Quod in iſdem ſcriptis ejusdem Pontificis
 „ ſententia proteſtatur , dicens : *Numquid nos de eorum poſt hæc rectum men-*
 „ *tibus æſtimemus , qui ſibi ſe putant debere quod boni ſunt , nec illum con-*
 „ *ſiderant , cujus quotidie gratiam conſequuntur , qui ſine illo tantum ſe æſ-*
 „ *ſequi poſſe conſidunt ?*

„ III. Neminem , etiam baptiſmatis gratia renovatum , idoneum eſſe ad
 „ ſuperandas diaboli inſidias , & ad evincendas carnis concupiſcentias , niſi
 „ per quotidianum adiutorium Dei perfeverantiam bonæ converſationis acce-
 „ perit . Quod ejusdem Antiſtitis in eiſdem paginis doctrina confirmat , di-
 „ cens : *Nam quamvis hominem redemiſſet a præteritis ille peccatis , tamen*
 „ *ſciens iterum poſſe peccare , ad reparationem ſibi , quemadmodum poſſet il-*
 „ *lum & poſt iſta corrigere , multa ſervavit , quotidiana præſtans illi reme-*
 „ *dia , quibus niſi freti conſiſque nitamur , nullatenus humanos vincere po-*
 „ *terimus errores . Neceſſe eſt enim , ut quo auxiliante vincimus , eo iterum*
 „ *non adjuvante vincamur .*

„ IV. Quod nemo niſi per Chriſtum libero bene utatur arbitrio , idem
 „ magiſter in epistola ad Milevitanum Concilium data , prædicat , dicens :
 „ *Adverte tandem , o praviffimarum mentium perversa doctrina ; quod pri-*
 „ *mum hominem ita libertas ipſa decepit , ut dum indulgentius franſis ejus*
 „ *utitur , in prævaricationis præſumptionem conciderit . Nec ex hac potuit*
 „ *erui , niſi providentia ei regenerationis ſtatum priſtinæ libertatis Chriſti*
 „ *Domini reformaeſſet adventus .*

„ V. Quod omnia ſtudia , & omnia opera ac merita Sanctorum , ad Dei
 „ gloriam laudemque referenda ſunt , quia nemo aliunde ei placet , niſi ex
 „ eo quod ipſe donaverit . In quam nos ſententiam dirigit beatæ recordatio-
 „ nis Papæ Zoſimi regularis auctoritas , cum ſcribens ad totius orbis Episco-
 „ pos ait : *Nos autem inſtinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem ſuum*
 „ *referenda ſunt , unde naſcuntur) ad fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum*
 „ *conſcientiam univerſa retulimus . Hunc autem ſermonem ſinceriffimæ veri-*
 „ *tatis luce radiantem tanto Afri Episcopi honore venerati ſunt , ut ita ad*
 „ *cumdem virum reſcriberent . Illud vero quod in literis , quas ad univerſas*
 „ *provincias curaviſſi eſſe mittendas , poſuiſſi dicens : Nos tamen inſtinctu*
 „ *Dei , & cetera : Sic accipimus dictum , ut eos , qui contra Dei adiutorium*
 „ *extollunt humani arbitrii libertatem , diſtincto gladio veritatis , velut cur-*
 „ *ſim tranſiens , amputares . Quid enim tam libero feciſſi arbitrio , quam*
 „ *quod univerſa in noſtra humilitatis conſcientiam retuliſſi ? Et tamen in-*
 „ *ſtinctu Dei factum eſſe fideliter ſapienterque vididiſſi , veraciter fidenterque*
 „ *dixiſſi . Ideo utique , quia præparatur voluntas a Domino , & ut boni ali-*
 „ *quid agant , paternis inſpirationibus ſuorum ipſe tangit corda fidelium .*

„ Quot-

„ Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt: ut nec nostrum
 „ deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humane singu-
 „ lis motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium.

„ VI. Quod ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur
 „ arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ vo-
 „ luntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo
 „ nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem Doctor instituit, qui
 „ cum ad totius orbis Episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur:
 „ Quod ergo tempus, ait, intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In
 „ omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, motibus adjutor & prote-
 „ ctor orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura
 „ presumat, clamante Apostolo: Non est nobis colluctatio adversus carnem Ephes. 6.
 „ & sanguinem, sed contra principes & potestates aeris hujus, contra spiri-
 „ tualia nequitiae in cœlestibus. Et sicut ipse iterum dicit: Infelix ego ho- Rom. 7.
 „ mo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum
 „ Christum Dominum nostrum. Et iterum: Gratia Dei sum id quod sum, I. Cor. 15.
 „ & gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboravi.
 „ Non ego autem, sed gratia Dei mecum.

„ VII. Illud etiam, quod intra Carthaginensis Synodi decreta constitutum
 „ est, quasi proprium Apostolicæ Sedis decretum amplectimur, quod scilicet
 „ tertio capitulo definitum est: Ut quicumque dixerit gratiam Dei, qua ju-
 „ stificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem
 „ peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut
 „ non committantur, anathema sit. Et iterum quarto capitulo: Ut si quis
 „ dixerit gratiam Dei per Jesum Christum propter hoc tantum nos adjuvare
 „ ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia
 „ mandatorum, ut sciamus quid appetere, & quid vitare debeamus, non au-
 „ tem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognovimus, etiam facere
 „ diligamus atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus:
 „ Scientia inflat, charitas vero ædificat: valde impium est, ut credamus, I. Cor. 8.
 „ ad eam quæ inflat nos habere gratiam Christi, & ad eam quæ ædificat
 „ non habere, cum sit utrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus,
 „ & diligere ut faciamus, ut ædificante charitate scientia non possit inflare.
 „ Sicut autem de Deo scriptum est: Qui docet hominem scientiam: ita Ps. 93.
 „ etiam scriptum est: Charitas ex Deo est. Item quinto capitulo: Ut quis- I. Jo: 4.
 „ quis dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per li-
 „ berum arbitrium jubemur, facilius possimus implere per gratiam, tamquam
 „ etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine
 „ illa divina implere mandata, anathema sit. De fructibus enim mandato-
 „ rum Dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficilius potestis facere:
 „ sed ait; Sine me nihil potestis facere. Jo: 15.

„ VIII. Præter eas autem beatissimæ & Apostolicæ Sedis inviolabiles san-
 „ ctiones, quibus nos piissimi patres, pestiferæ novitatis elatione dejecta, &
 „ bonæ voluntatis exordia, & inclementia probabilium studiorum, & in eis
 „ usque in finem perseverantiam ad Christi gratiam referre docuerunt, obse-
 „ crationum quoque sacerdotalium Sacramenta respiciamus, quæ ab Aposto-
 „ lis tradita in toto mundo, atque in omni Ecclesia Catholica uniformiter
 „ celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi. Cum enim San-
 „ ctarum plebium præfules mandata sibi met legatione fungantur, apud divi-
 „ nam clementiam humani generis agunt causam, & tota secum congemi-
 „ scente Ecclesia postulant, & precantur, ut infidelibus donetur fides, ut
 „ idola-

„ idololatra ab impietatis sua liberentur erroribus , ut Judeis ablato cordis
 „ velamine lux veritatis appareat , ut heretici catholica fidei perceptione respi-
 „ piscant , ut schismatici spiritum rediviva charitatis accipiant , ut lapsis
 „ poenitentiae remedium conferatur , ut denique catechumenis ad regeneratio-
 „ nis sacramenta perductis , caelestis aula misericordiae referetur . Hæc autem
 „ non perfunctorie neque inaniter a Domino peti , rerum ipsarum monstrat
 „ effectus : quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur
 „ attrahere , quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filii
 „ charitatis suæ , & ex vasis iræ faciat vasa misericordiae . Quod adeo totum
 „ divini operis esse sentitur , ut hæc efficienti Deo gratiarum semper actio ,
 „ laudisque confessio pro illuminatione talium , vel correctione referatur .

„ IX. Illud etiam quod circa baptizandos in universo mundo sancta Ec-
 „ clesia uniformiter agit , non otioso contemplamur intuitu : cum sive par-
 „ vuli sive juvenes ad regenerationis veniunt Sacramentum , non prius fon-
 „ tem vitæ adeunt , quam exorcismis & exsufflationibus Clericorum spiritus
 „ ab eis immundus abigatur ; ut tunc vere appareat quomodo princeps mun-
 „ di hujus mittatur foras , & quomodo prius alligetur fortis , & deinceps
 „ vasa ejus diripiantur , in possessionem translata victoris , qui captivam du-
 „ xit captivitatem , & dat dona hominibus .

„ His ergo ecclesiasticis regulis , & ex divina sumptis auctoritate docu-
 „ mentis , ita , adjuvante Domino , conformati sumus , ut omnium studio-
 „ rum omniumque virtutum , quibus ab initio fidei ad Deum tenditur , Deum
 „ fateamur auctorem , & non dubitemus ab ipsius gratia hominis merita
 „ præveniri , per quem fit , ut aliquid boni & velle incipiamus & facere .
 „ Quo utique auxilio , & munere Dei non aufertur liberum arbitrium , sed
 „ liberatur ; ut de tenebroso lucidum , de pravo rectum , de languido sanum ,
 „ de imprudente sit providum . Tanta enim erga omnes homines est bonitas
 „ Dei , ut nostra velit esse merita , quæ sunt ipsius dona , & pro his quæ
 „ largitus est æterna præmia sit donaturus . Agit quippe in nobis , ut quod
 „ vult , & velimus & agamus . Nec otiosa in nobis esse patitur , quæ exer-
 „ cenda non negligenda donavit , ut & nos operadores simus gratiæ Dei , ac
 „ si quid in nobis ex nostra viderimus remissione languescere , ad illum sol-
 „ licite recurramus , qui sanat omnes languores nostros , & redimit de inte-
 „ ritu vitam , & cui quotidie dicimus : *Ne inducas nos in tentationem , sed*
 „ *libera nos a malo .*

Math. 6.

„ X. Profundiores vero , difficilioreque partes incurrentium questionum ,
 „ quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt , sicut non audemus con-
 „ temnere , ita non necesse habemus adstruere : quia ad confitendum gratiam
 „ Dei , cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est , satis suffi-
 „ cere credimus quidquid secundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos
 „ scripta docuerunt , ut prorsus non opinemur catholicum , quod apparuit
 „ præfixis sententiis esse contrarium .

S C H O L I O N .

406. Nonnulli Theologi sibi plaudunt , tutelam quamdam adinvenisse in
 clausula capituli x. *Profundiores vero , difficilioreque partes incurrentium*
questionum , &c. , ut suas de prædestinatione , & gratia opiniones tueri li-
 berius possint , putantque Augustinenses , atque Thomistas injuriose adversus
 ipsos conclamare , prædestinationem non esse a meritis dependentem , gra-
 tiamque ex consensu arbitrii prævisio non conferri , ut Ecclesiæ statuta præde-
 finisse

finisse videntur. Profitetur enim, inquiunt, Cœlestinus Pontifex profundiores illas de prædestinatione Sanctorum quæstiones ab Apostolica Sede nequaquam definitas esse, illasque tantum stabilitas fuisse, quæ ad condemnandum errorem sufficere posse videbantur. Ita Binius in notis. Verum ut missa faciam plurima; quæ ad vanissimam hanc gloriationem eludendam opportuna forent, bene erit animadvertere, Cœlestinum (si prædictorum capitulorum velint authorem) declarare, velle se ea suscipi non solum quæ in capitulis exprimuntur, sed ea pariter, quæ iisdem adnexa sunt. *Quod si quis*, in hæc verba definit præambulum, *quod si quis non nimium est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum auctoritatum brevitate pendere*. Plumbeum sane ingenium, quod non agnoscat connexionem, quam cum prædictis capitulis habet eorum Theologorum opinio, qui adversus Molinianos gratiam ab intrinseco efficacem, & independentem a meritorum prævisione prædestinationem tuentur. Audiant ergo & intelligant, *profundiores difficilioresque partes incurrentium quæstionum*, quas sicut non est ausus contemnere, ita non necesse habuit Cœlestinus destruere, illas esse quæstiones rerum obscuritate profundiores revera, difficilioresque, & incertas, adeo ut iudicium de illis ferri minime possit. Huiusmodi quæstiones motæ ab Augustino sunt, non quod gratiam contra Pelagianos per se & directe defendere possent; sed ex occasione tantum eas S. Doctor tractavit, quas iccirco *incurrentes* Cœlestinus vocat. Non paucas sane quæstiones huiusce generis versat Augustinus, quærens nempe, quomodo a parentibus in filios traducatur originale peccatum? quærens concupiscentiæ naturam, animarum originem, aliaque huiusmodi, quæ ipsemet adpellet *quæstiones incidentes* insolutas ab eo relictas, *ne nimium longum opus esset*.

De done
persever.
cap. 11.

C O N C I L I A.

407. Vigintiquatuor Conciliorum definitionibus proscriptam legimus hæresim Pelagianam; modo tamen unum commemorabo totius Africæ plenarium Carthagine celebratum ann. 418., in quo huiusmodi conditi fuere canones Augustini doctrinæ plane conformes, ut e vestigio patet.

„ I. Placuit ergo omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta Synodo,
„ constituere hæc quæ in præsentī Concilio definita sunt: Ut quicumque dicit
„ Adam primum hominem mortalem factum, ita ut sive peccaret, sive non
„ peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati
„ merito, sed necessitate naturæ, anathema sit. „

Augustinus lib. 1. de peccat. merit. & remis. cap. 2.

Qui dicunt Adam sic creatum, ut sine peccati merito moreretur, non pœna culpa, sed necessitate naturæ; profecto quod in lege dictum est: Qua die ederitis mortem moriemini; non ad mortem corporis, sed ad mortem animæ referre conantur.

„ II. Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur: unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non vere, sed false intelligatur, anathema sit.
„ Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: *Per unum* Rom. 5.
„ *hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in*

De Gratia Christi, Tom. I.

Cc

„ omnes

omnes homines pertransiit in quo omnes peccaverunt, nisi quemadmodum
 „ Ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim re-
 „ gulam fidei, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipfis adhuc com-
 „ mittere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur,
 „ ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt. „

Augustinus epist. 99. lib. 1. de peccat. merit. & remiss. cap. 24.
 de Gen. ad lit. cap. 23.

Dicit ille doctor gentium, in quo Christus loquebatur: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt.... Ideo non est superfluum baptismus parvulorum, ut qui per generationem illi condemnationi obligati sunt, per regenerationem ab eadem condemnatione solvantur.

Venturus est Dominus; & iudicaturus de vivis & mortuis, sicut Evangelium loquitur, duas partes facturum est, dexteram & sinistram.... hanc regnum nominat; hanc cum diabolo damnationem. Nullus relictus est medius locus, ubi ponere queat infantes..... Qui non est in dextera, procul dubio in sinistra: ergo qui non in regnum, procul dubio in ignem eternum. Serm. 14. de verb. Apost. cap. 3.

„ III. Item placuit, ut quicumque dixerit gratiam Dei, in qua justificamur
 „ per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccato-
 „ rum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, ut non
 „ committantur, anathema sit. „

Augustinus de grat. & lib. arbitr. cap. 13.

Dicunt etiam (Pelagiani) gratiam Dei ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur. Si hoc verum esset, in oratione Dominica, cum dixissemus: dimitte nobis debita nostra; non adderemus: & ne nos inferas in tentationem. Illud enim dicimus, ut peccata dimittantur; hoc autem, ut caveantur, siue vincantur.

„ IV. Item quisquis dixerit eandem gratiam Dei, per Jesum Christum
 „ Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum,
 „ quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut
 „ sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis
 „ præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque
 1. Cor. 8. „ valeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus: *Scientia inflat,*
 „ *charitas vero ædificat:* valde impium est, ut credamus ad eam quæ in-
 „ flat, nos habere gratiam Christi, ad eam quæ ædificat, non habere: cum
 „ sit utrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere, ut
 „ faciamus: ut, ædificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut au-
 Pf. 93. „ tem de Deo scriptum est: *Qui docet hominem scientiam:* ita etiam scri-
 1. Jo: 4. „ ptum est: *Charitas ex Deo est.* „

Augustinus de grat. Christ. cap. 12. & 13.

Qua gratia agitur non solum ut facienda noverimus; verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus.

„ V. Item

„ V. Item placuit, ut quicumque dixerit ideo nobis gratiam justificationis
 „ dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus im-
 „ plere per gratiam, tamquam, etiamsi gratia non daretur, non quidem fa-
 „ cile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathe-
 „ ma sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non
 „ ait: Sine me difficilius potestis facere: sed ait: *Sine me nihil potestis* Jo: 15.
 „ *facere.* „

Augustinus de grat. Christ. cap. 29.

*Cum autem facilius additur, adimpletio boni operis etiam sine gratia Dei
 posse fieri tacita significatione suggeritur. Quem sensum redarguit qui dicit:
 Sine me nihil potestis facere.*

„ VI. Item placuit, quod ait S. Joannes Apostolus. *Si dixerimus quia* 1. Jo: 1.
 „ *peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est:*
 „ quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat, propter humilitatem oportere
 „ dici, non habere peccatum, non quia vere ita est, anathema sit. Sequi-
 „ tur enim Apostolus, & adjungit: *Si autem confessi fuerimus peccata no-* Ibidem.
 „ *stra, fidelis est & justus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab*
 „ *omni iniquitate.* Ubi satis apparet, hoc non tantum humiliter, sed etiam
 „ veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: *Si dixerimus quia non ha-*
 „ *bemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est:*
 „ sed cum ait: *Nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est,* satis osten-
 „ dit, eum qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed
 „ falsum. „

Augustinus epist. 89.

*Si ergo queris in hac vita, utrum quisquam ita justitia perfectione profi-
 ciat, ut hic sine ullo vivat omnino peccato; attende quid dixerit Joannes
 Apostolus: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus,
 & veritas in nobis non est.*

*Si dixerimus quia peccatum non habemus: verum dixisse minime dubita-
 tur, ne causa humilitatis hoc falsum dixisse videatur & veritas in no-
 bis non est; manifeste ostendit, hoc omnino verum non esse, si dixerimus
 quia peccatum non habemus; ne humilitas constituta in parte falsitatis per-
 dat premium veritatis.* De nat. & grat. cap. 34.

„ VII. Item placuit, ut quicumque dixerit, in oratione Dominica ideo
 „ dicere sanctos: *Dimitte nobis debita nostra,* ut non pro seipsis hoc di- Matth. 6.
 „ cant, quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed pro aliis qui sunt
 „ in suo populo peccatores: & ideo non dicere unumquemque Sanctorum:
 „ *Dimitte mihi debita mea,* sed: *Dimitte nobis debita nostra,* ut hoc pro
 „ aliis potius, quam pro se justus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus
 „ enim & justus erat Apostolus Jacobus, cum dicebat: *In multis enim of-* Jacob. 3.
 „ *fendimus omnes.* Nam quare additum est, *omnes,* nisi ut ista sententia
 „ conveniret & Psalmo, ubi legitur: *Non intres in judicium cum servo* Pl. 142.
 „ *tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens?* Et in oratio-
 „ ne sapientissimi Salomonis: *Non est homo qui non peccet.* Et in libro Job: Eccl. 7.
 „ *In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam.* Job 37.
 „ Unde etiam Daniel sanctus, & justus, cum in oratione pluraliter diceret:
 „ *Peccavimus, iniquitatem fecimus, & cetera,* quæ ibi veraciter & humili- Dan. 9.
 „ ter

Ibidem, „ ter confitetur, ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, hæc non de
 „ suis, sed populi sui potius dixisse peccatis, postea dixit: *Cum orarem, &*
 „ *confiterer peccata mea & peccata populi mei Domino Deo nostro*: noluit
 „ dicere, peccata nostra, sed & populi sui dixit, & sua: quia futuros istos,
 „ qui tam male intelligerent, tamquam propheta prævidit. „

Augustinus epist. 89.

Omnibus necessaria est oratio Dominica, quam etiam ipsis arietibus gregis, idest Apostolis suis Dominus dedit, ut unusquisque Deo dicat: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Cui enim hæc in oratione verba necessaria non fuerint, ipse hic sine peccato vivere pronuntiandus est Nam si Daniel sanctus non coram hominibus quasi humilitate fallaci, sed coram Deo, idest in oratione, qua Deum precabatur, non solum peccata populi sui, sed etiam sua confitebatur, sicut ejus ore veridico expressum est; nihil aliud mihi videtur dicendum istis, nisi quod per prophetam Ezechielem cuidam superbo Dominus mandat: Numquid tu sapientior quam Daniel?

„ VIII. Item placuit, ut quicumque verba ipsa Dominicæ orationis, ubi
 „ dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*, ita volunt a Sanctis dici, ut hu-
 „ militer, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat oran-
 „ tem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labiis sibi di-
 „ cit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur, sed debita non
 „ habere? „

Augustinus serm. 29. de verb. Apost. cap. 3. & 4.

Forte dicturi estis in corde vestro tumido & inflato: Numquid potuimus dicere: Justi sumus? necesse utique erat propter humilitatem, ut diceremus nos peccatores esse. Propter humilitatem ergo mentiris? Non accipiet Deus mendacem humilitatem tuam Justus es, aut peccator? Respondes: peccator. Mentiris, quia non quod te esse corde credis, hoc ore dicis: ergo etsi non eris peccator, esse incipis, dum mentiris.

SCHOLIION I.

408. Cuinam Concilio accensendi sint hi canones, non una est Scripto-
 rum opinio. Si Conciliorum Collectores adeamus, nobis exhibent Synodum
 Milevi habitam, quæ 27. statutos Canones proferens, continet octo primos
 prorsus eosdem cum jam recensitis; quod Baronius improbat, ea fretus erudi-
 tione, quod anno 402., quo celebrata fertur Synodus illa, nondum oborta
 erat Pelagiana hæresis; hæc siquidem natalem habuit suum anno 403. Putat
 ergo eximius Annalium parens, hos octo Canones ad Concilium Milevi se-
 cundo habitum anno 416. esse referendos; & Collectores decipi ab uno ur-
 bis nomine, itemque quod utrumque generale Concilium fuerit, quibus &
 unus idemque Aurelius Carthagenensis Episcopus præfuit. Verum, Frassenii
 nostri judicio, fallitur Baronius multipliciter. Non enim Aurelius, sed Sil-
 vanus Milevitano II. præfuit cum Numidiæ Episcopis: neque generale Con-
 cilium fuit, sed provinciale tantum; quod apertissimum est ex epistola, quam
 Concilii Milevitani II. Patres Innocentio dederunt. *Domino beatissimo, in-
 quiunt, meritoque venerabili, & in Christo honorando Pape Innocentio Silva-
 nus*

nus &c. Quibus responsa faciens Pontifex, ait in epigraphe epistolæ: *Inno-* Apud Aug.
centius Silvano seni, Valentino & ceteris, qui in Milevitana Synodo inter- ep. 92. 93.
fuere, dilectissimis fratribus in Domino salutem. Ultraquamquod nuspiam
 legitur, Augustinum de Milevitana secunda Synodo scribentem, de hujus
 Synodi Canonibus verba facere; sed literas ab Africanis Episcopis ad Inno-
 centium missas tantummodo commemorare. *De Conciliis duobus Provincia* Epist. 95.
Carthagenensis atque Numidia ad tuam sanctitatem a non parvo Episcopo-
rum numero subscriptas literas misimus contra inimicos gratiæ Christi. Porro
 si a Patribus Canones constituti fuissent, minime præterissent quod præte-
 reundum non erat; scilicet Pontificem de constitutis canonibus certiore fac-
 cere, eosque præfatis literis adnectere. Plura si velis, consule præfato loco
 Frassenium, & Norisium hist. Pelag. lib. 1. cap. 10.

409. Spectare ergo dicimus Canones hosce octo ad Concilium Carthagine
 celebratum anno 418., ubi 214. interfuere Patres, Aurelio præside, Hono-
 rio XII. & Theodosio XIII. consul. In corpore enim Canonum Ecclesiæ
 Africanæ post horum consulatum leguntur ad verbum in Concilio Carthagi-
 nensi præfati anni. In vulgari collectione habentur pariter in Concilio Afri-
 cæ plenario; & in epitome Ecclesiæ Africanæ per Hadrianum I. Carolo Ma-
 gno data legitur: *Octo capita quæ sequuntur, in Carthagenensi Concilio sub*
anathemate statuta sunt.

S C H O L I O N II.

410. Ultra præfatos octo, alii sub Milevitana II. Synodo enumerantur
 Canones novem supra decem de Ecclesiasticis regulis tractantes; quorum
 tres, nempe tertius, quartus, & quintusdecimus spectant, ut Norisio vide-
 tur, ad Concilium I. Milevi coactum anno 402.: A nono inclusive ad vi-
 gesimum usque inclusive, demptis illis tribus quos diximus, debentur alteri
 Carthagenensi Synodo, Honorio VII. & Theodosio iterum consul. ann. 407.:
 reliqui vero memoratæ Synodo plenariæ anni 418. amandantur.

E X E R C I T A T I O V.

De Semipelagiana hæresi.

TRes complectitur partes hæc nostra de Semipelagiana hæresi exercitatio.
 Prima errores, ortum, primosque Semipelagianismi coryphæos historice
 narrat. Secunda ad critice spectans, utrum hos, illosve percelebres viros Se-
 mipelagianismi fuligo asperserit, investigat. Tertia circa dogma versatur, &
 Semipelagianorum errores, quantum præsens fert institutum, confutat.

§. I.

Semipelagiani errores.

I.

411. Sex præcipue fuerunt capita, in quibus viri illi, quos Semipelagianos
 adpellant, ab Augustini institutionibus, modo mitius, modo ardentius disce-
 dere confitebantur, ut ab Hilarii & Prosperi ad Augustinum epistolis infra
 producendis, & ab ipsius Prosperi sacro poemate *de Ingratis* accepimus. Pri-
 mum

Prosperi,
& Hilarii
epistolas
infra citā-
das consu-
le n. 523.
& 524.
Num. 2.

Ibidem.

Ad Fulg.
lib. de In-
saniat. c. 6.

mum erat, ex natura originali peccato fauciata supernaturalis adjutorii agnoscere necessitatem; adeo tamen ut a nobis esse vellent initia salutis; fidei nempe inchoatio, & quidam piæ voluntatis motus, quibus in desiderium salutis quis deveniat. Gratiam enim profitentes ad salutem justitiamque obtinendam, salutis & justitiæ operibus neutiquam accensebant hoc quod est vel le salvari; sicuti in ægroto non est curationis opus voluntas, qua curari atque sanari cupit. *Neque alicui operi curationis eorum*, inquit sua in epist. Hilarius, *annumerandum putant, exterrita & supplicii voluntate unumquemque ægroto velle sanari*. Unde porro in hominibus gratia, qua sanarentur? Ad gratiam hanc promoveri homines, aiebant, merito illius bonæ voluntatis, quam in se unusquisque excitare propriis viribus conaretur. *Nec negari gratiam*, adserit Hilarius, *si precedere dicatur talis voluntas, qua tantum medicum querat, non autem quicquam ipsa jam valeat*. Hinc, Petro Diacono referente, hæc illorum vox erat: *Meum est velle credere; Dei autem gratia est adjuvare*.

C O R O L L A R I U M I.

412. Quum primos bonæ voluntatis motus sive ad fidem, sive ad justitiam a nobis esse contenderent; persuasum iis erat, voluntatem nostram a Deo minime excitari, sed expectari tantummodo, ut venientibus elargiretur præmium, pœna reluctantis infligeretur. Ita sane dogmatizabant: hoc propterea eorum dogma confixit II. Arausicana Synodus Canone quarto (n. 635.)

C O R O L L A R I U M II.

In epist.
ad Aug.
num. 4.

413. Hinc sine gratia Dei, credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, pulsantibus nobis misericordiam conferri divinitus prædicabant; non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet agere valeamus, per infusionem & inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitebantur. Sic quippe institutos volebant homines, ut possent, teste Prospero, *ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire, per naturalem scilicet facultatem, petendo, querendo, pulsando*. Quo factum est, ut præfata Synodus Canone 6. eos declararet resistentes Apostolo dicenti: *Quid habes quod non accepisti? & Gratia Dei sum id quod sum*.

S C H O L I O N I.

Page 58r.
col. 1.

In adnot.
pag. 883.
col. r. Pro
bona vo-
luntate.

414. Si Harduini, & Berruyerii fidem circa bonæ voluntatis initium quis velit agnoscere, leviter animadvertat, qua phrasi ambo illi Scriptores exorant illud Pauli: *Deus est enim qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Excipe Harduini paraphrasim: *Deus enim est, qui operatur in vobis & velle salutem, & perficere prout in vobis viderit* ILLAM BONAM VOLUNTATEM, timorem scilicet, & iremorem judiciorum Dei. Alibi: *Nam credenti in Deum, & CONANTI PER BONAM OPERA illi placere pro BONA ILLA VOLUNTATE sive fovenda, sive remuneranda, Deus suppeditat auxilia, quibus prævidet vel perventurum hominem esse ad fidem in Christum explicitam, ut Cornelio Centurioni; vel in fide jam suscepta cresciturum ac perseveraturum. Si voluntas Dei hoc loco intelligitur, & est eadem efficax per se, & omnipotentissima, ut loquuntur, adeo ut nunquam careat effectu suo; irritoria est*.

ea adhortatio. Hoc est enim dicere: Operamini cum tremore salutem vestram; hanc enim operatur in vobis DEUS SOLUS prout vult. Harduini ergo sententia, non bona voluntas, quæ sit a Deo, sed quæ sit ab homine intelligitur; Deus enim auxilia suppeditat, non quæ bonam in homine voluntatem operentur, sed jam bonam foveant, atque remunerentur conatus bonos, quibus Deo placere homo studet. Nonne exorbitat hic Societatis Scriptor inquiens: Ipsam liberi arbitrii cooperationem rigide ac severe exposcit Deus, quam illa sit a SOLA VOLUNTATE, cum gratia Dei quidem, sed tamquam cum mna; hoc est quam ita quisque habet, ut possit eam inertem atque otiosam reddere? Cooperatio in bonum non est nisi a voluntate bona; voluntas autem bona a SOLA VOLUNTATE est! Ne quid dubii relinquat: Datur, inquit, a Deo gratia eo fine, ut cooperatione nostra sit efficax, eo pacto, quo a mercatoris solertia est, quod mna in fructus excrescat, & ditescat mercator. Non a gratia igitur, sed ab homine est bonæ voluntatis initium.

In Luc.
cap. 19. ad
not. ad v.
21. p. 223.
col. 2.

Ad v. 23.

Ingenium, indolem, calamus, atque atramentum mutuatur ab Harduino Berruyerius scribens, Deum operari velle & perficere pro bona voluntate juxta piam illud desiderium, quod habemus placendi Deo. Illius porro bonæ voluntatis merito auxilia Deus exhibet, non quæ idem velle operentur; sed quibus consensuros nos fore prænoverit.

3. p. to. 3.
pag. 342.
edit. parif.

S C H O L I O N II.

415. Unde *Semipelagianorum* nomen obvenerit, nunc referendum. Contra Pelagianos plura scripserat Augustinus gratiæ necessitatem propugnans, ejus naturam explicans, atque indolem, imbecillitatemque arbitrii deprædicans vehementer. Hinc cum nonnullis videretur, totum gratiæ adscribi, ut nulla foret arbitrio activa vis, S. Doctorem vellicabant, quod æstu disputationum cum Pelagianis abreptus modos excesserit, atque plus nimio gratiæ adscribens ad contrarium extremum declinaverit. Rati propterea sunt, rem feliciter perducturam, si in medio ipsi consisterent, nec Pelagii, neque Augustini dogmatibus ex toto consentientes. Ita prorsus factum habemus. Pelagii dogmata quædam ejurabant, & duo illa quidem graviora; non dari nempe originale peccatum, nec proinde gratiæ necessitatem ullam. Quapropter & peccatum originale, quo infecta nascitur humana proles, & gratiæ necessitatem, sine qua consequi salutem nemo valeat, aperte occinebant. *Ipsorum definitio ac professio est, ut ex Prospero habemus, omnem quidem hominem, Adam peccante, peccasse; & neminem per opera sua, sed per Dei gratiam regeneratione salvari: cui concordat Hilarius inquiens: Consentunt omnem hominem in Adam periisse, nec inde posse quemquam proprio arbitrio liberari.* Ast quum Augustinum electionem ad gloriam, imprævisis meritis, & perseverantiam donatam nobis prædicantem male audirent; propterea gratiæ quidem agnoscebant necessitatem, sed una constituebant, quod ante gratiam ab Augustino inculcatam homo aliquid ex sese ac suapte arte navaret: cujus non tam merito quam dispositione quadam divinum sibi præsidium advocaret. Hac dogmatizandi ratione Pelagium, ut cernis, deserebant ex una parte, eumque ex altera, qua gratiam secundum merita nostra dari aderebant, prosequiebantur. Veluti ergo medii Augustinum inter & Pelagium consistebant; unde *Semipelagianorum* nomen eis datum est.

Epist. ad
Aug. n. 3.

Epist. ad
Aug. n. 2.

I I.

416. Opinabantur insuper, gratiam cuilibet hominum exhiberi, omnes suadere, invitare, allicere omnes: sed unicuique sat in arbitrio esse virium, quemadmodum obnitendi, ita oblatae gratiae obtemperandi. Prosper cap. 10. v. 251. ita ore Semipelagianorum alloquitur:

*Gratia, qua Christi populus sumus, hoc cohibetur
Limite vobiscum, & formam hanc adscribitis illi;
Ut cunctos vocet illa quidem, invitet, nec ullum
Prateriens studeat communem adferre salutem;
Omnibus & totum peccato absolvere mundum;
Sed proprio quemque arbitrio parere vocanti,
Judicioque suo mota se extendere mente
Ad lucem oblatam, qua se non subtrahit ulli;
Sed cupidos recti juvet, illustretque volentes.
Hinc adjutoris Domini bonitate magistra
Crescere virtutum studia, ut quod quisque petendum
Mandatis didicit, jugi sectetur amere.*

I I I.

417. Circa Evangelii praedicationem itidem errabant. Inquirentibus enim, cur Evangelium aliis praedicetur, aliis vero non; in causa, aiebant, esse Dei praescientiam, qua ante mundi constitutionem credituros & non credituros praenovit. *Hanc sane, inquit Prosper, de humanis meritis praescientiam Dei, secundum quam gratia vocantis operetur, multo sibi rationabilius videntur astruere, cum ad earum nationum contemplationem venit, quae vel in praeteritis saeculis dimissae sunt ingredi vias suas, vel nunc quoque adhuc in veteris ignorantiae impietate depereunt, nec ulla eis aut legis aut Evangelii illuminatio coruscavit; cum tamen in quantum Prædicatoribus ostium apertum est, & via facta est, gentium populus qui sedebat in tenebris & in umbra mortis, lucem viderit magnam; & qui quondam non populus, nunc autem populus Dei sit; & quorum aliquando non misertus est, nunc autem miseretur, praevisos, inquit, a Domino credituros: & ad unamquamque gentem ita dispensata tempora ac ministeria magistrorum, ut exortura erat bonarum credulitas voluntatum. Nec vacillare illud, quod Deus omnes homines velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire: quandoquidem inexcusabiles sint qui & ad unius veri Dei cultum potuerint instrui intelligentia naturali; & Evangelium ideo non audierint, quia nec fuerint recepturi. Prospero consonat solertissimus ille in Augustini doctrina comes Hilarius referens: Cum autem dicitur eis, quare aliis vel alicubi praedicetur, vel non praedicetur, quod aliquando pene omnibus, sicut nunc aliquibus gentibus non praedicatum sit? dicunt, id praescientiae esse divinae, ut eo tempore & ibi & illis veritas annuntiatur, vel non annuntiatur, quando & ubi praenuntiabatur esse credenda.*

I V.

418. Consimilia effutiebant de electione ad gloriam. Gratiam omnibus praesto esse; eaque bene uti unumquemque pro arbitrii viribus posse adferentes, bonum

bonum gratiae usum, ceteraque inde diffluentia bona opera, non tamquam dona gratiae, sed ut propriae facultatis fructus agnoscebant. Hac erroris injecta radice, Dei praescientia totum praedestinationis negotium dirigebant, sibi-que ipsis fingeant, eos Deum elegisse, quos vocante gratia bene usuros praeviderit; quosque praesenserit male usuros, reprobasse. *Hac enim, juxta* Ibid. n. 3.
Prosperi relationem, ipsorum definitio & professio est Universis hominibus propitiationem, quae est in Sacramento Sanguinis Christi sine exceptione esse propositam, ut quicumque ad fidem & ad baptismum accedere voluerint, salvi esse possint. Qui autem credituri sunt, quive in ea fide, quae deinceps per Dei gratiam sit juvanda, mansuri sunt, praescisse ante mundi constitutionem, & eos praedestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse praeviderit Refu- Num. 6.
giunt istud fateri (nempe occulto iudicio & opere manifesto aliud vas con-
dere in honorem, aliud in contumeliam) divinoque adscribere operi Sancto-
rum merita formidant: nec acquiescunt praedestinatum electorum numerum nec
augeri posse nec minui Postremo pene omnium par invenitur & una Num. 3.
sententia, qua propositum & praedestinationem Dei secundum praescientiam re-
ceperunt, ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliae fecerit, quia
finem uniuscujusque praeviderit, & sub ipso gratiae adiutorio in qua futurus
esset voluntate & actione praesciverit.

S C H O L I O N.

419. A Semipelagianismi fontibus ebibisse Harduinum & Berruyerium quidquid de praedestinatione scriptum reliquerunt, ille tantum inficias ibit, qui hosce Scriptores nec a limine quidem salutavit. Principii loco posuerat Harduinus, quod praeter primas gratias, quae sunt mere gratuita nihil cuiquam, nisi ob meritum aliquod a Deo datur. Sententiam hinc exponens suam: In hac certe, ait, nostra sententia nullam habituri sunt conquerendi causam in die iudicii, qui sunt damnandi; haberent autem sane plausibilem, si praedestinatio foret ante praevisa merita, si gratiae darentur salvandis ad obtinendam salutem ea ante ullum meritum, quae essent ex praevisione effectus sub tali conditione consecuturi infallibiliter effectura salutem; sibi autem nulla data esset huiusmodi. Propterea manifestum putat, non egisse Apostolum in epistola ad Romanos de singulorum electorum praedestinatione ad gloriam, nec de praescientia eo sensu quo haec voces praedestinationis & praescientiae & electorum hodie sumuntur in Schola: Harum enim alia vis est ac potestas in sacris libris; in quibus etiam nullam arbitramur mentionem esse praedestinationis ad gloriam ante praevisa merita; sed promissionem tantum mercedis, hoc est vitae aeternae iis, qui sancte ac pie vitam duxerint, & sancto fine clauserint conditione illa tota posita in potestate liberi arbitrii utentis bene auxilio supernaturali ad eam mercedem promerendam sibi collato Nulla igitur, si quidem sacra dumtaxat literae consulantur, praedestinatio certi numeri electorum ad gloriam ante praevisa merita, sed post eadem solum praevisa destinatio eorumdem est perinde ac si diceret: Postquam videro quid egeritis, pro ratione operis definiam mercedem.

Digress. in
 epist. ad
 Rom. de
 praedest.
 pag. 462.
 col. 2.
 Ib. p. 461.
 col. 2.

420. Jam vero Berruyerium audiamus. Prelucente nobis fidei face, ipsa Dei omnipotentis consilia, quantum fidelibus fas est & filiis, ingredi ne formidemus. Post primam Adam praevagationem ab aeterno praevisam hoc fuit Deo propositum, ut in plenitudine temporum perfectissimam institueret

quaest. 4.
 de Jesu no.
 vi cultus
 auctore
 pag. 101.

Deum inter & homines religionem, in qua regionis cujusque incola sine ullo Gentium aut Israelitarum discrimine fiant conformes imaginis filii sui, ut sit ipse Primogenitus in multis fratribus. Istud esse reor absque ullo alio prædestinationis ad gloriam in Scholis Theologicis percelebri mysterio, quod Paulus J. C. Apost. appellat ubique propositum gratiæ Dei propositum secundum quod vocati sunt sancti electio nostra in J. C. ante mundi constitutionem ut simus sancti & immaculati prædestinatio nostra in adoptionem filiorum per J. C. in ipsum secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ præordinatio ad vitam æternam: quibus omnibus nude, simpliciter & ingenue declarat Apostolus, decretum æternum a prævisa Adami inobedientia consequens, quo statuit Deus vocare omnes homines, nullo gentium discrimine, in J. C. filio suo unigenito, ut sint sancti, fiantque conformes ejus imaginis, & sit ipse primogenitus in multis fratribus, ac demum Judæis oblatam sibi adoptionis novæ gratiam repudiantibus Gentes gratuito beneficio subrogare. Qui aliquid ulterius de prævia & antecedente (n. 6.) electorum solorum, & omnium prædestinatione ad gloriam voluerit philosophari, crediderim illum ex quibusdam interpretibus Pauli (nominare non audeat Augustinum adversus Pelagianos & Semipelagianos disputantem) non ipso Paulo doctrinam mutuari; quam tamen doctrinam ut Paulinæ doctrinæ contrariam a nobis improbari, nemo æquus rerum estimator idcirco judicaverit. Aliud est enim sententiam aliquam in Paulinis de alia materia dictis non fundari; aliud sententiam eandem a Paulo, qui diversum omnino argumentum tractat, reprobari. Totum ergo prædestinationis negotium perstruit hic alter Theologus juxta Semipelagianorum placita, queis impense favet. Ipsius enim sententia, quod ab æterno prædestinavit Deus, non est credentium fides, non eorum usque in finem perseverantia, non eorum, qui liberantur, æterna salus: penes hominis arbitrium stat horum omnium decisio. Divinæ igitur æternæ prædefinitionis objectum fuit, novam, annis quatuor mille a mundi constitutione elapsis, efformare religionem, novam condere Ecclesiam, hominum instituere societatem novam sub Jesu Christo eorum capite. Ad hanc porro religionem, Ecclesiam, societatemque omnes, ne uno quidem excepto, vocarentur, & juxta prævisam eorum fidem admitterentur.

C O R O L L A R I U M.

421. Berruyerii fidem si amplectamur, affirmemus necessum est, cunctos indiscriminatim homines prædestinari; cuncti siquidem indiscriminatim vocantur ad fidem, atque ad Christi Ecclesiam, si velint, ingrediendam; vel saltem prædestinari fideles cunctos, qui, eorum fide prævisa, in Ecclesiæ sinu admittuntur, sive perseverent, & salvandi sint, sive non perseverent, sintque damnandi. Hanc Berruyerii doctrinam non ex dictis tantum colligo, sed ex nupera Berruyerii defensione (quæ novi criminis caput est) per epistolas evulgata: Nomina, sic habet defensio, Sanctorum, electorum, prædestinatorum, que in novo testamento crebro leguntur, explicas tu de gratuita ad gloriam prædestinatione; ast Berruyerius intelligit de VOCATIONE AD CHRISTI ECCLESIAM, que vocatio gloriam includit essentialiter iis retribuendam, qui FIDELES ERUNT, ET IN FINEM USQUE PERSEVERABUNT. Berruyerio Harduinus prævit: Qui sunt, inquit, quos Deus præscivit? Populus ipse integer Christianorum est Hos & prædestinavit; hoc est ante constitutionem mundi decrevit,

Epist. 2.
pag. 75.

Digress.
de præ-
dest. hom.

erexit, non sibi placituros esse, nisi conformes fierent imaginis filii sui; hoc est nisi Christianis virtutibus vitam excolerent. pag. 438.
col. 2.

V.

422. Hanc Dei præscientiam in subsidium pariter vocabant, ut de exitu parvulorum absque baptismo decedentium sententiam ferrent, & eorum impugnatori Augustino responsa facerent, quum eos infantum exemplo premeret, quorum aliqui baptismo servantur, alii non, quovis licet bonæ voluntatis initio destituti. *Tales perdi, reponebant, talesque servari, quales futuros illos in annis majoribus, si ad adultam servarentur ætatem, scientia divina præviderit.* Prosp.
Ibid. n. 5.

COROLLARIUM.

423. Quum ex indubiis Prosperi, & Hilarii documentis compertum sit; de hominum salute Semipelagianos excogitasse ope scientiæ illius, quam *conditionatorum* vocant; indubia pariter consecutione inferendum est, Molinam admodum inconsulte scripsisse: *Quæ* (scientiæ mediæ, sive conditioniæ principia) *si data explanataque semper fuissent, forte neque Pelagiana hæresis fuisset exorta.... neque ex Augustini opinione concertationibusque cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati, ad Pelagianosque defecissent; facileque reliquæ illæ Pelagianorum in Gallia, quarum in epistolis Prosperi & Hilarii fit mentio, fuissent extinctæ: ut patet ex iis, in quibus homines illos cum Catholicis convenisse, & ab eis dissensisse, eadem epistola testantur: concertationes denique inter Catholicos facile fuissent compositæ.* De hac hominis jactantia infra dicturi sumus. Impræsentiarum collegisse sufficiat, conditionatorum scientiam non Molinæ, sed Semipelagianorum fuisse inventum, quod Augustinus diu semperque damnavit. De Concord. disput. 44. memb. ultim.

SCHOLION.

424. Semipelagianis, in eo quod ad parvulorum baptismum pertinet, & Harduinum adhæsisse indubia res est. *Quibus vero infantibus, ait, Deus permittit baptismum non dari, quia ut tale beneficium iis donetur, nemo meritis de congruo est, ut oportet.... infantes isti, inquam, alii non sunt, quam quos prævidit Deus, si vitam illis per miraculum extenderet usque ad adultam ætatem, esse damnandos igni æterno; adeo illi perverse viverent: non Deo quidem puniente peccata infantum futura, si viverent, quod vel cogitare fatuum est; sed ea non permittente ex misericordia, quam ad Christi merita & redemptionem etiam pertinere censuit Eminentiss. Cardinalis Sfondratus.* Quid Harduino prodest non Deo quidem puniente cum verbis inde subsequen- Ib. p. 463.
Epist. Synod. de grat. Dei & hum. arb. c. 8.
tibus? De parvulis Patres in Sardinia exules ita loquuntur: *De parvulis vero indubitanter tenenda Catholica regula veritatis: quia parvulus qui baptizatur, gratuita Dei bonitate salvatur: qui vero sine baptismo moriuntur, propter peccatum originale damnantur. Nec aliquo dicendus est Dei beneficium futura impietati præreptus, qui absque justificationis gratia mortuus, impiorum consortio deputatur: a qua impietate sive parvulus, sive majoris ætatis solo quisque remedio eripitur, si Christi Sanguine redimatur.* Ceu Catholicæ regulam veritatis scripsere Africani Episcopi in Sardinia exules. Nonne igitur a Catholica regula veritatis Harduinus recedit?

425. Tandem male de perseverantia sapiebant. Quemadmodum enim adferere refugiebant, nullam esse electis peculiarem gratiam, sed quemque propria voluntate vel amittere, vel retinere posse quicquid donatum ei fuerit; pari sensu contendebant, perseverare, & non perseverare esse arbitrio uniuscujusque relictum. Deinde moleste ferunt, ita dividi gratiam, quæ vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc vero sanctis in regnum per gratiam prædestinatis non tale adiutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur; non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. His verbis sanctitatis tuæ ita moventur, ut dicant, quamdam desperationem hominibus exhiberi.

Hilar. ib.
num. 6.

C O R O L L A R I U M.

426. Nullam ergo gratiam vere donantem confitebantur ad quælibet pietatis opera; sed illius generis tantummodo, quæ arbitrii dispositioni substernebatur, ut quisque posset pro nutu invalidam reddere, atque effectui suo privare: *Quidquid libet donatum sit prædestinatis, id posse & admittere & retinere propria voluntate contendunt. Quod nunc falsum esset, si verum putarent, eam quosdam perseverantiam percepisse, ut nisi perseverantes esse non possent.* Hactenus Hilarius. Paucis dicam: versatilis, & indifferens erat gratia, quam Semipelagiani in votis habebant.

S C H O L I O N.

427. Facili negotio deprehenditur, cur præfati Societatis Scriptores, quorum opera proscripsit S. Romana Sedes, de gratia & prædestinatione tam male senserint. Moleste ferebant, fidem & perseverantiam Dei dona adpellare: & quum Fidelium docilitatem debuissent prævenienti gratiæ attribuire, prævisæ, non prædefinitæ eorum fidei donabant. Hinc factum est, arbitrio plus æquo inserviisse, divinæque gratiæ plurimum detraxisse.

A N I M A D V E R S I O.

428. De gratiæ necessitate utcumque senserint viri illi, qui Augustini ævo ipsius Augustini scriptis adversabantur; cave ne probroso hæreticorum nomine eos pro nunc adpellites. Prosper, qui cum Semipelagianis congregiebatur, & pro Augustino suo concertans, durius egit, nusquam tamen eosdem dixit hæreticos; quinimmo doctrinam, sanctitatem, atque consilia affabre commendat, & orthodoxi dogmatis professores eos conclamat. *Quis, hæc prædicari a catholicis inter Catholicos crederet, nisi ea, quæ in colluctationibus domesticis sæpe defensa sunt, etiam scripta legerentur?* In sua porro ad Augustinum epistola præconiis cumulat, peregregios eorum characteres, quamque obtinebant penes fere omnes felicissimam opinionem exponens: *Quidquid etiam in libris contra Julianum ab ipso sub hac questione objectum potentissime debellasti, hoc totum ab istis sanctis intentiosissime conclamatum.*

Cap. 35.
cōtra Col.
lat.

Num. 3.

Pela.

Pelagianam quoque dissensionem monet esse metuendam, *ne tam* CLARIS, Num. 2.
tamque EGREGIIS IN OMNIUM VIRTUTUM STUDIO VIRIS illudat. Deinde *ne* simpli-
 ciores, apud quos HORUM MAGNA EST DE PROBITATIS CONTEMPLATIONE REVEREN-
 TIA, hoc tutissimum sibi existiment, quod audiunt eos, quorum AUCTORITATEM
 sine iudicio sequuntur, asserere. Quid de honore, quo propter vitæ sancti-
 moniam communiter excipiebantur? Possumus quidem ad credendum esse con-
 stantes; sed ad AUCTORITATEM TALIA SENTIENTIUM NON SUMUS PARES; quia mul-
 tum nos & VITÆ MERITIS ANTECELLUNT, & aliqui eorum adepti nuper summo
 Sacerdotii honore supereminent, nec facile quisquam PRÆTER PAUCOS perfectæ
 gratiæ intrepidos amatores tantis superioribus disputationibus ausus est con-
 traire. Igitur si tanti viri ab Augustini doctrina longe recedebant, hoc bo-
 na eorum fides præstabat; siquidem opinabantur, Augustinum per excessum
 fuisse oblocutum, eosque ex adverso germanas Ecclesiæ definitiones profiteri.
 Testatum habemus in capitulo tertio epistolæ Cœlestini assuto: Quia nonnul-
 ti, qui CATHOLICO NOMINE gloriantur, in damnatis autem hereticorum sensu-
 bus seu pravitate, seu imperitiis demorantes piissimis disputationibus obviare
 præsumunt; & cum Pelagium, atque Cœlestium anathematizare non dubi-
 tent, magistris tamen nostris, tamquam necessarium modum excesserint, oblo-
 quuntur; eaque tantummodo sequi, & probare profitentur, quæ sacratissima
 beati Apostoli Petri Sedes contra inimicos gratiæ Dei per ministerium Pras-
 lum suorum sanxit, & docuit.

Num. 7.

429. Quod si Prosper stylum quandoque mutaverit, eosque acriter expo-
 braverit, ideo evenit, quod, Augustino ad Superos evocato, ejusque libris a
 Pontifice Cœlestino adprobatis, Sancto Doctori, posthabito Romanæ Sedis
 oraculo, adhuc refragari pergerent. Hinc sub ipso præfationis initio libri
 contra Collatorem eos adpellat immoderatos calumniatores, domesticos mali-
 gnos; habentes speciem pietatis in studio, cujus virtutem diffitentur in sen-
 su; fallaces calumniatores, hypocritas, qui reverentiam sibi presumptione pe-
 pererunt, viros austeri supercilii, & tetricæ frontis, insidiosos scrutatores,
 novosque censores. Postremo tamen operis capite adhuc eos in Ecclesiæ sinu
 declarat, & Ecclesiæ communione potiri agnoscit: quorum tamen, dum ad-
 huc non sunt a fraterna charitate divulsi, toleranda magis est intentio,
 quam desperanda correctio; donec Dominus per Ecclesiæ Principes, & legiti-
 mos iudiciorum suorum Ministros hæc, quæ per paucorum superbiam, &
 quorundam imperitiâ sunt turbata, componat. Ceu hæretici ergo traduci
 Semipelagiani non poterant, nisi accedente Ecclesiæ definitione, cui resiste-
 rent. Hæc autem non accessit, nisi celebrata jam, atque per Bonifacium II.
 approbata II. Arausica Synodo, anno scilicet 529. Ante hæc tempora adia-
 phora res erat, questionis, non dogmatis: quod Bonifacius ipse in epistola
 ad Cæsarium declarat. Postulans, Cæsario respondens ait, postulans, ut pro
 AMBIGUITATE tollenda, confessionem vestram, qua vos e diverso fidem rectam
 in Christo, totiusque bonæ voluntatis initium, juxta Catholicam veritatem
 per prævenientem Dei gratiam singulorum definitis sensibus inspirari, auctori-
 tate Sedis Apostolicæ firmaremus.

S C H O L I O N.

430. Sincerissima est Semipelagiani systematis superior expositio. Quid er-
 go? quum non pauci Catholici professores tantundem in suis Scholis di-
 ctent, & doceant, Arausicæ Synodi orthodoxarum declarationum refracta-
 rios adpellabimus? Gratiæ & ipsi patrocinantur, quæ cunctis communis sit,
 cum

cum nos invitet, nec ullum præteriens, cunctis salutem adferre studeat; gratiæ, inquam, cui proprio arbitrio quisque pareat, proprioque judicio se extendat ad oblatam lucem, quæ rectum cupientibus, juvat & volentes illustrat. (n. 416.) Electionem ad gloriam defensant a meritis præscientiæ ope exploratis, non naturalibus; sed sub ipso gratiæ adjutorio. (n. 426.) Ast quid inde? Semipelagianismi luto se se obvolvere audebimus pronunciare? Nemo umquam faxit. Hujusmodi enim censure a Supremo Apostolico Judice, cui reservatæ sunt, districta prohibitione vetantur. Viros illos, de quibus Prosper, & Hilarius, de divinæ gratiæ fide male sentientes jam in Arausicano conventu declaravit Apostolica Sedes: utrum vero Theologi, qui *Mediste* nominantur, suis in opinionibus illis consentiant, ex juris forma postulati quidem fuere; sed meditati judicii promulgatio suspensa est. Hinc Congregationum *de auxiliis* solutis congressibus, *Sanctissimus Dominus noster quam serio injunxit, ut in hujusce argumenti tractatione nullus partem alteram nota aliqua, vel censura afficere audeat*: verba sunt hæc in fiduciatio Pauli V. Rescripto. Nos, quibus mandatis Pontificum parere religio est, obsequimur libentissime.

§. II.

Ad quam tempora Semipelagiana hæresis origo referenda sit, quique fuerint precipui sectatores.

I.

431. Fidei cœptum, ceteraque bonæ voluntatis initia a nobis esse, opinatus est Augustinus, Episcopatu nondum suscepto, quod ipsemet religiosissime testatum reliquit capite tertio *de Prædestinatione Sanctorum*, quodque commonstrant libri quidam ante Episcopatum conscripti, cujusmodi sunt 83. *questiones*, nec non *expositiones* quædam in Pauli epistolam *ad Romanos* circa annum 393. exaratæ. Ad hæc ergo tempora hæresis Semipelagianæ origo referri potest. Verum ab hoc errore jam revocatus eo Apostoli testimonio: *Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* ut in præcitato de prædestinatione Sanctorum capite ab ipso accepimus; adversus Pelagianos arma strinxit, & arbitrii imbecillitatem prædicans, ad singula pietatis opera gratiæ necessitatem strenue vindicavit. Vix tamen cum evulgarentur libri Doctoris sanctissimi; Vitalis quidam Carthaginensis Episcopus, aliique arbitrio nimium faventes, de Augustini causa cœperunt minus recte sentire; & gratiæ necessitatem utcumque defenderent, hanc a fidei cœpto exulabant; sed naturæ viribus donanda esse salutis primordia, & inchoantis arbitrii merito supervenientia gratiæ dona impertiri contendebant. Hæc ab Augustini contra Pelagianos scriptis Semipelagianismi primitiæ; quam S. D. suffocavit epistola ad eundem Vitalem missa, vertente anno 420., quæ est 107., vel 217. Annis porro quatuor elapsis, scilicet 424. facta est inter Africanos commotio, præcipue penes Adrumetini Monasterii Monachos sub duce Floro, qui, Augustini libris male intellectis, ex ea operantis gratiæ necessitate, quam Augustinus docuit, libertatem everti, & correptionis tolli necessitatem inferebant. Monachorum auditis querimoniis, ut eos compesceret, illico intendit animum, quod peregit faustissime per literas Valentino illius Monasterii Præfecto datas, 46. nempe, & 47., atque arrepta hinc occasione, duos elucubra-
vit

vit libros præclarissimos, quorum unum inscripsit *de gratia*, & *libero arbitrio*, a gratia arbitrium nequaquam tolli comprobans, ut Adrumetini primo pertimescebant; quorum alterum *de correptione*, & *gratia* nuncupavit, cum gratiæ vi, atque necessitate frustraneam haud fore ostendens correptionem, quod illi secundo commentabantur. Hisce Africanorum turbamenta composuit celerrime, nec altius radices egerunt erroneæ illorum opinationes.

432. Ab Africa in Galliam devenerant Augustini contra Pelagianos elucubrationes, & in quorundam Episcoporum, Presbyterorumque inciderant manus, in Lugdunensi præsertim, & Arelatenſi Provincia, ubi tum doctrina, tum vitæ sanctimonia florebat Massilienses; apud quos disputandi occasio efferbuit vehementius. Molestè ferebant, ab Augustino edoceri gratiam sanctis donantem merita; atque hinc de salutis initio, de perseverantia usque in finem, de infantium regeneratione, de electione ad gloriam sentiebant, quemadmodum paullo ante dicebamus.

I I.

433. Semipelagianorum agmen primo duxit Cassianus, primum S. Joannis Chrysostomi Diaconus, dein Massiliensis presbyter, vir tota antiquitate celebris; hunc quippe celebrem fecerunt libri, quos de Incarnatione adversus Nestorium, de Monachorum institutis confecit, Patrumque Collationes, quæ in omnium usu, atque approbatione versabantur. *Collatoris* proinde nomen accepit. Hinc cum Prosperum legeris *contra Collatorem* scribentem, Cassianum intellige. A Semipelagianis stetit tradunt Theologi quamplures gravissimi, irritis nonnullorum factis conatibus, qui Cassiani vindicias assumere studuerunt.

434. Faustus ex Lirinensium Monachorum Abbate Rejensis Episcopus anno 443. electus, est alter Semipelagianorum Prodromus, qui 70. fere annis a Cassiano elapsis floruit. Unam habuit cum Pelagio patriam; sanctus siquidem Avitus Viennensis Episcopus, Faustoque coævus, Faustum *Britannum* *Epist. ad Regē Burgond.* *ortu* dicit. Annis adolescentioribus bona institutione formatis, studia excoluit, philosophica præ ceteris, quæ eremi quoque inter latebras, latebrarumque squallores in amoribus habuit. Duos contra S. Augustinum libros confarcinavit: nec e Semipelagianis alterum facile est reperire, qui Augustini doctrinam durius vellicet, & pro arbitrio militet ardentius. De mala Fausti fide non dubitant insigniores Theologi, atque Historici; quin aliquid negotii iis faceſſat quod in Fausti favorem congerunt Driedo, Tapperus, Sirmundus, & Cellorius.

435. Vincentius Lerinensis Semipelagianismo imbutus & ipse fuit. Claruit anno 430., triennio scilicet post Synodum Ephesinam, quo *Commonitorium* scripsit ad quamlibet doctrinæ novitatem tollendam, & ad antiqua, communique Patrum sensu celebrata dogmata retinenda, & defendenda. *Commonitorium* hoc, proprio absconſo nomine, attitulavit *Peregrini adversus hæreticos Commonitorium duplex*, propter recapitulationem quamdam ab ipso factam, priori sibi per furtum ablato. Peregrini opus summis excipiunt laudibus Baronius, Posſevinus, Bellarminus, Gennadius, Saussajus, & Costerius. Verum minus accuratæ lectionis in hoc opere percurrendo eos redarguit cum Pagio, Vossio, & Natali Alexandro celebris Cardinalis Norisius. Scripsit adhuc Vincentius *objectiones adversus Augustini scripta*, & *doctrinam de prædestinatione*, quas capitulis 16. summatim comprehensas exhibet S. Prosper in libro, quem inscribit *contra objectiones Vincentianas*. *Nor. lib. 2. H. P. c. 18. Pag. in Crit. ad ann. 434. Voss. lib. 1.*

436. Hi-

Hist. Pe- 436. Hilarius Arelatenſis, Honorati anno 429., vel 430. vita functi, in
cap. 9. Na- Arelatenſi ſede ſucceſſor, alter eſt, qui de prædeſtinatione ſententiam ferens,
tal. tom. 5. ab Auguſtino deſcivit, & Caſſiano impenſe favit. De Marca, Morinus, Fi-
Hiſt. Pel. leſacus, & alii, ut inquit magnus Scriptorum cenſor Guillelmus Cave, *ſub*
De Script. *liberore Cælo viventes* gravia crimina, & nullo non piaculo luenda ipſi ap-
Eccleſ. vo- pingunt. Ab hiſce tamen, aliſque calumniis, probrisque Hilarium vindicat
lum. 1. prolixiffima diſſertatione Paſchaſius Queſnellus, Gallicanæ Eccleſiæ potius,
pag. 416. quam Romanæ Sedi favens. Verum quoad rem noſtram attinet, nulla mo-
vetur de Hilarii ſanctitate quæſtio; ſed magna, & gravis de illius doctrina;
num ſcilicet Semipelagianismo adhæſerit.

Gad. de 437. Gennadius denique præbyter Maſſilienſis, non præbyter, ac deinde
Script. non Maſſiliæ Antiſtes, ut male ſcribunt Jac. Gaddius, & Gaddio longe antiquio-
Eccleſ. t. 1. res Sigibertus, & Platina, in catalogo *virorum illuſtrium*, quem anno 492.
pag. 222. exaravit, Semipelagianum ſe ſatis probat. Contra communioſam ſententiam
Sig. de Scriptoribus plane Catholicis Gennadium accenſet Cave, ejuſque doctrinam
Script. Ec- defendit Franciſcus Suarez; quo autem conatu, irritum ne an proficuum, infra
cleſ. c. 30. videbimus,
Plat. in vi-
ta Symma-
chi.

Ib. p. 465.
Prolog. 5.
de gratia
cap. 5.

P R O P O S I T I O I.

Cassianus Semipelagianismi jure inſimulatus.

438. Summæ authoritatis teſtimonium profero S. Proſperum, cujus quanta fuerit ſollicitudo, quantaque vis in fide Catholica adverſus Semipelagianos defendenda, norunt omnes. Aſt eruditorum ignorat nemo, Proſperum curam omnem ex inſtituto impendiſſe, ut Caſſiani errores refelleret, edito libro *contra Collatorem*, authorem nempe *Collationum*, qui non alter a Caſſiano fuit, ut ex ipſius verbis in hoc libro a Proſpero ſæpe productis conſtat maniſeſtiſſime, nec non ex perverſto Corbjenſi codice titulum hunc præferente: *Liber Sancti Proſperi pro Prædicatoribus Gratia contra librum Caſſiani præbyteri, qui prænotatur de protectione Dei*. Aque ponderoſum eſt teſtimonium Iſidori Peluſiotæ Caſſiani condiscipuli, Caſſianum adpellantis loquacem, temerarium, & doctrinæ S. Auguſtini impugnatorem.

439. Illud etiam ſummi momenti eſt, quod curarunt ſolertiſſimi viri, ut Caſſiani ſcripta corrigerentur; potiffimum vero collationes ipſæ, quæ, ut Baronius ſcribit, cum valde proficue reperirentur vitam Chriſtianam exultioſiorem ſectantibus, ne pro medela ipſos haurire ex eis venenum contingeret, a nonnullis emendatæ habentur. Omnium primus id præſtitit S. Eucherius, Lugdunenſis tunc Eccleſiæ præbyter, qui Caſſiani opera compendioſe ſeligens, quæ utilia viderentur, in epitomen accurate redegit; haud enim dubium a Catholico viro non niſi Catholica ſelecta fuiſſe. Teſtatur id quidem Gennadius & ipſe Maſſilienſis præbyter, qui ſanctitatis titulo ſuum Caſſianum hiſce verbis exornat: *Sed & Sancti Caſſiani quedam opuscula lato tenſa ſermone, idem Eucherius anguſto verbi reſolvens tramite, in unum coegit volumen*. Hæc Gennadius ejuſdem farinae, cum Caſſiano vir; qui, ne diceret, erroribus confutatis, Eucherium, expurgando, contraxiſſe opera Caſſiani, latum ſermonem circumciidiſſe prætexuit. Quod autem in Galliis Eucherius, idipſum in Africa Victor præſtitit; de quo iſta Caſſiodorus: *Caſſiani dicta Victor Martyritanus Episcopus Afer ita, Domino juvante, purgavit, & quæ minus erant, addidit, ut ei rerum iſtarum palma merito conferatur; quem inter alios de Africa partibus cito nobis credimus eſſe dirigendum.*

Hæc

Hæc Cassiodorus. Sed putamus ipsum spe frustratum non accepisse: siquidem Ado Viennensis Episcopus ab ipso Cassiodoro id operis, ut Cassianum corrigeret, elaboratum affirmat, dum ait: *Opera illius a Catholicis cautissime legenda, maxime de libero arbitrio, & gratia: sed & Hencratitarum hæresi incantius favit. Errores illius Cassiodorus Ravennatum Senator purgare volens, non ad plenum omni ex parte potuit.*

Instit. di-
vin. lect.
cap. 29.
In Chron.
ad annum
425. in fi-
ne.

440. Ast falli certo scias, qui ex eo, qui præ manibus habetur Collationum Cassiani libro, defendunt, ipsum fuisse omni ex parte Catholicum, ut videre potes in appendice ad Cassianum Romæ editum; perinde atque si quis cum aliquem videat esse sanum, ex eo numquam antea ægrotasse velit asserere. Morbosum quidem olim fuisse volumen illud, & medicorum in eo impensa diutius cura certo certius intelligitur. Libet tamen auscultare Gennadium æque Semipelagianum, Cassianum excusantem, Prosperum vero damnantem his verbis: *Legi & librum Prosperi in personam Cassiani adversus opuscula Cassiani sub persona Collatoris: quæ Ecclesia Dei salutaria probat, ille infamat nociva. Quæ enim vere Cassiani & Prosperi de gratia & libero arbitrio sententia fuerunt, in aliquibus sibi contraria inveniuntur. Hic etiam Prosper post obitum beati Augustini librorum ejus contra hæreticos inimicos gratiæ Christi defensor extitit.* Hæc quidem Gennadius; sed cum Prosperum damnat, absolvit; & dum Cassianum absolvit, damnat. Etenim, si Prosper impugnât Cassianum, & defendit Augustinum, plane refragante illi S. Augustino, Cassianum condemnat, & defendentem Augustinum S. Prosperum absolvit. Sed an verum sit, quod collega Gennadius ait; Ecclesiam Dei probasse opuscula Cassiani ut Catholica, quæ ut nociva Prosper infamat, Gelasii censuram consule, qua eadem Cassiani opuscula inter apocrypha rejiciuntur. *Opuscula*, inquit Pontifex, *Cassiani presbyteri Galliæ apocrypha.* Triplici autem sensu, adnotante cl. P. Berti, opus aliquod apocryphum traducitur; quia vel canonicis scripturis non accensetur, vel Scriptori alicui falso adscribitur, vel hæterodoxam doctrinam continet. Primo sensu nequeunt apocrypha traduci Cassiani scripta; alioquin & apocryphis amandanda forent opera Prosperi; quippe in eadem censura declarantur recipienda esse, & custodienda; qua declaratione opus nequaquam foret, si canonicas inter scripturas connumerarentur. Neque secundo; Cassiani siquidem nomen præferunt. Restat igitur apocrypha nuncupari propter doctrinam, quam continent, minus Catholicam.

Lib. 15. de
Theol. di-
scip. c. 3.

441. Sed ne per extranea evagemur, ex ipsis Cassiani scriptis Cassiani mentem introspeciamus. Nonne ad solam operis perfectionem, numquam vel fere numquam ad initium necessarium vult Dei adiutorium? Cassiano scripserat Castor Aptensium Antistes, ut commentaria de institutis Monachorum Ægypti sibi transmitteret; cui Cassianus obtemperans, libros 12. de eo argumento confecit, in quibus docet, bona opera inchoare nos posse; at non sine Dei gratia eadem perficere: scribit enim: *Nec hoc dico, ut humanos conatus evacuemus ab industria, & laboris intensione quemquam revocare contendam. Sed plane constantissime non mea, sed sententia seniorum definitio, perfectionem quidem sine his omnino capi non posse; his autem solis sine gratia Dei posse eam a nemine consumari: Ut enim dicimus, conatus humanos apprehendere eam per se ipsos sine adiutorio Dei non posse, ita pronuntiamus, laborantibus tamen, ac desudantibus misericordiam Dei, gratiamque conferri; & ut verbis Apostoli loquar, volentibus & currentibus impertiri.* Pertinuit tamen, ne quis Pelagianum dogma, scilicet gratiam secundum merita nostra dari, hisce eum amplecti arbitraretur: quare subjungit: *Dicimus enim secun-*

Lib. 12.
cap. 14.

dum Salvatoris sententiam, dari quidem petentibus, & aperiri pulsantibus, & a querentibus inveniri; sed petitionem, & inquisitionem, & pulsationem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id, quod petimus dederit, vel aperuerit quod pulsamus, vel illud, quod querimus, fecerit inveniri: praesto est namque occasione sibi tantummodo a nobis bonae voluntatis oblata ad hac omnia conferenda. Ita ille citato de institutis Monachorum libro.

442. Quod si Collationum libros adeamus, totum se Semipelagianum animosior prodit, maxime in collatione 13. in cujus cap. 9. ait: *Non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, a querentibus inveniat, aperiatque pulsantibus, & rursus inveniat a non querentibus se &c.* quibus indicat, homines suis quandoque viribus petere & pulsare, quod in fine capitis explicat inquires: *Nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii; & quia suis etiam interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero indigeat adjuvari. Nec enim cum voluerit quis, sanitate perfruitur, aut de aegritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concupisse, nisi Dominus, qui vitae ipsius usum tribuit, etiam vigorem incolumitatis impertiat? Ut tamen evidentius clareat etiam per naturae bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia, quae tamen nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum pervenire non possunt, Apostolus testis est dicens: Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. ---* Quaestionem deinde notat, quam nonnulli movebant; idest utrum quia initium bonae voluntatis praeberimus, misereatur nostri Deus; an quia Deus miseretur, consequamur bonae voluntatis initium; atque in solutione ita se gerit, ut quandoque verum sit, Deum bonae voluntatis inspirare primordia; quandoque primordia ipsa, quae invenit, gratia sua promovere. Nam dubitari non potest inesse quidem omni animae naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta: sed nisi hac opitulatione Dei, fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire. Quod manifestius aperit ex eo, quod de Centurionis fide Salvator dixit: *Non inveni tantam fidem in Israel. Nullius enim laudis esset ac meriti, si id in eo Christus, quod ipse donaverat, prae tulisset. Alioqui dixisset. Non dedi tantam fidem in Israel.* En Semipelagianus, qui fidelium merita esse Dei dona, malo fert animo.
- Cap. 11.
- Cap. 12.
- Cap. 8.

Respondetur objectis.

443. Objic. 1. Cassianus collat. 13. cap. 3. recte & catholice scribit: *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctae voluntatis inspirat, & virtutem, atque opportunitatem eorum, quae recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum, quae & incipit quae bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis. Quid magis catholice dictum?*

Resp. Libenti animo damus, Cassianum primis decem collationibus non adeo liberius de gratia, & libero arbitrio scripsisse; aut lugendum, quod in Apostolica doctrina minime constiterit. Audire praestat S. Prosperum, qui de Cassiani persona, ejusque doctrina fuso sermone disserit. --- Igitur in libro cujus praenotatio est, *De protectione Dei*, vir quidam Sacerdotalis ordinis, qui disputandi usu inter eos, quibus cum degit, excellit, Abbatem quemdam introducit de gratia Dei, & libero arbitrio differentem, cujus se ostendit.

Cont. Col. lat. c. 11.

ostendit per omnia probasse, ac suscepisse sententiam: ut jam non cum illo nobis sit negotium, qui forte tales opiniones suas aut negando refutaret, aut corrigendo dilueret; sed cum isto, qui ad instrumentum inimicorum gratiae Dei, talem studuit proferre doctrinam.

444. Quæ tamen inter initia disputationis a veritatis pietate non dissonat, & justo honorari præconio mereretur, nisi præcipiti lævoque progressu ab inchoata rectitudine deviares. Nam post comparisonem agricolæ, cui formam sub gratia ac fide viventis aptavit, & cujus infructuosum esse dixit laborem, nisi per omnia Dei auxilio juvaretur, intulit definitionem catholicissimam dicens: *Quibus manifeste colligitur, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium; qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus tribuit peragendi. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum; qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis, dicente Apostolo; Qui dat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit; & crescere faciet fructus iustitiæ vestræ. Hic ne quis putaret nihil superesse, quod per liberum ageretur arbitrium, non irrationabiliter adjecit, quo probaret, non auferri illud his donis, sed potius roborari, nisi revolutum ad iniquitates suas, ab auxilio Dei se malit avertere. Nostrum vero est, inquit, ut quotidie adtrahentem nos gratiam Dei humiliter subsequamur: vel certe dura cervice & incircumcisis, ut scriptum est, auribus eidem resistentes, per Jeremiam mereamur audire: Numquid qui cadit, non resurget? aut qui aversus est non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem aversione contentiosa? Induraverunt cervices suas, & noluerunt reverti? Et infra, cum omnia virtutum studia Dei gratia indigere docuisset, probabiliter addidit dicens: Quæ omnia sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt: ita nec perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt.*

In septimo autem capitulo generalem volens ostendere gratiam Christi, quæ nullum usquequaque hominum prætermittat, & rebelles quoque aversosque non deferat: *Adest igitur, inquit, inseparabiliter nobis semper divina protectio; tantæque est erga creaturam suam pietas Creatoris, ut non solum comitetur eam, sed etiam precedat jugiter providentia. In quo potest videri ob hoc comitem dixisse providentiam, quia etiam deferentes se plerumque non deferat: vel quia omnes quos prævenit, eosdem etiam subsequatur. Sequitur autem dicens: Qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, & incitat ad salutem; incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emersisse. Et hic potest adhuc dicere, illius se ortum bonæ voluntatis significasse, cujus a Deo sint plantata, vel inspirata principia: quia ab illuminatis jam cordibus possint salubres prodire conatus, qui ideo ipsius hominis proprii esse dicantur, quia jam bonorum conatum acceperit facultatem, & eorum semina ad suum referantur authorem.*

Sed capitulo nono subdit, & dicit: *Unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominum petentibus tribuat, a quærentibus inveniat, aperiatque pulsantibus: & rursus inveniat a non quærentibus se; palam appareat inter illos, qui illum non interrogabant; tota die expandat manus suas ad populum non credentem sibi, & contradicentem; resistentes; ac longe positos vocet; invitos adtrahat ad salutem; peccare cupientibus explenda copiam subtrahat voluntatis; ad nequitiam properantibus benignus obstitat. Jam hic quasi per inscrutabilem diversitatem introducitur definitio,*

quæ docetur, multos ad gratiam venire sine gratia, & hunc affectum petendi, quærendi, pulsandi habere quosdam de vigilantia liberæ voluntatis. Quæ tamen in aliis tanta aversione obcæcata perhibetur, ut nullis cohortationibus sit revocabilis, nisi per viam trahentis invita ducatur. Quasi non toto multiformis gratiæ opere hoc in omnium agatur animis, ut ex nolentibus fiant volentes; aut quisquam ex his, qui jam iudicio rationis utuntur, possit fidem nisi voluntate suscipere. Unde tam ineptum est dicere, quod quisquam ad participationem gratiæ tendat invitatus, quam asserere, quod ullus ad eam non spiritu Dei veniat incitatus.

445. Cito ergo hic disputator præmissæ definitionis oblitus est, cito a sententia sua instabili levitate dissensit. Dixerat enim, regulariter: *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium*. Et ne hoc de doctrina extrinsecus adhibita deberet intelligi, vigilanter addiderat: *Qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis*. Doctor catholice, cur professionem tuam deseris? Cur ad fumosam falsitatis caliginem relictæ serenissimæ veritatis luce devolveris? Quod in petentibus, quærentibus, pulsantibusque miraris, cur non eidem gratiæ, quæ desideratur, adscribis? Vides bonos conatus, pia studia, & dubitas esse Dei dona? Latuerit opus gratiæ, donec fides insita cogitationis clauderetur arcano: at ubi supplex oratio, ubi diligens inquisitio, ubi apparet crebra pulsatio, quare non ex qualitate operis subministrationem intelligis incitantis? --- Ita de Cassiano Prosper, qui instabilis Cassiani levitatem præsertim carpit.

Collat. 3.
cap. 15.

446. Par ferendum est iudicium, quum dicentem audiamus: *Hic quoque & initium conversionis, ac fidei nostræ, & passionum tolerantiam donari nobis a Domino declaravit* (Abbas Paphnutius). *Quod intelligens David quoque similiter orat, sibi hoc ipsum Domini miseratione concedi dicens: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis, ostendens, non sufficere sibi salutis principia dono Dei gratiaque collata, nisi fuerint eadem miseratione ipsius, & quotidiana operatione perfecta*. Ita sane de fidei initio. At horum cito obliviscens, capite subsequenti sic affatur: *In tantum senserunt Evangelici & Apostolici viri, universa, quæ bona sunt, auxilio Domini consummari, ut ne ipsam quidem fidem suam confisi sint illesam se posse suis viribus, vel arbitrii libertate servare, ut hanc vel adjuvari in se, vel donari sibi a Domino postularent*. Quid commonstrat hæc disjunctiva locutio? non semper fidem a Deo donari; sed in nobis quandoque per nos exortam confortari a Deo. Immo (quod itidem Molinisticum est) non solum operis initium, sed perfectionem ipsam in liberi arbitrii sub priori gratia conatu fidenter locat dicens: *Quod divina sit gratia prestare nobis proventus secundos, atque victoriam; nostrum vero esse, ut concessa Dei beneficia vel intentius, vel segnius exequamur*. Hæc sunt quæ Collectoris doctrinam Semipelagianismo maculant, & inficiunt.

Cap. 19.

447. Objic. 2. Collationes a Cassiano factas viri vitæ sanctimonia insignes plurimum commendant: sanctitatis fama Cassianus floruit; immo inter divos, erectis aris, adnumeratur, nec uspiam ut Semipelagianus traducitur.

Resp. In Cassiani favorem inaniter hæc opponi. Laudantur ne Collationes in iis, quæ de gratia & libero arbitrio ipse tradit? Plura sane continent Monachorum institutionibus admodum proficua: quapropter nonnullorum fuit cura & labor, ut a veteri fermento expurgatæ prodirent. (n. 430.)

In iis

In iis ergo solummodo, quæ perfectiorem vivendi formam dicant, approbatae, atque commendatae sunt a viris sanctissimis.

Chrysostomi sanctitas, iudicio Gabrielis Vasquez, Chrysostomum a Semipelagianismo non liberat: ecur Cassianum liberabit ejus sanctitas? De Cassiani sanctitate dubitarunt nonnulli hisce nixi fundamentis; quod Prosper *contra Collatorem* sub ipso præfationis initio atris pingat coloribus eos, quibuscum manus conferit; quod Fulgentius scribat, primos Semipelagianæ factionis sectatores livore potius, quam zelo in Augustinum debacchatos fuisse. *Huic itaque pravitati, quæ B. Augustini dictis non ex veritate, sed ex livore objiciebatur tali Prosper sermone respondet*; quod Isidorus Pelusiota literis ad ipsum datis, procacis & petulantis loquacitatis eum arguat. *Te, inquit, caducam, & corruptioni obnoxiam vitam fugisse, atque in Monasticum studium cursum contendisse audio; atque interim tamen procacem & petulantem linguam habere, ac temere loqui*; quod Sigebertus, Vincentius Bellovacensis, S. Antoninus probent, Cassianum a D. Joanne Chrysostomo, a quo sacris fuerat initiatus, ab Ecclesia Constantinopolitana tandem ejectum, Massiliam appulisse. Hisce permoti neminem fore confidunt, quod ipsis vitio vertat, si Cassiani sanctitatem, nullo in hanc diem universalis Ecclesiæ iudicio conclamata, minus perspectam habeant. Non ego tamen is sum, qui ista cumulans, Cassiani sanctitati aliquid detractum velim, vel imminutum earum gentium fervorem, quæ Cassianum colunt, vota offerunt, atque aram, in qua Massiliæ ejus conditum habemus caput, venerantur: sed eo tantum fine hæc adnotata volui, ut inde pateat, quam inconsulto sanctitatem Cassiani ambitiosius extollant nonnulli, doctrinæque orthodoxiam ex ejus sanctitate probare intentent. Non nova sunt hæc. Tempore Congregationum *de auxiliis* eo devenerunt defensorum Molinæ artes, ut ad occupandam plebeculæ venerationem, Cassiani ossium particulæ spargerentur, recentesque veteribus adderentur in favorem Cassiani apologiæ, ubi, repugnante licet Ecclesiæ iudicio, absolvebatur. Quod factum est, ne cum Cassiano male sensisse Molina videretur. Verum, ut ut sit de illius viri sanctitate, alia est sanctitatis, alia doctrinæ ratio; nihilque detrimenti afficit summis etiam viris, si explorata nondum veterum traditione, nondum expressis Pontificum declarationibus, nec Conciliorum accedente definitione, de gratia & libero arbitrio controversias minus exacte explicaverint.

Lib. r. ad
Mon. c. 30.
Epist. 309.

Sigeb. in
Cron. ad
ann. 407.
Vinc. lib.
19. Specu-
li Hist.
cap. 14.
Antonin.
2. p. Hist.
rlt. 10.
c. 10. §. 2.

Tom. 5.
tract. 5. de
error. Cass.
cap. 3.
Ex com-
ment. I. P.
D. Thomæ
quæst. 23.

448. Postremum illud, quod de Cassiano indemni asseritur, negari posset impune; narrat siquidem P. Lemos, a supremo Hispaniarum Inquisitionis Tribunali sex fuisse confixas propositiones Thomæ Pio Societatis Jesu Theologi, quæ sunt hujusmodi.

- I. *Cassianus non fuit Semipelagianus, nec in ejus libris reperitur aliquid, quod sit Pelagianum, aut Semipelagianum.*
- II. *Faustus Rejensis Episcopus non fuit Semipelagianus, nec in ejus libris reperitur aliquid, quod sit Pelagianum, aut Semipelagianum.*
- III. *Initium nostræ salutis spiritualis a nobis est.*
- IV. *Quodammodo expectat Deus voluntatem nostram, ut det suam gratiam, & vocationem ad dona supernaturalia.*
- V. *Deus dat saltem aliquam vocationem fidei intuitu bonorum operum naturalium.*
- VI. *Merito videtur Gennadius in Catalogo illustrium virorum agens de Prospero Aquitano, sic sensisse.*

Quod si vetera Ecclesiæ Concilia, in quibus Semipelagianorum causa acta fuit,

fuit, Cassiano pepercerunt, hoc ideo est, quia ignorantia, non pervicacia errabat; quod Prosper ipse testatur. (n. 437.)

Proleg. 5.
c. 5. n. 15.

449. Inquit Henricus Cuykius, & cum eo Antonius Boucat, Cassianum non ex proprio sensu, sed Chæremontis, & Paphnutii Abbatum doctrinam referre. Sed frustranea excusatio. Ut enim probe notat Suarez, si ita foret, collationes omnes Cassiani pro fontibus haberentur; quod communi sensui opponitur. Nonne Patrum dicta, & sententias in unaquaque collatione Cassianus refert? Insimulatur ergo; quia narrans narrata adprobat; quod ex Prospero jam novimus n. 446. Et sane de periculosa, vel perniciofa doctrina lectorem monuisset, si quæ referebat, non adprobasset. Ceterum quæ in collationibus profert, consona plane sunt iis, quæ in libris de Monachorum *Institutiis* tradit; quæque non ex alieno, sed ex proprio Marte dictitat. Quid porro in *Institutiis*? & hic eodem utitur loquendi modo, quod nempe *gratia adjuvet conatus nostros*. Cassiani profecto est Præfatio ad septem collationes, quæ decem primas subsequuntur, quas ait scribere, *ut illis ea, quæ de perfectione in præteritis opusculis obscurius forsitan erant comprehensa, vel præmissa, suppleantur*. Quo satis constat nullo scrupulo detineri, quin collationum doctrinam adoptet, suamque faciat. Tandem insignis fuisset in Prospero mentis torpor, qui Cassianum totis lacertis exagitans, an proprio vel alieno sensu Cassianus scriberet, minime deprehendisset.

PROPOSITIO II.

Semipelagianus fuit Faustus Rejensis.

De Incarnat. & gratia c. ult. inter opera S. Fulgent.

450. Prob. ex communi primum Patrum consensione, qui Fausti libros veluti heterodoxa doctrina conspersos semper damnarunt. *Anathematizamus*, ita Petrus Diaconus, *simulque Julianum, & qui illis similia sapiunt*. *Præcipue libros Fausti Galliarum Episcopi, qui de Monasterio Lerinensi proventus est, quos contra prædestinationis sententiam scriptos esse non dubium est: in quibus non solum contra sanctorum Patrum, sed etiam contra ipsius Apostoli contradictionem veniens, humano labori subjungit gratiæ adiutorium: atque totam evacuans Christi gratiam, antiquos sanctos non ea gratia, qua nos, secundum quod docet beatissimus Petrus Apostolus, sed naturæ possibilitate salvatos impie proficitur*. Jam vero quid adversus prædestinationem & gratiam Christi dictaverit, videamus. In primis Semipelagianorum scholæ morem gerens, Præscientiæ usum tenuit; cumque dixerit: *Præscientia de alieno subsistit actu*, hoc fixit principium: *Nisi præscientia exploraverit, prædestinatio nil decernit. Velle & nolle sicut ad malam, ita etiam ad bonam partem hominis arbitrio*, inquit, *fuisse commissum*. Hinc illam Apostoli locutionem: *Miserebor cui voluero, & misericordiam præstabo cui miserebor*, intelligit cap. 15. dependenter a meritorum prævisione. — *Miserebor cui voluero — idest, quem justum esse cognovero, cuius promptam fidem videro, quem præceptis meis obedire perspexero, quem meam facere probavero voluntatem*. Hinc propositum illud negat, & immobile decretum Dei, quo certus hominum numerus designatur ad gloriam, alii autem ordinantur ad poenam, cum Augustini sensum impugnans, qui dicit, unum ad mortem præordinatum esse, alterum ad vitam prædestinatum. Si ergo, concludit, *si ergo unus ad vitam, alter ad perditionem, ut asserunt deputatus est, sicut quidam Sanctorum dixit, non judicandi nascimur, sed judicati*. Apostolica testimonia, quæ communi SS. Patrum calculo de electione ad gloriam, aut reprobatione interpretantur, ita expo-

Lib. 2. de gratia & lib. 1. cap. 3.

Lib. 1. cap. 15.

Lib. r. c. 4.

exponit. Ajunt, vas contumeliae in vas honoris transire non posse, eo quod dixerit Apostolus: An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Hoc loco procedentes causas, quibus vel in honorem vel in contumeliam homo transeat conclusa locutione suppressit. Nam cum homo per gratiam esse coeperit vas honoris, invigilandum est, ut acceptus honor divina cooperatione servetur, ne adquisitus homo postmodum in vas contumeliae, culpa existente, vertatur. Quod autem dicunt, ab ineunte aetate praefinitum in melius non posse mutari deteriore hominis statum; hoc illic futurum creditur post vitae hujus excessum, ubi jam nec emendatio, nec mutatio erit apud inferos. Nullum ergo agnoscit immobile decretum, quo sua unicuique fors attribuat. Quapropter ut in homine stante futurum lapsus, ita in prostrato ac jacente resurrectionem viribus concedit arbitrii, ostenditque, statum hominis in diversa, non pro constitutione Dei, sed pro arbitrii libertate posse versari.

451. Juxta Semipelagianorum placita id quoque totum est, quod de gratia dogmatizavit Faustus. Querit enim cap. 7. quomodo intelligendum sit: Gratia salvi facti estis per fidem; & hoc non ex vobis; Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur. Justum, ait, eum & ex fide vivere asseruit (Paulus), quia ei fidem & justitiam querenti contulisse se meminit. Atque illud ad Hebraeos explicans -- Credere autem oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. -- Quam bene, subdit, & Domini officium conjunxit & famuli, dicendo: Et inquirentibus se remunerator sit. Sicut enim ad Deum largitio remunerandi; ita ad hominem devotio respicit inquirendi, Denique fidem expectat a parvulis, scilicet nondum justificatis; opera etiam cum fide a confirmatis requirit; ita tamen, ut credulitatis affectum proficientibus augeat, & laborantibus adjutor quotidianus assistat. Pressius hoc confirmat capite 10. considerans, quod sicut dextram in omni homine formavit Deus, sed & in hominis potestate posuit, ut eam, quo vellet, extenderet, & ad diversa conferret; pari modo sensum rationis, & arbitrium voluntatis in unamquamque animam inseruit, inspiravit, infudit; sed eam in manu consilii moderandam, & exercendam reliquit, ejusque officia juri hominis, dominioque commisit, ut si malum depravatus appeteret, in arbitrii libertate permissum sibi sciret, licere nesciret. Si autem bonum cuperet, actionem & perfectionem ejus a Conditore deposceret; ad mercedem vero illius officiosa devotio pertineret. Et ideo hominis formator, & rector bonae voluntatis homini deputavit usum, sibi reservavit effectum. Initium ergo in boni cupiditate locat; boni autem usum soli reservat arbitrio, Deoque perfectionem, & consummationem; in quo sensu subdit inferius, quod orantibus & vigilantibus misericordiae benignitate succuritur, quae utique pulsantibus magis ex devotione, quam ex praedestinatione defertur. Verum nonne dubium omne tollit, ubi de Filio prodigo loquitur? Sicuti sui criminis est, ait, quod longe pii parentis refugit oculos; ita sua est devotionis, quod per insitum sibi bonum deliberans, & adsurgens ad paternos resurgit amplexus. Devotio quae sit per insitum bonum, ab arbitrii libertate promanat. Rursus nonne Semipelagianorum dogma erat, gratiam Dei non esse speciale & personale donum, sed omnibus impertiri? Et hoc Faustus in ore habebat, non specialem esse circa credentes Dei munificentiam. Et apud Maxentium in responsione ad epist. Hormisdæ ait: Sed dicis, quia non manibus detur, sed donum sit personale credulitas, & illis tantum credere suppetat, quibus Deus specialiter donavit, ut crederent. Non ita est.

452. Hisce stantibus factum fuit, ut Fausti opuscula statim ac in lucem prodiret.

prodire, acriter fuerint impugnata, atque damnata a melioribus illius ævi Scriptoribus. Ea damnavit in Romana Synodo Gelasius Papa, de libris recipiendis agens, abjiciendisve; atque inter rejiciendos Fausti libros adnumeravit *opuscula Fausti Rejensis Galliarum apocrypha*. Idem tulit judicium Hormisdas de eisdem libris a Possessore Episcopo consultus. En Hormisdæ responsum. *Hi vero, quos vos de Fausti cujusdam Galli Antistitis dictis consuluisse literis indicastis, id sibi responsum habeant, neque illum recipi, neque quemquam, quos in auctoritatem Patrum non recipit examen catholice fidei, aut ecclesiasticæ discipline ambiguitatem*. Quid Africana Synodus Patrum in Sardinia exulum? Literas Maxentio Archimandritæ dederunt, dixeruntque memorati Fausti commenta veritati contraria, catholice fidei penitus inimica. Hinc Maxentius ipse in responsione ad Hormisdam Fausti libros declarat hereticos.

453. Neque tantillum elevatur Maxentii autoritas ab eo, quod inquit Suarez; Maxentium nempe censi inter Eutychianos Scythiæ monachos, & Hormisdæ epistolam impugnare sub prætextu, quod Hormisdæ epistola illa non sit, quam Hormisdæ esse, judicio Baronii, ignorare non poterat. Non, inquam, Maxentii auctoritatem, quoad rem nostram, hæc vel tantillum obnubilant. Præclarum siquidem habemus S. Fulgentii testimonium, qui Joannem Maxentium, ejusque Syncellitam Venerium ita alloquitur: *Deo gratias ago, sancti fratres Joannes Presbyter, & Veneri Diacone, cujus ope tales estis, ut pro gratia, qua salvamur, magno spiritu & fervore certetis*. Ne minem fore arbitror, qui vel somnians dicere queat, Fulgentium inter Eutychianos Monachos Scythiæ Maxentium censuisse. Ultraquamquod opus haud habet Maxentius ullo suffragio; neque enim, ut Norisius ait, ipse inibi argumenta quædam contra Faustum effingit, unde minus sinceræ, & fallaces ejusdem contra Faustum objectiones dici possint; sed per antithesim testimonia Sancti Augustini, & Fausti, hinc inde producit, ut cum in brevi, inquit Maxentius, collata ad invicem contraria sibi reperta fuerint, evidenter clareat, libros Fausti esse hereticos. Res ergo facti est, cui minime suffragatur denuntiatoris autoritas.

Lib. 1.
de verit.
præd. &
grat.

S C H O L I O N.

454. Prævenientem gratiam fateri videtur Faustus non solum capitæ 12. lib. 1., ubi ait: *Gratia, quæ pulsaverat peregrinantem, ipsa suscipit reverentem*; sed & cap. 7. verba non pauca congerens. Legentibus tamen statim occurrit, explicatque, quid gratiæ pulsantis nomine intelligat. Pelagianus enim ex toto hic se prodit, solam prædicationem & doctrinam, seu objecti propositionem pro ea gratia pulsante adoptans. *Quid est autem, inquit, attrahere, nisi predicare, nisi Scripturarum consolationibus excitare, increpationibus detertere, desideranda proponere, intentare metuenda, judicium comminari, premium polliceri*? Jure igitur meritoque scripsit Ado Viennensis in Chronico. *Faustus apud Regem Gallie Episcopus, Pelagianum dogma destruere conatus in errorem labitur*. Unde qui ejus sensus in hac parte catholicos prædicant, sicut Gennadius, omnino errant; quia ita liberum Christianum arbitrium docere conatur, ut illuminatio ejus, virtus, & salus non a Christo, sed a natura sit. Querimonias Sirmundi, quæ dolet, Faustum Semipelagianismi insinulari, accipit Norisius in Appendice cap. 11., & eruditione plena ostendit, nullam inuri Fausto injuriam, cum Semipelagianis addicitur.

Ann. 492.

PRO-

PROPOSITIO III.

Vincentius Lerinensis eadem fuligine tinctus.

455. Prob. I. ex ejusdem Commonitorio, ubi Augustinianæ doctrinæ adversum, & Semipelagianæ faventem apertissima se locutione demonstrat. *Jam Cap. 37. vero, inquit, illis, quæ sequuntur, promissionibus miro modo incautos homines hæretici decipere consueverunt. Audent polliceri, & docere, quod in Ecclesia sua, idest in communionis suæ conventiculo magna & specialis, ac plane personalis quadam sit Dei gratia, adeo ut sine ullo labore, sine ullo studio, sine ulla industria, etiamsi nec petant, nec querant, nec pulsant, quicumque illi ad numerum suum pertinent; tamen ita divinitus dispensentur, ut Angelicis evelti manibus, idest Angelicæ protectione servati numquam possint offendere ad lapidem pedem suum.* Incautos hic vocat, qui Augustinum auscultant: doctrinam Augustini colentes ceu hæreticos fugillat: eorum Ecclesiam communionis conventicula per contemptum vocat; gratiam non omnibus commune sed *personale* donum adpellari malo fert animo: hanc non dari nisi pulsantibus, quærentibus, conantibus, laborantibus, contendit; certumque hominum salvandorum præfinitum numerum veluti irridet. In quonam insigniores Semipelagianæ hæreseos characteres queunt reperiri?

456. Sed ut plura præteream, quæ contra Vincentium Lerinensem non ad præsumptionem tantum, sed ad evidentiam Norisius cumulat; argumenta sunt invictissima Prosperi *responsiones ad capitula objectionum Vincentianarum*. Asserta publicavit absurdissima capitulis illis Vincentius, quasi ab Augustini sectatoribus defensarentur; quod per calumniam factum videns Prosper, rejecit nervosis responsionibus in præfatione contra calumniantem Vincentium scribens: *Quidam Christianæ ac fraternæ charitatis obliti in tantum estimationem nostram quoquo modo student ledere, ut suam se evertere nocendi cupiditate non videant. Contextunt enim, & qualibus possunt sententiis comprehendunt ineptissima quarundam blasphemiarum prodigiosa mendacia, eaque ostendenda & ingerenda multis publice, privatimque circumferunt; asserentes talia in nostro esse sensu, qualia diabolico continentur indiculo.* Vincentio nostro deberi objectiones illas a Prospero repulsas, satis indicant tum quæ de Semipelagianismi studio jamdudum attuli, tum mira temporis convenientia. Objectiones enim illas refutavit Prosper, sedente adhuc Sixto Papa, inter annos 432. & 440. Non me latet quidem Baronium, aliosque eas tribuere Vincentio cuidam juniore, qui Gennadii familiaris fuit, & in Psalmos commentus est. Verum id ratio temporis non patitur. Vincentius enim iste vix ex ephebis excessisse potuerat, cum objectiones Vincentianæ in omnium manibus versatæ essent. Gennadio siquidem convixit, qui floruit sexaginta & amplius annis post Gallicanos illos de gratia tumultus, vivente Prospero, excitatos anno 426.

Contrariis occurritur.

457. Oppon. I. S. Augustini defensores non tantum non impugnavit Vincentius Lerinensis, sed magnopere laudavit *Commonitorii* cap. 43., ubi Cœlestini epistolam in Scriptorum Augustini defensionem datam ad Episcopos Galliarum adversus tanti Patris obtrectatores, bene admodum habuit. Etenim ostendit vetustatem novitati semper præferendam, sancti Pontificis suffragio

innixus, qui ea in epistola eandem veritatem inculcat dicens: *Desinat; si ita res est, incessere novitas vetustatem*. Juxta veritatem hanc ait Vincentius: *Sed & Sanctus Papa Cœlestinus pari modo, eademque sententia: ait enim in epistola, quam Gallorum Sacerdotibus misit, arguens eorum conniventiam, quod antiquam fidem silentio destituentes profanas novitates exurgere paterentur: Merito, inquit, causa nos respicit, si silentio foveamus errorem. Ergo corripiantur hujusmodi; non sit his liberum habere pro veritate sermonem. Si Semipelagianorum partes tenuisset, eas ita literas haud commendasset, quibus S. Pontifex Semipelagianos adeo perstringebat.*

Resp. cum distinctione. Illa Cœlestini sententia utitur Vincentius ad tollendam reapse novitatem vetustæ Patrum doctrinæ nocivam, nego; eadem sententia abutitur ad eos calumniandos ceu vetustatis violatores, qui vetustatem ipsam, quavis abjecta novitate, colunt, concedo. Nemo profecto est, qui in hac sola per Vincentium laudata epistola consistens, eum a Semipelagianismo non absolvat. Verum si ultra progrediatur, patet illico, qua, quantaque arte suffragio illo Pontificis sibi blandiatur; Prosperum enim & Hilarium adnotare intelligit, qui ad Augustini doctrinæ laudem, Cœlestini literas Augustinum celebrantes Semipelagianis objectabant. Quid vero ad oblatas a Prospero, & Hilario Pontificis literas homines illi? Aiebant, a Pontifice Augustinum laudari in operibus longe ante exaratis; quippe in iis veram antiquorum Patrum doctrinam sectatur; opera vero posteriora, utpote quæ novitatem doctrinæ sapiunt, a Pontifice ea in epistola neutiquam considerari. Quod & ipse Prosper excandescens narrat inquiens: *Contra istam clarissimæ laudationis tubam, contra istam sacratissimi testimonii dignitatem audet quisquam malignæ interpretationis murmur emittere? & perspicuæ sincerissimæque sententiæ nubem obliquæ ambiguitatis obtendere? ut scilicet quia in epistola Papæ hujus librorum, pro quibus actum est, non expressus est titulus, hinc eos appareat non probatos, & istam in sanctum Augustinum laudationem pro anteriorum Scriptorum meritis fuisse collatam*. Hinc veluti novatores habebant Semipelagiani quoscumque opera Augustini etiam posteriora colentes. Quapropter Cœlestini sententia Vincentius abutitur, dum illud *desinat, si ita res est, incessere novitas vetustatem* Prospero & Hilario applicat, ut ex sequentibus satis indicare videtur. *Hic aliquis fortasse, inquit, addubitet, quinam sint illi, quos habere prohibeat liberum pro voluntate sermonem, vetustatis prædicatores, an novitatis inventores? ipse dicat, & dubitationem legentium ipse dissolvat*. Jam vero non alio quam proprio nomine Prosperum & Hilarium adpellat sua in epistola Cœlestinus: *Filii nostri præsentēs Prosper & Hilarius, quorum circa Deum sollicitudo laudanda est*. En quos dicit Pontifex; cumque eorum laudet circa Deum sollicitudinem, non nisi per insidiosam astutiam prætenditur a Vincentio, ut legentium dubitationem dissolvat. Ex illa namque laudatione nulla irrepere debet dubitatio, an filii illi sanctissimi liberum habeant pro veritate sermonem, an vetustatis prædicatores, vel novitatis inventores sint. Vincentius ergo est, qui zelo artificioso studet, ut Augustini discipulos illos sanctissimos reddat de novitate suspectos.

458. Oppon. 2. Vincentii doctrinam, & sanctitatem adeo celebrem, ejusque *Commonitorium* summa Ecclesiæ approbatione omnibus sæculis commendatum. Porro si Ecclesiæ pastori summo imposuisset, ut Augustinum ex defensore antiquæ fidei novatorem, ex catholico hæreticum ab ipso factum sibi persuaderet, admodum a sanctitate distaret, qui ab infimo vel humanæ probitatis gradu remotus esset. Ita aiebat olim Anonymus scrupulis agitatus in Norisium.

Resp.

Resp. scrupulos omnes ab imis eradicasse Norisium, nihilque sanctitati Lirinenſis noſtri eſſe detractum probaſſe, quamvis novam deſenſaverit opinionem in quaſtione nondum ab Eccleſia tunc temporis definita. Quapropter Semipelagianis accenſere non dubitarunt Vincentium Garnerius, Claudius Fraſſen, Joſeph Altemius, Benediſtini Patres, Ludovicus Thomaffinus, Baſilius Poncius, & Chriſtianus Lupus. Neque Cœleſtino impoſuit, quod Pontifex hic Auguſtinum faceret novatorem; immo ut vetuſtatis deſenſorem a Pontifice prædicatum Vincentius audiebat. Verum de prioribus, non poſterioribus libris, qui, ipſius judicio, novitatem ſcatebant, Cœleſtini laudationem intelligebat, male ſuſtinens Proſperum, & Hilarium eo Pontificis laudem extendere, ut hæc poſteriora itidem ſcripta Auguſtini de Prædeſt. SS., & dono Perſev. complecteretur: illa enim de prædeſtinatione tractant ante præviſa merita, a qua Sententia tamquam libertati inimica Semipelagiani auſugiebant, quamque novitatis inculcabant. Tota ergo criminatio erat in Proſperum, & Hilarium, ut Cœleſtini literas nimia amplitudine intelligentes: qua erronea perſuaſione deceptus, hæc literas in Proſperum, & Hilarium detorſit.

459. Nos minime præterit, *Commonitorium* mirifice commendari. Aſt breviter dico cum regio Lovanienſi Theologo Chriſtiano Lupo: *Aureum illud Vincentii pro fidei catholica antiquitate Commonitorium, ad inſtar canonum Antiochenorum, eſt male radicis, non malus per omnia fructus.*

P R O P O S I T I O IV.

Hilarius Arelatenſis inter Semipelagianos non temere connumeratur.

460. Prob. ex D. Proſpero, qui Auguſtino referens, quid de gratuita prædeſtinatione ſentirent Caſſiani ſectatores, ab eodem contra divinæ gratiæ hoſtes præſidium rogat; inde ſperans, non ſolum tenuitatem ſuam ſancti Doctoris diſputationibus roborandam, ſed etiam ipſos, quos meritis atque honoribus claros caligo iſtius opinionis obſcurat, defecatiſſimum lumen gratiæ recepturos; nam unum eorum præcipue auctoritatis, & ſpiritualium ſtudiorum virum ſanctum Hilarium Arelatenſem Episcopum, ſciat beatitudo tua admiratorem ſectatoremque in aliis omnibus tuæ eſſe doctrinæ, & de hoc, quod in querelam trahit, jampridem apud ſanctitatem tuam ſenſum ſuum per literas velle conferre. Sed quia utrum hoc facturum, aut quo ſine ſit facturum, incertum eſt &c. Hoc teſtimonium Proſperi adeo clarum eſt & decretorium, ut Hilarium Semipelagianis faventem libere declarent Noriſius, Natalis Alex., Pagius, Graveſonius, Tournelius, & Berti, qui grave adprobat, libratumque Noriſii de Hilario judicium. Et ſane Hilarius Arelatenſis Episcopus hic abſque verborum fuco pronuntiatur veluti ex iis unus, qui de gratuita Dei prædeſtinatione ad initium fidei conquerebantur; quod idem adnotatum habemus ab Hilario illo altero, qui de Maſſilienſium erroribus Auguſtinum certiore fecit: poſtquam enim de prædeſtinationis doctrina, quam S. D. inſinuaverat, eorum expoſuit querelas: *Sed plane, inquit, illud tacere non debeo, quod ſe dicant tuam ſanctitatem, hoc excepto, in dictis, & factis omnibus admirari.*

461. Auguſtinus Proſpero & Hilario relatoribus reſponſa fecit duobus libris de Prædeſt. SS., & de dono Perſev. inſcriptis, quæ reſponſa ſi conſulamus, compertum nobis eſt, eum, qui Auguſtinum ſectabatur in omnibus, iis exceptis ad doctrinam de perſeverantiæ dono, fideique initio ſpectanti-

Gar. diſſ. 1. c. 6. Fraſ. T. 1. Scot. Acad. traſtat. 2. diſput. 3. art. 2. Sect. 1. q. 1. Altem. diſſer. 9. n. 17. PP. Bened. T. 10. op. S. Auguſt. Ponc. 1. p. reſect. de aux. c. 4. Thom. diſſert. 3. in Synodos n. 30. Lupus T. 4. ad can. 22. Diſtat. Greg. 7. pag. 575. Ib. p. 758.

Epist. ad Aug. n. 9.

Nor. lib. 2. H. P. c. 2. Nat. T. 5. H. E. p. 32. Pag. ad ann. 445. num. 18. Grav. T. 2. H. p. 164. Tour. l. 1. de gratia pag. 92. Bert. de Theol. diſcip. l. 15. cap. 3. Epist. n. 9.

De dono
persev.
cap. 21.

bus, esse Hilarium Arelatensem Episcopum. Videant tamen, aiebat in sua responsione Augustinus, ii, quibus amantibus me ingratus esse non debeo, qui PRÆTER HOC, quod in quaestionem venit, omnia mea, sicut scribitis, se profitentur amplecti; videant, inquam, utrum in primi libri posterioribus partibus eorum duorum, quos mei Episcopatus initio, antequam Pelagiana hæresis appareret, ad Simplicianum Mediolanensem Episcopum scripsi, remanserit aliquid, quod vocetur in dubium, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, & utrum ibi non satis egerim, etiam initium fidei esse donum Dei; & utrum ex iis, quæ ibi dicta sunt, non consequenter eluceat, etsi non sit expressum, etiam usque in finem perseverantiam nonnisi ab eo donari, qui nos prædestinavit in suum regnum & gloriam Unde recolant, adversus hæresim Pelagianam jam ante aliquot annos ista dicta esse, atque conscripta, quæ nunc eis displicere, mirandum est. Hæc magni profecto momenti sunt, ut gravi libratoque judicio, Hilarium ex Lerinensi Monacho Episcopum Arelatensem Semipelagianæ Sectæ fuisse sectatorem, adseramus.

462. Excusat Bruno Neusser Hilarium Augustino acquiescentem in omnibus, excepta de prædestinatione sententia ad gloriam, quum huc usque difficilis visa fuerit maximis etiam Theologis. Quid mirum si tantundem visum fuerit & Hilario; præsertim cum de illa dubitaret, antequam Augustinus libros de prædestinatione Sanctorum edidisset, in quibus suam mentem de hac quaestione ut fufius, ita & clarius explanavit. Sed

De gratia
Chr. c. 47.

Nihil Hilario profunt, quæ Neusser habet. Non Theologis tantum, sed ipsi Augustino difficilis visa est prænotata quaestio. Quisquis enim rem mysterio plenam, & inscrutabilibus Dei judiciis subnixam agnoscit. Quid tamen? Ad fidei pertinet fundamenta, a quibus, utcumque captu difficillimis, recedere, fidei piaculum est. Nec juvat Hilarium non fuisse in hoc Augustini sectatorem, antequam libros de prædestinatione SS. Sanct. Doct. conscriberet. Id namque, quod in hisce libris tradidit, sui Episcopatus initio ad Simplicianum scribens, satis ita egit, ut nihil remansisse dicat, quod vocetur in dubium (n. 461.) Hinc miratur, ea displicere, quæ adversus hæresim Pelagianam jam ante aliquot annos dicta, atque conscripta sunt. Alia

Brunonis Neusser fundamenta concutiuntur.

De Script.
Eccl.

463. Primum est, Hilarium Arelatensem sancto Leoni Papæ parum fuisse acceptum. Constat, Bellarmino teste, ob nimiam superbiam a Pontifice reprehensus postea tamen resipuit, & multis virtutibus clarus sancto sine quievit. Sententiam contra Chelidonium ab Hilario latam Leo abrogavit, & Chelidonium restituit, Projectumque ab Hilario depositum in Sede confirmavit. Jam vero si vel minima laborasset Hilarius erroris suspitione, ut Leoni notissimus erat, ita prorsus, arrepta opportunitate, præsentique hujus disputationis occasione, hoc ipsum Leo indignatus illi exprobrasset, instigante maxime Prospero. Non omisissent etiam Hilarii accusatores, ac præsertim Chelidonius, & Projectus, hoc potissimum argumento accusationem suam illustrare, tanti scilicet ponderis adversus Episcopum, immo Semipelagianorum coryphæum. Ast de hoc argumento ne hilum quidem. Perperam igitur Semipelagianismi nota Hilario affigitur.

464. Resp. silentium Leonis Papæ, Chelidonii, & Projecti minus probare quam oporteat, ut horum omnium silentio testimonium Prosperi luculentissimum postponamus. Hilarium indignatus est Pontifex Leo, quod Chelidonius & Projectus Episcopos Sedi Arelatensi nequaquam subjectos deposuisset.

set, aliaque contra juris formam, Ecclesiarumque consuetudinem perpetrasset. Hinc cum de jurisdictione, non de dogmate foret quaestio, & de sententia in ipsos nimis praecipitanter data Episcopi reclamassent; non de Hilarii doctrina erat agendum, sed de illegitima Episcoporum depositione. Quod si velit Neusser improbabile Pontificis silentium nec Pontificis zelum pati, quod incorrecta discederet doctrina in Episcopo erronea, quamvis non occasione doctrinae, sed per motas a Projecto Romae querelas Hilarius Romam appulerit; dicam, illius disceptationis occasione nihil de doctrina Hilario Pontificem exprobrasse, quia tunc temporis errorem fortasse jam abdicaverat, ut conjecturae non leves suffragantur. In primis epistola Prosperi ad Augustinum, quae Hilarium Semipelagianis adhaerentem ait, constat data anno Chr. 428., vel 429. ineunte: disceptationes vero Hilarium inter & Leonem in causa Chelidonii & Projecti Episcoporum, gestae sunt paullo supra ad ann. 440., medio autem hoc tempore poterat Hilarius errorem suum novisse vel diligentiori studio & labore, vel, quod ex Prospero facturus erat, sensum suum apud Augustinum conferendo. Quis porro aequae dubitabit, virum spiritualium studiorum, cujusmodi adpellat Prosper, errorem, veritate semel agnita, non deposuisse? Quae, quantaque fuerit emendatio sua, ubi male gesta cognovit Romae apud Leonem, notissimum est. Par igitur iudicium pronunciemus de doctrinae suae acquisita per cognitam veritatem sinceritate. Insuper (quod plusquam conjecturae locum tenet) in scriptis Hilarii hodiernum extantibus legimus in divinae gratiae commendationem, quae ab homine Semipelagianorum vinculis adhuc irretito scripta esse nequeunt. *Utile est*, inquit, *laudare defunctum, ut ad largitorem gratiae Deum tota laus referatur*: ita ille in sermone de Sancto Honorato decessore suo; ipsumque Honoratum alloquens: *In corde*, ait, *horum omnium* (donorum, & gratiarum) *Fons Christus habitavit, cui semper omne conversationis bonum adscripsisti; illud assidue tibi, ac tuis ingerens: Quid habes quod non accepisti? quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quo certe Apostoli testimonio & Augustinus se ab errore Semipelagianorum revocatum testatur. Ergo quemadmodum in Hilario non temere judicamus errorem, ita ejus resipiscentiam non temere pronunciamus; eo vel maxime, quod cum Honorati laudes protulerit Hilarius post scriptam a Prospero epistolam, potuerat Augustinum commode consulere, eumque sectari in iis, quae antea in querelam trahebat.

465. Secundum Neusserii fundamentum est non semel inculcatum, quod Hilarii Semipelagianismus duorum duntaxat heterodoxorum, Vossii nimirum, atque Usserii suspicione potius, quam assertionem fretus sit. Mirum, inquit, ac novum mihi accidit, quod sanctissimus ille Antistes, quem tota suspexit antiquitas, quem antiqui Scriptores summo opere laudarunt, magnus Honoratus praeter ceteris dilexit, Eucherius suspexit, Sidonius celebravit, populi solenni, & publico cultu coluerunt, duorum haereticorum futili, atque inani conjectura in haereticorum album referatur.

Resp. Hoc dicendi stylo Neusser exclamat, non ratiocinatur. Quamvis Vossii, & Usserii testimonio duntaxat uteremur, quid inde? Binis illis eruditissimis heterodoxis Scriptoribus minus perspecti fortassis erant Semipelagianae haereseos characteres? Usserius a P. Ricciolo sane vocatur *vir ecclesiasticae antiquitatis scientissimus*. Quia heterodoxi legere haud poterant, quod de Arelateni Episcopo Hilario scripsere Prosper & Augustinus? Haec potius futilia, atque inania dicenda sunt. Non Vossii, non Usserii; sed Prosperi & Augustini testificatione gratulamur, cui praeter duos illos acquiescunt plenissime Theophilus Raynaudus, Thomassinus, Lucas Holstenius, Sirmundus, Gabriel de He-

Apud Bol-
land. die
16. Januar.
P. 17. n. 3.
edit. Ve-
net.
Ib. p. 23.
num. 37.

Lib. 1.
Chronol.
reform.
cap. 20.

Theoph.
in apolog.

pro Vale-
riano Cem-
clensi c. 4.
Thomaf.
dissert. 13.
in Syn.
Sirm. in
notis ad
epist. Cœ-
lest. ad E-
pisc. Gal.
Hen. in
volum. pro
Scient.

med. sect.
28. n. 184.

Lup. in
opusculo

posth. pag.

456. Mo-

gui. p. 2.

conf. fa-

bulæ Præ-

dest. c. 11.

pag. 650.

Natal. H.

E. sect. 5.

cap. 3. §. 6.

Graves. H.

E. tom. 2.

pag. 65.

Die 5. Maji

pag. 42.

n. 37.

de Henao, Christianus Lupus, Gilbertus Maguinus, Natalis Alexander, Hyacinthus Graveson, aliique. Eo deinde Scriptorum catalogo, qui laudibus Hilarii cumularunt, panegyrim agit Neusser. Cur autem iis, qui de Hilario scripserunt, S. Leonem Papam adnumerare pertimuit? In male gestis contra Chelidonium, & Projectum acriter reprehendit Hilarius Pontifex data ad Episcopos Viennenses epistola. Resipuit nihilominus, sancte vixit, sanctoque sine quievit. Ast non una vice protestati sumus, falsitatem doctrinæ, Ecclesiæ definitionibus nondum prolatis, illustrium virorum sanctitati nequaquam officere. Cetera, quæ Neusser colligit, inutiles querimonix sunt a quovis cordato viro parvipendendæ, quas videsis in Prodro-mo velitari *contra discipulos Pseudo-Augustini Iprensis partis 2. cap. 4.*

SCHOLIION.

466. Agitationibus Brunonis Neusser totum se dedit Franciscus Macedo percelebris non semel laudatus Minorita Theologus. Hilarius Arelatensem a Semipelagianismo vindicat, autumans Hilarium hunc authorem revera esse epistolæ contra Massilienses Augustino datæ. Hac intine captus persuasione in commentatione Historico-polemica pro S. Vincentio Lirinensi Semipelagianismi insimulato, conjecturis variis per ingenium excogitatis nititur verosimile reddere, S. Hilarium Arelatensem primum a Sancto Honorato eruditum in Gallia, postea juvenem adhuc navigasse in Africam, ibique Augustinum audivisse: deinde pene certum facit, prædictas ad Augustinum epistolas eum dedisse privatam adhuc vitam agentem; ideoque ex epistola Prosperi, ubi hic ejus mentionem facit, abolendum censet titulum Episcopi. Hæc Macedi intentio, quam exponit Henschenius. Verum ut quæ de Hilario hæctenus disputavimus, plenius absolvantur, sit subsequens

A P P E N D I X

De Hilario Prosperi Socio in S. Augustini defensione.

467. Tres ab uno Hilario datæ ad Augustinum constant epistolæ. Prima inter Augustinianas est numero octogesima octava, quam ex Africa reversus, ubi Augustino convixerat, Augustini familiaribus de Syracusano portu Hipponem remeantibus consignarat, rogans, ut dignaretur imperitiam suam *informare de eo, quod quidam Christiani apud Syracusas exponebant, dicentes posse hominem esse sine peccato, & mandata Dei facile custodire, si velit; infantem morte preventum non posse perire merito, quoniam sine peccato nascitur, & alia, quæ Pelagianorum deliramenta erant.* Post hæc Gallias petiit; multosque audivit Massiliæ, & alibi obmurmurantes, & malo animo habentes, quæ de Sanctorum prædestinatione Augustinus docuerat. Hinc alterius conscribendæ epistolæ occasionem arripuit, ut Augustinum de auditis certiores faceret; atque hæc est, quam desideramus, quæque non extat; sed extitisse colligimus ex ea, quæ libris de prædestinatione Sanctorum, & dono Perseverantiæ inter S. Doctoris opera præfigi solet. *Nec mireris, ait, quod aliter, vel aliqua in hac epistola addidi, quantum puto, quæ in SUPERIORE non dixeram:* in hac autem tertia aliqua mutat, addit aliqua prout illorum Semipelagianorum sensa intimius agnoverat. Uni ergo Hilario hæc tres epistolæ adscribendæ sunt. Utrum porro Arelatensi Episcopo, dissidium est inter Criticos, nosque declaramus, quod

Hila-

Hilarins, Augustino de Massiliensium erroribus scribens, alter est ab Hilario Arelatensi Episcopo.

468. Prob. Quæ de Hilario ad Augustinum de Semipelagianis scribente feruntur, Hilario Arelatensi Episcopo coaptari nullo modo queunt: ergo epistolarum ad Augustinum author non est Arelatensis Episcopus.

Prob. ant. Scriptor epistolarum fuit Augustini in Africa discipulus; scribit enim: *Nolo autem, sanctitas tua sic me arbitretur hac scribere, quasi de iis, quæ nunc edidisti, ego dubitem: sufficiat mihi pœna mea, quod a præsentia tua deliciis exulatus, ubi salubribus tuis uberibus nutritus, non solum absentia tua crucior, verum etiam pervicacia quorundam, qui non tantum manifesta respuunt, sed etiam non intellecta reprehendunt.* Hæc ne somniari quidem possunt de Episcopo Arelatensi, qui non Augustini, sed Honorati in vita Monastica discipulus fuit, unaque cum Honorato vixit in eremo a primis adolescentiæ annis; proindeque Africam nunquam vidit. Tacuissetne hunc Hilarii discipulum alter Honoratus Episcopus Massiliensis, qui vitam Hilarii diligentissime scripsit, & panegyricam potius orationem, quam historicam narrationem contexit? Cujus magisterio se dicaverit, Hilarius ipse testatur in sermone S. Honorati Arelatensibus habito. *Venit, Honoratus primum Abbas, deinde Arelatensis Antistes, venit, meque in illis jam annis nimis amicum saeculo, & contumacem Deo, ut seductor, & verax ad amorem Christi blanda manu tentat.*

469. Audiamus insuper in utroque Hilario circa eandem Augustini sententiam opinandi modos plane diversos. Ait enim Scriptor: *Nolo, sanctitas tua sic me arbitretur hac scribere, quasi de iis, quæ nunc edidisti, ego dubitem.* De Episcopo inquit Prosper, quod Augustini de prædestinatione sententiam in querelam trahit. Scriptor Prosperum rogavit, ut fusiori calamo Semipelagianorum murmur Augustino scriberet, timens ne aliqua, narrando, præteriret, vel minus digne referret: *Quia urgente perlatore, timui, ne vel non omnia, vel hæc ipsa minus digne, conscius mearum virium, possem dirigere: egi cum viro cum moribus, tum eloquio & studio claro, ut quanta posset collecta suis literis intimaret, quas conjunctas his destinare curavi: est enim talis, qui etiam præter hanc necessitatem dignus tua notitia judicetur.* Episcopus autem Prosperum non rogavit, ut scriberet; sed Prospero suum patefecit scribendi propositum. *Hilarium, inquit ad Augustinum Prosper, Hilarium Arelatensem Episcopum, sciat Beatitudo tua, jampridem apud sanctitatem tuam sensum suum per literas velle conferre.* Hic de Augustini sententia dubitans, ipsi scribere destinavit; ille de eadem nihil ambigens, sollicitus duntaxat fuit, ut ea aliis probaretur.

470. Sed rem nostram in eo lumine collocabimus, semel constituto, Hilarium, qui literas Augustino dedit, non Episcopum, sed laicum fuisse; quod validissimæ indicant conjecturæ. Hilarium hunc primum audio Augustinum Patris nomine adpellantem. *Hæc mi Pater per me deferre maluissim;* & Augustinum vicissim Prospero & Hilario respondentem, eosque vocantem Filiorum nomine. *Vestrum studium, fraternamque dilectionem, filii charissimi, Prosper & Hilari tantum amo, quantum non possum dicere.* Verum, si Hilarius noster Arelatensis fuisset Episcopus, Augustinum non patrem, sed fratrem dixisset, & vicissim non filium, sed fratrem Augustinus respondens nominasset. Cœlestinum quoque habemus sua in epistola ad Episcopos Galliarum, qui

Prosperi

Num. 9.

Prosperi & Hilarii sollicitudinem laudat, Prosperum Hilario præponens: *Filii nostri præsentēs, Prosper & Hilarius, quorum circa Deum nostrum sollicitudo laudanda est.* Indecore autem a Coelestino factum foret, si Prosperum sane laicum Hilario Episcopo præposuisset. Quid plura? non se laicum satis indicat Hilarius epistolarum scriptor, simulque alterum Arelatensem signat Episcopum? *Sunt ex parte tales personæ, ut his consuetudine Ecclesiastica laicos summam reverentiam necesse sit exhibere. Quod quidem ita curavimus, Deo juvante, servare, ut, cum opus sit, non taceremus quæ ad questionis hujus assertionem exiguitas nostrarum virium suggerebat:* quod & Prosper protestatus est, quum Augustino scripsit, se parem non esse authoritati adversariorum, a quibus multum & vitæ meritis, & summo Sacerdotii honore superatur (n. 426.) Illud denique observandum est, quo postremum literæ periodum claudit hic Hilarius: *Sciat, inquit, Sanctitas tua, fratrem meum, cujus maxime causa hic discessimus &c.* negotiorum temporalium causa jam multo ante fuerat in Africa profectus, ibique Augustini fuit auditor; & fratris sui, qui cum illuc miserat, negotia egit. Hic autem viro ne Episcopo, an laico conveniunt? Accedit, Hilarium hunc habuisse fratrem; alteri vero Arelatensi non fratrem, sed unam constat fuisse sororem nomine Pimeniolam, Lupo postea Trecensi Episcopo nuptam.

471. Vidit hæc omnia Franciscus Macedo; ideoque ex epistola Prosperi, ubi Hilarii Arelatensis mentio fit, abolendum censet titulum *Episcopi*, quem postmodum consecutus est. Episcopi titulo semel ablato, suadere studet, loqui Prosperum de Hilario illo, qui ipsum rogavit, ut Augustino scriberet, qui Prosperi literas una cum suis in Africam direxit, quique postea Arelate fuit Episcopus. Rem sic tentat. Primo hæsitavit Hilarius in Augustini de gratuita prædestinatione sententia, suamque hæsitationem Prospero communicavit cum proposito scribendi Augustino magistro suo. Scripsit fortasse, acceptoque responso, Augustini sententiæ acquievit. Hoc ignorans Prosper, epistolam scripsit suam; quod cum Hilarius nesciret, Prosperum adhortabatur, ut scriberet, epistolæque dirigendæ occasionem offerebat. Ex epistolis ergo ab utroque, utroque nesciente, datis factum est, ut in illa Prosperi ambigua remanserit de Hilario sententia. Macedi ingeniosa quidem, sed vero absimilis meditatio!

472. In primis injuste semper censebit Macedo, ex epistola Prosperi abolendum Episcopi titulum, donec titulum hunc non ostendat, quomodo, & a quo intrusum; ceteroquin ab unoquoque autographo expungi ea possent, quæ propriis non favent opinionibus. Insuper improbable prorsus est Hilarium suas Prospero communicasse hæsitationes, suum Augustino scribendi propositum, responsaque ab Augustino accepisse, quibus factum sit, ut in ejus sententiam iverit; quin Hilarius cum eodem amico Prospero responsa contulerit, deque suo in Augustini sententia consensu certiore fecerit. Nec amicitie fœdus, nec tanti negotii serietas adeo clanculum operari patiebatur.

473. Sed hæc omnia missa facio, evidenter ostensurus, & Arelatensem Hilarium, quo tempore scripsit Prosper, fuisse Episcopum, & alterum ad magni Sacerdotii dignitatem numquam fuisse evectum, ideoque non unus solus retinendus erit Hilarius, Prosperi in defendendo Augustino socius, idemque postea Episcopus Arelatensis; nec Episcopi titulus ex epistola Prosperi abradendus. Indubia res est, Honoratum Hilarii decessorem, ut habet Prosper in Chronico, vixisse Episcopum anno 426. exeunte, *emensoque biennio*, inquit Honoratus Massiliensis in vita S. Hilarii, *ex vite istius cursu* vocatus est. Anno igitur 428. exeunte moritur: ipsoque mortuo, illico sufficitur a populo Hila-

Apud Sur.
die 5. Maji
cap. 3.

Hilarius, qui Honorato morienti aderat. Quapropter anno 429. Arelatensem Hilarium habemus Episcopum. Quum vero eodem hoc anno datae fuerint ad Augustinum literae, in quibus & Hilarius Arelatensis dicitur a Prospero Episcopus, & laicus indicatur alter (n. 470.); cur Prosperi literis Episcopi tollemus titulum, unoque Hilario contenti erimus? Ni duos distinguamus Hilarios, quorum unus ex Episcoporum, alterque ex laicorum ordine fuerit; sed unum eundemque velimus, qui ex laico factus sit Arelate Episcopus; jam nullum habebimus Episcopum. Hilarius siquidem author epistolae ad Augustinum, quique episcopatum postea conscendisse contenditur, laicus ubique commonstratur, & tamquam laicus a Coelestino postponitur Prospero in epistola ad Galliae Episcopos, anno scilicet 432., Augustino ad Superos jam vocato: cum ramen Arelatensis fuerit ante Augustini obitum ordinatus. Ergo ab Arelatensi distinguendus est Hilarius noster.

474. Conjectationem suam nititur Macedo instaurare ex Eucherio notans, Hilarium anno 429., quo suam Prosper scripsit epistolam, in Lerinensi eremo adhuc detineri ut Concellitam, Episcopatus dignitatem nondum consecutum. *Hilarius*, inquit Eucherius, *nuper, & in Italia nunc Antistes Petronius*, *ambo ex illa plenissima, ut ajunt, mundanae potestatis sede, unus in religionis, alter in Sacerdotii nomen ascendit.* Igitur paullo ante quam Petronius Antistes Bononiensis fieret, Hilarius in religionem ascenderat. Petronius autem, teste Sigonio, Bononiae electus est Episcopus anno 430. Ergo anno, quo Prosper dedit Augustino literas, magni Sacerdotii dignitate nondum decorabatur. Epist. ad Valerian.

475. Verum nihil praesidii sibi affert Macedo ex Eucherii verbis, quae; ut Norisius observat, Baronium quoque in errorem adduxerunt. Eucherius enim utriusque episcopatum, Hilarii nempe & Petronii, indicat enuntians, quod Hilarius, qui pronus ad quosvis honoris gradus spes ingentes pro Christo dimiserat, nomenque monasticae militiae dederat, *nuper* Arelatensis Antistes fuerat electus; & *nunc* factus in Italia Episcopus Petronius, qui, saecularibus dignitatibus abjectis, initiatus jam erat Sacerdos. Hinc si Petronius episcopatum ascendit anno 430., bene scribit Eucherius Hilarium *nuper* Arelate Episcopum, quum Episcopus ordinatus revera fuerit anno 429.

476. Hilarium Prosperi collegam ex laico Episcopum crediderunt operum S. Augustini collectores: quia *Hilarii Arelatensis* titulum in MSS. praeferebat epistola, cujus tituli gratia Episcopum indicari, Baronio, Myrao, Riveto, aliisque visum est. Sed titulus ille ad summum patriam, non dignitatem exprimit. Eversum ergo habemus firmitus illud, quod autument habere, fundamentum, ut Hilarium Arelatensem Episcopum a Semipelagiano errore vindicent: ostensum namque satis est, Hilarium hunc eum non esse, qui Augustini doctrinae amicissimus adversus Massilienses epistolam conscripsit.

P R O P O S I T I O V.

Gennadius circa Gratiam non fuit recte fidei.

477. Gennadium jam audivimus num. 440. male de Prospero sentientem, eumque accusantem veluti Cassiani famae demunctorum, dum Cassiani dogmata tamquam Ecclesiae salutaria laudat. Modo dignum observatu illud praconium est, quo Fausti libros in Semipelagianorum officina procusos exornat, eos adpellans *Opus egregium de Gratia Dei*. Et de Augustino cum loquitur, satis illi est, si Doctorem sanctissimum quavis haeresi reperiat exper- Ib. c. 38.

ibid.

tem; de cetero errasse illum, intrepide pronuntiat. *Catholicus permansit tamen; & error illius sermone multo, ut dixi, contractus lucta hostium exaggeratus, necdum heresis questionem dedit.* Igitur jure meritoque arguimus in Gennadio librum de viris illustribus, in quo, Bellarminus ait, *suspicionem non parvam reliquit suae non rectae fidei. Laudavit enim Cassianum & Faustum, qui Semipelagiani fuerunt, & S. Prosperum depresso, qui pro gratia Dei contra Pelagium fortissime dimicavit.* Quod si, quae de Hieronymo & Rufino scripta reliquit Gennadius, consulamus, eo magis suspecta redditur ejus fides. De Rufino Aquilejensi jam vidimus num. 195.; de eo tamen sic

Ib. c. 17.

ait: *Rufinus Aquilejensis Ecclesiae Presbyter non minima pars fuit Ecclesiae Doctorum.* Hinc sibi complacens in duabus Rufini contra Hieronymum in-
vectivis, Hieronymum carpit veluti oblocutorem, obtrectatorem, atque æmu-
lationis æstu percitum.

Ib. c. 17.

Prolog. 5.

c. 5. n. 35.

478. Ad hæc quid Franciscus Suarez, qui adversus communem Historico-
rum adsertionem de Gennadii Semipelagianismo dubitans, varia tentat, Gen-
nadium excusaturus? Eximium defensorem ea torquent, quæ de Cassiano, &
Fausto Gennadius scripsit. Hinc ne ex his Semipelagianis Gennadium addi-
cat, *fieri potuit, inquit, ut ea, quæ de Cassiano & Fausto scripsit, non per
errorem in doctrina, sed per ignorantiam facti dixerit; quia in bono sensu
illorum sententias, & loquendi modos interpretatus est.*

Verum pro arbitrio ista confinguntur. Notissimum est rescriptum illud,
quod Prosper & Hilarius a Cœlestino reportarant, malos Cassiani, & disci-
pulorum de Augustini doctrina sensus Pontifici deferentes. In eo rescripto
mandat Pontifex, hujusmodi calumniatoribus, de quibus dolet, esse resisten-
dum. Adversus Cassianum scripsit Prosper librum *contra Collatorem*, ubi
cap. 42. Cœlestini in Augustinum præconia narrat, eosque increpat, qui Pon-
tificis laudationem parvi facientes, audent *maligna interpretationis murmur
emittere.* Hæc Cassianum ignorasse, dicet nemo. Floruit enim eodem sæcu-
lo paullo post Prosperum: literas librosque omnes sedulo ita collegit, ut ca-
talogum de viris illustribus confecerit. Cassianus, de quo Cœlestinus, de
quo Prosper, de quo Gennadius ipse, Massiliensis erat. Massiliensis erat &
Gennadius. A vero igitur procul est, ignorasse quæ eodem tempore de suis
accolis evenerant, quæque ipsemet legisse testatur (n. 440.).

Ib. n. 34.

Suarezium lego hæsitantem; quia Sulpitium Severum Gennadius ait deceptum
a Pelagianis. *Qui enim fieri potest, ut Severum deceptum dixerit, sequendo
errorem, quem ipse approbat?* Ast quis Gennadium traduxit umquam veluti
Pelagianum? Semipelagianum dicimus: eratque perpetua Semipelagianorum
dos quædam Pelagianorum dogmata improbare. Quapropter haud mirum,
Sulpitium a Pelagianis deceptum adpellasse.

479. Gennadii fidem vindicare autumant alii ex eo, quod postremo de vi-
ris illustribus capite de se ipso dicat: *Et opus de fide mea misi ad B. Gela-
sium*, quod opus profecto non misisset, si Semipelagianus error in eo serpi-
set; non enim latebat Gennadium, Semipelagianos fuisse jam a Gelasio re-
probatos. Nil tamen in Gennadii favorem confecturi sunt, nisi ostenderint,
opus, quod ad Gelasium misit, hoc esse *de viris illustribus*, ex quo Genna-
dium uti Semipelagianum Historici communiter traducunt. Composuit adver-
sus Pelagium libros tres, qui inter opera deperdita indicantur; hosque ad Ge-
lasium misisse, probabile est. Verum, an hosce libros, aliosve Pontifici de-
derit, incertum est prorsus: Suarezio enim ipso notante, caput illud postre-
mum *de viris illustribus*, unde textus ille excerptus est, in eo libro, prout
habetur in fine primi tomii operum S. Hieronymi, desideratur.

480. Neque est quod glorientur, Gennadium in opere *de ecclesiasticis dog-* Cap. 56.
matibus sic alloqui: *Initium salutis nostræ, Deo miserante & inspirante,*
habere nos credimus. Incertus siquidem est illius operis author. Gennadii di-
 cunt VValfridus, Algerus, Sententiarum Magister, D. Thomas, & Platina. VValf. de
 Quædam in Belgio Bibliothecæ aut Fulgentio, aut Isidoro, aut Gregorio Pa- reb. eccl.
 pæ adscribunt, ut affirmat Vossius; Alcuinum faciunt authorem Trithemius, c. 20. Alg.
 & Joannes Balens. Sed quamvis opus illud Gennadio adjudicarem, non J. r. de
 adhuc constat de bona Gennadii fide; quum post ejus mortem ab aliena ma- Corp. &
 nu ex epistola Cœlestini Papæ ad Gallos, & Conciliorum Milevitani, Afri- Sang. Do-
 cani, & Arausicani 2. canonibus consarcinata, & intexta videantur nonnul- mini c. 22.
 la operis illius capita. Nec enim Gennadius ad Concilii Arausicani ann. 529. Mag. in 2.
 celebrati tempora pervenit; certumque est, ante annos 34. tractatum illum dist. 8. in
 scripsisse. edit. Lov.
 & MSS.
 Cod. Tho.
 quodl. 12.
 art. 11. &
 in Cat. ad
 c. 1. Match.
 Plat. in vi-
 ta Symma-
 chi. Trith.
 l. de Script.
 eccl. Bal.
 cent. 2.
 Script. Bri-
 tan.

§. III.

A Semipelagianismi nota vindicantur S. Joannes Chrysostomus,
& subtilis scholæ Princeps Scotus.

I.

481. Duo semper fuere hæreticorum agmina, qui humanam libertatem ex
 adversis partibus aggressi sunt, aliquibus eam plus æquo extollentibus, eam-
 que ad nihilum veluti redigentibus aliis. Hinc hæretici libertatis osores malo
 animo semper habuere Patres, qui libertatis jura facta recta tenebant, eos pro
 libertate tuenda modos excessisse increpantes. Ita sane Calvinus de Chryso-
 stomo singulariter queritur: *Græci, inquit, atque inter eos singulariter Chry-*
stomus, in extollenda humana voluntatis facultate, modum excefferunt. Il-
 li vero, qui plus virium, quam par erat, arbitrio dedere, iisdem Græcis Pa-
 tribus ceu eorum magistris gloriabantur: & Cassianus unus ex iis est, qui de
 Chrysostomo sapide agebat: *Ille me docuit, ac per hoc non tam hoc meum,*
quam illius esse creditur. Lib. 7. de
 Incarn.

II.

482. Ex hac calumniosa Cassiani gloriatione Molina, & Vasquez discipu-
 lus occasionem fortasse arripuere, Chrysostomi opera perscrutandi, eaque in
 Semipelagiano sensu secundum eorum phantasiam interpretandi. Certe de
 Chrysostomo ait Molina: *Patres antiquos, antiquaque Concilia legenti perspi-*
cuum erit, parum admodum lucis fuisse circa ea, quæ ad gratiam spectant,
parumque illa fuisse ante Augustinum disputata, & ante ortam Pelagii here-
sim: adeo ut Chrysostomus absque ulla sua culpa humano more lapsus fuerit
in aliquibus. Et Gabriel Vasquez, errasse Chrysostomum, toto studio non so-
 lum contendit, sed interpretationes, queis graviores Theologi Chrysostomum
 explicant, curat ex professo evertere. Immo Scholasticos nonnullos Semipela-
 gianis adnumerat, quos inter Scotum primo collocat: *Cum Cassiano, &*
Massiliensibus non pauci Scholastici reipsa conveniunt atque primum Sco-
tus. Chrysostomo ab allata injuria cum cordatioribus Theologis vindicato,
 subtilis Magistri assumam partes, Vasquezium literam Doctoris nostri minus
 recte assecutum commonstraturus.. In Con-
 cord. q. 14.
 artic. 13.
 pag. 86.
 Tom. 1.
 disp. 91.
 cap. 9.
 lb. c. 10.

PROPOSITIO I.

Doctrina S. Joannis Chrysostomi a quavis Semipelagianismi macula immunis est.

483. Prob. Nulla in Chrysostomo Semipelagianismi labes, si ejus doctrina ea sit, quæ ipsa Semipelagianorum dogmata evertat, veritatemque catholicam probet, atque tueatur: hujusmodi autem esse Chrysostomi doctrinam, sententiæ, quas sexcentis in locis habet, evincunt apertissime. Audiamus, ubi de muliere Chananæa verba facit. *Neque responso dignatur eam misericors, & clementissimus Deus, alioquin preces nostras semper præveniens.* Gratiam nostras non prævenire voluntates, primum erat dogma Semipelagianorum, quæ hic Chrysostomus voce clarissima contradicit. Sed clarius inquires: *Nonne manifestum est sua quemvis voluntate vel malitiam, vel virtutem eligere? Nam nisi ita esset: & natura nostra potestas insita esset, neque illos puniri, neque istos virtutum retributiones recipere oportebat; Verum quia in nostra voluntate totum POST GRATIAM DEI relictum est; ideo & peccantibus supplicia proposita sunt, & bene operantibus retributiones.* Si in nostra voluntate totum POST GRATIAM relictum est, priores partes, cui donantur? Arbitrio ne, an gratiæ? Gratiæ procul dubio, ut lucidissima veritate iterum docet, de vocatione scribens: *Quomodo vocatus es vocatione sancta, hoc est, sanctos effecit qui peccatores, & inimici eramus; & hoc non ex nobis, sed ex divino munere.* Bonæ voluntatis initia a nobis Semipelagiani asseverabant; hæc a vocatione, quæ sit ex Dei munere, Chrysostomus repetit. Quis ergo S. Patris fidem suspectam habebit? *Propensionem, inquit, voluntatis ipse nobis præbet, & operationem Deus vult nos secundum voluntatem suam vivere; si vero vult, agit nos ad hoc, ipse ISTUD OMNINO OPERATUR.* Ita ille ad Apostoli verba: *Deus est qui operatur in nobis velle & perficere.*

484. Ex Prospero, & Hilario edocemur, Massilienses a nobis voluisse boni operis cœptum, cujus merito gratia, qua cœptum opus perficitur, retribuere-
tur. Hinc in illud Pelagii dogma incidebant: *Gratiam secundum merita nostra dari.* Quoties vero hæresim hanc non increpat & propulsat? *Gratia Dei, scribit, semper in beneficiis priores sibi partes vindicat. Non enim nostris præcedentibus meritis hanc accepimus remunerationem, non solum quod boni facti sumus ex nihilo, sed quod facti & facienda didicerimus.* Non enim, repetit ad illa Joannis verba „Sicut ego dilexi vos“, *Non enim vestris præcedentibus meritis debitum persolvi; sed ego incepti.* Decretoria porro sunt ad fidem Chrysostomi vindicandam, quæ leguntur hom. 12. in 1. Corinth. cap. 4. *Igitur quod accepisti, habes: non enim merita tua hæc sunt, sed Dei gratia. Quamvis fidem adducas, a vocatione eam accepisti: quamvis peccatorum veniam, quamvis dona, quamvis doctrine sermonem, quamvis virtutes, omnia inde tibi provenerunt. Quid igitur habes, quæso, quod non acceptum habeas? Num ipse per te recte operatus es? Non sane; sed accepisti; & idcirco magni te facis propterea cohibearis oportet; non enim tuum id munus est, sed largientis.* Virulento nimis in Chrysostomum foret animo, qui Semipelagiani erroris eum insimularet, testimonium illud prædicantem, quo uno a Semipelagianismo revocatus fuit Augustinus; quo Semipelagianos adeo viriliter ipse divexavit; quoque in Semipelagianos anathema ejaculavit Arausica Synodus, ut Laurentius Berti probe animadvertit. Vide insuper pro Chrysostomo Norisium dissert. 4. in respons. ad Apen. §. 1. Petavium de Præd. l. 9. cap. 3.

n. 7. cap. 5. n. 3. L'Herminier de Gratia, Natalem Alex. H. E. sect. 4. c. 6.
art. 30. Salmanticenses disp. 3. dub. 6. §. 3.

Obiecta a Vasquezio solvuntur.

485. Objic. 1. Si Chrysostomus existimasset, gratiam Dei primas in operibus bonis obtinere partes, hoc idem sensisset Cassianus, quem Chrysostomus habuit in Oriente discipulum. At Cassianus a gratia docens minime praeveniri, Chrysostomum ut praeceptorem suum acclamabat (num. 481.): Ergo & Chrysostomus ita docuit.

Resp. miseram esse hanc Vasquezii consecutionem. Verum est, edoctum fuisse a Chrysostomo Cassianum; hoc autem sane probat, Cassianum debuisse tanti magistri erudimenta sectari, non sectatum revera fuisse. Si Vasquezii concludat ratio, nec Aristotelem audivit Plato; principia siquidem adoptavit Platonis Scholæ contraria adeo, atque adversa, ut Platonis merito appellabatur mulus: hic enim emuncto materno lacte, calcibus matrem petit, ut refert Alianus. Item praeceptores nullos habuisse Sadducæos, dicendum erit; quum Josepho teste, contra praeceptores suos continuo disputarent. Hæc vero ut nimis levia, minusque librate excogitata risu potius exsufflanda sunt, quam studiosa confutatione.

Lib. 4. varia historia.

486. Objic. 2. hom. 17. in Joann. super illa verba „ conversus autem Jesus „ ait: *Hinc admoneri possumus, Deum suis in nos beneficiis nostras non praevenire voluntates; sed a nobis incipiendum esse. Sed cum nos prompto paratoque animo ad suscipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert salutis occasiones.* Et hom. 12. in epist. ad Hebr. in expositione morali parum longe a principio inquit: *Oportet nos quoque eligere primum quæ bona sunt; & tunc ipse quæ sua sunt, introducit: Non antecedit nostras voluntates, ne le- datur arbitrium; cum autem nos elegerimus, multam tunc nobis affert auxilium.*

Antequam objectioni occurram, sagacissimam illam regulam præmitto, qua Theologi monent, Sanctorum Patrum sententias, quoties in eorum libris quidpiam durius effatum reperimus, benigna interpretatione esse emolliendas, dummodo ea non sit sententia, ut nulli probabili expositioni supersit locus. Ita Augustinus se gessit Juliano respondens Chrysostomi sententiam objectanti, qua originale peccatum negare in infantibus videbatur. *Itane, excandescens hæretico aiebat, ista verba S. Joannis Episcopi andes tamquam e contrario tot, taliumque sententiis collegarum ejus opponere, eumque ab illorum concordissima societate sejungere, & eis adversarium constituere? absit, absit hoc malum de tanto viro credere, aut dicere. Absit, inquam, ut Constantinopolitanus Joannes de baptismo parvulorum, eorumque a paterni chirographi liberatione per Christum, tot ac tantis Coepiscopis suis resistat.* Argumenta hic habemus reverentiæ illius, qua Sanctorum Patrum dicta excipienda sunt. Hinc uti laudandi, qui Patrum locutiones catholico dogmati conciliare satagunt; ita reprehendendi, qui corticem lambentes, in sententias trahere Patres pertentant, a quibus illi longe procul abierunt.

Lib. 1. contr. Jul. cap. 6.

487. Insuper tempora distinguamus oportet, quibus sancti Patres sua ediderunt opuscula: ratio namque temporis fecit, ut hoc, vel illo modo de hac, illave re loquerentur; liberius nempe tali nondum exorta hæresi; cautius vero, quum aliquod dogma hæretici contenderent. Jam vero scripsit Chrysostomus non adversus Pelagianos; quippe hujusmodi factionis viri adhuc non insurrexerant; sed adversus Manichæos, qui liberum negabant arbitrium, & qua-

&, quavis data occasione, impugnabant. Quapropter in eo totus incubuit, commendans arbitrii vires, parum in gratiæ necessitate tuenda sollicitus: hanc siquidem tunc contendebat nemo. *Quid igitur*, monitum est Augusti-
 De Præd. ni, opus est, ut eorum scrutemur opuscula, qui priusquam ista heresis orire-
 ss. c. 14. tur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum questione versa-
 ri; quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur? Unde factum
 est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum
 locis, & transeunter attingerent; immorarentur vero in eis, quæ adversus alios
 inimicos Ecclesiæ disputabant. Adnotata hæc volui, ut ratio hinc pateat, cur
 in Sanctorum Patrum libris quid durius prolatum aliquando offendamus. Ce-
 terum orthodoxa undequaque sunt eorum effata: & ad testimonia superius
 producta quod attinet;

488. Resp. ad primum: D. Chrysostomus ibi loquitur de prima vocatione,
 & prima bona voluntate nobis divinitus inspirata, nego; de præcipuis qui-
 busdam Dei beneficiis, prima vocatione, quæ nos præveniat, supposita, conc.
 Inquit igitur, Deum suis in beneficiis nostras non prævenire voluntates, sed
 a nobis incipiendum esse; quia de virtutum incremento, & de justitia per
 gratiam sanctificantem parva loquitur. Certum porro est, nos divina jam gra-
 tia præventos incipere illa bona opera, quibus majora beneficia, cujusmodi
 sunt augmentum gratiæ, incrementaque virtutum, consequamur. Quum enim,
 ordinarie loquendo, in nobis justitiam non immittat Deus, nisi promptis &
 paratis ad eam suscipiendam, necessum haud est, ut nos denuo præveniat;
 illa siquidem requisita in nobis dispositio ad justitiam suscipiendam, effectus
 gratiæ est, qua præventi jam sumus. Et sane de Andrea sermonem habet,
 qui præviæ vocationi libere obtemperans, de virtute in virtutem per gratiæ
 incrementum, quod promeruit, processit, & ad Apostolatus gloriam perve-
 nit. *Vocatio*, hæc sunt Chrysostomi sensa, & purgatio ipsa ex gratia sunt: ut
 Hom. 70. vero vocatus jam, & candida indutus veste se ipsum non maculet, ad diligen-
 in Matth. tiam quoque pertinet vocatorum. Nam non quia dignus, sed quia tibi gratia
 largita est, vocatus fuisti, oportebat, te vicissim pro gratia nonnihil reddere.

489. Testimonium secundo loco positum gratiæ prævenientis necessitatem
 non excludit; sed affirmat, gratiæ vocanti consentire nos primum debere,
 quo præstito consensu, justificationem in nobis Deus immittit. Et quamvis
 gratia sit, quæ nos prævenit, ut consentiamus; non quamlibet gratiam con-
 sensum prævenientem excludit inquires: non antecedit nostram voluntatem;
 sed illam tantummodo, quæ antecedit necessitando: quod satis exprimit per
 subsequencia verba: *Ne ledatur arbitrium*. Nos ergo primum eligimus; quia
 post præmoventem gratiam totum in nostra voluntate relictum est; quod Ma-
 nichæi negabant. Dictum Chrysostomi illustremus ex Chrysostomo Christi
 verba exponente: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui me misit, tra-
 xerit eum --- *Hic insurgunt Manichæi*, nihil nos ex nobis ipsis posse, hujus
 Hom. 45. particula testimonio contendentes. Sed plane nos posse quæ volumus, per hoc
 in Joann. ostenditur: inquit enim: Si quis venit ad eum, quid opus est, ut traha-
 tur? Verum hoc nostrum non tollit arbitrium, sed divino egere auxilio osten-
 dit: & non invitum, sed omni contententem conatu venire. Inde quo pacto
 trahat, ne quid sensibile de eo suspicarentur, his verbis prosequitur: Non
 quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est a Deo, hic vidit Patrem. Quo-
 modo trahat, hoc Propheta prædixerat, quod erunt omnes docibiles Dei. Vi-
 des fidei dignitatem, quod non ab hominibus, neque per hominem, sed per
 ipsum Deum ea imbuendi sunt. Chrysostomi ergo mens est, gratiam præve-
 nientem ita constituere, ut hæc electionem liberam nequaquam impediat.

490. Objic. 3. De Sancta Pelagia Virgine, & Martyre ait, Deum solum ipsius mentem, & cor excitasse, & confirmasse animum. *Hæc autem non sine causa Jesus faciebat; sed quoniam martyr ipsa illius auxilio se dignam antea præbuerat.* Hom. 31^a
de S. Pelag.

Resp. & hic Chrysostomum intelligere non de prima vocatione, quæ actus omnes præcedit, sed de gratiæ augmento, quo Pelagia martyrium invicte patiebatur, postquam dederat illi Deus, ut pateretur: *Divino vero subsidio, inquit, ac benevolentia factum est, ut hæc omnia ad eventum perlata sint.* Hæc sunt in Chrysostomo attente observanda: sæpissime enim de humana cooperatione loquitur, & de eo virtutum incremento, deque majoribus iis auxiliis, quæ a viris justis, & prævenienti gratiæ obsequentibus obtinentur. Hinc fatetur, quod *omnium Dominus de Abrahamo singularem habuerit curam: verum nisi primum & ipse quod suum erat, fecisset, non tanta a Domino obtinisset.* Ceterum in eo perpetuus est Constantinopolitanus Antistes, ut nihil boni nobis insit, nisi gratia præcedat, quæ bonum in nobis faciat. Plura in probatione collegimus, quæ coronidis loco expositionem addo verborum Apostoli ad Rom. Vide igitur bonitatem --- *Non dicit: vide igitur virtutem tuam, aut labores tuos; sed Dei bonitatem; ostendens, quod universum ex superna gratia sit factum, instituensque credentem, ut tremat; abusus quippe gratiæ Dei tremere facit.* Et infra de Deo ait: *Ipse perpetuo in beneficiis prior est.*

PROPOSITIO II.

In Scoto nihil, quod favere queat Semipelagianismo.

491. Prob. Quisquis docet, a gratia Dei nos præveniri, hanc independentem a meritorum prævisione conferri, Dei opus esse pœnitentiam fructuosam inspirare, neminemque ad gratiam se per naturæ vires posse disponere, is a dogmate Semipelagianorum longe profecto abest: hæc autem omnia Scotus docet: de peccatore enim morituro, & damnando ait, quod *adhuc non est finaliter peccator, sed potest esse non peccator, maxime dum est in via; quia potest Deus eum gratia sua prævenire.* Hypothetica hic phrase loquitur; quum instituta quæstio sit de hypothese, in qua quærit: utrum Deus possit facere aliter res, quam ab ipso ordinatum est fieri. Hoc tamen abunde sufficit, ut a Massiliensium errore Scotum recedere asseveremus. Si siquidem prævenientem gratiam tamquam libertati fatalem considerantes, ut repugnantem quoque excludebant. Nota Semipelagianismi erat meritorum prævisio veluti gratiæ conferendæ causa: hæresim autem hanc ipse propulsat. *Per hoc, inquit, quod aliquis prævidetur bene usurum accepto, non meretur accipere illud: tunc enim posset homo mereri primam gratiam; quia prævidetur a Deo dante eam, bene usurus ea; & tunc gratia non esset gratia, quia ex meritis, licet non positis in effectu, tamen prævisis.* Semipelagianorum errorem æque petit hoc alterum: *Licet quilibet sit filius iræ, cuilibet tamen dat primam gratiam sine meritis propriis.* Primam autem gratiam credulitatis merito eos concessisse jam vidimus. Ubinam porro pœnitentiæ inspirationem speciale Dei opus confessi sunt? Bonæ voluntatis initium quodlibet, sive inspirationem, piamque quamlibet affectionem Dei dona dicere formidabant: Verum Præceptor noster scripsit: *Cum opus sit non hominis, sed Dei fructuosa pœnitentia, inspirare potest eam quancumque vult sua misericordia.* Clariora denique habet in Report. q. 1. d. 23. §. ad quintum: *auxilia universalis ibi asserit*

In 1. d. 44.
§. advertendum.

In 2. d. 5.
q. 1. §. Præterea.

In 3. d. 20.
quæst. un.
§. Præterea videtur.

In 4. d. 20.
quæst. 1.
§. Primam pater.

asserit dari a Deo ex mera liberalitate, & præveniente misericordia independentem a dispositionibus per recipientis actus acquisitis. Hæc & uberiora tradit Scotus in 2. d. 9. q. 2. n. 14. Quodlib. 17. art. 1., in 1. d. 17. q. 2., & alibi sæpe. Ergo non nisi calumniose Semipelagianismi insinulatur.

Contraria diluuntur.

492. Oppon. 1. Actus humanus ad peccatum delendum requisitus, a Scoto dupliciter intelligitur; vel ut dispositio prævia, vel concomitans. *Primo modo sufficit actus informis; immo semper est informis; quia dispositio prævia ad peccati deletionem est semper sine gratia & charitate, a cujus sola inherencia & inclinatione ad actum dicitur actus formatus.... Peccator in peccatis existens.... potest ex naturalibus cum communi influentia considerare peccatum commissum ut offensivum Dei, & ut contra legem divinam, & ut aversivum a Deo, & ut impeditivum premii, & ut inductivum supplicii; & potest voluntas ipsum sub aliqua illarum rationum, vel sub multis illud peccatum sic consideratum detestari, & ille motus potest continuari, & incendi ante infusionem gratie.* Hæc sunt, quæ in Doctore nostro adnotarunt Vasquez, & Sotus, tamquam si ex hisce adstrueret ultimam dispositionem ad gratiam esse a nobis.

Resp. distinguens Scotus dispositionem ad delendum peccatum requisitam, eam partitur in *prævia*, & *concomitantem*, primamque vocat *informem*, alteram vero *formatam*. Unde autem *concomitans* dispositio actus formatus ab ipso dicitur? a charitate inherente, quæ gratiam habituales formaliter constituit: ergo ex ipsa Doctoris litera indubium est, quod, dum ait, sine gratia esse dispositionem *prævia*, sive *informem*, ab huiusmodi dispositione solam excludit charitatem inherenter, sive gratiam habituales, cum dispositio sit actus formatus; *quia habens secum charitatem, quæ est forma actus, ut hic loquimur.* Hoc totum a Subtilium Theologo theologice dictum est.

493. Immerito etiam censura notatur modus alter loquendi: *potest voluntas ex naturalibus cum influentia communi peccatum detestari*, quasi voluerit Doctor, poenitentiam haberi posse ex natura. Influentiæ siquidem generalis nomine ea dona complectitur per se necessaria ad detestandum peccatum ut oportet, in ordine ad justificationem; varia nimirum adiutoria gratiæ, quæ juxta legem providentiæ ab eo sancitam hominibus justificandis hoc vel illo modo, hoc vel illo tempore conferuntur: quam loquendi formulam ab Augustino mutuatus est, qui dicta explicans in expositione epistolæ ad Rom. inquit: *Ubi dixi, gratiam esse remissionem peccatorum, pacem vero reconciliationem Dei; ubicumque hoc dixi, non sic accipiendum est, ac si pax ipsa & reconciliatio non pertineat ad gratiam GENERALEM: sed quod specialiter nomine gratiæ remissionem significaverim peccatorum; sicut legem & specialiter dicimus, secundum quod dictum est, lex, & Propheta, & generaliter ut in ea sint & Propheta &c.* Quemadmodum ergo sub gratiæ generalis appellatione hic venit reconciliatio, aliaque dona diversa a peccatorum remissione; ita, quum ait Scotus, peccatum detestari posse *ex naturalibus cum influentia communi*, sufficientia auxilia, & alia virtutum dona comprehendit, quæ requiruntur, ut conversio perfecta esse queat, & debite, ut ipse inquit, circumstantionata. Absit de subtili Magistro aliter sentire, qui quod Pelagianum est, optime novit, & detestatus est. Probans enim, agentis esse formam id, quo agens meritorie agit: *Hoc, ait, quo meritorie agit, non potest esse pura natura; quia tunc ex solis naturalibus posset meritorie agere; quod videtur*

videtur error Pelagii. Igitur requiritur aliquid supernaturale: non fides, non spes: patet; quia manent in peccatore: ergo charitas.

494. Dices, Scotum velle in attritione durationem actus, quæ sit meritoria dispositio ad gratiam. Tunc in ultimo instanti, vel aliquo usque ad quod Deus determinavit attritionem debere durare ad hoc, ut sit meritum de congruo ad justificationem, confunditur gratia: ergo &c. Sed In 4. d. 14. q. 2. S. nec est certum.

Est meridiana luce clarius, hic iterum loqui de gratia habituali, sive sanctificante. Nulla, inquit, potest esse sufficientior dispositio ad istam justificationem, quam ista attritio perfecte circumstantiata in genere moris. Justificatio autem a gratia sanctificante est; immo ad objecta verba illico subdit: Et tunc simpliciter deletur peccatum. Peccatum vero non deletur, nisi per sanctificantis gratiæ infusionem, quæ non infunditur, nec animæ inhæret, nisi præsupposita jam, & collata actuali gratia. Hanc igitur supponit in attritione subtilis Magister, ut congrua sit attritio ad justificationem dispositio.

495. Oppon. 2. Ea doctrina Semipelagianismum sapit, quæ fidem docet haberi posse ex natura: hæc tradit doctrina Scoti, inquit enim: Potest igitur viator ex natura sua, audita & intellecta communi doctrina Ecclesiæ, firma credulitate assentiri his, quæ ipsa docet de fide & moribus: ergo &c. Quodl. q. 14. S. potest igitur.

Resp. ex ipsa producti testimonii litera palam est, ibi verba facere de fide acquisita, non infusa: paucis enim interjectis, aperte sic habet: De ista credulitate acquisita videtur accipi illud ad Rom. 10. Fides ex auditu, scilicet sanæ doctrinæ Christi, de qua subdit: Auditus autem per verbum Christi. De ista etiam potest accipi illud Augustini contra epistolam fundamenti: Ego Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ auctoritas compelleret --- Fidei porro acquisitæ conditio ea non est, quæ naturæ vires excedat; hæc siquidem experientiæ nititur, cui potest communiter subesse falsum, ut ipse subtilis Doctor paullo infra docet.

496. Dices: Sed ultra istam fidem acquisitam, prosequitur Scotus, habemus fidem infusam; & ad illam habendam licet possit homo ex naturalibus se disponere, non tamen ex natura intrinseca: Ergo ad fidem quoque infusam potest se homo aliquo pacto per vires naturæ disponere.

Resp. nego consequentiam: ea namque verba non tamen ex natura intrinseca Scoti mentem idonee satis explicant; nempe intelligenda haud est allocutio illa, quasi ex puris naturalibus possit homo dispositionem aliquam immediate producere, quæ ex natura rei ad fidem illam infusam dispositio sit; minime gentium; sed est sensus, quosdam actus Deum ordinasse, cujuscumque forent Prædicantis signa, veluti ad eandem fidem dispositiones; quos actus naturaliter attingere potest homo: vocem nimirum Prædicantis audire, vel signa conspiceret; eodem plane modo, quo ad gratiam sanctificantem ordinati sunt quidam actus ad ipsam disponentes; puta ablutionem cum verbis tres Personas exprimentibus in Baptismate, qui attingi naturaliter possunt, quin ad eam gratiam naturaliter se homo disponere dicatur. Ceterum Canon est in Scoti doctrina firmissimus, naturalem causam imparem prorsus esse ad dispositiones, quæ supernaturali formæ viam sternant. Non videtur, ita ille adversus Henricum docentem, posse superiorem Angelum dispositionem in inferiori causare, ad quam revelatio sequatur alicujus mere supernaturalis, non videtur, quod dispositio illa ad formam mere supernaturalem possit causari ab Angelo; quia licet ad formam immediate producibilem a Deo; tamen cooperante communi cursu naturæ, possit aliqua causa naturalis disponere; sicut de corpore organico respectu animæ intellectivæ: Ad formam tamen omnino supernaturalem, idest, non cooperante communi cursu na-

tura, quod dispositionem immediatam agens naturale possit producere, videtur inconueniens. Hæc sunt, quæ ad Scoti doctrinam a quavis Semipelagianismi censura vindicandam collegi, ne pro Augustini hostibus scripsisse videatur, qui Augustini doctrinæ cultor fuit amantissimus.

S. I V.

De Gratia necessitate ad initium fidei.

497. Vetæres Scholasticæ Theologiæ magistri quæstionem instituunt: utrum absque adiutorio gratiæ disponere se queat homo ad gratiam obtinendam; quod præstare solent pluribus jam absolutis quæstionibus in idem, mea ut fert opinio, pene recidentibus. Inquirunt enim, utrum naturæ viribus possit homo assentiri, ut oportet, mysteriis fidei; utrum absque gratia assensum fidei elicere secundum substantiam actus; utrum gratia ad affectum credendi necessaria sit; quæ, inquam, ni fallor, unum & idem sunt; dummodo de re, non de nomine disputetur. Quid enim sibi vult assensum præstare, ut oportet, mysteriis fidei, quam assensum elicere juxta suam speciem, & substantiam acceptum? credendique affectus, siue credendi voluntas, ut oportet, quid aliud est ab assensu præstito in specie, suæque substantia inspecto? Totum ergo absolvitur, semel constituto, ad cujuslibet voluntatis bonæ, fideique dispositionem in se ipso eliciendam, esse hominem ex sese prorsus imparum; adeo ut non perfectionem tantum, sed cuiusvis bonæ voluntatis initium donum gratiæ censeretur debeat; quod non ad scholastice tricandum, sed ad dogma fidei catholice tenendum, adversus Semipelagianos in præsentiarum præstabimus.

A N I M A D V E R S I O.

498. Semipelagiani per illud a Pelagianis longe abire autumabant, quod a gratia fidem volebant ipsi, quam ab arbitrii penu ortam Pelagiani affirmabant. Verum quum fidem a gratia donatam agnoscerent, merito initialis illius credulitatis, quæ, eorum sententia, arbitrii fructus esset; suum faciebant & ipsi Pelagianum illud dogma: *Gratiam secundum merita nostra dari*; Pelagique sectatores prodibant ipsi Pelagii ocores. Hinc Augustinus eos petit veluti pares cum Pelagianis gratiæ Christi inimicos, iisdemque Scripturis utitur, ut amborum propulset errores.

P R O P O S I T I O I.

Nequit homo naturæ viribus se ad gratiam disponere.

499. Prob. Agens ad dispositiones formæ parandas capax, formam ipsam producendi capax est; homo supernaturalem formam, cuiusmodi est gratia, producendi est incapax: ergo ad dispositiones itidem huic formæ parandas. Major sola rerum inductione clarescit; ignis namque in ligno ignis formam producens, eam quoque producit caloris intensiorem, quæ ad formam ignis dispositio sit; quod de naturali quovis agente est observatu facillimum. Minor ex sola terminorum perceptione probatur; quum doceant unanimiter Philosophi, inviolatam semper servari debere debitam proportionem potentiam inter & actum; Theologis hinc concludentibus, naturam omni elevatione vidua-

viduatam, nihil ad bonos actus supernaturales valere, nisi supernaturali aliquo adiutorio nupta sit. Vide D. Thomam 1. p. q. 76. art. 6. q. 112. art. 3. contr. gent. cap. 149. de verit. q. 74. art. 15. & ad Hebr. 12. lect. 3.

Confirmat Angelicus rationem hanc, considerans, materiam haud posse se ad formam disponere; sed ab agente dispositionem mutuari, ut formam induat; ipsa enim juxta metaphysicum sui conceptum ad instar potentiae receptivae se habet; disponere autem, quum sit dispositiones efficere, illius est proprium, quod in actu est. Jam vero, respectu gratiae recipiendae, se habet homo, ut materia respectu formae; quia ex naturalibus suis nullimode agere in gratiam possit: ergo nullimode ad gratiam se disponere.

500. Adversus hanc opponitur dispositio, quam ponit homo ad animae rationalis receptionem, quamvis haec a Deo solo creetur: ergo non implicat parari ab agente dispositiones ad formam, quamvis ad formam producendam impar omnino sit: cujus difficultatis solutionem ex Subtili Magistro paullo ante exhibuimus (n. 496.), id secernentes, quod *mere* & *omnino*, ut inquit Scotus, supernaturale est ab eo, quod non est huiusmodi: Plura enim supernaturalia habentur, quae non ex natura rei, sed ex ordinatione divina, & divinae voluntatis beneplacito praevas exigunt dispositiones juxta naturae cursum; ut de anima rationali, rebusque corporeis in Sacramentorum usu adnotavimus; pluraque alia sunt, quae *mere*, & *omnino* supernaturalia vocantur; ad haec quippe dispositionem nullam Deus ordinavit, qua posita & ipsa ponantur, cujusmodi est gratia, revelatio, & alia huiusce generis bene multa.

PROPOSITIO II.

Fidei, & cujusvis bonae voluntatis initium donum gratiae est.

501. Prob. iisdem Scripturae suffragiis, quibus munitus Hipponensis Antistes adversus Semipelagianos catholicum dogma patrocinator. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei --- Vobis donatum est pro Christo non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo --- Misericordiam consecutus sum a Domino, ut sim fidelis --- Deus tu conversus vivificabis nos --- Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est --- Plenissime sciens (Abraham), quia, quaecumque promisit Deus, potens est & facere --- Unicuique Deus divisit mensuram fidei --- Pax fratribus, & charitas cum fide a Deo Patre, & Domino Jesu Christo --- Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Sacra divini verbi documenta sunt haec, quae ad Semipelagianum errorem pene confodiendum Augustino dedere animos. Praestat nunc miram illam, invictamque ratiocinandi vim exscribere, qua hisce documentis instructus adversarios aggreditur.

„ 502. Prius itaque fidem, qua Christiani sumus, donum Dei esse debemus ostendere; si tamen diligentius id facere possumus, quod in voluminibus tot, tantisque jam fecimus. Sed nunc eis respondendum esse video, qui divina testimonia, quae de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo, tamquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis eo merito, quo coepit a nobis. Non ergo recedatur ab ea sententia, quam Pelagius ipse in Episcopali judicio Palaestino, sicut eadem gesta testantur, damnare compulsus est, *gratiam Dei secun-*

„ *dum merita nostra dari* ; si non pertinet ad Dei gratiam , quod credere
 „ coepimus ; sed illud potius , quod propter hoc nobis additur , ut plenius ,
 „ perfectiusque credamus : ac per hoc initium fidei nostræ priores damus
 „ Deo , ut retribuatur nobis , & supplementum ejus , & si quid aliud fide-
 „ ter poscimus . Sed contra hæc cur non potius audimus : *Quis prior dedit*
 „ *illi ; & retribuetur ei ? quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt*
 „ *omnia* . Et ipsum igitur initium fidei nostræ , ex quo nisi ex ipso est ? Ne-
 „ que enim hoc excepto ex ipso sunt cetera , sed ex ipso & per ipsum & in
 „ ipso sunt omnia . Quis autem dicat eum , qui jam coepit credere , ab illo
 „ in quem credidit , nihil mereri ? Unde fit , ut jam merenti cetera dicantur
 „ addi retributione divina , ac per hoc gratiam Dei secundum merita nostra da-
 „ ri . Quod objectum sibi Pelagius , ne damnaretur , ipse damnavit . Quis-
 „ quis igitur hanc damnabilem vult ex omni parte vitare sententiam , veraci-
 „ ter intelligat dictum , quod Apostolus ait : *Vobis donatum est pro Christo*
 „ *non solum ut credatis in eum , verum etiam ut patiamini pro eo* . Utrum-
 „ que enim ostendit Dei donum , quia utrumque dixit , esse donatum . Nec
 „ ait , ut plenius , & perfectius credatis in eum ; sed , ut credatis in eum .
 „ Nec se ipsum misericordiam consecutum dixit , ut fidelior , sed ut fidelis
 „ esset ; quia sciebat , non se initium fidei suæ priorem dedisse Deo , & re-
 „ tributum sibi ab illo ejus augmentum , sed ab eo se factum fidelem , a quo
 „ & Apostolus factus est . Nam scripta sunt etiam fidei ejus initia , suntque
 „ ecclesiastica celebri lectione notissima . Aversus quippe a fide , quam vasta-
 „ bat , eique vehementer adversus , repente est ad illam gratia potentiore con-
 „ versus : convertente illo , cui hoc ipsum facturo per Prophetam dictum est :
 „ *Tu convertens vivificabis nos* : ut non solum ex nolente fieret volens cre-
 „ dere ; verum etiam ex persecutore persecutionem in ejus fidei , quam perse-
 „ quebatur , defensione pateretur . Donatum quippe illi erat a Christo , non
 „ solum ut crederet in eum , verum etiam ut pateretur pro eo . Et ideo
 „ commendans istam gratiam , quæ non datur secundum aliqua merita , sed
 „ efficit omnia bona merita . *Non quia idonei sumus* , inquit , *cogitare ali-*
 „ *quid quasi ex nobismetipsis , sed sufficientia nostra ex Deo est* .

„ 503. Attendant hic , & verba ista perpendant , qui putant ex nobis esse
 „ fidei coeptum , & ex Deo esse fidei supplementum . Quis enim non videat ,
 „ prius esse cogitare quam credere ? Nullus quippe credit aliquid , nisi prius
 „ cogitaverit esse credendum . Quamvis enim raptim , quamvis celerrime cre-
 „ dendi voluntatem quædam cogitationes antevolent , moxque illa ita sequa-
 „ tur , ut quasi conjunctissima comitetur ; necesse est tamen , ut omnia , quæ
 „ creduntur , præveniente cogitatione credantur : quamquam & ipsum credere
 „ nihil aliud est , quam cum assensione cogitare . Non enim omnis , qui
 „ cogitat , credit ; cum ideo cogitent plerique , ne credant : sed cogitat
 „ omnis , qui credit , & credendo cogitat , & cogitando credit . Quod ergo
 „ pertinet ad religionem , atque pietatem , de qua loquebatur Apostolus ; si
 „ *non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis , sed sufficientia*
 „ *nostra ex Deo est* ; profecto non sumus idonei credere aliquid quasi ex no-
 „ bismetipsis , quod sine cogitatione non possumus , sed sufficientia nostra ,
 „ qua credere incipiamus , ex Deo est . Quocirca sicut nemo sibi sufficit ad
 „ incipiendum vel perficiendum quodcumque opus bonum , quod jam isti
 „ fratres , sicut vestra scripta indicant , verum esse consentiunt ; unde in omni
 „ opere bono & incipiendo & perficiendo sufficientia nostra ex Deo est : ita
 „ nemo sibi sufficit vel ad incipiendam , vel ad perficiendam fidem , sed suf-
 „ ficientia nostra ex Deo est : quoniam fides , si non cogitetur , nulla est ; &

„ non

non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Cavendum est, fratres dilecti a Deo, ne homo se extollat adversus Deum, cum se dicit facere, quod promisit Deus. Nonne fides gentium promissa est Abraham, & ille dans gloriam Deo plenissime credidit; Quoniam quod promisit, potens est & facere. Ipse ergo fidem gentium facit, qui potens est facere quod promisit. Porro si operatur Deus fidem nostram, miro modo agens in cordibus nostris ut credamus, numquid metuendum est, ne totum facere non possit: & ideo homo sibi primas ejus vindicat partes, ut novissimas ab illo accipere mereatur? Videte si aliud agitur isto modo, nisi ut gratia Dei secundum merita nostra detur quolibet modo, ac si gratia jam non sit gratia. Redditur namque hoc pacto debita, non donatur gratis; debetur enim credenti, ut a Domino ipsa fides augeatur, & sit merces fidei cœptæ, fides aucta: nec attenditur cum hoc dicitur, non secundum gratiam, sed secundum debitum istam mercedem credentibus imputari. Cur autem non totum tribuatur homini, ut qui sibi potuit instituere quod non habebat, ipse quod instituit augeat, omnino non video: nisi quia resisti non potest divinis manifestissimis testimoniis, quibus & fides, unde pietatis exordium sumitur, donum Dei esse monstratur: quale est illud, quod *unicuique Deus partitus est mensuram fidei*: & illud: *Pax fratribus & charitas cum fide a Deo Patre & Domino Jesu Christo*: & cetera talia. Nolens ergo his tam claris testimoniis repugnare, & tamen volens a se ipso sibi esse quod credit, quasi componit homo cum Deo, ut partem fidei sibi vendiceret, atque illi partem relinqueret; & quod est elatius, primam tollit ipse, sequentem dat illi; & in eo quod dicit esse amborum, priorem se facit, posteriorem Deum.

504. Non sic pius atque humilis doctor ille sapiebat, Cyprianum beatissimum loquor, qui dicit, *in nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit*. Quod ut ostenderet, adhibuit Apostolum testem dicentem: *Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quo præcipue testimonio etiam ipse convictus sum, cum similiter errarem, putans fidem, qua in Deum credimus, non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter & juste & pie vivamus in hoc seculo.

505. Aciem instaurat strenuus divinæ gratiæ defensor in libris contra duas epistolas Pelagianorum, armis iterum a Spiritu Sancto mutuatis. *Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos* --- *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum* --- *Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit*. Quæ S. Doctor arripiens ita ratiocinatur:

Vos autem in bono opere sic putatis adjuvari hominem gratia Dei, ut inexcitanda ejus ad ipsum bonum opus voluntate, nihil eam credatis operari: quod satis ipsa tua verba declarant. Cur enim non dixisti, hominem Dei gratia in bonum opus excitari, sicut dixisti, *in malum diaboli suggestionibus incitari*? Sed dixisti, *in bono opere a Dei gratia semper adjuvari*, tamquam sua voluntate, nulla Dei gratia bonum opus aggressus in ipso jam opere divinitus adjuvetur, pro meritis videlicet voluntatis bonæ, ut reddatur debita gratia, non donetur indebita: ac si gratia jam non sit gratia; sed sit illud quod Pelagius in iudicio Palæstino ficto corde damnavit, gratiam Dei secundum merita nostra dari. Dic mihi obsecro, quid boni Paulus adhuc Saulus volebat, ac non potius magna mala, quando

spirans

Cap. 3.
Lib. 3. ad
Quirinum
cap. 4.

Matth. 5.
44.
Jo: 6. 44.
Tit. 3. 5.

Lib. 1.
cont. duas
epistolas
Pelag. cap.
19.

Ag. 9.

„ spirans eadem pergebat ad vastandos horrenda mentis cæcitate ac furore
 „ Christianos? Quibus meritis bonæ voluntatis Deum illum ab his malis ad
 „ bona mirabili & repentina vocatione convertit? Quid ego dicam, quibus
 „ meritis, cum ipse clamet: *Non ex operibus iustitiæ, quæ nos fecimus, sed*
 „ *secundum suam misericordiam salvos nos fecit?* Quid illud quod jam com-
 „ memoravi dixisse Dominum: *Nemo potest venire ad me, quod intelligen-*
 „ *tur, credere in me, nisi ei datum fuerit a Patre meo?* Utrum jam vo-
 „ lenti credere pro meritis bonæ voluntatis hoc datur; an potius ut credat
 „ ipsa voluntas, sicut Sauli desuper excitatur, etiam si tam sit aversus a fi-
 „ de, ut credentes etiam persequatur? Ut quid enim nobis Dominus præce-
 „ pit, ut oremus *pro eis, qui nos persequuntur?* Numquid hoc oramus, ut
 „ eis pro bona eorum voluntate gratia Dei retribuatur, ac non potius ut
 „ mala in bonum voluntas eorum mutetur? Sicut credimus tunc a Sanctis,
 „ quos persequebatur non inaniter oratum esse pro Saulo, ut ad fidem, quam
 „ vastabat, voluntas ejus converteretur. Et illius quidem conversio desuper
 „ facta, manifesto etiam miraculo apparuit. Quam multi inimici Christi
 „ quotidie subito Dei occulta gratia trahuntur ad Christum. Quod verbum
 „ si non ex Evangelio posuissim, quanta de me propter hoc iste dixisset,
 „ cum etiam nunc obluctetur non mihi, sed illi qui clamat: *Nemo potest*
 „ *venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum?* Non enim ait du-
 „ xerit, ut illic aliquo modo intelligamus præcedere voluntatem. Quis tra-
 „ hitur, si jam volebat? Et tamen nemo venit, nisi velit? Trahitur ergo
 „ miris modis, ut velit ab illo, qui novit intus in ipsis hominum cordibus
 „ operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed
 „ ut volentes ex nolentibus fiant. „

Jo. 15. 5. 506. Ultro progreditur cum verbo Dei: *Sine me nihil potestis facere --- Con-*
 Philip. 1. *fidens hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in fi-*
 6. *nem Christi Jesu.* Atque hinc: „ Jam nunc videamus, inquit, ut possumus
 Lib. 2. „ hoc ipsum quod volunt præcedere in homine, ut adjutorio gratiæ dignus
 cont. duas „ habeatur, ac sic gratia jam non sit gratia. Videamus tamen quid illud
 epist. Pe- „ sit: *Sub nomine, inquit, ita fatum asserunt, ut dicant, quia nisi in-*
 lagianor. „ *vito & reluctanti homini inspiraverit boni, & ipsam imperfecti cupidita-*
 cap. 8. „ *tem nec a malo declinare, nec bonum possit arripere.* Jam de fato & gra-
 „ tia quam inania loquantur, ostendimus; nunc illud est quod debemus ad-
 „ vertere, utrum invito & reluctanti homini Deus inspiret boni cupidita-
 „ tem, ut jam non sit reluctans, non sit invitus, sed consentiens bono,
 „ & volens bonum. Isti enim volunt in homine ab ipso homine incipere
 „ cupiditatem boni, ut hujus cœpti meritum etiam perficiendi gratia conse-
 „ quatur, si tamen hoc saltem volunt. Pelagius enim facilius dicit impleri
 „ quod bonum est, si adjuvet gratia. Quo additamento, idest addendo fa-
 „ cilius, utique significat hoc se sapere, quod etiam si gratiæ defuerit adju-
 „ torium, potest quamvis difficilius, impleri bonum per liberum arbitrium.
 „ Sed istis quid in hac re sentiant non de illo auctore hujus hæresis præscri-
 „ bamus: permittamus eos cum suo libero arbitrio esse liberos & ab ipso
 „ Pelagio; atque ista verba eorum, quæ in hac, cui respondemus, epistola
 „ posuerunt potius attendamus. Hoc enim nobis objiciendum putarunt,
 „ quod invito & reluctanti homini Deum dicamus inspirare, non quanti-
 „ cumque boni, sed & ipsius imperfecti cupiditatem. Fortassis ergo ipsi eo
 „ modo saltem servant locum gratiæ, ut sine illa putent hominem posse ha-
 „ bere boni, sed imperfecti cupiditatem: perfecti autem non facilius per il-
 „ lam posse, sed nisi per illam omnino non posse: verum & sic gratiam
 „ Dei

Dei dicunt secundum merita nostra dari, quod in Oriente Pelagius ecclesiasticis gestis damnari timendo damnavit. Si enim sine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni ipsum coeptum erit meritum, cui tamquam ex debito gratiae veniat adiutorium: ac sic gratia Dei non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur. Dominus autem ut responderet futuro Pelagio, non ait: Sine me difficile potestis aliquid facere: sed ait: Sine me nihil potestis facere. Et ut responderet futuris etiam istis in eadem ipse Evangelica sententia, non ait: Sine me nihil potestis perficere; sed facere. Nam si perficere dixisset, possent isti dicere, non ad incipiendum bonum, quod a nobis est, sed ad perficiendum esse Dei adiutorium necessarium. Verum audiant & Apostolum. Dominus enim cum ait: Sine me nihil potestis facere: hoc uno verbo initium finemque comprehendit. Apostolus vero tamquam sententiae Dominicae expositor apertius utrumque distinxit dicens: Quoniam qui in vobis opus bonum coepit, perficiet usque in diem Christi Jesu. Sed in Scripturis sanctis apud eundem Apostolum istud, unde loquimur, amplius invenimus. Loquimur enim nunc de boni cupiditate, quam si volunt a nobis incipere, a Domino perfici, videant quid respondeant dicenti Apostolo: Non quia idonei sumus cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Cogitare, ait, aliquid, utique bonum, minus est autem cogitare, quam cupere. Cogitamus quippe omne quod cupimus, nec tamen cupimus omne quod cogitamus, quoniam nonnumquam & quod non cupimus, cogitamus. Cum igitur minus sit cogitare quam cupere; potest enim homo cogitare bonum, quod nondum cupit; & proficiendo postea cupere, quod antea non cupiendo cogitavit: quomodo ad id quod minus est, idest ad cogitandum aliquid boni non sumus idonei tamquam ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est; & ad id quod est amplius, idest ad cupiendum aliquid boni sine divino adiutorio idonei sumus ex libero arbitrio? Neque enim & hic Apostolus ait: Non quia idonei sumus cogitare, quod perfectum est, tamquam ex nobismetipsis, sed cogitare, ait, aliquid, cui contrarium est nihil. Unde est illud Domini: Sine me nihil potestis facere.

507. Iteratos ictus ejaculabat. *Collabora Evangelio secundum virtutem Dei salvos nos facientis, & vocantis vocatione sua sancta non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quae data est nobis in Christo Jesu ante tempora saecularia --- Gratias autem Deo, qui dedit idem studium pro vobis in corde Titi --- Et dixi: nunc coepi, hac mutatio dexterae excelsi.* En quomodo hisce armis percutit, ferit, prostermit. 1. Tim. 1. 8. & 9.

De hoc proposito Dei dictum est & illud, quod jam commemoravi de geminis Esau & Jacob, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est: *Major serviet minori.* Hoc propositum Dei & illo commemoratur loco, ubi ad Timotheum scribens ait: *Collabora Evangelio secundum virtutem Dei salvos nos facientis & vocantis vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum & gratiam, quae data est nobis in Christo Jesu ante saecula aeterna, manifestata autem nunc per adventum Salvatoris nostri Jesu Christi.* Hoc est ergo propositum Dei unde dicitur: *Omnia cooperantur in bonum iis qui secundum propositum vocati sunt.* Homini autem propositum bonum adjuvat quidem subsequens gratia, sed nec ipsum esset nisi praecederet gratia. Studium quoque hominis quod dicitur bonum, quamvis cum esse coeperit adjuvetur gratia, non tamen incipit sine gratia, sed ab illo inspiratur, de quo dicit Apostolus: *Gratias autem Deo, qui dedit*

idem

1. Cor. 8.

16. Ps. 76.

Lib. 1. cont. duas epist. Pelag. c. 10.

„ *idem studium pro vobis in corde Titi.* Si studium quisque ut pro aliis habeat, Deus dat, ut pro se ipso habeat, quis alius est daturus? Quæ cum ita sint nihil in Scripturis Sanctis homini a Domino video juberi, propter probandum liberum arbitrium; quod non inveniatur vel dari ab ejus bonitate, vel posci propter adjutorium gratiæ demonstrandum. Nec omnino incipit homo ex malo in bonum per initium fidei commutari, nisi hoc in illo agat indebita & gratuita misericordia Dei. De qua suam cogitationem recolens quidam, sicut legimus in Psalmis: *Numquid obliviscetur, inquit, misereri Deus, aut continebit in ira sua miserationes suas? Et dixi, nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelsi.* Sic itaque Dei gratia cogitur, ut ab initio bonæ mutationis suæ usque in finem consummationis, qui gloriatur, in Domino gloriatur. Quia sicut nemo potest bonum inchoare sine Domino, sic nemo perficere sine Domino.

Hiscæ Augustini doctrinis formati secundæ Arausicanæ Synodi Patres idem dogma consecrarunt per Canones 4. 19. & 25. in fine, quos consule n. 635. Vide Cœlestini epist. ad Episcop. Galliæ cap. 12., Leonis I. epist. 84., Cyprianum in expositione orationis Dominicæ, Ambrosium lib. de conversione gentium cap. 5. & 7. Chrysostomum hom. 4. super epist. 2. ad Thessal., Fulgentium de Incarnatione Christi cap. 18., & Prosperum, qui in Carmine de ingratis cap. 25. præclare sic ait:

*Quæ nisi plena malis non invenit; & nisi donet
Quæ bona sunt, nihil efficiet bene ceca voluntas.
Hæc ut cujusquam studio affectuque petatur,
Ipsa agit, & cunctis dux est venientibus ad se:
Perque ipsam nisi curratur, non itur ad ipsam.
Ergo ad iter per iter ferimur: sine lumine lumen
Nemo videt: vitam sine vita inquirere mors est.*

Semipelagianorum objectionibus occurritur.

Prov. 16. 508. *Objic. 1. Hominis est præparare animam*, aliaque non pauca, quæ hominis esse enuntiant cordis, animique præparationem; atqui rem præparare inchoare est: ergo &c.

Respondet Augustinus, falli intelligentes, cor præparare, hoc est bonum inchoare sine adjutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere, tamquam cum audierint Dominum dicentem: *Sine me nihil potestis facere*; quasi convincant eum dicentes: Ecce sine te possumus cor præparare: aut cum audierint a Paulo Apostolo: *Non quia idonei sumus cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est*; tamquam & ipsum convincant dicentes: Ecce idonei sumus ex nobismetipsis præparare cor, ac per hoc & boni aliquid cogitare. Quis enim potest bona cogitatione ad bonum cor præparare? Absit, ut sic intelligant nisi superbi sui arbitrii defensores, & fidei catholicæ desertores. Ideo quippe scriptum est: *Homini est præparare cor, & a Domino responsio lingue*: quia homo præparat cor, non tamen sine adjutorio Dei, qui tangit cor, homo præparat cor. In responsione autem linguæ, idest, in eo quod præparato cordi lingua divina respondit, nihil operis habet homo, sed totum est a Domino Deo. Nam sicut dictum est: *Homini est præparare cor; & a Domino responsio lingue*: ita etiam dictum est: *Aperi os, & adimplebo illud.* Quamvis enim, nisi adjuvante illo, sine quo nihil possumus facere, os non possumus aperire: tamen nos aperimus il-
lius

lius adjumento & opere nostro; implet autem illud Dominus sine opere nostro. Nam quid est preparare cor, & os aperire, nisi voluntatem preparare? & tamen in eisdem literis legitur: *Præparatur voluntas a Domino: & Labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.* Ecce Dominus admonet, ut præparemus voluntatem in eo quod legimus: *Hominis est præparare cor:* & tamen ut hoc faciat homo, adjuvat Deus: quia *præparatur voluntas a Domino.* Et aperit os ita jubendo, ut nemo possit nisi ipse id faciat adjuvando cui dicitur: *Labia mea aperies.* Numquid istorum aliqui ita desipiunt, ut aliud os, aliud labia esse contendant, & mirabili vanitate hominem dicant os aperire, labia hominis Deum? Quamquam Deus illos & ab hac absurditate compescit, ubi ad Moysen famulum suum dicit: *Ego aperiam os tuum, & instruam te quæ debeas loqui.* In sententia ergo illa, ubi dicitur: *Aperi os, & adimplebo illud:* quasi unum videtur ad hominem pertinere, alterum ad Deum. In hac autem, ubi dicitur: *Ego aperiam os tuum, & instruam te:* utrumque ad Dominum. Quare hoc? Nisi quia in uno istorum cooperatur homini facienti, alterum solus facit. Quapropter multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo; nulla vero facit homo, quæ non facit Deus, ut faciat homo. Proinde cupiditas boni non homini a Domino esset, si bonum non esset: si autem bonum est, nonnisi ab illo nobis est, qui summe atque incommutabiliter bonus est. Quid est enim boni cupiditas, nisi charitas, de qua Joannes Apostolus sine ambiguitate loquitur dicens: *Charitas ex Deo est.* Nec initium ejus ex nobis, & perfectio ejus ex Deo; sed si charitas ex Deo est, tota nobis ex Deo est. Avertat enim Deus hanc amentiam, ut in donis ejus nos priores faciamus, posteriorem ipsum: quoniam misericordia ejus præveniet me: & ipse est, cui fideliter veraciterque cantatur: *Quoniam prævenisti eum in benedictione dulcedinis:* & quid hic aptius intelligitur, quam ipsa, de qua loquimur, cupiditas boni? Tunc enim bonum concupisci incipit, quando dulcescere cœperit: quando autem timore poenæ, non amore justitiæ fit bonum, nondum bene fit bonum: nec fit in corde, quod fieri videtur in opere, quando mallet homo non facere, si posset impune. Ergo benedictio dulcedinis est gratia Dei, qua fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, hoc est amemus quod præcipit nobis: in qua si nos non prævenit Deus, non solum non perficitur, sed nec inchoatur ex nobis. Si enim sine illo nihil possumus facere, profecto nec incipere, nec perficere; quia ut incipiamus, dictum est: *Misericordia ejus præveniet me;* ut perficiamus, dictum est: *Misericordia ejus subsequetur me.*

Prov. 8.
secundum
70.
Pl. 50.

Exod. 4.

1. Joann. 4.

Pl. 20.

Pl. 38.
Pl. 22.

509. Objic. 2. *Petite, & dabitur vobis: querite, & invenietis, pulsate, & aperietur:* atqui si hæc nostra non forent, frustra exigenterentur a nobis: ergo &c.

Matth. 8.
7.

Resp. dist. min. Si nostra hæc non forent, non exigenterentur a nobis; nostraque sunt, quia gratuito divino munere donata sunt nobis, conc. min.; quia a naturali nostra sunt potestate, nego min. Non nisi ergo divina gratia præventi possumus ad salutem petere, querere, pulsare. Nam, ait Apostolus, *quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus: qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus; quia secundum Deum postulat pro Sanctis.* Quæ verba considerans Augustinus: „ Quid est, inquit, ipse spiritus interpellat, nisi interpellare facit gemitibus inenarrabilibus, sed veracibus, quoniam veritas est spiritus? Ipse est enim, de quo alio loco dicit: *Misit Deus spiritum Filii sui in corda nostra clamantem, Abba Pater.* Et hic quid est clamante-

Rom. 8. 26.

De dono
persever.
cap. 23.

tem, nisi clamare facientem, tropo illo, quo dicimus latum diem, qui
 latos facit? Quod alibi manifestat, ubi dicit: *Non enim accepistis spiri-*
tum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filio-
rum, in quo clamamus, Abba Pater. Ibi dixit, clamantem; hic vero, in
 quo clamamus: aperiens videlicet, quomodo dixerit, clamantem, id est,
 sicut jam exposui, clamare facientem. Ubi intelligimus, & hoc ipsum ef-
 se donum Dei, ut veraci corde, & spiritualiter clamemus ad Deum. Atten-
 dant ergo, quomodo falluntur, qui putant esse a nobis, non dari nobis,
 ut petamus, quæramus, pulsemus; & hoc esse dicunt, quod gratia præce-
 ditur merito nostro, ut sequatur illa, cum accipimus petentes, & inveni-
 mus quærentes, aperiturque pulsantibus: nec volunt intelligere, etiam
 hoc divini muneris esse, ut oremus, hoc est petamus, quæramus, atque
 pulsemus.

510. Objic. 3. Multi audiunt verbum veritatis; sed alii credunt, alii con-
 tradicunt: volunt ergo isti credere; nolunt autem illi. Credere ergo a no-
 bis est.

Aug. de Resp. dist. antec. Sed alii credunt, & credentibus præparatur per miseri-
 cordiam voluntas a Domino; alii contradicunt, & contradicentibus venit
 præd. SS. per judicium excæcatio, conc. Alii credunt, utque contradicentes, ita sunt
 cap. 6. credentes propria voluntate, nego. *Quod quærebat Israel, ait Apostolus, hoc*
 Rom. 11. *non est consecutus: e Judæis autem electis aliquibus ceteri excæcati sunt; si-*
 17. *cut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos ut non vi-*
deant, & aures ut non audiant usque in hodiernum diem. Ecce misERICOR-
 diam & judicium, misericordia in electione, quæ consecuta est justitiam
 Dei; judicium vero in ceteros, qui excæcati sunt: & tamen illi, qui volue-
 runt, crediderunt; illi, quia noluerunt, non crediderunt. Misericordia igitur
 & judicium in ipsis voluntatibus facta sunt. Electio quippe ista gratiæ
 est, non utique meritorum. Superius enim dixerat: Sic ergo & in hoc tem-
 pore reliquæ per electionem gratiæ salvæ factæ sunt. Si autem gratia, jam
 non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia. Gratis ergo consecuta
 est, quod consecuta est electio; non præcessit eorum aliquid, quod priores
 darent, & retribueretur illis: pro nihilo enim salvos fecit eos. Ceteris au-
 tem qui excæcati sunt, sicut ibi non tacitum est, in retributione factum est.
 Ps. 55. *Universa via Domini misericordia & veritas. Investigabiles sunt autem viae*
ejus. Investigabiles igitur sunt, & misericordia qua gratis liberat, & veri-
 tas qua juste judicat.

Galat. 1. 511. Objic. 4. Inquit Apostolus: *Non justificatur homo ex operibus legis,*
 16. *nisi per fidem.* Et, *Gratia enim salvati estis per fidem non ex operibus.*
 Ephes. 2. Jam vero fides ab operibus hic distinguitur. Ergo non quemadmodum ad
 7. opera, ita ad fidem gratia requiritur. Prob. antec. Si ab operibus non di-
 stingeretur fides, gratia tam non esset ex fide, quam non ex operibus: Apo-
 stolus autem non ait, non esse ex fide, sed non ex operibus: ergo &c.

Resp. dist. antec. Ita distinguitur ab operibus fides, ut opus Dei non sit &
 ipsa fides, nego antec.; secus, conc. antec. Distinguit utique Apostolus fidem
 ab operibus; sed ipsam quoque fidem opus Dei a Christo dicitur, & hanc
 ut operemur, Christus jubet. *Dixerunt enim ad eum Judæi, ut ex Joanne*
 Cap. 6. 28. *habemus: Quid faciemus, ut operemur opera Dei? Respondit Jesus, & di-*
xit eis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille. Sic ergo
 distinguit Apostolus ab operibus fidem, quemadmodum in duobus regnis He-
 bræorum distinguitur Judas ab Israel, cum & ipse Judas sit Israel. Ex fide
 autem ideo dicit justificari hominem, non ex operibus; quia ipsa prima da-
 tur,

tur, ex qua impetrentur cetera, quæ proprie opera nuncupantur, in quibus iuste vivitur. Nam dicit etiam ipse: *Gratia salvi estis per fidem; & hoc non ex vobis, sed Dei donum est*: quo aperte satis declaratur, neque fidem esse ex operibus.

512. Objic. 5. Legimus: *Velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio*: ergo per naturæ bonum, quod beneficio creationis indultum est, nonnumquam bonarum voluntatum principia prodeunt: quæ tamen nisi a Deo dirigantur, ad consumationem virtutum pervenire non possunt. Rom. 7. 18.

Respondet Cassiano sic objectanti Prosper, Apostoli vocem esse de jam vocato, & in gratia constituto; non de bono naturæ indito. „ Dixit quidem „ B. Apostolus: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. Contra Collat. c. 4
„ Sed idem dicit: *Non quia idonei sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est*. Et idem dixit: *Deus est enim qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate*. Non ergo „ Apostolus sibi contrarius est. Sed cum donatum nobis fuerit bonum vel- „ le, non statim invenimus & facere, nisi quærentibus, petentibus, atque „ pulsantibus, ut qui dedit desiderium, præstet effectum. Vox namque ista „ dicentis: *Velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*, „ vocati est, & jam sub gratia constituti: qui condelectatur quidem legi „ Dei secundum interiorem hominem, sed videt aliam legem in membris „ suis repugnantem legi mentis suæ, & captivantem se in lege peccati. Et „ quamvis acceperit scientiam recte volendi, virtutem tamen in se non in- „ venit ea, quæ operatur, operandi: donec pro bona voluntate, quam sum- „ pfit, mereatur virtutum facultatem invenire quam quærat. „

513. Objic. 6. *Voluit David pater meus edificare domum Domini Dei Israel: & ait Dominus ad David patrem meum: quod cogitasti in corde tuo edificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente pertractans: Verumtamen non tu edificabis domum nomini meo*. Hæc ergo cogitatio Regis David, utrum ne bonus & ex Deo, an malus & ab homine fuisse dicenda est? Si enim bona, & ex Deo fuit illa cogitatio, cur ab eo, a quo inspira- ta est, eidem negatur effectus? Si autem mala, & ex homine fuit, cur lau- datur a Domino? Restat ergo, ut & bona, & ex homine fuisse credatur. 3. Reg. 8. 17.

Respondet Prosper. „ Nullo modo hoc testimonio, atque argumento pro- Contra Collat. cap. 12.
„ bari potest, quod piæ cogitationes ex solo libero arbitrio, & non ex Dei „ inspiratione nascentur. Non enim ideo voluntas David, quæ utique „ bona erat, non ex Deo fuisse credenda est, quia templum sibi Dominus „ non ab eo ædificari, sed a filio ipsius voluit. Quærendum ergo est, de „ quo spiritu processerit affectus istius voluntatis; nempe de illo Dei, in „ quo dicebat: *Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in le- „ ctum stratus mei: si dederò somnum oculis meis, aut palpebris meis dor- „ mitionem, aut requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, „ tabernaculum Deo Jacob*. Quod cum Propheta concupisceret, non ignora- „ bat verum illud, perfectumque templum ab illo esse condendum, qui „ cum esset Filius Dei, factus est etiam filius David, quique cum videret „ templum a Salomone constructum dicebat: *Solvite templum hoc, & in „ triduo suscitabo illud*. Dicebat autem de templo corporis sui. Ut ergo 10. 2. 19. 21.
„ hoc templum præfiguraretur, quod in Christo, & in Ecclesia disponeba- „ tur, merito ad instructionem ejus non David eligitur, sed filius David: „ ut per filium hominis significaretur Filius Dei, & hominis, & per tem- „ plum dissolubile indicaretur tabernaculum incorruptibile, ad cuius conden- „ dam imaginem & voluntas David probata est, & opus in eum transla-

„ tum est, cuius persona magis eidem imagini congruebat. Atque ita & ex
 „ Deo erat hoc velle David, & ex Deo erat, hoc facere Salomonem.

Matth. 28.
12.

514. „ Quod ut exemplis magis luceat, requiramus ubi fieri Deus no-
 „ luerit, quod homines facere, Deo volente, voluerunt. Dominus Apostolis
 „ suis præcepit dicens: *Euntes ite, & docete omnes gentes, baptizantes eos*
 „ *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & docentes eos servare*
 „ *omnia quaecumque mandavi vobis.* Quod cum Apostoli audirent, sine du-
 „ bio non verba nuda per corporales sonos exterioribus tantum auribus acce-
 „ perunt, sed virtute viventis verbi accensa est in cordibus eorum inextingui-
 „ bilis flamma charitatis, qua ardentissime vellent Evangelium Christi omni-
 „ bus gentibus prædicare. Sed cum veriti sunt loqui verbum in Asia, &
 „ cum tentarent ire in Bithyniam, prohibiti sunt a spiritu Jesu: numquid
 „ non ex Deo hanc voluntatem habebant, quod etiam istorum optabant ad
 „ fidem corda convertere, quos occulto iudicio Deus Evangelium tunc nole-
 „ bat audire? Aut quod Ecclesia quotidie pro inimicis suis orat, idest pro
 „ his qui necdum crediderunt, numquid non ex spiritu Dei facit? Quis hoc
 „ dixerit, nisi qui hoc non facit, aut qui putat fidem non esse donum Dei?
 „ Et tamen quod pro omnibus petitur, non pro omnibus obtinetur. Nec
 „ est iniquitas apud Deum, qui sæpe postulata non tribuit, quæ postulare
 „ donavit. Bonam igitur voluntatem, eam scilicet, qua adhæretur Deo, nec
 „ negandum est hominis esse propriam, & confitendum est, Deo inspirante,
 „ conceptam. Nam cum nemo sit bonus, nisi solus Deus; quale erit bo-
 „ num, quod auctorem non habet bonum?

Act. 10.

515. Objic. 7. Per varia Scripturæ exempla. Et primo, quid de Centurio-
 ne, cuius acceptæ sunt eleemosynæ, & exaudita orationes, antequam credi-
 disse in Christum? Quid de Zachari fide? quid de illius in cruce latronis
 pietate dicimus? qui desiderio suo vim quamdam regnis cœlestibus inferente
 specialia vocationis monita prævenierunt.

Lib. 1. ad
Simpl. q. 2.

Resp. ad primum de Cornelio, cuius acceptæ sunt eleemosynæ, & exaudi-
 tæ orationes, antequam plenior quidem, & evidentior gratia fidei ipsi illu-
 cesceret, unde deliberatus assensus, credendique actus in ipso foret; non au-
 tem antequam sancta cogitatio, & pia affectio erga credibilia per gratiam
 excitaretur. Clare de homine illo Augustinus. *Incipit autem homo percipere*
gratiam, ex quo incipit Deo credere vel interna vel externa motione motus
ad fidem. Sed interest quibus articulis temporum, vel celebratione Sacra-
mentorum gratia plenior & evidentior infundatur. Non enim Catechumeni
non credunt, aut vero Cornelius non credebat Deo, cum eleemosynis & ora-
tionibus dignum se praberet, cui Angelus mitteretur; sed nullo modo ista
operaretur, nisi antea credidisset; nullo modo autem credidisset, nisi vel se-
cretis per visa mentis aut spiritus, vel manifestioribus per sensus corporis
admonitionibus vocaretur. Hæc S. Doctor. ne vero quis suspicetur, Augusti-
 num per disjunctivos dicendi modos *vel interna, vel externa motione, vel*
secretis per visa mentis, aut spiritus, vel manifestioribus per sensus corporis
admonitionibus velle, a gratia quoque externa, vel ab interna, quæ solius
 illuminationis gratia sit, fidem posse obtineri; hic adnotemus oportet, præ-
 fato modo ipsum loqui in libro ad Simplicianum, in sui nimirum Episcopa-
 tus exordio, quum adolescens adhuc a Semipelagianorum errore vix revo-
 catus, & annis quindecim priusquam Pelagianam hæresim debellare cœpisset,
 gratiæ mysteria nondum probe noverat. Hinc Augustinum audiamus jam se-
 nem in lib. de prædest. SS. cap. 7. *Nec tamen sine aliqua fide donabat &*
erabat (Centurio): Nam quomodo invocabat in quem non crediderat? Sed
si posset.

si posset sine fide Christi esse salvus, non ad eum edificandum mitteretur architectus Apostolus Petrus: quamvis nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt ædificantes In vanum laborat predicando edificans fidem, nisi eum Dominus miserando intus ædificet. Quidquid igitur, & antequam in Christum crederet, & cum credidisset, bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte quis gloriatur. Et hic externam gratiam in Petro architecto commemorat; sed vanam esse inquit, nisi interna præsto sit; atque opituletur. Vide Prosperum cap. 6. contra Collator.

516. De Zachæo, & Latrone præstat responsum in Prospero. „ Quis per-
 „ spicere, aut enarrare possit, per quos affectus visitatio Dei animum du-
 „ cat humanum, ut quæ fugiebat, sequatur; quæ oderat, diligat; quæ fasti-
 „ diebat; esuriat; ac subito commutatione mirabili, quæ clausa ei fuerant,
 „ fiant aperta; quæ onerosa, sint levia; quæ amara, sint dulcia; quæ obscu-
 „ ra, sint lucida? *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, di-* 1. Cor. 12.
 „ *videns singulis prout vult. Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lumen* 14.
 „ *splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ cla-* 1. Cor. 4. 6.
 „ *ritatis Dei in facie Christi Jesu: idest in manifestatione Filii sui, qui est*
 „ *in sinu Patris.*

517. „ Qui ergo illuxit in corde Matthæi publicani, & Pauli tunc Eccle-
 „ siam persequentis, ipse & in corde Zachæi, & in corde crucifixi latronis
 „ cum Domino illuxit: nisi Dominus vox forte otiosa fuit, cum Zachæum
 „ qui quærebat videre Jesum quis esset, compellere dignatus est dicens:
 „ *Zachæe, festina descende, quoniam hodie in domo tua oportet me manere:* Luc. 19. 5.
 „ & non præparavit sibi ejus animum, cujus elegit hospitium. Denique cum
 „ murmurarent omnes, cur ad virum peccatorem introisset hospitari, & Za-
 „ chæus jam pœnitentiam agens, dimidio bonorum suorum in pauperes ero-
 „ gato, redditurum se in quadruplum fraudata promitteret, Dominus ait:
 „ *Hodie salus huic domui facta est, quia & hic filius est Abrahe.* Et ne
 „ lateret causa hujus salutis, adjecit: *Venit autem Filius hominis querere,*
 „ *& salvum facere quod perierat:* ut quem agnoscebamus salvum factum,
 „ sciremus a quærente præventum. In latronis quoque justificatione, etiam
 „ si nulla operantis gratiæ intelligerentur indicia, nonne cum omnibus cre-
 „ dentibus etiam ipsum acciperemus adtractum? dicente Domino: *Omnia* Luc. 19.
 „ *mibi tradita sunt a Patre meo: & Cum exaltatus fuero a terra omnia* 22.
 „ *traham ad me.* Inter omnia autem hunc vel traditum esse, vel tractum, 10: 12. 32.
 „ etiam ipsius confessio docet, qui cum aliquamdiu blasphemasset in Jesum
 „ Christum, repente est mutatus, & dixit: *Domine memor esto mei, cum* Luc. 23.
 „ *veneris in regnum tuum.* Sed unde in uno homine tanta compugnantium 42.
 „ vocum sit orta diversitas, instruat nos beatus Apostolus, & dicat: *Nemo* 1. Cor. 12.
 „ *in spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu; & nemo potest dicere Domi-* 3.
 „ *num Jesum, nisi in Spiritu Sancto:* ut non dubitemus in ejusdem homi-
 „ nis voluntate, & de proprio fuisse quod blasphemavit, & de Spiritu San-
 „ cto fuisse, quod credidit. Frustra igitur disputator iste * ad inscrutabilem * Cassa-
 „ unius gratiæ varietatem argumentum definitionis suæ voluit aptare; ut por-
 „ tio justificatorum solius voluntatis suæ motibus ad Christum venire creda-
 „ tur, portio autem reluctans trahi, & invita compelli: cum Deus sit, qui 1. Cor. 12.
 „ operatur omnia in omnibus, sive alios sic, alios autem sic adtrahere ve- 6.
 „ lit, ad quem nemo, nisi aliquo modo trahatur, venit. „

518. Quapropter de Cornelio, Zachæo, & Latrone ita in 25. Concilii Arausici II. Canone sancitum habemus. *Unde manifestissime credendum est, quod illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit, & Cor-*
 nelii

nelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsam Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divina largitatis bonum.

Hæc sunt, quæ a Semipelagianis Augustino olim objectabantur: nec meliora credidimus aptari posse responsa ab iis, quæ Augustinus, ejusque discipulus Prosper Semipelagianis opposuere.

§. V.

De Semipelagianorum sensu circa interioris prævenientis gratiæ necessitatem ad fidei, bonæque operationis initium.

I.

319. Jansenii quarta jam confixa Pontificis diplomatibus propositione: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium fidei; & in hoc erant heretici, quod vellent, eam gratiam esse talem, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare; non solum inutiliter, sed etiam temere factum videtur inquirere, an interiori aliquam prævenientem gratiam admiserint Semipelagiani ad salutis initium.* Nihilo tamen minus rem hanc expendere non modice interest, cum ad germanum sensum propositionis internoscendum, tum ad gratiam contra Semipelagianos propugnatam ab Augustino magis, magisque perstituendam. Semipelagianos indiscriminatum omnes pro gratia *Conditoris* semper steterisse, scribit Fulgentius Bellelli: & si gratiæ *Conditoris* nomine, ut nonnullis aridet, sola veniat interior *mentis illustratio*, præfato Augustinensi Theologo adherent Laurentius Berti, & Dionysius Petavius. Gratiam indifferentem, quæ a viribus arbitrii determinationem capefferet, Semipelagianorum factionem aliquam admisisse, affirmant, probantque Salmanticenses, Franciscus Macedo, Vincentius Contensonius, Hyacinthus Serry, Thomas de Lemos, Antoninus Massoulié, Carolus Renatus Billuart, qui gratiam prævenientem eos admisisse, ait, ut oblatam, non ut collatam, & intrinsece receptam; quippe ut oblata prior erat ipso consensu voluntatis, & voluntati subdita, Vincentius Baronius, Piccinardus, & Joannes Baptista Goner.

S C H O L I O N.

320. Hunc postremum e Schola Thomistica Theologorum sententiam priorem retractasse gloriatur Tournely; quam in *Manuali* editionis Lugdun. anni 1681. retractasse, & ipse fateor. Sed eodem anno, iisdemque typis impresso iterum Theologiæ Thomisticæ Clypeo, monet Laurentius Berti, Gonetum ibi asserere, Semipelagianos non quidem omnes, sed tamen aliquos *revera ad initium fidei admisisse interiori gratiam illuminantem, & moraliter excitantem, & quæ nutum, & determinationem voluntatis expectaret*: quod idem tradiderat in *Manuali*. Verum Fortunatus a Brixia Clypeum ejusdem editionis, ejusdemque anni legit in appendice ad tract. de *Gratia* cap. 2. §. 2. n. 10. pag. 221. oppositum prorsus edocentem. Lugdunensem editionem desidero: qui editionem hanc præ manibus habet, consulat. Reor tamen, Laurentium Berti præteruisse appendicem, quam Fortunatus vidit.

Bell. Mens
Aug. lib. 3.
cap. 2.
Berti de
Theol. discipl.
lib. 15. cap. 5.
Petav. de
H. P. & Semip.
c. 7. n. 15. &
cap. 8. n. 3.
& cap. 9. num. 12.
Salm. T. 5.
de gratia
pag. 59.
Maced.
Mens divin.
insp. art. 5. Contens.
edit. Col. agrip.
pag. 707.
Serry Scho-
Thom. vind. ani-
mad. 29.
& Hist. de
aux. col. 495.
Lemos. T. 1.
Panopl. pag. 100.
Massoul.
T. 2. p. 374.
Billuart.
de gratia

I I.

pag. 307.
Pic. T. 3.
pag. 71.
Gon. disp.
2. de grat.
cap. 3.
In propo.
lit. 4. Jans.
Bert.
Vind. 2.
pag. 191.
In Clypeo
ann. 1681.
T. 4. p. 18.
num. 18.
Corneli
Jans. Sy-
stem. pag.
185.
Volum.
prælect. 1.
pag. 449.

521. Gratiā quamlibet interiorem Semipelagianos negasse, sustinent Me-
distæ omnes, quique ex quarta Jansenii damnata propositione Molinismum
oblique instaurare vellent. *Res plena mysterii est*, inquit Serry, attentumque
in auditoribus suis ingenium postulat, *ut qua sub herba lateat anguis, in-*
telligent. Ejusdem perpolitissimi differtatoris verbis mysterium revelabo.
„ Molina, & quotquot cum illo sentiunt, non aliud, ut scitis, gratiæ
„ actualis genus agnoscunt, nisi quæ liberi arbitrii assensui ita subditur, ut
„ pro illius assensu, vel dissensu efficaciam, vel inefficaciam sortiatur. Est
„ hoc Molinianæ doctrinæ caput, in quod pene tota collimat nova illa ex-
„ cogitata Concordia liberi arbitrii cum gratiæ donis. Quid ad hæc D. Au-
„ gustini, & Thomæ discipuli? Tot inter alia argumenta, quibus illud gra-
„ tiæ genus explodunt, istud etiam in Molinianos maxime regerunt; quod
„ & istiusmodi gratiam Semipelagiani etiam agnoverint, nec tamen uti Ca-
„ tholici habiti sunt; immo potius uti veræ Christi gratiæ hostes a Sacris
„ Conciliis anathemate percussi. Telum hoc ut effugiant Moliniani, repo-
„ nunt, istud quidem gratiæ genus agnovisse Semipelagianos ad prosecutio-
„ nem, & consummationem bonorum operum; verum ejusdem necessitatem
„ pernegasse ad initium bonorum operum, & præcipue fidei; idque unum in
„ causa fuisse, cur ab Ecclesia uti minus Catholici habiti fuerint. Quare
„ ut nihil ea saltem in parte Semipelagianos inter ac Molinianos discrimi-
„ nis esse demonstrent Thomistæ nostrates, id præsertim statuendum sibi su-
„ munt, Semipelagianos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad ini-
„ tium bonorum operum, ac ipsius etiam fidei propugnasse: nec alia idcirco
„ de causa fuisse damnatos, nisi quod gratiam illam libero arbitrio subde-
„ rent: atque ita uno eodemque cum illis hære luto Molinianos, qui
„ gratiam illam suam libero arbitrio subditam fabulantur. Jam tandem co-
„ pias suas ex hujus quartæ Jansenianæ propositionis damnatione instaurare
„ nituntur Moliniani recentiores, ut illum Thomistarum conatum eludant.
„ Si enim, inquiunt illi, Propositio illa proscripta est *Semipelagiani admi-*
serunt &c. Si, inquam, ea propositio proscripta est; non ergo Semipela-
„ giani gratiæ prævenientis interioris necessitatem ad initium fidei propugna-
„ runt: multumque ab illis distare Moliniani perhibentur, qui ejus necessi-
„ tatem agnoscunt. Ita suam illi causam agunt; ita Thomistarum illud re-
„ lum declinare student. „ Mysterium, quod ipse vidit, ita reſeravit. Nos
vero citra mysterium distinctis propositionibus totam rem declarabimus;
primo constituentes interiorem aliquam gratiam Semipelagianos ad initium
salutis agnovisse, illud deinde gratiæ genus adnotantes, quod ni omnes,
eorum saltem pars altera admisit.

S C H O L I O N.

522. Cum res sit facti, eam investigemus oportet a testimoniis omni ex-
ceptione majoribus: quo in negotio eorum adſerta maximo in pretio haben-
da sunt, quibus Semipelagianorum ſenſa intimius perſpecta fuere, quique
ſenſa eadem literis conſignarunt. Notiſſimæ ſunt Epistolæ Proſperi, & Hila-
rii ad Auguſtinum. Hæ factum narrant, & Semipelagianorum veluti Hiſto-
riam complectuntur: Qua de re, quum hiſce literis noſtræ innitantur adſer-
tiones,

tiones, has optimum duxi ad Lectoris oculum ponere, & tamquam fundamenta nostra præmittere.

225. alias
profixa
lib. de
præd. SS.

Domino beatissimo Papa, ineffabiliter mirabili, incomparabiliter honorando, præstantissimo patrono Augustino Prosper.

Scripta
ann. 428.
aut 429.

523. „ I. Ignotus quidem tibi facie, sed jam aliquatenus, si reminiscaris, animo, ac sermone compertus; nam per Sanctum fratrem meum Leontium Diaconum misi epistolas, & recepi; nunc quoque beatitudini tuæ scribere audeo, non solum salutationis ut tunc studio, sed etiam fidei, qua Ecclesia vivit, affectu. Excubante enim pro universis membris Corporis Christi vigilantissima industria tua, & adversus hæreticarum doctrinarum insidias veritatis virtute pugnante, nullo modo mihi verendum putavi, ne onerosus tibi, aut importunus essem in eo, quod ad multorum salutem, ac perinde ad pietatem tuam pertinet: cum potius reum futurum esse me crederem, si ea quæ valde perniciose esse intelligo, ad specialem patronum fidei non referrem.

Massilien-
sium qui-
dam Augu-
stini libris
non intel-
lectis of-
fensi.

Adrumen-
tinos Mo-
nachos.

„ II. Multi ergo servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt, in sanctitatis tuæ scriptis, quæ adversus Pelagianos hæreticos condidisti, contrarium putant Patrum opinioni, & Ecclesiastico sensui, quidquid in eis de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti. Et cum aliquamdiu tarditatem suam culpæ inavuerint, quam non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorem super hoc atque apertiore beatitudinis tuæ expositionem voluerint postulare; evenit ex dispositione misericordiae Dei, ut cum quosdam intra Africam similia movissent, librum de *correctione & gratia* plenum divinæ auctoritatis emitteres. Quo in notitiam nostram insperata opportunitate delato, putavimus omnes querelas resistentium sopiendas: quia universis quæstionibus, de quibus consulenda erat Sanctitas tua, tam plene illic absoluteque responsum est, quasi hoc specialiter studueris, ut quæ apud nos erant turbata, componeres. Recensito autem hoc beatitudinis tuæ libro, sicut qui sanctam atque Apostolicam doctrinæ tuæ auctoritatem antea sequebantur, intelligentiores multo instructioresque sunt facti; ita qui persuasionis suæ impediabantur obscuro, averiores, quam fuerant, recesserunt. Quorum tam abrupta dissensio primum propter ipsos metuenda est, ne tam clavis tamque egregiis in omnium virtutum studio vitis spiritus Pelagianæ impietatis eludat: deinde ne simplices quique, apud quos horum magna est de probitatis contemplatione reverentia, hoc tutissimum sibi æstiment, quod audiant eos, quorum auctoritatem sine iudicio sequuntur, asserere.

Massilien-
sium sen-
tentia par-
tim catho-
lica, par-
tim cum
Pelagianis
consen-
tiens.

„ III. Hæc enim ipsorum definitio ac professio est: Omnem quidem hominem, Adam peccante, peccasse: & neminem per opera sua, sed per Dei gratiam regeneratione salvari: universis tamen hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento Sanguinis Christi, sine exceptione esse positam, ut quicumque ad fidem & ad Baptismum accedere voluerint, salvi esse possint. Qui autem credituri sunt, quive in ea fide, quæ deinceps per gratiam sit juvanda, mansuri sunt, præscisse ante mundi constitutionem Deum, & eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præviderit. Ideoque omnem hominem ad credendum & operandum divinis institutionibus admoneri, ut de apprehendenda vita æterna nemo desperet, cum voluntariæ devotioni remuneratio sit parata. Hoc autem propositum

positum vocationis Dei, quo vel ante mundi initium, vel in ipsa conditione generis humani, eligendorum & rejiciendorum dicitur facta discretio, ut secundum quod placuit Creatori, alii vasa honoris, alii vasa contumeliae sint parati, & lapsis curam resurgendi adimere, & Sanctis occasionem teporis adferre: eo quod in utraque parte superfluus labor sit, si neque rejectus ulla industria possit intrare, neque electus ulla negligentia possit excidere. Quoquo enim modo se egerint, non posse aliud erga eos quam Deus definivit, accidere; & sub incerta spe cursum non posse esse constantem; cum si aliud habeat praedestinantis electio, cassa sit renitentis intentio. Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas praevenerit voluntates: & sub hoc praedestinationis nomine fatalem quamdam necessitatem induci; aut diversarum naturarum dici Dominum conditorem, si nemo aliud possit esse quam factus est. Atque ut brevius ac plenius, quod opinantur, exponam, quidquid in libro hoc ex contradicentium sensu Sanctitas tua sibi opposuit, quidquid etiam in libros contra Julianum ab ipso sub hac quaestione objectum potentissime debellasti; hoc totum ab istis Sanctis intentionissime conclamatur. Et cum contra eos scripta beatitudinis tuae validissimis & innumeris testimoniis divinarum Scripturarum instructa proferimus, ac secundum formam disputationum tuarum, aliquid etiam ipsi, quo concludantur, adstruimus; obstinationem suam vetustate defendunt: & ea, quae de epistola Apostoli Pauli Romanis scribentis ad manifestationem divinae gratiae praeveneris electorum merita proferuntur, a nullo unquam Ecclesiasticorum ita esse intellecta, ut nunc sentiuntur, affirmant. Cumque ut ipsi ea exponant, secundum quorum velint sensa, deposcimus, nihil se profitentur invenisse quod placeat, & de his taceri exigunt, quorum altitudinem nullus attingit. Eo postremo pervicacia tota descendit, ut fidem nostram aedificationi audientium contrariam esse definiant, ac sic, etiamsi vera sit, non promendam: quia & perniciose non recipienda tradantur, & nullo periculo, quae intelligi nequeant, conticeantur.

IV. Quidam vero horum in tantum a Pelagianis semitis non declinant, ut cum ad confitendam eam Christi gratiam, quae omnia praevenerit merita humana cogantur, ne si meritis redditur, frustra gratia nominetur, ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalem gratia Creatoris instituat, ac per discretionem boni & mali, & ad cognitionem Dei & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem, atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire, per naturalem scilicet facultatem, petendo, quaerendo, pulsando: ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia bono naturae bene usus ad istam salvandam gratiam, initialis gratiae ope meruerit pervenire. Propositum autem vocantis gratiae in hoc omnino definiunt, quod Deus constituerit nullum in regnum suum, nisi per Sacramentum regenerationis assumere, & ad hoc salutis donum omnes homines universaliter, sive per naturalem, sive per scriptam legem, sive per Evangelicam praedicationem vocari. Ut & qui voluerint, fiant filii Dei; & inexcusabiles sint, qui fideles esse noluerint: quia justitia Dei in eo sit, ut qui non crediderint, pereant; bonitas in eo appareat, si neminem repellat a vita, sed indifferenter universos velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire. Jam hic proferunt testimonia, quibus divinarum Scripturarum cohortatio ad obediendum incitat hominum voluntates, qui ex libero arbitrio aut faciant quae jubentur, aut

Aliorum
sententia
magis ad-
huc Pela-
gianizans.

negligant : & consequens putant , ut quia prævaricator ideo dicitur non obedisse , quia noluit , fidelis quoque non dubitetur ob hoc devotus fuisse , quia voluit ; & quantum quisque ad malum , tantum habeat facultatis ad bonum ; parique momento animum se vel ad vitia , vel ad virtutes movere , quem bona appetentem gratia Dei foveat , mala sectantem damnatio justa suscipiat .

V. Cumque inter hæc innumerabilium illis multitudo objicitur parvulorum , qui utique excepto originali peccato , sub quo omnes homines similiter in primi hominis damnatione nascuntur , nullas adhuc habentes voluntates , nullas proprias actiones , non sine Dei judicio fecernuntur ; ut ante discretionem boni ac mali de usu vitæ istius auferendi , alii per regenerationem inter cœlestis regni assumantur hæredes , alii sine Baptismo inter mortis perpetuæ transeant debitores : tales ajunt perdi , talesque salvari , quales futuros illos in annis majoribus , si ad activam servarentur ætatem , scientia divina præviderit . Nec considerant , se gratiam Dei , quam comitem , non præviam humanorum volunt esse meritorum , etiam illis voluntatibus subdere , quas ab ea , secundum suam phantasiam , non negant esse præventas . Sed in tantum quibuscumque commentitiis meritis electionem Dei subjiciunt , ut quia præterita non exstant , futura , quæ non sint futura , confingant , novoque apud illos absurditatis genere & non agenda præscita sint , & præscita non acta sint . Hanc sane de humanis meritis præscientiam Dei , secundum quam gratia vocantis operetur , multo sibi rationabilius videntur adstruere , cum ad earum nationum contemplationem venit , quæ vel in præteritis sæculis dimissæ sunt ingredi vias suas , vel nunc quoque adhuc in veteris ignorantia impietate deperunt , nec ulla eis aut legis , aut Evangelii illuminatio coruscavit ; cum tamen , in quantum prædicatoribus ostium apertum est , & via facta est , gentium populus , qui sedebat in tenebris & in umbra mortis , lucem viderit magnam ; & qui quondam non populus , nunc autem populus Dei sit : & quorum aliquando non misertus est , nunc autem misereatur : prævisos inquit a Domino credituros , & ad unamquamque gentem ita dispensata tempora ac ministeria magistrorum , ut exortura erat bonarum credulitas voluntatum . Nec vacillare illud quod *Deus omnes homines velit salvos fieri , & in agnitionem veritatis venire* : quandoquidem inexcusabiles sint , qui & ad unius veri Dei cultum potuerint instrui intelligentia naturali ; & Evangelium ideo non audierint ; quia nec fuerint recepturi .

Isaïæ 9. 2.
& Matth. 4.
16.
Osæ 2. 24.
& Rom. 9.
23.
1. Tim. 2.
4.

VI. Pro universo autem humano genere mortuum esse Dominum nostrum Jesum Christum , & neminem prorsus a redemptione Sanguinis ejus exceptum , etiam si omnem hanc vitam alienissima ab eo mente pertranseat ; quia ad omnes homines pertineat divinæ misericordiæ Sacramentum : quod ideo plurimi non renouentur , quia quod nec renovari velle habeant , prænoscantur . Itaque quantum ad Deum pertinet , omnibus paratam vitam æternam : quantum autem ad arbitrii libertatem , ab his eam apprehendi , qui Deo sponte crediderint , & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint . In istam vero talis gratiæ prædicationem hi , quorum contradictione offendimur , cum prius meliora sentirent , ideo se vel maxime contulerunt , quia si profitentur ab ea omnia bona merita præveniri , & ab ipsa ut possint esse donari , necessitate concederent , Deum secundum propositum & consilium voluntatis suæ , occulto judicio , & opere manifesto , aliud vas condere in honorem , aliud in contumeliam ; quia nemo nisi per gratiam justificetur , & nemo nisi in prævaricatione nascatur . Sed refu-
giunt

„ giunt istud fateri, divinoque adscribere operi Sanctorum merita formi-
 „ dant; nec adquiescunt prædestinatum electorum numerum nec augeri pos-
 „ se, nec minui, ne locum apud infideles, ac negligentes cohortantium in-
 „ citamenta non habeant, ac superflua sit industriæ ac laboris indictio, cu-
 „ jus studium, cessante electione frustrandum sit. Ita demum enim posse
 „ unumquemque ad correctionem, aut ad profectum vocari, si se sciat sua
 „ diligentia bonum esse posse, & libertatem suam ob hoc Dei auxilio juvan-
 „ dam, si quod Deus mandat elegerit. Ac si cum in his, qui tempus acce-
 „ perunt liberæ voluntatis, duo sint, quæ humanam operentur salutem, Dei
 „ scilicet gratia, & hominis obedientia; priorem volunt obedientiam esse,
 „ quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo creden-
 „ dum sit stare qui salvat, & voluntas hominis divinæ gratiæ sibi pariat
 „ opem, non gratia sibi humanam subijciat voluntatem.

VII. „ Quod cum perversissimum esse, revelante Dei misericordia, & in-
 „ struente nos tua beatitudine, noverimus; possumus quidem ad non creden-
 „ dum esse constantes, sed ad auctoritatem talia sentientium non sumus pa-
 „ res: quia multum nos & vitæ meritis antecellunt, & aliqui eorum ade-
 „ pto nuper summo Sacerdotii honore supereminent: nec facile quisquam
 „ præter paucos perfectæ gratiæ intrepidus amatores, tanto superiorum dispu-
 „ tationibus ausus est contraire. Ex quo non solum his, qui eos audiunt,
 „ verum etiam ipsis, qui audiuntur, cum dignitatibus crevit periculum, dum
 „ & multos reverentia eorum, aut inutili cohibet silentio, aut incurioso du-
 „ cit assensu; & saluberrimum ipsis videtur, quod pene nullius contradic-
 „ tione reprehenditur. Unde quia in istis Pelagianæ pravitatis reliquiis non me-
 „ diocris virulentia fibra nutritur, si principium salutis male in homine col-
 „ locatur; si divinæ voluntati impie voluntas humana præfertur, ut ideo quis
 „ adjuvetur quia voluit, non ideo quia adjuvatur velit; si originaliter ma-
 „ lus receptionem boni non a summo bono, sed a semetipso inchoare male
 „ creditur; si aliunde Deo placetur, nisi ex eo quod ipse donaverit: tribue
 „ nobis in hac causa, Papa beatissime, pater optime, quantum, juvante Do-
 „ mino potes, diligentiam pietatis tuæ, ut quæ in istis quæstionibus obscu-
 „ riora, & ad percipiendum difficiliora sunt, quam lucidissimis expositioni-
 „ bus digneris aperire.

Reliquia
ista Pela-
giana hæ-
reseos quæ
pernicio-
sa.

VIII. „ Ad primum quia plerique non putant Christianam fidem hac dis-
 „ fensione violari, quantum periculi sit in eorum persuasione patefacias.
 „ Deinde quomodo per istam præoperantem & cooperantem gratiam liberum
 „ non impediatur arbitrium. Tum utrum præscientia Dei ita secundum pro-
 „ positum maneat, ut ea ipsa quæ sunt proposita, sint accipienda præscita:
 „ an per genera causarum & species personarum ista varientur; ut quia di-
 „ versæ sunt vocationes, in his qui nihil operaturi salvantur, quasi solum
 „ Dei propositum videatur existere, in his autem qui aliquid boni acturi
 „ sunt, per præscientiam possit stare propositum: an vero uniformiter, licet
 „ dividi præscientia a proposito temporali distinctione non possit, præscientia
 „ tamen quodam ordine sit subnixa proposito; & sicut nihil sit quorumcum-
 „ que negotiorum, quod non scientia divina prævenierit, ita nihil sit boni,
 „ quod in nostram participationem non Deo auctore defluerit. Postremo
 „ quemadmodum per hanc prædicationem propositi Dei, quo fideles fiunt,
 „ qui præordinati sunt ad vitam æternam, nemo eorum, qui cohortandi
 „ sunt, impediatur, ne occasionem negligentia habeant, si se prædestinatos
 „ esse desperent. Illud etiam qualiter diluatur, quæsumus patienter insipien-
 „ tiam nostram ferendo, demonstres, quod, retractatis priorum de hac re

Aliter ac
olim non
nulli mo-
do fen-
tiunt.

„ opinionibus, pene omnium par invenitur & una sententia, qua propo-
„ tum & prædestinationem Dei secundum præscientiam receperunt; ut ob hoc
„ Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem uniuscujus-
„ que præviderit, & sub ipso gratiæ adjutorio, in qua futurus esset volunta-
„ te & actione, præscierit.

IX. „ Quibus omnibus enodatis, & multis insuper, quæ altiore intuitu ad
„ causam hanc pertinentia magis potes videre, discussis; credimus & spe-
„ ramus non solum tenuitatem nostram disputationum tuarum præsidio robo-
„ randam; sed etiam ipsos, quos meritis atque honoribus claros caligo istius
„ opinionis obscurat, defæcatissimum lumen gratiæ recepturos. Nam unum
„ eorum præcipuæ auctoritatis & spiritualium studiorum virum, Sanctum Hi-
„ larium Arelatensem Episcopum, sciat beatitudo tua admiratorem sectato-
„ remque in aliis omnibus tuæ esse doctrinæ; & de hoc quod in querelam
„ trahit, jampridem apud sanctitatem tuam sensum suum per literas velle
„ conferre. Sed quia utrum hoc facturum, aut quo fine sit facturum, incer-
„ tum est, & omnium nostrum fatigatio, providente hoc præsentis sæculo
„ Dei gratia, in tuæ charitatis & scientiæ vigore respirat; adde eruditionem
„ humilibus, adde increpationem superbis. Necessarium & utile est etiam,
„ quæ scripta sunt scribere, ne leve existimetur, quod non frequenter argui-
„ tur. Sanum enim putant esse quod non dolet, nec vulnus superducta cu-
„ te sentiunt: sed intelligant perventurum ad sectionem, quod habuerit per-
„ severantem tumorem. Gratia Dei, & pax Domini nostri Jesu Christi coro-
„ net te in omni tempore, & ambulanti de virtute in virtutem glorificet
„ in æternum, Domine Papa beatissime, ineffabiliter mirabilis, incompara-
„ biliter honorande, præstantissime patrone.,

226. altas
præfixa
lib. de
præd. SS.

*Domino beatissimo, ac toto affectu desiderando, & multum in Christo
suscipiendo patri Augustino Hilarius.*

Scripta
eodem tē-
pore.

I. „ Si cessantibus contradicentium quæstionibus gratæ sunt plerumque stu-
„ dioforum inquisitiones, ut etiam illa, quæ absque periculo ignorarentur,
„ ediscant; arbitror gratiorem fore sedulitatem nostræ relationis, quæ dum
„ indicat secundum quorundam prosecutiones quædam adversantia veritati,
„ non tam sibi quam illis, qui turbantur, & turbant per consilium sancti-
„ tatis tuæ satagit provideri, Domine beatissime, ac toto affectu desideran-
„ de, & multum in Christo suscipiende pater.

Massilien-
sium, &
aliorum
quorundā
in Galliis
de præde-
stinatione
sententia.

II. „ Hæc sunt itaque, quæ Massiliæ, vel etiam aliis locis in Gallia ven-
„ tilantur. Novum & inutile esse prædicationi, quod quidam secundum pro-
„ positum eligendi dicantur, ut id nec arripere valeant nec tenere, nisi cre-
„ dendi voluntate donata. Excludi putant omnem prædicandi vigorem, si
„ nihil, quod per eum exciteretur, in hominibus remansisse dicatur. Consen-
„ tiunt omnem hominem in Adam periisse, nec inde quemquam posse pro-
„ prio arbitrio liberari. Sed id conveniens asserunt veritati, vel congruum
„ prædicationi, ut cum prostratis, & nunquam suis viribus surrecturis an-
„ nuntiatur obtinendæ salutis occasio; eo merito quo voluerint, & credide-
„ rint, a suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius
„ sanitatis suæ consequantur effectum. Ceterum ad nullum opus vel inci-
„ piendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt:
„ neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita
„ & supplici voluntate, unumquemque agrotum velle sanari. Quod enim
„ dicitur: *Crede, & salvus eris*; unum horum exigere asserunt, aliud offerri;

„ ut

ut propter id quod exigitur, si redditum fuerit, id quod offertur deinceps
tribuatur. Unde consequens putant, exhibendam ab eo fidem, cujus natu-
ræ id voluntate Conditoris concessum est; & nullam ita depravatam vel
extinctam putant, ut non debeat vel possit se velle sanari; propter quod
vel sanetur quis a sua, vel si noluerit, cum sua ægritudine puniatur. Nec
negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum
quærat, non autem quidquam ipsa jam valeat. Nam illa testimonia ut est
illud: *Sicut unicuique partitus est mensuram fidei*; & similia, ad id vo-
lunt valere, ut adjuvetur qui cœperit velle, non ut etiam donetur ut ve-
lit, rejectis ab hoc dono aliis pariter reis, & qui possent similiter libera-
ri, si ea, quæ pariter indignis præstatur credendi voluntas, etiam ipsis si-
militer præstaretur. Si autem, ajunt, dicatur, vel talem omnibus reman-
sisse, qua vel contemnere quis valeat, vel obedire, de compendio putant
rationem reddi electorum vel rejectorum, in eo quod unicuique meritum
propriæ voluntatis adjungitur.

Rom. 12.
13.

III. Cum autem dicitur eis, quare aliis vel alicubi prædicetur, vel nunc
prædicetur, quod aliquando pene omnibus, sicut nunc aliquibus gentibus
non prædicatum sit: dicunt id præscientiæ esse divinæ, ut eo tempore, &
ibi, & illis veritas annuntiaretur, vel annuntietur, quando & ubi præno-
scebatur esse credenda. Et hoc non solum aliorum Catholicorum testimo-
niis, sed etiam sanctitatis tuæ disputatione antiquiore se probare testantur.
Ubi tamen eandem gratiam non minore veritatis perspicuitate docueris:
ut est illud, quod dixit sanctitas tua in questione contra Porphyrium de
tempore Christianæ Religionis; *tunc voluisse hominibus apparere Christum,*
& apud eos predicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat es-
se, qui in eum fuerant credituri. Vel illud de libro in epistolam ad Ro-
manos, *Dicis itaque mihi, quid adhuc conqueritur? Nam voluntati ejus*
quis resistit? Cui sane inquisitioni, inquis, sic respondet, ut intelligamus,
Spiritibus viris, etiam non secundum terrenum hominem viventibus, pare-
re posse prima merita fidei & impietatis, quomodo Deus præscientia eligat
credituros, & damnet incredulos: nec illos ex operibus eligens, nec istos ex
operibus damnans: sed & illorum fidei præstans, ut bene operentur, & isto-
rum impietatem deferendo obdurans, ut male operentur. Et iterum in eo-
dem libro superius: *Æquales omnes sunt ante meritum, nec potest in rebus*
omni modo æqualibus electio nominari. Sed quoniam Spiritus-sanctus non
datur nisi credentibus; non quidem Deus eligit opera, quæ ipse largitur,
cum dat Spiritum-sanctum, ut per charitatem bona operemur: sed tamen
eligit fidem, quia nisi quis credat, & in accipiendi voluntate permaneat,
non accipit donum Dei, idest Spiritum-sanctum, per quem infusa charitate
bonum possit operari. Non ergo eligit opera cujusquam in præscientia, quæ
ipse donaturus est, sed fidem eligit in præscientia, ut quem crediturum es-
se præscivit, ipsum elegerit, cui Spiritum-sanctum daret, ut bona operan-
do etiam vitam eternam consequeretur. Dicit enim Apostolus: Idem Deus,
qui operatur omnia in omnibus. Nusquam autem dictum est: Deus credit
omnia in omnibus. Quod enim credimus, nostrum est: quod autem opera-
mur, illius: & cetera in eodem opere; quæ se acceptare, & probare te-
stantur, tamquam convenientia Evangelicæ veritati.

Epist. 102.
quæst. 2.
num. 14.

Rom. 9. 10.
In exposit.
quarundam
proposit.
epist. ad
Rom. pro-
pos. 62.

Propos. 60.

1. Cor. 12.
6.

1. Cor. 4. 7.

IV. Ceterum præscientiam & prædestinationem, vel propositum, ad id
valere contendunt, ut eos præscierit, vel prædestinaverit, vel proposuerit
eligere, qui fuerant credituri. Nec de hac fide posse dici: *Quid habes,*
quod non accepisti? cum in eadem natura remanserit, licet vitata, quæ

„ prius

Formidē
de perse-
verantia
dono con-
tra Augu-
stinum se-
tentia.

Sap. 4. 11.

„ prius sana ac perfecta donata sit. Quod autem dicit Sanctitas tua; nemi-
 „ nem perseverare, nisi perseverandi virtute percepta; hæcenus accipiunt, ut
 „ quibus datur, inertī licet, præcedenti tamen proprio arbitrio tribuatur:
 „ quod ad hoc tantum liberum asserunt, ut velit, vel nolit admittere medi-
 „ cinam. Ceterum ipsi abominari se & damnare testantur, si quis quidquam
 „ virium in aliquo remansisse, quo ad sanitatem progredi possit, existimet.
 „ Nolunt autem ita hanc perseverantiam prædicari, ut non vel suppliciter
 „ emereri, vel amitti contumaciter possit. Nec ad incertum voluntatis Dei
 „ deduci se volunt, ubi eis quantum putant ad obtinendum vel admitten-
 „ dum, evidens est qualecumque initium voluntatis. Illud etiam testimo-
 „ nium, quod posuisti: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*; tam-
 „ quam non canonicum definiunt onittendum. Unde illam præscientiam sic
 „ accipiunt, ut propter fidem futuram intelligendi sint præsciti: nec cuiquam
 „ talem dari perseverantiam, a qua non permittatur prævaricari; sed a qua
 „ possit sua voluntate deficere, & infirmari.

V. „ Afferunt inutilem exhortandi consuetudinem, si nihil in homine re-
 „ mansisse dicatur, quod correptio valeat excitare: quod quidem inesse natu-
 „ ræ sic se dicere confitentur, ut hoc ipso quod ignorantī veritas prædicatur,
 „ ad beneficium præsentis gratiæ referendum sit. Nam si sic prædestinati
 „ sunt, inquiunt, ad utramque partem, ut de aliis ad alios, nullus possit
 „ accedere, quo pertinet tanta extrinsecus correptionis instantia? Si ab ho-
 „ mine, etsi non fides integra, saltem vel dolor compunctæ infirmitatis exo-
 „ ritur, aut periculum demonstratæ mortis horretur. Nam si non potest ti-
 „ mere quis, unde terretur, nisi ea voluntate quæ sumitur, non ex eo cul-
 „ pandus quod nunc non vult: sed in eo & cum eo, qui sic aliquando no-
 „ luit, ut eam damnationem cum suis posteris mereretur incurrere, ut nun-
 „ quam recta, semper autem prava vellet appetere. Si autem est qualiscum-
 „ que dolor, qui ad exhortationem corripientis oriatur: hanc ipsam dicunt
 „ causam, propter quam vel rejiciatur alius, vel alius assumatur: atque ita
 „ non opus esse partes constitui, quibus nec adjiciendum sit aliquid, nec
 „ detrahendum.

Lib. de
cor. & grat.
c. 11. & 12.

VI. „ Deinde moleste ferunt, ita dividi gratiam, quæ vel tunc primo ho-
 „ mini data est, vel nunc omnibus datur, *ut ille acceperit perseverantiam,*
 „ *non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium per-*
 „ *severare non posset: nunc vero sanctis in regnum per gratiam prædesti-*
 „ *natis non tale adiutorium perseverantiæ detur, sed tale ut eis perseveran-*
 „ *tia ipsa donetur; non solum ut sine isto dono perseverantes esse non pos-*
 „ *sint, verum etiam ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint.* His ver-
 „ bis Sanctitatis tuæ ita moventur, ut dicant, quamdam desperationem ho-
 „ minibus exhiberi. Si enim, ajunt, ita Adam adjutus est, ut & stare posset
 „ in justitia, & a justitia declinare; & nunc ita sancti juvantur, ut decli-
 „ nare non possint, siquidem eam acceperunt volendi perseverantiam, ut
 „ aliud velle non possint; vel sic quidam deserunt, ut aut nec accedant,
 „ aut si accesserint, & recedant: ad illam voluntatem pertinuisse dicunt ex-
 „ hortationis vel comminationis utilitatem, quæ & persistendi & desistendi
 „ obtinebat liberam potestatem; non ad hanc, cui nolle justitiam inevitabili
 „ necessitate conjunctum est præter illos, qui sic concreati sunt his, qui cum
 „ universa massa damnati sunt, ut exciperentur per gratiam liberandi. Unde
 „ in hoc solo volunt a primo homine omnium distare naturam, ut illum in-
 „ tegris viribus voluntatem juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non
 „ poterat: hos autem amissis & perditis viribus credentes tantum, non so-
 „ lum

lum erigat prostratos; verum etiam suffulciat ambulantes. Ceterum quidlibet donatum sit prædestinatis, id posse & amitti & retineri propria voluntate contendunt. Quod tunc falsum esset, si verum putarent, eam quosdam perseverantiam percepisse, ut nisi perseverantes esse non possint.

VII. „Inde est quod & illud pariter non accipiunt, ut eligendorum reji- Ibid. c. 13. & 14.
ciendorumque esse definitum numerum nolint: atque illius sententiæ expo-
sitionem non eam, quæ a te est deprompta, suscipiant, idest ut nonnisi
omnes homines salvos fieri velit, & non eos tantum, qui ad sanctorum
numerum pertinebunt, sed omnes omnino, ut nullus habeatur exceptus.
Nec hoc timendum, quod quidam, eo invito, perire dicantur: sed quo-
modo, ajunt, non vult a quoquam peccari vel deferi justitiam, & tamen
jugiter illa deferitur contra ejus voluntatem, committunturque peccata: ita
eum salvari velle omnes homines, nec tamen omnes homines salvari. Te- Ibidem.
stimoniam etiam Scripturæ, quæ de Saule vel de David posuisti, non perti- 1. Reg. 10. 2. Par. 12.
nere putant ad quæstionem, quæ de exhortatione versatur. Alia autem ad
id referunt, ut ex his eam gratiam accipiant commendari, qua unusquis-
que post voluntatem juvatur; vel ad ipsam vocationem, quæ præstatur in-
dignis. Hoc enim & illis locis tuorum opusculorum, & aliorum, quæ
persequi longum est, se demonstrare testantur.

VIII. „Parvulorum autem causam ad exemplum majorum non patiuntur
adferri. Quam & tuam Sanctitatem dicunt eatenus adtigisse, ut incertum
esse volueris, ac potius de eorum poenis malueris dubitari. Quod in libro
tertio *de libero arbitrio* ita positum meministi, ut hanc eis occasionem po- Cap. 23.
tuerit exhibere. Hoc etiam de aliorum libris, quorum est in Ecclesia au-
ctoritas, faciunt quod perspicit Sanctitas tua, non parum posse juvare con-
tradictores, nisi majora, aut certe vel paria proferantur a nobis. Non
enim ignorat prudentissima pietas tua, quanto plures sint in Ecclesia, qui
auctoritate nominum in sententia teneantur, aut a sententia transferantur.
Ad summam, fatigatis omnibus nobis, ad id prosecutio eorum, vel potius
querela convertitur, consentientibus etiam his, qui hanc definitionem im-
probare non audent, ut dicant: Quid opus fuit hujusmodi disputationis in-
certo tot minus intelligentium corda turbari? Neque enim minus utiliter
sine hac definitione, ajunt, tot annis a tot tractatoribus, tot præcedenti-
bus libris & tuis & aliorum, cum contra alios, tum maxime contra Pela-
gianos, catholicam fidem fuisse defensam.

IX. „Hæc, mi Pater, & alia interminabiliter plura, ut summa mea vo-
ta confitear, per me deferre maluissim: vel quia hoc non merui, saltem
prolixiore tempore omnia, quibus moventur, collecta dirigere; ut quid-
quid de hac re contradicitur, quatenus refelli, vel si id non potest, tole-
rari deberet, audirem. Sed quia neutrum ex voto provenit, malui quomo-
do potui hæc comprehensa dirigere, quam penitus de tanta quorundam
contradictione reticere. Sunt ex parte tales personæ, ut his consuetudine
ecclesiastica laicos summam reverentiam necesse sit exhibere. Quod quidem
ita curavimus, Deo juvante, servare, ut cum opus fuit, non taceremus
quæ ad quæstionis hujus assertionem exiguitas nostrarum virium suggere-
bat. Sed nunc summam quantum festinatio perlatoris admisit, hæc velut
commonendo suggesti. Tuæ sanctæ prudentiæ est dispicere quid facto opus
sit, ut talium & tantorum superetur, vel temperetur intentio. Cui ego
jam parum prodesse existimo te reddere rationem, nisi & addatur auctori-
tas, quam transgredi infatigabiliter contentiosa corda non possint. Sed pla-
ne illud tacere non debeo, quod se dicant tuam Sanctitatem, hoc exce-

„pto,

pto, in factis & dictis omnibus admirari. Tuum erit decernere, quomodo sit in hoc eorum contradictio toleranda. Nec mireris, quod aliter vel aliqua in hac epistola addi, quantum puto, quæ in superiore non dixeram: talis est enim nunc eorum definitio, præter illa, quæ per festinationem aut oblivionem fortasse præterii.

Retraditionum liberos intelligit.

Hilarius Augustini fuisse videtur discipulus.

Prosperum intelligere videtur, cujus præcedit epistola.

X. Libros, cum editi fuerint, quos de universo opere tuo moliris, quæso habere mereamur: maxime ut per eorum auctoritatem, si qua tibi in tuis displicent, a dignitate tui nominis jam non trepidi sequestremus. Librum etiam *de gratia & libero arbitrio* non habemus: superest ut eum, quia utilem quæstioni confidimus, mereamur accipere. Nolo autem Sanctitas tua sic me arbitretur hæc scribere, quasi de iis, quæ nunc edidisti, ego dubitem. Sufficiat mihi poena mea, quod a præsentia tuæ deliciis exsulatus, ubi salubribus tuis uberibus nutriebar, non solum absentia tua crucior, verum etiam pervicacia quorundam, qui non tantum manifesta respuunt, sed etiam non intellecta reprehendunt. Ceterum hac suspitione in tantum careo, ut potius infirmitatem meam, qua tales parum patienter fero, notabilem putem. Qualiter autem ad hæc consulendum judices, ut dixi, tuæ sapientiæ derelinquo. Nam ad me hoc pertinere credidi, pro ea quam Christo vel tibi debeo charitate, ut quæ in quæstionem veniunt, non tacerem. Quid pro ea gratia, quam in te pusilli cum magnis miramur, volueris aut valueris, gratissime accipiemus tamquam a nobis charissima & reverentissima auctoritate decretum. Sane quia, urgente perlatore, timui, ne vel non omnia, vel hæc ipsa minus digne conscius meorum virium possem dirigere; cgi cum viro tum moribus tum eloquio & studio claro, ut quanta posset collecta suis literis intimaret: quas conjunctas his destinare curavi. Est enim talis, qui etiam præter hanc necessitatem dignus tuæ sanctitatis notitia judicetur. Sanctus Leontius Diaconus cultor tuus cum meis parentibus inultum te saluat. Memorem mei paternitatem tuam Dominus Christus Ecclesiæ suæ annis pluribus donare dignetur, Domine pater. *Et infra.* Sciat Sanctitas tua, fratrem meum, cujus maxime causa hinc discessimus matrona sua ex consensu perfectam Deo continentiam devovisse. Unde rogamus Sanctitatem tuam, ut orare digneris, quo hoc ipsum in eis Dominus confirmare, & custodire dignetur.

P R O P O S I T I O I.

Semipelagiani quamlibet interiorem prævenientem gratiam ad initium salutis minime rejecerunt.

De correptione & gratia cap. II.

Prob. Interius aliquod prævenientis adjutorii genus Semipelagiani admiserunt, si naturam quovis supernaturali adjutorio viduatam nihil ad bonum posse, consenserint, huic autem libenter consensisse, pro certo habeo: Augustinum namque de gratia Adamo collata sic differentem audiebant: *Nec ipsum ergo Deus esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio: quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit; ad bonum autem nihil valet, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.* Jam vero generalem hanc regulam Semipelagiani nulli averfati sunt: eorum siquidem contradictiones, si hanc circa regulam ab Augustino tam seriose firmatam aliqua forent, dubio procul enuntiarentur a Prospero, & Hilario, qui Massiliensium Semipelagianorum querimonias Augustino per literas detulerunt, appulso jam in Gallias libro *de correptione & gratia*, divinæ auctoritatis pleno, ubi regula illa præstituitur. In Prospero

pèro autem, & Hilario nec jota unum legitur, quod nos moneat, regulam illam Massiliensibus displicuisse. Quis vero eos naturam ad bonum ex se valere sentientes tacuisse crediderit, Augustino prædicante, naturam ad bonum nihil valere, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono? Argumentum hoc, quod negativum adpellant, est ad rem nostram, ut Bellelli videtur, concludentissimum; præcipuum quippe rei caput complectitur. Et sane, quia moleste ferebant, Augustinum in suo de corrept. & grat. libro adjutorium illud edocere, quo Sanctis perseverantia donaretur; adversus hujusmodi adjutorii genus obmurmurare non destiterunt: & Hilarius eos ex hoc obmurmurantes Augustino n. 6. describit. Ergo & moleste tulissent, ita naturam institui, ut ad bonum nihil valeret, nisi adjuvaretur ab omnipotenti bono, si ad quidpiam boni ex se profuturam autumassent; nec omisisset Hilarius, hanc eorum querimoniam Augustino enuntiare. Aequatis passibus ratio procedit.

526. Ut vero Semipelagianorum, quæ sententia fuerit, plenius attingatur, audiamus Hilarium, qui referens a Massiliensibus male haberi discrimen, quod stantem inter & lapsum hominem Augustinus adduxerat, discrimen illud alterum, quod constituiebant ipsi, describit inquit: *Unde in hoc solo Num. 6. volunt a primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non poterat: hos autem amissis & perditis viribus credentes tantum, non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes.* Sana ergo ab infirma natura, eorum sensu, differebat, quod naturæ sanæ quovis in bono gratia opitulabatur; infirmæ vero in sola obtinenda fide, cujus cœptum in nobis remansisse, aiebant; cum in eadem natura remanserit, licet vitiata, quæ prius sana Num. 6. & perfecta sit. Adjutorium igitur in natura sana & perfecta, unde incipere posset homo, & perseverare, confitebantur: ergo eo magis par admiserunt in vitiata natura. A natura enim vitiata semovere adjutorium, quod in sana, atque perfecta necessarium agnoscebatur, eorum profecto non erat, quos non contemptibilis ingenii viros Augustinus nominat. Hinc idem Hilarius De Præd. SS. c. 12. (& ex Hilario refert Augustinus de præd. SS. cap. 1.) descripta Massiliensium circa utriusque status hominem sententia: *Ceterum, inquit, ad nullum opus bonum vel incipiendum, ne dum perficiendum quemquam sibi sufficere posse consentiunt: tamquam si diceret: Aliquid primævæ integritatis in homine remansisse, inquit; hinc posse hominem propriæ credulitatis bonæque voluntatis merito totius sanitatis suæ consequi effectum: merito, inquam, bonæ voluntatis credulitatisque suæ; quum eo bene utatur auxilio, si ne quo ad nullum opus bonum vel incipiendum, ne dum perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiunt.*

527. Nec dubitandum vel leviter est, reliquias primævæ integritatis in lapsa natura voluisse, ni Prospero narranti fidem omnem tollere velimus. Ita Semipelagianos alloquitur carm. 498. in editione, quam celeberrimus Petrus Franciscus Fogginius Romæ curavit.

Talibus adsumptis inimico ex dogmate, nonne Perspicuum est, quantum damnatos confoveatis, Dum cuiusve ad vera capienda exordia vite Naturam affectum fidei conferre docetis: Dumque aliud non est vobiscum gratia, quam lex, Quamque Propheta monens, & quam doctrina ministrat? Scilicet, ut tale arbitrium generaliter insit Semine damnato genitis in corpore mortis,

*Quale habuit nondum peccati lege subactus
Primus homo; & nullum in prolem de vulnere vulnus
Transierit, nisi corpoream per conditionem:
Qua sic exterius respondeat, ut nihil intus
Imminuat, teneatque suum substantia mentis
Splendorem, & nulla pœnali morte prematur.*

528. Contendebant igitur in hominibus lapsis illud idem arbitrium reperi-
ri, quod innocens creatura obtinuit; innocentis autem creature arbitrium
nonne suffultum erat adiutorio *sine quo?* Hoc ergo adiutorio ipsorum senten-
tia gaudet homo lapsus. Ex quo factum est, ut inferrent, ulterioris auxilii
nequaquam nos esse indigos ad sanitatem appetendam; sed uberius mereri nos
posse ad consummandum opus; sufficientes cum simus ad incipiendum eo solo
adiutorio, quod ex primæva integritate in nobis remansisse ostentabant.

De Præd.
ss. c. i.

Num. 4.

Ab hac porro gratia hominum voluntates præveniri asseverabant: *Perven-
runt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur*, inquit
Augustinus; errabant tamen: voluntatem enim, juxta eorum principia, non
præveniebat, sed comitabatur prædicata ab iis gratia, quæ nulla in ipsis
erat, donec voluntatis studio, atque industria efficax non redderetur. Hoc
eorum inconsideratum systema carpit S. Prosper in sua ad Augustinum episto-
la. *Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem non præviā humano-
rum volunt esse meritum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea
secundum suam phantasiā non negant esse præventas.*

Num. 4.

529. Neque hoc tantum, sed luculentiora in nostræ positionis favorem ha-
bet Prosper. *Quidam vero horum, ait, in tantum a Pelagianis semitis non
declinant, ut quum ad consistendam eam Christi gratiam, quæ omnia præve-
niat merita humana, cogantur, ne, si meritis redditur, frustra gratia nomi-
netur; ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua
enim nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalem
gratia Creatoris instituat, ut per discretionem boni ac mali & ad agnitionem
Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem:
atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire, per naturalem
scilicet facultatem, petendo, querendo, pulsando: ut ideo accipiat, ideo in-
veniat, ideo introeat, quia bono natura bene usus, ad ipsam salvantem gra-
tiam initialis gratie ope meruerit pervenire.* Quid initialis gratie nomine
hic proponitur a Prospero intelligendum? eam fortassis tantummodo, qua
conditor Deus naturalem arbitrii facultatem homini elargitus est? nequa-
quam; sed illam quoque uberiores Adamo in sui creatione collatam, inque
ejus posteris vel integram, vel saltem ex parte perdurantem, ac veluti habi-
tualem, ut hisce verbis testatum reliquit Prosper. *His itaque definitionibus
(Cassiani) hoc docetur, hoc scribitur, hoc editis disputationibus prædicatur:
quod, Adam peccante, anima ejus laesa non fuerit, sanumque in eo manserit,
unde peccavit: siquidem scientiam boni, quam acceperat, non amisit; nec
potuerint posteris ejus id perdere, cujus damnum nec ille pertulerit..... quia
ad omne opus bonum tam libera sit voluntas in Adæ posteris, quam in Adam
fuerit ante peccatum.* Ex hisce omnibus concludere pronum est, Semipelagia-
nos aliquam certo agnovisse gratiam interiorē, & prævenientem fidei, bo-
næque voluntatis initia; quæ gratia illius reliquum in nobis fuerit, quam
infanti creaturæ Deus contulit.

Contra
Collat.
cap. 20.

PROPOSITIO II.

Semipelagiani interiorē aliquam gratiam etiā actūalem, solummodo tamen invitātem, allicientem, suadentem admiserunt.

530. Prob. ex Prospero in epistola ad Augustinum. Propositum autem, in- Num. 4.
quit, vocantis gratia in hoc omnino definiunt, quod Deus constituerit nullum
in regnum suum, nisi per Sacramentum regenerationis assumere, & ad hoc
salutis donum omnes homines universaliter sive per naturalem, sive per scri-
ptam legem, sive per Evangelicam prædicationem vocari. Gratiam hanc legis,
& doctrinæ Semipelagiani internam prædicabant, quatenus vox per legem,
atque doctrinam exterius sonans, intus quoque vocando agat. Et Prosper ni-
tido carmine, quod num. 424. produximus, iterumque exhibemus, declarat.

*Gratia, qua Christi populus sumus, hoc cohibetur
Limite nobiscum: & formam hanc adscribitis illi,
Ut cunctos vocet illa quidem, invitetque, nec ullum
Præteriens, studeat communem adferre salutem
Omnibus, & totum peccato absolvere mundum:
Sed proprio quemque arbitrio parere vocanti,
Judicioque suo, mota se extendere mente
Ad lucem oblatam, qua se non subtrahat illi.*

531. En ergo interna actualis præveniens gratia, quam in votis Semipe-
lagiani habebant, quamque in invitatu, oblectamento, & suasionē solummo-
do collocabant. Quapropter gratiam hanc propulsans S. Prosper agebat vers. 346.

*Non hoc consilio tantum, hortatuque benigno
Suadens, atque docens, quasi normam legis haberet
Gratia: sed mutans intus mentem, atque reformans,
Vasque novum ex fracto fingens virtute creandi.*

Positionem nostram splendidissime confirmant ipsorum Semipelagianorum
testimonia, quos inter seligo Duces, & Coriphæos. Præsto sit in primis Vi-
talis Carthaginensis, cujus sententia erat, posse hominem, Dei suasionē præce-
dente, consequente consensione, doctrinam (Dei) sectari; quod libertate natu-
rali, si vult, facit; si non vult, non facit. Sequitur Cassianus. Idcirco licet
in multis, immo in omnibus possit ostendi, semper, auxilio Dei homines in-
digere, nec aliquid humanam fragilitatem, quod ad salutem pertinet, per se
solam, idest sine adiutorio Dei, posse perficere; contendens tamen hic Semipe-
lagianorum facile princeps, nostrum esse, ut quotidie attrahentem nos gratiam
humiliter subsequamur. Succedit Gennadius, qui agebat: Manet itaque ad
quærendam salutem arbitrii libertas, idest rationalis voluntas, sed admonente
prius Deo, & invitante ad salutem, ut vel eligat, vel sequatur, vel agat
occasione salutis, hoc est inspiratione Dei. Ut autem consequatur quod eligit,
vel quod sequitur, vel quod occasione agit, Dei esse libere confitemur. INI-
TIUM ergo salutis nostra, DEO MISERANTE, habemus; ut adquiescamus salutife-
ra inspirationi, nostra potestatis est; ut adpiscamur quod acquiescendo admo-
nitioni cupimus, divini est muneris. Tandem se prodit Faustus alter Semipe-
lagianorum Prodromus. Ad Dominum, inquit, semper est referendus laboris
effectus.

Epist. ad
Vital.

Collat. 16.
c. 6. & 3.

De Eccl. f.
dogmat.
cap. 21.

Lib. 1.
cap. 11.

effectus. *Qui vero vel INITIUM operis sibi presumat arrogare, vel finem, ad illum merito dicitur Psalm. 129. Nisi Dominus adificaverit domum in vanum laboraverunt, qui adificant eam.* Illudque explicans Apostoli; non ex operibus, sed ex Deo vocante dictum est, addit: Cum ergo audis, ex vocante dictum est, invitante intellige, non cogentem. Quæ testimonia si ad oculum semel ponantur, & gratiam, gratiæque characterem exhibent, quam ad salutis initium Semipelagiani ultro confessi sunt.

P R O P O S I T I O III.

Suprapositam interiorem prævenientem gratiam, quæ non intellectum tantummodo collustrans est, sed voluntatem metaphorice excitans ad salutis initium necessariam Semipelagiani agnoverunt.

532. Prob. primo ex latissima illa, & turpi contradictione, in quam Semipelagiani impegissent, semel ac hanc gratiam a salutis initio voluissent semotam. Quo enim fieri potest, ut ad salutem necessariam agnoscerent gratiam, quæ lege, atque prædicatione insonante, invitaret, alliceret, suaderetque; quin ad salutis initium ipsam necessariam confiterentur? Perspectam dubio procul habebant sententiam Apostoli: *Fides ex auditu; auditus autem per verbum Christi. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante?* Quamobrem, scite scribit Petavius, ad fidem exprimendam legis, atque doctrinæ prædicatione, sive revelatio, & adhortatio oportet. Quæ, si sola gratia est, ne salutis quidem initium absque gratia constare potest. Nemo enim sanitatem appetere valet, nemo patientiam, ceterasque virtutes, nisi fidei ac doctrinæ Christi mysteria perceperit, ac legem didicerit. Quapropter jam hic, inquit sua in epistola Prosper, proferunt testimonia, quibus divinarum Scripturarum cohortatio incitat hominum voluntates, qui ex libero arbitrio aut faciant, quæ jubentur, aut negligant.

His adde secundo loco, quod libro 83. questionum q. 68. habet Augustinus. Hic ille liber est, quem S. D. exaravit in suæ conversionis exordio, quum Semipelagiano errore adhuc detineretur. Quapropter nequit Semipelagianismi status nobis meliori ex parte innotescere. Ait igitur: *Quia etiam si levioribus quisque peccatis, aut certe quamvis gravioribus & multis, tamen magno gemitu & dolore pœnitendi, misericordia Dei dignus fuerit, non ipsius est, qui si relinqueretur, interiret, sed misereantis Dei, qui ejus precibus doloribusque subvenit. Parum est enim velle, nisi Deus misereatur; sed Deus non misereatur, qui ad pacem vocat, nisi voluntas præcesserit, quia in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et quoniam nec velle quisquam potest, nisi admonitus, & vocatus, sive intrinsecus, ubi nullus hominum videt, sive extrinsecus, per sermonem sonantem, aut per aliqua signa visibilia, efficitur ut etiam ipsum velle Deus operetur in nobis. Ad illam enim cœnam, quam Dominus dicit in Evangelio præparatam, nec omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt; neque illi, qui venerunt, venire possent nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere, qui venerunt: quia vocati venerunt: nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent, vocati erant in libera voluntate. Vocatio ergo ante meritum voluntatem operatur.* Ita sentiebat Augustinus Semipelagianorum tenebris obvolutus; recteque sensisset, si ultra gratiam, quam tunc temporis fatebatur, uberiorem illam, quam adversus Pelagianos in posterum propugnavit, admisisset.

Rectissime itaque alio loco in eodem libro (q. 83.) dixi: quoniam si non ex ope-

ex operibus, sed misericordia Dei & vocamur, ut credamus, & credentibus prestatur, ut bene operemur quamvis minus ibi diligenter de illa, quæ per Dei propositum sit, vocatione tractaverim. Non ergo quamlibet gratiam, sed tantummodo bonæ voluntatis initia donantem rejecit tunc temporis Augustinus. De hac autem donante gratia, quoad Semipelagianos spectat, in subsequenti propositione dicturus.

PROPOSITIO IV.

Qualem libet gratiam Semipelagiani admiserint ad initium salutis, hæc non fuit gratia ea donans, quam ad salutis incrementum profecto confessi sunt.

533. Prob. ex responsis, quæ in libris de Prædestin. SS. & dono Persev. fecit Prospero & Hilario Augustinus; ex quibus liquidissime evincitur, Semipelagianos concedere, dona Dei esse ea, quæ recte vivimus, exceptis fidei & bonæ voluntatis initiis, exceptaque perseverantia usque in finem, quæ a Deo donari nobis perfractæ negabant, sustinentes iis nos mereri, ut cetera donarentur. Secundum, quod præmissi, caput de prædest. SS. percurrere. Statim ab exordio sic loquitur Augustinus: *Sed nunc eis respondendum video, qui divina testimonia ad hoc dicunt valere, ut noverimus, ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo, tamquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tamen augeatur in nobis ex merito, quo cæpit a nobis.*

Pari sensu affatur postremo ejusdem libri capite. *Cum in prioribus opusculis nostris satis idoneis testimoniis egissemus, donum Dei esse etiam fidem, inventum est quod contradiceretur, ad hoc valere illa testimonia, ut ostendant donum Dei esse incrementum fidei: initium vero fidei, quo in Christum primitus creditur, ab homine ipso esse, nec esse donum Dei; sed hoc exigere Deum, ut cum id præcesserit, cetera tamquam hoc merito consequantur, quæ Dei dona sunt, nec ullum eorum dari gratis, cum in eis Dei gratia, quæ nonnisi gratuita est, prædicetur. Quod videris quam sit absurdum, propter quod institimus, quantum potuimus, ut etiam ipsum initium fidei donum Dei esse ostenderemus.* Vide cap. 17. 18. 21. & 24. de dono persev., ubi satis docuisse declarat, vel potius plusquam satis, dona Dei esse & incipere & perseverare. Cetera vero bona ad vitam piam, quæ Deus recte colitur, pertinentia, etiam ipsi, propter quos hæc agimus, Dei dona esse concedunt.

534. Quamcumque porro dubitationem semovet quæstio, quæ intererat Augustinum inter & Vitalem Carthaginensem, quæque sic ab Augustino proponitur. *Recognoscis me, ut puto, in iis, quæ nos scire dixi, non omnia, quæ ad fidem catholicam pertinent, commemorare voluisse; sed ea tantum, quæ ad istam, quæ inter nos agitur de Dei gratia quæstionem; utrum præcedat hæc gratia, an subsequatur hominis voluntatem; hoc est, ut planius id eloquar; utrum ideo nobis detur, quia volumus, an per ipsam Deus etiam efficiat, ut velimus.* In hac extricanda quæstione pluribus nos instruit, ut hinc deprehendamus, controversiam haud esse, an detur, vel non, gratia donans, quæ Deus facit, ut faciamus, & bene operemur: hanc enim cum Vitali omnes Semipelagiani confitebantur; sed an gratia isthæc ita nostras præveniat voluntates, ut non solum fidei, bonorumque operum incrementum, sed & initium ab ipsa donetur nobis. Loquimur, ait cap. 7., loquimur autem nunc de ipsis initiis, cum homines, qui erant aversi, & adversi, convertuntur ad Deum, & velle

velle incipiunt, quod nolebant, & habere fidem, quam non habebant De orationibus autem jam fidelium, quas & pro se & pro aliis fidelibus faciunt, ut proficiant in eo, quod esse coeperunt, & de gratiarum actionibus, quia proficiunt, configendum esse tecum non puto. Contra Pelagianos est iste conflictus tibi nobiscum communis. Illi quippe omnia ad fidem piamque vitam hominum pertinentia ita tribuunt libero voluntatis arbitrio, ut habenda ex nobis, non a Domino putent esse poscenda. Tu autem, si ea, quae de te audio, vera sunt, initium fidei ubi est etiam initium bonae, hoc est pie voluntatis, non vis donum Dei esse; sed ex nobis nos habere contendis, ut credere incipiamus. Cetera autem religiosa vite bona Deum per gratiam suam jam ex fide petentibus, querentibus, pulsantibus donare consentis Si autem, quod de te magis credo, sentis atque consentis, orare nos Deum debere, ac solere pro nolentibus credere, ut velint credere oportet sine dubitatione fatearis, voluntates hominum Dei gratia praeveniri, & ut bonum velint homines, quod nolebant, Deum facere, qui rogatur, ut faciat; & cui nos novimus agere gratias dignum & justum esse cum fecerit. Igitur de gratia donante non fuit quaestio, sed tota circa actus ab ipsa donatos versabatur.

S C H O L I O N I.

535. Hucusque Semipelagianos a donante gratia abhorrentes vidimus. Aliqui tamen non defuere, quibus hoc gratiae genus non fuit prorsus invisum ad prima quoque fidei, & bonae voluntatis initia; quamvis & gratiam hanc fatalem admitterent eorum libertati, quibus singulari Dei liberalitate concederetur; nec omnibus dicerent necessariam, ut crederent, & bene vellent. Vide Prosperum lib. *contra Collat.* cap. 18. ubi Cassiani verba refert ex *Collat.* 13. cap. 17., & summa dignitate refutat.

S C H O L I O N II.

536. Iis non obstantibus, quae de Semipelagianorum sensibus hactenus protulimus: ex ipsis quidam agnoscendi sunt intolerabilius errantes, qui praevenientem gratiam illius reliquum, quam primae integritati Deus contulit, sane profitebantur; sed praeter hanc gratiae loco primum habebant naturalem quoque arbitrii facultatem, qua Creator hominem instituit rationalem. Huiusmodi gratiae genus a Pelagianis mutuabantur: Quapropter inquit Prosper, eos hoc ex capite a Pelagianis semitis non declinare. Prosperi testimonium excipe num. 4. *epist. ad Aug.*

C O N C L U S I O I.

537. Semipelagiani omnes sive ad credendum, sive ad operandum alicujus adjutorii necessitatem admiserunt. *Hec enim ipsorum definitio & professio est omnem hominem ad credendum & ad operandum divinis institutionibus admoneri -- Pene omnium par invenitur & una sententia, qua propositum & praedestinationem Dei secundum praescientiam receperunt; ut ob hoc alios vasa honoris, alios contumeliae fecerit, quia finem uniuscujusque praeviderit, ET SUB IPSO GRATIAE ADJUTORIO, in qua futurus esset voluntate; & actione praescierit.* Semipelagiani omnes adjutorio donanti initium bonae voluntatis semper restiterunt; ab adjutorio autem cetera ad vitam piam pertinentia donante numquam, saltem omnes, aufugerunt. Semipelagiani, de quibus

Prosper in
epist. n. 3.

Ibid. n. 8.

quibus ad Augustinum Prosper, & Hilarius, erant Massilienses; omnes vero Massilienses Semipelagianorum errore non detinebantur. *Multi*, ait Prosper, *Servorum Christi*, qui in Massiliensi urbe consistunt, in Sanctitatis tue scriptis, quæ adversus Pelagianos hereticos condidisti, contrarium putant Patrum opinioni; & ecclesiastico sensui &c. audisti: multi, non omnes?

S C H O L I O N I.

538. Non omnes tamen in eorum exponenda sententia fuisse pares; putandum est. Aliqui enim circa gratiæ fidem prævenientis necessitatem, qualiterque sensa sua occultabant, effutientes ipsius veritatis revelationem fidelium ædificationi adversari. Cumque ut ipsi ea exponant secundum quorum veluti sensa deprecemur, nihil se profitentibus invenisse quod placeat, & de his taceri exigunt, quorum altitudinem nullus adtigerit. Eo postremo pervicacia tota descendit, ut fidem nostram ædificationi audientium contrariam esse definiant, ac sic etiam si vera sit, non promendam; quia & perniciose non recipienda tradantur, & nullo periculo, quæ intelligi nequeant, conticeantur. Ex iis potro aliqui sensa sua exponere non detrectantes, gratiam merita prævenientem confitebantur; sed quæ illius foret conditionis, quam a Creatore Adam obtinuit. Hac gratia qui bene fuerit usus per naturalem arbitrii facultatem, fidem integram, perfectamque, agebant, consequitur, quæ in Christo per Baptismum renascimur; quod jam vidimus ex Prospero n. 4.

Prosp.
ibid. n. 3.

S C H O L I O N II.

539. Dixi, Semipelagianos saltem omnes gratiam virtutes eas intermedias donantem, quæ Deus recte colitur, non indignasse; quod sane ex Augustino probatum evidentissime est: Fidem tamen ab operibus distinguebant, volebantque, a natura cum Conditoris gratia suffulta solam haberi fidem; opera autem bona, & subsequenter merita a Deo donari. Ast non defuere, qui eidem initiali gratia insignes etiam, & heroicas virtutes tribuebant, moleste ferentes, has a Catholicis prædicari donatas. Cassianum audiamus de Sancti Job conflictu, & patientia loquentem. Quod etiam in Job probatissimo athleta suo, cum eum diabolus experisset ad singulare certamen, divinam legimus providisse justitiam. Si enim contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque ulla virtute patientia sua divina tantum opitulatione suffultus, multiplices illas ac tota inimici crudelitate quasitas tentationum moles, & exitia periculisset: quomodo non illam calumniosam diabolus, quam prius emiserat vocem, adversus eum justius iterasset: Numquid Job frustra timet Deum? nonne tu vallasti eum ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum? Sed cum nullam hujuscemodi querimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat iterare; non Dei, sed illius se victum viribus confitetur. Hæc Cassianus, quem refellit invictissime Prosper cap. 14. contra Collatorem: & ipsum ejusque sectatores intellexisse reor, quum adnotans aliquos, recensito Augustini libro, intelligentiores multo, instructioresque esse factos, inquit: Ita qui persuasionis suæ impediabantur obscuro, aversiores, quam fuerant, recesserunt.

Collat. 13.
cap. 14.

Epist. n. 2.

CONCLUSIO II.

540. Duplicem Semipelagiani omnes admiscere gratiam; veluti *habitualement* unam, alteram *actualement*. Nolebant sic ruina Parentis nostri fractas esse humanæ libertatis vires, ut nihil primæ integritatis in homine remaneret. (n. 526.) Illas ergo primæ integritatis reliquias in lapso homine permanentes, gratiam veluti *habitualement* ab ipsis agnitam voco. Alteram dico *actualement*; ab iis tamen locatam in lege, doctrina, exemplis, præceptisque intellectum collustrantibus, voluntatemque metaphorice moventibus. (n. 530.)

Opposita convelluntur.

541. Oppon. 1. Sive Augustinum, sive Prosperum, sive Hilarium legamus, Massilienses passim audimus initium fidei, bonæque voluntatis a nobis, non ex Deo esse, ex arbitrii penu, & naturæ bono enasci, non a Deo in nobis illud operante: quamcumque ergo gratiam rejecerunt.

Resp. dist. antec. Massilienses initium bonæ voluntatis viribus naturæ acceptum referebant ceu illi primo fonti, atque radici, unde suam exfugeret determinationem indifferens illa gratia, quam voluntatis nutui subdebant, conc. antec. viribus naturæ, quovis excluso adiutorii genere, nego antec. *Nec considerant*, diximus cum Prospero, *se gratiam Dei, quam comitem, non præviā humanorum esse meritum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea secundum suam phantasiā non negant esse præventas*. Hoc ipso, quod gratiam arbitrio subderent, Augustinus, Prosper, & Hilarius quandoque Semipelagianorum sensus retulere, ut si homines illi solam in bonæ voluntatis exordio naturam agnovissent. Nitidam rationem præstat Clar. P. Ser-
 Volum. 2. ry. *Cum enim interna inspiratio, Dei dono licet immissa, nonnisi versatilis*
 pag. 565. *poneretur ab eis, nec ipsa sui tribueret usum, sed e contrario eum, quantus*
 esset, *a libero arbitrio emendicaret, a quo indifferentia determinationem, ap-*
 plicationemque sortiretur, reliquum erat, ut fidei initium libero arbitrio, ceu
 primo fonti, atque radici tribueretur. Hac ratione arbitrium tantummodo
 nominat Augustinus, quum de gratia Angelorum & primi hominis habet ser-
 monem in lib. de corrept. & grat. *Angeli Sancti, qui cadentibus aliis per*
 Cap. 11. *liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi -- Per ipsum*
 Cap. 10. *liberum arbitrium in veritate steterunt -- Perseverare, & non perseverare in*
 Cap. 12. *hominis relinquebatur arbitrio*. Hisce tamen pro arbitrio commemoratis, nulla circa opitulantem gratiam mentione facta, quis Angelis, & primo homini interiorē gratiam Augustinum contendisse affirmabit? De uno tamen loquitur arbitrio; arbitrio quippe subdebatur gratia, quam infanti creaturæ primitus Conditor elargitus est.

542. Oppon. 2. Semipelagiani fidem ab operibus discernebant, ut vellent inter opera non esse accensenda fidei & salutis initia. Quomodo ergo fieri potuit, salutarem gratiam ad id admisisse, quod pro salutari opere non habebant?

Resp. cum distinctione: fidei, bonæque voluntatis initium non habebant, tamquam salutare opus, quod a gratia foret donandum, conc. quod a gratia non foret adjuvandum, nego. Verum utique est, diversimode locutos fuisse de initiis fidei, ac de incrementis, operumque perfectione. Ceterum quid ex vario ipsorum dicendi modo infertur? negasse quidem illos gratiam, quæ initia quoque fidei, & bonæ voluntatis donaret, unde & hæc dicerentur

tur Dei dona; non autem indignatos fuisse gratiam prævenientem, quæ foret illustratio mentis, caussaque voluntatem metaphorice movens invitando, alliciendo, suadendo. Et sane, quum sub donante adjutorio *removeri putarent omnem industriam, tollique virtutes, & fatalem quamdam induci necessitatem*; incommoda ea pertimescere non debebant ex adjutorio invitante, alliciente, suadente; istud quippe petit quidem, & pulsat; id tamen, ad quod invitat, & allicit, non donat, sed a libero expectat arbitrio; ideoque & ipsa bonæ voluntatis initia ab hoc adjutorio præveniri, non ægre ferendum ab ipsis erat. Et re quidem vera Cassianum, Gennadium, Faustumque vidimus hoc adjutorii genus liberrime amplectentes. (n. 531.) Immo consentiebat Vitalis, *a Deo dirigi gressus hominis, ut viam ejus velit, cujus doctrinam, suasionem præcedente, subsequente consensione sectatur, quod libertati naturali, si vult, facit, si non vult, non facit, pro eo, quod fecerit præmium, vel supplicium recepturus.*

Prosp. in
epist. n. 3.

Epist.
apud Au-
gust. 107.
c. 2. n. 4.

543. Ut rem istam in tota plenitudine sua adtingamus, recolendum est, residuum illud primævæ integritatis, quod in lapso homine permansisse dicebant, fore, fatentibus ipsis, excitandum aliqua actuali gratia, (n. 526.) quam licet exteriorem exprimant, dum inquirunt, ab ipsa præveniri bona principia; interiorem tamen intellexerunt, quæ solummodo invitet, alliciat, & suadeat. Propositum enim vocantis gratiæ in hoc definiebant, *quod Deus constituerit nullum in regnum suum, nisi per Sacramentum regenerationis assumere, & ad hoc salutis donum omnes homines universaliter, sive per naturalem, sive per scriptam legem, sive per Evangelicam prædicationem vocare.* Naturalis autem lex, non exterius insonando, sed intus loquendo vocat. Insuper ad Sacramentum regenerationis vocantur universaliter homines; atqui certum est non omnes externis gratiis semper vocari; immo Semipelagiani ipsi rationem penes Hilarium exhibent, *quare nunc aliquibus gentibus non prædicatum sit.* Ergo vocationem non in exteriori tantummodo, sed in interiori quoque gratia collocabant: atque hinc concludendum non omnem gratiam interiorem rejecisse, sed præcise illam, quæ bona principia donaret. Quapropter diligentiam Augustini Prosper obsecrabatur, ut quæ ad percipiendum difficiliora sunt, lucidissimis expositionibus dignaretur aperire; *quia in istis Pelagiana pravitate reliquiis non mediocris virulentia fibra nutritur, si principium salutis male in homine collocatur; si divine voluntati impie voluntas humana præferatur, ut ideo quis adjuvetur, quia voluit, non ideo quia adjuvatur, velit; si aliunde Deo placetur, nisi ex eo, quod ipse donaverit.* Illam ergo a principiis bonis respuebant gratiam, quæ fit, ut homo velit, quia adjuvatur; quæ fit, ut homo Deo placeat, ex eo quod Deus donat.

Prosp. n. 4.

In epist.
ad August.
num. 2.

Num. 7.

544. Oppon. 3. Canonem XIX. Arausicanum: *Natura humana, etiamsi in illa integritate, in qua est condita, permaneret, nullo modo se ipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret: unde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?* Si aliquod gratiæ genus Semipelagiani agnovissent necessarium ad reparandum, quod homo perdidit; hanc gratiæ necessitatem frustra Canon iste sanxisset: quodlibet ergo gratiæ genus repellebant.

Resp. Canonem non omnes, sed eos tantummodo Semipelagianos perstringere, qui a Pelagianorum semitis minime declinantes, prævenientem gratiam primo locabant in arbitrii facultate. Cogebantur ad confitendum eam Christi gratiam, quæ omnia præveniat merita humana, ne si meritis reddatur, frustra gratia nominetur. Quid autem commentabantur ipsi, ne meritis

reddita videretur gratia illa Conditoris, quam in lapsa natura remansisse autumabant? Bono arbitrii usui collatam prædicabant; ast arbitrii merito haud donari affirmabant; quippe arbitrium ipsum, eorum sententia, gratia erat. Quis porro non videt, hoc pacto eos pelagianizasse, quamque Conditoris gratiam ultro fatebantur, voluisse ex meritis naturæ; naturæ siquidem bonum est facultas arbitrii? Jam vero si ex meritis, gratia non est; ideoque a minori ad majus religiosissime definivit Canon, indigere nempe hominem gratia ad reparandum, quod perdidit, si indiguerit ad custodiendum, quod accepit. Quam porro gratiam hic definitam intelligat, revera non exprimit; ast exprimere frustraneum erat; quum in superiori Canone VI. jam apertissime definierat. (n. 635.)

545. Oppon. 4. Quarta in Jansenio damnata propositio (n. 529.) duos errores complectitur, quorum alter *juris*, *facti* alter nuncupatur. Error facti est, Semipelagianos admisisse necessitatem prævenientis interioris gratiæ ad singulos actus, ne ipso quidem excepto initio fidei: proindeque tamquam falsa hac ex parte propositio damnata fuit: Falsum est ergo Semipelagianos gratiæ prævenientis necessitatem agnovisse.

Resp. 1. Falso laborare supposito adversarios nostros, dum Jansenii propositionem ita partiuntur, ut notam falsitatis primæ parti, privative ad secundam, appingant; quasi secunda pars tamquam & falsa, & hæretica notari nequeat. Falluntur tamen; quia etsi quævis propositio falsa non sit hæretica; quævis tamen hæretica falsa est. Hinc propositionis parti alteri utraque nota appingi poterat, eo vel maxime quod novum haud sit unam, eandemque propositionem non una censura notari. Sic prima Jansenii propositio dicitur *temeraria, impia, blasphema, anathemate damnari, & hæretica*. 2. Falso iterum nituntur supposito, contradictoriam præfatæ propositionis eam esse fingentes, qualem sibi fingunt; complexa enim propositio est; quippe quæ copulativa affirmativa; docet autem Logica, contradictoriam copulative, quæ affirmet, esse non copulativam, sed disjunctivam, quæ neget. Quapropter ex quarta Jansenii damnata propositione vera est hæc disjunctiva negans: *Vel Semipelagiani non admisserunt prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; vel certe in hoc non erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas vel resistere, vel obtemperare*. Jam vero ex prima parte nihil concludi potest; etenim cum disjunctiva sit, neque affirmat, neque negat. Sufficit ergo veritas partis hujus secundæ, quæ sola esse poterat damnationis subjectum, ut inde res fidei definiretur, prima siquidem pars rem facti continet ad fidem minime pertinentis; nihilominus & prima cum secunda propositionis parte connectenda erat, ut in propositione, quæ damnabilis denunciabatur, sensus aliquis connecteretur. Ecquis enim foret sensus, secunda propositionis parte tantum proposita, hoc scilicet modo: *sed in hoc erant hæretici, quod vellent &c.*? ridicula sane propositio: Ut igitur sensus haberetur plenius, & altera, quæ facti est, adnexa fuit.

546. Tandem, retenta etiam prima propositionis parte, eaque contradictoria, quam sibi fingunt nonnulli, jure meritoque ceu falsam damnatam considero. Loquitur enim de præveniente gratia absque ullo discrimine; loquitur de Semipelagianis indistincte; loquitur non de solis fidei principiis, sed de singulis actibus: quo posito, reassumo primæ partis contradictoriam, atque hanc distingo: Semipelagiani non admittebant prævenientis gratiæ necessitatem, gratiæ, inquam, prævenientis, quæ foret collustratio mentis, & motio metaphorice excitans voluntatem, invitando, alliciendo, suadendo; nego:

nego: quæ foret donans & scire quod agimus, & agere quod scimus per Spiritus Sancti subministrationem, subdist. gratiam hujusmodi donantem non admittebant ad fidei, bonæque voluntatis initia; conc.; ad singulos actus, quibus pie vivitur, & Deus recte colitur; iterum subdist. ex Semipelagianis aliqui donantem hanc gratiam rejiciebant a singulis actibus; conc., omnes & semper, nego. Hæc satis superque probata sunt in præmissis nostris propositionibus. Reminiscamur oportet verborum Prosperi: *Quidam vero horum &c. n. 4. Si quidam, certe non omnes: ubi manifestum simul fit, quod prævenientis gratiæ genus admitterent. Oportet verba recolamus Augustini: Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fa-* De Præd. SS. cap. 1.
teantur: atque ut ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant. Nota, quod pervenerunt; ideoque gratiæ interioris prævenientis necessitatem semper, constanterque non agnoverunt.

547. Inst. Gratiam constituere in mentis illustratione, ut ex illa aliquid redundet in voluntatem, non aliter tamen quam dando posse, excitando, alliciendo, invitando, & nobiscum etiam, si velimus, cooperando, Scholæ Catholicæ sententia est: Ergo, si hæc fuit Semipelagianorum sententia, vel non fuerunt in hoc hæretici, vel hæretici forent catholicæ Scholæ Theologi. Resp. dist. antec. Scholæ catholicæ sententia est, & cum hac sententia, judicio nostro, stat gratiæ veræ donantis confessio, statque, verum esse Deidonum quamlibet bonam nostræ voluntatis actionem sive inchoatam, sive perfectam, nego antec. Scholæ catholicæ sententia est, & cum hac sententia, judicio nostro, minime consistunt, quæ diximus, conc. antec. Si Scholæ illius catholicæ sectatores ingenue fateantur, a gratia nobis donari quidquid boni scimus, quidquid boni agimus, immo ipsum liberum voluntatis nostræ consensum; atque hinc vera Dei dona esse omnia nostra merita; jam illud dogma fatentur, quod Semipelagianis invisum erat: tunc enim eo controversia tota collimat, ut videamus, an consistere queat catholica donantis gratiæ confessio, esseque dona Dei omnia bona nostra; quamvis efficaciam gratiæ non inde repetant, quod illa vi sua infallibiliter jungatur cum nostro consensu; sed, ut ipsi inquirunt, ex eo quod illa natura sua det posse, invitet, alliciat, suadeat; & Deus scientia, quam vocant *mediam*, præviderit, nos pro nostra libertate eidem gratiæ invitanti, allicienti, suadenti esse in talibus circumstantiis consensuros, eandemque nobiscum volentibus esse cooperaturam. Cum hoc eorum systemate negamus posse prædicta consistere, illis ex adverso contendentibus. In eorum tamen negante sententia habetur catholici dogmatis confessio: merita nempe nostra esse Dei dona: utrum vero hæc confessio cum eorum systemate catholice stare possit necne, est judicium ab Ecclesia proferendum; quod donec non proferatur; non dogmatis, sed rei philosophicæ quæstio est. Quapropter errant, ut nobis videtur; sed philosophice, non Theologice; catholici siquidem dogmatis confessionem retinent.

548. Quod si tantummodo confiterentur, nos divinitus adjuvari adjutorio cum voluntatis, tum actionis; negarent tamen adjutorium hoc esse donans nobis voluntatem bonam, facienque, quod justi bene velint, bene utantur gratia iisdem collata, & in bono usque in finem perseverent; velintque hi Theologi, hæc omnia esse dona Dei hoc solo, quod hæc sint in nobis sub gratiæ adjutorio, abnuentes fieri, donante ipso adjutorio; longe profecto abeunt a doctrina Augustini, quæ est Ecclesiæ. Nondum enim illud adjutorium confitentur, quo non admissio, semper aliquid illius controversiæ relinquitur,

quitur, quæ inter Augustinum & Pelagianos, istorumque reliquias efferbuit; ut ex dictis, eoque magis ex dicendis de intrinseca efficacia gratiæ liquidissima veritate constare poterit.

549. Dices: Si non erravere Semipelagiani circa necessitatem gratiæ actualis prævenientis etiam interioris, in nullo igitur erravere.

Resp. admisisse Semipelagianos præfatam gratiam; sed in ejus constituenda natura multipliciter errasse. Errabant enim primo gratiam negantes ita prævenientem, ut prima initia donaret; unde fateri volebant, hæc prima initia esse Dei dona. Secundo, quod obmurmurent, ab hac gratia prima initia donante interim arbitrium, si a tali gratia præveniri indigeret. Tercio, ne homo hac donante gratia indigeret, contendebant, aliquid primævæ integritatis in homine remansisse, ut propriis viribus posset bonum saltem incipere. Quarto, quod ad merita, vel demerita conditionate futura confugerent, ut inde rationem redderent, cur aliis Evangelium prædicetur, aliis non prædicetur; cur quibusdam regenerationis gratia conferatur, quibusdam denegetur; cur alii electi, alii reprobati sint. Hæc satis fuere, ut homines illi juste damnarentur, satisque ut damnentur quotquot, si qui sint, eorum festantes dogmata.

EXERCITATIO VI.

De Gratia efficacia in statu naturæ lapsæ.

550. **P**ER historiam Pelagianam excurrentes, Pelagii errores deteximus, & quænam gratia fuerit, pro qua cum Pelagio Augustinus certabat inquirentes, illam esse diximus, quæ *efficax* nominatur, quamque hæreticus Brito constantissime negavit. Nunc gravem illam controversiam aggredimur, quæ circa hujusce gratiæ *efficacitatem*, seu principium, a quo ejus capebenda est *efficacia*, tota versatur. De natura gratiæ disputantes, statuimus gratiæ *efficacitatem* in victrici sancta delectatione contrariam cupiditatem superante (n. 91.) Adhuc tamen inquirendum erat, undenam sancta delectatio habeat, ut vincat. Gratia *efficax* appellatur ab Augustino *adjutorium quo*. De hoc adjutorio egimus, ubi de gratia creaturæ innocenti necessaria disputatum a nobis fuit: hic vero adjutorium hoc contemplamur in creatura non innocenti, sed lapsa.

Scholarum placita exponuntur.

Tria sunt, quæ circumferuntur celebriora systemata, quum de efficaci gratia fit sermo; Thomistarum nempe & Augustiniensium; eorum, qui auxiliorum aggregationem admittunt; Scotistarum, Molinistarum, & Congruistarum. Antequam examini hæc subjiciantur, eorum expositionem aggredimur.

§. I.

Placita Molinistarum.

551. Dum clarissima Academia Salmaticensis anno 1581. temeritatis nota compressit theses a Prudentio de monte major expositas, quibus doctrinam in Scholis tradi a Thomistis solitam circa divinorum auxiliorum efficacitatem,

citatem, de medio tollere Prudentius imprudentissime studebat; dum Lovanienſis anno 1587. & Duacensis anno 1588. pergravi cenſura rejecit ſcita PP. Avullentiæ, Leſſii, & Hamelii, per nova ſcholastica dogmata, quæ a Ludovico Molina ebiberant, conſpirantium in Thomiſtarum ſcholas; Molina eodem anno 1588. ſuum emiſit opus Ulyſſipone typis datum, quod inſcripſit: *Concordia*, ſive ratio conciliandi cum divina gratia libertatem arbitrii. Hoc ut ſtudioſis omnibus, fieri ſi potuiſſet, inſinuaret, rem ita commentus eſt. 1. ſtatuit, Deum cognoscere eſſentiam ſuam ut objectum primarium, atque in eſſentia complexiones omnes contingentes in ea contentas, perfectiſſimo modo naturaliter omnem actum ſuæ voluntatis comprehendere non ſolum ſecundum eſſe poſſibile, verum etiam ſecundum eſſe futurum, non quidem absolute, ſed ex hypotheſi, quod Deus hunc, vel illum ſtatuat ordinem rerum, cauſarumque creare cum his, vel illis circumſtantiis. Atque hæc eſt illa ſcientia, quam vocat *mediam*; ſcientiam nempe futurorum conditionaliū, quæ libera ſunt independenter a quocumque decreto. Huiusce ſcientiæ præſidio totam conſtruit Molina machinam ſuam. Hinc ſtatuit 2., nihil circa voluntatem creatam Deum decernere, niſi prænoſcat, quid creata voluntas factura foret, ſi hunc, vel illum rerum ordinem ipſe crearet: quapropter 3. definit, voluntatem ad operandum ſufficienter adjutam alia non indigere prævia Dei motione, ut in quovis ordine operetur, ſed cum ſolo concurſu ſimultaneo, atque immediato eſſe ad operandum ſatis expeditam. Conſequenter ad hæc affirmat 4., gratiam liberum arbitrium prævenientem efficaciter non cauſare opus ſalutare: quin potius in liberi arbitrii eadem gratia adjuti poteſtate remanet conſentire, aut diſſentire Deo ita invitanti, atque excitanti. Quamvis de fide ſit, arbitrium poſſe Deo vocanti diſſentire, ſi velit; alio tamen ſenſu, & longe quidem diverſo a Molina uſurpatur, ſi quod ipſe 5. concludit, conſulamur. *Aſſerimus*, inquit, *auxilia prævenientis, atque adjuvantis gratia, quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur, quod efficacia, aut inefficacia ad conversionem, ſeu juſtificationem ſint, pendere a libero conſenſu, & cooperatione arbitrii noſtri cum illis; atque ideo in libera noſtra poteſtate eſſe, vel illa efficacia reddere conſentiendo, & cooperando cum illis ad actus, quibus ad juſtificationem diſponimur; vel inefficacia illa reddere continendo conſenſum, & cooperationem noſtram, aut etiam eliciendo contrarium diſſenſum.* Ut vero integra ubique perſtet in homine libertas, nec dici umquam poſſit, hominem ad conversionem eſſe incapacem defectu ſufficientis auxilii, quo fiat ad conversionem capax, docuit 6., Deum, cuiumque facienti quod in ſe eſt ex naturæ viribus, non denegare auxilia ſufficientia, atque hæc conſequi homines per legem, & pactum, quod de auxiliis nobis conferendis Chriſtus, æternuſque Pater ſtatuerunt. *Addendum*, quotieſcumque, ait, *liberum arbitrium ex ſuis viribus naturalibus conatur, præſtore eſt ad conandum totum id, quod ex ſeſe poteſt a Deo conferri gratiam prævenientem, auxiliave quibus id faciat, ſicut oportet ad ſalutem.* Non quod quaſi eo conatu dignus efficiatur illis auxiliis, ullaque ratione ea promereatur; ſed quoniam id obtinuit nobis Chriſtus ob ſua merita; atque inter leges, quas tam ipſe, quam Pater æternus ſtatuerunt de auxiliis, & donis, quæ nobis Chriſtus promeruit, mere gratis conferendis, una, eaque rationi maxime conſentanea fuit, ut quoties ex noſtris viribus naturalibus conamur facere, quod in nobis eſt, præſto nobis eſſent auxilia gratia, quibus ea, ut oportet, ad ſalutem efficeremus.

Concord.
quaſt. 14.
art. 13.

Ibidem
diſput. 10.

COROLLARIUM I.

552. Juxta hujus systematis harmoniam, Deus auxilia gratiæ omnibus æqualiter impartitur; nullumque inter gratiam *sufficientem*, & *efficacem* habetur discrimen in *actu*, ut ajunt, *primo*.

COROLLARIUM II.

553. Si, quod auxilium sit *efficax*, vel *inefficax*, non ex intrinseca conditione auxilii repetendum sit, sed ex arbitrio cooperante, vel dissentiente per scientiam mediam sic præviso, totum inter utrumque auxilium discrimen se tenet ex parte *actus*, ut ajunt, *secundi*.

COROLLARIUM III.

554. Si gratia pro hic, & nunc collata ideo cum effectu connectitur, non quia effectum Deus absolute decreverit, sed quia per *scientiam mediam* prævidit arbitrium consensurum in hypothese, quod auxilium ei conferatur, & idcirco conferre decreverit, quia consensurum præviderit; tota certitudo, & connexio gratiæ cum effectu non antecedit, sed consequitur determinationem arbitrii. Ex Moliniano systemate hoc est clarissimum; quia sicut potuit humana libertas impedire scientiam illam, se ad oppositum determinando, ita eam impedire potuit infallibilem connexionem. Proferam Augustini verba. *Quo fit*, scribit ipse, *ut divina providentia, ac prædestinatione etiam effectus, qui & ab arbitrio pendent, & a providentia tamquam fines sunt intenti, vereque sunt effectus divine providentia, & prædestinationis, nulla alia sit certitudo, quam certitudo præscientia, quod ita ex talibus mediis sunt eventuri; cum reipsa, si arbitrium creatum, ut potest, vellet, contrario modo essent eventuri.*

Quest. 22.
art. 4.

COROLLARIUM IV.

555. Nulla juxta Molinam gratia confertur, quæ cum actu connectatur; nisi sub prævisione consensus per *scientiam mediam*, nullumque salutare opus sit ab homine independentem ab hujusmodi prævisione; salutem ergo non consequitur homo per perseverantiæ donum, quod absoluta voluntate sua homini Deus ipse conferat; sed obtinet homo perseverantiam eo ipso, quod Deus prævideat liberum hominis arbitrium bene usurum gratia, qua usque in finem perseveret. Molinam adi q. 14. art. 13. disp. 47. & 48. q. 22. art. 4.

SCHOLION.

Ibidem 556. Antequam Prudentius de monte mayor, Lessius, & Hamelius systema hoc evulgarent, Molina, ut ipsemet profitetur, ante annos triginta in scholasticis disputationibus suis *scientiam mediam* sub naturalis scientiæ vocabulo edocuit. Et sane Molinæ commisereri æquum est, si non sit passus, confratres suos hanc ei gloriam arripere; animi siquidem intolerantis fuit, quod hanc gloriam sibi arriperet Augustinus ipse. Inquit enim ingeniosus Scriptor, & acutus de principiis a se noviter adinventis, *quod si ea data, explanataque semper fuissent, forte neque Pelagiana hæresis fuisset exorta, neque*

disput. 53.

neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare obtendentes cum divina gratia, præscientia, & prædestinatione coherere non posse, neque ex Augustini opinione, & concertationibus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati, ad Pelagianosque defecissent, facileque reliquæ illæ Pelagianorum in Galliis fuissent extinctæ. Ut vero, modestissima scribendi formula satis legentibus perspecta foret, apertius loquitur inquit: *Hæc nostra ratio conciliandi libertatem arbitrii cum divina prædestinatione, a NEMINE, quem viderim, huc usque tradita; ideo satius duxi paullo fusius explicare.* Parum hoc sibi visum est. Neque vero dubito, quin ab AUGUSTINO, ET CETERIS PATRIBUS unanimi consensu comprobata fuisset hæc nostra de prædestinatione sententia, ratioque conciliandi libertatem arbitrii cum divina gratia, præscientia, & prædestinatione, si eis fuisset proposita. Neque satis hoc erat. SANCTUM AUGUSTINUM sub ea quasi caligine ad hoc non attendisse scilicet fuisse prædestinationem, & reprobationem non sine præscientia qualitatis usus liberi arbitrii. Hæc sane omnia cohonestare studuit Jesuita Arrubal in Congregationibus de Auxiliis Orator. At Clemens VIII. Oratoris technas compressit dicens: *Non video quomodo possitis excusare Molinam in hac parte, aut quomodo illius impudentissima verba cohonestari valeant.*

Ibid. r. p. disput. 44. memb. ult.

Ibid. q. 14. S. longier sui.

S. Juxta hæc.

Quæst. 23. art. 4. & 5. disput. 1. memb. 6.

557. Hanc hominis jactantiam carpere solent Theologi fere omnes, qui & in discessu a communi Patrum sententia novitati, & in irreverentia erga splendidissimum Ecclesiæ lumen Augustinum, ejusque doctrinam inverecundæ adscribunt Molinæ effatum. Profecto libertatis conciliandæ rationem cum divina gratia Scriptor hic adpellat suam. *Hæc nostra*, inquit, *ratio conciliandi &c.* Quam vero periculosum hoc sit, ubi res agatur cum dogmate affinis, clare pronunciavit Basilii Magni epist. 62., Musonium commendans. Quodnam fuit in ore Basilii præcipuum encomii in Musonium caput? NIHIL, aiebat, DE suo, nihil quod nova alicujus cogitationis inventum resipere, in medium adduxit; sed juxta benedictionem Moysi ex ipsis arcanis cordis, ac bonis thesauris vetera veterum, & quæ ante faciem juniorum vetera essent, præferre novit. Hæc de Musonio; quæ si a Basilio prolata sunt, ut laudem sapiant; a nemine Molina laudandus est. Illud alterum notant cum clariss. Jacobo le Bossu animadv. 1. cap. 2. Molinam vocare *opinionem* D. Augustini, quam debuisset potius vocare *sententiam*. Augustini non *sententiam*, sed *opinionem* profecto vocat, ut sibi liberum faciat ab Augustino discedere, ceterisque insinuet, discedendi optionem dari; ubi enim de re opinabili sermo sit, utrumlibet amplecti quis potest. Verum adversus Molinam stant præclarissima testimonia, quæ in doctrinæ S. Doctoris commendationem alias protulimus: (n. 2.) quibus recitatis cum Prospero possumus jure, meritoque concludere: *Contra ipsam clarissimæ laudationis turbam, contra istam sacratissimi testimonii dignitatem audet quisquam maligne interpretationis murmur emittere, & perspicua, sincerissimaque sententiæ nubem obliqua ambiguitatis obtendere?*

Lib. 3. resp. objection. Gall. c. 21. post recitatam Cælestini papæ commendationem.

558. Me minime præterit, Molinam excusari, quum dicitur, non *nova*, sed *nove* dixisse; nempe nova methodo veterum sententias exposuisse, atque explanasse. Sed vanissimum est hoc obtrudere. Etenim non de methodo, sed de principiis Molina loquitur; contenditque ex D. Augustini *opinionem* fideles fuisse turbatos, defecisseque ad Pelagianorum castra; quod non evenisset, inquit ille, si ejus principia Augustino fuissent perspecta. Ergo non tantum *nove* exposuit, sed *nova* fuit Molinæ opinio, atque excogitatio, & quidem Augustini doctrinæ prorsus opposita. Quod breviter, sed efficacissime ostendo. Si a Pelagianorum partibus stabant nonnulli tunc temporis fideles, id profecto

perfecto erat, quia S. Doctoris sententia sententiæ Pelagianorum adversabatur, nolebantque doctrinæ ejus acquiescere. Ut ergo res componerentur, non erat satis, sententia eadem retenta, novam tantummodo methodum usurpare, qua vetera a veteribus jam tradita *nove* explanata essent. Quid ergo oportebat? sententiam novam, quæ Augustini nequaquam foret, tueri: atqui si Molinæ sententia, Molina ipso profitente, tradita tunc temporis fuisset, res bene componebantur: ergo sententia Molinæ nova sententia est, quæ Augustini nequaquam fuit. Atque de hoc Scriptore pro nunc satis.

§. II.

Placita Congruistarum.

559. Alterum systema *Congruistarum* adpellatur, gratiam admittentium, quæ congrua dicitur, quatenus tempore, & modo congruo, congruisque in circumstantiis homini confertur. Hujusce gratiæ Auctor est Franciscus Suarez, qui, in quo consistat omnimoda efficacia vocationis, expendens lib. 3. opuscul. de auxiliis divinæ gratiæ cap. 14. n. 6. ait: Addendum igitur est, omnimodam efficaciam hujus vocationis in hoc consistere, quod Deus sua infinita sapientia prævidens, quid unaqueque causa, seu voluntas in omni eventu, & occasione operatura sit, si in ea constituatur, etiam cognoscit quando, & cui vocationi sit unaqueque voluntas assensum præbitura, si ei detur. Unde quando vult hominem converti, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo novit illum consensurum; & talis vocatio appellatur efficax; quia licet ex se non habeat infallibilem effectum, tamen ut subest tali scientiæ divinæ, infallibiliter est habitura; quod interdum poterit accidere cum speciali congruitate, & efficacia morali talis vocationis, interdum sine illa cooperante libero arbitrio cum generali influxu gratiæ Dei: & utroque modo gratia erit efficax, quamvis una sit copiosior, & major, quam alia. Unde fit, hanc efficaciam non esse physicam, sed moralem, neque esse spectandam in ipsa vocatione secundum se, idest secundum illam entitatem, vel motionem, quam posuit in homine; sed prout progreditur a Deo, & est sub intentione, ac scientia, seu directione ejus. Et juxta efficacitatis modum intelligenda est doctrina Augustini. Non enim consideravit tantum congruitatem, quam vocatio secundum se habet cum ingenio, vel natura hominis; quæ est congruitas quasi in actu primo; sed etiam ac præcipue proportionem illam consideravit, quæ in hoc consistit, quod vocatio tunc datur, quando operatura est, quæ proprie consistit in actu secundo, & maxime congrua dici potest, quia maxime congruit homini, cui melius est vocari, quando responsurus est, etiamsi remisse vocetur, quam fortiter vocari, cum consensurus non est.

560. Hujus auxilii efficacis naturam clarius evolvit n. 14. ubi quantum ad intrinsecam motionem comparat cum sufficienti auxilio; totumque discrimen unius ab alio repetit a congruis circumstantiis, in quibus scientiæ mediæ præsidio prævidetur consensus in efficaci, nequaquam in sufficienti. Ita enim responsio Suarezii ad primam objectionem. Gratia efficax præveniens usum liberi arbitrii, prout a nobis explicata est, nullam rem, qualitatem, aut motionem necessario requirit, quam non possit includere vocatio non efficax. Immo, ut infra dicemus cap. 17. eadem omnino excitatio in uno potest esse efficax & habere effectum, & non habere in alio. Et ideo nihil in re includit ex parte hominis vocatio efficax, quod non includat, vel includere possit vocatio sufficiens, si homo illa uti velit. Ex parte autem Dei antecedit præscientia

scientia effectus in uno, & non in alio; tamen hac ipsa differentia non est ex solo Deo, sed etiam ex libero arbitrio; Nam in potestate hominis, de quo Deus præscivit, non esse consensurum vocationi, est facere, ut Deus præsciverit ipsum consensurum vocationi; Nam in potestate ejus revera est non consentire; nam si consensurus esset, id Deus præscivisset: atque ita est in potestate ejus habere efficacem vocationem, vel (quod in idem redit) soli ejus defectui & pravo usui libertatis tribuendum est, quod talis vocatio non sit efficax.

S C H O L I O N I

561. Nihil prætermisum volui, quod Suarezianum systema non delinearet fidelissime, ut hinc pateat, Scriptorem hunc cetera eximium in id solum toto nervo incubuisse, ut Moliniana dogmata faceret verborum honestate tolerabiliora. Habes in Suarezio sententiam mediam, quæ est doctrinæ Molinianæ caput; habes arbitrium prævisum consentientem, si vocetur in circumstantiis congruis, quod Molina indicavit docens, ante omnem voluntatis divinæ actum altissimo, ac eminentissimo modo Deum comprehendere complexiones omnes contingentes secundum esse futurum sub conditione, & ex hypothesi, quod statuatur hunc, vel illum ordinem rerum, & causarum cum his, vel illis circumstantiis creare. Aliam Suarezius motionem non requirit in auxilio efficaci, præter illam quæ est in sufficiente: & hoc tradit Molina passim in Concord., & præcipue q. 14. art. 13. disp. 26., contendens quod, supposita liberi arbitrii sufficientia ad operandum in ordine gratiæ, nulla alia opus sit prævia motione ad actum. Vult Suarezius, in potestate hominis esse habere efficacem vocationem, vel (quod in idem redit) soli ejus defectui, & pravo usui libertatis tribuendum est, quod talis vocatio non sit efficax: & Molina pleno ore pronunciat, in libera nostra potestate esse, vel illa efficacia reddere consentiendo, vel inefficacia continendo consensum. Nonne igitur habes in Suarezio Molinam? Nihilominus ut se, suosque tueretur a subortis turbinibus, Claudius Aquaviva Societatis Præpositus, Molinæ sententiam a scholis suis amoveri imperavit, mandans Suarezianam amplecti decreto anni 1613. die 14. Decembris hisce verbis concepto . . . Visum est nobis, serio statuendum, graviterque mandandum, quod præsentibus pro officii nostri auctoritate, & obligatione statuimus, & mandamus, ut in tradenda divinæ gratiæ efficacitate nostri eam opinionem sequantur, sive in libris, sive in lectionibus publicis, sive in disputationibus, quæ a plerisque Societatis nostræ Scriptoribus tradita, atque in controversia de auxiliis divinæ gratiæ, coram Summis Pontificibus pie memoria Clemente VIII., & S. D. N. Paulo V. tamquam magis consentanea SS. Augustino, & Thomæ, gravissimorum Patrum judicio explicata, & defensa est. Nostri in posterum omnino doceant, inter eam gratiam, quæ effectum reipsa habet, atque efficax dicitur, & eam quam sufficientem nominant, non tantum discrimen esse in actu secundo, quia ex usu liberi arbitrii etiam cooperantem gratiam habentis effectum sortiatur, altera non item; sed in ipso actu primo; quod posita scientia conditionalium ex efficaci Dei proposito, atque intentione efficiendi certissime in nobis boni, de industria ipse ea media seligit, atque eo modo & tempore confert, quo videt effectum infallibiliter habitura; aliis usum si hac inefficacia prævidisset. Quare semper moraliter, & in ratione beneficii, plus aliquid in efficaci, quam in sufficiente gratia, & in actu primo contineri: atque hac ratione efficere Deum, ut reipsa faciamus; non tantum qui dat gra-

tiam, qua facere possimus. Quod idem dicendum est de perseverantia, qua procul dubio donum Dei est. Hac verborum moderatione certum esse, in-
quiunt, ex Dei proposito, non a sola cooperatione arbitrii, gratiam esse
efficacem.

S C H O L I O N II.

Lib. 2. de
gratia &
lib. arb.
cap. 9.

562. Superius descriptam Francisci Suarez sententiam suam facit major Je-
suitarum pars, simulque prædestinationem propugnare contendit a meritis in-
dependentem, retento, quod Scholæ caput est, *scientia media* præsidio. Ajunt
enim, Deum infinita sapientia sua agnoscere liberum arbitrium conferendæ
gratiæ assensurum, qua parata per scientiam mediam notitia, decernit, *volo*
conferre, & sic *volo ad gloriam prædestinare*. Electio hæc, quamvis consen-
sus prævisionem supponat, a consensu nullo modo causatur; sed a mero Dei
beneplacito dependet, quod perseverantiæ donum iis impertiatur, quos nove-
rit consensuros, denegare quum posset etiam sub prævisione consensus. Hinc
Bellarminus hanc habet positionem. *Quamvis gratia sufficiens detur omni-*
bus, tamen prædestinationis divinæ nulla ratio ex parte nostri assignari po-
test: quod Suarez per binas propositiones repetit lib. 2. de causa prædestina-
tionis cap. 23. Verum & Molinam tantundem innuisse videtur q. 22. art. 4.
Nostro intelligendi modo cum fundamento in re ante actum, quo ex æternita-
te absolute statuit condere eum rerum ordinem, quem reipsa condidit, cer-
nens Deus per scientiam illam mediam de qua q. 14. art. 13. dictum est, qui
tandem in vitæ termino ob præcedentia merita vitam æternam adepturi essent,
si talem rerum ordinem vellet condere, eo ipso volendi actu complacuit sibi
per voluntatem absolutam, ut ii, quos prævidebat ob præcedentia merita per-
venturos in vitam æternam, ea potirentur; atque ipso actu voluntatis divinæ
fuerunt prædestinati per illa media, quæ ex ipsorum libertate prævisa sunt
futura. Quo fit ut in divina providentia, ac prædestinatione etiam effectus
qui ab arbitrio pendent, & a providentia tamquam fines sunt intenti, vere-
que sunt effectus divinæ providentiæ & prædestinationis &c. ut n. 564. adno-
tavimus. Igitur in sensu quoque Molinæ datur rerum ordo per *scientiam me-*
diam prævisus, deinde voluntas in Deo absoluta hunc ordinem creandi, eo-
demque absoluto actu gloriam conferendi iis, quos prævidit paratis mediis
bene usuros. Porro bonus hic usus dicitur a Molina divinæ prædestinationis
effectus: ergo, & ipso non disistente Molina, prædestinatio erit gratuita, &
a meritis independens: quum enim in bono arbitrii usu omne meritum con-
sistat, si bonus usus sit effectus prædestinationis, erit & ipsum meritum;
ideoque a meritis nullo modo esse poterit prædestinatio.

S C H O L I O N III.

563. Quodcumque tamen sit discrimen illud, quod a Molinistis Congru-
istas separat, in eo plane utrique conveniunt, quod gratia non alia motione
in voluntatem agat, quam *moralis*, alliciendo nempe, invitando, vocando,
pulsando, suadendo. Hoc pacto trahi homines ad Christum, docent; nihil-
que frequentius in ore habent, quam illud Augustini: *Ramum viridem*
ostendis ovi; & trahis illum. Noces puero demonstrantur; & trahitur.
Conveniunt pariter, decreto suo nihil Deum prædefinire independentem a li-
beræ voluntatis cooperatione. Et quamvis circa hujusmodi dependentiam in
Aquavivæ decreto expressam, aliaque ibi sancita difficultatem moverint non-
nulli

nulli Societatis Theologi; scrupulum tamen omne sustulit, annis tribus elapsis, Marius Vitellescus Aquavivæ susceptus in septima generali Congregatione ann. 1616. Hic Prædecessoris decretum confirmavit, explicavitque transmissoriis Epistolis die 7. Junii ejusdem anni datis. Cum difficultas aliqua, agebat, inter viros doctos super decreto R. P. N. piæ memoriæ anni 1613. Decembris 14. de efficacia gratiæ nata esset, variis varie id interpretantibus; R. P. Præpositus generalis, & qui tunc assistentes erant, & Secretarius qui decreto illi præsentis interfuerant, & mentem R. P. Claudii probe perspetam habebant; itemque Patres ad id a Congregatione generali deputati, censuerunt non intendisse R. P. Claudium hoc suo decreto decernere, Deum sua voluntate prædeterminasse, seu prædefiniisse aliquod opus nostrum bonum independentem a cooperatione liberæ nostræ voluntatis; nec etiam, quod in gratia efficaci sit aliqua entitas realis, aut aliquis modus physicus in actu primo, qui non sit in gratia sufficienti; sed hoc tantum, quod fuerit speciale beneficium Dei, dedisse uni, v. g. Petro, ex proposito boni in eo faciendi, gratiam eo tempore & loco, quo scientia conditionalium præscivit illum ea gratia bene usurum; quod beneficium non contulit alteri v. g. Joanni, cui dedit gratiam eo tempore & loco, quo præscivit illum sua culpa ea non usurum.

§. III.

Placite Scotistarum.

564. Ut arbitrii libertatem componant Scotistæ cum decretis, quibus decernit Deus auxilium efficax conferre actum infallibiliter inferens; decreta, quæ concomitantia vocant, excogitarunt. Magni nominis Scotista Mastrius disp. 3. de divino intellectu q. 8. art. 8. n. 167. opinatur, Deum non determinare aliquid sine voluntate creata; sed omnem suam determinationem respectu effectuum interveniunt create voluntatis futurorum, esse cum determinatione illius, quasi non determinet, voluntatem meam hoc volituram; sed cum voluntate mea condeterminet, hoc volendum fore absque ulla prævisione effectus ab ea futuri saltem conditionate, ex sola ejus infinitate in genere potentie volitive. Qua tradita explicatione, sic statuit sequenti n. 168. Dicimus itaque in hoc sensu Deum ab æterno concomitanter determinasse eventus liberos a creata voluntate futuros, & tale decretum esse sufficiens, & idoneum medium ad eos certo cognoscendos, etiam quatenus libere eventuros.

COROLLARIUM I.

565. Scotistæ Mastrii vestigia prementes decreta hæc concomitantia reverentur, ablegata tamen scientia media. Etenim ab æterno, inquiunt, decrevit Deus concomitanter eventus liberos absque ulla ipsorum prævisione.

COROLLARIUM II.

Nequeunt eventus liberi a creata voluntate futuri ab æterno concomitanter determinari, quin dicatur, voluntatem creatam in Deo saltem virtualiter contineri.

SCHOLIION I.

566. Inquit Mastrius, *in hoc sensu Deum concomitanter determinasse &c.* Sunt enim ex Scotistis aliqui decreta concomitantia alio plane sensu intelligentes. Scotum audiunt dicentem: *Ideo ne scrutando de profundo eatur in profundum, eligatur quod magis placet; dum tamen salvetur libertas divina sine aliqua injustitia.* Hisce verbis autumant, a subtili Magistro optionem sibi ipsis datam ad Medistarum castra transeundi, si libeat; non advertentes, libertatem hanc ipsis fecisse, *dum tamen salvetur libertas divina sine aliqua injustitia, & alia quæ salvanda sunt circa Deum, ut liberaliter eligentem.* Verum eorum Magister, ut dicemus, numquam salvare studuit, quæ salvanda sunt circa Deum ut *liberaliter eligentem*, scientiæ mediæ præsidio. Iis tamen decreta *concomitantia* sic placet intelligere, ut divina voluntas non prius ordine naturæ velit ab æterno se determinare ad actualiter concurrendum in tali tempore cum hominis arbitrio ad hunc, vel illum actum, nisi arbitrio ipso jam præviso, & præcognito, quod illum actum poneret, si in tali, vel tali rerum ordine constitueretur. Hac semel habita prævisione, divina voluntas humanæ voluntatis determinationem comitatur; atque libertatis jura salvantur integra. Videbis Cordubensem in suo quæstionario l. 1. q. 55. dub. 10. resp. 6. Fabrum disp. 54. cap. 5., & disp. 55. cap. 2. Poncium in suo cursu Theologico disp. 5. q. 7. n. 36.

SCHOLIION II.

567. Quam apertum est in eorum Scotistarum sensu, quæ scientiæ mediæ placitum arridet, gratiam esse *ab extrinseco* efficacem; tam ambiguum, involutumque remanet, unde efficaciam suam habeat gratia, quæ dependenter a decreto concomitanti operatur. Ingenue fateor, me numquam intellexisse, an *ab extrinseco*, vel *ab intrinseco* queat efficax adpellari. Si *ab extrinseco* dicam; obest divinæ voluntatis decretum, quod *scientiæ mediæ* adversatur: si *ab intrinseco* efficacem proferam; obstat voluntatis creatæ determinatio, quæ, ut inquirunt, a nullo prævio determinari patitur. Ajunt, condeterminari. Bene est. Verum an ab istiusmodi condeterminatione gratia sit *ab extrinseco*, vel *ab intrinseco* efficax, non satis capio. Satiùs erit hosce omnes loquendi modos suo loco refellere.

§. IV.

Eorum placita, qui gratiæ efficaciam locant in aggregatione auxiliorum.

568. Celeberrimus Thomassinus Congregationis Oratorii presbyter plurimum summo studio, summa eruditione, pietate summa scripsit, ut efficacis gratiæ mysterium evolveret, & dissidentes Theologorum in Scholis opiniones fœdere amico componeret. Is tractatu 3. cap. 18. Medistarum, Thomistarumque sententiis expositis, duas subnectit, e quibus hanc unam conficit; nempe vim ineluctabilem gratiæ victricis locat in *multitudine*, *varietate*, *consonantia*, & *conspiratione plurium auxiliorum interiorum*, exteriorumque, quorum singula seorsim frustrari possunt, quin & frustrantur quandoque; at universa obstinatissimos quoque fatigant tandem, & *multitudine*, *conspiratione*, indefessa oppu-

oppugnatione sua ad assensum tandem pertrahunt. Huic porro auxiliorum aggregationi inest vis summa, & prorsus indeclinabilis, quod ei Deus eam inferat congruitatem, convenientiam, & infinitam quodammodo consonantiam cum omnibus animæ ejus affectibus, quem Deus ad se converti vult, & gratiæ suæ assentiri. Videt enim infinita sapientia Dei sinus omnes, & abditissimos recessus cordis, affectus omnes, & arcanas voluntatis propensiones, denique qua oppugnari ea debeat sui parte, ut expugnetur. Attamen, quod observandum est, non aliam hisce omnibus auxiliis motionem tribuit quam *moralem*, ut late exponit potius, quam probet cap. 22. & 23. Hæc Thomassinus, qui, seclusa Thomistarum prævia determinatione, & Jesuitarum scientia media seclusa, viam se iniisse arbitratur inoffenso pede metiendam.

S. V.

Thomistarum, & Augustiniensium placita.

569. Nullam præter *visionis*, & *simplicis intelligentiæ* scientiam agnoscens utraque Schola, *scientiam mediam* rejicit; & futura conditionata contemplatur ut objecta scientiæ *simplicis intelligentiæ*; quippe futura hæc in possibile classe reponit. Hinc conditionate futura, futura nequaquam sunt, nisi per absolutum Dei decretum, divinæque voluntatis propositum a statu possibili extracta, ad statum transeant futuritionis. Opera igitur salutaria semel ac futura noscuntur a Deo, jam voluntatis suæ proposito factum est, ut talia voluerit per gratiam, quæ sit peculiaris præmotio, & inspiratio non *moraliter* tantum, sed *physice* voluntatem ita agens, ut infallibilem habeat cum effectu connexionem, dans posse, velle, & perficere, operansque ut velimus; non autem sit operans, quia volumus. Quapropter vim hanc agendi mirabilem obtinet non ab arbitrii cooperatione, non a circumstantiis congruis loci, vel temporis, non a decretorum concomitantia, non ab auxiliorum aggregatione; sed suoque pondere, & prout ab omnipotenti, & efficaci voluntate Dei descendit.

S H O L I O N.

570. Scholas ambas Thomisticam, & Augustiniensem consentientes habemus in eo, quod controversiæ caput est, de *intrinseca* scilicet *efficacitate* gratiæ. In uno, vel altero discrepant; ubi circa Augustinianum hoc dogma philosophantur. Inquirunt enim, quo pacto gratia sese *efficax* consensum voluntatis natura sua indifferentis, & liberæ secum trahat; Thomistis propugnantibus, quod ultra victricem delectationem physica aliqua prædeterminans qualitas requiratur voluntatis indifferentiam applicans ad actum; Augustiniani ex adverso volentibus, ad actum eliciendum sufficere victricem delectationem gratiæ *efficaci* congenitam. Hoc appendicis loco pertractant, rem hanc contemplantes dogmati excentricam. Ast in *intrinseca efficacitate* præstituenda arctissimi adeo sunt, ut, quæstione hac ad examen redacta in VIII. de auxiliis congregatione, adversus Bastidam Molinæ partes agentem, Lemos Thomista comprobarit non uti doctrinam opinione liberam; sed ut agita-
ta Pelagianos inter & Catholicos controversiæ caput, pro quo tot annos gloriosissime decertasset. Quid, partibus concertantibus, & auditis, Congregatio? Sanctum fuit, persistendum in sententia, non obstantibus ex adverso (per Bastidam) productis testimoniis Sancti Augustini de corrept. & grat., quo potius

Serry H
de aux. l.
cap. 12.

tius confirmatur conclusio explicata. Nihilo tamen secius, publica fide acta illa deservuntur, & unicuique circa efficacitatis modum stat opinandi libertas; nosque privatis summorum Theologorum sententiis, & ea, qua acta donantur, privata fide contenti sumus. Sit ergo

P R O P O S I T I O I.

Gratia, qua dicitur efficax, huiusmodi est ab intrinseco.

I.

Ex Scripturis.

571. Ea gratia efficax *ab intrinseco* est, quæ a sola Dei omnipotentia, & bonitate vim immediate habet salutare actus infallibiliter operandi; Atqui vim, qua gratia salutare actus infallibiliter operatur, immediate habet a sola Dei omnipotentia, & bonitate: Igitur efficax est *ab intrinseco*. Major indubia ponitur: gratia enim, quæ a sola Dei omnipotentia, & bonitate ita affecta sit, vim salutare actus operandi, profecto non obtinet neque a voluntatis consensu, neque a circumstantiis congruis, neque ab aliquo alio decretandi modo, qui consensus prævisionem supponat. Probanda ergo restat minor propositio. Actus salutare sunt vera Dei dona humanæ voluntati collata per gratiam, cor novum, novumque spiritum donantem, auferentem cor lapideum, & dantem cor carneum, Dei spiritum in nobis locantem, atque operantem, ut recte ambulemus. Quid enim sibi volunt illa verba Ezechielis cap. 36. „Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri; & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis: & operemini? „ illa Proverb. cap. 21. „Cor regis in manu Domini, & quocumque voluerit inclinabit illud? „ illa Estheris cap. 14. „Converte consilium eorum super eos.... & transfer cor illius in odium hostis nostri? „ illa Jobi cap. 12. „Qui immutat cor principum? „ illa Jeremiæ cap. 31. „Converte me, & convertar; quia tu Domine Deus meus; postquam enim convertisti me, egi penitentiam? „ illa Psalmistæ 50. & 118. „Inclina cor meum in testimonia tua? Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis? „ illa Sapient. cap. 8. v. 21. „Scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det? „

572. Novi testamenti oracula si consulamus, illud occurrit Joannis cap. 6. v. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.... Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. Legimus ad Philip. 11. Cum metu, & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate. Ad Rom. 8. Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei: & cap. 9. Igitur non volentis, neque currentis; sed misereantis est Dei; in 1. ad Corinth. cap. 4. Quis enim te discernit? quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Et ad Ephes. cap. 2. Gratia enim estis salvati per fidem; & hoc non ex vobis; Dei enim donum est; non ex operibus, ne quis gloriatur. Jacob. 1. cap. 17. Omne datum optimum, & omne donum descendens est a Patre luminum.

573. Hæc omnia, satis superque ostendunt, a Deo salutare actus descendere,

dere, qui omnipotentia sua cor lapideum aufert, suaque bonitate dat cor novum, qui illud ubilibet inflectit, & creando, innovando, trahendo, convertendo inclinat. Si bona voluntate velimus, Deus est, qui operatur in nobis velle; si filii Dei simus, spiritus Dei est, a quo agimur. Uno verbo quidquid boni habet homo, Dei donum est, Deoque acceptum referri debet. Ergo gratia, qua id totum Deus in nobis efficit, sese, atque ex intrinsecis suis efficax est. Etenim, quo pacto erit donans actum, si in voluntatis consensu juxta circumstantias congruas actus jam sit prævius? Quo pacto nos volumus, quia ipsa operatur, si, ut Medistæ volunt, cooperatur, quia volumus?

P R O P O S I T I O II.

Scriptura Sancta de gratia sese efficaci actum donante, interprete Augustino, loquuntur.

574. Prob. ea in primis percurrere, quæ e veteri testamento collegimus. Pelagianos Ezechielis verbis increpat S. Doctor lib. 4. ad Bonifac. cap. 6. *Ita ne nondum evigilatis? nondum auditis: faciam ut ambuletis, faciam ut observetis, postremo faciam, ut faciatis? Quid adhuc vos inflatis? Nos quidem ambulamus, verum est, nos observamus, nos facimus: sed ille facit, ut ambulemus, ut observemus, ut faciamus; eademque phrasi dictum Prophetæ exponit cap. 16. de lib. arb. Certum est nos velle cum volumus; sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est: preparatur voluntas a Domino: de quo dictum est: a Domino gressus hominis DIRIGUNTUR, & viam ejus volet, de quo dictum est: Deus est, qui operatur in nobis VELLE. Certum est nos facere cum facimus; sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dicit: FACIAM ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis. Ipsa vocabula gratiam donantem satis apte exponunt. Nihilominus, quum ait, tanta bona in nobis Deum facere, voluntatem præparando, exprimit, donum esse quidquid per gratiam operatur in nobis; voluntatem enim præparare nihil est aliud, in Augustini sensu, quam in nobis fieri voluntatem bonam. Et sane preparatur, inquit, voluntas a Domino, ut probet, Deum facere, ut velimus. Ast si verbum preparatur solam importaret dispositionem, ut præfert sensus grammaticalis; vanum, ineptumque foret arguere: Deus voluntatem disponit: Ergo facit, ut velimus. Dicamus igitur necessum est, in vocabulo preparatur, Dei liberalitatem significari, a quo fit in nobis, ut faciamus bene, voluntas bona; & optime tunc arguitur: Fit voluntas a Domino: Ergo ille facit, ut velimus. Verum quid interest ratiocinari, ubi Augustinus ipse loquitur apertissime? Epistola enim 217. adductis iisdem, quæ retulimus, Scripturæ locis, sic disserit: *Et multa hujusmodi, quibus commendatur vera Dei gratia, hoc est, quæ non secundum merita nostra datur, sed DAT merita ipsa cum datur; quia prævenit hominis voluntatem bonam, nec eam cujusquam invenit in corde, sed facit.**

575. Cetera, quæ cordis mutationem enuntiant, opportune explicat lib. de lib. arb. cap. 5. ubi Pelagianos audiens iis abutentes verbis convertimini ad me; & ego convertar ad vos, ut gratiam secundum merita nostra dari inde probent; eorum vanas argutationes sic retundit: *nec attendunt, qui hoc sentiunt, quia, nisi DONUM Dei esset etiam ipsa ad Deum nostra conversio, non ei diceretur: Deus virtutum converte nos, & Deus tu convertens vivificabis nos; & converte nos Deus sanitarum nostrarum. Item in eo quod ait Apostolus: ipsius enim sumus figmentum creati in Christo Jesu in operibus bonis,*

Enchir.
cap. 31.

Ad Ephes.
2. 10.

bonis, quæ preparavit Deus, ut in illis ambulemus. Verba hæc perpēdēns, inquit; Tunc ergo efficimur vere liberi, cum Deus nos fingit, idest **FORMAT**, & **CREAT**, non ut homines, quod jam fecit; sed ut boni homines simus, quod nunc gratia sua facit: ut simus in Christo nova creatura, secundum quod dictum est: cor mundum crea in me Deus. Neque enim cor ejus, quantum pertinet ad naturam cordis humani, non jam creaverat Deus; sed renovationem animæ demorantis in corde propheta postulat. Donantis gratiæ characteres quis non agnoscit?

De Conti-
nent, c. i.

576. Porro non uno loco de continentiae virtute verba facit, quodque cap. 8. Sap. legimus, sæpe enuntians, continentiam Dei donum ubique nominat. De re tanta, quod ipse dederit, locuturi, **DEI DONUM** esse continentiam primum dicimus, & probamus. In libro Sapientiae scriptum habemus; nisi Deus det, continentem esse neminem posse Utrumque (continentia, quæ a conjugali vinculo continetur, & castitas conjugalis) utrumque Apostolus **DONUM** Dei esse predicavit. Epist. 157. num. 9. Cum scirem, inquit, quia nemo esse potest continens, nisi Deus det. Jubet ergo Deus continentiam; & **DAT** continentiam. Jubet per legem; **DAT** per gratiam. Jubet per literam; **DAT** per spiritum. Iterum audiamus S. Doctorem in cap. 16. n. 20. de bono viduit. Quantumcumque tibi inesse sentis piæ continentiae dilectionem, beneficio Dei tribuas **DONAVIT** enim, ne liberet nubere, cum liceret, ut jam non diceret, etiamsi liberet. Quod autem de continentia, nonne de quovis alio bono opere statuendum? Eritne in nobis continentia, & castitas, quia utrumque donavit Deus; & patientia e. g. obedientia, voluntaria paupertas, virtutesque aliæ erunt in nobis, quin nobis Deus eas donaverit?

577. Testimonia ex novo Testamento desumpta modo adreamus; ut quid in eis intelligat S. Doctor aperiatur. Inquit Joannes: Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit illum Ad hæc Augustini de lib. arb. cap. 5. Venire ad Christum, quid est aliud nisi ad eum credendo converti; & tamen ait: nemo potest venire ad me, nisi datum fuerit ei a Patre meo. Si dicas, datum hoc esse gratiam, sine qua nemo venire profecto potest, jam falleris: etenim immediate ante dixerat donum Dei conversionem nostram: atque explicans hic, quod venire ad Christum est converti; hoc ipsum venire donum Dei esse significat. Item de prædest. SS. cap. 8. Quid est ad me veniet, nisi credet in me? sed ut fiat; Pater **DAT** quando ergo Pater intus auditur, & docet ut veniatur ad Filium, aufert cor lapideum, & **DAT** cor carneum: sic quippe **FACIT** filios promissionis, & vasa misericordiae, & postquam dixerat ibidem orationes fundi, ut non credentibus, idest fidem non habentibus, fides ipsa **DONETUR**; Hinc si alii credant, alii non credant, ideo est quia illis datur, ut credant, illis non datur; quia nemo, inquit, venit ad me, nisi Pater qui me misit, traxerit eum Ergo, inquit, trahi a Patre ad Christum nihil aliud est, quam **DONUM** accipere a Patre, quo credat in Christum. Hoc donum est fides; loquendo de non credentibus: Hoc donum est fides; loquendo de non credentibus: Hoc donum est quævis salutaris operatio, qua perficitur quisque in Christo, loquendo de credentibus. Et in lib. de corrept. & grat. cap. 14. ait: quomodo adduxit? numquid corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, **QUAS IPSE IN ILLIS OPERATUS** est, traxit.

578. Nimius forem, si adferre hic vellem Augustini phrasas omnes, quæ Apostoli sensum explicat prædicantis, operari Deum in nobis velle. Unum addam, vel alterum; primo quidem lib. 1. ad Simplic. quæst. 2. Si quæramus, utrum Dei donum sit voluntas bona, mirum, si negare quispiam audeat;

deat; quia ut sit nutus voluntatis; ut sit industria studii; ut sint opera charitate ferventia ILLE TRIBUIT, ILLE LARGITUR; Alterum teneamus ex iis, quæ de Petro scribit cap. 45. de grat. Christ. Misericordia Domini latenter subvenit; cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia sua visitavit Petrum, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas movit, & produxit AFFECTUM. Ecce quemadmodum & velle, & operari operatur in nobis. Postremum ne per plura divagemus, ex lib. de corrept. & grat. cap. 11. Fit quippe in nobis per ipsam Dei gratiam non solum posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus.

[579. Quid D. Sanctissimus ad verba Rom. 8. 2. nonnulli gratiæ donantis ocores querebantur, incassum prædicari, & præcipi, ut declinemus a malo, & faciamus bonum; si hoc nos non agimus, sed ille velle, & operari Deus operetur in nobis. Augustinus eorum compescere volens querelas ait: *sed potius intelligant, si filii Dei sunt, spiritum Dei se agi, ut quod agendum est agant, & cum egerint, illi, a quo AGUNTUR gratias agant: AGUNTUR enim, ut agant; non ut ipsi nihil agant.* Hoc idem repetit cap. 3. de gestis Pelag. & cap. 25. de grat. Christ. Profecto, ait, *ut agant quod bonum est, ab illo AGUNTUR, qui bonus est.*

De corrept.
& gratia
cap. 2.

580. Caput nonum jam supra positum pariter de gratia voluntatem bonam donante exponit cum lib. 1. ad Simplic. q. 2. tum cap. 32. Enchiridii, ubi inquit: *Quomodo ergo non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, nisi quia & ipsa voluntas, sicut scriptum est, a Deo preparatur? si nullus Christianus dicere audebit, non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, ne Apostolo apertissime contradicat: restat, ut propterea dictum intelligatur, non volentis, neque currentis; sed miserentis est Dei, ut TOTUM Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & PRÆPARAT adjuvandam, & adjuvat PRÆPARATAM. Præcedit enim bona voluntas hominis multa Dei DONA, sed non omnia; quæ autem non præcedit ipsa, in eis est & ipsa. Nam utrumque legitur in sanctis eloquiis. Et misericordia ejus præveniet me, & misericordia ejus subsequetur me. Nolentem prævenit, ut velit, volentem subsequitur, ne frustra velit. Cur enim admonemur orare pro inimicis nostris, utique nolentibus pie vivere, nisi ut Deus in eis operetur ut velint? Item cur admonemur petere, ut accipiamus, nisi ut ab illo FIAT, quod volumus, a quo factum est, ut velimus? Apostoli verba ab Augustino vivissima ratiocinatione discussa alibi commemorabimus.*

581. Celeberrimum porro est illud in 1. Corinth. cap. 4. *Quis te discernit; quippe tanta huic testimonio vis inest, ut Augustinus id contemplans, Semi-pelagianorum castra deseruerit, Augustino ipso fatente de prædest. Sanctior. cap. 3. Jam vero laborant homines, inquit, invenire in nostra voluntate quid boni sit nostrum, quod nobis non sit ex Deo; & quomodo inveniri possit ignoro. Apostolus ait, cum de bonis hominum loqueretur: quid habes, quod non accepisti? Nil boni ergo habet homo, quod a Deo non accipiat. Eludere conabantur Pelagiani Apostolici verbi energiam dicentes, ideo quidquid etiam bonæ voluntatis habet homo, Deo tribuendum esse, quia nihil boni esse posset in homine, si homo ipse non esset; cum vero ut sit, non habeat nisi a Deo, auctori Deo tribuitur quidquid in illo est bonæ voluntatis, quod non esset, nisi esset in quo esset. Elusionem hanc evertit gratiæ Athleta, ex eo quod Deus malæ quoque voluntatis author dicendus foret. Quapropter, ait, nisi obtineamus etiam voluntatem bonam, quæ jam in eis bonis est, quorum esse usus non potest malus, nisi ex Deo nobis esse non posse; nescio quemadmodum defendamus quod dictum est: *Quid enim habes quod non accepisti?**

De peccat.
merit. &
remiss. lib.
2. cap. 18.

pisti? Nam si nobis libera quedam voluntas ex Deo est, quæ adhuc potest esse vel bona, vel mala: bona vero voluntas ex nobis est; melius est id, quod a nobis, quam quod ab illo est. Quod si absurdissime dicitur, oportet falsemur, etiam bonam voluntatem nos divinitus adipisci. Prosequitur, atque ostendit voluntatem nostram non posse in medio consistere, sed vel bonam, vel malam esse; malam a nobis, bonam habere ex Deo. *Quid habemus, quod non accepimus quibus hoc Dominus DONARE voluerit, eius misericordiae est, non meriti illorum. Quibus autem noluerit, veritatis est.* Apposite sermonem versat supracitato libro de prædest. SS., nec non Epist. 46. in eadem stans Apostoli sententia: *Possit dicere homo inflatus adversus alterum: discernit me fides mea, justitia mea, vel si quid aliud; talibus occurrens cogitationibus bonus Doctor, quid autem habes, inquit, quod non accepisti? A quo nisi ab illo, qui te discernit ab alio, cui non DONAVIT, quod DONAVIT tibi? Ergo fides, qua fidelis ab infideli, justitia, qua justus ab injusto discernitur, dona Dei sunt.*

582. De postremo, quod ex Jacobi epistola produximus, testimonio sic alloquitur lib. de sancta virgin. cap. 41. *Quapropter hac prima sit induenda virginitatis cogitatio, ne a se sibi putet esse Dei Virgo, quod talis est, ac non potius hoc donum optimum desuper descendere a Patre luminum.* Item Epist. 46. propositis Pauli verbis quid autem habes, quod non accepisti? *Probavi, inquit, per testimonia sanctarum Scripturarum, quæ ibi potestis inspicere, & bona opera nostra, & pias orationes, & rectam fidem nullo modo in nobis esse potuisse, nisi hæc acceperimus ab illo, de quo dicit Apostolus Jacobus: OMNE datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum.* Et sermonem instituens de Natali Domini serm. 62. cap. 2. habet: *Justitia de Cælo prospexit, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est Justitia de Cælo prospexit; quia non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit datum de Cælo.*

583. Quotiescumque igitur de salutaribus operibus Augustinus sermonem habet, penes ipsum solemne est sanctarum Scripturarum lingua ea adpellare dona Dei; ideoque non aliam quam donantem esse gratiam, qua fiunt in nobis: quod plenissime sufficit, ut ab intrinseco efficacem esse pronuntiemus.

I I.

Gratiam salutes actus donantem evincunt Ecclesiastica obsecrationes.

584. Si quod usi fuerint adversus Pelagianos argumentum Ecclesiæ Patres, illud est profecto, quod maximum ipsis visum est ex publicis Ecclesiæ deprecationibus; maximum, inquam; quippe ipsis quoque simplicibus aptissimum: Istud propterea Augustinus usurpavit sæpissime; & post ipsum ceteri divinæ gratiæ defensores. Hinc Hipponensis Præsul agebat, quod nemo est tam imperitus, tam carnalis, tam tardus ingenio, qui non videat, Deum facere, quod rogari se præcipit, ut faciat. Disputatione ne indiget hæc lautissima veritas? Prorsus in hac re, inculcat denuo S. Doctor, non operosas disputationes expectet Ecclesia, sed attendat quotidianas orationes suas: oret, ut increduli credant: Deus ergo convertit eos ad fidem: oret, ut fideles perseverarent: Deus ergo donet perseverantiam usque in finem. Sed ipsas Ecclesiæ deprecationes adeamus.

Ad Vital.
107. nunc
207. n. 27.

De dono
perf. c. 7.

585. Ecclesia Orientalis hanc D. Basilii deprecationem in Sacrificio Altaris usurpare consueverat: *Dona, Domine, virtutem, ac tutamentum; malos quesu-*

quaesumus bonos facito; bonos in voluntate conserva; omnia enim potes, & non est qui contradicat tibi; cum enim volueris; salvas; & nullus resistit voluntati tuae. Ut misericors, Deus vult; ut omnipotens facit; ergo juxta hujus precationis sensum, ab omnipotentia, & bonitate Dei est gratia virtutem donans. Feria tertia infra tertiam Dominicam Quadragesimae sic Romana orat Ecclesia: *Continentiae salutaris propitius nobis dona concede*. Feria itidem tertia post Dominicam passionis sic deprecamur: *Da nobis Domine perseverantem in tua voluntate famulatum*: qua deprecatione non ea tantum perseverantia exposcitur, quae finalis dicitur; sed quae in continuatione bene operandi, virtutumque exercitio consistit. In quarta post festum Paschatis Dominica: *Da populis tuis id amare, quod precipis; id desiderare, quod promittis*. In quinta: *Deus, a quo cuncta bona procedunt, largire supplicibus tuis &c.* Dominica infra octavam Ascensionis: *Fac nos tibi semper, & devotam gerere voluntatem &c.* In sexta post Pentecosten: *Deus virtutum, cujus est totum, quod est optimum, insere pectoribus nostris &c.* In tertiadecima: *Da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum &c.* In Constantiensi Concilio congregata Ecclesia cuilibet sessioni supplicationem hanc praemittebat: *Esto solus, & suggestor, & effector judiciorum nostrorum.... junge nos efficaciter solius tuae gratiae dono*. Sic orabat in Congregationibus de auxiliis Clemens VIII., sic oratur modo in quavis Congregatione, quae pro Ecclesiastico negotio Romae instituitur.

586. Illud porro quam maxime accedit considerandum, quod in lege supplicandi, legem habemus credendi: ergo exorantes nos suppliciter, ut salutes nobis donentur actus, & donantem gratiam credamus oportet. In decimo capitulorum, quae Coelestini Epistolae adnecti solent, ita saluberrime legitur: *Obsecrationum quoque Sacerdotalium Sacramenta respiciamus, quae ab Apostolis tradita in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi*. Cum enim sanctarum plebium Praesules commissa sibi legatione fungantur apud divinam clementiam, humani generis agunt causam, & tota secum Ecclesia ingemiscite postulant, & precantur, ut infidelibus donetur fides, ut Idololatrae ab impietatis suae liberentur erroribus, ut Judaeis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut haeretici catholicae fidei perceptione resipiscant, ut Schismatici spiritum redivivae charitatis accipiant, ut Lapsis poenitentiae remedia conferantur, ut denique, Catechumenis ad regenerationis Sacramenta perductis, coelestis misericordiae aula referetur. Haec autem non perfunctorie, neque inaniter a Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus: quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transfert in regnum filii charitatis suae, & ex vasis irae faciat vasa misericordiae. QUOD ADEO TOTUM DIVINI MUNERIS esse sentitur, ut haec efficienti Deo gratiarum semper actio referretur.

587. Nec stylo, nec doctrina absimili loquitur Author de vocatione gentium cap. II. cujus hic verba transferre per jucundum sit. Praecipit itaque Apostolus, immo per Apostolum Dominus, qui loquitur in Apostolo, fieri obsecrationes, & postulationes, & gratiarum pro omnibus hominibus.... Quam legem supplicationis ita omnium Sacerdotum, & fidelium devotio concorditer tenet, ut nulla pars Mundi sit, in qua hujusmodi orationes non celebrentur a populis Christianis. Supplicat ergo ubique Ecclesia Deo, non solum pro Sanctis, & in Christo jam regeneratis, sed etiam pro omnibus Infidelibus.... Quid autem pro ipsis specie, nisi ut relictis erroribus suis, convertantur ad Deum, & accipiant fidem, accipiant charitatem, & de ignoran-

nia tenebris liberati, in agnitionem veniant veritatis? quod quia ipsi prestare sibi nequeunt, male consuetudinis pondere oppressi, & Diaboli vinculis alligati misericors, & justus Dominus pro omnibus sibi vult hominibus supplicari, ut cum videmus de tam profundis malis innumeros erui, non ambigamus, Deum PRÆSTITISSE, quod ut PRÆSTARET, oratus est; & gratias agentes pro his, qui salvi facti sunt, speremus etiam, eos, qui necdum illuminati sunt, eodem divinae gratiae opere eximendos de potestate tenebrarum, & in regnum Dei, priusquam de hac vita exeant, transferendos.

S C H O L I O N I.

In epist.
ad Rom.
digress. de
prædestin.
Pag. 465.
ad 1.

588. Argumenti vim ex ecclesiasticis orationibus resultantem declinare non posse Harduinus vel invitatus novit; veritati tamen cedere detrectans, maluit in extremum abrumperé, atque injuriosa Ecclesiae, & Scripturis sanctis interpretatione commentus est, preces, quas Deo Ecclesia fundit, impetrare solummodo, ut externa impedimenta tollantur, quæ sit, ne Evangelium Infidelibus prædicetur. *Quæ vero preces a Deo postulant tolli ab aliqua gente schisma, vel heresim, vel Idololatriam; ea a Deo impetrant tolli externos obices, quibus, aut evangelica prædicatio, aut pax Ecclesiae retardatur. Si vera sint hæc; fallitur Ecclesia, quæ non ut fidei impedimenta tollantur; sed, ut fides ipsa donetur, gemitibus inenarrabilibus orat.*

S C H O L I O N II.

Epist. 194.

De dono
perf. c. 22.
De præd.
86. c. 4.

589. Rem mitius agunt ceteri cum Tournelio Medistæ (pag. 654.) & cuiusvis difficultatis nodum abrumperé sibi ipsis blandiuntur dicentes, aliud non evinci ab Ecclesiae precibus præter efficacitatem gratiæ, quæ cum effectu infallibiliter jungatur. Sed incassum plane hoc reponunt, & adeo infelicitè, quam facile. Admitto in Ecclesiasticis orationibus gratiam efficacem præmonstrari; verum hanc esse *donantem*, bonaque opera nostra esse *dona Dei* non ambigue pronuntiant, ideoque efficacem a se gratiam illam, quæ nobis dona hæc elargitur. Quapropter Augustinus inquit, Deum deprecationes nostras suscipere, *impertito salubriter orationis affectu, & effectu.* Ecclesia divino edocta spiritu fidelibus semper deprecata est amorem divinae legis, piumque desiderium divinarum promissionum, rectamque voluntatem: *quæ bona si semper oravit, semper Dei DONA esse utique credidit. Non enim poscerentur a Deo, quæ precipit fieri, nisi ab illo donarentur, ut fierent.*

I I I.

Gratiam efficacem docuit Augustinus Justis merita donantem.

590. Ex Ecclesiasticis deprecationibus jam præmissis vidimus gratiæ *efficacis* naturam, atque indolem. Hoc, ut ab Augustino summo divinae gratiæ propugnatore, evincamus, id illico præstat, quod S. Doctor insinuat *de dono persever.* cap. 14. nempe, nos haud inutiliter exhortari, & corripere, quamvis Dei dono habeamus, ut ipsius voci obtemperemus facientes quidquid oportet ad salutem. *Quamvis ergo dicamus DEI DONUM esse obedientiam: tamen exhortamur ad eam. Sed illis, qui veritatis exhortationem obedienter audiunt, ipsum DONUM DEI DATUM EST; hoc est obedienter audire: illis autem, qui non sic audiunt NON EST DATUM; non enim quicumque, sed Christus, nemo, inquit,*

inquit, venit ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. Hinc est quod Dominus cum eis loqueretur, qui carnis aures apertas haberent; dicebat tamen: qui habet aures audiendi audiat, quas non omnes habere proculdubio noverat. A quo autem habeant quicumque habent, ipse Dominus ostendit, ubi ait: DABO eis cor cognoscendi me, & aures audientes. Aures ergo audiendi, ipsum est DONUM OBEDIENDI; ut qui id haberent, venirent ad eum, ad quem nemo venit, nisi fuerit ei datum a Patre. Quicumque ergo obedienter audit, ab efficaci gratia donum obedientiae obtinet. Ast si obedientia donum est, dona erunt alia quaecumque Justorum merita; non enim aliter quam divinis obtemperando mandatis, merentur Iusti homines.

591. Ut autem plenissimam Augustini doctrinam plenissime attingamus, pulchrum est, eum audire de Apostolo Paulo differentem cap. 6. de grat. & lib. arb. Proinde consideremus ipsa MERITA Apostoli Pauli, quibus dixit coronam esse redditurum Judicem justum: & videamus, utrum MERITA ipsius, tamquam ipsius, idest, ex ipso ei comparata, an DONA DEI sint. Hinc bonum illud certamen, quod Apostolus certavit, considerans, docet, esse referendum Deo; quia ipse tibi DAT fortitudinem facere virtutem, palmamque victoriae ab eo esse, de quo dicit ipse: (Apostolus) gratias Deo, qui DAT nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum. Igitur juxta Apostolicam doctrinam scripsit. Cum Deus coronat electorum suorum MERITA, non aliud coronat, quam MUNERA SUA Cum OMNE BONUM MERITUM NOSTRUM non in nobis FACIAT, nisi gratia ipsa vita aeterna, quae utique meritis praecedentibus redditur; tamen quia EADEM MERITA non a nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis FACTA PER GRATIAM: etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud, nisi quia gratis datur, nec ideo quia non meritis datur; sed quia DATA SUNT MERITA quibus datur. -- Quisquis tibi enumerat VERA MERITA SUA, quid tibi enumerat nisi MUNERA TUA: -- Nos non spiritum huius Mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quae a Deo donata sunt nobis: ac per hoc ET IPSUM HOMINIS MERITUM DONUM EST GRATUITUM. -- Sed ut reddatur tibi (Paule) corona tua, DEI DONA SUNT MERITA TUA; Quae Augustinus ita donari voluit, ut nullatenus sint, si donata non sint. In his ergo meritis Sanctorum, quae NULLA, nisi DEI DONA, sunt, etiam perseverantiam donum Dei esse sic loquimur. Haec juxta Ecclesiasticam, atque Apostolicam doctrinam ab Augustino ediscimus, quod in sequentibus diligentiori cura erit pertractandum.

Epist.
ad Sixtum
ol. 105.
nunc 194.

Lib. 9.
Conf. c. 13.
Epist. 106.
cont. Pel.

Serm. 293.

De dono
pers. c. 2.

ANIMADVERSIO.

592. Sententias plurimas ex Augustino, & sane praeclarissimas hic possem colligere; e quibus gratia ex intrinseco efficax sua veluti sponte profilit: Verum pro nunc praetermittam; opportunius enim praemanibus erunt, quum adversantes sententias impugnvero. Interim cavendum est, ne a Medistis quis seducatur, quum eos audiat conclamantes, haec aliaque ex Augustino male opponi; siquidem, ajunt, S. D. ampliora illa vocabula usurpavit adversus Pelagianos, a gratia voluntatem praeveniri negantes; proindeque volentes, merita nostra ex arbitrii penu suboriri: ut autem ad gratiae confessionem eos adduceret, energicis, altis, figuratisque vocibus usus est; reapse tamen nil aliud intellexit, quam auxilii supernaturalis necessitatem ostendere; contra hostes divinae gratiae evincens, & a gratia tamquam a causa principali conferri nobis vires supernaturales ad merendum, & Justorum merita esse dona Dei, quia non habentur sine gratiae adiutorio, non quia habeantur

rum donante ipso adjutorio. Hæc effugia novissime suffuratus est a Joanne Ulloa Societatis Jesu Presbytero Placentinus quidam imperitissimus scribillator adversus Theses Collegii S. Lazari prope mœnia Placentiæ in Logombar-dia liberculo, si molem spectes, perexiguo, si dicteria, convicia, & ignorantias, insigni ac portentoso. Italico sermone ineleganti sane & barbaro impium hunc laborem suum aggressus est, cui titulum fecit *Offervazioni Teologico-Critiche sopra alcune Tesi Piacentine*. Venetis typis prodiit Anno 1764. Ast lucem vix aspexit, ut suprema Placentini Magistratus autoritate intercep-tus sit; vetitumque, ne evulgaretur, miserrimo scribillatore ingemisciente, instante, importune exorante; ast inauditus remansit, mali sui operis sic luens pœnas. Hæc effugia per distinctas propositiones eludenda sunt.

PROPOSITIO III.

Augustinus gratiæ necessitatem adversus Pelagianos præstituens, eam esse ejusdem gratiæ naturam commonstrat, ut velit, Pelagianos non aliam præter gratiam donantem confiteri.

593. Probatum satis remanet ex iis, quæ retulimus num. 353., ubi quænam fuerit Pelagium inter, & Augustinum controversia, explicavimus; sed, ut res proximius attingatur, librum adeamus *de gratia Christi*, quo Augustinus Pelagii sistema exponens, simul ostendit, cujus gratiæ indolem, & naturam a Pelagio volebat. Itaque Gratiæ vocabulum non aufugiebat hæreticus; & tamquam explicaturus, quam diceret gratiam, secutus, adjunxit, adjuvare nos Deum *per doctrinam, & revelationem, dum cordis oculos aperit; dum, ne presentibus occupemur, futura demonstrat &c.* Increpans Augustinus Pelagium, ipsi non est satis, hujusmodi gratiæ genus refellere ex eo, quod aliud hoc minime sit, quam *gratiam Dei ponere in lege, atque doctrina*: sed gratiam, quam Pelagius hoc ipso negat, quamque confiteri Pelagium vult, illico manifestat. *Hinc itaque apparet, hanc eum gratiam confiteri, qua demonstrat, & revelat Deus quid agere debeamus; non qua DONAT, atque adjuvat ut agamus; cum ad hoc potius valeat legis agnitio, si gratiæ desit opitulatio, ut fiat mandati prævaricatio.* Et discrimen assignans legem inter & gratiam; non per legem, sed per gratiam justificari nos, ait cum Apostolo ad Romanos 3. *quia justitia Dei est, idest, quæ nobis non ex lege sit, sed ex Deo; non quæ illo imperante, cognoscendo timeatur, sed quæ, ILLO DONANTE, diligendo teneatur, ut qui gloriatur in Domino gloriatur.*

594. Nec Pelagio tantillum proderat, diversis verbis eandem rem proferre, ut non intelligeretur, in lege, atque doctrina gratiam constituere; nil, inquam, proderat, asserere -- operari Deum in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, dum sapientiam revelat, dum suadet omne, quod bonum est -- Augustinus enim pro ea gratia pugnabat, *qua agitur non solum, ut facienda noverimus; verum etiam ut cognita faciamus, non solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus.* Si Pelagio gratiam hanc vocare doctrinam libeat, Augustinus consentit; dummodo sic dicatur, *ut altius, & interior eam Deus cum ineffabili suavitate credatur INFUNDERE, non solum per eos, qui plantant, & rigant extrinsecus; sed etiam PER SE IPSUM, qui incrementum suum MINISTRAT OCCULTUS; itant non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam IMPERTIAT charitatem: sic enim docet Deus eos,*

eos, qui secundum propositum vocati sunt, simul DONANS & quid agant scire, & quod sciunt agere. Iterumque discrimen aggrediens inter legem, & gratiam, animadvertit, Apostolum vocare justitiam suam, quæ ex lege est, tam-
quam sit imperata non DATA. Si autem DATA EST, non dicitur justitia nostra, sed Dei; quia sic sit nostra, ut sit nobis EX DEO Quia ex lege justitia dicitur, quæ sit propter legis mandatum; Justitia ex Deo dicitur, quæ DATUR per gratiæ beneficium. Cap. 13.

595. Hosce loquendi modos haurit S. D. e Scripturis sanctis, ubi veritas ait: Omnis qui audivit a Patre meo, & didicit, venit ad me. Quid? si quis vel pedem sistat, vel retrogrediatur, vel renitatur, ne veniat, rectene dicitur, audivisse quidem, & didicisse, sibi esse veniendum, sed nolle facere, quod didicit? Prorsus non recte dicitur: Siquidem & venire quemquam, & non venire in arbitrio voluntatis est; sed hoc arbitrium potest esse solum, si non venit; non autem potest, nisi adjutum esse, si venit; & sic adjutum, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat Omnis qui didicit a Patre meo, non solum potest venire, sed venit: ubi jam, & possibilitatis profectus, & VOLUNTATIS AFFECTUS, & ACTIONIS EFFECTUS EST. Cap. 14.
Num. 6.

596. His hætenus expositis, vela jam colligamus. Gratia, de qua Augustinus, illa est, qua Deus donat, ut agamus, qua justii sumus, justitiam illo donante; qua Deus interius infundit, ministrat occultus, & impertit charitatem simul donans & scientiam, & actionem; quæque ad agendum sic adjuvat, ut actionis effectus ab ipsa sit. Hujus autem, non alterius gratiæ necessitatem a Pelagio confiteri exposcebat; Ergo non alterius, sed hujus gratiæ necessitatem incunctanter docuit. Quapropter, exposita, quam nos cum ipso exposuimus, gratia: Hanc, aiebat, debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus. -- Istam Dei gratiam in divinis eloquiis manifestam etiam Pelagius manifeste fateatur, seque tamdiu contra sensisse non operiat impudentissimo pudore, sed dolore saluberrimo aperiat, ut Sancta Ecclesia non turbetur pervicaci ejus obstinatione, sed veraci correctione latetur: Et increpationes suas in Pelagium prosequens, vult, discernendam esse scientiam a Charitate, sine qua scientia inflat; & cum sit UTRUMQUE DONUM DEI, sed unum minus, alterum majus; non sic justitiam nostram super laudem Justificatoris nostri extollat, ut horum duorum, quod minus est, divino tribuat adjutorio, quod autem majus est, humano usurpet arbitrio. Cur pessime Pelagium dogmatizare, inquit, justitiam nostram extollentem, dum divino tribuit adjutorio scientiam, quæ sine Charitate inflat, non illam vero, quæ cum Charitate ædificat? quia cum scientia, tum Charitas sunt Dei dona, hinc donanti gratiæ utrumque acceptum referri debet: ergo non cujuslibet, sed donantis gratiæ necessitatem Præsul sanctissimus propugnabat. Cap. 10.
Cap. 26.

597. Sed ut daretur nobis, precedentia merita fecerunt; sicut de gratia Dei sentiebat Pelagius. Quid Augustinus, ut gratiæ necessitatem ad ipsa merita capeffenda constitueret, atque hinc ostenderet, gratiam propter merita non posse rependi? ostendit, quod si gratia meritis reddatur, jam per gratiam non donarentur & merita; merita autem per gratiam donari probat Apostolica doctrina ad Phil. 1. -- vobis donatum est pro Christo non solum, ut credatis in eum, verumetiam ut patiamini pro eo -- Utrumque enim DONATUM esse testatus est, & quod credit in Christum, & quod patitur quisque pro Christo. Ergo, ne Pelagius sentiret, precedentia merita facere, ut nobis gratia donetur; Augustino satis non est, commonstrare, neque merita absque gratia existere. Cap. 23.
Cap. 31.

existere; sed ita existere, ut nonnisi donata existunt; ideoque absque donante gratia obtineri nequaquam posse.

Cap. 35.

598. Queis artibus studeret Pelagius, sicut olim Palæstinis Patribus, ita Augustino illudere, nemo nescit. Hinc Catholicos ad eam Epistolam vocabat, quam ante duodecim fere annos ad sanctum virum Paulinum scripserat, quæque tercentis forte versibus, ut Pelagius gloriabatur, nihil aliud, quam Dei gratiam, & auxilium confitetur, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo. Augustinus vero Epistolam illam se legisse testatur, affirmatque, *Christianam gratiam sola nominis commemoratione breviter perstringere. Verumtamen..... an credat aliquod adiutorium bene agendi adiunctum naturæ, atque doctrinæ per INSPIRATIONEM flagrantissimæ, & luminosissimæ Charitatis, non apparet omnino.* Ergo non adiutorium quodcumque, sed huiusmodi, quod esset charitatem INSPIRANS, illud erat, quod S. D. instabat, ut Pelagius fide sincera confiteretur.

599. Dices cum Tournelio pag. 75., gratiam, cujus necessitatem Augustinus adversus Pelagium propugnabat, spectare ad fidei fundamenta, ut ex capp. 10. & 26. *de grat. Chr.* visum est (num. 596.); nemo autem ignorat, meram esse in Scholis opinionem, neque ad Ecclesiæ doctrinam ullatenus pertinere modum, quo gratia efficax est.

De gratia
& lib. arb.

600. Resp. cum distinctione. Modus, quo gratia efficax est, nullatenus ad Ecclesiæ doctrinam spectat, præcisè principis, queis modum hunc Theologi sustinent, conc. principis inspectis subdist. inspectis principis aliquorum Theologorum, transeat; aliorum Theologorum principis consideratis, nego. Justorum merita vera esse Dei dona, Catholicorum ambigit nemo; quippe Catholicum dogma est, ex quo, non aliter merita in nobis existere, nisi per gratiam vere donentur, necessaria illatione consequitur. Placet nonnullis in gratiæ vi, & energia qualitatem arbitrii indifferentiam prævie determinantem agnoscere, ut Thomistæ in amoribus habent: attamen cum hac positione stat adhuc eorum sententia, gratiam donantem merita docens; siquidem illa qualitas, quæ juxta Thomistarum placita effectrici gratiæ adnectitur, res mere philosophica sit; proindeque opinabilis. (570.) Aliis porro si libeat, vim gratiæ locare in consensu sub gratia congrue conferenda præviso; quod Medistis solemne est; dicam, vel ingenue fatentur Justorum merita; ideoque & consensum ipsum, *in quo*, cum Bernardo loquar, *omne meritum consistit* esse Dei donum: & tunc ridiculum plane est, inquirere, utrum gratia efficaciam suam capestat a consensu prævisione: Etenim non aliud tunc inquireretur, nisi utrum gratia efficax sit huiusmodi ab eo, quod ipsamet donat, efficaciter operando id, quod donat; Atque hoc pacto eodem instanti, quo ejus intrinseca efficacia inquiritur, supponeretur; Hinc apposite dictum est: *transeat*: Si vero Justorum merita tamquam Dei dona confiteri detrectent; tunc tantum abest, ut controversia isthac Scholastica dici possit; quinimmo est prorsus dogmatica: Justorum namque merita esse vera Dei dona, ut fidei negotium omnes tueri debent.

601. Ad Augustinum modo redeamus, qui per habitas cum Pelagianis, & Semipelagianis concertationes certiores nos facit, cujus indolis, & naturæ fuerit ea gratia, quam Adversarii ægre adeo ferebant, quamque ipse tuebatur. Et sane concoquere minime poterant, ab Augustino inculcari gratiam *velle*, & *operari* donantem, juxta gratuitam Dei voluntatem, pertimescentes hinc libertatis interitum, inde hominem vitiosum non esse corripiendum effutientes, Ast Augustinus totus quidem in eo fuit, ut terculamenta hæc a Pelagianis, Semipelagianisque amoveret, commonstrans, liberum arbitrium non evacuari per gratiam, sed magis statui, atque firmari eo ipso, quod gratia

tia faciat, ut faciamus præbendo vires efficacissimas, & operando, ut ex nolentibus homines volentes fiant; non autem illud auxilii genus umquam concessit, quod efficax sit a consensu ante auxilii collationem præviso; quamvis hoc adjutorii genere Pelagianis, & Semipelagianis semel dato, eorum querelæ facillime fuissent compositiæ, quas pulcherrime cecinit S. Prosper:

*Hic vanam insano profertis corde querelam
Omne opus Arbitrii sublatum vociferantes,
Currere currentum si non, & velle volentum est:
Nec vitiis pœnam debere; aut præmia laudi,
Si vel naturam obstrictam mala velle necessum est,
Vel nostro adscribi nequeunt bene gesta labori.
Numquid non eadem sapiunt, eademque perorant
Vestri illi, quorum nutatis verba Magistri?*

De ingratis
part. 2.
c. 26.

Cap. 27.

Mira sunt, quæ Semipelagianorum querimoniis occurrens Augustinus, scripsit in lib. de corrept. & grat., quem S. Prosper *Plenum divina auctoritatis* vocat: & quoniam præoptandum est, ut illius libri doctrina obvia sit unicuique; Analyticam Synopsim hic submittam ab Antonio Arnol'do Doctore Sorbonico concinnatam anno 1644. Editione Parisiensi jam inseruerant Benedictini Patres: At Franciscus Starlæus Archiepiscopus Parisiensis eam demi iussit, veluti doctrinæ, studiorumque rationi, qua institutus ipse fuerat, contrariam. Repertum tandem hujusce Synopsos exemplar, quod ægre admodum reperiri potuit, adnectitur tom. 10. Maur. edit. Venet. pag. 492. Ut vero Synopsim hanc quis possit inculpate legere, & inoffenso pede percurrere, variis animadversionibus intersectam dabo, currentibus ea notans characteribus, in quæ animadvertendi est mihi animus.

Epist. ad
Aug.

*Analytica Synopsis * doctrina libri Sancti Augustini de correptione,
& gratia.*

* Ex Parisiensi editione Anni 1644. Auctore Antonio Arnol'do.

Scribendi occasio.

602. Libri hujus scribendi occasionem ortam ex eo testatur Augustinus libro 2. retractationum cap. 67. quod ei nunciatum esset in Monasterio Aduentinum quemdam dixisse, neminem corripiendum, si Dei præcepta non facit, sed pro illo ut faciat tantummodo orandum.

Summa totius disputationis.

„ Itaque præcipuus sancti Doctoris scopus est, in hoc libro ostendere, (a) (a) Cap. ultim.
„ quomodo nec sana de gratia Christi doctrina officiat correptioni, nec cor-
„ reptionis gratiæ.

*Vera de Gratia Christi dogmata, quæ in hac disputatione
supponuntur.*

„ Quoniam vero Monachus ille de gratia Dei contra correptionem argu-
„ mentabatur, hinc vera de gratia Christi dogmata in sui erroris confirmatio- (b) Cap. 20.
„ nem assumebat. I. (b) Quod sine gratia, nec declinare a malo quis possit,
„ nec ullum prorsus facere bonum. II. (c) Quod gratia ista nihil sit aliud (c) Cap. 2. & 4.
„ De Gratia Christi, Tom. I. Pp „ quam

- „ quam inspiratio dilectionis , per quam homines præcepta Dei ex charitate
 (d) Cap. 4. „ faciant. III. (d) Quod per gratiam Deus in nobis operetur velle , & ope-
 „ rari: Unde consequens est , *eum gratiam non accepisse qui nec vult , nec*
 „ *operatur.*
 (e) Prim. „ *Ex his (e) Catholica , Prophetica , & Apostolica , ut Augustinus loqui-*
 cap. „ *tur , fidei principiis , duo videntur colligi posse adversus correptionem.*
 „ 1. inutilem illam esse. 2. non esse justam.

A N I M A D V E R S I O.

Catholicæ , Propheticæ , & Apostolicæ fidei principia profecto sunt tria il-
 la , quæ Monachus præmittit : Consequens vero quod ex principiis illis de-
 ducitur , tunc Arnaldo concedam , Catholicum , Propheticum , Apostolicum-
 que itidem esse , si gratiam *efficacem* intelligat . Hæresis quippe Jansenianæ
 caput hic exponit , si in indefinita hac propositione quamcumque gratiam ab
 eo velit exclusam , qui nec vult , nec operatur : Quandoquidem *sufficienti*
 adjutorio non omnes saltem destituuntur , qui efficax minime acceperunt.

I. Q U Æ S T I O.

De utilitate correptionis.

„ Primo ergo superfluum , & inutilem esse correptionem sic videtur confi-
 „ ci posse.

Objeſtio.

- (f) Cap. 2. „ (f) „ Ut velimus , & faciamus , Deus operari debet in nobis per gratiam
 (g) Cap. 3. „ suam velle & facere. (g) Si ergo non fecero præcepta Dei , non ego cor-
 & 4. „ ripiendus sum , sed orandus Deus , ut det quod non dedit ; idest , gratiam ,
 „ qua præcepta ejus fiant.

Responsio.

- (h) Cap. 5. „ Respondet Augustinus (h) corripiendos esse peccatores , non tantum pro
 „ illis Deum orandum , ut sua illis vitia demonstrentur , & utili vel pудо-
 „ re , vel dolore stimulatī reformatorem desiderent , eique supplicent , ne in
 „ illa remaneant scelerate . Revera tamen correptionem tunc tantum esse sa-
 „ lubrem , quando supernus Medicus respicit ; sed quia nobis incertum est ,
 (i) Cap. 16. „ quibusnam Deus per gratiam suam salubrem illam facturū sit , (i) omni-
 (k) Cap. 14. „ bus eam ex charitate medicinaliter adhibendam , (k) etiam si salus ægrotan-
 (l) Cap. 9. „ tis incerta sit ; (l) facturo Deo aut misericordiam , aut judicium ; miseri-
 „ cordiam quidem , si a massa perditionis ille qui corripitur , gratiæ largitate
 „ discretus est : judicium vero , si non est prædestinatus .

II. Q U Æ S T I O.

De justitia Correptionis.

„ Verum in 2. capite præcipua difficultas est , quomodo scilicet non sit
 „ injusta correptio , unde hanc sibi Augustinus proponit objectionem

Obje-

Obiectio.

(m) „Corripiendus non est quod Dei præcepta non faciat, qui gratiam, (m) Cap. 4. & 6.
 „qua præcepta fiant, a Deo non accepit, nec eam sibi ipsi dare potuit. At
 „cum præcepta non facio, gratiam qua præcepta fiant a Deo non accepi, (n) Cap. 4.
 „hoc est, (n) fidelem Dei, & proximi charitatem; (o) quia cuicumque il- (o) Cap. 6.
 „la charitas inest, necesse est, ut insit ei obedientia mandatorum: (p) nec (p) Cap. 4.
 „eam possum mihi dare vel sumere ipse. (q) Corripiendus ergo non sum, (q) Ibid.
 „si Dei præcepta non fecero; sed orandus Deus, ut det quod non dedit;
 „hoc est, illam charitatis inspirationem, per quam solam veraciter potest
 „impleri præceptum.

Responsio.

„Si sanctus Augustinus sufficientem illam gratiam agnosceret, quam omni-
 „bus omnino lapsis hominibus dari contendunt Theologi quidam recentiores,
 „uno verbulo ex hoc se laqueo expediret, concedendo scilicet propositionem,
 „& assumptionem negando, eo quod nullus sit, qui necessariam ad faciendum
 „præceptum gratiam non acceperit, & qui proinde juste non corripiatur, si
 „non fecerit. Sed contraria prorsus via progreditur Augustinus. Agnoscit enim
 „tamquam verissimum quidquid assumitur in hoc Syllogismo, nempe: qui-
 „cumque præceptum non facit, gratiam qua præcepta fiant, a Deo non ac-
 „cepisse. Sed negat propositionem, & totus in eo est, ut ostendat *juste cor-*
 „*ripi, qui præcepta non facit, etiamsi gratiam qua præcepta fiant, a Deo*
 „*non acceperit.*

„Respondet ergo, querelam illam institui posse, vel de iis, qui nondum
 „regenerati sunt, vel de iis qui cum justificati essent, a gratia exciderunt.
 „(r) Non regeneratos quidem *juste corripere*, quia fecit Deus hominem re- (r) Cap. 6.
 „ctum; ac per hoc prima pravitas, qua Deo non obeditur, ab hoc est; quia
 „ex rectitudine, in qua eum Deus primitus fecit, sua mala voluntate deci-
 „dens, pravus effectus est. Neque vero pravitatem istam corripiendam non
 „esse in homine, quia non ejus propria qui corripitur, sed communis est
 „omnibus: immo vero corripiendum & in singulis, quod est omnium. Re-
 „generatos vero, & justificados recte corripere; quia acceptam gratiam Dei,
 „suo in malum libero amiserunt arbitrio.

A N I M A D V E R S I O.

Quamvis illi tantum *sufficienti* gratiæ prima fronte hic videatur Arnoldus
 vale dicere, quam, juxta Molinæ placita, *in libera nostra potestate est vel*
efficacem reddere consentiendo, vel inefficacem continendo consensum; Jansenii
 tamen partibus nimium favens, & eam excludit ab aliis Catholicis Scriptori-
 bus adsertam. Et re quidem vera, si totam justæ correptionis causam in eo
 reponit Arnoldus, quod sive Regeneratus, sive non Regeneratus sua culpa
 gratiam deperdat *efficacem*, qua fiunt præcepta; vel nulla alia, ipsius judi- In con-
 cio, superest in hoc statu gratia *sufficiens* distincta ab *efficaci*, qua facere cord. q. 14.
 possit, quod reapse non facit, quamque sua iridem culpa deperdit vel sola art. 13.
sufficiens est *efficax*, quod a Scholis quibuscumque catholicis alienum est.
 Sed infra hoc distinctius apparebit.

Specialis Objectio

De iis qui perseverantiam a Deo non acceperunt.

- (f) Ibid. „ Sed adversus hanc responsionem rursus sibi opponit Augustinus: (f) Quo-
 „ modo iuste corripior, qui licet fidem acceperim, quæ per dilectionem ope-
 „ ratur, in illa tamen usque ad finem perseverantiam non accepi?

Responsio.

- „ Ut ad hanc instantiam respondeat, primum confirmat, quod in obje-
 „ ctione assumitur: (t) & magnum Dei munus esse perseverantiam in bono
 (t) Ibid. „ proficientem usque ad finem; nec esse nisi a Deo; (u) nec aliis dari quam
 (u) Cap. 7. „ iis qui perseverant. Iuste tamen corripitur contendit, qui non perseverant;
 9. „ quia mala sua voluntate non perseverant. (x) Quod autem perseverantiam
 (x) Cap. 7. „ a Deo non accipiant, inde provenire, quia non sunt ab illa perditionis
 „ massa, quæ facta est per Adam, divinæ gratiæ largitate discreti. (y) Un-
 (y) Cap. 11. „ de quod desit adiutorium sine quo in bono permanere non possunt, in pœ-
 (z) Cap. 10. „ nam peccati esse. Ac proinde iuste corripitur, & a Deo puniri. (z) Quia
 „ cum homo per liberum arbitrium Deum deseruerit, iustum Dei iudicium
 „ expertus est, ut cum tota sua stirpe, quæ in illo adhuc posita, tota cum
 „ illo peccaverat, damnaretur. Unde quotquot ex hac stirpe gratia Dei li-
 „ berantur, a damnatione utique liberantur, qua jam tenentur obstricti; a
 „ qua etiam si nullus liberaretur, iustum Dei iudicium nemo iuste reprehen-
 „ deret. Itaque summa utriusque responsionis est, & quantum ad non regene-
 „ ratos, & quantum ad regeneratos, qui non perseverant, iuste corripitur, qui
 „ præcepta non faciunt, etiamsi gratiam, qua præcepta fiunt, non accepe-
 „ rint; quia secundum Apostolum euntibus omnibus ex uno in condemnationem,
 „ nem, iuste potest Deus quoscunque voluerit, in illa perditionis massa re-
 „ linquere, & gratiam suam illis non dare. Ergo in utrisque non iustam
 „ excusationem esse, sed iustam damnationem.

A N I M A D V E R S I O.

Hanc & ante datam responsionem in unum colligit, inquiens, iuste dam-
 nari regeneratos, & non regeneratos ex quo in Adam peccarunt omnes;
 proindeque omnibus iustæ damnationis meritum consequentibus, absque ini-
 quitate, personarumque acceptatione in perditionis massa relinquit Deus ex
 iis quoscunque vult, illis non dando gratiam, qua fiunt præcepta. Verum
 ab Arnolde percontor: An ita destituantur gratia, qua præcepta fiunt, ut ab
 iis nec præcepta fieri ullatenus possint, vel non? Si hoc postremum: Ergo,
 non sufficit respondere, increpari iuste, propterea quod, originalis peccati
 causa, in unam omnes iverint damnationis massam; nisi addatur, iuste pec-
 cantes corripitur; quia, etsi gratia destituti, qua fit præceptum, ab iis nihilo-
 minus adhuc possunt præcepta fieri. Si porro fieri non possint, iuste profecto
 non corripuntur. Quis enim de violato præcepto potest iure reprehendi, qui
 adimplere præceptum nequit? Contendere, causam iustæ increpationis esse
 originale peccatum, non solvit; sed difficultatem iterum suscitatur: adhuc enim
 inquiri; utrum in hoc statu originalis culpæ, qua nascimur omnes filii iræ;
 si præceptum non faciamus, destituti gratia, qua fit præceptum, possimus præce-

præceptum facere necne? Docere siquidem cum Arnaldo, jure nos corripere, ex quo in Adam peccaverimus, perinde est ac docere, ad peccandum satis esse voluntarium, quod habuimus in Adamo. *Verum quod in statu nature lapsa ad peccatum formale, & demeritum sufficiat illa libertas, qua voluntarium & liberum fuit in causa sua, peccato originali, & voluntate Adam peccantis,* decreto Alexandri VIII. vetitum est asserere.

S C H O L I O N.

Cum tanto gratiæ *sufficientis* discrimine Synopsin suam minime confarcinasset Arnoldus, si Augustini doctrinam in libro de corrept. & grat. contentam exactius, sinceriusque collegisset. Nullibi enim docuit S. Doctor, siue Regeneratos, siue non Regeneratos injuste corripere, quia ideo non perseverant, quod ex uno eant omnes in condemnationem, a qua divinæ gratiæ largitate discreti non sunt. Nullibi, inquam, hoc docuit: immo quamvis verum sit, iis omnibus dari perseverantiam, qui sunt a massa perditionis discreti, iisque negari, qui discreti haud sunt; apud Augustinum tamen idem est prorsus siue quærat, cur quibusdam non detur perseverantia, siue cur non sint aliqui a massa perditionis discreti, cui constanter respondet, se ignorare exclamans cum Apostolo: *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei!* Inter porro non Regeneratos, quos capite sexto commemorat, eos distinguit qui, ut ait cap. tertio decimo, *jacent sub peccato quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hereditario debito hinc exeunt, quod non est regeneratione dimissum,* cujusmodi sunt Parvuli decedentes, ab iis, qui per liberum arbitrium alia insuper addiderunt: *Arbitrium, inquam, liberum, sed non liberatum: liberum justitiæ, peccati autem servum, quo voluntur per diversas noxias cupiditates, alii magis, alii minus; sed omnes mali; & pro ipsa diversitate diversis suppliciis judicandi,* ut sunt adulti, qui regenerationis gratiam non sunt consecuti. Jam vero certum ex Augustino est, parvulos juste corripere; quia prima pravitate pravi effecti sunt; cujus pravitatis poena est quod desit ipsis adjutorium *sine quo.* Adulti autem, primæ pravitati alias libero arbitrio addentes juste corripiuntur & ipsi; quia, etsi omnes mali sint, adjutorio tamen subveniuntur (undecumque sit hoc adjutorium) quo possunt esse non mali, & sine quo non possunt esse boni per regenerationis gratiam justificati.

Cap. 8.

III. Q U Æ S T I O.

Cur uni detur, alteri non detur perseverantia?

His duabus questionibus, quæ præcipuum libri scopum spectant, tres alias quasi corollariorum vice interserit Augustinus. Primam, cur uni detur perseverantia, alteri non detur. Secundam, de prædestinatione Sanctorum. Tertiam de differentia inter gratiam primi hominis & Angelorum, & gratiam Christi Salvatoris.

Ad primam ex his tribus, (aa) cur uni detur perseverantia, alteri non detur; nihil aliud respondet, quam se ignorare; cum hoc ad inscrutabilia Dei judicia pertineat, quæ quoniam justa & alta sunt, nec vituperari debent, nec penetrari; & sufficit nobis audire dicentem Apostolum, *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? & o altitudo divitiarum!* &c. Quod ut confirmet, similia quædam exempla proponit inscrutabilium, & stupendo-
rum

(aa) Cap.

8.

rum judiciorum Dei. Unum est, cur illi parvulo detur baptismus; alteri non detur; cum sit utrumque in potestate Dei, & sine illo Sacramento nemo intret in regnum Dei. Alterum est, cur Justorum alios Deus de hujus vitæ periculis rapiat, ne malitia mutet intellectum eorum; alios in hac vita relinquat, donec a bono deficiant, & (bb) tales eos vitæ hujus finis inveniat.

Objeclio.

(cc) Ibid. Ad (cc) liberum hominis arbitrium pertinet, ut perseveret in bono quisque, vel non perseveret. Non ergo hic confugiendum ad inscrutabilia judicia Dei.

Responsio.

(dd) Ibid. Respondet Augustinus (dd) hoc dici non posse, nisi ab inimicis gratiæ Dei, qui liberum arbitrium non secundum gratiam, sed contra eam defendunt. Certum enim est, neminem perseverare, nisi qui perseverare velit, & eos non perseverare, qui perseverare nolunt, & mala sua voluntate a bono deficiunt; sed quia nemo perseverantem illam in bono voluntatem habere potest, nisi qui a Deo acceperit, & cui præparata fuerit voluntas a Domino; quod huic præparetur, illi non præparetur, non jam a libero hominis arbitrio diversitatis hujus ratio peti potest, sed recurrendum cum Apostolo ad altitudinem impenetrabilium judiciorum Dei; nec erubescendum nescire nos, quod Doctor gentium se ignorare professus est. Hanc doctrinam maxime illustrat Augustinus exemplo Petri, pro quo Christus rogavit, nec deficeret fides ejus; & tamen quis ignorat, tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea, qua fidelis erat, voluntas ipsa deficeret; & permanfuram, si eadem voluntas maneret? Sed quia præparatur voluntas a Domino, ideo pro illo, Christi non posset esse inanis oratio, idest, fieri non poterat, ut aliud Petrus ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset ut vellet.

IV. QUÆSTIO.

De predestinatione Sanctorum.

(a) Cap. 7. Ex occasione hujus quæstionis, cur uni detur perseverantia, alteri non
9. 10. 12. detur, (a) differit Augustinus de prædestinatione Sanctorum, ut ostendat, (b) perseverantiam omnibus prædestinatis, qui vere sunt filii promissionis, & a Patre Christo dari, ut non pereant, sed habeant vitam æternam. De hac ergo multa docet ex Scripturis. 1. (c) Per peccatum Adami ex omnibus hominibus una facta est perditionis massa, supplicium debens divinæ justitiæ; adeo ut si nullus inde liberaretur, justum Dei judicium nemo recte posset reprehendere. 2. (d) Non murmurandum adversus Deum (e). Sed illi potius gratiæ agendæ, quod de tam justa damnatione in comparatione pereuntium pauci, in suo vero numero multi liberantur; ceteris in ea justissimo Dei judicio derelictis. 3. (f) Hæc liberatio fit per æternum miserantis Dei propositum, quo Deus quosdam salvare decrevit per Sanguinem mediatoris, (g) & erutos a potestate tenebrarum in æternum Filii sui regnum transferre. Unde eos appellat Augustinus (h) ordinatos
& 9. natos

„ natos ad vitam æternam, (i) prædestinatos in regnum Dei, (k) electos (i) Cap. 13.
 „ ad regnandum cum Christo, & ad obtinendum regnum Dei. 4. (l) Hæc (k) Cap. 7:
 „ autem prædestinatio ad vitam æternam omnino gratuita est, & antecedit (l) Cap. 7.
 „ bonorum omnium meritorum prævisionem, cum nulla supponat in præde-
 „ stinatis nisi merita mala, utpote qui (m) per illam a damnatione libe- (m) Cap.
 „ rentur, qua simul cum aliis omnibus hominibus jam tenebantur obstricti. 10.
 „ Hinc eos vocat post Apostolum (n) vasa misericordiæ; (o) & per Dei gra- (n) Cap. 7.
 „ tiam Dei regno prædestinatos: (p) & ab originali damnatione, non meri- (o) Cap. 13.
 „ tis suis, sed divinæ gratiæ largitate discretos; & electos in Christo ante (p) Cap. 7.
 „ constitutionem mundi per electionem gratiæ, non præcedentium merito-
 „ rum suorum. 5. Non ergo ex meritis prædestinatio ad gloriam, sed ex
 „ prædestinatione ad gloriam merita, quibus ad illam perducantur electi.
 „ Hinc enim fit, (q) ut eis procuretur audiendum Evangelium; & cum au- (q) Ibid.
 „ diunt, credant; & in fide, quæ per dilectionem operatur, usque in finem
 „ perseverent; & si quando exorbitent, correpti emendentur &c. hæc enim
 „ omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos &c. 6. (r) Cer. (r) Cap. 7.
 „ ta est & immutabilis hæc electio. Unde ex isto (s) certissimo & felicissimo (s) Cap.
 „ numero nullus excidit, nullus perit. Ac per hoc, nullus eorum ex bono 13. &c.
 „ in malum mutatus finit hanc vitam, quia sic est ordinatus, & ideo Chri-
 „ stus datus, ut non pereat, sed habeat vitam æternam. 7. (t) Perseveran- (t) Cap. 6.
 „ tia igitur proprium est donum electorum, quod omnibus electis datur, 9. 12. & 13.
 „ nec ullis datur nisi electis. 8. (u) Ad illos solos pertinet quod ait Pau- (u) Cap. 9.
 „ lus: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum*
 „ *propositum vocati sunt.* Hoc enim propositum, æternum Dei decretum si-
 „ gnificat, quo Deus electos salvare constituit. 9. (x) De his etiam solis (x) Cap. 14.
 „ intelliguntur ejusdem Apostoli verba: *Deus vult omnes homines salvos fie-*
 „ *ri, idest, omnes prædestinatos quia omne genus humanum in eis est, cum*
 „ *ex utroque sexu, ex omni gente, gradu, ætate, & conditione salventur.*
 „ *Quod si Deus omnes omnino homines vellet salvos fieri, omnes omnino*
 „ *salvarentur; quia volenti Deo salvum facere, nullum hominis resistit ar-*
 „ *bitrium.*

ANIMADVERSI O.

Apostolicam sententiam exponente Arnolde pro generibus singulorum, Au- In Enchi-
 gustini agnosco expositionem. Caveat tamen synopsis, ne Pauli sententiam rid. c. 103.
 ad solos Prædestinatos coarctet; Hanc si quidem limitationem quinto loco de corrup.
 proscripsit Ecclesia in Jansenio. Quod si Dei voluntatem omnes & solos & gratia
 salvandi prædestinatos velit intelligere, exprimat, se de voluntate loqui in cap. 14.
 Deo, quam consequentem Schola vocat: Illa enim, quæ antecedens adpellari
 solet, cunctos indiscriminatim salvandos Adæ filios complectitur. Cetera
 sunt ipsi pariter explicanda. Nam & Quesnellius dixit: omnes, quos Deus Prop. 13.
 vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter. Dixit: Quando Deus vult & 30.
 animam salvam facere, & eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla vo-
 luntas humana ei resistit, quæ a Quesnellio dicta damnationem subiere.
 Bene igitur docet, si hoc pacto intelligat, nempe, omnes omnino homines
 salvandos esse, si Deus omnes omnino homines fieri salvos vellet secundum
 propositum voluntatis suæ; quod voluntatem connotat consequentem. Secus,
 illo conditionato dicendi modo anceps videretur circa Christi mortem pro
 omnibus omnino hominibus de fide tenendam, sicque in manifestam hæresim
 impingeret: quippe dubius in fide infidelis est. Similiter volenti Deo salvum
 facere,

facere, nullum hominis resistit arbitrium; intellecta voluntate salvandi *finaliter* secundum prædestinationis ordinem; voluntate scil. *consequente* constituendi homines in termino salutis. Hic autem ordo scientiam, providentiam, Deique potentiam complectens, in Deo, non in hominibus est; ideoque huic ordini nequeunt eorum arbitrio resistere. Quod si intelligat, nullum hominis arbitrium resistere interiori gratiæ, qua homo quisque in via ponitur salutis, errat cum Jansenio, aliam non agnoscens gratiam præter *efficacem a consequente* voluntate descendentem.

V. Q U Æ S T I O.

De differentia inter gratiam primi hominis, & Angelorum, & gratiam Christi Salvatoris.

„ Hæc differentia merito totius doctrinæ de gratia Clavis appellari potest; (y) Cap. 10. „ quam in aliis quidem operibus notat Augustinus, sed in hoc libro (y) 11. & 12. „ diligentius exponit, ut gravissimam, quæ inciderat, de data, vel non data primo homini perseverantia difficultatem solveret. Nam adversus quæ „ de hominibus juste corripiendis, licet perseverantiæ donum a Deo non acceperint, disscruerat, hanc objectionem non sane contemnendam, fieri „ posse, vidit vir perspicacissimus.

Obiectio.

(z) Cap. 10. „ (z) Si juste puniuntur a Deo, qui non perseverant, licet perseverandi „ donum, sine quo nullus perseverat, a Deo non acceperint; quia illud „ ideo non acceperunt, quod a massa perditionis divinæ gratiæ largitate disscreti non sunt: quomodo extra culpam Adamus non fuit, de quo id dici „ non potest; quia nondum erat in illa perditionis massa, quæ per illius „ peccatum facta est; & qui tamen non videtur perseverantiam a Deo accepisse, quandoquidem in bono non perseveraverit.

Responsio.

„ Responder Augustinus longe aliam primi hominis & Angelorum, aliam (aa) Ibid. „ lapsorum hominum esse rationem. (aa) In illis enim Deum ostendere voluisse, quid posset liberum arbitrium; (bb) non quod illos sine sua gratia (bb) Cap. 11. „ esse voluerit, sed quod eam reliquerit in eorum libero arbitrio: (cc) in (cc) Cap. 10. „ aliis vero quid posset partim suæ gratiæ beneficium, nempe in prædestinationis, (dd) Cap. 12. „ (dd) quos potentiori gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter agit; (ee) Cap. 10. „ (ee) partim justitiæ iudicium, nempe in reprobis, quibus iudicio salvatricis gratiæ suæ dona non impertitur, ut in eis ostendat quid meruerit universa (ff) Cap. 12. „ conspersio. (ff) Duplex itaque adiutorium esse: aliud enim est adiutorium *sine quo* aliquid non fit, & aliud est adiutorium quo aliquid (gg) Cap. 11. & 12. „ fit. (gg) Primo homini, & Angelis adiutorium a Deo datum esse, non „ quo perseverarent, sed tantummodo *sine quo* perseverare non possent: perseverare autem, & non perseverare in eorum libero relictum est arbitrio. (hh) Cap. 11. „ (hh) Gratiam datam esse, qua haberent justitiam, si vellent, sed (ii) Cap. 12. „ quam Deus in eorum libero reliquit arbitrio. (ii) Jam vero Sanctis non „ tantum tale adiutorium perseverantiæ dari, *sine quo* perseverantes esse non „ possint, sed ut per hoc donum non nisi perseverantes sint, Talem gratiam „ dari,

„ dari, non tantum ut habeant justitiam, si velint, sed etiam ut velint; id
 „ est, dari talem gratiam, non quæ ex eorum libero dependeat arbitrio, sed
 „ quæ illorum liberum sibi subjiciat arbitrium.

Causa discriminis gratia sine qua, & gratia qua.

„ Causam hujus discriminis, non ex suo capite commentus est S. Doctor;
 „ sed pro ea, quam a Deo acceperat, sublimi rerum divinarum intelligen-
 „ tia, ex Scripturarum oraculis, & ex intimis hausit naturæ penetralibus;
 „ ex sanitate scilicet, & infirmitate voluntatis humanæ: Quia enim (kk) pri- (kk) Ibid.
 „ mi hominis voluntas sana erat, nihilque illi ex se ipsa concupiscentialiter
 „ resistebat, hinc digne tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati, perseve-
 „ randi commissum est arbitrium. Nunc vero postquam est illa magna pec-
 „ cati merito amissa libertas, & sub dominantis concupiscentiæ jugo captiva
 „ voluntas jacet, subventum est illius infirmitati, ut divina gratia indecli-
 „ nabiliter, & insuperabiliter ageretur. Fortissimo ergo dimisit Deus, atque
 „ permisit, facere quod vellet; Infirmis servavit, ut, ipso donante, invi-
 „ ctissime quod bonum est vellent, & hoc deferere invictissime nollent.

„ Aliam adhuc ejus discriminis causam tangit Augustinus; sed quæ ex
 „ priori pendeat. (ll) Placuit enim Deo, quo maxime humanam superbiam (ll) Ibid.
 „ præsumptionis extingueret, ut non gloriatur omnis caro coram ipso. Un-
 „ de autem non gloriatur omnis caro coram ipso, nisi de meritis suis? quæ
 „ quidem potuit habere, sed perdidit: & per quod habere potuit, per hoc
 „ perdidit, hoc est, per liberum arbitrium. Propter quod non restat liberan-
 „ dis, nisi gratia liberantis. Non quod Sancti nunc merita non ha-
 „ beant (mm), sed merita gratiæ, non liberi arbitrii, id est, illis per gra- (mm) Cap.
 „ tiam liberum sibi subjicientem arbitrium collata. At primus homo merita 11.
 „ habuisset, sicut & habuerunt Angeli sancti, non (nn) peculiariter gratiæ, (nn) Cap.
 „ sed liberi arbitrii; quia profecta a libero arbitrio, a gratia quidem adjuta, 10. & 11.
 „ sed a gratia potentiam, non actum & voluntatem ipsam tribuente.

„ Ex his igitur principiis ad difficultatem propositam de casu Adami re-
 „ spondet Augustinus, (oo) Adamum sua culpa cecidisse; quia adjutorium (oo) Cap.
 „ sine quo manere non posset, & quo manere posset, si vellet, a Deo acce- 11.
 „ pit: quod si non accepisset, utique sine culpa cecidisset. Nunc vero extra
 „ culpam non esse qui non perseverant, licet tale adjutorium sine quo perse-
 „ verare non possunt, a Deo non acceperint; quia quod tale adjutorium il-
 „ lis desit, jam pœna peccati est.

„ Ibi maxime notandum est, ad solvendam difficultatem de casu Adami
 „ S. Augustinum gratiam sufficientem in subsidium advocare: Cur ergo ea-
 „ dem solutione non utitur in solvenda difficultate de non perseverantibus
 „ nunc fidelibus? nisi quia recte judicavit, nullum jam amplius esse gratiæ
 „ illi sufficienti locum; quia sani hominis adjutorium est; non medicinale,
 „ quo jam homo multis profundisque vulneribus confossus indiget, Christi
 „ Salvatoris auxilium.

A N I M A D V E R S I O.

Nullus hic ambigendi locus, Arnoldum exclusam velle ab hoc statu gra-
 tiam sufficientem; nec Augustinus causam discriminis assignans adjutorii sine
 quo & quo adeo intorte judicavit, ut, edocens pœnam peccati esse, quod
 aliquibus adjutorium sine quo desit, tale adjutorium amandare ab hoc statu

De corrup.
& gratia
cap. II.

Ibid. c. 12.

Ibid.

vellet. Nunc autem, Augustinus ait, quibus deest tale adjutorium, jam poena peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum, & tanto amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solum adsit sine quo permanere non possumus, etiam si velimus; verum etiam tantum & tale sit, ut velimus. Ut non solum adsit? Ergo adest. Est quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perseveranter tenendo, non solum posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus. Audis esse in nobis non solum posse? Ergo est & posse. Consimili claritate subdit: nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei predestinatis non solum datur, ut sine isto dono perseverantes esse non possint; verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Non solum enim dixit: SINE ME NIHIL POTESTIS FACERE: verum etiam dixit: non me elegistis, sed ego elegi vos. Tandem Apostolicis sententiis inculcans, nemini esse nisi in Deo gloriandum, ait: Ac per hoc nec de ipsa perseverantia boni voluit Deus Sanctos suos in viribus suis, sed in ipso gloriari, qui eis non solum det adjutorium quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare, si velint; sed in eis etiam operatur & velle; & quoniam non perseverabunt, nisi & possint, & velint, perseverandi eis possibilitas & voluntas divinae gratiae largitate donetur. Ex hisce facile Arnoldo erat conjicere, an recte Augustinus judicaverit, nullum jam amplius esse gratiae sufficienti locum, ex quo adjutorium hominis lapsi medicinale sit: veluti si homo multis, profundisque vulneribus confossus, antequam sanetur; sanari quoque non posset; proindeque ultra adjutorium, quo sanatur, altero non indigeat, quo possit sanari. Hæc sunt, quæ in Arnoldum animadvertenda censui, ne in hac sua percurrenta synopsi quis offendant.

P R O P O S I T I O IV.

Augustinus de gratia disputans, non emphaticis, sublimioribus, figuratisque vocibus usus est; sed Ecclesiasticis & Apostolicis ecclesiastico, & apostolico sensu, quem præferunt, intelligendis.

603. Prob. ut gratiae energiam adversus Pelagianos, & Semipelagianos Augustinus constituat, easdem usurpat loquendi formulas, quæ, Sancto afflante Spiritu, sancta Scriptura utitur in Prophetarum, Evangelistarum, Apostolorum, & præcipue Divi Pauli scriptis, ut in antedatis propositionibus satis plene tradidimus; ergo vel improprie, & figuratæ dicendæ sunt sanctæ Scripturarum locutiones; vel propriæ verum significantes, quas Augustinus usurpavit. Emphaticumne, figuratum, & minus proprie dictum ab Ezechiele illud erit *dabo vobis cor novum &c.*; *faciam ut in præceptis meis ambuletis &c.*? Illud a Joanne: *Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum*? Illud ab Apostolo: *operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*, & alia hujusmodi bene multa? Hæc sunt, quæ Augustinus ad calumum habet sapissime, ut vim gratiae insinuet: & paradoxum sapit, sanctos, spiratosque homines dixisse, Deum *donare facere operari* in nobis, quod est optimum, eosque simul intelligere, non donare, non facere, non operari revera? Energicane, sublimis, & figurata dicendi phrasis, verbis uti *donare facere, operari*, ut exprimatur, quempiam aliquid donare, facere, operari aliquid? Planissimæ sunt hæc loquendi formulæ, adeo ut Augustinus, quum Vitali Carthaginensi quæstionem proponeret, arbitratus est, clariori modo proponendam non esse, quam hisce vocibus exponendo. *Recognoscis me, ut pu-*

ro, quæ

to, quæ nos scribere dixi, non omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent, commemorare voluisse; sed ea tantum, quæ ad ipsam, quæ inter nos agitur, de Dei gratia questionem: Utrum precedat hæc gratia, an subsequatur hominis voluntatem; hoc est, UT PLANIUS ID ELOQUAR, utrum ideo nobis detur, quia volumus, AN PER IPSAM DEUS HOC EFFICIAT, UT VELIMUS. Augustinum jam audis in vocabulis efficiat, ut velimus, non emphatice, non alte, non figurate, & minus clare, sed planius loquentem.

604. Quod si Ecclesiæ Doctor excellentissimus ab Apostolo Paulo phrasas mutuatus est; quis tam impudens, atque imperitus, ut affirmet de gratia Dei differere alte, & figurate, didicisse ab Apostolo? Nonne Apostolus ipse prædicat: *Et ego cum venissem ad vos, non veni in sublimitate sermonis, aut sapientie, annuntians vobis testimonium Christi: non enim judicavi, me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc Crucifixum?* Hinc Augustinus tute composuit contentionem inter quosdam Carthaginenses Monachos subortam circa illud Pauli: *qui non vult operari, non manducet*; aliquibus contenditibus, ab opere quempiam cohibere se posse, quin, Apostolo contradicente, victu privetur ea ducti cogitatione, quod non de corporeo, sed de spiritali opificio, & victu Paulus loqueretur. Verum eos falli S. Doctor ostendit, dicens: *Apostolum jam MORE Apostolico APERTIUS differentem, & MAGIS PROPRIE, quam FIGURATE loquentem, sicut MULTA, AC PENE OMNIA se HABENT in EPISTOLIS APOSTOLICIS, proprie de opere corporali ciborum dixisse.* Augustinus ergo a Paulo edoctus magis proprie, quam figurate locutus est.

1. ad Cor.
cap. 2.

De opere
Monach.
cap. 2.

605. Mirandum, quod e Catholicorum Scholis nonnulli hæc adversus Augustinum effutire audeant, quæ S. Doctori a Pelagianis pariter objectabantur. Juliano nil magis familiare fuit, quam obscuritatis Augustianas phrasas incusare. Ast fecitne blaterator ille audacissimus, ut divinæ gratiæ Magister stylum mutaret, aliasque locutionibus suis substitueret voces? minime gentium: Immo affectatam omnium ignaviam increpavit sæpe sæpius: *quia tenebras vestras redarguunt, vobis lucida non videntur: & quaecumque vobis sub radiante luce molesta sunt, contra illa cor clauditis, ne inde nox fugetur erroris.* Et Juliano adhuc inclamante, plus æquo difficilia sibi videri Augustini dicta: *Prorsus intelligor, reponebat Augustinus, velis, notis; sed tu contra ista nihil dicturus sis non intelligi, quod ego verissimum, atque firmissimum dixi.* Iterum: *Non laboras, ut me intelligas, quod facillime potest; sed laboras, ut me refellas, quod non potes.* Iterumque: *Si non vis intelligere, aut si fingis non intelligere, noli obstrepere volentibus, & volentibus intelligere.* Nemo ibit inficias, difficillimam fuisse materiem, quam ille studiose pertractavit: attamen tanta scripsit claritatis copia, ut quamlibet questionem de medio sustulit, cunctaque in luce posuit. *Quantum existimo, adjuvit & nos, & vos Dominus, ut ea, quæ prorsus difficilia videbamur, sic per nos enodare dignatus est, ut nulla questio remaneret, quæ conturbet mentem piam: Impia enim mens odit etiam intellectum.* Et ne quis insurgeret unquam ad ejus doctrinam elevandam, scriptum reliquit: *qui ea, quæ pro natura questionum DILUCIDE dicta existimo, adhuc non intelligunt, non mihi calumniantur pro negligentia, vel pro mea facultatis indigentia; sed Deum potius pro accipienda intelligentia deprecantur: eosque Dei servos in Massiliensi civitate imitentur, qui, teste Prospero, tarditatem suam culpare maluerint, quam non intellecta reprehendere.* Hisce ex Augustino ipso constitutis, male dubio procul habendi sunt scribillatores illi, qui minus proprias, & figuratas dicendi formulas Augustino appingunt.

Lib. 3. op.
imp. c. 61.

Ib. lib. 4.
cap. 14.

Ib. lib. 3.
cap. 141.

Lib. 4.
cont. Jul.
cap. 46.

Serm. 13.
de Verb.
Apost.

Lib. 3.
de peccat.
merit. c. 2.

Epist. ad
Aug.

Lib. II.
Confess.
cap. 20.

606. Dices : Augustinus ipse testatus est, non omnia a se prolata fuisse cum plena vocabulorum proprietate; ait enim : *Pauca sunt, quæ proprie loquimur, plura non proprie.*

Resp. distinguendo quod, opponendo, proponitur. Et Augustinus de vitiata loquitur hominum consuetudine, qui ad eorum conceptus exponendos, utuntur quandoque vocabulis, aliter ac importent mentis conceptus, significantibus; conc. Loquitur de se ipso, suisque tractatibus, quasi minus propriis vocibus exaratis: nego: Queis nominibus exprimendæ sint temporum differentiae, inquit ibi Augustinus; siquidem tempora improprie dicuntur tria; præteritum nempe, præsens, & futurum; quum magis proprie diceretur, tempora esse tria; respectu tamen semper habito ad tempus præsens, quod inseparabile est a tribus illis temporum differentiis, quæ menti nostræ obversantur. Etenim in nobis est *præsens de præteritis memoria, præsens de præsentibus continuus, præsens de futuris expectatio*. Si, differentiis temporum consideratis, hoc pacto loqui quis velit; *tria tempora video*, inquit, *fateorque esse tria*. Permittit nihilominus, quod tempora dicantur tria, ut in more positum est, dummodo intelligamus, quid velimus; neque inferamus hinc, jam existere quod præteritum, quodque futurum est: *pauca sunt enim quæ proprie loquimur, plura non proprie*. Est ergo manifestissimum, verba hæc Augustinum proferre non sibi ipsi applicantem, quasi impropriis vocibus tractatus suos exarasset; ibi enim non de prædestinatione, & gratia, bene vero de temporum differentiis agit: sed a S. Doctore prolata sunt ad vitiatam hominum consuetudinem innuendam, qui rem aliquam, ut significant, vocabula usurpant minus apta ad eandem significandam: ut evenit reapse, quum tempora enumerantes, tria esse dicunt; præteritum nempe, præsens, atque futurum; quamvis non nisi præsens eorum menti obversetur. Et sane quid magis incongruum, quam velle, Augustinum ibi loqui de se, suisque scriptis, iis præcipue, quæ divinæ gratiæ materiam expendunt? De rerum loquitur significatione, quarum appellatio ab inculta hominum consuetudine dependet: Gratia autem, ejusque effectus a Sancto Spiritu in Scripturis sanctis loquente nomen accipiunt; ibi autem *DONA Dei*, & gratia, & effectus ejus propriissime adpellantur.

Lib. 2.
de Doctr.
Christ. c. 9.

607. Instab. Augustinus, se minus propriis vocibus diservisse, fatetur; quippe is est, qui regulam præscribit, ut locutiones suas in sensu ab ipso intento incipiamus; ea nimirum loca adeundo, quæ res suas stylo clariori præferunt. *Ad obscuriores locutiones illustrandas*, ait, *de manifestioribus sumantur exempla, & quædam certarum sententiarum testimonia dubitationem de incertis auferant*. Ergo juxta regulam a S. Doctore proscriptam, nonnullæ dicendi formulæ ita obscuræ sunt, ut earum intelligentia aliunde capienda est.

Resp. Præscriptam regulam a S. Doctore ibi affigi tantummodo, ut, non cujuscumque Scriptoris, sed Scripturæ sanctæ sensus legitimi attingantur. En regula ex integro restituta: *Tum vero facta quadam familiaritate cum ipsa lingua divinarum Scripturarum, in ea, quæ obscura sunt aperienda, & discutienda, peragendum est, ut ad obscuriores locutiones illustrandas &c.* Pro Scripturarum igitur lectione regulam hanc figit; varios enim habet Scriptura sensus modo historicos, modo parabolicos, modo allegoricos, modo tropologicos, modo anagogicos obscuros quandoque, & captu difficiles. At Augustinus, quum de gratiæ mysteriis ageret, in parabolis profecto non loquebatur. Immo ex iis nonnullas ad gratiam Salvatoris comprobendam aptissimas mire intelligit, atque explicat. *Quid de illo Joannis ego sum vitis, vos palmites?*

res? Quid de cæco juxta viam clamante? Quid de itinerante jerecantino in via semivivo relicto? Omnia hæc dilucide explicat de Gratia Christi; atque hinc incaute excogitatur, quum S. Doctore in Scripturalibus gratiæ Symbolis penetrandis, atque exponendis acutissimo, prædicta regula applicatur; quasi per tropos, perque figuras, ut mysteriosi, figuratique Scripturæ versus præferunt, de gratia Christi tractasset.

Tract. 85.
in Joann.
Serm. 52.
de temp.
Serm. 36.
de Verb.
Dom.

P R O P O S I T I O V.

Nec sane, nec plene Justorum merita dicuntur Dei dona per hoc, quod Deus ad illa nos adjuvet, & sine adjutorio fieri a nobis nequam possint.

608. Probatur hæc propositio, & quidem quo fieri possit, plenius; quippe cum Scripturæ, tum Patrum, Conciliorumque effata non aliter, quam de simplici adjutorio esse intelligenda, commentantur gratiæ se se efficacis otores, arbitantes, Justorum bona merita satis dici dona Dei, semel ac haberi nequeant sine gratia, quæ verum, purumque Dei donum est. Hinc Dominicus Viva tom. 2. in Quesnellianas Theses proposit. 69. n. iv. ait, *omnes actus nostros supernaturales, qui sunt liberi, & meritorii non esse donum puræ liberalitatis divine, nisi tantum in radice; quatenus ex pura liberalitate confert nobis Deus auxilium supernaturale absque ulla prævia exigentia sive physica, sive morali; Ast formaliter includunt etiam nostram liberam cooperationem, quæ pariter est donum Dei.* Et in responsione ad objectum sub n. x. positum: *Bona operatio adscribitur Deo tanquam causse principali; quippe qui illam consulit, ac sæpe mandat, dat vires supernaturales ad illam, ac seligit auxilium prævisum efficax ex intentione, quod illa ponatur.* Hinc pariter Franciscus Suarez lib. 3. de prædestinationis effectibus cap. 5. instantiæ occurrens sub n. 10. in responsione, quam numero sequenti exhibet, inquit: *Deus propriissime facit nostram cooperationem, quando illa fit; & similiter facit, ut cooperemur, non efficaciter prædeterminando; sed inducendo prius, & postea adjuvando. Per concursum autem non tam proprie facit, ut cooperemur, sed facit ipsammet cooperationem modo explicato. Quod satis est, ut illa cooperatio sit effectus prædestinationis; quia non oportet, ut eandem relationem habeat ad Deum, & ad voluntatem hominis; sed satis est, quod quidquid in illo actu est, sit aliquo modo a gratia per prædestinationem preparata.* Hosce dicendi modos infra ad trutinam revocabimus, eritque videndum, neque juxta horum Scriptorum asserta posse consistere. Ad nostram interim propositionem probandam deveniamus.

609. Bona Justorum merita, utcumque dicantur dona, donari nequeunt, utcumque donentur, nisi ab efficaci adjutorio, quo fit ut velimus, & agamus; utcumque illud efficax adjutorium a Theologis explicetur; Atqui per hoc solum quod ad merita nos adjuvet Deus, intelligi nullo modo queunt donata ab efficaci adjutorio, utcumque explicato: Ergo &c. Prob. min. Deum adjuvare tunc etiam intelligimus, quum opitulatur auxilio tantummodo sufficienti, quo merita nullo prorsus modo donata iustis dicuntur: Ergo per hoc solum, quod ad merita nos adjuvet Deus, intelligi nullo modo queunt donata ab efficaci adjutorio, utcumque explicato; quod tamen a *sufficienti* semper discriminatur non solum in actu secundo, sed etiam in actu primo, ut in decreto Aquavivæ exponitur (n. 561.) Antecedens puto certissimum; utrique enim adjutorio commune est vocabulum *adjuvat*: neque intelligi ullo modo

modo potest, a *sufficienti* nobis donari ut velimus, & agamus; alioquin esset pariter intelligendum, velle nos, atque per gratiam nos agere tunc etiam, quando nec volentes, nec agentes gratiæ restitimus.

610. Hinc Pelagius Catholicos fallere obtendens per ambiguum significationem vocabulorum, ad labia habebat semper hoc *adjuvat*, quo Christi gratiam satis se confiteri fidebat. Quid vero Augustinus? Ad librum *de gratia Christi* lectorem voco. Ibi Pelagium audiat dicentem: *Pro ejus inestimabili benignitate quotidiano ipsius munimur auxilio -- Liberum arbitrium in omnibus bonis operibus divino semper adjuvatur auxilio*. Quod cum Augustinus audierit, ait illico: *Cernitis itaque pro intellectu, quem vobis Dominus dedit, hæc ejus verba solvenda non sufficere questioni. Querimus enim adhuc QUO AUXILIO liberum dicat adjuvari arbitrium, ne forte, sicut solet, velit intelligi legem, atque doctrinam deinde cum adjunxit dicens: sed in solis Christianis juvatur a gratia; iterum querimus: QUA GRATIA? & adhuc poterit respondere: lege, atque doctrina Christiana. Deinde verba ejus ipsa sunt. In his vero, quæ ad Christum pertinent, Christi munimur auxilio. Videtis adhuc INCERTUM esse, quo auxilio, secundum ea, quæ supra diximus. Iterata phrasi repetebat Hæreticus: Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos indigere Dei semper auxilio. Verum repetebat & Augustinus: ecce iterum querimus, QUO AUXILIO nos indigere fateatur; & iterum invenimus AMBIGUUM; quoniam potest respondere, legem se dicere, doctrinamve christianam, qua naturalis illa possibilitas adjuvetur. Nos autem illam gratiam in eorum confessione requirimus, de qua dicit Apostolus -- Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & charitatis, & continentie -- Non est autem consequens, ut qui habet donum scientiæ, quo noverit, quid agere debeat, habeat etiam charitatem, ut agat: Cumque audiret, Pelagium gratiam constituere in imitationis exemplo, jam vidit, quid auxilii, & adjutorii nomine intelligeret; quapropter de Pelagianis phrasibus plane diffidens: quid amplius, ait, de illo sperare debemus, ubicumque gratiæ nomen sub ambigua generalitate commemorat: Ergo Augustino dictante, vocabulum *adjuvat* insufficiens, incertum, ambiguum est; ideoque per hoc solum, quod Deus nos adjuvet, non bene intelligitur, nec recte exponitur, donari nobis ut velimus, & agamus, quod in Pelagii confessione S. Doctor requirebat.*

611. Sed pulcherrime æque ac subtiliter Augustinus in cap. 46. ejusdem libri *de grat. Chist.* ubi Apostoli testimonium *non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei* ad sententiam quamdam D. Ambrosii exornandam proponit. Non ne multo ante in libris *ad Simplicianum* eadem Apostolica verba usurpavit, & invicta ratiocinatione ostendit illud alterum Apostoli *Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*? En quomodo ratiocinatur. Non ait Apostolus, non volentis, neque currentis, sed misereantis Dei esse; quia, quod volumus, non nisi ipso adjuvante volumus; sed quia illud idem intelligit, quod alibi docuerat; Deum nempe in nobis ipsum velle operari. Alioquin si dicatur: *non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei*, ex hoc tantummodo, quod sola voluntas hominis juste, recteque vivere nequit, nisi a Dei misericordia adjuvetur; eadem prorsus ratione dici poterit: Non misereantis est Dei, sed volentis hominis, ex eo quod misericordia sola non sufficit, ubi consensus non accedat voluntatis: Nihilominus manifestum est, incassum nos velle, si Deus nostri non misereatur. En Sancti Doctoris verba lib. 1. ad Simplic. q. 2. *Illam etiam verba si diligenter attendas: Igitur non est volentis, neque currentis, sed misereantis Dei;*

non hoc Apostolus propterea tantum dixisse videbitur, quod ADJUTORIO DEI, ad id quod volumus, perveniamus; sed etiam ex illa intentione, qua & alio loco dicit: cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini: Deus est enim, qui operatur in vobis velle, & operari pro bona voluntate. Ubi satis ostendit etiam ipsam voluntatem in nobis, operante Deo, fieri: Nam si propterea solum dictum est: non volentis, neque currentis, sed misereantis Dei, quia voluntas hominis sola non sufficit, ut juste, recteque vivamus, nisi ADJUVEMUR misericordia Dei; potest & hoc modo dici: igitur non misereantis est Dei, sed volentis est hominis; quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostrae voluntatis addatur. At illud manifestum est, frustra nos velle, nisi Deus misereatur. Istud autem nescio quomodo dicatur frustra Deum misereri, nisi nos velimus. Si enim Deus miseretur, etiam volumus, ad eandem quippe misericordiam pertinet, ut velimus. Deus enim est, qui operatur in nobis velle, & operari pro bona voluntate. Nam si quaratur, utrum Dei donum sit voluntas bona, mirum, si negare quisquam audeat. At enim quia non praecedit voluntas bona vocationem, sed vocatio bonam voluntatem; propterea vocanti Deo recte tribuitur, quod bene volumus; nobis vero tribui non potest quod vocamur. Non igitur dictum est putandum, non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei; quia nisi ejus adjutorio non possumus adipisci quod volumus; sed ideo potius, quia nisi ejus vocatione non volumus. Sed si vocatio ista ita est effectrix bonae voluntatis, ut omnis eam vocatus sequatur, quomodo &c. Hæc sunt luminosissime dicta, & cujuscumque legentis oculos illico percellunt, ut non videri non possit, an satis, recteque dicatur, voluntatem bonam nobis donari, propterea quod ADJUTORIO DEI, ad id quod volumus, perveniamus. Sed

612. Dices, cum Pelagio Augustinum contendere pro efficacia adjutorii necessitate: hinc jure meritoque plenam gratiae confessionem in verbo *adjuvat*, quod Pelagius toties usurpabat, numquam agnovit S. Doctor; in quavis siquidem hæretici illius allocutione verbum *adjuvat* simpliciter pronuntiabatur absque ullo additamento vel expresso, vel implicite saltem subintellecto, quo dignosci posset, efficax adjutorium confiteri. Si quis vero doceat, merita donari nobis per hoc, quod nos ad merita obtinenda *efficaciter* Deus adjuvet; satis, recteque exponit, quomodo donata sint.

Resp. 1. Adjutorium *efficax* vel pro illo hic sumitur, cui, ut sit efficax, addi debet nostrae voluntatis consensus sub hujusmodi adjutorio prævisus; vel pro illo, quod efficax est, quia ipsum facit consensum? Si primum: Ergo, ut Augustinus ait, *non misereantis est Dei, sed volentis est hominis*; ideoque nullo modo est adjutorium donans *velle*, bonaque hominis voluntas nullo modo est donum. Augustini autem sensu: ab Apostolo ita dictum fuit: *non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei*, ut intelligeret, Deum operari in nobis *velle*. Sin alterum: Ergo est efficax, quia vere est donans; nec aliter, nisi donando, facit consensum.

613. 2. Pelagius, ut se ab Augustini increpationibus tueretur, ostentaretque, gratiam a S. Doctore prædicatam agnoscere, in ore semper habebat vocabulum *adjuvat*, ut visum est. At Augustinus hujusce incerti, ambigui, & insufficientis vocabuli pertæsus, *desinat*, ait, *desinat dicere: quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare illius est, qui hoc posse donavit, qui hoc posse adjuvat*.... *Desinat, inquam, ista dicere: Non solum enim Deus posse nostrum donavit, atque adjuvat; sed etiam velle, & operari operatur in nobis*. Jam vero, si *adjuvat* cum addito *efficaciter* satis fuisset, ut intelligeretur, atque exponeretur, bonam voluntatem donari nobis; non dixisset

xisset Augustinus: *desinat dicere*; bene vero -- addat, & dicat: non solum Deus posse nostrum donavit, atque adjuvat, sed etiam adjuvat efficaciter -- sic excogitandi, cedo satis congruam conjectationem. Eo tandem devenit Pelagius, ut gratiam, non ad simpliciter, sed ad *facilius* operandum confiteretur, & quoties *adjuvat*, toties iteratis vocibus canebat *facilius*. Quid Augustinus? Cap. 26. 27. 28. 29. de Grat. Christ. hanc additionem arguit. *Quantum detrimentum hoc additamento fecerit, quis non intelligat? Tolle facilius; & non solum plenus, verumetiam sanus est sensus*. Igitur, si Augustinus instituit, ut Pelagius tolleret verbum *facilius*, quod plenum, sanumque sensum vitiabat, & quo ablato, sensus erat plenus, & sanus; eccur non institisset, ut adderet verbum *efficaciter*, quod plenum, sanumque sensum, eorum iudicio, fecisset, & quo ablato, neque plenus, neque sanus remansisset? Nec instituit, nec insistendum ei erat, ut ostendo.

614. Verbum *efficaciter* additum verbo *adjuvat* adhuc esse potest incertum, insufficiens, ambiguum, ad recte intelligenda, recteque exponenda justorum merita tamquam vera Dei dona. Et revera, inclamans Pelagius: *Operatur in nobis velle, quod bonum est, velle quod sanctum est*; quid, nisi adiutorium *efficax* enuntiabat? Cur ergo *efficaci* huic adiutorio obstitit Augustinus? quia, Pelagii iudicio, hoc bonum velle, & sanctum non aliter Deus operabatur in nobis, quam *efficaciter* nos adjuvans præmiorum pollicitatione, revelatione sapientiæ, & suasionem boni: quem *efficacem* operandi modum Augustinus rejicit; alium quippe cum Ecclesia non agnoscit, nisi illum, qui ita *efficaciter* adjuvet, ut sit *simul DONANS & quid agant scire, & quod sciunt agere*. Hinc misericordia Domini in Petrum respicientis ostensa, (n. 585.) subdit: *Ecce quemadmodum Deus ADJUVANDO adest voluntatibus, & actionibus nostris: ecce quemadmodum & velle, & operari operatur in nobis*.

De gratia
Chr. c. 45.

615. Nec in Pelagio solum, verum & in Juliano tenacissimo Pelagii discipulo improbavit Augustinus verbum *adjuvat* etiam pro *efficaci* adiutorio intellectum. Adeamus, quæ differit S. Doctor lib. 1. ad Bonifac. cap. 18. 19. Agebat Julianus, *hominem propria voluntate, aut bonum facere, aut malum. In bono vero opere a Dei gratia semper adjuvari; in malum vero Diaboli suggestionibus incitari*. Adjuvari autem voluntas, ut bonum faciat, nonne est adjuvari *efficaciter*? Ad hæc tamen Augustinus respondet. *Vos in bono opere sic putatis adjuvari hominem gratia Dei, ut in excitanda ejus ad ipsum bonum opus voluntate, nihil eam credatis operari; quod satis ipsa tua verba declarant. Cur enim non dixisti, hominem Dei gratia in bonum opus excitari, sicut dixisti, in malum Diaboli suggestionibus incitari? Sed dixisti in bono opere a Dei gratia semper adjuvari, tamquam sua voluntate, nulla Dei gratia, bonum opus aggressus, in ipso jam opere divinitus adjuvetur*.

616. Obiter hic primo notandum, Julianum, Pelagianosque ceteros noluisse umquam, nobis bona opera donari, hinc pertimescentes, voluntatem nihil operari, & prorsus inertem fore; quod & Medistarum terribilementum est; proindeque satis habent & ipsi, gratiam *adjuvantem* confiteri. At Augustinus considerat, hominem, qui in opere bono solummodo *adjuvetur*, bonum opus aggredi *sua voluntate, nulla Dei gratia*; ea ratione, quam infra insinuabimus; quia, nempe, adiutorium, quod non donet, non faciat, non operetur in nobis opus bonum, non re, sed verbotenus est *efficax*, ejusdem est characteris cum adiutorio quod *simplex* sit. Quapropter *gratia Dei*, inquit cap. 18. *etiam ad hoc adjuvatur, ut velit, quoniam non inaniter scriptum est: Deus est enim, qui operatur in nobis velle, & operari pro bona volun-*

voluntate. Et preparatur voluntas a Domino. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui me misit, traxerit eum. *Non enim, ait: duxerit, ut illic aliquo modo intelligamus precedere voluntatem. Quis trahitur, si jam volebat? Et tamen nemo venit, nisi velit? Trahitur ergo miris modis, ut velit, ab illo, qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant; sed ut volentes ex nolentibus fiant. Sic & non aliter, in Augustini sensu, voluntas efficaciter adjuvatur.* Cap. 19.

617. Sed expressius quam quod magis in Epistola ad Vitalem cap. 1. Plurima ibi congerit Scripturæ loca, quorum postremum est illud Pauli: *Deus est enim, qui operatur in nobis velle; & multa huiusmodi, quibus commendatur vera Dei gratia, HOC EST, que non secundum merita nostra datur, sed DAT MERITA IPSA, cum datur; quia prevenit hominis voluntatem bonam, nec eam cuiusquam invenit in corde; SED FACIT.* En adjutorium vere efficax per verba dat, facit ita expressum, ut sine istis, nec intelligi, nec exprimi possit; quin a doctrina Augustini, quæ est Ecclesiæ, longe recedamus. Revera, ut vidimus n. 611. adjutorium efficax exponit S. Doctor, *vocationem effectricem* nominans, quam omnis sic vocatus sequitur. Quis autem sequeretur, nisi Deus *vocatione illa alta, atque secreta sic ejus ageret sensum, ut legi, atque doctrine accommodaret assensum?* Et quisque sic vocatus sequitur, *quia hac gratia a nullo duro corde respuitur: ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.* Illi ergo, qui vocabulo *adjutorii efficacis* delectantur, legant, & intelligant, intueantur, atque fateantur, *interna, atque occulta, mirabili, ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates.* „ Ecquid enim, verbis „ alloquor Hyacinthi Serry Theologi præstantissimi, ecquid enim tam ineffabi- „ lis, tamque mirabilis potestatis esset, tunc solum efficaciter vocare homi- „ nem, cum capta circumstantiarum opportunitate consensurus haud dubio „ prævidetur? Providæ sapientiæ dicatur id esse; bene est: at mirabilis, & „ ineffabilis potestatis nemo dicet, nisi qui verbis abuti velit. „ Ibid.
De præd.
SS. c. 8.
De gratia
Chr. c. 24.
Schol.
Thom.
vind. Ani-
mad. 29.

618. Ex hisce colligere pronum est, verbum *adjuvat* etiam cum addito *efficaciter*, nisi intelligatur, vel exprimat veluti adjutorium donans, contineri adhuc sub ambigua, incerta, & insufficienti significatione; proindeque suspicari posse hocce additamentum a characterē, & conditione adjutorii *simplicis* nequaquam extrahere adjutorium, cui adnectitur, & sensum reddere Pelagianum. Vide. Nonne character, & conditio *simplicis* adjutorii est, quod in operante aptitudinem aliquam præsupponat ad operandum in illo operandi genere, cui dirigitur, atque applicatur? ita sane: Quapropter sicut inepte diceretur, ad videndum, ad loquendum, ad ambulandum adjuvari mortuum quoddam corpus, cui ad ipsos actus nulla prorsus aptitudo inest, & potentia (si veterem illam obedientialem excipias;) ita aptissime dicitur, infirmum oculis vitri ope ad videndum, claudum ope baculi ad ambulandum adjuvari; ambo enim, etsi difficulter, actus suos queunt, adjutorio sive vitri, sive baculi etiam semoto, exerere. Jam vero, si adjutorium illud *efficax*, quod non sit *donans*, non aliter adjuvaret, quam invitando, alliciendo, suadendo; ut nonnullis arridet; gratiam consentientibus merita non physice, sed moraliter efficientem, vel si physice; nullam tamen causalitatem physicam in voluntate exercentem; quid ageret hoc adjutorium, nisi consensum nostrum petere, & expectare, ut evidens est, eritque magis in sequentibus? Quod si petat, & expectet, jam ab arbitrio: Ergo in arbitrio erit dare posse, quod petitur, quodque expectatur: ideoque adjutorium quod adjuvet *efficaciter* invitando, alliciendo, suadendo ejusdem characteris est & con-

Suarez
lib. 3. O-
pusc. c. 5.
n. 10. Va-
lencia 1.2.
q. 3. de di-
vis. grat.
punct. 3.
Vasquez
1. p. disp.
88. n. 10.
& 23. Pel-
larm. de
gratia &
lib. arb.
lib. 1. c. 12.
In Joann.
tract. 85.

ditionis cum adiutorio *simplici*, quod in subiecto, cui dirigitur, aliquam operandi aptitudinem præsupponens, datur tantummodo ad operandum *facilius*. At contra clamat Scriptura: *Sine me nihil potestis facere*. Non ait, prosequitur Augustinus; *sine me parum potestis facere; sed nihil*. Sive ergo *parum, sive multum, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest*.

619. Dicent fortasse, adiutorium *sufficiens* quod sufficienter invitat, alluciat, suadeat, cum *efficaci*, quod *efficaciter* hoc totum præstat, nos confundere. Siquidem aptitudinem ad opus confert oblectamentum, invitatus, & suasio, quæ sit *sufficiens*; At quando sit *efficax* actum donat, potentia ad actum jam collata a sufficienti: Ergo oblectamentum, invitatus, & suasio *efficax* ab adiutorio *simplici* discriminatur. Sed

Verbis hoc est gladiare, non rebus. Donatne actum invitatus, oblectamentum, & suasio, quæ sit *EFFICAX*? Ergo, alio nomine, sed re, est eadem gratia *DONANS*, quam cum Ecclesia prædicat Augustinus. Quod si sub *efficaci* oblectamento, invitatu, & suasionem gratia donans neutiquam intelligatur; quomodo intelligitur, actum donari? Vel enim vocabulum *efficaciter* in verbis, quibus adnectitur, quid plus significat, vel nihil amplius? Si primum; quid sit, inquirimus; sin alterum: ergo oblectamentum, invitatus, & suasio, addito quoque vocabulo *efficaciter*, simplicis adiutorii characterem, & conditionem ingreditur.

SCHOLION.

620. Justorum merita esse Dei dona *tantum in radice*, quatenus ex pura liberalitate confert Deus nobis auxilium supernaturale; at formaliter includere etiam nostram liberam cooperationem, quæ pariter est donum Dei, ex Viva jam vidimus quam incongrue dicta. Si merita liberam cooperationem nostram formaliter includunt; & libera nostra cooperatio, in qua omne meritum consistit, erit formaliter donum Dei. Quomodo ergo Justorum merita erunt dona Dei *tantum in radice*, quatenus ex pura liberalitate confert nobis Deus auxilium supernaturale? Nec Suarezius constans videtur docens, Deum propriissime nostram facere cooperationem inducendo prius, & postea adjuvando. Quod satis est, ut illa cooperatio sit effectus predestinationis, quia satis est, quod quidquid in illo actu est, sit *ALIQUO MODO a gratia per predestinationem preparata*. Non, inquam, sibi ipsi videtur constans: ait enim n. 7. Dico ergo secundo. *Actus supernaturales non solum sunt effectus predestinationis, quantum ad influxum gratia, seu Dei in ipsos, sed etiam quantum ad cooperationem liberi arbitrii*. Probatur, quia illi actus *SIMPLICITER* sunt dona Dei secundum totum, quod est in eis: Ergo in predestinato eodem modo sunt effectus predestinationis ejus Antecedens vero patet ex eodem Augustino passim dicente, cum Deus premium confert operibus nostris, dona sua remunerare Ergo ipsum meritum nostrum est Dei donum: at meritum ut sic, liberam hominis cooperationem includit. Nonne ergo merita, ipsius Suarezii confessione, sunt simpliciter dona Dei? ergo non sufficit, ut sint aliquo modo a gratia; alioquin sufficeret, ut a gratia essent etiam simpliciter auxiliante; quod Pelagius ipse libenter dabat. Quid ergo? sunt simpliciter dona Dei: sunt igitur a gratia simpliciter donante.

Lib. 3. de
predestin.
effect. c. 5.

Adversantium conatus repulsi.

621. Oppon. 1. Vocabula *dat, donat, facit, præstat, operatur*, quæ de gratia

gratia effectrice tractans, Augustinus crebro usurpat, non aliam præter adjutorii significationem præferunt; quod S. Doctor aperte explicat de grat. & lib. arb. cap. 15. *Quare jubet, si ipse daturus est? Quare dat, si homo facturus est, nisi quia dat quod jubet, cum adjuvat, ut faciat, cui jubet Oremus, ut habeamus tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata. Sic quippe adjuvatur, ut faciat, quod jubetur.* Ergo quum verbis utitur Augustinus dat, donat, facit, perinde est, ac si verbo *adjuvat* uteretur.

Resp. Habeat oportet pro cerebro fungum qui opinatur, hanc dicendi formulam *dat quod jubet, cum adjuvat, ut faciat cui jubet*, istis clariorem esse: *operatur in nobis velle; facit ut velimus, facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas*, & aliis similibus; ideoque male verba illa ad ista explicanda assumuntur. Verum nil meo videri efficacius, ut ex hac præsumpta Augustini explicatione donantem gratiam comprobemus. Postulat S. Doctor, cur Deus imperet homini, ut cor novum sibi faciat, si Deus sit ille, qui cor novum in homine facit? Respondet, dari nobis cor novum, & fieri in nobis; quia Deus ipse dat cor illud, nos adjuvando, ut faciamus, quemadmodum ipse jubet, in nobis cor novum. Hic profecto est germanus Augustinianæ allocutionis sensus, qui nitidiori modo, quo fieri possit, pronuntiat, Dei gratiam nos adjuvare donando, nec aliter adjuvantem esse, nisi quatenus donans est: *quia dat quod jubet, cum adjuvat, ut faciat cui jubet*. Hinc si quæretur, an ab *intrinseco*, sive ab *extrinseco* gratia sit efficax; ab *intrinseco* esse percipitur, eo ipso, quod percipitur, eam nos adjuvare, dando quod jubet; quemadmodum & ab *intrinseco* efficacem quisque intelliget semel intellecto, ipsam facere ut *faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati*. Profecto si deprecatio *da, quod jubes, & jube, quod vis*, quam S. Doctor Deo fundere consueverat, non formale donum virtutis illius, quæ jubetur, sed adjutorium solummodo significaret; significationem hanc dubio procul aperuisset, ubi postulasset necessitas. Necessitas autem quandoque postulavit; nec factum tamen. Narrat siquidem Augustinus verba *da quod jubes* a quodam fratre Coepiscopo suo Romæ coram Pelagio fuisse commemorata, & Pelagium verba illa male habentem, Coepiscopo contradixisse aliquanto commotius. Hac exhibita narratione, inquit; *quid vero nobis primitus, & maxime Deus jubet, nisi ut credamus in eum? & hoc ergo ipse dat, si bene illi dictum est: da, quod jubes*. Ita ille; nec relative ad verba hæc dictum quid amplius. Quis vero non videt, necessum Augustino fuisse, verba sua ut explanaret; quum fuerint commemorata, Pelagio contradicente, & verba illa ut absurda exprobrante? eo vel maxime quod declarata, & intellecta sub adjutorii significatione, Pelagius bene accepisset, commotumque animum composuisset; ratio namque *adjutorii* optatissima Pelagio erat. Nihilominus tantum abest, ut ad scandalum tollendum, quo hæreticus propter verba Augustini capiebatur; tantum abest, inquam, ut verba temperet S. Doctor, & vocabulum substituat *adjutorii*; quinimmo verba eadem iterat, quadam deducta consecutione, quam ex iisdem deprecationis suæ verbis extrahit, inquit: *hoc ergo ipse dat, si bene illi dictum est: da quod jubes*: spetiosum sane est argumentum, verba *da quod jubes* vere, proprieque docere, nullam aliam divinæ gratiæ rationem inesse, quam donantis auxilii.

622. Oppon. 2. Tria distinguebat Pelagius, posse, nimirum, velle, esse; idest possibilitatem, voluntatem, actionem. Possibilitatem adjuvari confitebatur, non sic voluntatem, & actionem. Augustinus totam Pelagii complectens hæresim inquit: *Si ergo consenserit (Pelagius) etiam ipsam voluntatem, & actionem divinitus adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus, &*

De dono
perf. c. 20.

De gratia
Chr. c. 47.

agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum in qua nos sua, non nostra iustitia iustos facit, ut ea sit vere nostra iustitia, quæ nobis ab illo est; nihil de adiutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur. Non ait: locum nullum controversiæ relictum iri, si Pelagius consentiat, voluntatem bonam, bonamque actionem donari nobis; sed in nobis tantummodo adjuvari. Inter Catholicos autem nemo est, qui voluntatis, & actionis adiutorium abjuret; ergo nemo ex Catholicis Augustino contradicit.

Resp. Si Augustinus adversanti Pelagio conceptis verbis præfato loco haud dicat, voluntatem bonam, bonamque actionem esse nobis donandam; tantumdem velle apertissime colligitur ex ipso, quod usurpat, vocabulo *adjuvari*, postquam in præcedentibus ejusdem libri capitibus modum toties prædica-
verit, quo per gratiam voluntas adjuvatur, & actio. Sub n. 614. visum jam fuit, quomodo in Augustini doctrina nos adjuvet Deus; legendumque 50. caput, ubi repetit: *de cujus adiutorio ad justificationem nostram, quo Deus diligentibus eum omnia cooperantur in bonum, quos prior dilexit, DONANS eis, ut diligeretur ab eis, quia jamdiu est, ut differimus.* Iustitiam porro, qua cap. 47. ait, Deum iustos nos facere, & quæ nobis ab illo est, explicat cap. 8. ostendens, nostram haud esse; idest, quæ nobis non ex lege sit, sed ex Deo; non quæ, illo imperante, cognoscendo timeatur; sed quæ, ILLO DONANTE, diligendo teneatur. Diligere autem sine inspirata dilectione nemo potest; quæ
Cap. 6. & 35. propter palam exposuit, cur in cap. 47. dixerit, *ipsam voluntatem, & actionem divinitus adjuvari*: nempe quia sic vult homo, ut tamen ejus voluntati Deus ardorem dilectionis inspiret; quam adiutorium per inspirationem flagrantissimæ, & luminosissimæ charitatis appellat. Ultraquamquod controversiam esse finiendam putat, si Pelagius consenserit, non solam possibilitatem, sed voluntatem, & actionem in homine adjuvari: Ast adiutorium possibilitatis, ita possibilitatem adjuvat, ut ipsam donet, juxta illud: *Sine me nihil potestis facere. Sufficientia nostra ex Deo est*: Ergo ita adjuvatur voluntas, & actio; ut adiutorium voluntatem ipsam donet & actionem, juxta illud alterum: *Operatur in nobis velle, & operari pro bona voluntate.*

C O R O L L A R I U M.

623. Contendere, verbo *adjuvat* explicari vocabula *donat, facit, præstat, operatur* ad gratiæ operationem significandam ab Augustino usurpata, ineptire est; quum e contra *ly adjuvat* vere, proprièque ab hisce vocabulis explicetur; siquidem vere, proprièque exprimunt, quod inquirimus; modum nempe, quo per gratiam adjuvamur. Quod si pro *donat* velint *adjuvat*; necessum quoque est, ut pro *dono* intelligant *adiutorium*. Esto: sed excipe ridiculos, ineptosque sensus. Synodus Tridentina Dei bonitatem extollit præclaro Epiphonemate, volentis *nostra esse merita, quæ sunt ipsius dona*: intelligent ergo hi Theologi, velle Deum nostra esse merita, quæ sunt ipsius *adiutoria*? Repetit sæpe sæpius Augustinus, quod cum *Deus coronat merita nostra, coronat dona sua*. Intelligentne coronare *sua adiutoria*? Intelligent fortasse; sed miserrime, ut vel leviter consideranti patet. Nil ergo absurdius, quam in eo contendere, vocabula *dat, donat, præstat, operatur* ab Augustino per verbum *adjuvat* explicari, quum latissimum discrimen sit illa inter, & istud vocabulum ab eodem Augustino inductum, *adiutorii* vocabulum adnotante quoddam veluti effugium hæreticorum; cetera vero excipiente veluti filiorum promissionis sincerissimam confessionem. *Tempore igitur veteris Testamenti*

stamenti Spiritum Sanctum in eis, qui etiam tunc secundum Isaac promissionis Filii erant, NON SOLUM ADJUTOREM (QUOD ISTI SUO DOGMATI SUFFICERE EXSTIMANT) verumetiam LARGITOREM dicimus fuisse virtutis. QUOD ISTI NEGANT, LIBERO EAM POTIUS ARBITRIO TRIBUENTES, CONTRADICENTIBUS ILLIS PATRIBUS, qui sciebant ad Dominum veraci pietate clamare -- Diligam te Domine virtus mea. -- Imperitorum hic jugulatur prætentio donat, & adjuvat promiscue usurpantium. Filii promissionis Deum confitentur virtutis largitorem; negant filii perditionis, sufficere contendentes esse adiutorem; contradicentibus tamen Patribus, qui sciebant ad Dominum veraci pietate clamare: Diligam te Domine virtus mea. Hac ergo veraci pietate clamare nescit, qui Deum largitorem cum adiutore confundit.

Epist. Pelag. cap. 4. in fine.

P R O P O S I T I O.

Nec plene, nec sane justorum merita dicuntur Dei dona per hoc, quod merita adscribantur Deo, tamquam causse principali vires supernaturales ad merita conferenti; ut victoria adscribitur magis Duci, quam militibus.

624. Scripturarum, & Augustini locutiones sic commentatur P. Viva in 99. Quæsnelli propositionem, objectioni respondens positæ sub numero x. Verum quam inutiliter, ut justorum merita Dei dona dicantur juxta doctrinam ab Augustino traditam, ex sequentibus liquido constabit.

Tria Pelagium distinxisse, pluries diximus; nimirum posse, velle, & esse: posse in natura, velle in arbitrio, esse in effectu locantem. Hisce ab Augustino enunciatis: Ecce, ait, est totum dogma Pelagii in libro ejus tertio pro libero arbitrio, his omnino verbis diligenter expressum, quo tria ista, unum quod est posse, alterum quod est velle, tertium quod est esse; idest, possibilitatem, voluntatem, actionem tanta subtilitate curavit distinguere, ut quandoque legimus, vel audimus divina gratiæ adiutorium confiteri, ut a malo declinemus, bonumque faciamus, sive in lege atque doctrina ubilibet constituat, sciamus quod loquitur, nec erremus, aliter eum intelligendo quam sentit. Scire quippe debemus, quod nec voluntatem nostram, nec actionem divino adjuvari credit auxilio. Sed solam possibilitatem voluntatis, atque operis, quam solam in his tribus nos habere affirmat ex Deo: tamquam hoc sit infirmum, quod ipse Deus posuit in natura: cetera vero duo, quæ nostra esse voluit, ita sint firma, & fortia, & sibi sufficientia, ut nullo indigeant Dei auxilio: & ideo nos adjuvet, ut velimus, non adjuvet ut agamus; sed tantummodo adjuvet, ut velle, & agere valeamus. Contra autem Apostolus, cum timore, inquit, & tremore vestram ipsorum operamini salutem. Et ut scirent, quia non tantum in eo, quod operari possint; hoc enim & in natura, & in doctrina jam acceperant; sed etiam in eo quod operantur, divinitus adjuventur, non ait: Deus est enim, qui operatur in vobis posse, tamquam ipsi jam velle, & operari per se ipsos habeant, nec in his duobus adiutorio ejus indigeant; sed ait: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere; vel sicut in aliis, & maxime Græcis codicibus legitur, & velle, & operari. Videte si non Apostolus gratiæ Dei futuros adversarios Sancto Spiritui tanto ante prævidit, & hæc duo; idest & velle, & operari, quæ iste ita nostra esse voluit, tamquam ipsa divina gratiæ non adjuventur auxilio, Deum in nobis dixit operari.

De gratia Chr. c. 5.

625. Neque Pelagius hinc incautos fallat, & simplices, vel etiam se ipsum, quo-

quoniam cum dixisset: Ergo in voluntate, & opere bono laus hominis est, velut correxit, atque abdidit, immo & hominis, & Dei. Non enim hoc propterea dixit, quia secundum sanam doctrinam intelligi voluit, quid & velle & operari Deus operetur in nobis; sed cur hoc dixerit, satis evidenter ostendit continuo subjungendo, qui ipsius voluntatis, & operis possibilitatem dedit. Hanc autem possibilitatem in natura eum ponere, de verbis ejus superioribus clarum est; sed ne nihil de gratia dixisse videretur adjunxit: quique ipsam possibilitatem gratiæ suæ adjuvat semper auxilio; non ait, ipsam voluntatem, vel ipsam operationem; quod si diceret, non abhorreret a doctrina Apostolica videretur: sed ait, ipsam possibilitatem, illud videlicet ex tribus, quod in natura locavit, gratiæ suæ adjuvat semper auxilio; ut
 Ibid. c. 6. *scilicet in voluntate, & actione ideo laus sit & Dei, & hominis, quia sic vult homo, ut tamen ejus voluntati Deus ardorem dilectionis inspiret; & sic operatur homo, ut tamen Deus cooperetur, sine cujus adjutorio quid est homo? Sed ideo ad hanc laudem adjunxit & Deum, quia nisi natura esset, in qua nos condidit, qua velle, & agere possemus, nec vellemus, nec ageremus.*

626. Redarguit ergo S. Doctor Pelagium, quod solam bene volendi, atque operandi possibilitatem a Deo esse statuerit, atque asseruerit, Deum velle, & operari in nobis, non quia voluntas bona, bonaque operatio donum Dei revera sint; sed per hoc tantummodo, quod Deus *ipsius voluntatis, & operis possibilitatem dedit*: Ergo per hoc solum non satis exprimitur, donum Dei esse voluntatem bonam. *Non enim hoc propterea dixit, quia secundum sanam doctrinam intelligi voluit, quod & velle, & operari Deus operatur in nobis: Sed cur hoc dixerit, satis evidenter ostendit continuo subjungendo: qui ipsius voluntatis, & operis possibilitatem dedit.* Ceterum quum Pelagius diceret in opere bono laudem esse *& hominis & Dei*, non ita despiebat, ut vellet, Deum in opere bono esse causam minus; hominem vero magis principalem; nec Augustinus arbitratus est umquam, Pelagium ita desipuissē: attamen hac etiam impertita laude Deum inter & hominem, Augustini iudicio, non sic vult homo, ut Deus sit, qui hominis *voluntati ardorem dilectionis inspiret*; quia solam donans Deus *voluntatis, & operis possibilitatem*, non operatur in homine velle, & operari pro bona voluntate, ut Apostolica Doctrina insinuat.

627. Dices; jure insurgit Augustinus contra Pelagium bene operandi possibilitatem in natura locantem, nec aliam consistentem gratiam, qua hæc possibilitas adjuvaretur præter legem, atque doctrinam: At male arguitur adversus Theologos illos, qui in gratia Christi bene operandi possibilitatem constituent, & a vera Christi gratia voluntatem, & actionem sustinent adjuvari. Sed

Contra. Verum est, quod inquirunt: Sed si quid valeat Augustini argumentatio adversus Pelagium, adversus Theologos itidem valet, qui justorum merita Dei dona esse contendunt, per hoc quod Deus operandi *possibilitatem* nobis conferat. Non enim errabat Pelagius *possibilitatem* in natura tantummodo locans; sed insuper volens, solam *possibilitatem*, ubilibet hanc reposuisset, esse a Deo. Vel enim Theologi consentiant, voluntatem, atque operationem donum Dei esse numerice distinctum a dono *possibilitatis*, vel non? Si primum; nihil de adjutorio gratiæ, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquitur. Sin alterum: Ergo ipsorum etiam sententia, possibilitas sola a Deo est. Ab Apostolica autem Doctrina non minus longe recedit, qui possibilitatem vult in natura, quam ille, qui hanc solummodo a Deo esse

esse contendit. Insuper Augustinus arguens Pelagium, quod legem, atque doctrinam pro gratia vendicaret, Pelagium ipsum premit, ut gratiam confiteatur, a qua & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus sit, quemadmodum cap. 14. de grat. Christ. infert S. Doctor ex eo Joannis 45. *omnis, qui audivit a Patre meo, & didicit, venit ad me.* Verum quam a Pelagio gratiam Augustinus voluerit, in præcedentibus propositionibus abunde tradidimus.

I V.

Donantem gratiam evincunt alii ab Augustino Ecclesia Patres.

628. Ab iis, qui ante Augustini ætatem floruerunt, exordiar: qui quamvis non adeo perspicue de vi divinæ gratiæ scripserint: quippe Pelagiana hæresi nondum exorta, in hac difficili ad solvendum quæstione versari, necessitatem non habuerint; scripsere nihilominus juxta Apostolicas, atque Ecclesiasticas sanctiones; quod subsequens series a Fulgentio Bellelli optimo studio collecta ostendit.

Aug. lib. 1.
cont. Jul.
c. 6. n. 22.
& c. 14. de
pred. ss.

Primum habeo S. Justinum Martyrem illud Psalmi 21. exponentem *Deus meus es tu, ne discefferis a me:* ait Psalmistam docere, *simul omnes, & in Deo, qui OMNIA EFFECERIT, spes suas collocare oportere, & AB EO UNO salutem, & auxilium querere.* Si omnia efficiat, cur non salutare opus? Eritne effector illius, quod minus; non autem quod magis est? Si ab eo uno salus est expetenda: ergo ab eo uno est donanda; & cum absque meritis salutem consequatur nemo; ab eo uno merita sunt donanda.

In dial.
cū Tryph.

Sanctus Irenæus. *DEDIT ergo Deus bonum, quemadmodum & Apostolus testificatur in eadem Epistola, & qui operantur quidem illud, gloriam, & honorem percipient.* Dat ergo Deus hominibus bonum illud, quod ipsi homines operantur, atque percipiunt inde mercedem. Ulterius habet: *Est autem hic Pater Domini nostri, cujus providentia constant omnia, & gratuito quidem DONAT, in quos oportet.*

Lib. 4. ad-
versus hæ-
res. c. 36.
37.

Tertullianus. *Hac erit vis divinæ gratiæ, potentior utique, quam natura, habens in nobis SUBJACENTEM SIBI LIBERAM ARBITRII POTESTATEM.* Quid ad hæc gratiæ pedissequæ defensores?

Lib. de
Anima
num. XXI.

Sanctus Cyprianus, quem sapissime Augustinus laudat. *Quando autem rogamus, ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ, dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbe, atque arroganter aliquid assumat ut dum præcedit humilis, & submissa confessio, & DATUR TOTUM DEO, quidquid simpliciter cum timore, & honore Dei petitur, ipsius pietate PRÆSTETUR.* Nonnullorum testimonia proferam, qui fuerunt Augustino coævi.

Lib. de
Orat. Do-
minica.

Primus adsit Sanctus Hilarius Pictavorum Episcopus. *Deo, inquit, si quid in nobis est, debemus; a Beato Paulo edocti, nihil nostrum existimandum dicente: quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Neminem autem præterit, Apostolicis hisce verbis Augustinum centies uti, ad gratiam donantem merita prædicandam.*

In Ps. 136

Basilii Magni: *Nihil tibi relictum est, o homo, de quo gloriari possis Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate Quid enim habes, quod non accepisti? &c.*

Hom. 22.
de Humi-
lit.

Gregorius Nazianzenus Basilii in amoribus conjunctissimus, Apostoli verba: *non est volentis, neque currentis exponens, inquit: his verbis eos docet Apostolus, quod ipsum etiam recte velle divino auxilio indigeat: immo ut rectius*

Orat. 31.

rectius loquar, VOLUNTAS QUOQUE IPSA, ET ELECTIO EORUM, quæ recta, & cum officio conjuncta sunt, divinum quoddam beneficium est, atque a Dei benignitate manans. Idcirco ait: NON SOLUM VOLENTIS, NEC CURRENTIS SOLUM, sed etiam misereantis Dei. Ita quoniam VELLE QUOQUE IPSUM A DEO EST, optimo jure TOTUM Deo assignavit.

Lib. de
different.
essent. &
Hypostas.

Gregorius Nissenus Basilii frater. *Quodcumque ad nos a divina potentia, atque virtute bonum pervenerit, hæc omnia efficientis gratia ACTIONEM, ET OPUS ESSE DICIMUS, ut inquit Apostolus: Hæc omnia operatur unus, & idem Spiritus singulatim distribuens unicuique prout vult.*

Lib. 1.
cont. Jul.
c. 3. n. 10.

Ambrosius, quem Augustinus excellentem vocat Dei dispensatorem, perspicuam habet sententiam ab Augustino cap. 19. de dono persever. laudatam, cujus perpauca verba proferam ut Deus honorificetur a Sancto, Dei gratia est. Et cap. 46. de grat. Christ. hanc aliam exhibet a S. Ambrosio Hipponensis Præsul: Deus, quos dignatur vocat, & quem vult, Religiosum FACIT.

Serm. 8.
in cap. 2.
Epist. ad
Philip.

Chrysostomus, quem nonnullis placuit inter Semipelagianos connumerare, verba declarans Apostoli Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere, inquit: & propensionem voluntatis ipse nobis PRÆBET, & OPERATIONEM... volo boni quippiam operari, hoc ipsum bonum ille OPERATUR, & per hanc boni operationem OPERATUR ETIAM VELLE.

Augustino adversus Pelagianos scribenti coævi magis fuere Hieronymus, Prosper, & Hilarius, qui postea Syracusanæ Ecclesiæ fuit Episcopus; & quam fuerint itidem in sententiis cum Augustino pares, comode colligere quisque potest ex iis, quæ posuimus n. 395. 398. 401. Nihilo tamen minus hic audiantur.

Epist. ad
Chtesiph.

Hieronymus velle, & currere meum est; sed ipsum meum sine Dei semper auxilio, non erit meum; ergo Dei auxilium est illud, quod facit meum. Ita sane intelligit S. Doctor subdens: dicit enim idem Apostolus: Deus est, qui OPERATUR VELLE, & PERFICERE.

Lib. cont.
collat. c.
18.

Prosper non enim conturbat nos superbientium inepta querimonia, qua liberum arbitrium causantur auferri, si & principia, & profectus, & perseverantia in bonis usque in finem DEI DONA esse dicantur.... Hoc de fide, hoc de tolerantia passionum, hoc de pudicitia conjugali, omnibusque virtutibus sine exceptione profiteamur, quod nisi DONATÆ essent nobis, non invenirentur in nobis. Et in Epistola ad Ruf. cap. 5. ait egregie: Sed audiant & dictum a Domino arbitrio utentibus: sine me nihil potestis facere, & nemo venit ad me, nisi Pater &c.... & nemo potest venire ad me, nisi datum ei fuerit a Patre meo.... quæ omnia cum sint immutabilia, & nequeant ulla interpretatione in alium sensum detorqueri, quis ambigat, tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi, obediendique generaverit? Alioquin sufficeret moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem, sicut scriptum est: Præparatur voluntas a Domino; & sicut ait Apostolus: Deus est enim qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Pro qua bona voluntate? nisi quam in ipsis operatus est Deus, ut quod DONAVERAT VELLE, DONARET & FACERE.

Hilarius una cum Prospero virili semper animo Pelagianorum reliquiis resistit, quemadmodum ex ipsorum Epistolis ad Augustinum exploravimus. Hisce duobus Augustini discipulis agentibus, factum est, ut Cælestinus Papa Semipelagianorum audaciam comprimeret. (n. 411.)

Augustinianæ doctrinæ Sectatores immaculati fuerunt Fulgentius Episcopus Ruspensis, Remigius Archiepiscopus Lugdunensis, aliisque bene multis prætermissis, D. Bernardus.

Fulgen-

Fulgentius præclarissime scribit: *Opera misericordiae, ac iustitiae preparavit Deus in aeternitate incommutabilitatis suae; & sicut futurorum operum suorum numquam fuit ignarus; sic in eorumdem operum preparatione numquam improvidus. Preparavit ergo hominibus justificandis MERITA, preparavit iisdem glorificandis & premia. Malis vero non preparavit voluntates malas, aut opera mala; sed preparavit iusta, & aeterna supplicia.* Hadriano I. Pontifici summo debemus hoc S. Fulgentii fragmentum. Si hoc legere quis cupiat, Epistolam percurrat Pontificis ad Egillam, & alteram ad Hispaniae Episcopos. Cave a collectione Epistolarum Hadriani per Labeum facta: quippe huic collectori placuit, fragmentum hoc suppressere. Justiores, fidelioresque fuere Jacobus Ærengerus, & Caetanus Cennius, qui præfati Papæ literas ex integro colligentes relatum Fulgentii textum exhibent. Ipsum tamen Fulgentium audi in tertio de veritate prædestinationis, & gratiæ libro capite 5. *Ut autem (homo) in Deum credat, a Deo accipit fidem; & ut in eo fides augmento subsequente perficiatur, non hoc virtus humane voluntatis, sed divina gratia FACIT; quia Deus sicut voluntatem ad credendum per gratiam PRÆPARAT, sic ipsam voluntatem, GRATIA OPERANTE, consummat: & sicut fidem non habentibus ipse DONAT, sic in illis etiam, qui habent, ipse MULTIPLICAT certum est igitur, fidem in nobis nec esse posse, nec crescere, nisi ille, qui eam TRIBUAT, TRIBUTAM AUGEAT, AUCTAM PERFICIAT, quem AUCTOREM, CONSUMATOREMQUE fidei apostolica profitetur auctoritas.* Non de solo fidei initio, ejusque indeliberato actu, sed de augmento, & perfectione, quæ deliberata est, loquitur.

S. Remigius ad rem prorsus docet *Illud quod dicitur quia bonum quod agimus, & Dei est, & nostrum Nescimus quid divisionis, vel cuiusdam distributionis unius, atque ejusdem boni inter Deum & hominem sonat: quasi ex parte Dei sit, & ex parte nostrum, sicut toto isto sermone asserere videtur Scriptor hujus Epistolæ cum TOTUM sit Dei bonum itaque nostrum TOTUM DEI EST; quia TOTUM EX DEO EST; ET NIHIL BONI NOSTRI NOSTRUM EST; QUIA NIHIL BONI NOSTRI EX NOBIS EST.* Et ideo manifeste, ut juxta formam PATERNE DOCTRINÆ potius loquamur, OMNE BONUM NOSTRUM, ET TOTUM DEI EST DONANDO, & totum nostrum sit accipiendo. TOTUM ITAQUE NOSTRUM BONUM DEO DANDUM, DEO EST TRIBUENDUM; quia TOTUM EX ILLO EST, non ex nobis; dum TOTUM AB ILLO INCHOATUR, ET AB ILLO AGITUR, ET PERAGITUR IN NOBIS; quia non qui suo, sed qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Hæc præfatus Præsul, quæ docet tamquam sibi credita, non a se inventa; quæ accepit, non excogitavit, ad se producta, non a se prolata; in quibus non author fuit, sed custos, non institutor, sed sectator, non ducens, sed sequens; loquitur enim, ut ipse ait, *juxta formam paterne traditionis.*

Lib. de tribus Epist. cap. 88.

Tandem D. Bernardum habeo lib. de grat. & lib. arb. sibi objectantem *quid ergo tu operaris, si totum faciat Deus? qui sub libri finem ita respondet. Non partim gratia, partim liberum arbitrium; sed totum singula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, & totum illa; sed ut totum in illo, sic TOTUM EX ILLA.* Mira sunt, quæ Bernardus in eo libro non perfunctorie, sed serio differit de gratia merita nostra donante; totusque liber pene exscribendus hic foret, si, quæ ad rem nostram habet, prælibare vellemus. At de Patribus fatis.

V.

Idem prastitere Pontifices.

629. Plurima Summorum Pontificum documenta jam supra retulimus de Pelagianæ hæreseos condemnatione agentes, modo singularia quædam in medio proferam, quæ Augustinianum dogma magis, magisque confirmant.

Ab Innocentio I. exordiar. Augustinum rogarunt Timotheus, & Jacobus, ut Pelagii quemdam libellum confutaret, quod S. D. egregie fecit in lib. *de nat. & grat.*, quem una cum Pelagii libello Julius Episcopus ad Innocentium misit. Utrisque a Pontifice lectis, atque perpensis, de Augustini libro sic ait Epistola 96., quam dedimus supra num. 396. *Fraternitatis vestre litteras plenas fidei, totoque religionis Catholice vigore firmatas pergrato suscepimus animo, quod earum tenor, omnisque contextio est in consideratione quotidiana gratiæ Dei, & in eorum correctione, qui contra sentiunt, integra ratione consistit. At Augustinus de gratiæ necessitate eo in libro adversus Pelagianos scribens, declarat illius gratiæ characterem. Orat lingua, ut dometur lingua, DONANTE ILLO, qui dixit ad suos; non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis -- Sola superbia etiam in recte factis cavenda est. Unde admonentur illi ne DONA DEI sue potestati tribuendo, seseque extollendo gravius pereant, quam si nil operarentur boni, quibus dicitur: cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Deus enim est qui operatur in vobis velle, & operari pro bona voluntate. Ita enim quod ei placet DABIT vobis, si quod ei displicet in nobis, displiceat & nobis. Avertet, sicut scriptum est, semitas nostras a via sua, & nostram faciet esse quæ sua est; quoniam ab ipso PRÆBETUR credentibus in eum, & sperantibus in eo, ut ipse faciat &c. Hæc est illa gratia quotidiana, cujus necessitatem in lib. *de nat. & grat.* probat, quam Innocentius inquit, integra ratione consistere, & in qua prædicanda, cum Augustino, aliisque Africanis Patribus libentissime consentire fatetur. Cum vobiscum, in eadem ait Epistola, totum scientibus, parique nobis assensione gaudentibus colloquamur.*

630. Prætermissa hic Tractoria Zosimi, cujus mentionem fecimus n. 309. commendationem Bonifacii Papæ in quatuor Augustini libros contra duas Epistolas Pelagii, teste Prospero, teneamus. Sanctæ memoria Papa Bonifacius, cum esset doctissimus, adversus libros tamen Pelagianorum, Beati Augustini Episcopi responsa poscebat. In tertio autem capite libri primi, ut alia plurima omittamus, donum Dei esse docet S. D., quod credamus, & patiamur pro Domino. *Vobis DONATUM est pro Christo, non tantum ut credatis in eum; sed etiam ut patiamini pro eo. Nempe utrumque dixit esse DONATUM.*

Ad Cælestinum quod attinet inter capitula ejus Epistolæ adnexa legatur nonum (n. 403.) Interim ad Ævi nostri Pontifices deveniamus, qui Augustini de gratia doctrinam hæreditario jure a Prædecessoribus accepto privati, nequaquam passi sunt. Quid Clemens VIII. quid Paulus V. ex famosis congregationibus *de auxiliis*, quarum acta jam prostant, satis, superque notum est.

631. Oblaterantibus nonnullis, & per calumniam effutientibus, per constitutionem *Unigenitus* damnata esse quædam Thomisticæ, & Augustinianæ Scholæ placita de prædestinatione, & gratia, calumniantium ora sic compe-scuit Benedictus XIII. *Cum igitur bonis, & rectis corde satis constet, ipsique calumniatores, nisi dolum loqui velint, satis perspiciant, SANCTORUM AUGUSTINI,*

STINI, ET THOMÆ INCONCUSSA, TUTISSIMAEQUE DOGMATA nullis prorsus antedicta constitutionis censuris esse perstricta: ne quis in posterum calumnias struere, & dissensiones serere audeat, sub canonicis poenis districte iubemus. Pergite porro Doctoris vestri opera sole clariora sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mira eruditione clarificavit, inoffenso pede decurrere, ac per CERTISSIMAM ILLAM CHRISTIANÆ DOCTRINÆ REGULAM sacrosanctæ religionis veritatem, incorruptaque disciplinæ sanctitatem tueri, ac vindicare. Magno igitur animo contemnite, dilecti filii, calumnias intentatas sententiis vestris, de gratia præsertim PER SE, ET AB INTRINSECO EFFICACI, AC DE GRATUITA PRÆDESTINATIONE ad gloriam sine ulla prævisione meritorum, quos laudabiliter hætenus docuistis, & quos ab ipsis SS. DD. Augustino, & Thoma se hausisse, & verbo Dei, Summorumque Pontificum, & Conciliorum decretis, & Patrum dictis consonans esse Schola vestra commendabili studio gloriatur. Ex Summis Pontificibus alios sane non paucos præconii commendatione in SS. Thomæ, & Augustini sententiam plaudentes vide apud Gravesonium in prima Epistolarum classe tom. 6. pag. 212.

632. Præ ceteris Augustinianum de gratia systema postremo hoc tempore suum fecit Valombrosana Congregatio, emisso decreto, atque hisce verbis incepto: „vogliamo, che si spieghi il trattato della divina Grazia compatibile col libero arbitrio dell' uomo, e si stabilisca il VERO sistema della sua efficacia *ab intrinseco* contro i Molinisti:„ cui Clemens XIII. feliciter vivens, feliciterque regnans supremum calculum posuit hisce verbis: *Omnia, & singula auctoritate Apostolica tenore præsentium CONFIRMAMUS, ET APPROBAMUS, ILLISQUE INVIOLABILIS APOSTOLICÆ FIRMITATIS ROBUR ADJICIMUS.* Molinistæ porro ii sunt e Schola Theologi, qui gratiam donantem in sensu Augustini rejiciunt, optime perspicientes, cum *scientiæ mediæ* directione componi nequaquam posse.

A N I M A D V E R S I O.

633. Qui gratiæ sese efficaci, ideoque donanti adversantur, gloriari solent, eorum scita, Augustino duce, defendere. Verum nonne hoc est *dolum loqui*, ut ait Benedictus XIII. ? Si ita foret, cur Augustini, & Thomæ dogmata Constitutione *Unigenitus* perstricta conclamarunt ? Calumniam sententiæ Augustiniano-Thomisticæ *intentatam* Pontifex dixit. Doctrinam de gratia, non a consensu, vel circumstantiis congruis, vel quovis alio extrinseco modo; sed *per se, & ab intrinseco* efficaci a Sanctis Augustino, & Thoma haustam pronuntiavit Pontifex; nec alterius, sed hujusce gratiæ studium esse, in quo commendabiliter sit gloriandum, declaravit. Quod si, Clemente XIII. annuente, verum systema gratiæ illud est, quod eam tradit *ab intrinseco* efficacem; atque ita verum, ut Moliniano systemati adversetur; Molinistæ gratiam a consensu, adeoque *ab extrinseco* efficacem propugnantes, ab Augustino intrinsecam efficacem prædicante, longe recedunt. Igitur nimis fidenter tentant, Philosophica eorum commenta tanti Doctoris autoritate consecrare.

VI.

Donantem gratiam constituunt Conciliorum Decreta & Canones juxta regulas ab Augustino præstitutas.

634. Cum Faustus Regensis Episcopus, qui anno 472. S. Prospero in eodem Episcopatu juxta Sidonii literas ad Prosperum circa hoc tempus datas,

successerat, scripta quædam evulgaret, queis, Pelagium damnare occurrentans; cum Pelagio vere dogmatizaret; atque in Galliis non solum, verum etiam Constantinopoli, & in Africa omnium plausu hæc ejus scripta exciperentur; Felix IV. Pontifex Summus anno 529. Synodum Arausi indixit, qua sanctum fuit juxta Patrum doctrinam, quid *de gratia Dei*, qua salvamur, orthodoxe sentiendum sit. Canones 25. conditi fuerunt, & tam magno pretio semper habuit Ecclesia Christi Augustini nomen, immaculatamque doctrinam, ut iisdem S. Doctoris verbis subjectas fidei regulas Patres illi constituerint.

Canones Concilii Arausiacani II.

I.

635. „ Si quis per offensam prævaricationis Adæ non totum, idest secundum corpus, & Animam, in deterius dicit hominem commutatum, sed animæ libertate illæsa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagii errore deceptus, adversatur scripturæ dicenti: Anima, quæ peccaverit ipsa morietur; &: nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis? & ; A quo quis superatur, ejus & servus addicitur.

Augustinus de Nuptiis, & concupiscentia lib. 2. cap. 34.

Illo magno primi hominis peccato natura ibi nostra in deterius commutata, non solum facta est peccatrix; verum etiam genuit peccatores Hoc autem peccatum, quod ipsum hominem in Paradiso in pejus mutavit; quia multo est grandius, quam judicare nos possumus, ab omni nascente trahitur &c.

II.

„ Si quis soli Adæ prævaricationem suam, non & ejus propagini, asserit nocuisse; aut certe mortem tantum corporis, quæ pœna peccati est, non autem & peccatum, quod mors est Animæ, per unum hominem in omne genus humanum transisse testatur, injustitiam Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum intravit in Mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

Augustinus lib. 4. ad Bonifacium cap. 4.

Ubi enim Apostolus ait: Per unum hominem peccatum intravit in Mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertransiit; ibi volumus intelligi, non peccatum pertransisse, sed mortem. Quid est ergo quod sequitur: in quo omnes peccaverunt? Aut enim in illo uno homine peccasse dicit omnes Apostolus, de quo dixerat: per unum hominem peccatum intravit in Mundum; aut in illo peccato, aut certe in morte Quodlibet ergo eligant, aut enim in illo homine peccaverunt omnes; & ideo dictum est, quoniam quando ille peccavit, in illo erant omnes; aut in illo peccato peccaverunt omnes; quia generaliter omnium factum est, quod nascentes tracturi erant omnes: aut restat, ut dicant, quod in illa morte peccaverunt omnes. Sed hoc, quemadmodum possit intelligi non plane video Quis adversus hæc Apo-

Apostolica verba tanta duritie nefanda impietati obsurdit, ut his auditis, mortem sine peccato in nos per Adam transisse contendat, nisi oppugnatores gratie Dei, & inimici Crucis Christi.

III.

„ Si quis ad invocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non
 „ autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Isaia Pro-
 „ phetae, vel Apostolo idem dicenti: Inventus sum a non quærentibus me;
 „ palam apparui his, qui me non interrogabant.

Augustinus in Epistola ad Sextum.

Ipse spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quid est autem interpellat, nisi interpellare nos facit nobisque interpellandi, & gemendi inspirat affectum Alio tamen loco ait: misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem, Abba Pater: non hic est: in quo clamamus; sed ipsum Spiritum clamantem dicere maluit, quo EFFICITUR, ut clamemus.

IV.

„ Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare
 „ contendit, non autem ut etiam purgari velimus per Sancti Spiritus infu-
 „ sionem, & operationem in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui sancto
 „ per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas a Domino; & Apostolo sa-
 „ lubriter prædicanti: Deus est, qui operatur in vobis & velle, & perficere
 „ pro bona voluntate.

Augustinus Epistola ad Vitalem.

Quomodo Deus expectat voluntates hominum, ut præveniant eum, quibus det gratiam, quum gratias ei non immerito agamus de iis, quibus non ei credentibus, & ejus doctrinam voluntate impia persequentibus misericordiam prærogavit, eosque ad se ipsum omnipotentissima facilitate convertit, ac volentes ex nolentibus fecit? Ut quid ei inde gratias agimus, si hoc ipse non fecit?

V.

„ Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis
 „ affectum, quo in eum credimus qui justificat impium, & ad generationem
 „ sacri Baptismatis pervenimus, non per gratiæ donum, id est per inspiratio-
 „ nem Spiritus sancti corrigenstem voluntatem nostram ab infidelitate ad fi-
 „ dem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter nobis inesse dicit, Aposto-
 „ lici dogmatibus adversarius approbatur, beato Paulo docente: confidimus,
 „ quia qui cœpit in nobis bonum opus, perficiet usque in diem Domini
 „ nostri Jesu Christi: & illud: vobis datum est pro Christo non solum ut
 „ in eo credaris, sed etiam ut pro illo patiamini; & Gratia salvi facti estis
 „ per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum est. Qui enim fidem,
 „ qua in Deum credimus, dicunt esse naturalem, omnes eos, qui ab Ecclesia
 „ Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt.

Augu-

Augustinus de prædest. SS. cap. 2.

Divina testimonia ad hoc dicunt valere (Massilienses), ut noverimus, ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo; tamquam fides non ab ipso donaretur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis eo merito quo cœpit a nobis Sed contra hæc cur non potius audimus dictum quod Apostolus ait: vobis donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo? Utrumque enim ostendit Dei donum; quia utrumque dixit esse donatum. Nec ait, ut plenius & perfectius credatis in eum; sed, ut credatis in eum quia sciebat, non se initium fidei suæ priorem dedisse Deo, & restitutum sibi ab illo ejus augmentum; sed ab eo se factum fidelem, a quo & Apostolus factus est.

V I.

„ Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, querentibus, pulfantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus; non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus per infusionem, & inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur & aut humilitati aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes & humiles simus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: Quid habes quod non accepisti? & gratia Dei sum id quod sum.

Augustinus lib. 2. de peccat. merit. cap. 19.

Et nos vigilanter conemur, & ipsum deprecemur ardentem; simul intelligentes, & quod sic conamur, & quod sic deprecamur, dono illius nos habere. Lib. 3. oper. imperf. num. 114. Hoc autem est incrementum, ut unusquisque obediat præceptis Dei; quod non fit, quando vere fit, nisi charitate Istam charitatem non dat nisi Deus Hanc vos inter adjutoria gratiæ, quæ commemoratis, numerari non vultis, ne hoc ipsum quod obedimus Deo, ejus esse gratiæ concedatis. De dono persever. cap. 22. Ita se habet de prædestinatione definita sententia voluntatis Dei, ut ex infidelitate veneritis ad fidem, & accepta voluntate obediendi, & accepta perseverantia, permaneat in fide.

VII.

„ Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo & credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere: & illud Apostoli; Non quod idonei simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Augu-

Augustinus de grat. Chr. cap. 26.

Cogitationem, & electionem, sicut sunt discernenda discernat; (Pelagius) quia scientia inflat, charitas edificat. Et cum sit utrumque regnum Dei; sed unum minus, alterum majus; non hic justitiam nostram super laudem justificatoris nostri extollat, ut horum duorum, quod minus est, divino tribuat adjutorio, quod autem majus est, humano usurpet arbitrio..... Ac per hoc gratiam Dei, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris sic confiteatur...., ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitat. Et lib. 1. de prædest. SS. cap. 2. Ideo commendans istam gratiam, quæ non datur secundum aliqua merita; sed efficit omnia bona merita; Non quia idonei sumus, inquit, cogitare aliquid, quasi ex nobismetipsis; sed sufficientia nostra ex Deo est.

VIII.

„ Si quis alios misericordia; alios vero per liberum arbitrium; quod in
„ omnibus, qui de prævaricatione primi hominis nati sunt, constat esse vi-
„ tiatum, ad gratiam baptismi posse venire contendit, a recta fide probatur
„ alienus. Is enim omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis
„ asserit infirmatum; aut certe ita læsum putat, ut tamen quidam valeant si-
„ ne revelatione Dei mysterium salutis æternæ per semetipsos posse conquire-
„ re. Quod quam sit contrarium, ipse Dominus probat, qui non aliquos,
„ sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quem Pater attraxerit: sicut
„ & Petro dicit: Beatus es Simon Bar-jona, quia caro, & sanguis non
„ revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est: & Apostolus: Nemo po-
„ test dicere Dominum Jesum nisi in Spiritu sancto.

Sanctus Augustini discipulus Prosper cap. 3. cont. collat.

Si dubitari non potest, inesse omni Animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta: Solus Adam prævaricatus est..... manentibus in nobis naturaliter viribus, filii potius nati sumus pacis, & lucis. Absit ab animis piorum fallacis doctrina insidiosa deceptio..... Virtutum itaque semina, quæ beneficio Creatoris inserta sunt, prævaricatione primi parentis eversa sunt; nec haberi queunt, nisi eo restituyente qui dederat. Et cap. 18. Si sunt, qui, non donante Patre, ad Filium venire potuerunt; non ad omnes pertinet quod ait Evangelista: Nemo venit ad me, nisi datum fuerit ei a Patre meo. Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum.

IX.

„ Divini est munèris, cum & recte cogitamus, & pedes nostros a falsita-
„ te, & injustitia continemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis
„ atque nobiscum ut operemur operatur.

Ita iisdem verbis præfatus Augustini discipulus in Sententiis sententia 22.

„ Adju-

X.

„Adjutorium Dei etiam renatis, & sanctis semper est implorandum, ut
„ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.

Augustinus lib. 17. de Civit. Dei cap. 4.

Infirmatus est arcus, id est, intentio eorum, qui tam potentes sibi videntur, ut sine Dei dono atque adjutorio, humana sufficientia divina possit implere mandata: & praeinguntur virtute, quorum interna vox est: Misere mei, Domine, quoniam infirmus sum.

XI.

„Nemo quidquam Domino recte voverit, nisi ab ipso acceperit, quod voveret sicut legitur: Quæ de manu tua accepimus damus tibi.

Augustinus ibidem.

Dixerant enim parentes illi: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. Hoc votum potentissimi voverant. Sed unde hoc eis, nisi ab illo, de quo hic continuo dictum est: Dans votum voventi?

XII.

„Tales nos amat Deus, quales futuri sumus ipsius dono, non qualēs sumus nostro merito.

Augustinus Epist. 105. ad Sixtum Presbyterum.

Quid enim diligebat in Jacob, antequam natus fecisset aliquid boni; nisi gratuitum misericordiae suae donum?

XIII.

„Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum nisi per gratiam Baptismi non potest reparari: quod amissum, nisi a quo potuit dari, non potest reddi. Unde veritas ipsa dicit: Si vos Filius liberavit, tunc vere liberi eritis.

Augustinus lib. 14. de Civit. Dei cap. 11.

Arbitrium igitur voluntatis tunc est vere liberum, cum vitiis, peccatisque non servit. Tale datum est a Deo, quod amissum proprio vitio, nisi a quo dari potuit, reddi non potest. Unde veritas dicit: Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis.

XIV.

„Nullus miser de quacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia praevenitur, sicut dicit Psalmista: Cito anticipet nos misericordia tua, Domine: & illud: Deus meus, misericordia ejus praeveniet me.

Augu-

Augustinus Concione 1. in Psal. 58.

Antequam aliquid boni ego faciam, misericordia ejus praeveniet me.

XV.

„ Ab eo quod formavit Deus mutatus est Adam, sed in pejus per iniqui-
 „ tatem suam: ab eo quod operata est iniquitas mutatur fidelis, sed in me-
 „ lius per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit praevaricatoris primi: Hæc
 „ secundum Psalmistam: mutatio est dexteræ excelsi.

*Isdem plane verbis habet Augustini Discipulus Prosper in sententiis
 sentent. 225.*

XVI.

„ Nemo ex eo, quod videtur habere gloriatur, tamquam non acceperit;
 „ aut ideo se putet accepisse, quia litera extrinsecus, vel ut legeretur appa-
 „ ruit, vel ut audiretur sonuit. Nam sicut Apostolus dicit: Si per legem ju-
 „ stitia, ergo Christus gratis mortuus est. Ascendens in altum captivavit ca-
 „ ptivitatem, dedit dona hominibus. Inde habet quicumque habet. Quisquis
 „ autem se inde habere negat; aut vere non habet, aut id quod videtur
 „ habere aufertur ab eo.

Ita prorsus exorditur Augustinus cap. 29. de spir. & litera.

XVII.

„ Fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem autem Christia-
 „ norum Dei charitas facit, quæ diffusa est in cordibus nostris, non per vo-
 „ luntatis arbitrium, quod est in nobis, sed per Spiritum sanctum, qui da-
 „ tus est nobis.

Augustinus de patientia cap. 17.

Charitas omnia tolerat. Quanto ergo major est in Sanctis charitas Dei, tanto magis pro eo, quod diligitur, omnia tolerantur, & quanto major est in peccatoribus cupiditas Mundi, tanto magis pro eo, quod concupiscitur, omnia tolerantur. At per hoc inde est patientia vera justorum, unde est in eis charitas Dei: & inde est patientia falsa iniquorum, unde est in eis cupiditas Mundi.

XVIII.

„ Nullis meritis gratiam praevenientibus, debetur merces bonis operibus,
 „ si fiant, sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant.

Tantumdem Sanctus Prosper sentent. 297.

XIX.

„ Natura humana, etiamsi in illa integritate, in qua est condita perma-
 „ neret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret. Unde

De Gratia Christi, Tom. I.

T t

„ cum

„ cum sine Dei gratia salutem non possit custodire quam accepit, quomodo
 „ sine Dei gratia poterit reparare quod perdidit?

Ipsissima sunt Augustini verba in Epistola 106. nunc 189. versus finem.

XX.

„ Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo: nulla vero fa-
 „ cit homo bona, quæ non Deus præstat ut faciat homo.

Augustinus lib. 3. ad Bonifac. ad finem cap. 9.

*Quapropter multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo; nulla
 vero facit homo, quæ non facit Deus, ut faciat homo.*

XXI.

„ Sicut eis qui volentes in lege justificari, & a gratia exciderunt, verissi-
 „ me dicit Apostolus: Si in lege iustitia est, ergo Christus gratis mortuus
 „ est: Sic eis qui gratiam, quam commendat, & percipit fides Christi, pu-
 „ tant esse naturam, verissime dicitur: si per naturam iustitia est, ergo Chri-
 „ stus gratis mortuus est. Jam hic enim erat lex, & non justificabat: jam hic
 „ erat & natura, & non justificabat. Ideo Christus non gratis mortuus est,
 „ ut & lex per illum impleretur, qui dixit: Non veni legem solvere, sed
 „ adimplere; & natura per Adam perdita per illum repararetur, qui dixit
 „ venire se quærere, & salvare quod perierat.

*Eandem sententiam, iisdemque verbis confectam habet Augustinus lib. de
 grat. & lib. arb. cap. 13. paulo post initium.*

XXII.

„ Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum. Si quid autem habet
 „ homo veritatis, atque iustitiæ, ab illo fonte est, quem debemus sitire in
 „ hac Eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati non deficiamus in via.

Ita prorsus ad literam Augustinus sub initio tractatus 5. in Joannem.

XXIII.

„ Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod
 „ Deo displicet. Quando autem id faciunt quod volunt, ut divinæ serviant
 „ voluntati, quamvis volentes agant, illius tamen voluntas est, a quo &
 „ præparatur, & jubetur quod volunt.

Augustinus in fine tract. 19. in Joannem.

*Faciunt enim homines voluntatem suam, non Dei; quando faciunt quod
 volunt, non quod jubet Deus. Quando autem ita faciunt quod volunt, ut ta-
 men sequantur voluntatem Dei, non faciunt voluntatem suam, quamvis quod
 volunt faciant. Volens fac quod juberis, atque ita ex hoc facies quod vis, &
 non voluntatem tuam faciens, sed voluntatem jubentis.*

„ Ita

XXIV.

„ Ita sunt in vite palmites, ut viti nihil conferant, sed inde accipiant unde vivant: Sic quippe vitis est in palmitibus, ut vitale alimentum subministraret eis, non sumat ab eis. Ac per hoc & manentem in se habere Christum, & manere in Christo, discipulis prodest utrumque, non Christo. Nam præciso palmite, potest de viva radice alius pullulare. Qui autem præcisus est, sine radice non potest vivere.

Totidem verbis Augustinus initio tractatus 81. in Joannem.

XXV.

„ Prorsus donum Dei est diligere Deum. Ipse ut diligeretur dedit, qui non dilectus diligit. Displicentes amati sumus, ut fieret in nobis unde placeremus. Diffundit enim charitatem in cordibus nostris spiritus Patris, & Filii, quem cum Patre amamus & Filio.

Sententia verbatim excerpta ab Augustino tract. 102. in Joannem versus finem.

S C H O L I O N I.

636. Notat Labbeus, non omnia vigintiquinque descripta capitula transmissa Romam fuisse, sed octo prima tantummodo; quippe cetera *non tam canones, quam sententia ex S. Augustino, aliisque in ejusdem fidei confirmationem collecta eruditis viris videntur*. Festiva sane observatio; quasi Patrum sententiæ in fidei regulas nequeant adoptari, eæque adoptatæ haud fuerint, quæ octo primæ hic subjiciuntur? Nonne totidem Augustini sententiæ sunt primæ octo, quas Labbeus ceu veros canones agnoscere non veretur? Sed nullatenus opus erat, observari a Labbeo, quod Patres ipsi observarunt; districte tamen mandantes, ut tot veluti fidei regulas veneraremur, & exciperemus sententias illas: Inquiunt enim: *Ac si suprascriptas sanctarum Scripturarum sententias, vel antiquorum Patrum definitiones, hoc, Deo propitiantes, & predicare debemus, & credere.*

Tom. 5.
Concil.
pag. 811.
in Margi-
ne.

S C H O L I O N II.

637. Surio, aliisque placet, Synodum hanc traducere autoritate Apostolica veluti destitutum; Ast falluntur. MSS. enim Codices Fassatenfis, & Laudunensis huic Synodo præpositam exhibent Epistolam Bonifacii II. ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, quo sedente convocata fuit, cum hac adnotatione: *In codice continetur Synodus Arausicana, quam per auctoritatem Sanctus Papa Bonifacius confirmavit*. Epistolam hanc edidit Sirmundus, deinde Holstenius ex emendatiori codice Palatino, in qua hæc scribit Pontifex: *Quapropter effectu congruo salutantes suprascriptam confessionem vestram consentaneam Catholicis Patrum regulis adprobamus*. Arausicanæ ergo II. Synodo debita non desideratur auctoritas.

CONCLUSIO

638. Gratiam justis merita donantem ex suprapositis fidei regulis fidentissime infero. Hanc enim proferunt Canones 3. 4. 7. 9. 11. 17. 20. 22. 23. 25. Patres haud satis habuerunt, arbitrii vires traducere insufficientes ad operis cœptum, ut Semipelagiani commentabantur, divinaque gratiæ necessitatem constituere; sed gratiæ illius, quam expetebant, characterem quoque exposuerunt.

VII.

639. *Id ipsum Augustino docente, constituunt Concilii Tridentini decreta, & canones.*

Uberrimam, doctissimam, sanctissimamque Sessionem, quæ sexta est, de justificatione habet Tridentinum Concilium, cujus decreta digesta, & juxta traditam ab Augustino doctrinam constructos Canones hic proponam. Et quidem ex primo capite hæc primordialia verba desumo.

Primum declarat Sancta Synodus ad justificationis doctrinam probe & sincere intelligendam, oportere ut unusquisque agnoscat, & fateatur, quod cum omnes homines in pravaricatione Adæ innocentiam perdidissent; facti immundi, & ut Apostolus inquit, natura Filii iræ, quemadmodum in decreto de peccato originali exposuit, usque adeo servi erant peccati, & sub potestate Diaboli, ac mortis &c.

Epist. ad
Demetria-
dem c. 2.
apud Aug.
Lib. 3.
cont. Jul.
cap. 3.

Serio hic Reginaldus de Concilii Tridentini mente amplo volumine scribens advertit, apud Pelagianos, eorumque reliquias semper fuisse in more positum, arbitrii vires extollere, & quamcumque eorum orationem, ubi de Divino agitur adjutorio ab arbitrii laudibus exordiri; quod tamquam sibi solemne aliquod Pelagius gloriabundus profitebatur: *Quoties mihi de institutione morum, & Sanctæ vitæ conversatione dicendum est, soleo primo humanæ naturæ vim, qualitatemque monstrare, & quid efficere possit ostendere.* Unde Augustinus Julianum alloquens: *Spatiaris tibi, inquit, vir disertissime, & exerces ingenium, & linguam tuam in laude naturæ.* Idem præstiteret Semipelagiani, quorum Coriphæus fuit Cassianus collat. 13. cap. 9. prædicans: *dubitari non potest, inesse quædam omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta.* Tanto autem laudum præconio Arbitrii vires extollere consueverant, cum de morum sancta institutione dicere aggredierentur; quia, ut notum est, Sanctos mores donari, Sanctorumque merita esse dona Dei, haud patiebantur; hinc plurimum laudis arbitrio primum tribuebant; quippe, eorum judicio, cujuscumque meriti fons erat, atque origo.

Quod igitur concilii propositum, quum de justificatione agens, non a laudibus Arbitrii, sed ab ipsis arbitrii erumnis principia dicendi auspicatur? Concilii propositum est, contrariam prorsus inire viam, consecutionesque contrarias hinc elicere; Quapropter, si Heterodoxorum sollicitudo erat, spatium in laude naturæ, ut non dona Dei, sed fructus ab Arbitrii penu subortos evincerent Christianos actus: Erat Orthodoxorum industria, Orationis cœptum capeffere ab arbitrii infirmitate, servitute, cæterisque miseriis, ut Justorum bene instituti mores dona Dei esse inde concluderent: Qua in re Concilii Patres.

Augustino morem gesserunt.

640. Si Augustini elucubrationes, quas adversus Pelagianos concinnavit, percurrantur, parem tenuisse ordinem, certo constabit. Libri de peccat. merit. & remiss. primum opus fuere, quod contra hostes divinæ gratiæ edidit S. D. Quid vero agit in lib. 1.? Antequam ex Evangeliiis, aliisque canonicis Scriptis gratiam Dei commendat, miseram per peccatum ostendit hominum naturam. Hoc pariter in toto lib. de nat. & grat. *Natura quippe hominis, ait cap. 2. primitus inculpata, & sine vitio creata est: Natura vero ista hominis, qua unusquisque ex Adam nascitur, jam medico indiget, quia sana non est.* Pari methodo incedit in lib. de perfect. just. de gestis Pelagii cap. 6. *Contra duas Epistolas Pelagii cap. 2. de Spirit. & lit. cap. 5. de grat. Christi cap. 5. & alibi, ut norunt quotquot Augustini opera pervolutare, in amoribus habent.* Jam vero pro donantis gratiæ necessitate ex erumnis naturæ pugnassee, elucubratio nostra apertissime ostendit, atque ostensura est.

Ex capite Concilii decimo.

„ Hoc vero justitiæ incrementum petit Sancta Ecclesia, cum orat. Da nobis domine, Fidei, Spei, & Charitatis augmentum.

Augustinus de dono Persev. cap. 20.

Da quod jubes, & jube quod vis: de dono persev. cap. 22. Quæ bona si semper oravit (Ecclesia) semper Dei DONA esse utique credidit -- Non enim, de prædest. SS. cap. 4. poscerentur a Deo, quæ præcipit fieri, nisi ab illo donarentur ut fierent.

Ex capite tertiodécimo.

„ Similiter de perseverantiæ munere, de quo scriptum est: qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere.

Augustinus de corrept. & grat. cap. 12.

Quamvis de omnibus regeneratis, & pie viventibus loqueretur Apostolus dicens: Tu quis es, qui judicas alienum servum? suo Domino stat, aut cadit; continuo tamen respexit ad Prædestinatos, & ait: Stabit autem, & ne hoc sibi arrogarent; Potens est enim Deus, inquit, statuere eum. Ipse itaque DAT perseverantiam, qui statuere potens est eos, qui stant, ut perseverantissimi sint, vel restituere qui ceciderunt.

SCHOLIUM.

Qui scientiæ mediæ præsidio explicant perseverantiæ donum, quod ipsorum sensu constituitur per auxilium eo tempore, vel loco, vel circumstantiis conferendum, in quibus arbitrium Deus prævidit consensurum; a Concilii & Augustini mente videntur aberrare. Etenim si perseverantia donum est, quod
aliunde

Ibid.

aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui &c. nullatenus ab arbitrii officio erit, nisi quatenus Deus ipse arbitrium faciat consentiens: Si autem consenturum prævidet, consentiens non facit, sed supponit. Hinc Augustinus: non ait: quæ præscivit potens est promittere; aut quæ prædixit, potens est ostendere, aut quæ promisit potens est præscire; sed quæ promisit potens est & facere. Ipse igitur eos facit perseverare in bono, qui facit bonos.

Ex Capite sextodecimo.

„ Absit tamen, ut Christianus homo in se ipso vel confidat, vel gloriatur,
„ & non in Domino, cujus tanta est erga omnes homines bonitas, ut eo-
„ rum velit esse merita, quæ sunt ipsius DONA.

Augustinus de Prædest. SS. cap. 5.

In nullo gloriandum, quando nostrum nihil est. In Enchir. cap. 107. Intelligendum est igitur etiam ipsa hominis bona merita esse Dei MUNERA. De grat. & lib. arb. cap. 6. Si enim merita nostra sic intelligerent, (Pelagiani) ut etiam ipsa DONA Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia Si autem bona sunt (merita), Dei DONA sunt. Item cap. 7. & Epist. 46. 105. 106.

Canon Sextus.

„ Si quis dixerit non esse in potestate hominis, vias suas malas facere;
„ sed mala opera ita, ut bona Deum operari, non permissive solum, sed
„ etiam proprie & per se; adeo ut sit proprium ejus opus non minus proditio
„ Judæ, quam vocatio Pauli; anathema sit.

S C H O L I O N.

Anathematizantur falso dogmatizantes, bona, & prava opera esse uno, eodemque modo a Deo; nempe, quemadmodum proprium Dei opus est nostrum bonum opus, & a Deo proprie, ac per se operatur; ita de malo opere sentiendum volunt. Hoc damnat Concilii Canon; simulque constituit, opus Dei proprium esse quodcumque bonum, & a Deo proprie, ac per se operari.

Canon trigessimussecundus.

„ Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse DONA Dei, ut non
„ sint etiam bona justificati ipsius merita Anathema sit.

S C H O L I O N.

Canon hic ex capite 16. ejusdem sessionis 6. ita convertibilis est: *Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse ipsius justificati merita, ut non sint etiam DONA DEI; anathema sit.* Itaque in manifestam impingit hæresim, & qui bona opera negat esse hominis merita, & qui negat esse Dei dona.

S. VI.

Ceterorum Theologorum placita confutantur.

641. Aliorum Theologorum systemata jam exposuimus, quidquē de illis sentiendum, propositiones nostrae hactenus discussae, satis, superque declarant. Singillatim tamen hic sumuntur examinanda, occasione hinc capta, eas enodandi difficultates, quibus doctrinam ab Augustino haustam concutere nonnulli obnituntur.

I.

Molinianum systema efficacem gratiam in consensu, & cooperatione arbitrii constituens

Fundamentalis Propositio.

Ipse liber noster consensus, quo gratiae consentimus, ipsaque libera cooperatio, qua gratiae cooperamur, donum gratiae est.

642. Prob. Consensus voluntatis in bonum actus est meritorius aeterno premio remunerandus: Ergo donum gratiae est, Tridentino docente, nostra merita esse ipsius dona (n. 640.) & praedicante Augustino, coronare Deum dona sua, quum nostra coronat merita. Probatum tamen. Si actus, qui meritorius sit, aliquam praesferret partem, quae donata non foret, posset quispiam gloriari aliquid habere boni in se ipso non donatum a Deo, a quo est totum quod est optimum; hinc respondere posset Apostolo sciscitanti: *Quid habes quod non accepisti? Quis te discernit?* Respondentem audio infelicitur Harduinum: *Quantum ad consensum gratiae datum mea me voluntas discernit, ut sola causa determinationis sui actus.* At Augustinus longe ante vanos homines sic respondentes solide confutavit in lib. de Spiritu & lit. cap. 33. *Si dixerimus, eam (voluntatem qua credimus) non esse donum Dei; metuendum est, ne existimemus, invenisse nos aliquid, quod Apostolo increpanti, & dicenti: Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? respondere possimus: Ecce habemus voluntatem credendi, quam non accepimus: Ecce ubi gloriamur, quod non acceperimus.* Eademque suffultus Apostoli autoritate tantumdem ait in lib. de Praedest. SS. cap. 5. *Possit dicere homo inflatus adversus alterum: discernit me fides mea, iustitia mea, vel si quid aliud. Talibus occurrens bonus Doctor cogitationibus, quid autem habes, inquit, quod non accepisti? A quo, nisi ab illo, qui te discernit ab alio, cui non donavit, quod DONAVIT tibi?* Si liber ipse noster consensus, quo gratiae consentimus, gratiae donum non sit; Molianus quisque posset respondere: meusme discernit consensus; quippe discretus non esset ab illo, qui unum discernit ab alio non donans uni, quod alteri donat. Ita de Moliniano sensu scribit & Bellarminus, qui quaestionem proponens, utrum si duo homines habeant eandem omnino gratiam excitantem, & adjuvantem, saltem in actu primo, & eundem concionantem audiant, eademque perspiciant signa; utrum, inquam, fieri possit, ut unus ei credat, alter non. *Prima illa opinio respondebit, fieri posse, quia libera voluntas manet, & potest pro arbitrio gratiam sequi, vel ei resistere. Quae responsio contradicit Apostolo, qui 1. Corinth. 4. prohibet, ne Fidelis infletur adversus infidelem; & rationem reddit; quia fides, qua eos discernit, est donum Dei,*
quod

In Epist.
ad Rom.
digress. de
praedest.

Lib. de
grat. & lib.
arb. c. 13.

quod illi est datum, & alteri non est datum. Quis enim, inquit, te discernit? Quid habes quod non accepisti? Si accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?

De auxiliis c. 10.

Inquiunt cum Lessio, Augustinum illo uti Apostoli testimonio contra Pelagianos humana merita a se ipsis habere prædicantes; Et sane juxta Pelagianorum errorem, homo propriis se meritis discernit. Non ita in Catholicorum systemate. Adest gratia & præveniens, & concomitans, & adjuvans, a qua usus gratiæ est, quamvis non ab ipsa tantummodo, sed a voluntate quoque per gratiam adjuta. Sed

643. Contra. Gratia, per quam adjuvatur voluntas, in Molinistarum Schola est gratia sufficiens, quæ, voluntatis accedente consensu fit efficax; Unde est, quod ex duobus hominibus eandem fidei gratiam habentibus, credat unus, non alter. Atqui hujusmodi gratia unum non discernit ab alio; quia bonis, & malis communis est; eo fere pacto, quo naturalia dona non discernere contra Pelagianos asserimus: quippe omnibus communia sint. Inter binos gladiatores pari ense instructos, uno super alium prævalente, quid a victo vincentem discernit? Fortasse Ensis? minime, ut cernis; ambo enim pari ense armati congregiuntur. Proprium ergo robur, propria dexteritas, propriique conatus discrimen faciunt. Ita dicendum de credente, & non credente; credentem nempe a non credente discerni, non per gratiam, quæ communis ambobus est, sed per consensum, qui, si non donetur a Deo, ab ipsa voluntate profluit.

ibid.

644. Instant Congruistæ cum Bellarmino, Deum vocare illum qui credit, loco, tempore, & modo, quo prævidet ejus ingenio congruere; quod est ita vocare, ut prævideat secuturum; ideoque credens majorem gratiam habet, quam non credens, loco, tempore, & modo, quo secuturus prævisus sit, nequaquam vocatus. Hic enim gratiam habuit, qua credere posset, si vellet; ille qua posset, & vellet: Quapropter Fidelis adversus infidelem extolli nequit; quum non ipse per liberum arbitrium ab infideli discernitur, sed a Deo eum vocante illo congruentiori modo, quo alterum non vocavit. Sed

De præd. ss. cap. 8.

Contra. Audiamus Augustinum de credente, & non credente longe aliter excogitantem: *Sed alii credunt, alii contradicunt: volunt ergo isti credere, nolunt autem illi. Quis hoc ignorat? Quis hoc neget? sed cum aliis preparatur, aliis non preparatur voluntas a Domino, discernendum est utique quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio.* Nulla hic memoratur circumstantiarum congruitas in vocando credentem, vel non credentem, nulla consensus prævisio sub hac vel illa vocatione in eo, vel illo tempore, & loco. Qua vocationis congruitate etiam retenta, inquiri: An consensus prævisus sit; quatenus iis in circumstantiis donandus; an quatenus ab arbitrii facultate sub ea vocatione eliciendus? Si primum: vocatio non est efficax ex eo, quod Deus hominem prævideat in iis circumstantiis consentientem; sed in circumstantiis constitutus est homo, quia decrevit Deus, ut vocationi consentiret: Sin alterum; recte quidem dicitur, Deum prævidere, quod homo vocationi cooperabitur; Ast non quod cooperatio, & consensus ipsi donetur. Hinc vocatio illa, sub qua consensurus prævidetur, vel donat consensum, vel non? Si donet, bene est; & hac mediante vocatione a non consentiente consentiens discernitur: Si non donet: Ergo ab Arbitrii fundo promanat: & ipse sese discernit. Consensum sub gratiæ adjutorio & ipsi Massilienses, teste Prospero, confitebantur unanimiter. *Pene omnium par invenitur, & una sententia ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumelia fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit, &*

Epist. ad Aug.

SUB IPSO GRATIÆ

GRATIAE ADJUTORIO, in qua futurus esset voluntate, & actione præsuerit. Ex quo egregie docuit Epigrammate 45.

*Quæ Deus omnipotens promittit, perficit ipse;
Nec proprium externis viribus implet opus.
Hinc secura fides sperat quod credit, amatque
Auctorem, qui, quod spondet, & efficit:
Nam si quæ Dominus promittit, non operatur;
Sed solum humanum prævidet arbitrium;
Non hæc dona ejus, sed sunt prædicta vocanda,
Ceu quisquam ex proprio sit bonus absque Deo.
Quod, quia non recipit pietas, veroque repugnat;
Gratia nos repareret, gratia justificet:
Quæ sic in cunctis implet sua dona vocatis,
Ut quorum dux est, fiat & ipsa comes.*

645. Inquiunt alii cum P. Viva, in genere causæ efficientis illi causæ principali, cui adscribitur forma, adscribi etiam effectum formalem: Operatio autem adscribitur Deo tamquam causæ principali; ergo bene operans, ut discretus a non bene operante, tribuitur principaliter Deo, non ipsi arbitrio. Quod malæ operationis paritate confirmant; etenim quia voluntas est causa principalis efficiens relate ad peccatum, quod discernit formaliter peccantem a justo; ideo voluntas est causa principalis efficiens talis discriminis: Ergo ex opposito, quia causa efficiens principalis bonæ operationis est Deus; ideo Deus est causa efficiens, cur electus a reprobo discriminatur. Sed

Contra est. Vel operatio adscribitur Deo, qui causa sit principalis, & simul donans, vel non; Si primum: Ergo donat consensum, nostramque cooperationem: Sin alterum, Deus non ea operationis causa est, quam cum Ecclesia prædicat Augustinus. Sic enim docet Deus (quod de doctrina, item dicendum de alio quocumque medio, quo juxta Medistarum opinionem vocat Deus electos, eosque a reprobis discernit) Sic enim docet Deus eos, qui secundum propositum vocati sunt, simul DONANS & quod agunt scire, & quod sciunt AGERE. Si quid porro evinceret paritas, plus quam Medista quisque intendit, evinceret: Misso enim, voluntatem relate ad operationes malas inter efficientes causas adnumerari; (deficiens siquidem, non efficiens causa est) evinceretur, opera bona nostra esse mera, & omnimoda Dei dona, etiam in proscripito Quesnelli sensu, quem infra consulemus; quemadmodum mala opera ita a voluntate auspicantur, ut, quavis cooperatione gratiæ seclusa, meri & omnimodi voluntatis effectus sunt. Adjuvat ergo positionem, sententiamque nostram inducta illa paritas. Etenim voluntas est causa princeps operationem malam ita efficiens, ut de suo det gratiæ dissensum, quo a consentiente discernitur: Ergo gratia est causa princeps operationem bonam ita efficiens, ut prorsus de suo det consensum, quo consentientem ipsum a dissentiente discernat. Sed hanc Patris Vivæ ratiocinationem diligentiori cura infra perpendemus.

645. Verum quid habet Augustinus positione, sententiaque nostra cumulatius simul, & luculentius? Sanctorum doctrinam ipse prosequens Sancti, inquit, docuerunt, in operibus bonis TOTUM DANDUM esse Deo. Hinc docuit & ipse, quod tutiores vivimus, si totum Deo damus; non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus. Adeo in vanum laborant homines invenire in nostra voluntate quid boni sit nostrum, quod nobis ex Deo non sit;

De Gratia Christi, Tom. I.

Vu

quia

Tom. 2.
trutinæ
Theol. p.
386.

Aug. de
grat. Chr.
cap. 13.

De dono
perf. c. 19.
Ibid. c. 6.
De peccat.
merit. &
remissi.
cap. 18.

Lib. 1. ad
Simpl. q. 2.
circa fin.
Lib. 1. re-
tract. c. 9.

Ibidem 4

1. p. q. 23.
art. 5.

Cap. 14.

quia ut sit nutus voluntatis, ut sit industria studii, ut sint opera Charitate ferventia, ille tribuit, ille largitur. Hæc sunt planissima, & meridiana luce clariora. Ceterum principii loco habuit S. D., non solum magna, sed etiam minima bona non esse posse nisi ab illo, a quo sunt omnia bona, hoc est Deo. Juxta principium hoc in tres partitur classes omnia bona, quæ a Deo sunt; magna nempe, media, & minima. Inter media voluntatis arbitrium connumerat; quum hujusmodi sit, ut sine ipso recte vivere nequeamus. Bonus autem arbitrii usus est virtus, quæ magnis accensetur bonis: Et quia omnia bona, sicut dictum est, & magna, & media, & minima ex Deo sunt, sequitur, ut ex Deo sit etiam bonus usus liberae voluntatis, quæ virtus est, & in magnis numeratur bonis.

Veritatem hanc undequaque catholicam docet Angelicus D. Augustini interpres S. Thomas, alterque S. Doctoris sectator studiosissimus D. Bernardus. Ille 3. lectione in Epist. ad Rom. *Manifestum est*, ait, quod omne Dei beneficium, quod homini confert ad salutem, est divine predestinationis effectus: Divinum autem beneficium non solum se extendit ad infusionem gratiæ, sed etiam ad gratiæ usum. Sed audiendus est ubi, rejectis Origenis, & Pelagianorum erroribus, ita scribit: Unde fuerunt alii, qui dixerunt, quod merita sequentia predestinationis effectum, sunt ratio predestinationis; ut intelligatur quod ideo Deus dat gratiam alicui, & præordinavit se ei daturum; quia præscivit, bene usurum gratiæ; sicuti si rex det alicui militi equum, quem scit, eo bene usurum. Sed isti videntur distinxisse inter id quod est ex gratiæ, & id quod est ex libero arbitrio; quasi non possit esse idem ex utroque. Manifestum est autem, quod id, quod est gratiæ, est predestinationis effectus: & hoc non potest poni ut ratio predestinationis, cum hoc sub predestinatione concludatur. Si igitur aliquid aliud ex parte nostra sit ratio predestinationis, hoc erit præter effectum predestinationis. **NON EST AUTEM DISTINCTUM QUOD EST EX LIBERO ARBITRIO, ET EX PRÆDESTINATIONE.**

647. Mellissius porro non dispari perspicacitate hoc dogma tradit in tractatu de grat. & lib. arb. Testatur enim, gratiam Dei aliquando se commendasse coram adstantibus; & ex iis unum opposuisse, nihil fore mercedis, vel præmii sperandum; si totum faciat Deus (pervetusta Pelagianorum querela.) Hinc demonstrat, nos quidem mereri; sed Dei sunt procul dubio munera tam nostra opera, quam ejus præmia.... Itaque Deus homini benigne merita constituit, ubi per ipsum, & cum ipso boni quidpiam operari dignanter instituit. Hinc coadjutores Dei, cooperatores Spiritus Sancti, promeritores Regni nos esse præsumimus, quod per consensum utique voluntarium divine voluntati jungimur. Sibimet tamen objicit: Quid igitur? hoc ergo totum liberi arbitrii opus? hoc solum ejus meritum, quod consentit? est prorsus. Non equidem quod vel ipse consensus, IN QUO OMNE MERITUM CONSISTIT, AB IPSO SIT: cum nec cogitare, quod minus est, quam consentire, aliquid a nobis quasi ex nobis sufficientes simus. Verba sunt non mea, sed Apostoli, qui omne, quod boni esse potest, id est, cogitare, & velle, & perficere pro bona voluntate, attribuit Deo non suo arbitrio.

648. Addo Cœlestinum Pontificem in notissima ad quosdam Galliarum Episcopos Epistola; vel quemquam alium authorem gravem profecto, atque sanctissimum Capitulorum, quæ Cœlestini Epistolæ adnexa sunt. Capitulo enim sexto legimus: quod nemo nisi per Christum libero bene utatur arbitrio, idem Magister (Augustinus) Epistola ad Concilium Milevitanum data prædicat. Neque omittendus est Canon 22. Arausicanæ II. Synodi, qui consensum ipsum, quo gratiæ consentimus, gratiæ donum esse definit, definiens, quod

quod nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum. Si quod autem habet homo veritatis, atque iustitiæ, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac Eremo. Consensus, quo gratiæ consentit homo, est in homine bonum illud, per quod veritati adhæret, atque iustitiæ: ergo ab illo est, qui veritatis, iustitiæque fons est. Sin minus; ab homine erit, diceturque, hominem gratiæ consentire de suo; Ast simul dicendum, nil aliud esse nisi mendacium, & peccatum; quum homo nil aliud de suo habeat.

C O N C L U S I O.

649. Documenta, quæ consensum nostrum, quo gratiæ consentimus, gratiæ donum esse probant, itidem evincunt, gratiæ efficaciam in consensu, & cooperationem arbitrii non esse locandam. Etenim si gratia ea sit, quæ consensum, & cooperationem facit; a consensu, & cooperatione esse nequit, ut gratia faciat. Hinc, ut systematis sui harmoniam factam, rectamque servaret Molina, scripsit quod *usus liberi arbitrii nec est effectus predestinationis, nec gratiæ prævenientis, si intelligatur de eo actu præcise spectato, ut emanat a peculiari illo, & proprio influxu liberi arbitrii insuper necessario. Non enim eo modo spectatus effectus est gratiæ prævenientis, sed solius arbitrii Quod e duobus, qui equali motu gratiæ præveniuntur, ac moventur, unus consentiat, concurrat cum gratia, eliciat actum, convertatur; alius vero non; certe solum provenit ab innata ac propria, & intrinseca libertate utriusque, bonis & malis, reprobis, & prædestinatis communi Quod auxilia prævenientis gratiæ efficacia sint, aut inefficacia ad conversionem, pendere ab eodem influxu arbitrii proprio.*

1. P. q. 23.
art. 4. & 5.
memb. 10.

650. Aque fidenter loquitur Molinista Lessius præ ceteris apertus, & liber. Fatemur, inquit, *liberum arbitrium directe esse causam, cur hic & nunc Deus influat in opus, tum per dona sua, tum per se ipsum; non autem Deum, aut gratiam, cur liberum arbitrium hic & nunc influat. Non enim ideo hic & nunc sit opus, quia Deus vult absolute, illud hic & nunc fieri, aut gratia ex se determinat voluntatem, ut hic & nunc illud faciat; sed quia voluntas divinitus præparata vult hic & nunc illud facere.*

De gratia
efficac. c.
11.

C O R O L L A R I U M.

651. Si ab influxu arbitrii pendeat, quod auxilia efficacia sint, vel inefficacia; si usus liberi arbitrii solius arbitrii effectus sit; si liberum arbitrium in causa est, cur hic & nunc Deus in opus influat, manifestissima consecutione inferendum videtur, ideo divinum auxilium nobis dari, quia sic volumus; & non ideo nos velle, quia datur. Hinc resolvunt Molina & Lessi gregales quæstionem Vitali Carthaginensi ab Augustino hisce verbis propositam: *Utrum ideo nobis detur, gratia, quia volumus, an per ipsam Deus etiam efficiat, ut velimus.*

S C H O L I O N.

652. Negotium nullum faceffit, Molinam loqui de usu liberi arbitrii præcise, prout emanat a peculiari, & proprio arbitrii ejusdem influxu ad merendum necessario. Inquiro enim, utrum influxus hic quidpiam veritatis, & iustitiæ habeat, an non? Si non; erit mendacium, & peccatum: Si vero ha-

V u 2

beat,

beat, non aliunde quam ab omnis veritatis, justitiæque fonte est repetendum. Hæc a XXII. Arauficano Canone definita sunt.

Solvuntur, quæ adversus sanctam cum in meritis, tum in gratia usu rationem doni, objectantur.

653. Objic. 1. Liber noster consensus, quo gratiæ consentimus, a gratia, & libero arbitrio simultanee efficitur; ergo absolute dici nequit, quod gratiæ donum sit. Prob. antecedens ex notissima gratiæ divisione in *operantem*, seu *prævenientem*, in *cooperantem*, seu *concomitantem*. Prima enim in nobis sine nobis operatur, intellectum illuminans, voluntatemque ad bonum inclinans; qui sane motus indeliberati sunt; nec aliud a gratia principium agnoscunt. Secunda; cooperans nempe, sive concomitans non se sola; sed arbitrio quoque ipso operante operatur; ipsaque arbitrii operationem comitante; ut proinde cooperans, vel concomitans ea gratia dicatur: quo fit duas esse causas simultaneo influxu, consensum gratiæ producentes; gratiam scilicet, atque arbitrium ipsa gratia elevatum; ergo liberum consensum nostrum, quo gratiæ consentimus, ambæ causæ efficiunt; ideoque absolute adpellari nequit gratiæ donum.

De dono
perf. c. 13.

De gratia
& lib. arb.
cap. 13.
Lib. 1. ad
Simplic.
quæst. 2.

Resp. dist. ant. Liber noster consensus a gratia, & libero arbitrio simultanee efficitur; a gratia tamen præveniente, qua fit, ut arbitrium velit, & cooperetur conc. ant., a sola concomitante gratia ita indifferenter oblata, ut creatura eam, consentiendo, determinet; nego ant. Volumus igitur; sed præveniens gratia illa est, quæ facit, ut velimus, sive ut consentiamus. Quapropter noster consensus est ab arbitrio; quia gratia arbitrium præveniendo, ut arbitrium ipsum consentiat, facit; dum vero consentit, operatur quidem; gratia, quæ jam ipsum prævenerat, comitante, & cum ipso cooperante; quæ ideo concomitans, atque cooperans est; quia operatur una cum arbitrio, non aliter operante, nisi per gratiam, quæ præveniens, & præoperans, ut ipsum operetur, facit. Hæc satis repetita sunt in Augustino Apostolicis verbis prædicante: *Deus est enim, qui operatur in nobis velle, & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus; sed Deus in nobis operatur & velle: Nos ergo operamur; sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate.* -- *Certum est nos velle cum volumus; sed ille facit ut velimus bonum Certum est nos facere cum facimus; sed ille facit, ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati.* -- *Quia, ut sit nutus voluntatis, ut sit industria studii, ut sint opera charitate ferventia, ille tribuit, ille largitur.* Quæ omnia plenissime docent, arbitrium nostrum per consensum revera suum operari, gratiæque operanti salutem, cooperari dum consentit; non ita quidem, quod vel ipse consensus, in quo omne meritum consistit, ab ipso sit, ut inquit Bernardus. Ita sane prædicandum, ut tueri possit in consensu ratio doni; quod obtinebitur numquam, consensu semel non aliunde recognito, quam a gratia solummodo cooperante sic indifferenter oblata, ut a consensu ipso determinetur.

654. Porro non una in re fallitur argumenti probatio a discrimine inter gratiam *prævenientem*, & *cooperantem* desumpta. Primo enim una, eademque supponitur gratia *operans*, & *præveniens*, *cooperans*, & *concomitans*; quod a nonnullis Theologis improbatur; quos inter Tournelius pag. 7. edit. Vener. Tradunt alii, *operantem* illam esse, quæ primum actum deliberatæ voluntatis efficit, cujusmodi est conversio; cooperantem vero, quæ actus subsequentes, quales sunt velle, orare &c. producit. Discrimen hoc nos ipsi docui-

mus

mus n. 44., quem videsis. Pro una igitur, eademque quoque intellecta gratia *præveniente*, & *operante* hæc in eo male statuitur, quod in nobis ita sine nobis operetur, ut, ipsa præveniente, vel operante, arbitrium nihil agat. Fallax itidem est notio, quæ de *concomitante*, sive *cooperante* traditur; causa enim ut cooperans sit, non est opus, ut in genere causæ liberæ cooperetur; sed sufficit ipsam revera cooperari. Hinc, cum mens nostra, nisi tamquam principium liberum, profecto tamquam vitale primis iis motibus cooperetur, qui in nobis dicuntur fieri sine nobis; vel inferendum erit, nec illos priores motus, qui a præveniente, sive cooperante gratia fiunt, dona Dei posse simpliciter adpellari; vel concedendum, nostri libertatem consensus nequaquam obstare, quin absolute, & simpliciter donum gratiæ nominetur, & sit.

Ceterum, antecedente propositionis etiam admissio, negatur absolute consequens, quod nullo pacto cum antecedente connectitur; quod ex dictis, satis superque colligitur. Cur enim, ex quo ad consentiendum una cum gratia concurrat & arbitrium; gratiæ donum absolute non erit consensus, si gratia ipsa ea sit, quæ facit, ut arbitrium concurrat, & concurrente consentiat?

655. Instab. quod absolute donum est, a donante ita proficiscitur, ut donatarius sit mere passivus, & recipiens: Atqui dum operi salutari consentit voluntas, non passive, sed active se habet: Ergo consensus absolutam doni rationem non obtinet.

Resp. 1. argumentum in arguentem sic regerendo. Quod absolute donum est, a donante ita proficiscitur, ut donatarius mere passive se habeat; atqui priores pii, & sancti indeliberati motus, nobis insunt, nobis vitaliter, & active, etsi non libere, concurrentibus, ut docent oppositores: Ergo priores illi motus dona Dei absolute non erunt. Insuper. Quidquid donum est, & absoluta appellatione huiusmodi nominatur, semel ac a donante conferatur, atque a donatario acceptetur, nequit donatario subtrahi absque iniustitiæ, violentiæque nota; atqui multis confertur gratia, acceptaturque a multis, quæ occulto, sed justo iudicio subtrahitur; ergo nec ipsa gratia erit donum.

Resp. 2. dist. maj. si de materiali, & mechanico dono sit sermo conc. maj. si de salutari per gratiam collato, nego maj. Ratio doni in argumento exhibita dona præferret tantummodo materialia, quæ homo homini conferre asolet, puta domum, panem, vestem, & similia. Horumve enim materies donorum ita ad donantem spectat, ut, priusquam donetur, penes donatarium nullo modo reperiatur, nec quicquam in ea est, quod donatarii sit proprium; sic expetente imperfecta donantis bonitate, quæ potis haud est, alterius merita facere ex donis suis. Verum longe aliter evenit in donis salutaribus, per Dei bonitatem collatis; ut Tridentinum bis amplissime exprimit cum 32. Canone sess. 6., tum ejusdem Sessionis cap. 16. ait enim: *tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona*: Quæ verba in hunc sensum resolvenda sunt: utcumque boni sint homines dona ferentes; ea tamen non est eorum bonitas, quæ eo perveniat, ut faciat; alterius esse merita, quæ alteri donat. Ast Dei bonitas! Dei bonitas erga homines tanta est, ut velit hominum esse merita, quæ sunt ipsius dona. Nec vera donorum ratio tollitur a salutaribus actibus, quamvis veram habeant rationem meriti. *Doni enim vocabulo*, ut Romani Catechismi verbis utar, *significatur id, quod benigne, gratuito, nulla spe remunerationis proposita donatur*; Jam vero actus salutare ex mera Dei liberalitate conferuntur; omnisque retributionis intentio excluditur; omnis quippe retributionis recipiendæ Deus est incapax: Ergo tota iis inest veri doni ratio.

Aug. Ep.
ad Vital.
de gratia
Chr. c. 24.
lib. 1. cont.
duas Epi-
stol. Pelag.
cap. 20. &
lib. 2. c. 8.
de præd.
ss. c. 2.

ratio. Quod si minime, vel difficulter admodum assequaris, quomodo fiat meritum, quod est donum, & vicissim; ne quæso mireris; hoc enim ut perciperetur, percipere quoque necessum esset, quomodo vocatione illa alta, & secreta Deus hominis sensum agat, ut legi, atque doctrinæ accommodet assensum; quomodo interna, & occulta, mirabili & ineffabili potestate operetur Deus in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates; quomodo occultissima, & efficacissima voluntate, ac potestate convertat, & transferat corda hominum, ut homines non sint inviti, non sint reluctantes; sed consentientes bono, bonumque volentes. Verum nonne miro modo hæc omnia operatur Deus? Igitur captu difficilia sunt; proindeque mirum haud sit, non posse modum assequi, quo agat Deus, velitque, nostra esse merita, quæ sunt ipsius dona; sed utcumque mirabiliter hoc fiat, sit tamen; & fieri, de fide tenemus.

656. Dices, donum gratiæ adpellare consensum, quo gratiæ consentimus, alienum videtur ab eo loquendi modo, quo Tridentinum exprimit in salutariis actibus hominis operationem: ait enim sess. 6. cap. 5. *declarat S. Synodus, quod peccatores per ejus excitantem, & adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem libere assentiendo, & cooperando disponuntur, ita ut, tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat*. Ita libere assentitur, cooperaturque homo, ut homo ipse aliquid agat; atqui si assensus, & cooperatio donarentur, homo nihil ageret: ergo absolute, & simpliciter non donantur.

Ad Ephes.
2. 1.

Resp. dist. maj. Ita libere assentitur homo, ut homo ipse aliquid agat; atque hoc ipsum aliquid, siue non omnino nihil, quod præstat homo, donum gratiæ est, conc. maj. Secus, nego maj. & dist. min. Si assensus, & cooperatio donarentur; homo nihil ageret, quod suum foret, quatenus ex nativa sua facultate suboleret, conc. min., quod non esset a Deo in homine ipso per internam, occultam, mirabilem, & ineffabilem potestatem operante, ut homo ipse operaretur, nego min. Quum divina motio, de qua Concilium per ea verba: *tangente Deo cor hominis*; universam rationem entis attingat; nihilque in ipsa operatione sit, siue bonitatem spectes, siue substantiam, siue vitalitatem, siue libertatem, siue supernaturalitatem, quod entis rationem non participet; consequens est, ut illa divina virtus totum, quod est in opere salutari, ne vel minima quidem ratione excepta, intime attingat: alioquin, si quidpiam in arbitrio sit conatus, vel industriæ, quod Dei dono non habeat, ab arbitrio ipso erit, vasa iræ a vasis misericordiæ separare; poteritque gloriari, quidpiam se habere, quod non accepit. A qua vana gloriatione nos ut cohiberet Apostolus: *Gratia, inquit, estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, ne quis gloriatur*. At quomodo non a nobis, si per fidem? fides libera est; & si libera, quomodo non a nobis? rationem e vestigio subdit: *ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ preparavit Deus, ut in illis ambulemus*. Creati ergo dicimur in operibus bonis, tum quia ex nihilo meritorum in nobis bona opera fiunt; tum quia ad illa non ex nobis, sed ex Deo influimus; quemadmodum ita ex nihilo fit creatio, ut nullatenus nos influamus ad illam. Ne vero diceretur, prævidisse Deum, quid pro innata libertate acturi eramus; ideoque gratiam ad id operis contulisse, ad quod nos ipsos libera voluntate determinaturos prævidit, ait: *quæ preparavit Deus*. Si bona opera nostra decrevisset post voluntatis nostræ determinationem, jam non præparasset; sed ipsa voluntas nostra potius præparasset se ipsam, atque disposuisset; illa siquidem divina præparatio antecessorem importat, nedum æternitatis ad tempus;

pus; sed etiam determinationis, & caussalitatis ad opera: unde subdit: *ut in illis ambulemus*. Cur dicitur *Deus aliqua preparare*, inquit D. Thomas, nisi in quantum disposuit, se nobis daturum? quam preparationem certam dicit certitudine caussalitatis mediorum. Hæc ex Reginaldo, qui consulendus est part. 1. cap. 29. 30. 31. 32. & 33. Adeundus quoque Palavicinus in hist. Conc. Trid. lib. 8. cap. 19. n. 9. nec non Natalis ab Alexandro hist. Eccles. Sæc. xv. disp. 12. art. 4. n. 7.

657. Objic. 2. Apostolus 1. Corinth. cap. 15. v. 10. inquit: *Gratia autem Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit laboravi non ego autem; sed gratia Dei mecum*; ubi Augustinus de grat. & lib. arb. cap. 5. explicat dicens: *non solus; sed gratia Dei mecum: & per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus; sed gratia Dei cum illo*: atque ut intelligeremus, cooperatione sua factum esse, ne gratia vacua in eo foret, in 2. ad Corinth. cap. 6. v. 1. scribit: *exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Si vel ipsa cooperatio donanda simpliciter esset, cur exhortatur nos, ne gratiam in vacuum recipiamus?

Resp. Cooperantem gratiam, quam nemo negat, ibi ab Apostolo commendari, certissimum est. Serio tamen animadvertamus oportet, duo esse in homine actionum genera; unum est earum, quæ bonum vult, amat, atque eligit; quæque plane interiores, animum tantummodo afficiunt; alterum earum, quæ exteriores sunt; illa nempe opera, quæ fiunt, ut bonum, quod homo vult, amat, atque eligit, consequatur; quæque, ut compleantur, corporis usu, & exercitio indigent. Hinc quum inquit Apostolus: *laboravi*, exteriores actiones illas enunciare profecto voluit, quas ad Dei gloriam, & gentium conversionem promovendam, ipse, sicut Dei minister, operatus est; & in 2. ad Corinth. cap. 6. revera explicat se exhibuisse *in laboribus, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in vigiliis, in jejuniis*. In hisce Apostolici sui muneris exercitiis, quis somniavit unquam, ipsum, laborando, non laborasse, jejunando, vigilando, concionando, non fuisse revera ipsum, qui jejunaret, vigilaret, concionaretque? Ad hujuscemodi ergo operationes, in materiali earum esse, ut Schola loquitur, inspectas, satis est naturalis facultas cum solo generali concursu Dei; Si vero secundum esse formale considerentur; nil indigant aliud ab actu illo interno animi nostri, quo eas volumus; eas autem velle, gratiæ munus est plane gratuitum, quo Deus operatur in nobis velle pro bona voluntate.

658. Jam vero lubens accedo ad Augustinum verba Apostoli explanantem; & ex integro referam. *Ne ipsa voluntas sine gratia Dei putetur aliquid posse, continuo cum dixisset: gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus laboravi; subjunxit, atque ait: non ego autem, sed gratia Dei mecum; idest non solus; sed gratia Dei mecum: ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus; sed gratia Dei cum illo. Ut autem de Cælo vocaretur, & TAM MAGNA, & EFFICACISSIMA vocatione converteretur, gratia Dei erat sola; quia merita ejus erant magna, sed mala. Quis Pauli conversionem a laboribus, quos jam conversus pro Crucis gloria sustinuit, hic separari, non videt apertissime? Conversio opus solius gratiæ dicitur: (n. 44.) Labores cum gratia exantlati referuntur. Illa animi fuit intima mutatio; isti corporeæ fuere exercitationes, ut bonum consequeretur post conversionem volitum; & quum præter gratiam, quæ velle bonum illud Apostolo donavit, corporis mechanismo opus fuit, ut illud bonum exterius operaretur, usus est vocabulo laboravi.*

659. Quid porro urget alterum ex Apostolo: *exhortamur, ne gratiam Dei in va-*

De gratia
& lib. arb.
cap. 11.

in vacuum recipiatis? Et hisce verbis ad operandum exhortamur; nostra ergo erit, & a nobis tamquam ex nobis operatio? Nonne prædicat: *Deus est enim qui operatur in nobis velle & operari pro bona voluntate?* Ast, inquiunt, inutiliter exhortamur, si & ipsa cooperatio donanda sit gratuito munere. Ita objectabatur olim Semipelagianorum Schola. Quid vero Augustinus? *Donum Dei est & fides; quamvis & ipsa, proposito præmio salutis, exigatur a nobis. Ideo enim hac nobis præcipiuntur, & dona Dei esse monstrantur, ut & intelligatur quod & nos ea facimus, & Deus facit, ut illa faciamus.* Hinc facile argumentor. Quemadmodum fides, ita gratiæ consensus nobis præcipitur; vel ad gratiæ consensum exhortamur, & pro utroque præmium proponitur; atqui fidei consensus, quamvis præcipiatur, donum Dei esse ostenditur, ut intelligatur, & nos credere, Deumque facere, ut credamus: ergo consensus, quo cuicumque gratiæ consentimus, quamvis ad huiusmodi consensum exhortemur, donum Dei esse monstratur, ut intelligatur, & nos consentire, & Deum facere, ut consentiamus. Quod fides præcipiatur nobis, argumento est, propriæ voluntatis esse, fidei assensum præbere; siquidem non præciperetur, si obtemperandi facultas non esset; quod si, præcepto fidei non obstante, donum Dei est, fidei assentiri; & Dei donum erit assensus, quem cuilibet gratiæ præstamus, qualibet non obstante ad assensum exhortatione. *Et nos facimus, & Deus facit, ut illa faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati.*

Lib. 2.
cont. duas
Epist. Pel.
cap. 10.

660. Illud idem Apostoli testimonium objecit Thomæ de Lemos ex Prædicatoribus Oratori Ferdinandus de Bastida Molinianus Orator in Congregatione 6. de auxiliis die 26. Octob. 1605. coram Paulo V. celebrata. Lemos vero Apostoli locum retorfit in adversarium hisce Augustini verbis: *Nihil in Scripturis sanctis a Domino iubetur propter probandum liberum arbitrium, quod non inveniatur vel dari ob ejus bonitatem, vel posci, propter adiutorium gratiæ demonstrandum.* Ergo dum jubet Apostolus, ne in vacuum gratia Dei recipiatur; ab ipsa gratia oriri intelligimus, ne eam homines frustra recipiant. Ceterum, si de efficaci gratia, quæ ex consensu per *scientiam mediam* prævisio effectum habitura sit, verba Apostoli intelligantur; quo fieri potest, ut nos hortetur Apostolus, ne gratiam, quæ, ut Molina vindices profitentur, fructu nequit suo destitui, absque fructu recipiamus? Quapropter non de *efficacibus*, sed de *sufficientibus* auxiliis tum externis, tum internis Paulus alloquitur; quia prædictiones, & inspirationes sine fructu quandoque a socordibus suscipiuntur.

De Spirit.
& lit. c. 34.

661. Objic. 3. cum Tournelio pag. 515. §. *egregia vero*. Consensus, quo gratiæ consentimus, est actus deliberatus, proprie ad voluntatem spectans: Ergo dici nequit absolute donum Dei. Prob. conf. Augustinus *velle a consentire* distinguit, unumque alteri opponit; aitque primum esse Dei; & proinde actum quidem voluntatis, sed indeliberatum, & minime liberum; secundum vero propriæ voluntatis esse divina gratia præventæ: quia possumus gratiam illam prævenientem dissentiendo frustrare suo effectui; & consequenter recte dicitur consensus proprie ad voluntatem pertinere: Ergo, si per Augustinum *velle* quatenus indeliberatus actus, dicitur donum Dei, non propriæ voluntatis; donum Dei absolute non erit consensus; quippe ab Augustino *velle* ita opponitur, ut propriæ voluntatis esse dicatur. *His ergo modis*, inquit S. Doctor, *quando agit Deus cum anima rationali, ut ei credat profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine. Consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est.* Jam vero, quod Dei donum est, a Deo in nobis operari dicitur: Ergo quod est propriæ

propriae voluntatis, a voluntate est, nec a Deo in nobis dicitur operari; ideoque donum Dei haud erit absolute dicendum.

Resp. conc. antec. nego conseq. ad cuius probationem nego, Augustinum *velle* distinguere a *consensu*, unumque alteri opponere, adeo ut primum actio sit mere vitalis, & indeliberata; secundum autem non vitalis tantummodo, sed libera actio sit. Nego itidem, Dei donum non esse, quod propriae voluntatis ab Augustino dicitur. Antequam procedamus, adnotandum est, Tournelium infideliter detruncasse Augustini verba, puncta substituentem, ubi S. Doctor non de indeliberatis motibus, sed de voluntate ipsa omnino deliberata loquitur: ut proinde *velle credere*, & *consentire* unum idemque sit; verbaque ipsum *velle credere Deus operatur in nobis consentire autem propria voluntatis est* hunc referant sensum: *velle credere Deus operatur in nobis; velle autem credere, etiam sub operante gratia, propria voluntatis est*. Rem ex integro Augustini textu elucidemus. Attendat (quisque) & videat non ideo tantum istam voluntatem divino muneri tribuendam, quia ex libero arbitrio est, quod nobis naturaliter concreatum est; verum etiam quod visorum suasionibus agit Deus ut velimus, & ut credamus sive extrinsecus per evangelicas exhortationes, ubi & mandata legis aliquid agunt, si ad hoc admonent homines infirmitatis suae, ut ad gratiam justificantem credendo confugiant; sive intrinsecus ubi nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem: sed consentire, vel dissentire propria voluntatis est. His ergo modis, quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat; neque enim (haec sunt, quae Tournelius detruncat) potest credere quodlibet libero arbitrio, si nulla sit suasio, vel vocatio cui credat; profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia ejus praevenit nos. Consentire autem vocationi Dei vel dissentire propria voluntatis est. Inter velle & consentire nulla hic, ut cernis, oppositio, distinctio nulla per Augustinum facta. Velle enim supponit quidem in voluntatem quempiam gratiae motum, ad velle salutariter excitantem, qui prorsus a Deo est, nobisque indeliberatus; cujusmodi sunt suasiones, & vocationes, de quibus ibi Augustinus loquitur: Ast cum ipsum velle meritorium sit, perinde est ac consentire; quum fieri nequeat, ut bonum opus quis velit absque gratiae consensu. Hoc est voluntatis officium, ad voluntatem spectat: e contra suasiones, & vocationes spectant ad intellectum, nec voluntatis officia ingrediuntur: nemo enim habet in potestate, quid ei veniat in mentem.

662. Ultraquamquod, postquam dixerat S. Doctor agere Deum, ut velimus, & ut credamus, hoc idem repetit dicens: *His ergo modis, quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat; neque enim potest credere quodlibet libero arbitrio, si nulla sit suasio, vel vocatio cui credat, profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine*. Hoc postremum ipsum velle credere refertur ad illud alterum ab eo mox dictum credere libero arbitrio; Hinc id velle credere, ipsum credere, sive consentire, quod propria voluntatis est, importat. Mirifice ergo declarat S. Doctor, quid, esto agat Deus, ut velimus, & ut credamus; libere tamen volumus, nihilque obstat divina in nobis operatio, quin gratiae libera voluntate consentiamus; juxta illud, quod toties docuerat: *Certum est nos velle, cum volumus; sed ille facit, ut velimus bonum. Certum est nos facere cum facimus; sed ille facit, ut faciamus*. Hanc sane, non aliam esse Augustini mentem, satis commonstrant, quae immediate subnectit: sic enim prosequitur post verba *consentire, vel dissentire propria voluntatis est*. Quae res non solum non infirmat, quod dictum est: *Quid habes quod non accepisti? verum etiam confirmat*. Suspicasse vide-

tur, posse quempiam eum antilogiæ redarguere; quasi contradictionem sapiat, nihil habere hominem, quod non accipiat; simulque humanæ voluntatis esse proprium, vocationi consentire. Ne vero sibi contradicere quis putet, quæ res, ait, non solum non infirmat quod dictum est: quid habes quod non accepisti? verum etiam confirmat: Accipere quippe, & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo: ac per hoc quid habeat, & quid accipiat Dei est: accipere autem, & habere utique accipientis est; quod apprime convincit, a Deo habere quidquid habet homo; proindeque & habere consensum tamquam donum ipsius gratiæ, quæ consentientem facit.

663. Quod si objectata a Tournelio Augustini verba vim habeant aliquam, verumque sit, propriæ voluntatis esse consentire, quemadmodum & dissentire vocationi Dei; quid manifestius, Molinistam systema suum non solum offendere; sed in apertam hæresim impingere, ad quam & ipsum Augustinum pertrahit? Si enim utrumque, consentire nempe, & dissentire, voluntatis sit, utrumque præstabit voluntas nullius supernaturalis auxilii indiga; quippe certum est, propria facultate dissentire; ergo consentiet quoque facultate propria, seclusa quoque necessitate gratiæ auxiliantis, quam Molinistæ alias consentunt. Hoc autem & Molinianum systema est offendere, & in apertam hæresim impingere, malo Augustinianæ doctrinæ usu; de consensu enim & dissensu diversimode loquitur S. Doctor de primo inquit: *liberum arbitrium ad malum sufficit*; de secundo vero: *ad bonum autem nihil valet, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono*. Utrumque complectitur dicens: *Voluntas est, qua peccatur, & recte vivitur*; unum vero ab altero discriminat: *sed non sicut homo cecidit, ita etiam sponte surgere potest*. Tandem; *quoniam omnia bona ex Deo sunt, sequitur, ut ex Deo sit etiam bonus usus liberae voluntatis*. En quomodo consentire propriæ voluntatis sit: ex Deo; sed liberæ voluntatis; Deus est enim, qui *mirabili, & ineffabili modo facit, ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati*.

664. Dices 1. Querit Augustinus, cur si duo æqualiter affecti animo, & corpore videant unius corporis pulchritudinem, qua visa, unus eorum ad illicite perfruendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret? Respondet: *quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse a castitate deficere? unde nisi propria voluntate, ubi eadem fuerat in utroque corporis, & animi affectio?* Ergo si nonnisi propria voluntate unus voluit; donum Dei absolute non est, quod voluerit.

Resp. Nonnisi propria voluntate unus voluit, gratia tamen ipsam voluntatem bonam operante, præter quam nulla alia nobis facultas libera est, qua volumus. Ceterum ibi scopus Augustini est, inquirere quænam sit causa voluntatis malæ; nec aliam ab ipsa mala voluntate invenit. *Hujus mala voluntatis, inquit sub ejusdem capitis initium, causa efficiens, si queratur, nihil invenitur. Quid est enim, quod facit voluntatem malam, cum ipsa faciat opus malum? ac per hoc mala voluntas efficiens est operis mali; male autem voluntatis efficiens est nihil*. Si ergo mala voluntas sola sui ipsius causa est, scite non aliam causam affert præter ipsam voluntatem malam, cur perseveret unus, cur ad illicite perfruendum moveatur alter; quamvis corpore, & animo ambo æqualiter affecti sint. Ne quis vero inferat, nullam esse, quemadmodum malæ, ita bonæ voluntatis causam cap. 9. profertur differens: *Si dixerimus nullam esse efficientem causam etiam voluntatis bonæ, cavendum est ne voluntas bona bonorum Angelorum non facta, sed Deo coeterna esse dicatur Si autem boni Angeli fuerunt prius sine bona*

De correptione
& gratia
cap. 11.

1. retract.
cap. 9.

De gratia
& lib. arb.
cap. 16.

12. de Civ.
Dei c. 6.

bona voluntate, eamque in se ipsis, Deo non operante, fecerunt: Ergo meliores a se ipsis, quam ab illo, facti sunt. Absit. Qui enim erant sine bona voluntate nisi mali? Nam & hoc discutiendum est, si boni Angeli ipsi in se fecerunt voluntatem bonam, utrum aliqua eam, an nulla voluntate fecerunt? Si nulla, utique nec fecerunt; Si aliqua; utrum mala an bona? Si mala; quomodo potuit esse mala voluntas bona voluntatis effectrix? Si bona, jam ergo habebant: & istam quis fecerat, nisi ille, qui eos cum bona voluntate, idest cum amore casto, quo illi adhaerent, creavit, simul in eis condens naturam, & largiens gratiam? Alia bene multa praestari hic possent ex lib. 2. de peccat. merit. & remis. cap. 17. ex Epist. 157. olim 89. & alter. ad Sixtum 194. olim 105. necnon ex lib. de praedest. SS. cap. 5. Unum tamen exhibeo ex Sermone 131. de Verbis Apost. cap. 1. n. 10. Mirum est, inquit, quod predicato Christo crucifixo audiunt duo; unus contemnit, alter ascendit. Qui contemnit imputet sibi; qui ascendit, non arroget sibi. Quod comparari optime potest cum duobus illis corpore, & animo aequaliter affectis, de quibus in citato libro de Civit. Dei verba facit, ut hinc perspicue deducatur, non aliam quam malae consensionis causam ibi quaerere; nihilominus cum de consensione bona sermonem instituit, causam efficientem pronunciat, qua fit, ut bene consentiendo, bene velimus.

665. Dices 2. vocanti gratiae consensus ita nostrum esse voluit Augustinus, ut donum Dei absolute dicendus minime sit. Primo namque ad Simplic. libro q. 2. sententiam illam perpendens *nemo credit non vocatus* scribit. *Aliiter enim Deus praestat, ut velimus, aliter praestat quod voluerimus. Ut velimus enim & suum esse voluit, & nostrum; suum vocando, nostrum sequendo. Quod autem voluerimus, solus praestat; idest posse bene agere, & beate vivere.* Ex hoc argumentantur, absolute dici non posse donum Dei, *ut velimus*; quandoquidem cum *quod voluerimus* solus praestet, atque hinc donum absolute sit; aliter non praestaret *ut velimus*, aliter *quod voluerimus*, si utrumque absolute donaretur. Insuper ita donum Dei est *quod voluerimus*, ut nulla hinc exposcitur arbitrii cooperatio: Ergo & nulla erit, *ut velimus*, semel ac donum Dei hoc esse, dicamus; quod sane Augustinus improbat scribens *& suum esse voluit, & nostrum; suum vocando, nostrum sequendo.*

Resp. quamvis utrumque absolute donetur, stat optime, aliter a Deo praestari unum, aliter alterum; praestat ergo *quod voluerimus* donando vocationem; praestat *ut velimus*, cum vocatione donando cooperationem; quod satis exprimit Augustinus, quum ait: *ut velimus & suum esse voluit, & nostrum; suum vocando, nostrum sequendo*; ergo *ut velimus* & donum Dei est; quia *voluit esse suum*; & nostrum est; quia *voluit esse nostrum*; aut *suum esse voluit* vocationem donando; ergo *esse voluit & nostrum* donando cooperationem. Sensum hunc vere, atque ita orthodoxum, ut quisquis alius huic sensui oppositus heterodoxus sit, pandit Antistes Sanctissimus libro de grat. & lib. arb. cap. 17. quem ipse senex jam, & in disputationibus cum Pelagianis exercitatissimus conscripsit, anno scilicet 426. aetatis suae 72. Iterum ibi explicat, quomodo efficiat Deus, *ut velimus*, inquires: *ut ergo velimus, sine nobis operatur; cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur.* Nostrum est igitur *ut velimus*, quia, ut paullo ante dicebam, *voluit esse nostrum*; sed donum Dei esse, certissimum est; *quia sine nobis operatur*, piam illam motionem inspirans, quae nos ad libere volendum adducit. Cum porro volumus, & sic volumus, ut faciamus, *nobiscum cooperatur*. Nec quid repugnantis sonat, donum gratiae esse consensum, & simul nostrum esse, consentire vocationi Dei, vel ab ea dissentire. Hoc enim

non una vice jam explicavimus; & Augustinus semper in eo totus est, ut utrumque connectat. Leges cap. 31. de spirit. & lit., ubi quærit, utrum fides in nostra constituta sit potestate; atque revera esse asseverat; *Quid enim est credere, nisi consentire verum esse quod creditur? Consensus autem utique volentis est; profecto fides in potestate est.* Quid tamen? Dei donum haud erit fides, sive in veritate consensus? dubium hoc evacuat, & dispellit per subsequencia immediate verba: *Sed sicut Apostolus dicit: non est potestas nisi a Deo. Quid igitur causæ est, cur & non de ista nobis dicatur; quid habes quod non accepisti? nam & ut credamus, Deus dedit; ita autem dedit, non adjuvando, ut credamus, quod & Semipelagianis placebat; sed fidem ipsam donando, quod Semipelagiani negabant. Hæc est fides, qua salvi sunt, quibus dicitur; gratia salvi estis per fidem; & hoc non ex vobis, sed Dei donum est.* Ergo noster est vocationi consensus eo ipso, quod a Deo donetur nobis: tantumque abest, ut ratio doni sit libertatis nostræ piaculum; quinimmo eo ipso, quod donetur, nostrum esse efficacissime evincitur.

ibid. cap. 2.

Ad Simplic. ibi

666. Ad illud alterum, quo exclusa dicenda foret nostra cooperatio, si donum Dei esset *ut velimus*; quemadmodum excluditur, quum Dei donum dicitur, *quod voluerimus*, respondeo negando consequentiam: siquidem dona Dei ut sint, vel non sint, nullatenus a nostra cooperatione, sed a Dei liberalitate dependent. Hinc nulla est cooperatio nostra in eo *quod voluerimus*; quia, ut inquit Augustinus; solus hoc Deus præstat vocando; & nemo sibi præstare potest, *ut vocetur.* Adest autem, quum volumus; quia Dei bonitas, atque liberalitas efficit, *ut velimus*; & quia *velle* ipsum complectitur consensionem, cooperationemque nostram, hanc Deus liberaliter efficit in nobis, efficiendo, *ut velimus.*

667. Objic. 4. Damnatam in Quesnello habemus propositionem hanc ordine 69. *Fides, usus, augmentum, & premium fidei, totum est donum puræ liberalitatis Dei*; ergo totum non est donum puræ liberalitatis Dei; sed etiam nostræ voluntatis meritum resultans ex ipsius voluntatis actione. Nostra igitur bona opera sunt quidem vera; sed non mera Dei dona; hujusque distinctionis beneficio orthodoxe loquimur.

Resp. dist. consequens: Totum non est donum puræ liberalitatis Dei in sensu Quesnelliano conc. consequ., in sensu vere Theologico, nego consequ. Bona opera nostra, & quæcumque Justorum merita bifariam enunciari possunt mera Dei dona; in sensu nempe mere Theologico, quem natura sua importent, & in sensu heterodoxo, quem non sua natura præferant, sed sive malitia, sive cerebrosus hujus, alteriusve captus appingat. Mera divinæ liberalitatis dona sensu vere theologico dicuntur, quatenus sola Dei gratia vere, & mere gratuita ea est, quæ in hominum cordibus ita est operatrix, ut corda hominum indeclinabiliter flectat, eorumque duritiem primitus auferens, ad libere volendum adducat. Altero autem sensu, & quidem malo dona adpellantur; quum ita contenditur, esse mera dona, ut nostram cooperationem excludant, quo sensu propositionem suam Quesnellus enunciavit; ut ipse Viva in Quesnellum ardentem animadvertens declarat, primo in Synopsi n. 2. *Contendit, inquit Viva, eam (fidem) esse merum donum Dei, ita ut nostram cooperationem excludat.* Semel ac igitur quis contenderet, fidem, ceteraque Justorum opera, non ita esse mera Dei dona, ut nostram cooperationem excluderet, Patris Vivæ iudicio, catholice sentiret. Suam deinde Jesuita Theologus præfatæ propositionis trutinam ita prosequitur n. 11. *Quod autem in hoc sensu thesis isthæc loquatur, ex eo constat, quia in thesi 34. dicitur: Gratia Adam non producebat nisi merita humana, juxta sententiam*

Janse.

Jansenianorum docentium, solum in statu innocentie merita tribui humano arbitrio, potius quam gratia. Non ergo confixa est propositio; bene vero sensus ille confixus est, quem sibi proponit Quesnellus, quoque sanum propositionis sensum commaculat, & corrumpit. Porro si quispiam sit, qui male habeat, justorum merita adpellari mera Dei dona, inde pertimescens, in Quesnelliana propositione hoc esse damnatum; fallitur, & assertioni nostrae erroneum sensum, quo caret natura sua, cerebrose affigit. Libertas enim, quæ actui necessaria est, ut cooperemur, nequaquam vetat, quin Deus mera bonitate sua nobis illum actum donet; & vicissim Dei bonitas nobis donans actum, actus non impedit libertatem, quæ ab alio prorsus principio est, quod a gratia non læditur, sed sanatur; non destruitur, sed perficitur.

668. Quo factum est, ut graviores Summorum Theologorum cœtus, ut Ecclesiæ Patres, ut Concilia verita minime sint, justorum merita mera Dei dona adpellare. Ex Maurinis Patribus Mabilonium habemus, cujus solum nomen amplissimum, ac præclarissimum sibi præconium est. Hic in editione operum Divi Bernardi ad cap. 13. lib. de grat. & lib. arb. titulum hunc apposuit: *Merita hominis esse MERA Dei munera*. Perdoctissimos Præsules legito, Bossuetium dico, & Archiepiscopum Turonensem. Ille Catechismum refutans Pauli Ferry, inquit, *Nihil in operibus bonis est, quod potiori jure sit nostrum, quam nostrum velle; hoc siquidem illud est, quod nos ipsi facimus: nihilominus velle hoc nostrum Spiritus Sanctus sibi vindicat dicens: Deus operatur in nobis velle. Hinc perspicue conjicimus, ita in nobis operari Deum, ut quidquid boni agimus, ipse sit, qui illud agit in nobis. Eadem sentit in Ecclesiarum Protestantium Variatione lib. 5. n. 2. Lutherus totum Christo dabat, homini totum absolute auferens: e contra totum dabat Ecclesia cen gratia effectum id totum considerans, quod boni habet homo, ipsum quoque arbitrii bonum usum.* Doctrina, & pietate opus venustissimum dedit Archiepiscopus Turonensis Dominus de Rastignac in sua pastoralis instructione de Sacramentis Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, nec non de Justificatione ubi pag. 451. edit. Brix. sic alloquitur: *Vita æterna gratia est; Bona enim opera, quibus comparatur, gratia effectus sunt, & mera dona misericordie Dei.* Hisce addo Petavium proprio sensu, non domesticorum impulsu dictum illud *Multi sunt vocati; pauci vero electi* sic exponentem: *Regni cœlestis, & æternæ salutis adipiscende modum, ac rationem non ex humanis existimari judiciis; sed, SOLA DEI GRATUITA VOLUNTATE, & pro ejus arbitrio totum illud administrari.* Verum quod inter scita Theologorum dignius est, atque ponderosius, unde conticescat quisque e privata Schola Theologus Medistarum militiæ adscriptus, est, inquam, Theologica Parisiensis Facultas, quæ in doctrinali judicio noviter lato de *historia Populi Dei* a Berruyerio confarcinata, hæc habet tom. 3. sect. 5. proposit. 88. pag. 266. *Interim de fide est, gloriam hanc esse gratuitam, saltem, ut dici solet, quoad sui principium; quatenus MERITA, quibus consequitur, sunt DONA DEI MERE GRATUITA, atque a gratia dimanant, Deique beneficiis cum eventu ineffabili modo colligatis, & a PURA MISERICORDIA concessis absque ullo umquam humanæ libertatis piaculo.*

669. Ad Patres quod attinet hic colligam, quæ in antecessum hinc inde disseminavi. Et primum ex Augustino de prædest. SS. cap. 14. *Frequentationibus autem orationum simpliciter apparebat Dei gratia quid valeret; non enim poscerentur a Deo, NISI AB ILLO DONARENTUR, ut fierent.* Poscuntur autem opera bona, quibus meremur. *Omne meritum nostrum non in nobis facit, nisi GRATIA, & cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronat*

NISI

NISI DONA SUA, inquit Augustinus Epist. ad Sixtum olim 105. nunc 194. *Quisquis tibi enumerat vera merita sua, quid tibi enumerat nisi munera tua*, repetit lib. 9. Confess. cap. 13. *Gratia illis (electis) est omne meritum*, scribit de corrept. & grat. cap. 7. *Victoria, qua peccatum vincitur nihil aliud est quam donum Dei in isto certamine adjuvantis liberum arbitrium*, ait de grat. & lib. arb. cap. 4. *In his ergo meritis Sanctorum, quæ nulla, nisi Dei dona sunt*; ita ille de dono persever. cap. 2. capite vero 6. ejusdem libri quam clare, quam nitide, quam Apostolicæ, & Ecclesiasticæ doctrinæ conformiter? *Tutiores vivimus, si totum Deo damus*. Et cap. 13. *Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur; sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere: hoc est pium, hoc est verum, ut sit humilis, & submissa confessio, et detur totum Deo*. Jam vero si gratia est omne meritum, in merito pars nulla erit, quæ a gratia non sit. Si merita coronans Deus, non aliud coronet nisi dona sua; pars nulla in merito coronabitur, quæ non sit Dei donum; & sane ita dicendum, eo quod merita nulla sunt, si Dei dona nequaquam sint, simulque fateri debemus, totum accipere nos a Deo, quum totum sit Deo donandum. Nec gratiæ incomparabilis vindex, & magister Augustinus amplissimis hisce formulis differens, quid absolum protulit, & a sacra Apostolorum, Ecclesiæque doctrina alienum; quinimmo in invidiosos obrectatores insurgit, hinc blaterantes, arbitrium interim, nostramque cooperationem de medio tolli. Numquid, ait, iste Sanctus (Cyprianus) tam memorabilis Ecclesiarum in verbo veritatis instructor, liberum arbitrium negat esse in hominibus, quia Deo totum tribuit, quod recte vivimus? Dixerat enim Sanctus Martyr in expositione Orationis Dominicæ: *Ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ ut dum præcedit humilis, & submissa confessio, & detur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore petitur, ipsius pietate præstetur*. Et lib. 3. testimoniorum ad Quirinum cap. 4. *In nullo gloriandum, quando nostrum nihil est*. Quod & Chrysostomus dixerat: *non partim suum, non partim Dei censet Apostolus: sed totum Dei In negotio salutis totum esse donum Dei*. Igitur justorum merita ex se se catholicissime dicuntur mera Dei dona; nec aliter ita adpellari verantur, nisi prout sensum præferant humanæ cooperationis exclusivum; quemadmodum obtendebat Quesnellus, cum docuerit, fidem, usum, augmentum, & præmium fidei, totum esse donum puræ liberalitatis Dei. Hujusmodi vero sensus subesse nequit, quum mera Dei dona dicuntur justorum merita: Pars enim generica, quæ meriti definitionem ingreditur, profecto est, ipsum esse actum liberum; hinc semel ac meritum nominetur, non excluditur, sed includitur reapse humana cooperatio, quam ita excludebat Quesnellus ut non de merito loqueretur; sed de aliis actibus, utique bonis, non autem per intentam cooperationis exclusionem meritoriis.

Lib. 4. ad
Bonifac.
cap. 9.

De Virg.
cap. 36.
serm. 2. in
Epist. ad
Coll.

670. Catholicam hanc veritatem ratissimam tenentes, idem dogma tuto docuerunt & Prosper carmine de Ingratis 643. cap. 31.

*Sed Deus & tales discernit, quo mage Christi
Excellat bonitas, qua sola est causa vocatis
Et fidei, & meriti.*

Lib. de
trib. Epist.
cap. 88.

Et Remigius Lugdunensis Episcopus: *Omne bonum nostrum, & totum Dei est donando, & totum nostrum fit accipiendo. Totum itaque nostrum bonum Deo dandum, Deo est tribuendum; quia totum ex illo est, non ex nobis; dum*

dum TOTUM ab illo inchoatur, ab illo agitur, & peragitur in nobis; quia non qui suo, sed qui Dei spiritu aguntur, ii sunt filii Dei. Et Bernardus. Non partim gratia, partim liberum arbitrium; sed TOTUM singula opere individuo peragunt: TOTUM quidem hoc, & TOTUM illa, sed ut TOTUM in illo, sic TOTUM ex illa.

De gratia
& lib. arb.
cap. 13.

671. Quid de Conciliis dicam? Prostat canon 22. & 25. secundæ Arausicanæ Synodi: definiente uno, quod *nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum. Si quid autem habet homo veritatis, atque justitiæ, ab illo fonte est, quem debemus fitire in hac Eremita.* Illud ergo totum, quod reperitur in homine, quodque nec mendacium, neque peccatum est, sed veritas, & justitia, de suo non habet homo; sed totum a fonte veritatis, justitiæque sortitur. Altero item definiente: *PRORSUS DONUM DEI EST diligere Deum: ipse ut diligeretur, dedit, qui non dilectus diligit.* Sententiam hanc hausit Synodus ab Augustino, ut alibi diximus; eademque significatione, qua S. Doctor, & ipsa Synodus usurpavit adverbium *prorsus*; quandoque enim perinde est ac certo, recte, infallibiliter; quandoque omnino æquipollet: In hoc autem postremo sensu ait cum Augustino Canon Arausicanus: *Prorsus donum Dei est diligere Deum; quod evincitur ex subsequentibus verbis: quoniam ipse, ut diligeretur, dedit, qui non dilectus diligit. Displicentes amari sumus, ut esset in nobis, unde placeremus.* Antequam foret in nobis unde placeremus, nihil omnino erat in nobis, quod ei placeret: ergo omnino dedit, ut eum diligeremus: ejus ergo donum omnino est, eum diligere. Ceterum hæc adverbii *prorsus* significatio, veluti insculpta porrigitur in adversativis particulis NISI AB ILLO, NIHIL ALIUD, NISI GRATIA, quibus ad gratiæ dona exprimenda Augustinus sapissime utitur. (n. 669.)

672. De Tridentino breviter dicam rependens iterum, quæ produximus ex cap. 16. sessionis 6. *Absit, ut Christianus homo in se ipso vel confidat, vel gloriatur, & non in Domino, cujus tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.* Cavendum ergo ne quis vel tantillum gloriatur, si quid boni habeat; quia quod est bonum, & meritum, donum Dei est. Necessum est igitur, ut bonum meritum sit undequaque donum; alioquin si meritum partem habeat aliquam, quæ donum non sit, in ea parte gloriari potest. Absit tamen omnino, ut homo gloriatur: ergo meritum est undequaque, & omnino donum.

673. Minus hinc adtendenda videtur distinctio, quam invehere conantur nonnulli, *verum* a *mero* dono distinguentes, adeo ut justorum merita ceu *vera*, non *mera* dona agnoscant. Apage commenta. Solius doni ratione argumentabatur Augustinus adversus Semipelagianos invictissime; & quocumque se absolverent, jactarentque se, ut S. Doctoris argutationes extricarent; eorum mentibus numquam obversata est distinctio *veri* a *mero* dono, quam, quippe qui erant, teste Augustino, non contemptibilis ingenii, probe novissent, nec contempsissent; sed tractassent pro viribus, si eorum systemati vel tantillum faventem inspexissent. Etenim vel in eo errabant, ut quamlibet gratiam excluderent a fidei initio, quod Moliniana Schola contendit: & tunc, instante Augustino, ut ad fidei quoque initium gratiam confiterentur, S. Doctoris argutationibus devincti, & perstricti ex iis plurimi haudquaquam cessissent, quod, ut Prosper refert in sua ad Augustinum Epistola, sane fecerunt; non cessissent, inquam; sed pro virium arbitrii defensione summe Zelotypi, consensissent utique Augustino, initium fidei *vere*, negantes tamen *mere* donari; ut hinc eorum impugnatori satis aliqua ex parte facerent, simulque propugnatum ab ipsis systema tuerentur. Quod si ad initium fidei gratiam

gratiam aliquam confiteri non detractarent, ut admodum probabilius esse tradidimus (num. 533.) ; opportunius, atque felicius *vere*, a *mere* donari fidem distinxissent; ratum enim habebant, plus virium arbitrio inesse per gratiam adjuto, quam sibi ipsi relicto. Hinc & arbitrii jura facta tecta servassent sub adjutorio *sine quo*, putantes hoc adjutorii genere, quod ultro favebantur, fidem *vere* donari; simulque se cavissent ab adjutorio *quo* fatali illa necessitate perterriti, quam ab hujusmodi adjutorio induci succinebant, negantes, fidem *mere* donari. Quæ cum ita sint; dic amabo, cur *non contemptibilis ingenii viri* distinctioni huic minime studuerint; quin hanc potius parvipenderint? quia puerilem prorsus, ineptamque agnoverunt; quia perspectum ipsis erat, dona supernaturalia in se non dividi; quia si *mera* non sint, nec *vera* sunt dona; nihil enim habemus, quod non acceperimus; ideoque in nullo gloriandum, quando nostrum nihil est: Quapropter, ut Augustinus totus semper in eo fuit, ut fidei quoque initium donum Dei esse probaret; ita in eo semper ipsi institerunt, ut hoc donum constanter negarent. Hæc de proscripta Quesnelli propositione; hæc de juste confixo ejus sensu; hæc tandem de dogmatica veritate, qua juxta traditas ab Apostolis, & Ecclesia regulas docemus, Justorum merita esse mera Dei dona.

De gratia
& lib. arb.
c. 8. & 9.

674. Objic. 5. Opera bona nostra dona sunt Dei *in radice*, non autem; ajunt, formaliter; nempe a Deo nobis donantur, quatenus gratiam donat, qua adjuti salutariter operamur. Probant ex Apostolo vitam æternam vocante gratiam; non quod gratia revera sit, quinimmo per gratiam consequitur; sed quod vita æterna bonæ vitæ redditur, quæ nonnisi per gratiam adjutricem est bona: ita sane Augustinus: *Si enim vita bona nostra nihil aliud est quam Dei gratia; sine dubio & vita æterna, quæ bonæ vitæ redditur, Dei gratia est; & ipsa enim datur, quia gratis data est illa, cui datur; ergo a simili opera bona nostra dona sunt Dei, non alia ratione, nisi quia nobis illa gratia donatur, qua fiunt a nobis.*

Resp. palmare esse discrimen; gloria namque, & gratiæ augmentum gratia, vel donum tantummodo in radice dici possunt; quia cum gloria, tum gratiæ augmentum, si in ordine executivo contemplantur, adultis revera dantur ex meritis per gratiam comparatis; merita autem ex meritis nequaquam dantur; ni velimus in infinitum procedere; quemadmodum procederemus, principium meriti ex merito repetentes. Merita ergo, eorumque principium sive actuale sit, sive habituale, vel in se ipsis *formaliter* dona sunt, vel neque in *radice* talia erunt. Nec refert, gratiam meritis præsupponi veluti principium, a quo dimanant; Præsupponitur enim, ut illa habeamus, non ut illa mereamur. Tunc ergo quum habentur, vel donata sunt nobis per gratiam, quæ eorum principium est; & sic in se ipsis erunt dona, quia in se ipsis donata; vel donata nobis haud sunt; sed habentur ut nostræ libertatis fructus, quæ gratia bene utitur; & sic nec *formaliter*, nec in *radice*, uno verbo, nullo modo sunt dona; quia nullo modo donata.

675. Ab Augustino igitur vita æterna consideratur tanquam retributa, non autem ut solummodo prædestinata; *quia his meritis*, inquit, *redditur, quæ gratia contulit*; qua consideratione posita, haudquaquam gratia dicitur, ex hoc solum, quod gratuita sit gratia illa, sine qua vel non consisterent, vel consistere non possent merita; sed quia gratia isthæc ita præcedit, ut merita vere donet, proindeque sunt vere donata. Quod si dici possent ea tantum de causa dona Dei, quia non habentur sine adjutorio gratiæ, non tamen donante sine adjutorio; neque Augustinus, neque Apostolus gratiam unquam adpellassent vitam æternam, ut meritis redditam; quandoquidem ea in hypo-

thesi

thesi non gratiæ, sed arbitrii gratia bene utentis fructus forent. Ideoque locus non superesset amplius, vitam æternam vocandi gratiam ratione petita a meritis, quæ in hypothese non a gratia, sed ab arbitrii facultate gratia bene utentis promanarent. Non nostro commento hæc excogitamus, sed ex modo evincimus, quo gloriam, ut retributam, esse gratiam, probat Augustinus. Ait enim: *Si vita bona nostra nihil aliud est, quam Dei gratia &c.* Hæ autem loquendi formulæ non obscure indicant non solum *posse*, sed *velle*; nimirum & potentiam, & actum a gratia nos habere; hinc manifestum est, æternam vitam, ut retributam, vocari ab Apostolo, & Augustino gratiam in *radice* ex hoc ipso, quod merita, quibus redditur, per gratiam *formaliter* donata sunt, quo semel ablato, actuale gratiam negando donantem merita; nec ipsa amplius vera dona dicenda sunt, nec illa ne in *radice* quidem gratia adpellanda. Ceterum nusquam in Augustino reperire est, quemadmodum vitam æternam tantummodo in *radice* gratiam adpellavit, ita, eodemque modo merita vocasse dona Dei. *An forte vitam æternam non dixit Apostolus gratiam? Immo vero sic dixit, ut* NEGARI OMNINO NON POSSIT. Meritane dixit umquam dona cum hac sobria, ac diminuta loquendi formula: *UT NEGARI OMNINO NON POSSIT?* e contra merita recensens absolute inquit: *sed illa* (vita bona), *cui datur* (vita æterna) *tantummodo gratia est.* Habetne alibi, quod vita bona non sit TANTUMMODO GRATIA; quod in idem recidit, merita non esse TANTUMMODO dona? Ergo nulla est inducta paritas, quæ ab Augustino ipso apertissime eluditur. Ibid. c. 2.

676. Dices, Semipelagianos, teste Augustino, inter Dei dona connumerasse bona opera, fide, & perseverantia usque in finem exceptis. *Cetera vero bona ad vitam piam, qua Deus recte colitur, pertinentia, etiam ipsi, propter quos hæc agimus, Dei dona esse concedunt.* Semipelagiani autem bona ad vitam piam pertinentia sane non concedebant, esse Dei dona *formaliter*; quum donum in formali sensu acceptum adiutorium supponat quo, ipsis, ut Hilarius refert, semper invisum: dona igitur erant ab adiutorio *sine quo*, ipsis percaro collata. Bona autem ad vitam piam, qua Deus recte colitur, pertinentia, ut Dei dona concedere sub adiutorio tantum *sine quo*, perinde est ac velle, esse dona, quatenus arbitrium nostrum illa operatur, mediante adiutorio, quod donum revera est. In nullo alio sensu poterant Semipelagiani bona vitæ piæ, ut dona Dei concedere: Nec Augustinus, quem eorum scita minime latebant, alio sensu intelligere poterat concessionem ab ipsis factam. Huiusmodi porro sensus plenus, & sanus erit; siquidem Augustinus, nec eos premit, ut se se explicent, sicuti cum Pelagio toties egit, nec eos increpat, nec, hunc eorum sensum pacate referens, contradicit. De dono perf. c. 24.

Resp. Dum Augustinus refert, Semipelagianos Dei dona confiteri virtutes intermedias, non eos premit, ut dicant, quo sensu dona hæc fateantur; quia, cum vellet, ostenderetque, confitenda ab iis esse dona Dei, & initium fidei, & perseverantiam usque in finem; hoc semel obtento, error dispellebatur, quem cum illa confessione apparenter Catholica Semipelagiani associabant. Errabant ergo contendentes, opera intermedia esse quidem dona Dei, quæ tamen bonæ voluntatis, cuius coeptum esset a nobis, merito donarentur, quæque retineri possent & amitti, quin earum usque in finem retentio, novum Dei donum foret; quod Hilarius per Epistolam Augustino narrat. Hinc minus grave Semipelagianis erat, consentire, media illa opera donari ab adiutorio quo, dummodo concederetur, & adiutorium ipsum donari merito bonæ voluntatis, eaque opera, & dona, sicut deperdi, ita servari posse naturæ viribus. Ex quo patet, Semipelagianos opera media revera

non intellexisse dona Dei, quomodo Augustinus prædicabat, monente Pro-
 Epist. ad spero, non considerare, *se gratiam Dei etiam illis voluntatibus subde-*
 Aug. n. 5. *re, quas ab ea secundum suam phantasiam non negant esse preventas.* Nihilominus hoc loco se continet S. Doctor, nec eos increpat, tum quia eo vult Semipelagianos compellere, ut dona Dei confiteantur, quod supra monui, & initium fidei, & usque in finem perseverantiam, probe noscens, confiteri eos non posse, salutis exordium, & complementum esse a Deo; quin a Deo itidem confiterentur profectus; tum quia hunc Semipelagianorum errorem jam ante satis increpaverat capite ejusdem libri 21. dicens: *Hæc ergo ut ingrata Deo, sententia destruat, gratuitis Dei beneficiis, quibus liberamur, inimica, & initium fidei, & in ea usque in finem perseverantiam secundum Scripturas, unde jam multa diximus, dona Dei esse defendimus: quoniam si a nobis esse dicimus initium fidei, ut eo cetera Dei dona mereamur accipere; concludunt Pelagiani, gratiam Dei secundum merita nostra dari. Quod ita exhorruit Catholica fides, ut damnari timens, hoc Pelagius ipse damnaverit. Hæc S. Doctor præfato cap. 21. Qua de re opus ei non erat, increpationes iterare memorato capite 24.*

677. Objic. 6. Si consensus ipse, quo gratiæ consentimus, sive bonus arbitrii usus donum gratiæ foret; hujusce boni usus carentia in Deum solum esset refundenda. Prob. denegatio gratiæ donantis bonum arbitrii usum est ejusdem boni usus carentiæ adæquata causa; sed denegatio gratiæ donantis bonum arbitrii usum, a solo Deo est: ergo carentia boni usus in Deum solum refundenda venit.

Resp. 1. Consuetam hanc fuisse Pelagianorum objectionem, ut a donante gratia, quam Augustinus prædicabat, aufugerent: ex Apostolo enim dicente: *quid habes quod non accepisti; cur ergo, inquebant, corripimur, arguimur, reprehendimur, accusamur? quid facimus qui non accepimus? Qui hæc dicunt, subdit Augustinus, extra culpam se videri volunt, in hoc quod non obediunt Deo: quia utique ipsa obedientia munus ejus est; quæ necesse est, ut insit ei, cui charitas inest, quæ sine dubio ex Deo est, & dat eam Pater filiis suis. Hanc, inquiunt, non accepimus; quid itaque corripimur, quasi nos eam nobis dare possumus, & nostro arbitrio dare nolimus.* Jam vero ad argumenti formam, nego majorem, quam ceu doctrinæ canonem adversarii pronuntiant. Causa enim carentiæ boni usus arbitrii est a sola hominis facultate libera, quæ ad commutabile bonum se se convertit, a veritate incommutabili mentem retrahens, voluptatesque noxias complectens: ex qua inordinata conversione, atque adhæsiōe donantis gratiæ denegatio profluit sane; sed ut non adjuventur in ipsis itidem causa est, non in Deo, -- quia numquam prius Deus deserit hominem, nisi prius deseratur ab homine. Quapropter Pelagianos objectantes sic refellebat S. Doctor: *Nec attendunt si nondum regenerati sunt, primam esse causam, cur objurgati, quod sint inobedientes Deo, sibi debeant displicere; quia fecit Deus hominem rectum ab initio humane creature; & non est iniquitas apud Deum. Ac per hoc prima pravitas, quæ Deo non obeditur, ab homine est, quia ex rectitudine, in qua eum Deus primitus fecit, sua mala voluntate decidens, pravus effectus est. An vero ideo pravitas ista corripienda non est in homine, quia non ejus propria, qui corripitur, sed communis est omnibus? Immo vero corripiatur & in singulis, quod est omnium. Non enim propterea cujusquam non est, quod ab ea nullus immunis est Si autem jam regeneratus, & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur; certe ipse non potest dicere: non accipi; quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisit arbitrio. Igitur vel*
 origi-

De cor-
 rep. & gra-
 tia cap. 6.

Lib. 2. de
 pecc. me-
 rit. c. 17.
 De temp.
 Serm. 88.

originale peccatum in nondum regeneratis, vel actuale in jam regeneratis in causa est cur gratia bonum arbitrii usum donans quandoque denegetur; ideoque arbitrium solum illud est, quod se ipso male utitur, cuiusque demerito gratia subtrahitur. Eandem doctrinam hanc ab eodem Augustino mutuatus est S. Thomas inquit: *Defectus gratiae prima causa est ex nobis; sed collationis gratiae prima causa est ex Deo, secundum illud Osee 13. Perditio tua Israel, tantummodo ex me auxilium tuum.* 1. 2. q. 112. art. 3. ad 2.

678. Pulcherrime S. Fulgentius Episcopus Ruspensis Augustinianae doctrinae cultor amantissimus in rem nostram habet: *Solent homines in tenebris propriae cecitatis errantes, cum audiunt gratia Dei praeveniri atque immutari hominum voluntates, videntque se pro tenebroso cordis perversitate culpari, excusationi suae de iusta Dei voluntate injustum captare suffragium, ut exinde majus recipiant punitionis augmentum. Accusant enim Deum, a quo gratiam non accipiunt; & seipsos excusant, qui Deum iustum vitio suae iniquitatis offendunt. Ipsi sibi suis manibus inferunt plagas, ac Medico non dubitant irrogare calumniam, tamquam causa occisionis propriae non in illo sit qui seipsum interficit, sed in eo qui minus ei salubri curatione subvenerit. Medicina quippe non mortis, sed curationis est causa, cui utique non recte mors adscribitur, si pessimo vulnere, quod sibi homo intulit, minime praebeatur. Justitiae quippe est, si vulneratus ille relinquatur, ut mortem quam sibi spontaneis operibus adscivit, inveniat: Misericordiae autem, si ab eo medicus mortis perniciem beneficio gratuita curationis excludat.* Lib. 2. de praed. c. 20.

Tanto ergo iniquius Medici benignitas infamatur, quanto minus spontanea perniciēs hominis seipsum vulnerantis adtenditur: quam si in se querulus peccator intuens disceret, non divinam voluntatem ad excusationem suae iniquitatis opponeret, sed humiliter misericordiam postularet. Respondens Apostolus ait: O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Ubi non sicut aliqui putant, beatus Paulus in responsione defecit: sed cordis obdurati superbiam utili satis increpatione compescuit. Dicens enim, o homo tu quis es? admonuit ut seipsum peccator superbus adtendens, nec aliquid in suis operibus quod Deo placeret inveniens, a quo sibi videbat bene vivendi manare praeceptum, ab ipso in humilitate contriti cordis exoraret auxilium: sciretque sibi tantummodo succensendum, quidquid cogitatione, vel operatione peccaret; voluntatemque ac facultatem in fide, & charitate, iuste sancteque vivendi numquam homini nasci ex homine, sed divinitus tribui gratuita largitate; quae voluntates hominum malas praeveniendo mutat in bonas, ut impiis, & iniquis peccata dimittat, easdemque bonas voluntates adjuvando subsequitur, ut justitiae coronam bene viventibus reddat, quam non in hoc saeculo, sed in futuro fidelibus suis largiturus est Dominus, dum vasis misericordiae gloriam largietur, & vasa contumelia aeterno semper arsurā deputabit incendio. Denique S. Prosperum audiamus, qui Praeceptoris Augustini scita prosequens, ex communi saltem labe rationem petit, cur non detur aliquibus gratia ad bene agendum omnino necessaria; adeo ut communem labem negare adserat Semipelagianos, qui eos, inquit, peccati reos nequaquam fore, quibus gratia bene gerendi non data fuerit. Ita enim cap. 32. de Ingratis:

*Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui sunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit degentes mortis in umbra,
Peccati non esse reos, quia recta gerendi
Non data sit virtus. Natura compede victos*

*Procubuisse negant, nec ab uno germine credunt
Omnigenam prolem cum poena & crimine nasci.
Quod, qui non renuit, videt hujus pondera culpa
Jam valida pariter miseris incumbere mole;
Ut si nulla etiam cumulent mala, sit tamen unum hoc
Sufficiens scelus ad mortem nascendo luendam.*

Verum de divinorum auxiliorum abusu in Deum refundendo, semel ac non detur nobis gratia bonum usum donans, agam methodice, ubi de divinorum auxiliorum distributione exercitationem instituam.

679. Objic. ultimo, Salvatur egregie, opera bona nostra esse dona Dei, si Deo ea adscribamus tamquam causæ principali, ut victoria adscribitur magis Duci, quam militibus; & quidem potiori jure; quum soli Deo competat prævisio auxilii efficacis, quod conferri possit ex animo, tentationum victoriam inducendi ineluctabiliter: Etenim in genere causæ efficientis causæ principali adscribitur effectus; Bona autem operatio adscribitur Deo tamquam causæ principali: ergo &c. Ita P. Viva.

Resp. Sed quæro primum a Viva, quo pacto opera bona nostra Deo adscribuntur, tamquam causæ principali? Ut victoria, inquit, Duci magis, quam militi adscribitur. Sed iterum quæro, quo pacto victoria Duci magis adscribitur, quam militi? Prompte respondet; quia Dux pugnam consulit, vel mandat, armaque ministrat, ac media seligit, quæ ad victoriam comparandam efficaciora sibi videntur; sapientiore tamen providentia hoc præstat Deus, qui infallibiliter prævidet auxilii efficacitatem cum intentione, quod sub hujusmodi auxilio opera illa ponantur. *Bona operatio adscribitur Deo, tamquam causæ principali (quippe qui illam consulit, ac saepe mandat, dat vires supernaturales ad illam, ac seligit auxilium prævisum efficax ex intentione, quod illa ponatur.)* Verba sunt hæc Authoris Vivæ. Jam vero retorqueo argumentum. Opera bona nostra adscribuntur Deo tamquam causæ principali, ut victoria magis Duci adscribitur, quam militi; atqui Dux consulens pugnam; vel mandans, vel gladium militi præbens, mediaque ad vincendum visa sibi efficaciora seligens, nullo modo victoriam donat: ergo nec opera bona nostra ullo modo donantur. Quam aliena sunt hæc ab Augustini Theologia non aliunde, quam a Scripturis Sanctis, & Ecclesiæ traditionibus hausta? Quid? donantur opera bona nostra, ut a Duce donatur victoria militibus? *Et quis DAT victoriam, ait Augustinus, nisi ille, de quo dicit ipse; Gratias Deo, qui DAT nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum? Hoc, Augustini vestigia premens inculcat Prosper, hoc de fide, hoc de tolerantia passionum, hoc de pudicitia conjugali, OMNIBUSQUE VIRTUTIBUS SINE EXCEPTIONE profiteamur, quod nisi DONATÆ essent nobis, non invenirentur in nobis.* Donarine dicuntur a Deo, quippe qui eos consulit, & suadet? Ast non donantem gratiam Christi, sed doctrinæ hic in Pelagio agnovit S. Doctor: *ad doctrinam enim pertinet cum suadetur omne quod bonum est.* Si donari dicas præcise quia Deus est, qui nobis omnes virtutes mandat; quammaxime falleris: *Jubet enim lex magis, quam juvat; docet, morbum esse, non sanat.* Verum tene, quod mandet; ast conclude quod donat; In Ps. 118. orante Augustino: *Adjuva, ut faciam, quod commendas: dona ipse, quod mandas, atque hinc docente, ideo jubere nobis Deum, quamvis nos ipsi facturi sumus; quia DAT, quod jubet.* Absurdissimum quoque reor, Deo virtutes omnes adscribi non ob aliud, nisi quia ad illas dat vires supernaturales: Dux enim, qui donet militi gladium, quo vincere hostem possit, & sine quo

De gratia
& lib. arb.
cap. 7.
Cont. Col.
lat. c. 18.

De gratia
Chr. c. 10.
De gratia
Chr. c. 8.

De gratia
& lib. arb.
cap. 15.

quo non possit, victoriam non donat; siquidem dependet hæc a bono gladii usu, quem Dux gladium donando, certe non donat. Ergo nec dona Dei sunt ceteræ virtutes, si gratia sua donet Deus vires solummodo supernaturales, non bonum harum virium usum, a quo virtutes ipsæ dependent; Cum autem omnia bona ex Deo sint, sequitur, ut ex Deo sit etiam bonus usus libera voluntatis, qui in magnis numeratur bonis.

680. Potiori jure, inquit Viva, Deus est causa principalis bonæ operationis, quam Dux sit causa victoriæ, quia soli Deo competit prævisio auxilii efficacis, quod conferre possit ex animo inducendi ineluctabiliter victoriam tentationum, quam prævisionem Dux certe nec habet, nec habere potest. Assueta Domesticorum lingua loquitur Medista hic, mordicus cum fociis propugnans: *auxilium gratiæ esse indifferens*: Non est igitur prævisum efficax, nisi quia prævisum est, huic auxilio in hisce vel illis circumstantiis collato unitum iri infallibiliter voluntatis nostræ consensum, bonumque auxilii usum, ex quo intentio consequitur illud conferendi. Sed utcumque consensum prævideat, bonumque gratiæ usum, consensum certe non donat. Nec quisquam inficias ibit, Deum prævidere, gratiæ conjungendum fore consensum: quod negamus est, conjunctionem hujusmodi prævidere, quin Deus ille sit, qui gratia sua arbitrium, ut consensum adjungat, inclinet; qui novit *intus in ipsis hominum cordibus ita operari, ut volentes ex nolentibus fiant* - - qui facit volentem, hoc est suæ voluntati consentientem. Firmissima enim Augustini sententia est, quod *prædestinatione Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse factururus*. Præscit infallibiliter consensum? Consensum ergo infallibiliter facit. Hinc patet, quid respondendum Vivæ ratiocinanti, in genere causæ efficientis, causæ principali adscribendum esse effectum. Hoc utique verum est in eo genere, quo causa principalis est efficiens: Si causa principalis efficiens sit tantummodo auxiliatrix; effectus ipsi adscribitur tamquam auxiliatrici; si donans sit, tamquam donanti. In re autem nostra gratia est bonorum operum causa principalis ita efficiens, ut sit donans; bonaque Justorum opera ipsi tamquam donanti adscribuntur; ideoque opera nostra bona sunt ipsius dona. De gratia donante sat diximus.

Ibid. n. 3.

Aug. lib. 7.
cont. 2. E-
pist. Pelag.
c. 19. Ber-
nardus de
gratia &
lib. arbit.
cap. 14.
De præd.
ss. c. 10.

A P P E N D I X.

Quo sensu, dum sumus in via, semper in manu liberi arbitrii sit nostra salus; perque nos ipsos stet, quod ad Deum non convertamur.

681. Scitum Molinæ est, quod inter leges, quas tam ipse (Christus) quam Pater æternus statuerunt de auxiliis, & donis, quæ nobis Christus promeruit mere gratis conferendis, una eaque rationi maxime consentanea fuit, ut quoties ex nostris viribus naturalibus conemur facere quod in nobis est, præsto nobis essent auxilia gratiæ, quibus ea, ut oportet, ad salutem efficeremus: ut ea ratione, dum essemus in via, semper in manu liberi arbitrii nostri posita esset salus nostra, perque nos ipsos staret quod ad Deum non converteremur. Ita sane Molinistarum Prodromus, ne salutarem arbitrii usum gratiæ donum fateri compellatur.

Disp. 10.
in princ.,
disput. 11.
§. post hæc.

682. Geminus huic dicendi modo potest subesse sensus; Catholicus unus, Pelagianus, & Semipelagianus alter. Qui porro sensus Molinæ menti obversatus sit, quum hæc protulerit, in medium relinquo; decidendi enim jus nemini datum; immo plane vetitum, ne in hujusmodi controversiis nos erigamus

gamus Judices. Sensus geminos hic adperiam, ut inde quid amplectendum, quid aufugiendum agnoscamus.

683. Sano sensu, & Catholico dicimus, salutem nostram, dum in via sumus, in manu arbitrii nostri esse locatam, simul intelligentes, nosmetipsos salvandi potestatem a Deo donari nobis; adeo ut, si nobis hæc potestas semper donetur, semper penes arbitrium nostrum erit nostra salus; non semper futura, si non semper; sed tunc solummodo, quum Deo placuerit, potestatem hanc nobis ipse elargitur. Pelagianus vero, ac Semipelagianus illico scattet sensus, si dicamus, semper in manu arbitrii esse salutem nostram ea ratione, quod si fecerit homo quod in se est, præsto illi aderit Deus, ut homo gratiam consequatur. Conditio namque adjecta de homine faciente quantum in se est, ut gratia adjungatur; gratiam ex meritis dari, ut Pelagiani, eorumque reliquæ commentabantur, satis pandit.

684. Nec prodest Theologorum, Patrumque sententias congerere, quibus innuitur vel ad salutem obtinendam nil aliud desiderari, nisi ut velimus; vel imputari nobis culpam, si peccata non vitemus, vel gratiam ad conversionem nobis semper adesse; non prodest, inquam; Quid enim Pelagianorum reliquiis solemnius erat, quam hujusmodi sententias Augustino objicere? Reposuit autem S. Doctor quod omnes homines possunt, si velint, non existiment novi hæretici Pelagiani, secundum eos esse dictum. Verum est enim omnino, omnes homines, hoc posse, si velint; sed preparatur voluntas a Domino: & tantum augetur munere charitatis, ut possint. Et voluntas ergo, qua homines bene velint, & potestas, qua bene possint, a Deo est: tuncque solummodo poterunt, & volent, quum & posse, & velle datum eis fuerit ab eo, a quo præparatur voluntas.

685. Ea si proferantur testimonia, quibus peccata imputari nobis decernitur, peccata si non vitemus; nil verius, catholicæque veritati nil conformius profertur. Ast non ideo justa fit imputatio, quia vitare peccata possumus, si velimus, quantum in nobis est, facientes; quasi penes nostrum sit arbitrium, a peccatis, quando, & ubi volumus, declinare. Peccamus; & hinc juste culpamur; quia per gratiam a peccatis cohibere nos possumus; cum præsertim nativam illam peccati vitandi impotentiam vitio nostro, saltem originali contraximus.

686. Ad propositum æque infirma ea sunt, quæ producuntur, ut, conversionis gratiam nobis semper adesse, probetur: Ergone adest & nobis dormientibus, vel etsi vigilantibus, nihil tamen de nostra salute cogitantibus? Conversionis igitur gratia præsto nobis semper est; quia misericors Deus unumquemque ex scelestis hominibus semper movere potest, & excutere; ipsumque scelesti hominis arbitrium in bonum, malumque flexile semper habetur, quamdiu hoc in sæculo vivit. Ita Didacus Alvarez adversus Bastidam in Congregatione 43. de auxiliis die Lunæ 16. Febr. 1604. Teneamus ergo catholicum sensum; in nostra scilicet potestate esse salutem nostram, dum sumus in via; quatenus nobis impertitus est hanc potestatem Deus, qui misericorditer quibus vult, & quando vult, eam elargitur.

I I.

De Congruismo Moliniano.

687. Quum audiant Congruismi vocem nonnulli, ab hac voce aufugiunt, perumescens in ipsius vocis sono Molinianum aliquod dogma. Pedem, quæso, sistant;

stant; est enim Congruismus *Molinianus*, est & Congruismus *Thomistico-Augustinianus*, quod dilucide exponit author operis gallico idiomate exarati, atque conscripti: *actio Dei in Creaturam*. Nihil, inquit, magis est ambiguum vocabulis gratiae congruae. Efficax, victrixque gratia est congrua; inefficax est congrua; congrua itidem est & ipsa gratia, quam Pelagiani confitebantur: gratia enim congrua ea dicitur, quae ita nobis adtemperatur, ut effective operemur Itaque cum generatim dicitur gratia Congrua; nil certo definitur; varia est enim congruitas, quare naturam, ejusque vires primo explanemus oportet. Hoc agnoscit quoque Tournelius, qui cum laudato Scriptore congruitatem hanc explanat, inquit: *In ea congruistarum opinione, vel congruitas gratiae interna esse, ac infallibilis supponitur; vel tantum externa, petita ex circumstantiis adjunctis. Si interna, gratia ex se se efficax dicenda est, quae antecederet ad praevium voluntatis consensum, certo, & infallibiliter effectum suum est habitura Si vero externa dumtaxat est illa gratiae congruitas, ac supponit usum scientiae mediae, gratia non videtur ex se se efficax; sed ex ipso voluntatis consensu; nec distat illa opinio ab ea, quam Molina tuetur. Congrua igitur illa gratia, quam sumimus hic impugnandam, ea est, quae congrua dicitur, quoniam humanae tribuitur voluntati, quam Deus praevidet, quod si tali gratia hoc loco, hoc tempore &c. praeveniatur, se ipsa libere determinabit. Igitur*

Sect. 7.
part. 2. artic.
2. §. 1.

De gratia
pag. 663.
num. 3.

P R O P O S I T I O I.

Non subsistit Congruistarum systema, quod sub praevisione consensus per scientiam mediam defenditur.

688. Probatur, retentis iis, quae de meritis iustorum, & de quacumque bona nostra voluntate jam diximus. In quavis circumstantiarum, temporis, loci, subjectorumque congruitate liber noster consensus, quo gratiae consentimus, est donum gratiae: ergo non subsistit gratia in iis circumstantiis conferenda, in quibus humana voluntas gratiae consensura praenosceatur. Gratia enim congrua, sub qua voluntas praenosceatur consensura, vel est tantummodo auxiliatrix, vel operans: Si primum dicas; incolumis non est profecto in consensu ratio doni, quae postulat, ut pro libito uni concedatur, negetur alteri; Apostolo praedicante ad Rom. 9. *Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat*: Auxilium porro omnibus commune est; hinc consensus sub gratia illa congrua, donum nequaquam erit; gratia enim, juxta notissimam Augustini regulam, *quae communis est bonis & malis, non discernit bonos a malis*. Si dicas alterum, nempe operantem esse gratiam congruam, sub qua consensus praevideatur; jam ipsa consensum faciet, & consensus verum tunc erit ipsius donum. At procul hinc scientiae mediae usus: Siquidem quid prodest? Si Deus ille sit, qui gratia sua consensum operatur, opusne est, ut consensum hunc praenoscat tamquam a voluntatis penu subolefcentem? ut ipsa praecognitio voluntatem consensum donandi, in Deo praeveniat; voluntatem hanc immo supponit, non praevenit. Semel ergo ac confiteamur, liberum consensum nostrum, quo gratiae consentimus, esse ab eadem gratia donatum; & hinc fieri, nos libere assentiri, quod in nobis taliter gratia operetur, ut ad libere consentiendum inducat; non interest, ullam in Deo adstruere scientiam exploratricem illius, quod sub gratia in hac, illave circumstantia collata acturi essemus; quum ad plene, & infallibiliter hoc agnoscendum, sufficiat perfectissima cognitio illa, qua hujusmodi gratiae qualitatem novit

novit Deus, relate ad creaturam in qualibet dispositione, & circumstantia cognitam.

De peccat.
merit. &
remiss.
cap. 18.

689. Igitur, qui ad scientiam mediam confugiunt, autumant, Deum illius ope liberum praevidere in creatura consensum gratiae suae, non ut donum, quod sua gratia conferat; sed ut simplicem acceptationem, qua creatura pro innata vi sua eam acceptaret gratiam, si in circumstantiis congruis creaturae conferretur; atque hinc consensum liberum intuentur veluti voluntatem bonam, quae non a Deo, sed ab arbitrio foret. Adversus autem hunc dicendi modum stat Augustinus, ut vidimus, qui iuste conqueritur, invenire homines in nostra voluntate quid boni sit nostrum, quod nobis ex Deo non sit: *Nam si nobis libera quaedam voluntas ex Deo est, quae adhuc potest esse bona vel mala? bona vero voluntas ex nobis est: melius est id, quod a nobis, quam quod ab illo est. Quod si absurdissime dicitur, oportet fateamur, etiam bonam voluntatem nos divinitus adipisci.*

S H O L I O N.

690. Student scientiae mediae cultores, gratiae congruitatem totis nervis defendere ex libris Augustini ad Simplicianum, illarumque circumstantiarum praevisionem, quae ad effectum gratiae consequendum opportuniore sunt. Sancti Doctoris sensa proferam lib. 1. q. 2. *Quamvis multi uno modo vocati sunt, tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequuntur vocationem, qui ei capienda reperiuntur idonei Igitur non volentis, nec currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocavit quomodo aptum erat eis, qui secuti sunt vocationem Si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare, quomodo illis aptum esset, ut & moverentur, & intelligerent, & sequerentur Illi electi qui congruenter vocati; illi autem qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi, non electi, quia non secuti, quamvis vocati etsi multos vocet, eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocare aptum est, ut sequantur cuius miseretur sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat.* Hisce addere consuecunt quae leguntur lib. de dono persever. cap. 14. *Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiae, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant.* Haec sunt, quae ex Augustino congerunt Congruistae, ut gratiam sub scientiae mediae directione constituent. Responsa vero nostra exhibemus, subjectis adnotationibus veram congruitatem constituentes.

I I I.

De recta librorum Augustini ad Simplicianum intelligentia; ubi de Congruismo Thomistico-Augustiniano.

A N I M A D V E R S I O I.

691. Nemo est, qui in Augustini lectione tantisper versetur, simulque plene haud agnoscat, diligentiori studio prae ceteris evolvendos esse libros, quos ad Simplicianum Mediolanensem Episcopum scripsit Sanctissimus Antistes Augustinus; Incompleta enim videntur, quae in 2. q. differit, nec, nonnullorum iudicio, satis dilucide apparet, cum iis convenire, quae de divina gratia deinceps cum Pelagianis congregiens, docuit. Et re quidem vera dubia
non

non pauca promovet, utramque in partem disputat, causam variis interrogationibus obvolvitur, responsa saepe saepius ita suspendit, ut ejus documenta internoscere perdifficile videatur. Mirabitur autem nemo, in libris ad Simplicianum ista contingere, semel constituto, S. Doctorem eos scripsisse, cum ab eo vix emerisset errore quo putabat, a nobis esse initium salutis. Hinc iis in libris a suscepto Episcopatu primo a se conscriptis non adeo plene & perspicue de divinae gratiae energia differere, ipsi datum fuit; ad hanc quippe agnoscendam illius nec studii, neque exercitationis erat, quam haeresi Pelagiana, & Semipelagiana postea subolescente, adeptus est. Igitur ab haeresi, quam deinde amplexati sunt Massilienses, vix emerfus, veritatem palpan-do, quarebat; veluti qui e tenebris exurgens, hinc illinc manu tentat, ut progrediendo, in lucem exeat: nulla ergo subsit admiratio, si lectio quaestionis secundae ad Simpl. implexa videatur; si modo una, modo altera interrogatione legentem suspensum relinquat; si dignosci vix possit, quid ex propria, quidve ex opponentium sententia referat. In hac tamen scribendi vertigine clara & immota sententia Augustini est, fidem, fideique initium esse donum Dei, non a nobis, quod paullo ante didicerat ex Apostoli testimonio: *quis te discernit?* &c. ut fatetur ipse lib. de praedest. SS. cap. 3.

ANIMADVERSI O II.

692. Periclitantur Congruistae Moliniani gratiam congruam ex libris ad Simplicianum adprobantes. Adolevens enim adhuc erat, ut vidimus, Augustinus, quum libros illos elucubraverit, Pelagiana haeresi nondum suborta. Hinc Bellarmini, & Petavii judicio, illud incommodi evenit, quod gratiae vis non admodum illi tunc fuerit perspecta; adeoque & quae S. Doctor Simpliciano dedit, cum iis, quae maturior elucubravisset, minime convenire. Porro, inquit Bellarminus, S. Augustinus, *cum scripsit libros ad Simplicianum adhuc juvenis erat, neque multa invenerat in hac difficillima quaestione* (praedestinationis) *quae postea majori diligentia investigavit.* Petavius Augustinum legens, qui juxta quaestionem S. Doctore a Simpliciano propositam, cur doceret Apostolus, ut secundum electionem propositum Dei maneret; *huic quaestioni*, ait, *dubitando & ipse, ut saepe consuevit, varie respondet His omnibus constat, aliter sensisse postquam nata est haeresis Pelagiana; & adversus eam de praedestinatione coepit accuratius contendere, quam antea, cum libros ad Simplicianum scriberet.* Nonne igitur inconsulto agunt, qui in gratia congrua adstruenda ab Augustino juvene erroris caligines recens passus, in Ecclesiae doctrina nondum experto praesidium mutuuntur? Petavium hic tamen censeo corrigendum scribentem, Augustinum *aliter* de praedestinatione sensisse, suborta jam Pelagiana haeresi. Do quidem, S. Antistitem scripsisse *accuratius*; non autem *sensisse aliter*; Infra enim commonstrabo, doctrinae substantiam unam esse; quaeque strictim, & implexe tradit, Simpliciano respondens, cum iis, quae in posterum docuit, quoad doctrinae substantiam, apprime conjungi.

Lib. 2. de
grat. & lib.
arb. c. 15.

Tom. 1.
lib. 9. c. 14.
n. 7. & 10.

SCHOLION.

693. Ut quanti momenti sint ad Simplicianum libri, ostendant Congruistae Moliniani, sibi blandiuntur, Augustinum oppositores suos mittere ad libros Simpliciano inscriptos, ut hinc Ecclesiae doctrinam propinare valeant; quod sane audimus in 2. retract. cap. 1.; de praedest. SS. cap. 4.; nec non

De Gratia Christi, Tom. I.

Zz

de dono

de dono persever. cap. 21. Si vero minus accurate ibi scripsisset, æmulos suos illuc sane non mitteret. At minus recte excogitata sunt hæc. Non enim dicimus, libros Simpliciano inscriptos esse erroneos, ut nefas sit, cuipiam eorum librorum lectionem consulere; sed non adeo perspicue fuisse exaratos. *Proficienter, inquit, me existimo, Deo miserante, scripsisse, non tamen a perfectione cœpisse.* Ultraquamquod æmulos ad libros illos vocat, agens de fide tamquam dono Dei; circa quod dogma ibi explicatissime loquitur: *Videant, ait ipse, utrum in libri primi posterioribus partibus, eorum duorum, quos mei Episcopatus initio, antequam Pelagiana hæresis appareret, ad Simplicianum Mediolanensem Episcopum scripsi, remanserit aliquid, quo vocetur in dubium, gratiam Dei non secundum merita nostra dari; & utrum ibi non satis egerim, etiam initium fidei esse donum Dei.* Et satis revera egit; quum quid ipsi sentiendum, scribendumque foret, divina revelatione suscepit: *Ecce quare dixi superius, hoc Apostolico præcipue testimonio etiam me ipsum fuisse convictum, cum de hac re aliter saperem, quam mihi Deus in hac questione solvenda, cum ad Episcopum Simplicianum, sicut dixi, scriberem, revelavit.* Neque injucundum sit audire S. Prosperum, quem nobis exhibet scriptor Cl. *Inquisitionis systematicæ.* Narrat enim Prosper, murmur multum fuisse in turba dicentium, circa fidei initium meliora scripsisse Augustinum adhuc juvenem quam senio confectum: Tunc enim fidem non ex Dei dono haberi, sed ex ipso homine esse ajebat; nunc autem aberrare, quia assereret, ipsam etiam fidem Dei esse donum, & ad hanc quoque pertinere quod dictum est: *quid habes quod non accepisti?* Neque recte eum nunc electionem Jacob ad propositum Dei referre, quam prius ad præscientiam retulisset. Ita obloquebantur Augustini obtrectatores. Augustinus vero ad hanc objectionem, Prospero referente, respondet: *se antequam cognosceret gratiæ veritatem, & antequam regenda præponeretur Ecclesiæ, in hac opinione ignoranter errasse; sed in ipso Episcopatus sui exordio a Sanctæ memoriæ Simpliciano Mediolanensi Antistite, de Jacob electione, & de Esau rejectione consultum, totam questionem ad hos Geminos pertinentem sagacioris diligentia ventilasse; & omnibus ratiocinandi viribus hoc indubitanter agnovisse, quod electionem gratiæ nulla merita humana præcedant, & fides, unde incipiunt omnia merita, donum sit Dei; ne gratia non sit gratia, si aliquid eam, propter quod tribuatur, antevenit.* Itaque in eo quod dictum est: *Esau autem odio habui, ostensum esse, quid homini deberetur.* Hoc autem se in libro retractationum secundo suo opere recoluisse: & cum omnes opiniones suas censoria gravitate discuteret, istam, quam obtrectatores ejus eligunt, improbasse, quam ante Pelagianæ hæresis ortum futuro errori amicam esse prævidit, & revelata sibi gratiæ veritate rejecit. Quod ergo fidem, ejusque initium spectabat, clare, planeque ad Simplicianum Augustinus scripsit; atque, ut donum Dei esse sustineret, æque poterat ad libros Mediolanensi Episcopo inscriptos mittere.

De dono
persev. c. 21.De præd.
ss. c. 3.

Ibid.

Adnot. 40.
num. 6.Ad excerpt.
Genuens.
excerpt. 3.

ANIMADVERSIO III.

694. Præfatos libros si percutramus, non gratiæ sed *vocationis* vocabulum Augustinum ut plurimum usurpare comperimus, omniaque ad *vocationem* referre. Hoc esse factum arbitror, eo quod explicandum suscepit caput 9. Epistolæ ad Romanos, ut Episcopus Simplicianus exposulaverat, in quo prædestinationis, & gratiæ mysterium Paulus prosequitur hisce verbis: *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: quia major serviet minori; sicut scri-*
ptum

ptum est: Jacob dilexi; Esau autem odio habui. Salutis nostræ negotium non operibus, sed vocatione consummari, hic ait Apostolus; quod animadversus Augustinus, noctam sibi ex Apostoli verbis occasionem arripuit, ut de prædestinatione, & gratia differere cum velit, omnia vocationi attribueret.

ANIMADVERSI O IV.

695. De duplici vocatione sermonem habet Augustinus, *externa*, nempe una, *interna* altera. Primam locat in eo, quod forinsecus sonat; secundam in eo, quod intrinsecus pulsat: & de utraque jam egerat ante Episcopatum, quum in errore adhuc versaretur. In libro enim 83. quæst. q. 68. ante Episcopatum conscripto, ait: *quoniam nec velle quisquam potest, nisi admonitus, & vocatus, sive intrinsecus, ubi nullus hominum videt, sive extrinsecus per sermonem sonantem, aut per aliqua signa visibilia, efficitur, ut etiam ipsum velle Deus operetur in nobis.* Duplicem hic cernis vocationem; adeo ut Augustinus quondam existimaverit, *velle* non aliter operari Deum in nobis, nisi vocando. Neque enim, confessus est de prædest. SS. cap. 3. *neque enim fidem putabam Dei gratia præveniri, ut per illam nobis daretur, quod posceremus utiliter, nisi quia credere non possemus, si non præcederet præconium veritatis, quod vel exterius per signa visibilia, vel interius per secretas voces peragitur: ut autem prædicato nobis Evangelio consentiremus, nostrum esse proprium, & nobis ex nobis esse arbitrabar.* Vocatio igitur, quæcumque sit, non fidem, credendique voluntatem efficiebat in nobis, quippe ut consentiremus erat a nobis, sed ex eo tantummodo sentiebat, donari fidem, credendique voluntatem; quod Deus esset, qui ad fidem admoneret, vocaretque: *quoniam nec velle quisquam potest, nisi admonitus, & vocatus*, qua sola vocatione præstita, nostrum deinde foret, consentire. Hæc antiqua Augustini fides, quam, Deo revelante, ejuravit. Absit tamen quod tantundem sentire illum putemus in libris ad Simplicianum, dum l. 1. q. 2. Similia loquentem audimus: *nemo potest credere nisi velit, nemo velle nisi vocetur; nemo autem sibi potest prestare, ut vocetur. Vocando Deus præstat fidem; quia sine vocatione non potest quisquam credere, quamvis nullus credat invitus quia non præcedit voluntas bona vocationem, sed vocatio bonam voluntatem: propterea vocanti Deo recte tribuitur, quod bene velimus: nobis autem tribui non potest, quod vocamur.* Etenim, si ad Simplicianum hæc scribens eam intelligeret vocationem, sive internam, sive externam, quæ *velle* nostrum non efficere; quamque ante Episcopatum tuebatur; inutiliter vocationem hanc retractasset: retractasse autem compertum est ex 3. citato capite de prædest. SS. *Quem meum errorem, inquit, nonnulla opuscula mea satis indicant ante Episcopatum meum scripta; cujusmodi sunt 83. q.* Vocatio igitur, quam Simpliciano prædicat; alia profecto est; ut verba indicant iis subsequencia, quæ supra retulimus. *Quia non præcedit voluntas bona vocationem, sed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti Deo recte tribuitur, quod bene volumus; nobis vero tribui non potest, quod vocamur.* Non igitur ideo dictum, est putandum, non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei; quia nisi ejus adjutorio non possumus adipisci quod volumus; sed ideo potius, quia nisi ejus vocatione non volumus. En ergo quod priorem vocationem iterum retractat utpote insufficientem ad volendum, aliamque hic in-
tinuat qua fit, ut velimus; quæque effectrix ab ipso nominatur: hinc vocatione hac effectrici jam missa, dubium aliud suscitatur hujusce vocationis ope solvendum. Sed si vocatio ista ita est effectrix bonæ voluntatis, ut eam omnis

vocatus sequatur; quomodo verum erit: multi sunt vocati; pauci vero electi? Ergo ante Episcopatum non effectricem, sed adiutricem tantummodo vocationem confessus est; adiutricem vero, necnon effectricem, suscepto jam Episcopatu; cum quaestiones a Simpliciano propositas enodaret.

C O R O L L A R I U M.

696. Ut vocatio effectrix dicatur bonæ voluntatis, non sufficit, ut interna sit: Internam siquidem vocationem agnovit ante Episcopatum Augustinus; *velle* tamen nostrum esse putabat. Illa ergo vocatio bonæ voluntatis effectrix est, quæ vocat intrinsecus, ubi nullus hominum videt, per Dei efficacem operationem, & motum, quo Deus in Anima nostra, & voluntate, & cum ea atque per eam efficit ipsam voluntariam operationem bonam, ut ex Augustino inquirunt præclarissimi Theologi Petrus Sotus, & Petavius.

Sotus disputat. de Conciliat. grat. & lib. arb. Ep. 2. ad Tapper. pag. 23. & 24. Petav. de hæres. Pelag. & Semipel. cap. 8.

A N I M A D V E R S I O V.

697. Cum in præfato ad Simplicianum libro Augustinus perpetuus sit in commendanda divina vocatione, hanc distinguit in *congruam*, & *non congruam*: concludit enim dicens: *Verum est ergo: multi vocati, pauci vero electi. Illi enim electi, qui CONGRUENTER vocati: illi autem, qui NON CONGRUEBANT, neque CONTEMPERABANTUR vocationi non electi quia non sequuti, quamvis vocati Cujus autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei CONGRUERE, ut vocantem non respuat.* Absit tamen, ut quis existimet, vocationem describi a S. Doctore *congruam* ex consensu vocati. Nam, Augustino ipso dictante, obtemperant qui hujusmodi vocatione vocantur; quia vocatio ipsa congrua est, non ideo congrua, quia illi obtemperant; totamque vocationis congruitatem locat in ipsius vocationis aptitudine ad vocatos ita movendos (in quo aptitudo hæc consistat dicam infra), ut ipsi revera obtemperent; unde hæc eorum obedientia divinæ misericordiæ effectus sit, qui in hominis potestate ita nequit esse, ut frustra Deus misereatur, si homo nolit. Augustini sensa reddamus. *Hinc dicet aliquis: cur ergo Esau non sic est vocatus, ut vellet obedire? Videmus enim alios aliter iisdem rebus demonstratis, vel significatis ad credendum moveri Cum ergo alius sic, alius autem sic moveatur ad fidem, eademque res saepe alio modo dicta moveat, alio modo dicta non moveat, aliumque moveat, alium non moveat, quis audeat dicere, defuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque conjungeret, in qua Jacob justificatus est? Quod si tanta potest esse obstinatio voluntaris, ut contra omnes modos vocationis obdurescat mentis aversio; quaeritur, utrum de divina pœna sit ipsa duritia, cum Deus deserit non sic vocando quomodo ad fidem moveri potest? Quis enim dicat modum, quo ei persuaderetur, ut crederet, etiam omnipotenti defuisse? Illa igitur vocatio congrua est, qua vocato non solum suadetur, & persuadetur bonum: Vocatio autem hoc pacto congrua omnipotentiae divinæ, non humanæ obtemperantis voluntatis effectus est: Quod Augustinus late prosequitur, ostendens ex Apostoli verbis: *Non volentis neque currentis, sed misipientis est Dei. Ergo cujus vult miseretur, & quem vult obdurat*, misericordiæ referendum esse, multos ita vocari, ut obtemperent; occulto judicio, sed justo, multos non ita, ut obtemperent, vocari; quod in idem recidit, vocationem congruam esse a divina bonitate, non congruam a justitia.*

ANIMADVERSI O VI.

698. Gratiae congruitatem in ipsius congruitatis aptitudine ipsi gratiae intrinseca locari ab Augustino diximus. Nunc vero in quonam hæc aptitudo consistat, videndum. Gratiae efficacitatem jam constituimus in cœlesti superiori delectatione, quæ vincat contrariam cupiditatem, ut Augustinus pluribus in locis nos instruit. Hinc, cum delectatio gradus habeat suos; nec apta, nec congrua erit ad duritiem cordis auferendam, si cœlestis delectationis gradus eos non superent, quæis terrena delectatio insolescit. Quot porro, qualibusque gradibus in cœlesti delectatione opus sit, ut contraria cupiditas expugnetur, Deus præscit infallibiliter; Ast in hac præscientia, non quæ voluntas humana; sed quæ omnipotentia, bonitasque sua factura est, prænoscit. Cum igitur Augustinus ait: *Sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat*, id intelligit, quod alibi, docente ipso, docuimus: nempe non quamlibet vocationem aptam esse & congruam, ut voluntatis resistantiam vincat; sed illam tantummodo, quæ voluntatem obnitentem superat, quæque *effeatrix est bonæ voluntatis*, & mentem applicat, voluntatemque conjungit. Hæc profecto nec alia excogitanda est vocatio congrua, de qua Augustinus, difficultates extricans a Simpliciano propositas. Et quamvis minus dilucide, quippe adolescens adhuc, & in controversiis minus exercitatus, de illa conscripserit; nihil tamen in ea conscribenda occurrit, quod cum aliis non conveniat, quæ in libris contra Pelagianos expressit. Et sane, neminem complecti animo, quod ipsum non delectet, constantissima est S. Doctoris sententia in libris de corrept. & grat., de peccat. merit., de Spirit. & lit., Tract. 26. in Joann., de grat. & lib. arb., aliisque in operibus, quæ nos prosecuti sumus num. 91. Hoc idem illud est quod in quæst. ad Simplic. Augustinus advocat. *Quis enim, inquit, potest credere nisi aliqua vocatione, hoc est aliqua rerum testificatione tangatur? quis habet in potestate tali viso attingi mentem suam, quo ejus voluntas moveatur ad fidem? quis autem animo complectitur aliquid, quod eum non delectat? Aut quis habet potestatem, ut vel occurrat, quod eum delectare possit, vel delectet, cum occurrerit? Cum ergo nos ea delectant, quibus proficiamus ad Deum, inspiratur hoc, & perhibetur gratia Dei, non nutu nostro, & industria, aut operum meritis comparatur; quia, ut sit nutus voluntatis, ut sit industria studii, ut sint opera charitate ferventia, ille tribuit, ille largitur. Ut ergo in salutis negotio omnia congrua sint, Deus efficit, ut occurrat objectum, quod mentem delectet, & ad Deum accendat, & tum ipse intus in ipsa voluntate delectationem immittit, & afficit. Uno verbo circumstantias objecti, loci, & temporis congruas recognoscimus; sed Deus est, qui gratia sua congruas ad salutem facit. Hoc tibi, scripsit hom. 23. inter 50. dicit Deus tuus: *regebam te mihi, servabam te mihi. Ut adulterium non committeres, suavor defuit; ut suavor deesset, ego feci. Locus, & tempus defuit; & ut hæc deessent, ego feci. Adfuit suavor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentiret, ego terrui. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, & quod non admisisti.**

699. Sanctæ delectationis gradualitatem insinuavit de grat. & lib. arb. capp. 15. & 17., Serm. 17. de verbis Apost. nunc 159., libris 6. 7. 8. Confess. & secundo de peccat. merit. libro cap. 5. dicens: *Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo, penes ipsum est, & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis. Sed hæc sunt quæ in quæst. ad Simplic. præmiserat. Ostendit enim*

enim verum esse quod *multi sunt vocati, pauci vero electi*; quia etiam si *multos vocet, eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum est, ut sequantur*; qua explicatione proposita, hanc sibi difficultatem objicit; cur, nempe, *Esau non sic est vocatus, ut vellet obedire? Videmus enim alios aliter, iisdem rebus demonstratis, vel significatis, ad credendum moveri, Sicut exempli gratia, Simeon in Dominum nostrum Jesum Christum adhuc infantem parvulum credidit, Spiritu ei revelante cognoscens. Natanael ad unam sententiam, quam ab illo audivit respondit: tu es Filius Dei. Miraculo facto in Cana Gallilee crediderunt in eum discipuli ejus. Multos loquendo invitavit ad fidem: Multi nec suscitatis mortuis crediderunt. De Cruce, atque morte ejus conterriti etiam Discipuli titubarunt; & tamen Latro tunc credidit: Et alia hujusmodi, quæ prosequitur: deinde inquit: Cum ergo alius sic, alius autem sic moveatur ad fidem, eademque res saepe alio modo dicta moveat, alio modo dicta non moveat, aliumque moveat, alium non moveat: quis audeat dicere, defuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque conjungeret, in qua Jacob justificatus est? Quod si tanta quoque potest esse obstinatio voluntatis, ut contra omnes modos vocationis obdurescat mentis aversio: queritur etiam utrum de divina pœna sit ipsa duritia? Et hic igitur ostendit, vocationem non esse in omnibus unam; sed gradus habere suos, nec Deo deesse modum vocandi, ut vocatus obtemperet; scilicet, posse Deum vocare quomodo scit vocato congruere, ut vocantem non respuat. Hic autem modus est, quum Deus ita vocat, ut vocatus mentem applicet, voluntatem conjungat; quod sane non aliter perficitur quam per vocationem, quæ sit effectrix bonæ voluntatis, voluntatis malæ resistantiam contundens & superans, ut plenissime exhibent posteriora Augustini verba: quod si tanta quoque potest esse obstinatio voluntatis &c.*

700. Paucis, quod interest, inter utrumque Congruismum discrimen excipe. In voluntate secernendi est dispositio ab ejusdem voluntatis determinatione. Dispositionem Thomistæ & Augustinienses; determinationem contemplantur Moliniani. Primi sic alloquuntur: cognoscit Deus voluntatem hoc vel illo tempore, hoc vel illo loco, in hac, vel illa circumstantia decem puta concupiscentiæ gradibus affectam; prævidetque affectionem hanc non aliter superandam quam a duodecim sanctæ delectationis gradibus; quibus semel collatis, voluntas infallibiliter, & per liberam determinationem amplectetur bonum. Gratia isthæc efficax per sese est, respectu habito ad peculiarem hanc voluntatem sub hac peculiari dispositione positam. Moliniani vero inquirunt: ex duabus voluntatibus mala cupiditate æque affectis, eademque gratia suffultis, una ad conversionem se determinat, altera non. Item ex duabus, quarum una majori, altera minori concupiscentia prematur, cum eodem gratiæ adjutorio quandoque convertitur, quæ majori concupiscentiæ subest; altera non. Rursus quod gratiam efficacem, & congruam a non efficaci, & non congrua distinguit, quoties de duabus agitur voluntatibus sub paribus malæ cupiditatis gradibus, non auspiciatur a majori, qua polleat, gratiæ vi & energia; sed a voluntate ipsa, quæ ea sub gratia ad bonum se determinat, vel non. Quapropter hoc in systemate hujusmodi gratia efficax est, non quod plus virium habeat, inspecta voluntatis malæ dispositione, a gratiæ viribus superanda; sed quod voluntas vult se determinare; nihilque repugnet, determinare se nolle, hac etiam collata gratia. Suarezium consule e Congruistis Molinianis principem 2. p. de div. grat. lib. 5. cap. 25. cui hunc præfigit titulum: *Quid addat auxilium efficax auxilio prævenienti sufficienti, seu vocatio efficax*

efficax generali, ac sufficienti vocationi, & an per congruitatem vocationis hoc sufficienter explicetur. Percurre, quæ hocce in capite habet hic Author, nihilque reperies ab hisce, quæ hic retulimus, dissonum. Habes igitur, Deum prævidere infallibiliter effectum gratiæ secuturum, non ex eo quod supra voluntatem sic vel sic affectam suæ gratiæ vim agnoscat, ut Thomistæ, & Augustinieneses docent; sed quod voluntatem se determinandam in hypothesi gratiæ conferendæ prævideat. Deum prænoscere voluntatis dispositionem, ejusdemque voluntatis prænoscere determinationem, duo sunt quæ insigniter differunt, attentoque animo inspicienda.

S C H O L I O N I.

701. Vocationis congruæ Moliniano sensu intellectæ addicunt Molinistæ S. Joannem Chrysostomum; cujus tamen sententiam expendit Eminentissimus Theologus e Societate Jesu Franciscus Toletus *annotatione 54. in cap. 5. Lucae*, ubi de Matthæi vocatione sermonem instituens: *Huic Doctrinae*, inquit, *adversari videtur quod ipsemet Paulus de sua vocatione ad Galatas 1. scripsit: Cum placuit ei, qui me segregavit ab utero Matris meæ, & vocavit per gratiam suam, ut revelaret in me Filium suum, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni, & sanguini. Non dicit Paulus, quando novit me obediturum, sed quando illi placuit, qui per gratiam me vocavit. Non expectat Deus semper arbitrium nostrum; quia sua gratia ipsum excitat, ipsique DAT VELLE, PERFICERE, & qui ETIAM REBELLES CONVERTIT, & COMPELLIT VOLUNTATES. Tunc ergo vocavit, quando illi placuit; & si ante vocasset, utique respondisset, & obtemperasset. Non ergo ratio, aut tempus vocationis hujus, & similium referri debet in hominis arbitrium, sed in Dei beneplacitum, cui sic visum est, sicque disposuit. Potest autem intelligi Chrysostomus sic; tunc vocasse discipulos, quando sciebat ipsos obtemperaturos, nimirum per ipsius gratiam. Sciebat enim, quando ipse OPERATURUS erat in eis, ut obtemperarent vocanti, & tunc vocavit. Nisi sic intelligas, doctrinam non probo. Nec solum doctrina huic Chrysostomi in hac parte non consentio; sed contrarium omnino verum existimo; nimirum tunc vocasse Discipulos multos, & præsertim Matthæum, quando plus erant impediti, magisque detinebantur, ut venirent. Sic Petrum & Andream vocavit, quando retia mittebant in mare; nec expectavit, ut jam essent missa; nec prævenit, antequam mitterentur; sed dum mittebant: hoc enim majus adferebat impedimentum. Sic Paulum vocavit, quando in via erat, nec prævenit profectionem ejus, priusquam accepisset litteras a Summo Sacerdote; & vocavit, dum opus fervebat, minusque ad obsequendum paratus erat. Sic nunc Matthæum vocat, non antequam sederet, sed dum ad ipsum telonium sedebat, & ipsi operi incumberebat: in hoc enim virtus vocantis maxime clarescit, & magnitudo gratiæ revelatur; minusque homo de sua virtute, meritisve potest præsumere. TOTUS EST AUGUSTINUS IN HAC DOCTRINA, quam in hac parte probo. Nihil Augustini menti congruentius, nihilque elucidius est expetendum, exoptandumque.*

S C H O L I O N II.

702. Ex capite quartodecimo de dono perseverantiæ hæc quoque petuntur Augustini verba, Molinianorum si stemus judiciis, vocationi congruæ specie adfaveni: ex quo apparet, habere quosdam, & cetera, quæ jam supra retulimus. Quis autem tam hebes est, ut manifestam Pelagianam hæresim hic non depre-

deprehendat, si juxta germanam S. Doctoris mentem allata verba non excipiantur? *Naturale intelligentiae munus, congrua signa, congrua verba* gratiam solummodo externam praesignant; Quod in Pelagio, Augustino duce, & magistro, damnavit Ecclesia, ultra externam, internam quoque gratiam cum Scripturis sanctis praedicans, & definiens. Differit ergo S. D. de externa illa vi, quam habent movendi, & excitandi promptiores quosdam animos signa quaedam, & verba; quae tamen motio atque excitatio nihil ad salutem prodest, si interna charitas desideretur, quae terrenam cupiditatem expellat. Haec est idonea, ut cordis duritia auferatur; haec apta, ut mentem ab amore Mundi abvertat pro mensura cupiditatis mensuram impertiens charitatis; haec, uno verbo, ad salutem congrua. Quapropter subjungit: *& tamen, si Dei altiori judicio a perditionis massa non sunt gratiae praedestinatione discreti; nec ipsa eis adhibentur vel dicta divina, vel facta, per quae possent credere, si audirent utique talia, vel viderent;* quod perinde est, ac congrua minime esse verba, & signa, ubi intus operans gratia deficiat; quippe ea sit, quae efficacissima sua vi quaecumque signa, & verba apta, idonea, & congrua facit.

P R O P O S I T I O II.

Gratiam congruam, quae solummodo moraliter moveat illuminando, docendo, alliciendo, suadendo, reprobatur cum Ecclesia Augustinus.

703. Prob. I. Gratia, quam cum Ecclesia Augustinus probavit ea est, quae donat & scire quod agimus, & agere quod scimus; sed gratia congrua, quae solummodo moraliter moveat illuminando, docendo, alliciendo, suadendo, non donat & scire quod agimus, & agere quod scimus: Ergo &c. Major in superioribus latissime probata est. Ad minoris probationem adeamus. Gratia, quae solummodo moraliter moveat illuminando &c. quoad exercitium, & munus, non differt a lege, atque doctrina; Atqui lex, & doctrina non donat, ut velimus, ut agamus: Ergo &c. Prob. maj. ex cap. 10. de grat. Chr. ubi Augustinus Pelagium increpat dicentem, operari in nobis Deum velle bonum dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more Animalium tantummodo praesentia diligentes futurae gloriae magnitudine, & praemiorum pollicitatione succendit: dum revelatione sapientiae in desiderium Dei stupefcentem suscitatur voluntatem: dum nobis suadet omne, quod bonum est. Non aliam ergo Pelagius motionem agnoscebat praeter illam, quae praemiorum pollicitatione alliceret, sapientia illuminaret, doceret, suaderetque. Augustinus vero ejusmodi gratiam male habebat, contendens, esse, quoad munus sui, mere externam, nihilque a lege & doctrina forinsecus insonante differre. Quid manifestius, inquit, nihil aliud eum dicere gratiam, qua Deus in nobis operatur velle quod bonum est, quam legem, atque doctrinam? In lege namque, & doctrina sanctarum Scripturarum futura gloriae, atque praemiorum promittitur magnitudo. Ad doctrinam pertinet etiam quod Sapientia revelatur; ad doctrinam pertinet, cum suadetur omne quod bonum est. Et si inter docere, & suadere, vel potius exhortari, distare aliquid videtur, etiam hoc tamen doctrinae generalitate concluditur, quae quibuscumque sermonibus, vel literis continetur. Nam & sancta Scriptura & docet, & exhortatur; & potest esse in docendo, & exhortando etiam hominis operatio. Hoc igitur gratiae genere per S. Doctorem rejecto, Nos, aiebat, eam gratiam volumus iste aliquando fateatur, qua futurae gloriae magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur, & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam & ama-

Et amatur, nec suadetur solum omne, quod bonum est, sed et persuadetur. Non enim omnium est fides, qui audiunt per scripturas Dominum regnum coelorum pollicentem, aut omnibus persuadetur quibuscumque suadetur, ut veniant ad eum, qui dicit: Venite ad me omnes qui laboratis. Quorum autem sit fides, et quibus persuadetur, ut ad eam veniat, satis ipse demonstravit ubi ait: Nemo venit ad me, nisi Pater, qui me misit, traxerit eum. Et paulo post, cum de non credentibus loqueretur: dixi, inquit, vobis; quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus. Quænam porro ea gratia sit, qua sapientia amatur, quodque bonum est, persuadetur; qua Pater trahat, ut quisque ad eum veniat, quamque vult Pelagium confiteri; pronuntiat, eam esse dicens, qua donat (Deus) atque adiuvat, ut agamus, et qua illo donante, diligendo teneatur. -- Qua agitur non solum, ut facienda noverimus, verum etiam, ut cognita faciamus, nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus. -- Sic enim docet Deus eos, qui secundum propositum vocati sunt, simul donans, et quid agant scire, et quod sciunt agere. Hæc alibi fusius protulimus; sed præstat denuo recoquere, ut liquidissima veritate pateat, gratiam moraliter tantummodo moventem alliciendo, suadendo, illuminando a legis ac doctrinæ officio haudquaquam differre; proindeque gratiam hanc ut Christianam non agnosci ab Augustino, aliam non prædicante præter illam, quæ donet & scire quod agimus, & agere quod sciamus.

Ibid. c. 7.
Cap. 12.

Cap. 13.

704. Prob. 2. ex quarto secundi Arausici Concilii canone, quo ita sancitur: Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem etiam ut purgari velimus per sancti Spiritus infusionem, et operationem in nobis fieri confitetur; resistit Spiritui sancto per Salomonem dicenti: preparatur voluntas a Domino, et Apostolo salubriter confitenti: Deus est, qui operatur in nobis velle, et perficere pro bona voluntate.

Canonem hunc apposite arripit Massoulieus, probatque, prævenientem gratiam, quæ non expectat, sed efficiat in nobis ipsum voluntatis consensum, non aliam esse posse a prævia motione in ordine non moralis sed efficientis causæ. „ Etenim, inquit Thomista Clarissimus, de eadem præveniente gratia duo dicit Arausicanum Concilium. Primo, quod consensum, & operationem in nobis efficit; & secundo, quod non expectat voluntatem nostram, seu nostræ voluntatis consensum, sed ipsum efficit: Atqui impossibile est, hæc duo in aliam, quam prævenientem per modum efficientis causæ, gratiam cadere. Nam imprimis repugnat de præveniente solum moraliter gratia intelligi, quod ipsam operationem in nobis faciat, cum sola moralis gratia alliciat equidem voluntatem, eamque suadeat, sed nihil omnino velle, ac proprie efficiat. Est enim longe diversus causandi modus causæ moralis, quæ ad finalem pertinet, & causæ efficientis; neque enim quisquam dixerit, quod is, qui suadet, aut data pecunia jubet imaginem pingi, ipse met imaginem pingat.

Tom. 1.
Thom. sui
interpret.
differt. 2.
q. 9. art. 5.

705. „ Sed præterea repugnat etiam notioni cooperantis gratiæ, seu simultanei concursus, quod præveniat voluntatem, ut satis compertum est; ac deinde verissime de utroque, scilicet tum præveniente moraliter gratia, tum simultaneo concursu, dici potest, quod expectet consensum, & determinationem voluntatis. Etenim, cum hic simultaneus concursus minime voluntatem determinet, necesse est, quod supponat aliunde voluntatem determinari, ut determinata voluntate simultaneus concursus locum habeat. Nec vero etiam ab altero, quam a se ipsa determinari voluntas potest, si

„ a præveniente gratia in eo genere, quo ipsa voluntas agit, id est effecti-
 „ vo, non determinetur. Unde dicendum erit, quod Deus expectat nostram
 „ voluntatem, in eo scilicet genere, quo voluntas agit, ut purgari velit, &
 „ quod ideo nobis datur gratia effectrix, quia volumus. Atque id sane vide-
 „ tur omnino sequi ex communibus sententiæ adversæ principiis: tum ex iis,
 „ quæ scripsit Molina 1. part. quæst. 23. art. 4. & 5. membr. 10. *Quod usus li-*
 „ *beri arbitrii, nec est effectus prædestinationis, nec gratiæ prævenientis, si*
 „ *intelligatur de eo actu præcise spectato ut emanat a peculiari illo, & pro-*
 „ *prio influxu liberi arbitrii insuper necessario. Non enim eo modo spectatus*
 „ *effectus est gratiæ prævenientis, sed solius arbitrii.* Tum ex his, quæ paul-
 „ lo post subjungit; quod e duobus, qui aequali motu gratiæ præveniuntur, ac
 „ moventur, unus consentiat, concurrat cum gratia, eliciat actum, converta-
 „ tur; alius vero non; certe solum provenit ab innata, ac propria, & in-
 „ trinseca libertate utriusque, bonis & malis, reprobis, & prædestinatis com-
 „ muni. Et iterum paullo post: *Quod auxilia prævenientis gratiæ efficacia*
 „ *sint, aut inefficacia ad conversionem, pendere ab eodem influxu arbitrio*
 „ *proprio.* Vide etiam, quæ fufius alias referemus.

706. „ Ex his enim consequi statim videtur, quod si Deus voluntatem
 „ nostram solum moraliter moveat, & alliciat, non efficiat tamen usum, &
 „ influxum liberi arbitrii, ut ab arbitrio dimanet, necesse est, quod Deus
 „ voluntatis consensum expectet, ut effectrix gratia locum habeat. Sive for-
 „ sitan apertius, si Deus voluntatem, in eodem ordine, in quo voluntas
 „ agit, non determinet; necesse est, expectet, quod voluntas se ipsam deter-
 „ minet, ut Deus cum voluntate concurrat: Deus igitur expectabit aliquid,
 „ quod ipse non efficiet, sed voluntas sola sua & innata libertate, scilicet
 „ usum liberi arbitrii; qui, ut emanat a libero arbitrio, non est effectus gra-
 „ tiæ prævenientis. Unde cum in ea sententia ratio a priori, & propria cau-
 „ sa, cur Deus cum uno potius, quam cum alio concurrat, hæc sit, quia
 „ unus innata ac propria, & intrinseca libertate utitur divina gratia, con-
 „ sensum ei adhibet, & semetipsum determinat; in ea, inquam, sententia
 „ videtur omnino compertum, *Deum voluntatem nostram expectare, ut pur-*
 „ *gari velimus; & expectare aliquid a voluntate, quod ipsa voluntas sola*
 „ *sua, & innata libertate efficit.* Unde Deus equidem præveniet voluntatem
 „ motione, & vocatione morali, & stans veluti ad ostium, & pulsans in-
 „ clamabit hominis voluntati, ut sibi aperiat: sed necesse est, quod Deus ex-
 „ pectet ab homine *pro sua innata libertate* pessulum ostii cordis referari.
 „ ergo cum contra a Concilio Arausicano dictum sit, Deum non expecta-
 „ re, ut velimus, sed ipsum sua gratia efficere, ut re ipsa velimus; necesse
 „ est, quod ipsa gratia præveniens, ac effectrix sit; id est, sit ipsa vera phy-
 „ sica, & prævia motio, quam admittendam esse contendimus.

707. „ Neque vero id etiam negat Suarez tum alibi, tum opere posthumo
 „ cap. 6., ubi inquit; *Negamus Deum expectare voluntatem hominis, ut eum*
 „ *vocet: fatemur autem expectare, ut jam vocatus consentiat, cum auxilio*
 „ *eiusdem gratiæ.* Et quidem, si præveniens gratia solum moraliter agat,
 „ omnino necesse est, quod ipsa gratia expectet voluntatem in ordine physi-
 „ co a se ipsa solum determinari: Neque enim gratia moraliter dumtaxat vo-
 „ luntatem movens, eam in eo ordine physico determinat: & quamvis dein-
 „ de Deus cum voluntate concurrat ad ipsam determinationem, ut est abso-
 „ lute quidam actus, & ens a Deo dependens: attamen impossibile est,
 „ quod Deus eam voluntatis determinationem sub ea ratione, qua a volun-
 „ tate oritur, efficiat: quia sub ea ratione impossibile est eam determinatio-

„ nem

„nem a Deo, ac divina gratia fieri, nisi Deus voluntatem determinet, ut
 „alias nec semel ex S. Thoma explicuimus. Unde tandem sequitur, quod
 „non minus dici possit, Divinam gratiam a voluntate præveniri, quam vo-
 „luntatem ab ipsa gratia; quia licet in ordine morali gratia præveniat vo-
 „luntatem: in ordine tamen physico voluntas gratiam præveniet. Immo, &
 „multo nobiliori modo, & in ordine nobiliori gratiam voluntas prævenit,
 „quam præveniatur a gratia. Prævenit enim voluntatem gratia, eam solum
 „alliciendo, & invitando: prævenit autem voluntas gratiam, efficiendo, ac
 „ipsam gratiam ad usum applicando. Quis autem dubitet, quod si duo or-
 „dines, moralis, & physicus conferantur, potior sit omnino physicus? Cau-
 „salitas enim solum moralis, metaphorica est, si cum efficientis causæ cau-
 „salitas conferatur: & ut a D. Thoma dictum est, causa solum moraliter
 „agens suasionem, vel imperio est solum causa disponens: causa vero per mo-
 „dum efficientis agens, determinando, & immutando, est sola, & vera cau-
 „sa perficiens.

Hactenus Massoulié, plura congerens, ut invictè ostendat, a gratia volun-
 tatem præveniri per modum efficientis causæ in eo ordine, & genere, quo
 voluntas ipsa operatur; Si ergo operatur voluntas in ordine physico; neque
 operari possit, quin a gratia, quæ agat, præventa sit, & gratia ipsa præveniet
 agens in ordine physico, non morali.

S C H O L I O N.

208. Gratia moraliter operanti ita servivit Harduinus, ut scripserit, Evan-
 gelii Ministros Deo vere, & realiter opitulari, ejusque gratiam ab ipsis cla-
 mantibus, laborantibus, conantibus, ut audientes confortent, moveant, per-
 suadeantque, realiter adjuvari. Ait Apostolus, quod *Dei sumus adiutores*; 1. Cor. c. 3. v. 9.
 operarios nempe a Deo missos; gentes autem opus Dei esse, ejusque agricul-
 turam, ad quam ille nos applicat, agrum, quem ipse colit, Aedificium, quod
 nostris manibus extruit. Hunc tamen locum expendens Harduinus, *consulto*, Ib. p. 493. col. 1.
 inquit, *a Spiritu sancto positum illud est* (adiutores), *ut intelligamus, gra-*
tiam Dei in adhortatione intima voluntatis humane positam esse, eamque ob
rem ejusdem censei generis, etsi non ejusdem ordinis, cum humana adhorta-
tione; quæ & ipsa nihilominus ad producendum eundem effectum adjuvat.
 Idem Apostolus habet: *Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gra-* 2. Cor. c. 6. v. 1.
tiam Dei recipiatis. Quibus munus suum Legati Corinthiis exponit, necnon
 ut Dei cooperator eos adhortatur, ne gratiam rejiciant, aut frustra recipiant.
 Quid Harduinus? *Catholici, qui cum Apostolo gratiam Dei docent, suasio-* Ib. p. 558. col. 1.
nem esse tantummodo, excitationemque voluntatis per modum adhortationis,
cui saepe resistitur, adjuvari hominum adhortatione gratiam Dei agunt cum
Apostolo cum certum sit hominum adhortatione moveri etiam hominum
voluntates, & sic adjuvari ab homine Deum. Blasphemiae portentum? *Quis* Cap. 40. 13.
adjuvit Spiritum Domini? inquit Isaias. Dei providentia, quæ cum in gra-
 tiæ, tum in naturæ ordine rerum sensibilibus ministerio res suas peragit, mi-
 nisterio hominum utitur in Evangelii enuntiatione, quemadmodum in Sa-
 cramentorum administratione. Ast licebit ne citra errorem, fideique jacturam
 excogitare, & docere, Sacerdotes Sacramenta administrantes, opem Deo fer-
 re, ut in hominum cordibus sanctificantem gratiam producat? Peccat ergo
 adversus notissima Scripturæ testimonia, pronuntians, Evangelii Pracones in
 vinea Domini laborantes Deo auxiliari, ut nos tangat, moveat, atque con-
 vertat.

ANIMADVERSI O.

709. Propositione nostra, ut par est, introspecta, dignoscet quisque facillime, eos nequaquam nos esse, qui quamlibet excitationem, illuminationem, suasionemque pro vera Christi gratia repudiemus; sed illam, quæ ut diximus, *solummodo* illuminet, doceat, atque suadeat; quæque mere *moraliter* agens proinde sit. Triplex ergo suasionis, & excitationis genus ex Augustino distinguimus. Primam *simplicem* vocamus, & *extrinsecam*, quæ nullas præbet voluntati vires, ad modum, quo quis dormientem vocando excitaret, ut ab imminente periculo se caveret, cui planum est, nullas ab ea excitatione, & vocatione vires adjungi. Secundam *interiorem* dicimus sufficientes tantum præbentem vires ad operandum; perque hanc operari homo potest; non operabitur tamen, donec gratia adsit physice operans. Ambas hasce, quas nec Pelagius inficiari ausus est, ultro admittunt Congruistæ, gratiam physice operantem locantes in ipsa interna suasionem connectenda cum consensu per *scientiam mediam* præviso. Tertiam denique, quam Augustinus intendit, quamque Ecclesia a Deo petit orans: *Excita, Domine, tuorum fidelium voluntates* illa est ita profundior, atque *intrinseca*, ut non suadeatur modo, sed persuadeatur, efficacissima virium largitione, ut voluntas indeclinabiliter, & insuperabiliter, quod bonum est, velit, & hoc deferere invictissime nolit; quæ voluntatem immutat, hanc ad operandum applicans, faciensque ut faciat, dum ex nolente volentem facit. Hisce animadversis,

Objectionibus fit satis.

710. Objic. 1. Ex Aug. lib. de Spirit. & lit. cap. 34. *Attendat, & videat* (quisque) *non ideo tantum istam voluntatem divino muneri tribuendam, quia ex libero arbitrio est, quod nobis naturaliter concreatum est; verum etiam quia visorum suasionibus agit Deus, ut velimus, & ut credamus sive extrinsecus per Evangelicas exhortationes, ubi & mandata legis aliquid agunt, si ad hoc admonent homines infirmitatis suæ, ut ad gratiam justificantem credendo confugiant; sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem: sed consentire, vel dissentire propria voluntatis est. His ergo modis, quando Deus agit cum Anima rationali, ut ei credat; neque enim credere potest quodlibet libero arbitrio, si nulla sit suasio, vel vocatio, cui credat; profecto &c.* Ex hisce compertum est, gratiam ab Augustino locari in vocatione sive externa per Evangelicas exhortationes, sive interna per suasionem, inspirationes, visorumque immisiones, quæ non physice voluntatem determinant, sed moraliter ad bonum inclinant.

Resp. Longe ab Augustini mente sane intelliguntur allata verba, si eo tantum sensu intelligantur, quod credendi voluntas in nobis sit solummodo, quia ad fidem nos vocet Deus per suasionem sive extrinsecus, sive intrinsecus factas. Et re quidem vera, si, prout jacent, verba illa sumantur, Pelagiana hæresis Augustino manifeste appingatur necessum est: disjunctive enim loquitur S. D., nempe velle nos, & credere, Deo nos vocante *sive extrinsecus per Evangelicas exhortationes, sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem*: Ergone docuit Augustinus, bonam voluntatem posse in nobis esse per gratiam quoque externam, quæ in lege, atque doctrina consistat? Lex profecto, atque doctrina sunt Evangelicæ exhortationes, Immo pejus errasset Augustinus Pelagio, qui præter legis, atque doctrinæ gratiam, interiorem cordis illuminationem ultro confessus est. Sunt ergo intelligenda,

ligenda, Deum ita agere in Anima rationali per inspirationes, suasiones, visorumque immisiones, ut agens ita, velle ipsum & operari in ipsa voluntate operetur alto, & secreto modo; unde sic a Deo acta nostra voluntas, suasionibus sive externis, sive internis accommodet assensum, fiatque ex nolente volens, ex repugnante consentiens: profecto, ait ibi, & ipsum velle credere *Deus operatur in homine* non per praecepta forinsecus insonantia, sed per dilectionem intus diffusam. Non ideo dicendum est, quod Deus adjuvet nos ad operandam iustitiam, atque operetur in nobis velle & operari pro bona voluntate, quia praeceptis iustitiae forinsecus insonat sensibus nostris; sed quia intrinsecus incrementum dat diffundendo charitatem in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Ita ille cap. 25. de spirit. & lit., quod praeclare confirmat cap. 35. inquiens: Si a me quaratur, utrum homo sine peccato possit esse in hac vita; confitebor, posse per Dei gratiam, & liberum ejus arbitrium; ipsum quoque liberum arbitrium ad Dei gratiam, hoc est ad Dei DONA pertinere non ambigens; nec tantum ut sit, verum ut bonum sit, IDEST, AD FACIENDA MANDATA DOMINI CONVERTATUR: atque ita Dei gratia non solum ostendat, quid faciendum sit, sed adjuvet etiam, ut fieri possit quod ostenderit: ita porro adjuvare nos docet, ut nostrum juste vivere sit opus Dei, comparatione mire deducta ab eo, qui montem per fidem transferat, cujus translatio opus Dei est, quamvis per fidem hominis peragatur. Nam si propterea non est opus Dei, quia per nos agitur, vel quia illo donante non agimus, nec illud est opus Dei, ut mons transferatur in mare, quia per fidem hominum fieri posse, Dominus dixit, & hoc ipsorum operi attribuit dicens -- Si habueritis in vobis fidem tamquam granum sinapis, dicetis monti huic tollere, & mittere in mare, & fiet, & nihil impossibile erit vobis. Certe vobis dixit, non mihi, aut Patri; & tamen hoc nullo modo facit homo, nisi ILLO DONANTE, ET OPERANTE. Est ergo constantissime probatum, non operari in nobis Deum voluntatem bonam, quod solummodo foris insonet per legis praecepta; sed per charitatem, quam impertitur, quaeque intus diffusa dat incrementum; nec per visorum suasiones solum ostendere quid sit faciendum; sed ita adjuvare, ut, quod facimus, donet, ejusque opus censendum sit. Igitur suasiones, visorumque immisiones vel extrinsecus habentur, & gratiam constituunt mere externam in lege, atque doctrina repositam; vel intrinsecus pervadunt, & ad gratiam quidem internam referuntur: Ast ni aliter hominem tangant quam suadendo, alliciendo, docendo, verbo dicam, moraliter movendo, in lege & doctrina consistunt; quia, licet intimius agant, earum tamen actio, & effectus cum actione, effectoque legis atque doctrinae consociantur. Eorum memento, quae in probatione protulimus ex lib. de grat. Chr., ubi Augustinum cum Ecclesia & Apostolica traditione disferentem habemus. Augustino concinit S. Prosper, quo nemo pulchrius, aiebat Eminentiss. Sfondratus Molinianorum sensibus cetera consecratus, ac eloquentius de gratia scripsit; nemo Augustini mentem melius & intellexit, & exposuit. Sanctissimus hic Augustini cultor Carmine de Ingratis cap. 14. carm. 335. ita, qua pollet dicendi venustate, & elegantia canit:

*Non hoc consilio tantum, hortatuque benigno
Suadens, atque docens, quasi normam legis haberet
Gratia: sed mutans intus mentem, atque reformans,
Vasque novum ex fracto frangens, virtute creandi.
Non istud monitus legis, non verba Propheta,
Non prostrata sibi praestat natura; sed unus
Quod fecit, refecit.*

Nod. Prae-
dest. p. 1.
§. 1. n. 4.

Atque

Atque inter Epigrammata adest quadragesimum quartum *de legis litera* inscriptum, quo Prosper ait:

Index peccati lex est plectenda vetando

Quæ nisi cor mundet, spiritus interimis.

Nullus enim est insons sola formidine pœne

Qui sanctum & justum non amat imperium.

Hanc tamen affectum non lex, sed gratia confert;

Quodque jubet legis litera, velle facit.

711. Objic. 2. lib. 1. ad Simplicianum q. 2. finem versus ubi sic alloquitur idem gratiæ Magister Augustinus: *quid volebat Saulus nisi ut invaderet, & traheret, vinceret, & necaret Christianos Qui tamen una desuper voce prostratus, occurrente utique tali viso, quo mens illa, & voluntas, refracta savitia retorqueretur, & corrigeretur ad fidem.* Hoc testimonio utitur Bellarminus, aitque, -- igitur fuit vocatio efficax, immissio talis visi in mente Pauli, quo ille subito persuaderetur, & vellet credere.

De gratia
& lib. arb.
lib. 1. c. 12.

Resp. Argumentum in arguentem regerens. Illa fuit vocatio efficax, immissio talis visi in mente Pauli, quo ille subito persuaderetur, & vellet credere; atqui immissio talis visi, quo quis persuadeatur, non est vocatio, quæ præcedat solummodo invitando, alliciendo, suadendo; Ergo per hanc solummodo vocationem mens, & voluntas Sauli correpta non est ad fidem. Adjuvare nos Deum, sanctumque *velle* in nobis operari per doctrinam, & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum futura demonstrat, dum Diaboli pandit insidias, dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ coelestis illuminat, dum suadet omne quod bonum est, incessanter & ipse Pelagius ostentabat: Sed Augustinus eam gratiam volebat, Pelagius aliquando fateretur, qua non suadetur solum omne quod bonum est, verum & persuaderetur; aitque non omnibus persuaderi quibuscumque suadetur, ut veniant ad Christum; qua manifestissima locutione ostendit, persuasionem a suasionem differre, atque hanc, si cum illa non copuletur, minime ad cordis conversionem sufficere. Si ergo, Bellarmino teste, immissio visi in mente Pauli talis fuit, quo subito ille persuaderetur, fuit itidem plusquam suasio illa immissio. Et sane quisnam haud agnoscit vim causæ non moralis, quæ improprie causæ dicitur; sed physicæ, in ea vocatione, quæ savitiem in Saulo persecutore refrangat, ejusque mentem, & voluntatem retorqueat, & corrigat? Hæc admirans Augustinus subdit: *Numquid iniquitas apud Deum exigentem a quo placet, donantem cui placet?* Ex quo apparet, quidquid boni fuit in Apostolo una desuper voce prostrato, Donum Dei fuisse, ne consensu quidem liberæ voluntatis excepto; proindeque vocem illam solummodo invitando, alliciendo, suadendo non præcessisse; vox enim quæ aliter non præcedat, petit quidem & pulsat; sed non facit; expectat, non donat, ut consentiendo velimus.

712. Objic. 3. Tract. 26. in Joann. explicans S. Doctor quomodo Pater homines trahat ad Christum: *Ramum, inquit, viridem ostendis Ovi, & trahis illam, Noces puero demonstrantur, & trahitur Si ergo ista, quæ inter delicias, & voluptates terrenas revelantur amantibus trahunt; quoniam verum est, trahit sua quemque voluptas; non trahit revelatus Christus a Patre? Quid enim fortius desiderat Anima, quam veritatem?* Hic aperte videmus, iterum Bellarminus explicat, quemadmodum gratia trahat Animam, non eam physice determinando, sed invitando, atque alliciendo, demonstratis iis, quæ congrua sunt ei, qui trahitur.

Resp.

Resp. hisce comparationibus id solum Augustinum contendere, animum vè-
re trahi ab illo, qui dixit: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus tra-*
xerit eum; non autem trahi eodem plene modo, quo a ramo viridi Ovis,
& a nucibus trahitur puer: Ceteroquin si verba illa in cortice spectemus,
externam solummodo objecti propositionem connotant; atque hinc conclu-
dendum foret, sola externa gratia trahi nos ad Christum; quod Pelagianum
est. Trahit ergo nos Pater, non solis visorum suasionibus, sive extrinse-
cus, sive intrinsecus factis, quæ non aliam in Animum actionem præter mo-
ralem, & disponentem exercent; iis vero, quæ conjunctæ sint altæ, & se-
cretæ illi divinæ operationi, qua cordis duritia primitus auferatur, ut vi-
sorum suasionibus cor ipsum adhæreat; unde suasiones congruæ sint, quia
divina operatio est, quæ congruas faciat. Nimius essem, si quæ Augustinus
habet ad hæc Joannis verba, expendere hic vellem. Nonnulla delibabo aptis-
sima, ut S. Doctoris sensus intueantur, atque adperiantur. Recitat præ-
fatam Joannis sententiam, & repente subdit: *Magna gratia commendatio!*
Nemo venit nisi tractus. Quem trahat & non trahat; quare illum, & illum
non trahat noli velle dijudicare, si non vis errare. Semel accipe, & intellige;
nondum traheris? Ora ut traharis. Quam pavidum Augustini ingenium! Im-
pavidi tamen dijudicant Medistæ congruismo studiosi, invenientes in Codi-
ce scientiæ mediæ opulentissimo, præscire Deum, quænam vocatio congruat
vocati ingenio, ut vocationi consentiat. Ita Bellarminus laudato loco. *Ne-*
que enim intelligi potest, quo pacto gratia efficax consistat in illa interna sua-
sione, quæ per liberum arbitrium respui potest, & tamen infallibilem effectum
habeat, nisi addamus, Deum iis, quos efficaciter, & infallibiliter trahere
decrevit, eam suasionem adhibere, quam videt congruere ingenio eorum, &
quam certo novit ab eis non contemnendam. Augustinus tamen nos adhorta-
tur, ne dijudicemus, ut non erremus. Verum dum judicium nos cohibere
vult, cur illum, non illum trahat; pulcherrime differit sententiis ex Evange-
lico fonte haustis, ut ostendat nobis, quomodo Pater trahat. *Videte, inquit*
ibidem n. 6. quomodo trahit Pater: docendo delectat, non necessitatem impo-
nendo; ejus autem doctrina sic dicatur, ut altius, & interius eam Deus cum
ineffabili suavitate credatur infundere ita ut non ostendat tantummodo
veritatem, verum etiam impertiat charitatem. Sic enim docet Deus Si-
mul donans, & quid agant scire, & quod sciunt agere, ut ex lib. de grat.
Chr. alias monuimus. Trahit ergo, quum docendo delectat per charitatem
infusam, quæ donet & scire, & agere. Quid porro loculentius eo, quod
tradit cap. 14. de corrept. & gratia? *Et quomodo adduxit? inquit; Numquid*
corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit,
eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis OPERATUS EST, traxit.

713. Hæc profecto insigniora sunt quamquod maxime. Præstat tamen ite-
rum audire quid habeat de prædest. SS. cap. 8. illud expendens: *Omne quod*
dat mihi Pater ad me veniet. Quid est, ait, ad me veniet, nisi credet in
me? sed, ut fiat, Pater dat Nolite murmurare invicem, nemo potest
venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum est scriptum in
Prophetis: & erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit a Patre, & di-
didit, venit ad me. Quid est omnis, nisi nullus est qui audiat, & discat a
Patre, & non veniat ad me? Valde remota est a sensibus carnis hæc
Schola, in qua Pater auditur & docet, ut veniatur ad Filium. Multos ve-
nire videmus ad Filium, quia multos videmus credere in Christum; sed ubi
& quomodo a Patre audierint hoc, & didicerint, non videmus. Nimirum
gratia ipsa secreta est; gratia jam vero esse quis ambigit? Hæc itaque gratia,
que

Tract. 26.
in Joann.
num. 2.

quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. Quando ergo Pater intus auditur, & docet, ut veniatur ad Filium, aufert cor lapideum, & dat cor carneum, sicut, Propheta prædicante, promittit: sic quippe facit filios promissionis, & vasa misericordiae, quæ præparavit in gloriam. Cur ergo non omnes docet, ut veniant ad Christum, nisi quia omnes, quos docet, misericordia docet: quos autem non docet, iudicio non docet; quoniam cuius vult miseretur, & quem vult obdurat; sed miseretur bonum tribuens; obdurat digna retribuens. Ergo trahi a Patre ad Christum, & audire, & discere a Patre, ut veniant ad Christum, nihil aliud est, quam donum accipere a Patre, quo credant in Christum. Neque enim audientes Evangelium a non audientibus, sed credentes a non credentibus discernebat, qui dicebat: Nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo: Fides igitur & inchoata, & perfecta donum Dei est; & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris literis repugnare. Hisce positis, ambigendi locus non est quæ sit Augustini doctrina circa modum, quo a Patre ad Christum nos trahi, in Scripturis Evangelicis, & prophetis dicitur. Hunc autem modum se prorsus tenere ex parte gratiæ bonam voluntatem donantis, nostrumque bonum operari operantis, quæ ex Augustino hætenus enuntiata sunt, apertissima veritate concludunt.

De quarto secundi Arausicani Concilii Canone quid Mediste?

714. Vetat quartus præfati Concilii Canon, ne quis dicat, voluntatem nostram Deum expectare, ut a peccatis purgari velimus (num. 704.) Semi-pelagianorum namque hic error fuit vivide ab Augustino propulsus, & victus. Epist. ad Vital. *Quomodo*, aiebat, *Deus expectat voluntates hominum, ut præveniant eum, quibus det gratiam; cum gratias ei non immerito agamus de iis, quibus non ei credentibus, & ejus doctrinam voluntate impia persequentibus misericordiam prærogavit, eosque ad se ipsum omnipotentissima facilitate convertit, ac volentes ex nolentibus fecit? Ut quid ei inde gratias agimus, si hoc ipse non fecit?* Audio nihilominus inter Medistas Theologos Molinam in primis, cujus est hæc propositio excerpta a suo Concordiæ libro: *Deus quodammodo occasiones querit, & EXPECTAT, ut datio & largitio suæ gratiæ rationabilis videatur; Lessium scribentem: Ut auxilium dicatur habere efficaciam in actu secundo, EXPECTAT consensum voluntatis, cujus usus subest; ita ut hac efficacia ab usu voluntatis quodammodo pendeat; Orthengam, qui supra mortalis sagacitatis sortem decreta Dei sic divinare ludit: Decerno concurrere ad actionem etiam pravam, vel ejus oppositam, vel non concurrere ad illam pro LIBITO VOLUNTATIS CREATÆ; idest MEAM ILLI OMNIPOTENTIAM ad concurrendum vel non concurrendum extrinsecus præparo SUBDOQUE.* Ast infelix divinatio? A decreto Innocentii XI. Pontificis Maximi die 23. Novemb. ann. 1679. emisso, confixa est. Audio Suarezium, qui libertatem copulari cum gratia prædeterminante non posse, hac observatione probat. *Hoc diceretur quidem recte, si illud auxilium positum in voluntate, subderetur usui libero ejus, non autem sic ponitur, sed potius subdens voluntatem usui necessario ejus.* Hoc ergo, ut recte dicatur, auxilium positum in voluntate Suarez dicet SUBDIRUM usui ejus libero; quod ipse Orthega docuit. Legesis opusculum de *Concurso, motione, & auxilio Dei* lib. 3. cap. 15. n. 12., illudque alterum, quod inscribitur *Brevis resolutio questionis de auxil. effic.* num. 44., hisce in locis id enixe repetit quod

Ex disput.
10. §. 1. &
9. §. patet
tertio, &
§. quam-
vis hæc.

Tractat.
Apolog. de
grat. 18.
num. 1.
Controv.
3. de De-
creto dis-
put. 2. q. 4.
certam. 3.
& alibi.

In Opusc.
lib. 3. c. 12.
num. 7.

quod in Metaphysica jam tradiderat, nempe *voluntas*, & *potentia Dei*, ut sic applicata ad concurrendum est quasi indifferens, & EXPECTANS, ut juxta usum liberum voluntatis ita illi cooperetur. Sodalium vestigia infectatur Plattellius scribens: secundo EXPECTAT (Deus) voluntatem nostram gratia praeveniente excitatam, ut ipsa cum gratiae auxilio actum contritionis, aliumve salutarem libere producat, & hujus intuitu gratiam sanctificantem, aut ejus augmentum conferat. Harduinus consueta dicendi animositate: Stat, inquit, & pulsat Deus, EXPECTATQUE, dum admittatur. Hæc est gratia sufficiens, quæ solo accedente consensu voluntatis est efficax. Hujusmodi Scriptorum scelerem cumulat Berruyerius, quem Harduinum redivivum probe dixeris. Galli-
Cursu Theol. p. 2. c. 6. §. 1. v. colligas tertio. In Epist. ad Rom. digress. de Prædest. pag. 460. col. 1.

ci Scriptores ambo, & ambo a S. Romana Sede damnati; Quinimmo Berruyerius iteratis Pontificum Benedicti XIV. & Clementis XIII. constitutionibus proscriptus, necnon a tota Parisiensi Academia validissimis censuris perstrictus est. Percurre *historiam*, quam concinnavit, *populi Dei* tom. 2. lib. 6. pag. 87. juxta Italicam versionem Venetiis cusam anno 1756. Pluribus gratiarum generibus ibi descriptis Pelagianismo scatentibus, ait: Operarius porro EXPECTAT VELUTI IN OTIO, ET QUIETE quid factura sit terra dovitiöse adeo in-
seminata; quod tantundem est *Jesus Christus*, quin homines, quos vocat, constringat, illos EXPECTAT, qui voci ejus libere respondeant.

715. Hæc fidenter colloquuntur, & pronuntiant laudati Theologi, autumantes, quarto illo Arausicano Canone Semipelagianos damnari, qui contendebant a nobis esse initium salutis; adeoque dispositionem nostram Deum expectare, ut in nobis justificationem, per quam a peccato purgamur, incipiat. Aliter sentire ipsi protestantur. Docent siquidem, Deum vocare hominem, ejusque consensum liberum excitare, quo fit, ut salutis initium a Deo sit. Prima porro habita vocatione & excitatione, voluntatem vocationi, atque excitationi consentientem Deum tunc expectare dicunt. Uno verbo, volebant Semipelagiani, voluntatem nostram a Deo præveniri; sed toti erant, ut præveniri Deum a nostra voluntate contenderent. Hoc damnat Canon quartus; quod Medistarum Schola numquam docuit. *Alter sensus est*, inquit Suarez, *Deum non expectare voluntatem nostram, ut libere consentientem, & se disponentem cum divino adjutorio, ut a peccato purgemur. Et in hoc solo sensu posset ille canon contra nos afferri. Hic tamen sensus, neque est, neque esse potuit a Concilio intentus. Quod patet primo ex ratione Concilii, scilicet, quia is, qui dicit, Deum expectare voluntatem nostram, ut a peccato purgemur, contradicit Spiritui Sancto dicenti: præparatur voluntas a Domino; At qui dicit, Deum expectare consensum liberum hominis, postquam illum excitavit, & vocavit, non negat, præparari voluntatem a Domino: ergo solus ille hoc negat, qui ante primam vocationem dicit, Deum expectare voluntatem hominis, ut in eo justificationem inchoet.*
Lib. 3. Opusc. c. 15. num. 12.

Ast non legitima defensio, sed imbecillis excusatio isthæc est. Primo enim nec postquam Deus nos excitat, purgati adhuc sumus: ergo, si tunc voluntatem expectat, expectat, ut purgari velimus; quod Canon Arausicanus damnat. Non igitur ibi solummodo definitum est, Deum non expectare voluntatem, ut eam ipse excitet; sed ulterius reprobat, quod, divina quoque excitatione posita, expectet Deus voluntatem, ut velimus purgari. Vide Thomam de Lemos in Panopl. tract. 4. p. 2. cap. 5. Concilii porro Arausicani mens abunde patet, eo semel constituto capite, in quo Semipelagianorum error situs erat. Rem hanc late sumus prosecuti n. 416., ubi gravissimis Augustini, Hilarii, Prosperi relationibus ostendimus, Semipelagianos, si non omnes, partem tamen eorum nobiliorem versatile adjutorium propugnasse ad

salutis exordium, illiusque tantummodo gratiæ fuisse ocores, quam libertati inimicam pertimescebant: hunc autem timorem concipere haudquaquam poterant ex *indifferenti*, quod propugnabant, adiutorio; totum quippe arbitrio famulatur. Quid ergo restat, nisi a canone damnari Semipelagianos hoc ipso, quod, voluntatem primitus excitatam fatentes, voluntatem ipsam excitationi divinæ consentientem Deum non facere, sed expectare contenderent? Et sane, si prævenientem, excitantem quamcumque gratiam negassent, de huiusmodi gratiæ collatione aliquid egisset quartus ille Canon; nil porro egit: Immo sanxit, Deum non *expectare*, *ut a peccato purgemur, & purgari velimus*; non ut excitemur; quod tamen constituendum videbatur, si priores bonæ voluntatis motus ab arbitrio quavis gratia destituto auspiciati fuissent. Sed ut in pleno lumine rem collocemus, ratio adeunda est, per quam, Canone definiente, indignum est æterno Numini expectare, *ut a peccato purgari velimus*; quia, inquit Canon, Spiritus Sancti infusione fit in nobis illa eadem voluntas bona, qua volumus a peccato purgari; ut hinc merito colligamus, probe loquitur Hyacinthus Serry, Deum etiam post excitatum misericorditer liberum arbitrium, consensum ejusdem, ut purgari, & justificari velit, nullatenus expectare, sed facere; atque ita efficaciam gratiæ a libera cooperatione, per scientiam medianam exploratam, nullo pacto pendere, sed illi ipsi esse congenitam, ut supra ex Massoulico tradidimus.

716. Quid Suarezio prodest animadvertere, adversus Molinæ gregales male uti eo canone; quippe nemo ex ipsis est, qui neget, voluntatem a Domino præparari; immo per excitantem gratiam præparari doceant disertissime? Nil hercle prodest: voluntatem enim præparari in eorum sensu nihil est aliud quam a gratia mere adjuvante disponi: Ast quam longe aberrant ab Augustini sensu, qui *præparatur voluntas a Domino* semper usus est, ut significet, voluntatem bonam a Deo donari, operarique in nobis? *Certum est*, inquit cap. 16. de grat. & lib. arb. *nos velle cum volumus; sed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum est præparatur voluntas a Domino de quo dictum est: Deus operatur in nobis velle & operari* -- Ut ergo probet, Deum facere, ut velimus bonum, ait, voluntatem a Domino præparari, inque nobis operari velle. Verum, si præparari perinde non esset ac fieri, donari, operari; irrita profecto foret probatio; & si quispiam argueret: Deus adjuvat voluntatem, ut bona sit: Ergo bonam facit, & operatur, argueret ineptissime. Ex adverso autem sic ratio cinatione bona concluditur: fit voluntas a Domino: ergo ille facit, ut velimus. Decernente igitur Arausicano Canone, Deum non expectare, ut a peccatis purgari velimus; quia Scriptura dicit, præparari voluntatem a Domino; intelligimus, quamcumque voluntatem bonam, non eam tantummodo, quæ vocatur, excitaturque; sed & illam, qua vocationi, atque excitationi consentimus, a Deo fieri; proindeque, ut ab arbitrio consentiente fiat, minime expectari. Illud etiam in oculis habendum est, Canonem Augustino adhærentem Salomonis verba *præparatur voluntas a Domino* cum verbis Apostoli: *Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate*, copulare.

717. Opponunt illud Isaïæ cap. 4. *expectavi, ut faceret uvas, & fecit lambruscas*: illud alterum cap. 3. *expectat Deus, ut misereatur nostri*: Apoc. 3. *Ecce sto ad ostium & pulso*; additque Suarez D. Ambrosii interpretationem Serm. 19. in Psalm. 118. ad illa verba *prævenierunt oculi mei ad te diluculo &c. Vult se præveniri sol justitiæ, & ut præveniatur expectat*.

Resp. cum distinctione: hæc, aliæve Scripturæ phrasés modo sufficientem gratiam, modo patientiam, bonitatem, longanimitatem Dei intelligunt, conc.

conc. quidpiam, quod in nobis non faciat Deus, sed vis ipsiusmet gratiæ sufficientis, quam homo vel nutu suo, vel ob circumstantias suas efficacem reddat, Deum expectare significant, nego. Huiusmodi sane Scripturæ sanctæ allocutiones haud ignorabat magnus Augustinus. Cur ergo Vitali scripserat:

Quomodo Deus expectat &c. n. 714. Alium igitur sensum præ se ferunt verba Isaia *expectat Dominus, ut misereatur nostri*; Deum nempe prædicant qualem nobis Apostolus prædicavit, & Prophetæ annuntiant. Ad Romanos ait Apostolus: *An divitias bonitatis ejus, & patientia, & longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit?* Magna quidem bonitas, patientia, & longanimitas! furorem suum provocamus, iram promeremur, delinquimus; flagella tamen differt sustinens in multa patientia vasa iræ apta ad interitum; necnon tempora, locave præstolatur, ut gratia sua primitus cordis duritiem auferat, & ex nolentibus volentes faciat. Longanimum, & multum misericordem & Regius Psalter annuntiat. *Quid tam longanimum*, inquit ibi Augustinus? *Quid tam multum in misericordia? Peccatur, & vivitur: accedunt peccata, augetur vita: blasphematur quotidie, & facit Solem suum oriri super bonos & malos. Vocat undique ad correptionem, vocat undique ad poenitentiam, vocat beneficiis creature, vocat IMPERTIENDO tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis.* En quo sensu Isaïas dicat, Deum expectare, ut nostri misereatur. Verum hunc ne sensum obtinet verbum *expectat* in ore Molinistarum? Non ita sane; sed Deum consensum gratiæ a nobis expectare contendunt, ut quicquam, quod Deo nos tribuimus; quodque proinde Dei donum nequaquam sit.

Cap. 1.
v. 11.

Psalm. 103.
v. 8.

718. Ad alia Scripturæ testimonia properantes, ea sufficientem gratiam quandoque cernimus, designare; cuiusmodi illud est: *Ecce sto ad ostium & pulso.* Quid autem, gratia sufficiente collata, expectat Deus nisi cetera pietatis opera gratiæ efficaci ope futura? *Nihil enim*, dicamus oportet cum Augustino, *in Scripturis sanctis homini a Domino video juberi, propter probandum liberum arbitrium, quod non inveniatur, vel dari ab ejus bonitate, vel posci, propter adiutorium gratiæ demonstrandum.* Nec paradoxon videatur, expectare Deum quod peccator homo efficaci auxilio destitutus, numquam præstabit; quia & hoc auxilium tribuere paratissimus est, nisi Spiritui Sancto sua iniquitate resisteret. *Gratia Dei est*, inquit Augustinus, *quæ hominum adjuvat voluntates; qua ut non adjuventur in ipsis iidem causa est, non in Deo, sive damnandi prædestinati sint propter iniquitatem superbiæ; sive contra istam suam superbiæ judicandi, & erudiendi, si filii sint misericordiæ.*

Lib. 2.
cont. duas
Epist. Pe-
lag. c. 10.

Lib. 2. de
pecc. me-
rit. c. 17.

719. Alterum porro, in quo dicitur, a vinea, quæ lambruscas protulit, uvam expectasse; parabola isthæc est, quæ Israelis domum significat: *Vinea enim*, subdit Isaïas, *Domini exercituum, domus Israel est*; cui beneficia impensa culturæ nomine designantur. Hæc vero beneficia, ut ex D. Thoma (*in Isaïam*) notat Hyacinthus Serry, ad tria præsertim capita revocantur, nulla de interiore gratia facta mentione; ad terræ scilicet Israelitis attributæ fertilitatem, Angelorum custodiam, & regiam dignitatem. Hisce positis, quid ex *ly expectavi* lucrantur oppositores? Quod si ex ea parabola gratia *sufficiens* constituatur, imbecilliter fit; hæc quippe ad fidem pertinet; in parabolis autem non est statuenda res fidei, nisi in sensum accipiantur a Spiritu Sancto intentum, quemadmodum laudatus Serry animadvertit.

720. Ambrosius se satis explicat: Audi, inquit, quemadmodum expectet, & cupiat præveniri: *Dicit Angelo Pergami Ecclesiæ: Poenitentiam age &c.*

¶ Angelo Laodicea: penitentiam age; ecce sto ad ostium & pulso &c. Sufficientem gratiam hic ab Ambrosio designari non diffiteor; Ast colligitur ne, Ambrosium velle, gratiam hanc eam esse, qua posita, expectet Deus a voluntatis nutu sub tali gratia constituto, consensum, quin a gratia, quæ efficax sit, consensus ipse operetur? Augustinus Ambrosii auctoritatem plurimum commendat, atque hac suffultus Pelagianos saepe exagitat maxime in libro tertio contra duas Epistolas Pelagianorum capite undecimo; quod argumento est, Sanctum illum Archiepiscopum, ubi de gratia differit, semper habuisse in doctrina parem. Jam vero Augustini sensus qui fuerint, satis vidimus; quos prope ad oculum hic denuo præstat proponere. *Parum est velle, nisi Deus misereatur; sed Deus non miseretur, qui ad pacem vocat, nisi voluntas præcesserit; tamen, quia nec velle quisquam potest, nisi admonitus & vocatus, efficitur, ut etiam ipsum velle Deus operetur in nobis.* Utitur hoc testimonio Suarez, quo profectu, ignoro. Contendit enim, Deum expectare voluntatem jam ab auxilio motam, ut velit: Verba autem S. Doctoris commonstrant, Deum ipsum velle operari: expectandum ergo a Suarezio est, ut declaret, quo pacto fiat, a voluntate admonita, & vocata Deum illud velle expectare, quod in voluntate admonita, & vocata Deus ipse operatur.

Pag. 543. 721. Opponunt cum Tournelio S. Remigium Ecclesiæ Lugdunensis Episcopum, qui sæculo ix. floruit. Is libro de tribus Epistolis: *Quarto autem modo, inquit, ita a SS. Patribus intellectum invenitur, quod dictum est: Qui vult omnes homines salvos fieri, ut simpliciter accipiat hoc de omnibus quantum in ipso est Deum velle, eo quod omnes salvari velit bonitate Creatoris; sed quia liberi arbitrii eos condidit, EXPECTET, ut hoc etiam ipsi velint; & si voluerint, iuste salvantur; si noluerint, iuste puniantur.* Lætabundus ex hoc testimonio Tournelius: *Ecclesia Lugdunensis, ait, rem nostram clarissime conficit.*

Biblioth.
PP. tom. 9.
Part. 1. pag.
gin. 1057.
S. D. edit.
Colon.

Resp. In adducto Remigii libro vere prostant citata verba, quæ tamen a propria Remigii doctrina tantum absunt, ut idem Antistes Sanctissimus e vestigio Pelagiana ostendat. Hinc in Tournelio vel mala fides vituperanda, vel carpenda est oscitatio, qua, authorum inconsultis voluminibus, aliena lecticat, & sua scribit. Exponitur ibi Apostolicus ille versiculus, qui vult omnes homines salvos fieri, quatuorque proponit explicandi modos: Ad quartum dein accedens, habet, ut Tournelius objectat. Verum, ne uno quidem interjecto apice subdit: *Sed huic sensui imprimis illud videtur esse contrarium, quando omnipotens Deus eorum, quos vult salvos fieri, EXPECTET voluntatem, ut & ipsi scilicet propria arbitrii libertate salvi esse velint, cum velle fideliter salvum fieri sit per redemptionem Domini nostri Jesu Christi; quia, sicut beatus Petrus Apostolus docet, non est in ullo alio salus, & non est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat, nos salvos fieri, nemo omnino possit, nisi in eo Deus operetur & velle, & posse, sicut manifestissime Apostolica Doctrina veritas docet. Ad quid Deus expectat eorum, quos vult salvos fieri, voluntatem, ut ipsi libero arbitrio incipiant velle salvari, & tunc divina bonitate salventur, ut initium salutis eorum sit ex ipsis; profectio autem ejusdem salutis sit ex Deo? Et ubi erit quod idem Apostolus dicit: Aut quis prior dedit illi; & retribuetur ei? aut quomodo in tali sensu Pelagianus error non habet victoriam, qui salutem hominis non ex Dei dono, sed ex libero hominis arbitrio esse confirmet? Quod si falsum est, sicut omnino falsum esse convincitur; quid causæ est, ut Deus, qui omnes homines vult salvos fieri, non omnes homines salvet? voluntatem eorum non expectat; quia voluntatem vere salutis suæ nemo habere potest, nisi per illum.*

An

An quod vult non potest Omnipotens? ut (quod absit) velit salvare omnes homines, non posset? Et Pelagiani erroris confutationem naviter prosequens, tresque priores explicandi modos adprobans ait: In quarto autem modo illud sine dubio cavendum, quia & occasionem Pelagiana pravitati prebet, quod Deum, ut salvet homines humanas EXPECTARE asserit voluntates. Contra quem errorem ita in antiquis Patrum Conciliis legitur definitum: „Si quis ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit &c.„ cum reliquis in IV. Arausicano Canone jam descriptis. Gaudente ergo Tournelio, quod Ecclesia Lugdunensis rem suam clarissime conficiat, gaudeant quotquot toti sunt in Tournelium homines.

I V.

De Æquilibrio virium in Congruismo Moliniano.

722. Dum Thomistæ, & Augustinienses Theologi, ut sub adjutorio Divinæ gratiæ libertatis jura tueantur, autumant satis esse, voluntatem ita eligere, quod illi tamquam convenientius, ac præponderans ab ultimo judicio rationis practico proponitur, ut aliud tamen eligere queat, quatenus judicium alia potest proponere media eligenda hic & nunc utiliora; dum, inquam, pro libertate retinenda, ac defensiva sic ratiocinantur præfati Theologi; aliam ineunt viam Congruistæ Molinæ gregales. Contendunt, voluntatem nequaquam liberam esse, nisi constituta in *æquilibrio* sit per vires hinc inde pares, ut se in unam, vel alteram partem determinet: Quapropter si octo malæ cupiditatis gradibus pulsetur, sanctæ delectationis octo gradibus fulciatur necessum est, ut vel sanctæ delectationi obsequatur, vel malæ cupiditati inserviat, si velit; Itaque, ipsorum sensu, quælibet gratia, utut minima, vires voluntati addit tam perfecte æquales, vincendæque concupiscentiæ pares, ut solus voluntatis consensus ille sit, qui alterutram libræ partem determinat: Unde inquit Tournelius quod voluntas cum minima gratia contra concupiscentiam magnam se habet tamquam *strenuus Dux*, qui cum paucis militum copiis numero longe superiorem exercitum vincit. Binis propositionibus res panditur in libro quodam gallico, ex quo hujusmodi doctrina verbatim profluxit. Prima sic se habet: *ut libere fiat supernaturalis actio, dum tentatio violenta opponitur, necesse est habere potentiam completam resistendi, vimque æqualem, aut proportionatam violentiæ tentationis.* Altera: *ut quis sit liber a peccato, necesse est habere potentiam completam gratiam rejiciendi, viresque æquales, aut proportionatas virtuti attractivæ gratiæ.* Ita commentantur, ut cernis, ad gratiam per sese efficacem tollendam.

723. Congruistas, de quibus sermo, *æquilibrio* hoc in votis unanimiter habere, ex eorum principiis satis aperte colligitur. Et sane, gratiam duobus æqualiter affectis collatam uni esse congruam, alteri non, pendere, inquam, a voluntate, quæ vult, vel non, determinare se se. Gratia autem a voluntatis determinatione pendens facili negotio deprehenditur *æquilibrii* indiga; quod ut apertius demonstretur, Suarezium adeamus varios ejus percurrentes sensus, qui in *æquilibrii* necessitate subnituntur. *Libertas*, ait, *formalis, & quasi essentialis voluntatis duplicem potestatem inadæquatam, seu ratione distinctam includit circa idem objectum volendi non volendi, seu nolendi.* Addit: *Si ergo voluntas jam expedita, & proxime disposita ad operandum circa tale objectum non est indifferens ad utramque partem illius potestatis, sicut erat per se precise, ac remote, & nude specta-*

Pag. 501.

De gratia
I. P. prol.
I. C. 2.

ta:

ta: ergo ad unam partem illorum manebit proxime ac simpliciter potens, ad alteram vero nonnisi remote, ac subinde proxime impotens. Hac sermocinandi ratione ultra indifferentiam velle *aequilibrium*, non obscure deducitur. Positis namque ad agendum requisitis, contendit, voluntatem esse prorsus eandem, ac erat in se ipsa sine requisitis ad agendum inspecta. Porro voluntas in se nude inspecta cum bina facultate volendi, nolendique nonne ideam *aequilibrîi* obtinet? Inquirens alibi eximius hic scriptor: quid addat auxilium **Lib. 5. cap. 25.** efficax prævenienti sufficienti, respondet: *Primum ergo asserimus vocationem efficacem non addere sufficienti novum auxilium præveniens, nec aliquam entitatem, vel proprietatem realem absolutam, quæ ad constituendum auxilium efficax, & distinguendum illud a sufficiente necessaria sit; atque inter probandum ait: Nullum auxilium excitans de se ex vi sue entitatis esse efficax ad determinandam voluntatem ad unum, ET QUOCUMQUE AUXILIO EXCITANTI DATO, oportebit inquirere per quid fiat efficax, additque, quod, quavis data auxilii proprietate, effectus non sequitur infallibiliter ex vi talis proprietatis.* Gratia igitur, si Suarezio stemus, cum *aequilibrîi* necessitate perfecte procedit; quia si gratia vim inclinandi voluntatem haberet, indubium est, auctis gratiæ gradibus, voluntatem infallibiliter ad bonum inclinari, tollique *aequilibrium*; ut se se inclinat libra, aucto in ipsa pondere. Verum juxta Suarezii supra relatos sensus, quavis addita gratiæ proprietate, ut ad bonum inclinetur voluntas, numquam continget, voluntatem inclinari vi per gratiam recepta: Ergo illius naturæ est voluntas, ut in *aequilibrio* consistat, donec ipsa seipsam determinando ab *aequilibrio* extrahat. Caput illud, quod præcitavimus 25. percurrendum est, nec omittendum cap. 28. & 29. nihilque præter *aequilibrium* respirare doctrinam Suarezii dignoscitur.

724. Hæc autem a Molina suo mutuatus est Suarezius. Aggreditur Molina ad vires arbitrii explicandas, declaratque materiam hanc veluti basim, sui-
In Concor. disput. 22. pag. 90. Edit. Antuerp. que operis fundamentum. *Hucusque de viribus arbitrii nostri ad naturalia & supernaturalia opera, veluti in basim ac fundamentum ceterorum quæ dicenda sunt toto hoc opere.* Quænam porro sunt hæ vires arbitrii, quas Molina ceu sui systematis basim intuetur, nisi potestas *aequilibrîi*? Hoc ut probe-
Disp. 40. pag. 169. tur, sat est animadvertere, in eo totum esse Molinam, ut contendat, concursus solummodo concomitantem posse cum libertate componi. *Quod de sensu composito ac diviso dici aliquando merito consuevit, locum habet, quando in arbitrio ipso vere adest facultas ad contrarium, nihil omnino impedi-
diente re, quæ præexistit, & coherere non potest cum tali contrario; trahitque in exemplum præscientiam, qua Deus Petri casum prævidit: etiam præexi-
stente eadem scientia tam integrum Petro est Christum non negare, ac si illa non præextitisset.* Dogma fidei profecto est, hominem vel qualibet fortiori gratia adjutum, vel tentatione qualibet vexatum semper esse liberum: Verum si, ut jura libertatis servet, ita debeat ei integrum esse, etiam sub vividiori gratia male operari, ac si ea gratia destitueretur; si nihil habeat opus sit, quod a malo opere ponendo impediatur, quodque cum opere illo componi nequeat; evidens est, libertatem hujusce hominis esse *aequilibrîi*; quippe sive posita vividiori gratia, sive tentatione vividiori, gratia quacumque reposita, inconve-
niens haud est, alterutro modo operari.

725. Duplicem distinguit statum Molina, unum quod *natura pura, innocentie* alterum adpellat; qua distinctione proposita, principii loco figit, in natura lapsa, in qua nos ipsi versamur, arbitrii nostri vires esse quoad gradum, eorumque perfectionem easdem ac forent in statu *natura pura*; peccatum namque primi parentis, scribente Molina, in gratuitis tantum nos vul-
neraverit.

neraverit. *Vires naturales tales secundum se manserunt, quales illas essemus habituri, si in puris naturalibus ad finem tantum naturalem conditi fuissetmus. Peccatum namque primi parentis solum in gratuitis nobis nocuit.* Molinae verbis consonant verba Suarezii, quæ alibi videnda, an cum Tridentino cohæreant. Interim congruenter loquuntur inquires, nos minime esse in natura vulneratos, & naturæ vires esse in nobis integras, si in *aquilibrio* sint, ut ipsis docentibus, revera sunt.

Disput. 3.
pag. 13.
Suar. T. 1.
de gratia
prolog. 8.
cap. 8.

726. Accedit dictatum ab Augustino principium, & unicuique notissimum, quo statuit, liberum arbitrium ad malum sibi sufficere; proindeque in voluntate semper esse potestatem ad malum expeditissimam: Ut ergo *aquilibrio* servetur, & cum *aquilibrio* libertas, oportebit, tantumdem sit expeditissimæ potestatis ad bonum, quæ non nisi per effectricem gratiam obtinetur. Jam vero cum sola sufficienti gratia arbitrium adhuc restat potentia ad malum expeditissima, quin hujusmodi sit ad bonum: quid ergo? Deficitne libertas, & *aquilibrio* hic deficiente? stante igitur expeditissima potestate ad malum, sine tali potestate ad bonum, sine *aquilibrio* stat libertas.

ANIMADVERSIO I.

727. Fuisse hominem cum libero arbitrio conditum, fidei veritas est, quam Scriptura sancta dictat, & Augustinus ubique prædicat: neque libero tantum arbitrio præditus fuit primus homo; sed illa pariter libertate, qua poterat, si voluisset, plenam habere cum immortalitate justitiam. Hanc per peccatum deinde perdidit, libero tamen arbitrio minime deperdito; atque hujusmodi libertatis jacturam intelligit Augustinus scribens: *victore peccato, amissum est liberum arbitrium.*

Ench. c. 3.
lib. 1. c. 2.
Epist. Pelag. cap. 2.
de perfect. just. c. 4.
lib. 1. oper. imperf. c. 104.

SCHOLION.

728. Libertatis nomine, qua in statu innocentiae primus homo gaudebat, quamque per peccatum amisit, illa intelligitur virium integritas, qua poterat in accepta justitia perseverare. Hinc

COROLLARIUM.

729. Diversum prorsus est, hominem esse liberi arbitrii, inque arbitrio habere vires. Liberum namque arbitrium naturæ rationalis proprietas est, nec incolumi natura, auferri potest. Vires autem, quæ arbitrio insunt, veluti additum quoddam roboris voluntati considerantur, quo voluntas per peccatum destituta est, quodque ut reparare possit, indiget divina gratia.

ANIMADVERSIO II.

730. Quum Sanctos Patres legamus arbitrium hominis stateræ comparantes, quos inter Augustinus inquires, quod *illa media vis est, qua vel intendi ad fidem, vel inclinari ad infidelitatem potest*, cavendum est, ne Sanctorum Patrum sensus cum *aquilibrio*, de quo sermo, confundamus. Siquidem nil aliud intelligunt præter liberam eam facultatem, quam arbitrium in operando obtinet. Ii vero Theologi, qui *aquilibrio* propugnant, vires ejusdem arbitrii contemplantur pro bono, maloque hinc inde pares; adeout bonum

De spir. &
lit. c. 33.

bonum & malum prosequi ex æquo possit solius auxilii *sufficientis* opẽ. Res in pleno die reponenda per sequentes propositiones.

PROPOSITIONO I.

Æquilibrium illud virium, in quo constituta voluntas possit expedite se in unam vel alteram partem inclinare, pro libertate defensanda prorsus rejiciendum.

731. Prob. Si ut libere operetur homo, constituenda sit ejus voluntas in *æquilibrio*, nec in *æquilibrio* constitui ipsa queat, quin cœlestis delectatio terrenæ delectationi æquiparetur, dicendum foret, vel homines tot semper obtinuisse sanctæ delectationis gradus, quot obtinuerunt terrenæ, & vicissim tot terrenæ quot cœlestis, vel obtenta semel graduum hinc inde inæqualitate, libertatem in hominibus defecisse. Si enim libertas per hocce *æquilibrium* constituitur; quis non id sequi manifestissime conjicit, eo ipso quod conscius sit, nos semper fuisse, futurosque liberos? Jam vero impressiones cum cœlestis, tum terrenæ delectationis sensibiles profecto sunt; debentque incessanter inesse; quippe nulla est actio libera, *æquilibrantes* congruitas si audias, sine *æquilibrio* virium. Dicendum ergo, silvestres, ferosque cujusvis scelestissimæ sectæ homines immanissimo facinore experiri sanctas delectationes, piosque motus, atque ita, ut crudelitati, qua efferuntur, has sentiant in se ipsis pares, proindeque inter flagitiosa, bonaque desideria incessanter *æquilibrari*: ne eorum in operando libertas pereat. Hoc de Nerone, Helio-gabalo, Mahummete, Atheo quocumque perditissimo. Quis vero judicii adeo præcipitis crit, ut proferre audeat, malam hanc sobolem paribus affici moribus cum ad vitia sectanda tum ad amplectendas virtutes, atque crimina inter, justitiamque pari lance librari? Consequenter ad hoc principium dicendum itidem foret, sanctas animas, ut libere proindeque meritorie operentur tot concuti tentationum pulsibus quot gratiæ gradibus cumulantur. Ast si tentationes, sive terrenæ cupiditates delectationi cœlesti æquiparantur, unde in sanctis animabus gaudia illa, queis perfunduntur? Unde lumen illud quo sancte properant, viamque Domini alacriter currunt, exoritur? fortasse a voluntatis determinatione, quæ in unam potius quam in alteram partem se inclinat? Ita sane cum Suarezio Congruistæ, docentes auxilium efficax nihil addere sufficienti; atque hinc ab efficaci auxilio voluntatem neutiquam inclinari, evertique ab *æquilibrio*, in quo cum sola gratia sufficiente constituta erat (n. 723.) Verum ne a proposito aberremus, nequit voluntas se in unam vel alteram partem inclinare, quin *æquilibrium* evanescat: ergo, etsi libere inclinet, data semel inclinatione, ad partem, in quam inclinat, voluntas ipsa ruat necessum est; quemadmodum si quis in fune tenso libretur, pedem hinc inde inclinare potest profecto; ast hac libera inclinatione, se se ab *æquilibrio* tollit; & casus inde necessario sequitur: ergo, misso etiam *æquilibrii* principio, voluntas ea foret, quæ propriæ libertatis sibi jacturam faceret. Accedit, sanctas animas in felicioribus quibusdam momentis gaudia Spiritus experiri, nullatenus vero tentationibus pulsari. Hoc autem quomodo contingit, si inter gratiæ dona, & tentationum molestias currat temperata proportio? Cur illa, non istas sentiunt?

P R O P O S I T I O II.

Æquilibrium virium, quod necessarium propugnatur ad libertatem indifferentiam, peccato, ut ajunt, philosophico impense favet.

732. Prob. Juxta propositum æquilibrii principium libera non est in operando voluntas quin sanctas habeat cogitationes malæ cupiditati proportionatas: quisquis igitur crimina perpetrat, quin bonas in se cogitationes experiatur, in criminibus perpetrandis libertate caret; gloriarique proinde poterit, se infontem esse ac si nihil mali fecisset; quum peccet nemo qui in criminosa actione ponenda liber nequaquam sit. Hæc autem nonne est vera peccati philosophici imago? Immo quid turpius contingit? Si enim philosophismi leges attendamus, quisvis criminose agit absque cognitione Dei, vel actuali cogitatione rei malæ, quam agit, actum quidem ponit contra rectam rationem, inviolata tamen amicitia Dei: Si vero æquilibrii legibus stemus, in malo opere ponendo insons quilibet erit, quamvis Deum cogitet, malum opus agnoscat, & sinderesi perturbetur: justitia namque facta tectaque in eo est, si bonæ cogitationes ei donatæ viribus non sint pares malæ cupiditati, qua percellitur.

P R O P O S I T I O III.

Æquilibrium virium solidioribus Christianæ pietatis principiis male consonat.

733. Prob. solidiora Christianæ pietatis ab Augustino sæpius prædicata principia duo sunt; unum scilicet, ut in nobis ædificetur charitas, alterum ut destruaturs cupiditas. Ast æquilibrium virium semel posito, non ad ædificationem unius, alteriusque destructionem; sed ad illibatam utriusque proportionem custodiendam deberemus incumbere. Si secus; una alteri prævalet, tuncque libertas evertitur, peritque omne meritum. Hinc cœlestem Patrem non amplius deprecabuntur Christi fideles ne in tentationem inducantur; sed tentationes potius expostulabunt gratiæ adjutorium æquiparantes; timore ducti, ne, si languescat cupiditas, libertate, qua Deo placeant, destituantur. Ingemiscunt Justi in certamine laborantes per membrorum legem legi mentis repugnantem. Verum ingemiscere nonne potius deberent, quotiescumque lex mentis supra legem membrorum se erigeret? ita sane: tunc enim ea tolleretur virium parilitas, sine qua libertas minime consistit, omnique merito intercluderetur via. Hæc absurdissima sunt, & detestabiliora, ut nihil magis.

P R O P O S I T I O IV.

Naturam lapsam infonti adæquat principium æquilibrii.

734. Prob. Principium, quod in humana voluntate æquilibrium constituit est hujusmodi, ut par auxilium in unoquoque supponat, quo non collato peccaret nemo, & quo collato, nullo alio auxilio creatura eget, ut in accepta justitia perseveret, perseverare si velit; atqui hujusmodi fuit naturæ infontis character: ergo &c. Major per partes nota est: ubi enim virium interfit disparitas, locum haud obtinet æquilibrium; & quum absque æquilibrio libertas

tas minime consistat, imputabilis ad culpam non erit mala actio. Porro, si obtento semel *aquilibrío* virium, voluntas ea sit, quæ suapte determinatione se in unam vel alteram partem declinet, ulterioris auxilii indiga nequaquam est, ut perseveret; sed ad perseverandum, sufficit, ut ipsa velit. Minorem igitur propositionem probo, quam satis superque in propatulo ponam ea describens, quæ de primo homine ante casum scripsit Augustinus. Ut perseveraret, vel non, primus homo, si vellet, *tales*, inquit, *vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut digne tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati, perseverandi committeretur arbitrium.* Conditum hic cernis primum hominem in *aquilibrío* cum voluntate utramque in partem flexibili; ut enim perseveraret, vel non perseveraret, in ejus arbitrio relictum fuerat. De adjutorio innocenti creaturæ collato ait magnus Antistes: *Si autem hoc adjutorium vel Angelo vel homini quum primum facti sunt, defuisset non utique sua culpa cecidissent.* En in Angelo, & homine par adjutorium, atque hujusmodi, sine quo inculpabilis fuisset cum Angelorum, tum hominis lapsus. Et paullo ante nos monet, desertum a Deo fuisse primum hominem; quia Deum ille prius deseruit: *Tale quippe erat adjutorium quod desereret quum vellet, & in quo permaneret, si vellet:* Ergo, ut permaneret, alio non eguit adjutorio. Quæ cum ita sint, quis, adoptato jam *aquilibríi* principio, resculptam non intuetur in lapso homine naturæ infantis imaginem?

P R O P O S I T I O V.

Æquilibríum virium in natura lapsa fuit, Augustino contradicente, Pelagianis optatissimum.

735. Prob. Pelagii, ejusque Sectatorum sentia referendo, quæ ab Augustino capessere pronum est. *Liberum arbitrium*, inquit Pelagius, & post peccatum tam plenum est, quam ante peccatum. Pelagii porro hæresim execrans S. Doctor denuo exponit: *Nec in ipsis libris recentioribus, quos idem Pelagius post illud judicium, Palæstinum, dicitur edidisse, quamvis adjutorio gratiæ consentire videatur, quid de hac re sentiat, satis evidenter apparet.* Aliquando enim ita paribus momentis potestatem voluntatis æqua lance pendit, ut quantum ad peccandum, tantum etiam ad non peccandum valere definat; quod si ita est, nullus locus adjutorio gratiæ reservetur, sine qua nos dicimus, ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere. Aliquando autem quotidiano gratiæ Dei muniri nos confitetur auxilio, quamvis habeamus ad non peccandum forte ac firmum liberum arbitrium: quod utique invalidum & infirmum debuit confiteri, donec sanentur omnes languores animæ nostræ. Non enim pro infirmitate corporis precabatur qui dicebat: *Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum, sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Nam, ut ostenderet, pro anima se rogare, secutus adjunxit; & anima mea turbata est valde.*

736. Pelagii Sectatorem Julianum adeamus: En doctrina, quam a Pelagio Magistro ebibit, quamque nobis Augustinus pandit: *Tam bonum certe quam malum ex propria homo, sicut dicis, voluntate facit, & utriusque in illo possibilitas æqua lance libratur, & ad bene faciendum Deus adjutorium subministrat: cur ergo ad peccandum proclivior est natura mortalium, si nihil egit peccatum originale? quamvis & ipsum adjutorium, quod subministrare Deum cogimini confiteri, quale dicatis esse non lateat: legem quippe, non spiri-*

spiritum dicitis. Neque hoc in Juliano mirandum; definierat autem, quod *liberum arbitrium non est aliud, quam possibilitas peccandi, & non peccandi nulli partis alterutra subdita violentiæ; sed quæ habet facultatem, in quod voluerit latus suapte arbitrata insistendi*. Consequenter ad hanc definitionem exemplis dictata sua illustrat; ut tam liberum sit homini sacrilegium *facere velle; tam possibile sit verum testimonium perhibere, quam falsum; tam liberum Deo obedire imperanti, quam Diabolo persuadenti*. His occurrit ex limine Augustinus inquires: *Verum dicis: hoc est liberum arbitrium, tale omnino accepit Adam; sed quod datum est a conditore, & a deceptore vitium, nique a Salvatore sanandum est*. Ibid. l. 6. cap. 19. Ibid. l. 3. cap. 110.

737. Hæc aliaque bene multa, quæ hic subnecti possent, aperte pandunt, *æquilibrium* virium unum fuisse ex principiis Pelagiani systematis, immo basis, ut ipse reor, ac fundamentum, a quo concutiendo nunquam Augustinus quievit: Et quamvis libentissime confitear *æquilibrium*, quod Congruistæ in amoribus habent, malo illo Pelagii, Pelagianorumque errore minime commaculatum; negare tamen haud possum, & Congruistas iisdem Augustini argumentis premi, seseque expediri debere ab eo maxime, quod ab infirmitate naturæ S. Doctor proponit. Si enim vulnerata natura per peccatum est, subsistere nequit virium æqualitas illa, quam ad oppositam superandam cupiditatem necessariam commentantur. Ex primæva igitur integerrimæ libertatis potestate, & indifferentia veri *æquilibrii* peccati causa cecidimus: Ergo, quum illa integritas restituta minime sit, nec potestatis *æquilibrium* restitutum est. Et sane, quomodo restitutum? Per gratiam vel sufficientem vel efficacem. Non per sufficientem; siquidem, Augustino docente, illa periit per peccatum libertas, quæ in Paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate *justitiam*, propter quod natura humana indiget divina gratia. Illa vero libertas non erat sine sufficienti adiutorio quod vocant *sine quo*: ergo per hoc idem adiutorium restitui nequit *æquilibrium* illud, quod peccati lege amisimus: quapropter dicitur: non quod volo, sed quod odi, illud facio, & scio, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum: velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio; & video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Hoc malum in Adam, quando rectus creatus est, non erat; quia natura humana depravata nondum erat. Lib. I. c. 2. Epist. Pelag. c. 2.

738. Neque deperditum *æquilibrium* reparatur per adiutorium efficax ex hoc ipso quod a sufficiente non reparatur: constans enim Suarezii judicium est, *vocationem efficacem non addere sufficienti novum auxilium preveniens nec aliquam entitatem &c.* (n. 723.) Quod si cuipiam e Congruistis liceat, vim aliquam in adiutorio efficaci agnoscere qua sufficiens careat, ut agnoscit reapse Tournely, iique omnes agnoscunt, qui decreto Generalis Aquavivæ obtemperant; (n. 561.) Quomodo tunc persistet *æquilibrium*? Gratiam, cuius indiget natura, ut sanetur, Augustinus vocat potentiores. Voluntas ergo quæ hac gratia suffulta sit, ab æqua libratione, in qua per hypothesim versabatur, dubio procul deflectet, non secus ac statera, quæ in uno ex lateribus graviore pondere afficiatur. Igitur ita per peccatum deperdita est virium integritas, proindeque *æquilibrium*, ut nec a sufficiente, nec ab efficaci gratia nunc reparatur. Artic. ult. pag. 676. De correptione & gratia cap. 10.

739. Addo, quod, quum Augustinus illud refelleret libramentum voluntatis, quo misso juxta Pelagii sensum, nullus locus adiutorio gratia reservabatur; gratiam non quamcunque, sed potentiores illam constituit, a qua sanari posset infirmitas argumentabatur, unde Pelagianum *æquilibrium* tollere:

quapropter rem non bene conficiunt, qui respondent, Pelagianos *æquilibrium* constituisse, ut vellent, eo solo *absque gratia* voluntatem tantum ad non peccandum valere, quantum valet ad peccandum. Ita sit: ergone satis Augustino fiet, *æquilibrium* retinendo cum sola gratia sufficiente? minime gentium; quippe Augustinus contenderet, ideo *æquilibrium* a Pelagianis male constitui; quia locus non reservabatur gratiæ sananti; alioquin argumentum ab infirmitate petatum nullum fuisset: Gratia autem sanans ea potentior gratia est, de qua ille in citato de corrept. & grat. capite 10.

S C H O L I O N I.

740. Tournelius unus est, qui *æquilibrium* temperare studens, agnoscit *æquilibrium*, quod vocat *potentiæ*; illud nempe, *quo facultas seu voluntas sub motione gratiæ, vel concupiscentiæ suam retinet indifferentiam activam, per quam immunis ab omni necessitate, in quam voluerit partem bonum vel malum, vitam & mortem flectere se ac determinare potest*; illudque alterum rejicit, quo pares debeant esse vires gratiæ viribus concupiscentiæ, tamquam libertati indifferentiæ minime necessarium: activa enim indifferentia non tollitur, siue augeantur vires, siue decrescant; sed ei sufficit, *ut vires gratiæ, tametsi gradibus inferiores viribus concupiscentiæ; istas nihilominus superare possint, seu pares sint illis vincendis ac superandis*. Verum utcumque perbelle dicat Tournelius virium hinc inde parilitatem rejiciens, congruenter dein haud sentit, quum ultra gratiam sui *æquilibrii* constitutivam, aliam uberio-rem non agnoscat præter indifferentem, quæ voluntatis electioni effectum committit: etenim anceps semper hæret, nisi habeat a quo determinetur *sed hoc unum*, inquit, *contendimus contra Jansenium, vires gratiæ sufficientis, tametsi inæquales, & gradibus inferiores viribus opposita concupiscentiæ, pares tamen esse, ac sufficientes isti debellandæ, ac superandæ, & implendo præcepto, si homo justus, ea, qua par est, sedulitate, ac diligentia tali auxilio gratiæ uti voluerit*. En igitur in Tournelio illud gratiæ genus, quæ voluntatis electioni effectum committit, quæque si sola adsit, voluntas hærebit semper donec determinetur: hujus autem determinatio non aliunde quam a voluntatis consensu penderet; quod repugnare, satis ostensum est n. 731. Ultraquamquod, si ut contraria vincatur concupiscentia, potentiæ expeditæ & per gratiam licet minimam proportionatæ sufficiat sola consensus additio, absque alia potentiore gratia; adversus Tournelium facit nervosum illud argumentum, quod ab infirmitate petatum adversus Pelagianos Augustinus conficit, quodque paullo ante examinavimus. Igitur nec ipse Tournelius cum suo temperato *æquilibrio* se cavet a potiori difficultate, qua ceteri premuntur *æquilibrantes*.

S C H O L I O N II.

741. Neque ex his, quæ adversus virium hinc inde libramentum protulimus, quicquid pertimescere debent duarum delectationum relative victricium defensores; contingere quamvis possit aliquando, ut vires sanctæ delectationis terrenam cupiditatem adæquent. In primis enim illud rejicimus *æquilibrium* prout contenditur ad libertatem necessarium, nec aliter tollendum quam a voluntatis propria determinatione; siquidem nequit hujusmodi excogitari, quin, ut visum est, consequatur illa virium integritas, quam in statu lapso prætereundum nefas est: in hypothese vero duarum delectationum hinc inde parium,

parium; a victrici, quæ supervenit, non a voluntatis consensu, æquilibrium evertitur. En delectationum conflictus in Augustino: *Ita due voluntates meae una vetus, alia nova, ista carnalis, ista spiritualis, conflagabant inter se, atque discordando dissipabant animam meam. Sic intelligebam meo ipso experimento id, quod legeram, quando caro concupisceret adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* Charitas & cupiditas pugnabant invicem; & tunc temporis neque a charitate, neque a cupiditate stabat alienus Augustini animus, sed inter utramque distractus; quia una alteram non superabat. Interim a cupiditate animus detinebatur propter majorem, quam habet concupiscentia ad malum, inclinationem. Voluntas nova accessit; at quomodo tandem vetus illa carnalis voluntas superata est? a liberane ipsius voluntatis consensione? non ita sane intellexit Augustinus humili confessione scribens: *convertisti enim me ad te.*

Lib. 8.
Conf. c. 5.

S C H O L I O N III.

742. Alternantes delectationum fluctus propugnavit Jansenius; sed quo vitio laboraverit, nemo est, quem prætercat. Ita hæere animum censuit inter pares delectationum gradus repositum, ut, non accedente delectatione aliqua superiori, impossibile ipsi visum sit, hominem operari. Nullam hinc agnovit eo in conflictu sufficientem gratiam. Do ejus verba: *non erit sufficiens gratia, sed vel efficax, vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur.* Non hæc dicunt Theologi principium duarum delectationum adoptantes. Animum hinc inde distrahi a delectationibus inter se confligentibus, eos docet Augustini experimentum; sed adversus Jansenium simul contendunt, sub illo conflictu plenissima operandi potestate donari, adeo vel gratiæ excitanti, vel concupiscentiæ pari vi prementi resistere liberrime queat.

Scoti mens exponitur.

743. *Æquilibrium* ad libertatem necessarium contenditur; quippe liberant numquam agnoscunt æquilibrantes Theologi hominis voluntatem, nisi parilitas virium ipsi inest, qua tentationi vel cedere vel resistere ipsa queat (n. 723.) In facultate ergo peccandi, & non peccandi, si homo velit, libertatem locant; quod in Pelagianis adeo nerviter Augustinus improbat. (n. 736.) Subtilium Princeps totus in eo est & ipse, ut hanc libertatis notionem excludat: Sic enim affatur: *Liberum arbitrium ponitur in Deo. Et Anselmus de lib. arbit. cap. 1. reprehendit illam diffinitionem de libero arbitrio, quæ dicit, quod est potestas peccandi; quia secundum eum, tunc secundum hoc, non esset in Deo liberum arbitrium; quod est falsum.* Hanc Anselmi doctrinam iterato considerat, & summo, quod summum Metaphysicum deceat, acumine penetrat inquit: *Ad aliud de Anselmo posse peccare, non est libertas, nec pars libertatis, dico, quod verum est, quod posse precise in peccatum, quod est carentia vel privatio debite circumstantiæ, non est libertas, vel libertatis pars; tamen posse in actum, cui annexa est deformitas, est bene pars libertatis, non simpliciter, sed create.*

In 1. d. 8.
q. 3. S. con-
similia ar-
gumenta.

In 2. d. 23.
q. 1. S. ad
aliud de
Anselmo.

744. *Vel dici potest, & redit quasi in idem, quod potest loqui de posse peccare, prout dicit ordinem ad actum talem, qui quidem ordo est relatio, quæ nihil est sui fundamenti, vel potentiæ, quæ est principium illius actus; & sic posse peccare non est libertas, vel pars libertatis: nec tamen sequitur funda-*

fundamentum, nec principium illius actus posse esse sine tali respectu: quia quando respectus de necessitate sequitur fundamentum, licet non sit pars, vel aliquid fundamenti; tamen non potest esse fundamentum sine illo; sicut nec respectus sine fundamento. Si autem accipiatur posse peccare pro fundamento illius respectus, quod quidem fundamentum est principium actus, cui annexa est deformitas, potest esse pars libertatis hujus: non dico libertatis absolute, quæ abstrahit a creata, & increata: sed est pars libertatis creata: Unde deformitas actus magis convenit libero arbitrio, in quantum creatum, quam in quantum liberum. Vel ergo posse peccare sumitur ut ordo ad actum peccaminosum; & quum hic ordo nihil sit potentia liberæ talis actus elicitive, sic posse peccare nec libertas, nec pars libertatis est: vel sumitur pro fundamento illius ordinis; & tunc, quum fundamentum hoc sit principium actus, cui adnectitur deformitas; posse peccare est pars arbitrii, non ut liberi, sed ut creati. Ad libertatem igitur necessaria minime est libra illa, quam conantur nonnulli ex utraque parte per æqualia momenta suspendere, ut voluntas quantum est ad malum, tantum etiam sit ad bonum libera. Hæc Augustinus docuit, hæc ab Augustino didicit Subtilium Princeps.

A P P E N D I X I.

De sensu vulgati axiomatis: Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam.

745. Præfati axiomatis sensum aliquantisper declaravimus n. 499. ubi de dispositione ad gratiam actum a nobis est. Uberius tamen & plenius rei pertractandæ huc accedit occasio, ubi præ ceteris Molinæ aberrationes prope ad oculum veniunt. En absque verborum fuco Molinæ hac de re iudicium. Quotiescumque liberum arbitrium ex suis viribus naturalibus conatur, præstare est ad conandum totum id, quod ex sese potest, tam circa ea, quæ fides habet, addiscenda, & amplectenda, quam circa dolorem de peccatis, ac justificationem, a Deo conferri gratiam prævenientem, auxiliare, quibus id faciat, ut oportet ad salutem: non quidem quasi eo conatu dignus efficiatur talibus auxiliis, ullaque ratione ea promereatur; sed quoniam id obtinuit nobis Christus ob sua merita, atque inter leges, quas tam ipse, quam Pater æternus statuerunt de auxiliis, & donis, quæ nobis Christus promeruit, mere gratis conferendis: una, eaque rationi maxime consentanea fuit, ut quoties ex nostris viribus naturalibus conaremur facere, quod in nobis est, præsto nobis essent auxilia gratiæ, quibus ea, ut oportet ad salutem, efficeremus: ut ea ratione, dum essemus in via, semper in manus liberi arbitrii nostra posita esset salus, per nosque ipsos staret, quod ad Deum non convertamur. Quare sicut Deus semper præsto est per concursum generalem libero arbitrio, ut naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit: ita præsto illi est per auxilium gratiæ sufficiens, ut quoties ex suis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod ex iis, quæ ad justificationem spectant, illud exequatur prout ad salutem oportet &c. Similia habet disp. 14. membro 5. §. Post hanc.

746. Adserta quatuor a Molina hic pronunciantur. 1. Libero arbitrio conanti, aut parato ad conandum ex naturæ viribus in ordine ad salutem a Deo gratiam prævenientem conferri. 2. Gratiam hanc non ob arbitrii, sed Christi merita conferri. 3. Dari specialem legem rationi maxime consentaneam ab Æterno Patre factam, hujus gratiæ conferendæ facienti quantum in se

in se est ex naturæ viribus. 4. Hoc modo salvari, quod dum in via sumus, salus nostra semper sit posita in manu arbitrii.

Nonnullorum e Congruistis hac in re iudicium.

747. Quamvis sectatores bene multos e schola sua Molina habeat docentes, facientibus quod est in se per naturæ vires Deum elargiri gratiam ex pacto quodam inito a Deo cum Jesu Christo; nonnulli quoque sunt huic Molinæ opinionioni adversi. Vasquez enim, placitis Scholasticorum quorundam discussis adferentium, dispositionem aliquam, & præparationem ad gratiam justificationis ex libero effluere arbitrio, sentit, cum Cassiano & Massiliensibus hosce Scholasticos convenire, additque: *Postremo qui veram existimant vulgarem illam propositionem* facienti quod in se est ex viribus naturæ Deus non denegat gratiam; *huic sententiæ velint, nolint, adstipulantur.* Franciscus Suarez & ipse opinionem hanc improbat, volens, bonos morales actus poni posse ne quidem ut remotam, & imperfectam dispositionem ad gratiam, cui dispositioni gratiam conferre sit divinæ æquitati consentaneum. *Hoc sensu, inquit, dicunt communiter Theologi;* facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam *nihilominus dico: actus bonus moraliter, ac naturalis non est dispositio necessaria ad primam gratiam a Deo obtinendam. Hanc assertionem censeo esse certam; quia definita est in Concilio Arausicano II. can. 4. Nec etiam dici potest, quod ille effectus sit infallibilis ex ordinatione, & promissione divina.* Ex instituto illud pariter axioma versat lib. 4. de auxilio gratiæ sufficienti & efficaci cap. 15. quamvis, si ea, quæ in hoc loco differit, ad examen reducerentur, nonnulla castiganda occurrerent veluti non admodum coherentia cum iis, quæ in præcitato de causa prædest. libro & capite n. 24. scripta leguntur. Legito Reginaldum de mente Conc. Trid. p. 1. cap. 26. in fine. Ripalta quoque & Martinez Molinæ adversantur. Cum saniori ergo Theologorum grege sequentes præstituendæ propositiones.

v. p. disp.
91. c. 10.
n. 60.

Lib. 2.
de causa
prædest.
c. 7. n. 14.
15. & 24.

Ripal.
disput. 18.
Sect. 3.
num. 17.
Mart. de
grat. disp.
3. Sect. 1.

PROPOSITIONO I.

Libero arbitrio conanti, aut ad conandum parato ex naturæ viribus non confert Deus gratiam prævenientem.

748. Prob. ex apertissimo Concilii Arausicani II. sexto Canone sic prædefiniēte: *Si quis sine Dei gratia credentibus, volentibus, desiderantibus, CONANTIBUS, LABORANTIBUS, VIGILANTIBUS, studentibus, petentibus, pulsantibus nobis, misericordiam dicit conferri divinitus, non autem ut credamus, velimus, vel hac omnia, sicut oportet, agere valeamus per infusionem & inspirationem Spiritus Sancti in nobis fieri confitetur, aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adiutorium, nec ut obedientes, & humiles simus, ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti 1. ad Corinth. 4. Quid habes quod non accepisti? & cap. 15. Gratia Dei sum id quod sum.* Claram robustamque argumentationem nobis subministrat hæc Arausicana Sanctio. Magis enim profecto est, rem facere, quam conari præstoque esse ad conandum, ut res fiat; si ergo vult Molina, prævenientem gratiam conferri viro conanti præstove ad conandum ex naturæ viribus, multo magis eandem gratiam conferet Deus viro facienti; credenti nempe, volenti, petenti,

tenti, pulsanti: non ergo, ut faciamus, gratia confertur; sed facimus, ut gratia conferatur. Præmissis Canonis quid magis apertissime adversum?

PROPOSITIO II.

Missis axiomate prout illud Molina pronuntiat, adstrueretur, gratiam secundum merita nostra dari.

749. Prob. Gratia, quæ bonorum operum naturalium intuitu confertur, confertur secundum merita naturalia (de gratia actuali sermo est); atqui gratia collata facienti quantum in se est ex naturæ viribus, bonorum operum naturalium intuitu collata est; ergo &c. Prob. min. Si Deus gratiam conferens facienti quantum in se est, operum naturalium intuitu haudquam conferret, deesset ratio sufficiens, cur facienti potius conferret, quam non facienti: ergo intuitu illius quod in faciente præcedit, gratia datur. Hinc si per nos, cum Augustino dicam, *incipit cupiditas boni, ipsum ceptum erit meritum, cui tamquam ex debito gratiæ veniat adiutorium; & sic gratia a Deo non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur.* Et cum D. Prospero insurgam: *Quomodo autem non advertis, te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, convinceris dicere, gratiam secundum merita nostra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi potest petentis fides, querentis pietas, pulsantis instantia, præcipue cum omnes huiusmodi & accipere, & invenire, & intrare dicantur.*

Lib. 11.
ad Bonif.
cap. 8.

Cont. Col-
lat. c. 6.

750. Dices, Molinam ipsum protestari, non quidem quasi eo conatu dignus efficiatur talibus auxiliis, ullaque ratione ea promereatur. Sed

Contra est. Verbis, non re, arguendi causa, repono, a Semipelagiano errore abest Molina. Massilienses siquidem & ipsi numquam eo devenerant, ut vellent, gratiam posse bonis operibus promereri: Immo *ad nullum opus vel incipiendum, ne dum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt*, ad Augustinum sua in Epistola ait Hilarius. Et ne plura e Patribus expiscatu eamus, a Prospero mox allato perspicue satis instruiamur, Cassianum e Semipelagianis facile principem numquam in eo fuisse quod vellet, gratiam promereri nos posse; sed hoc ipsum ceu damnatum absurdum deduci a Prospero ex Cassiani dictis: illudque *velis, nolis, convinceris dicere, gratiam secundum merita nostra dari* satis indicat, Cassianum non ita sensit.

Collat. 13.
cap. 16.

Ipsius verba reddenda sunt: *nemo autem existimet, hæc a nobis ob hoc fuisse prolata, ut nitamur adstruere summam salutis in nostra fidei dictione consistere, secundum quorundam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei dispensari secundum merita uniuscujusque definiant.*

ib. c. 13.

Hæc postquam jam dixerat: *Quantumlibet enisa fuerit humana fragilitas, non ita laboribus suis divinam imminuit gratiam, ut non semper gratuita perseveret.* Alter prodeat Pelagianorum Coriphæus; nempe Faustus sic allo-

Lib. de
grat. c. 17.

quens: *ante omnia arrogantiam laboris refugiamus, nec nobis quidpiam de ejus meritis vindicemus, ne Phariseum imitari mortifera justitiæ presumptione videamur.* Semipelagianorum igitur nemo adeo desipuit, ut gratiam promereri nos posse contenderet. Verum utique est Massilienses opinasse, eo merito quo voluerint & crediderint, a suo morbo se posse sanari; at hoc quod est velle sanari operi curationis non adnumerandum putabant (n. 524.)

Quomodo igitur incolumis evadet Molina, dum quid præcedens agnoscit, quod

quod operi connumerandum necessario est, ut ex verbis axioma componentibus declaratur. *Faciendi &c.*?

PROPOSITIO III.

Nulla lex vel promissio specialis rationi maxime consentanea datur gratiæ conferenda facienti quantum in se est ex naturæ viribus.

751. Prob. Cur illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; ipsum illo, illum isto modo, penes ipsum est, & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis; Atqui, si gratia conferatur vi legis vel promissionis, non amplius secreta est ratio, cur illum non illum adjuvet: sciscitanti enim, cur facientem quantum in se est adjuvet? prompte, faciliterque responderetur: quia lex prostat, & promissio illum adjuvandi. Major est Augustini de grat. & lib. arb. c. 15. cetera consequuntur. Legem hanc a Deo cum Jesu Christo initam Augustinum numquam somniasse constat ex dictis, multoque magis ex jamjam dicendis. Postulat S. Doctor: Unde fit, ut homo ab ineunte pueritia modestior, ingeniosior, temperantior, & ex magna parte libidinum victor, qui oderit, luxuriam detestetur, atque ad virtutes ceteras provectior, aptiorque consurgat, & tamen in eo loco sit, ubi ei predicari gratia Christiana non possit? Quomodo enim invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine predicante? alius vero tardus ingenio, libidini deditus, flagitiis, & facinoribus coopertus ita gubernetur, ut audiat, credat, baptizetur, rapiatur, aut si detentus hic fuerit, laudabiliter vivat? Ubi duo ista tam diversa merita contraxerunt? Quid hic respondeant non video, qui volentes humanis conjecturis justitiam Dei defendere, & ignorantes altitudinem gratiæ, fabulas improbables texuerunt. Hos inter binos homines, quos Augustinus commemorat, nonne unum supponit quantum in se est facientem, qui tamen gratia destituitur? Hoc sane non foret, si dandi gratiam facienti quantum in se est, lex, pactumque consisteret. Nonne alter homo, quem S. Doctor indicat, gratiam consequitur, quin, quantum in se est, faciat?

De peccato
merito &
rem. c. 22.

752. Plurimum porro mirari subest, quod Molina legem hanc rationi consentaneam adpellet. Repugnat, inquit Carolus Billuart, Christum meruisse, fieri a Patre legem, qua destruat ratio gratiæ, cujusmodi lex ista foret. Ea namque posita, gratia dicitur ex operibus, ut paullo ante probavimus.

753. Nec Molinæ tantillum suffragatur, si dicat, ob Christi Domini, non ob illorum, quæis gratia conferenda erat, merita, legem hanc conditam fuisse a Patre. Non, inquam, suffragatur. Misso enim, quod Pater ob Christi merita legem condiderit; eo tamen ipso quod specialiter constituta sit, ut faveret facienti quantum in se est ex naturæ viribus, potius quam desidi, atque oblivioso homini, oportuit, ut legem hanc præstituens, adspexerit bonum, naturalemque arbitrii usum; & in faciente bona opera naturalia non nihil repererit, quod in alio quoquam minime extabar: ergo in ea lege condenda non solum ad Christi merita, sed ad bona naturalia facientis opera respexit. Accedit quod superius innuimus; scilicet, si Pater suppositam legem dum statueret, haud adtendisset opera facientis, deesset ratio sufficiens, cur legem pactumque sanxisset, gratiam conferendi facienti potius quam non facienti: ergo, si sancita lex est, gratia ex meritis aliquo modo confertur; quod ab-

Aug. de sit, ut dicamus: *Non enim Dei gratia, gratia erit ullo modo, nisi gratuita fuerit omnimodo.*
 orig. pec-
 cat. c. 24.

P R O P O S I T I O IV.

Juxta Molinianum prædicti axiomatis sensum male salvatur, in manu arbitrii, dum in via sumus, semper esse salutem nostram.

De correp.
 & gratia
 cap. 7.
 Epist. 194.
 al. 103. n.
 19.

754. Prob. Ut bene salvetur, in manu arbitrii esse salutem nostram dum sumus in via, non est recedendum a doctrina quæ sit Ecclesiæ; atqui si dicamus, salutem nostram esse in manu arbitrii, quia Deus legem sanxerit, gratiam conferendi facienti quantum in se est ex naturæ viribus, recedimus a Doctrina quæ est Ecclesiæ: ergo &c. Prob. min. Doctrina Ecclesiæ est, opera bona, quæ salutem consequimur, ita esse merita nostra, ut pariter sint Dei dona: Porro, supposita lege, ita forent nostra merita, ut nullo modo vera essent Dei dona; Dei namque dona sunt per gratiam, quæ electis est omne meritum. Etenim omne bonum meritum nostrum non in nobis facit nisi gratia. At gratia sola profecto ea non est, quæ meritum in nobis faciat, si per datam legem gratiam Deus illi non elargitur, ni prius faciat, & intuitu operis, quod facit: non ergo gratia facit meritum; sed ex adverso meritum illud est, quod gratiam facit ut collatam. Plura subdere non vacat, quum propositionem hanc plena discussione exposuerim n. 749.

C O N C L U S I O.

1. 2. q. 109.
 art. 6. ad 2.

Lib. 19.
 de Civita-
 te c. 15.

755. Axioma, quod hucusque discussum a nobis est, quodque antiquis Scholasticis familiare fuit, hunc & non alium præfert sensum nisi quod facienti quantum in se est viribus gratiæ, quæ ipsum ad opus moveat, Deus uberiori liberalitate dona alia confert, pleniorque charitatem. Ita sane lucidiora Theologiæ lumina Thomas & Augustinus. Primus ait: *dicendum quod nihil homo potest facere, nisi a Deo moveatur, secundum illud Joannis 15. Sine me nihil potestis facere; & ideo cum dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc est in potestate hominis secundum quod est motus a Deo.* Alter sic alloquitur: *Deus ergo naturarum omnium sapientissimus conditor, & justissimus ordinator, qui terrenorum ornamentorum maximum instituit mortale genus humanum, dedit hominibus quedam bona huic vite congrua, idest pacem temporalem, pro modulo mortalis vite, in ipsa salute, & incolunitate ac societate sui generis, & quacumque huic paci vel tuenda vel recuperanda necessaria sunt, sicut ea quæ apte, ac convenienter adjacent sensibus, lux ista visibilis, aura spirabiles, atque potabiles, & quidquid ad alendum, regendum, curandum, ornandumque corpus congruit, eo pacto acquisitum, ut quicumque mortalis talibus bonis paci mortalium accommodatis recte usus fuerit, accipiat ampliora, atque meliora, ipsam scilicet immortalitatis pacem.*

S C H O L I O N.

756. Distincto caractere affixi verbum scilicet. Hoc enim illud testimonium est quod P. Valentia recitavit in undecima Congregatione de Auxiliis die 30. Sept. 1602. coram Clemente VIII., vitiavitque, loco verbi scilicet substituens verbum &, quod alienum plane sensum reddebat. Pater Lemos Thomi-

Thomisticae Scholae actor e vestigio fraudulentem industriam detexit, & arrepto, jussu Pontificis, Codice e manibus Patris Valentiae, cum germana lectione germanum sensum restituit. Nam posito verbo scilicet est catholicus sensus, quod Deus pacto *equissimo* & ex justitia dat ampliora bona scilicet immortalitatis pacem bene utentibus ex divina gratia bonis temporalibus: Ast, ablato scilicet priorum verborum explicativo, apppositoque &, sensum facit copulativum, quod Deus *pacto aequissimo* det ipsa dona gratiae, & immortalitatis pacem bene utentibus, ex solis naturae viribus, temporalibus bonis. Vide sensum undequaque Pelagianum. Minaci vultu inspexit Pontifex Interpolatorem, qui pudore suffusus in terram corruit repentina captus vertigine; paulloque post Neapolim valitudinis causa missus, vitae vale dixit.

V.

Systema positum in aggregatione auxiliorum exploditur.

757. Cum isthaec auxiliorum aggregatio non alia vi, quam morali hominem ad salutariter operandum adducat; contra hanc ea faciunt, quae paullo superius protulimus adversus gratiam Moliniano-congruam. Verum momenta non desunt, quae hujusmodi systematis imbecillitatem commonstrant: atque illud imprimis est apertissimum, a difficultate, quam controversia nostra discutendam inquit, hoc systema longius recedere, idque perscrutari, de quo nulla quaestio fervet. Nemo siquidem dubitavit, modis pene innumeris ad salutem homines perducere; cunctaque in hoc adspectabili mundo ordinari, ut electorum compleatur numerus. Temporum circumstantiae, rerum eventus, collata beneficia, perstringentes ærumnae, eademque malorum vita huc collimant, Augustino monente, *quod mali serviunt bonis, quomodo persecutores* Serm. 78. *Martyribus, quomodo lima vel mallei auro quomodo in fornace aurificis palea servit auro, ubi sine dubio palea consumitur, & aurum probatur.* Divinoque prædicante Spiritu, omnia Deum disposuisse in numero, pondere, & mensura. Ast ad controversiam, quam in oculis habemus, quid faciunt hæc? nihil omnino: Providentiam enim & sapientiam Dei commendant, non gratiam *per se* effectricem excludunt. Libenter ergo damus Thomasio quidquid magno eloquentiae nervo, uberrimaque copia dicendi aggerit, ut hanc auxiliorum congeriem ampliet; sed tota illa rerum farago, ut arbitror, impertiens prorsus est, ad sententiam de *per se* efficaci gratia concutiendam.

758. Nihil insuper concludit systema propositum, si animadvertamus, & a decretis determinantibus, & a directione *scientiae mediae* præscindere; quum perinde sit ac præscindere ab eo quod quaeritur. Vel enim, coacervatis iis auxiliis semel positis efficaciam gratiae constituentibus, gratia est, quae ad opus voluntatem determinet, vel voluntas, quae ab auxiliis adjuta consensura prævidetur, atque hinc se ipsam determinatura? Huc tota reducitur partium conflictantium quaestio; quin media sit, quae possit iniri via: quapropter ab una ex alterutris sententia recedens, alteram amplectatur necessum est. Ergo controversiae non satisfacit ille, qui nec voluntatem a gratia determinari, nec suam se habere primo determinationem affirmat.

759. Dices 1. De Pauli conversione loquitur Scriptura, loquitur Augustinus; & quemdam strepitum foris sonantem, lucem obcæcantem, Paulum prostratum quidem magnificent: nulla tamen facta mentione de intima gratiae vi conversionem Pauli operante. Hanc vero non præteriissent, si hæc

sola in illo persecutore Ecclesiæ Apostolum fecisset. Quod si in eo rerum apparatu vis gratiæ non consisteret, frustra adhiberetur, & ad pompam tantum videretur descriptus.

3. p. q. 60.
art. 4.

Quodli. 1.
art. 7.

Resp. retorquendo argumentum; Scriptura & Augustinus, solo forissecus sonante strepitu commemorato, de intima vi gratiæ silent: ergo Pauli conversio ab eo solummodo rerum apparatu, quem Scripturæ describunt, operata est. Ita sane Pelagius adprobasset. Quid refert, Scripturam de Pauli individua conversione loquentem, certa quædam exteriora objecta commemorare, & vim gratiæ intimam tacere, postquam toties dixerat, conversionem Sancti Spiritus subministratione in nobis fieri, & per charitatem in cordibus nostris diffusam operari? externa adminicula Scripturæ narrant; his quippe utitur Dei sapientia & providentia, ut homines modis eorum naturæ, & conditioni consentaneis ad se convertat. *Est autem connaturale homini ut per sensibilia perveniat in cognitionem intelligibilem*, inquit D. Thomas. Verum aliud est hisce adminiculis Deum uti, aliud in iis vim omnem esse repositam; aliud hæc vim habere suam; aliud, hanc esse huiusmodi, ut sola sufficiat. Vis ergo, quæ signis sensibilibus inest, moralis est ex parte *objecti* se tenens; alia requiritur in genere causæ efficientis, quæ ex parte *principii* voluntatem moveat. *Indiget*, inquit D. Thomas, *indiget homo divino auxilio, non solum quantum ad exteriora moventia, prout scilicet ex divina providentia procurantur homini occasiones salutis: puta predicationes, exempla, & interdum agnitudoines, & flagella; sed etiam quantum ad interiorum motum, prout cor hominis Deus movet ad bonum*. Ergo non ad pompam descriptus est strepitus ille, qui contigit in conversione Pauli; sed saluberrime exponitur, veluti quidam rerum ordo, quem Deus sapienter, & provide usurpare solet, ut luminosissimæ, flagrantissimæque charitati suæ viam parer, & salutis nostræ negotium perficiat.

760. Dices 2. Augustinus persæpe monet, a Deo vocari homines *miris, ac innumerabilibus modis*: ergo non solum intellexit divinam motionem, quæ unius generis est ad actus quoscunque valens.

Ad Cor. 12.

Resp. Unius quidem generis ac modi esse divinam motionem salutare actus in nobis operantem, si ex parte principii consideretur, libenter dabo: Alit dandum est mihi, esse relate ad effectus suos multiplicem. Nonne natura & conditio principii postulat, ut unicum in sese plura possit efficere? uno, eodemque penicillo variæ variis coloribus pinguntur imagines. Speciei unius est pluvialis aqua; vario tamen modo operatur; etenim dealbat lilia, rubrificat rosas, violasque purpurissat. Unus Sol ceram liquefacit, lutum indurat, genus unum consumit, purificat, perficitque genus alterum. Unitas ergo principii cum ejus multiplici operatione evidentissime conjungitur: ideoque nil mirum, si gratia, quæ ex parte principii una est, multifariam multisque modis operetur: ab Apostolo siquidem prædicatum habemus, quod *divisiones gratiarum sunt; idem autem spiritus*.

V I.

Concomitantia Scotistarum decreta confutantur.

761. Hæc, quæ nonnulli comminiscuntur, decreta vel quidpiam circa rem futuram operantur, vel non? si hoc ultimum; ergo res futura vel non existit, vel existit independentem a Decreto, quod eam comitari dicitur. Si illud primum; ergo jam existunt decreta antequam rem futuram comitentur; nequeunt

quæunt enim intelligi ea operari, quin prius existere intelligantur: Verum si prius existant, non concomitantia, sed antecedentia erunt. Haud me præterit Scotistarum assueta responsio; operari nempe decreta illa concomitanter, & concomitanter cum re futura existere. Hæc vero & similia rem mysteriis plenam protendunt: ut enim concomitanter operentur & existant decretum, creataque voluntas, debent in eodem instanti quoad concursum sese causare ad invicem; siquidem decretum hoc ponitur, ne divina voluntas libertatis creatæ jura infringat, ac proinde *voluntas divina non determinat, nisi voluntas creata se determinaverit; quia voluntas creata concurrit, ut causa secunda*; quemadmodum ex Vigerio Scoti interprete explicat Maltorius; sese autem ad invicem causare nequeunt, quin dicamus, ambo operari, antequam existant; quum tamen cuilibet operationi præsupponi existentia debeat. Exemplo utitur Alexius Catus in suis de gratia dissertationibus, ignem A. & B. in eodem instanti se quoad primum esse causantes subtili meditatione contemplans. Ignis A. antequam ignem B. producat, prius natura existens supponi debet: ast in hypothese nostra existentiam præcurreret operatio; quum, operando, existentiam tribueret igni B., a quo ipse ignis A. existere suum capefferet. Non absimili modo ignis B. intelligeretur operans antequam existens; existentia enim ignis B. ab igne A., veluti a causa effectus suus, prius natura produceretur; sed ignis B. produceret ipsum ignem A.: ergo & ignis B., antequam existeret, poneret ignem A. Hinc operarentur utrique ignes, eorum adhuc non intellecta existentia, sola vocabulorum mutatione. Quadrat exemplum: ut enim in divina continetur creata voluntas; ita in igne A. virtus continetur productiva ignis B., & vicissim. Ita laudatus est Schola nostra Theologus, qui phantasiæ metaphysicis abstractionibus assuetæ inserviens, more majorum exemplis veteribus delectatur.

762. Hæc decretorum concomitantia ex ea quoque refellitur potissima ratione, qua ex Scotistis nonnulli ducuntur, ut eam amplectantur. Tota namque ratio est, ut incolumis persistat humana libertas, quam tueri satis arbitrantur, semel ac constitutum sit, divinam voluntatem nihil determinare, nisi se determinaverit humana, ejus contingentia ut concausa simul concurrente. Verum nonne vilescit divina voluntas comprincipium sui actus expectans a creatura? Nonne quartus jam supra perpensus Arausici II. Concilii Canon eos male habet, qui Deum quidpiam expectare a nobis inquirunt, ut justificemur? quum juxta Scoti sententiam, contingentia sit modus positivus; tota non foret hæc ab omnipotentia divina; sed ejusdem pars una a creatura poneretur tamquam a concausa concurrente: Quid porro? Nonne gloriaretur creatura, habere aliquid; immo & largiri Deo, quod non acceperit?

763. Præterea, si contingentia oritur tamquam ex integra causa a voluntate divina, & humana, quærit P. Macedo, an concurrant ut indifferentes, vel ut determinatæ? Si ut indifferentes; nihil determinabunt; indifferens quippe principium causa nequit esse determinandi. Si ut determinatæ; unde determinationem suam mutuantur? Si a determinato principio, bene est; & evertitur concomitantia decreti. Si ab indeterminato; redit quod jamjam diximus; principium nempe indeterminatum causam esse non posse determinandi. Plura si cupias, consule Alexium Catum ad concomitantia decreta convellenda adversus Crescentium Krisper non pauca cumulantem.

Disp. 3. de
div. intel.
lect. q. 3.
art. 8. n.
168.
Dissert. 1.
q. 5. art. 4.

Collat. 20.
differ. 1.
sect. 6.

Germana Scoti mens in hucusque discussis Augustino consona.

764. Hactenus de quorundam Scotistarum placitis actum est, qui eorum Principis vestigia premere arbitrantur, dum aliam ab ea, quam ille tenuit, semitam revera ingrediuntur. De concomitanti decreto ne unum quidem verbum habet suis in operibus subtilis Scholæ Magister; attamen sibi metipsis fidunt, considerantes, vocabulum *concomitanter* Magistrum non semel usurpare. Ly vero *concomitanter* ad futuri actus determinationem nullatenus spectat; quum de sola illationis, & consequentiæ concomitantia loquatur Scotus; quatenus bene sequitur concomitanter: *Si possum non facere, Decretum Dei poterat non esse*: Hinc quum sequela Scoti in hoc consistat, ut velim quod Deus voluit; decretum potius inferendum est in ordine causalitatis procedens.

In 1. d. 40.
q. un. §. ad
secundum,
d. 41. q. un.
§. sed ad-
huc, & in 2.
d. 37. q. 2.
§. ad solu-
tionem.

765. Neque calculum ponere credant Scotistæ aliqui, quod doceat Scotus, in liberorum actuum executione cooperari voluntatem creatam, sequere ipsam determinare. Ita sane docendum; voluntas enim libera & activa facultas est. Verum tradit hæc Scotus absque decreti efficacis injuria, apertissimis, atque frequentissimis loquendi formulis pronuncians, cooperari ut motam, determinare se ut determinatam. Genuinam hanc Scoti sententiam non veteres solum Scotistæ, sed exteri quoque Theologi perspexerunt Alvarez lib. 3. de auxil. d. 22. n. 13. Suarez lib. 1. de auxil. cap. 5. n. 5. & 6. Vasquez p. 1. d. 65. cap. 2. n. 5. Salmaticenses tract. 4. de volunt. Dei d. 10. dub. 3. n. 56. Perez d. 3. c. 4. §. 8., nec sane falluntur: ambigua enim nequaquam sunt, quæ pro decretorum antecedentium sententia profert Subtilium Princeps. Nonnulla hic exscribamus.

In 1. d. 41.
q. un. §. sed
contra
istud.

766. Henrici confutationem aggrediens, quod prædestinationem statuatur ex prævisione boni usus arbitrii, inquit: *Contra istud arguitur primo: quia Deus non prævidet istum bene usum libero arbitrio, nisi quia vult, vel præordinat istum bene usum eo; quia, sicut dictum est d. 39. certa prævisio futurorum contingentium est ex determinatione voluntatis divine. Si ergo offerantur voluntati duo æquales in naturalibus, quæro quare istum præordinat, bene usum libero arbitrio, & illum non? Non est hujus, ut videtur, assignare rationem, nisi voluntatem divinam.*

767. Tria sunt, quæ Scotus sincere hic affirmat, 1. a Deo esse bonum arbitrii usum. 2. futura, quæ prævidet Deus, ideo prævideri, quia decreta sunt, fieri. 3. a Dei voluntate pendere, hunc, non illum præordinari, ut libero bene utatur arbitrio. Quis autem in Scoto hæc docente docentem Augustinum non audit? Illud primum lege in S. Doctore primo retractationum libro capite nono: quia omnia bona & magna, & media, & minima ex Deo sunt, sequitur, ut ex Deo sit etiam bonus usus liberæ voluntatis, qui in magnis numeratur bonis. Secundum habes libro de prædestinatione Sanctorum capite decimo nono, nec non decimo octavo capite de dono perseverantiæ: hic sine dubio, ait, *præscivit Deus, si prædestinavit: sed prædestinasse, est hoc præscisse, quod fuerat ipse factururus*. Ibi cum nos, inquit, *prædestinavit, opus suum præscivit*. Habes denique non uno loco tertium: ex duobus, nono capite de dono persever. ex duobus etate jam grandibus impiis, cur iste vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt judicia Dei. Cur illum adjuvet, repetit libro secundo de peccat. merit., illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & equita-

aequitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis. Consimilia occurrunt in lib. de Spirit. & lit. cap. 34. de dono persever. cap. 12., & 6. contra Julian. cap. 14.

768. Hæc prosequens S. Doctoris documenta Præceptor noster, tria illa constituit, totusque ubique est, ut antecedenti efficaci decreto cuncta occupet. Celeberrima sunt quæ leguntur in 1. d. 39. q. un. §. *juxta*. Circa determinatam Dei notitiam, quantum ad rerum existentias versatur hæc quaestio, ubi, cum doceat, voluntatem divinam ad opposita quidem objecta, non ad actus oppositos esse liberam, inquit n. 21. *voluntas potest unica volitione simplici illimitata tendere in quaecumque volibilia*, & n. 22. *Tendit in objectum contingenter, quod in eodem instanti possit tendere in oppositum objectum: & hoc tam de potentia logica, quam de potentia reali, quæ prior est naturali suo actu*. Si ergo in suum objectum tendit divina voluntas, jam voluntas ipsa præcedit objectum volitum: Ita enim se habet voluntas divina ad sua objecta, ut ad actus suos humana; humana autem suos actus pervolat: ergo & divina objectum suum; & quidem non in solo potentiae ordine; verum in ordine potentiae objectum ipsum determinantis. Clarissima verba reddo ex §. *viso de contingentia*, quod Scotistarum ingenia adeo torquet: *intellectus divinus videt determinationem voluntatis divinae; videlicet illud fore pro A., quia voluntas illud determinat, fore pro eo. Scit enim voluntatem esse immutabilem, & non impedibilem*. Prope ad oculum hic habetur determinatio futuri a voluntate, & scientiæ certitudo ex illa determinatione, sane antecedente, non concomitante. Rejicit quidem Subtilis Doctor modum hunc, quo cum rerum contingentia scientiæ ponitur certitudo; ipsi namque videtur, discursum ponere in intellectu divino, quasi ex intuitione determinationis voluntatis, ejusque immutabilitatis hoc fore concludat; reliqua tamen, quæ ad voluntatem determinantem spectant, adprobat, confirmatque. Hinc alium exhibet modum dicens, *quod intellectus divinus aut offert simplicia, quorum unio est contingens in re, aut si offert complexiorem, offert eam sicut neutram; & voluntas eligens unam partem, scilicet conjunctionem istorum pro aliquo nunc in re, facit illud determinate esse verum*. Atque illico futura esse negans determinata per essentiam ante voluntatis decretum subdit: *Tunc non sunt vera contingentia; quia nihil est tunc per quod habeant veritatem determinatam. Posita autem determinatione voluntatis divinae, jam sunt vera pro illo secundo instanti. Et hoc idem erit ratio intellectui divino intelligendi ista, quæ jam sunt vera in secundo instanti*.

769. Dum a Subtilium Principe hæc haurio, totidem mihi absorbere videor ex Augustino sententias. *Causas enim voluntatis Dei scire querunt, Manichæi, cum voluntas Dei omnium, quæ sunt, ipsa sit causa -- Non sit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciend -- Prædestinatione quippe Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse factururus -- Et cum gratiæ dona quibuscumque Deus donat, procul dubio donaturum se esse præscivit, & in sua præscientia PRÆPARAVIT: nam in sua, quæ falli, mutarique nequit, præscientia, OPERA SUA DISPONERE, id omnino, nec aliud quidpiam est, prædestinare*. Ceterum Scoti doctrinæ cum doctrina Augustini tanta est necessitudo, & Sanctum Ecclesiæ Doctorem tam impense coluit Subtilis Doctor, ut Augustini nomine, auctoritateque octingenties, ac quindecies asserta sua confirmat, quemadmodum Hispani Minoritæ Patres collegerunt. Ex Petro a Campo, & VVadingo rem placet enarrare. Gravissima Salmaticensis Academia, ad excludendas novas quorundam doctrinas, quæ in florentissi-

De Cen.
cont. Ma-
nich. l. 1.
cap. 2.
In Enchir.
cap. 96.
De præd.
ss. c. 10.
De dono
persev. c. 17.

Petrus
T. 1. hist.
Augusti-
niana l. 3.

mas,

c. 30. VVa-
ding. in
vita Scoti
c. 15. n. 69.

mas, suaque vêtustate, ac soliditate commendatissimas Scholas invehantur, communi Doctorum calculo statuit, ut sola illa, quæ Sancti Augustini, & Divi Thomæ doctrina esset, aut judicaretur, e Cathedra doceretur: liceret tamen, si vellet, Cathedræ Scoti Moderatori, ut ejus dogmata sequeretur. Quod statutum fuit, solemnî juramenti forma fixum, firmumque voluerunt. Jusjurandum hoc male habuere Theologi Minoritæ, supplicique libello anno 1628. Senatui Castellæ exhibito tamquam Subtili Magistro injuriosum detulerunt: Scotus, scripsere in libello, adeo Augustiniana doctrina addictus fuit, ut in solis Theologicis Commentariis octingentes, ac quindecies Sanctum Augustinum in suarum assertionum testem protulerit &c.

In 1. d. 41.
q. unic.

770. Et sane fuisse sententiis Augustini in iis maxime, quæ ad divinam gratiam spectant, conjunctissimum, sibi facile suadebit quisquis compertum habeat, illud firmiter docuisse, quod penes Augustinum dogma est frequentatissimum; nempe confitendam esse gratiam donantem merita, & nostra proinde merita esse dona Dei. Quærit enim: *utrum sit aliquod meritum predestinationis* atque ait: *circa istam questionem sensit Augustinus aliquando, quod, etsi bona opera in presentia Dei non sint ratio predestinandi; fides tamen in præscentia Dei est ratio predestinandi, sicut per eum patet super Epistolam illam ad Rom., ubi vult, quod propter fidem, quam præscivit in Jacob, qua sibi esset crediturus, & infidelitatem in Esau, illum prælegit, & hunc non; & habetur in litera. Sed illud retractat ipse primo retractationum 22. innuens contra se rationem, quia fides est donum Dei, sicut & alia bona opera, quod probatur per Apostolum 1. ad Cor. ubi dicit -- illud non dixissem, si fidem inter dona Spiritus Sancti commemorare scivissem. -- Hinc, scientia media exclusa, bonique usus arbitrii prævisione, prædestinationem statuit a meritis independentem, & cetera, quæ alibi ex Augustino tradidimus.*

Aug. de
præd. SS.
cap. 3.

A N I M A D V E R S I O.

Disput. 50.
quæst. 14.
art. 13. P.
216.

771. Subtilis Magistri sensa introspeimus adversus nonnullos; qui Scoti doctrinæ in gratiæ, & prædestinationis negotio adherere autumantes, Scotistarum nomine gloriantur. Scientiam mediam, & gratiam congruam cum Molina in votis habent, totique sunt, ut Magistri locutiones varia interpretatione ad sua pertrahant. Verum quam irritus labor sit, conjiciet ille, qui Molinam ipsum audiat confitentem, Scotum sibi adversari. In concordia enim Antuerpiæ typis cusa 1595., annis nempe decem a prima editione lapsis sic affatur Molina: *Itaque eo differimus a Scoto; quia arbitramur, rationem, ob quam Deus certo cognoscat, quenam pars contradictionis cujusque earum complexionum contingentium, quæ pendent a libero arbitrio creato, sit futura, non esse determinationem voluntatis divine, quæ liberum arbitrium creatum inflectat, & determinet ad unam aut alteram partem; sed esse determinationem liberam, quæ liberum arbitrium in hoc vel illo ordine rerum, & circumstantiarum statuit creare.* Hac Molinæ audita confessione, me plane latet, quo fidenti animo vel decreta concomitantia, vel gratiam congruam sub scientiæ mediæ directione constituent. Ex Scotistis nonnulli defensent Scoti doctrinam in hoc sectari præsumentes.

EXERCITATIO VII.

De libertatis humane cum gratia donante concordia.

§. I.

772. **D**E gratia, quam Patres Ecclesiastica voce donantem adpellant, in superioribus sermonem nos habentes, non semel incurrentem difficultatem a libertate desumptam examinavimus. Verum hæc instituenda exercitatio, ut res, quæ ipsi Augustino difficillima visa est, peragi plenius possit, simulque dignosci ex quo capite solvendus sit nodus nonnullorum captui inextricabilis.

Lib. 6.
cont. Jul.
c. 8. Epist.
105. de
spir. & lit.
cap. 39.

DEFINITIO I.

773. Quum libertati opponatur necessitas, duplex distinguendum hic est necessitatis genus. Alia enim dicitur necessitas *antecedens*, vel *absoluta*, vel *consequentis*. Alia *consequens*, vel *hypothetica*, vel *consequentia*. Prima est, quæ actum ita præcedit, ut ab essentiali & intrinseco agentis principio oriatur. Secunda, quæ actum ita consequitur, ut ab agentis essentia non resultet; sed ab intrinseca tantum determinatione, quæ in agente sit hac vel illa supposita conditione. Vide Scotum in 1. d. 39. q. 1. §. *ad primum pro tertia opinione*.

SCHOLION.

774. Utramque necessitatem sic declarat Angelicus Doctor. *Aliquid dicitur necessarium dupliciter: uno modo absolute, alio modo ex suppositione. Absolute quidem dicitur necessarium aliquid propter necessariam habitudinem terminorum, qui in aliqua propositione ponuntur; sicut omnem hominem esse animal, vel omne totum esse majus sua parte, aut aliqua hujusmodi: necessarium vero ex suppositione est, quod non est necessarium ex se, sed solummodo posito alio, sicut Socratem cucurrisse: Socrates enim quantum est de se, non se habet magis ad hoc, quam ad ejus oppositum, sed facta suppositione quod cucurrerit, impossibile est, eum non currere.*

Quæst. 236
de Verit.
art. 4. ad 1.

ANIMADVERSIO.

775. Ut omnes norunt *antecedentem* necessitatem libertati inimicam; ita fatentur omnes, cum libertate *consequentem* componi. Verum ut necessitatem hanc cum libertate maritent, eam sibi fingunt, quæ sit parum digna Philosopho, & ad nodum quæstionis solvendum a nemine umquam somniata. Inquiunt enim, necessitatem *consequentem* esse quidem ex suppositione, sed quæ ex ipsa voluntate, liberaque ejus determinatione profluat; scilicet, si voluntas velit, ipsa velit necessum est. Grande profecto Philosophiæ arcanum, voluntatem libere velle, si ipsa velit! grande arcanum iterum, necessitatem ex suppositione libertatis libertatem nequaquam tollere! fuitne umquam vel in Scholis, vel in Ecclesia difficultas de hujusmodi libertatis compositione; quamvis maxima exorta fuerit, quomodo cum divinis prædefinitionibus componatur? Si non alia foret ea necessitas, quam *consequentem*,

Prosp. ad vel *hypotheticam* vocant; quæ damna pertinuissent Massilienses? *Removeri*
 Aug. n. 3. inquebant, *omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas*
præveniat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine fatalem quamdam
induci necessitatem. Hæc erat difficultas ipsis insuperabilis visa. Quis autem
 pinguis adeo minervæ erit homo, qui necessitatem libertati fatalem eam su-
 spicetur, quæ ex ipsa voluntate, ejusque libera determinatione dependet?
 Consequi damna a Massiliensibus prætenſa, negabat Augustinus; non quod
 voluntas necessario libere vellet ex suppositione, quod vellet libere: hoc
 enim puerile, ne dicam insanum, respondere fuisset; sed quod divina con-
 stitutio, etsi libertatem præveniens; ipsam tamen libertatem cauſat. Aliunde
 igitur desumenda est necessitas, quæ *consequens* appellatur.

D E F I N I T I O II.

Boet. l. 5. 776. Percelebris est distinctio, quam Boetius, deinde D. Thomas, alique
 prosa ult. amplexi sunt, *sensus compositi, & sensus divisi*. *Sensus compositus* importat
 D. Thom. compositionem unius cum altero; ex. caus. non actum cum prærequisitis ad
 l. 1. cont. actum saltem quem vocant *secundum*; atque ita homo sub auxilio ad bonum
 gent. c. 67. agendum efficaci nequit malum agere in *sensu composito*; scilicet, eo ipso
 Vide Ser- quod bonum agat, dici haud potest, ipsum eodem tempore malum actualiter
 ry Schol. operaturum; hæc quippe binæ operationes in eodem pro eodem instanti in-
 Thom. componibiles sunt. *Sensus divisus* importat compositionem actus cum poten-
 vind. pag. tia ad oppositum divisa tamen ab exercitio actus oppositi; atque hinc homo
 593. sub auxilio ad bonum agendum efficaci potest malum agere in sensu diviso;
 quia quum bonam actionem operetur, potestatem retinet ad malam, quam-
 vis ab actuali exercitio actionis malæ divisa sit. Hanc duplicem agendi po-
 tentiam, quæ per vocabula *sensus compositi, & divisi* in Scholis exprimitur,
 solent etiam nuncupare Scholastici *potentiam simultatis, & simultatem poten-
 tiæ*. Prima est *sensus compositi*, altera *sensus divisi*.

A N I M A D V E R S I O I.

777. Necessitas, quæ a *sensu composito* resultat, non est *antecedens*, &
actus primi; sed *consequens*, & *actus secundi*. Hæc porro necessitas a D. Tho-
 ma *infallibilitatis & certitudinis* nuncupatur juxta Augustini doctrinam de
 SS. prædestinatione *qua CERTISSIME liberantur quicumque liberantur*, quæ sa-
 ne necessitas libertati non opponitur, quippe quæ solam excludit indifferen-
 tiam suspensionis, non potestatis, qua voluntas agere potest, & non agere.

A N I M A D V E R S I O II.

778. Sunt nonnulli, qui circa sensum *compositum, & divisum* fallun-
 tur, distinctionem hanc prave interpretantes; scilicet eo pravo sensu, ut ab
 efficaci adjutorio se dividere voluntas possit, vel antecederet illud rejicere.
Cavendum igitur est, inquit Antoninus Reginaldus, *ne sensum compositum*
illum existimes, quo inspiratio, vel gratia componatur cum homine; divisum
vero, quo eadem seposita, & veluti sejuncta ab homine sumatur, vel conside-
retur, ut passim solent hos sensus accipere plerique omnes ex Adversariis,
dum ea sensus compositi ac divisi distinctione nos utimur.... Verum iterum,
iterumque protestamur, sensum hunc divisum & compositum eo modo explica-
tum neque unquam fuisse nostrum, neque modo esse, sed alium longe diver-
sum,

sum, cuiusmodi est, quem supra expendimus. Vide quæ Reginaldus tradit in amplo volumine *de mente Conc. Trid.* pag. 320.

DEFINITIO III.

779. *Doni vocabulo*, ait Catechismus Romanus, *significatur id, quod benigne & gratuito, nulla spe remunerationis proposita, donatur*. Quinque igitur conditionibus concluditur ratio doni; videlicet, quod sit collatio rei licitæ, quæ sit in potestate donantis, nullo jure cogente, ex mera liberalitate, sine retributionis intentione.

ANIMADVERSIO I.

780. In quolibet operante secernenda est operatio a modo quo operatur; nec proinde neganda operatio est; quia modum, quo eam peragit, assequi nequaquam possumus. Quapropter nemo inficias hucusque ivit, tot, variosque effectus a medicamentorum vi in nobis produci, quamvis modus, quo producuntur, plane ignoretur. Hinc gratia sua donat Deus bonam voluntatem; hancque voluntatem donans, modum profecto tenet, quo donum huiusmodi in nobis operatur. Quis vero sublimis adeo luminis, ut divinum operandi modum attingat? Quis tam audax, ut hinc divinam operationem non agnoscat?

ANIMADVERSIO II.

781. Ex incomperto nobis modo, quo bonam voluntatem Deus operatur in nobis, incompertum quoque remanet, quomodo duo extrema in specie adversa jungat; summam nempe divinæ gratiæ vim cum libera bonæ voluntatis operatione; seu quomodo consistat, voluntatem libere operari illud ipsum, quod a gratia donatur. Et sane, docet fides, posse divina potentia conjungi, & in Deipara duo hæc esse reapse conjuncta, quamvis in specie adversa, fecunditatem scilicet integritatemque. Hæc porro conjunctio nobis profecto incomprehensibilis, huiusmodi nequaquam foret, si modo illum possemus attingere, quo summa Dei potentia extrema hæc duo simul copulet.

ANIMADVERSIO III.

782. Sedula attentione perpendendum est, quod quum Deus in causis operatur, eas non extrinsecus movet, atque impellit, quemadmodum se se invicem movent, atque impellunt secundæ causæ; sed uniuscujusque penetrans formam, in unaquaque operatur juxta ipsius genium & conditionem. Hinc, ipso in causis necessariis operante, necessarii consequuntur effectus, & liberi consequuntur operante in liberis. Præclare Angelicus Præceptor cui-dam objectioni respondens docet, *quod liberum arbitrium est causa sui mo-* 1. p. q. 83o
art. 1.
tus, quia homo per liberum arbitrium se ipsum movet ad agendum: non ta-
men hoc est de necessitate libertatis, quod sit prima causa sui id quod libe-
rum est; sicut nec ad hoc quod aliquid sit causa alterius, requiritur, quod
sit prima causa ejus. Deus igitur est prima causa movens & naturales
causas, & voluntarias, & sicut naturalibus causis, movendo eas, non au-
fert, quin actus eorum sint naturales; ita movendo causas voluntarias, non
aufert, quin actiones earum sint voluntariæ: sed potius hoc in eis facit: ope-

ratur enim in unoquoque SECUNDUM EJUS PROPRIETATEM. Ratio est, quia divina virtus caussarum, in quibus agit, naturam non immutat, sed perficit, atque conservat. Hæc quæ præposuimus, ad concordiam donantis gratiæ cum libera voluntatis facultate probandam sic viam sternunt.

P R O P O S I T I O I.

Salutares humanæ voluntatis actus liberi sunt eo ipso, quod a gratia donante sint.

783. Prob. Salutares humanæ voluntatis actus sunt dona Dei, quod in superioribus latissime probatum est: ergo in libera voluntatis facultate sunt, eorumque actuum voluntas est domina. Pr. conseq. Quod alicui donatur ex alieno fit illius, cui donatur; & donatarius donatæ rei ita prorsus est dominus, ut ejusdem vel acceptandæ, vel rejiciendæ liber omnino sit: ergo, si salutares actus voluntati donantur, in libera ejus facultate sunt, eorumque ita fit domina, ut eos ponere, vel non ponere ex æquo possit. Ratiocinationem hanc exhibet Augustinus nitido ingenii acumine sic alloquens: *Nostrum est quod a nobis habetur; nostrum est & quod nobis donatur. Nam, si nostrum non sit, non donatur; quomodo enim aliquid donas, nisi ut ejus sit, cui donas? Nonne in Oratione Dominica dicimus & nostrum esse, quod a Deo est? quotidie dicimus: Panem nostrum quotidianum: Jam dixisti nostrum, & dicis: da nobis. Ecce nostrum, ecce da nobis. Illo dante fit nostrum.*

Serm. 333.
c. 1. alias
14. inter
hom. 50.

784. Dices, hæc bene se habere in humanis donis, non in divinis, cujusmodi sunt salutares actus, ad quos eliciendos active concurrat voluntas. Sed Contra est. Et quæro in primis, an panis, quem in Dominica Oratione quotidie poscimus, inter humana, vel divina dona connumerandus sit? Si a Deo postulemus, donum est profecto divinum: attamen nostrum est; quia donatum. Ultra quod de patientia Martyrum, quæ donum Dei est, Augustinus loquitur. *Illis, ait paullo ante, illis autem malis, duris, atque asperis futuris commemoratis adjecit: In vestra patientia possidebitis animas vestras. In vestra patientia, inquit. Non enim esset patientia tua, si non ibi esset & voluntas tua. In vestra patientia: Sed unde vestra? Nostrum est quod a nobis habetur; nostrum est & quod nobis donatur; quomodo enim aliquid donas, nisi ut ejus sit cui donas? Aperta est enim illa confessio: Nonne Deo subjicietur anima mea; ab ipso enim est patientia mea? dicit nobis ipse: in vestra patientia: Dicamus illi & nos: patientia mea ab ipso est. TUUM FECIT DONANDO; noli ingratus esse, tibi assignando. Nonne in Oratione Dominica &c. Patientia igitur nostra est, quia in patientia nostra voluntas est; quæ in patientia sane non foret, si ad actum hunc eliciendum active non concurreret. Ast quare nostra est patientia, voluntate active concurrente, nisi quia patientia donatur, voluntati donando hoc ipsum, quod est ad patientiam active concurrere, ut patientia inde dicatur nostra? (n. 783.) Illo donante, fit nostrum. Tuum fecit donando: Ergo ex ipsa ratione doni elucescit ratio liberi in facultate, cui donatur: quomodo enim aliquid donas, nisi ut ejus sit, cui donas? Perarduum captu videtur, unde noster fiat ipse voluntatis concursus, si concursus ipse donetur. Ast repono, satis intelligi, eo ipso quod donari intelligatur: Illo enim donante, fit nostrum. Do libentissime, hoc facilius nos percepturos, si modum assequi possemus, quo Deus per dona sua in nostram agit voluntatem, quum eam ex nolente facit volentem,*

ex re-

ex repugnantē consentientem: verum ex incomperto agendi modo, nefas est, actionem inficiari. (n. 780.)

785. Confirmari potest positio nostra, illud si gratiæ genus perpendamus, cujus confessionem a Pelagio Augustinus vult, ut *Sancta Ecclesia non turbetur pertinaci ejus obstinatione, sed veraci correctione letetur*. Hanc prædicabat Antistes Sanctissimus esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra justitia justos facit, ut ea sit vere NOSTRA JUSTITIA, quæ nobis ab illo est. Hinc Apostolum producit dicentem, se diu vixisse in justitia legis, quæ sua erat; sed, tempore adventante, quo justitiæ judicabuntur, inveniri velle in ea justitia, quæ ex fide est Christi Jesu. Cur autem suam dicit Apostolus justitiam illam, quæ ex lege est? respondet: *Dicit Apostolus justitiam suam, quæ ex lege est, tamquam sit im-perata, non data. Si autem data est, non dicitur justitia nostra, sed Dei; quia sic fit nostra, ut sit nobis a Deo*. Apostolicam doctrinam hanc adoptarunt Concilii Tridentini Patres capite septimo de justificatione hæc docentes: *unica formalis causa est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit; qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostre, & ... vere justi sumus justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam, secundum propriam cujusque dispositionem, & cooperationem*. Habemus igitur, nostram esse justitiam quamvis a Deo sit, nostramque fieri eo quod fit a Deo, & a Deo donati spiritu renovemur.

De gratia
Chr. 25.

Ib. c. 49.

Ad Phil.
lip. 3. 7.

Ib. c. 13.

PROPOSITIO II.

Humana libertas vindicatur per gratiam facientem, ut faciamus.

786. Prob. Per gratiam Deus facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati: ergo dum per gratiam facimus, libere facimus. Antecedens propositio est Augustini pluries in antecessum repetita. Conseq. probatur pulcherrima S. Doctoris comparatione, quod liberum arbitrium a divina gratia directum jumento assimilatur, quod fessor fræno cohibeat; quia sicut jumentum animal vivacissimum, ut dometur ad opus homini necessarium, de armento vagum apprehenditur, & incipit per curam domantis se ad ejus perficere voluntatem; ita, & liberum arbitrium, quod vulneratum vivit in homine, gratia Dei apprehenditur de armento luxurie sæculi, in quo sub pastore Diabolo vagabatur per incongruas voluntates: (pastorem Diabolum dixi secundum Zachariam II. o Pastor; & idolum) apprehenditur ergo gratia, ut dixi ad domandum liberum arbitrium: ut & mala conversationis deposita feritate, humilietur; & ut ad obediendum in opus Domino necessarium corrigatur; & ita per ejus semper curam incipiat in Dei perficere voluntate. Sic enim jumentum illud, dum in viam dirigitur, fessoris manu regitur, ut iter rectum, sive leviter, sive cursim secundum sedentis in se voluntatem possit incedere, quoad usque ad locum perveniat destinatum: ita liberum arbitrium, dum in via, idest in Christo, qui est via, veritas, & vita, coeperit esse; gratia regimine regitur, ut in servitio Domini, sive patientia charitatis, sive fervente spiritu possit ambulare quoad usque ad promissum regnum cælorum perveniat; ideo in Psalm. 140. dicitur, spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: & ut illud, cum aliquoties sub fessore pastum largioribus cibaribus incumbens fræno cursu extollitur, fessoris flagello caditur, ut secundum ejus ambulet voluntatem: similiter, & liberum arbitrium, dum homo gratia Dei immemor in prosperis efficitur, & tamquam de sui possibilitate gloriatus

Lib. 3.
Hyponost.
post me-
dium.

gloriatu extollitur; ejus flagello corripitur, cum in variis tribulationibus, & afflictionibus paululum subjugatur; ut humiliatur homo in sua humilitate ad gratiæ recurrat auxilium. Sicut homo sedens in jumento, dum peregerit iter, quod incessit, dicit, feci hodie, ut puta, triginta milliaria, cum, illo sedente, jumentum cucurrerit triginta milliaria; sed non ea cucurrisset, nisi a sessore, tam directum in via, quam gubernatum fuisset. Recte ergo sessor, quem gratia figurat, dicit, feci triginta milliaria: ipse enim fecit, quod jumentum facere fecit; & tamen utrisque labor itineris imputatur. Ita & gratia & liberum arbitrium peragit sine dubio iter fidei liberum, dum Dei Christianus facit precepta: sed non ut supra dixi sine gratia dirigente, vel gubernante: Propter quod dicitur in Psal. 36. Dirige in conspectu tuo viam meam; & a Domino gressus hominis diriguntur &c. Veruntamen hinc inde proportio tenenda est; paritas enim non est identitas, quodque de animo, dum motum, quo ad creaturam se convertit, lapidi comparat se ferenti deorsum, alibi Augustinus profert; hic de arbitrio pariter pronunciandum: Siquidem inquit: in eo dissimilis, quod in potestate non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferius, animus vero, dum vult, non ita movetur, ut, superioribus desertis, inferiora diligat: & ideo lapidi naturalis est ille motus, animo vero iste voluntarius. In instituta pariter comparatione jumentum inter atque arbitrium non absimili modo excogitanda res est: arbitrium quippe cum gratia dirigente ad bonum nulla necessitate compellitur, nullaque trahitur violentia: Jumentum vero ad hunc, illumve motum a sessore cogitur; quod ab Augustino hic satis exprimitur per verba illa: ita & gratia, & liberum arbitrium peragit sine dubio iter fidei liberum.

lib. 3. de
lib. arb.
cap. 1.

PROPOSITIO III.

Gratia donat cum actu modum actus, actumque proinde liberum.

787. Prob. ratione duplici, quarum unam a D. Thoma, alteram a Scoto mutuatus sum. Inquit Angelicus: *Dicendum quod Deus movet omnia secundum modum ipsorum: & ideo divina motio a quibusdam participatur cum necessitate: a creatura autem rationali cum libertate, propter hoc quod virtus rationalis se habet ad opposita: & ideo sic Deus movet mentem humanam ad bonum, quod huic motioni resistere potest.* Hujus porro rationem exhibet sepius celebrans quod ait Dionysius quarto capite de divin. nomin. ad divinam nempe naturam non pertinere, naturam rerum corrumpere, sed servare; unde omnia movet secundum eorum conditionem; ita quod ex causis necessariis per motionem divinam sequuntur effectus ex necessitate, ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingentes. Si vero gratia salutarem actum donando ita voluntatem afficeret, ut repugnaret eundem actum esse liberum; nonne conditionem, naturamque voluntatis corrumpere? perpetua tamen Augustini sententia est, quod voluntas tanto erit liberior, quanto sanior, tanto autem sanior, quanto divine gratiæ, misericordiæque subiectior. -- Quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit; ad bonum autem nihil valet, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Cum gratia igitur arbitrium potest, quod absque gratia non potest: ergo tanto est liberior, quanto divine gratiæ subiectior.

1. 2. q. 10.
art. 4.

Epist. 89.
De correptione
& gratia
cap. 11.

In 1. d. 39.
S. ad alind
in fine.

788. Rationem alteram habeo a Subtili Magistro ita edocente: dico quod contingentia non est tantum privatio, vel defectus entitatis, sicut est deformitas in actu secundo, qui est peccatum; immo contingentia est modus positi-

vis entitatis; sicut necessitas est alius modus; & omne positivum, quod est in effectu principaliter est a causa priori: & ideo non sicut deformitas est ipsius actus a causa secunda, & non a causa prima; ita & contingentia. Immo contingentia per prius est a causa prima quam a secunda, propter quod nullum causatum esset formaliter contingens, nisi a causa prima contingenter causaretur. Jam vero, quum moveat Deus omnia secundum ipsorum modum (n. 787.); movebit & voluntatem, incolumi voluntatis contingentia, quæ ipsius modus positivus est: & quum actus in voluntate natura sua sint contingentes, quales sunt natura sua, a Deo causantur. Hoc totum probat ratione illa, quam ex D. Thoma insinuavimus: Objectanti enim, quod voluntas a causa superiori determinata, non foret amplius in suo ordine contingens, respondet: propter determinationem ejus in suo ordine est equalis contingentia; voluntatis scilicet contingentia servatur; quia divina determinatio in suo ordine est contingens; proindeque contingentia voluntatis per contingentiam causæ primæ haudquaquam aufertur, ut hercle auferretur, si ab aliqua secunda causa voluntas foret determinata: Creatura siquidem contingentiae voluntatis aptare se se nequiret, ut inexcogitabili comitate se se aptat divina bonitas, illam nempe fovens, atque conservans.

In 4. d. 49.
q. 6. S. res-
pondeo,
quod vo-
luntas &
seq.

789. Hæc perpendens summus e Scotistis Theologus Macedo inquit: *Novit optime Scotus, quod decretum (idem dicito de gratia donante) suam libertatem, & contingentiam retinendo, eam communicabat effectibus libere ac contingenter, nihil adimendo, nec detrahendo, de illarum contingentia, & libertate. Quare antecedentiam decreti nullam imponere necessitatem rebus contingentibus, cum contingenter decernerentur, & sinerentur esse, & operari contingenter, non immutata conditione, sed conservata natura libera, & contingentia. Adnotatque Macedo non absimili modo sentire Henricum Henricum, Suarezii Magistrum, cujus verba profert ex lib. de fine hom. cap. 6. desumpta. Antecedens est causa rei, non utcumque, sed rei cum suo libero modo; atque ita infert effectum liberum: alioqui Deus non assequeretur modum, quem sua providentia, & suavi motione intendit; nempe ut effectus in exercitio libere fiat per causam proximam. Hæc omnia gratiæ donanti accommodanda sunt. Voluntatem, quam suo afficit dono, non immutat, sed perficit. Donat juxta exigentiam causæ, cui dona sua elargitur; & quemadmodum in causis necessariis operans, necessarios producit effectus, conditione causæ necessariæ sic exigente; producit & liberos in libera causa operans, ita exigente conditione causæ liberæ.*

Tom. 1.
collat.
pag. 359.

ANIMADVERSIO.

790. Divo Thomæ, ceterisque Scholasticis, quorum hic sententias protulimus, prævit Augustinus in libero arbitrio defendendo totus, dum gratiam donantem ubique prædicat. *Agit enim, inquit, omnipotens Deus in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quod per eos age-*

De gratia
& lib. arb.
cap. 21.

re ipse voluerit.

PROPOSITIO IV.

Altum, secretumque omnipotentia opus est humana voluntatis cum gratia donante concordia.

791. Prob. Omnipotentiam Dei in flectendis hominum cordibus, iisdemque, quo voluerit, perducendis, apertam habemus in Scripturis Sanctis, ubi legitur:

Prov. c. 21. legitur: *Cor Regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit il-*
 Job 12. 24. lud. -- *Qui immutat cor principum populi terra. -- Dabo vobis cor novum;*
 Ezech. c. 36. 26. *auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum; & faciam, ut in prae-*
ceptis meis ambuletis. Habemus in Ecclesiae obsecrationibus, quibus sic praeca-
 mur: *Deus, qui omnipotentiam tuam parcendo maxime, & miserando ma-*
nifestas &c. Dom. X. post Pentec. & Sabbatho post Dom. IV. *Ad te nostras*
etiam rebelles compelle propitius voluntates. Sciscitanti porro, quonam mo-
 do Deus in gratia nobis conferenda omnipotentiam hanc suam applicet, ab
 Augustino haurienda responsio est.

Lib. 1. de pecc. me- 792. Vocat Doctor Sanctissimus *Spiritus sancti occultissimam gratiam*.
 rit. c. 9. Non refugit, gratiam hanc adpellari doctrinam: *si sic dicatur ut altius &*
 De gratia *interius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere.* Verum, si sic
 Chr. c. 12. dicere detrectent, Pelagianos invitat, ut legant, non lege, atque doctrina
 Tb. c. 24. insonante forinsecus, *sed interna atque occulta mirabili, ac ineffabili potesta-*
 Lib. 2. bit, *quod Deus illum ab his malis ad bona mirabili vocatione convertit;*
 ad Bonif. c. 19. & 20. *quod homo trahitur miris modis; quod cor regis (Assueri) occultissima, &*
 Ad Vital. cap. 2. *efficacissima potestate convertit; quod voluntatem non praepareret Deus in ho-*
mine; nisi vocatione alta atque secreta sic ejus ageret sensum, ut eidem legi
atque doctrinae accommodaret assensum. Ita perspicacissimus ille divinae gratiae
 Magister, dum modum vult innuere, quo gratia bonam voluntatem in ho-
 mine operatur.

793. Objectantibus ergo repugnare, merita esse Dei dona, & simul actus
 humanae voluntatis liberos; sive, gratiam per se & intrinsece operari bonos
 in nobis actus, libertate incolumi, sic, inquam, objectantibus quid superest?
 Superest, ut *occultissimam* gratiae vim retegant; ut *ineffabilem* illam suavita-
 tem, qua infunditur, explicent; ut potestatem illam *mirabilem*, qua operatur
 in cordibus hominum, assequantur; ut *miros*, quibus trahitur homo, modos
 introspeciant; ut *altam & secretam* vocationem illam penetrent, qua homi-
 nis sic agit sensum, ut legi accommodet assensum. Haec omnia si perspecta
 habere possint, & ipsis perspecta erit donantis gratiae cum libertate concor-
 dia; tota quippe quanta est difficultas hoc in negotio enascitur ex incomper-
 to nobis modo, quo divina gratia bonam in nobis voluntatem operetur;
 hinc respondebat Petiliano Augustinus: *Si tibi proponam questionem quomodo*
 Lib. 2. cont. lit. *Deus Pater attrahat ad Filium homines, quos in libero dimisit arbitrio, for-*
 Pet. c. 84. *tassis eam difficile soluturus es. Quomodo enim attrahit, si dimittit, ut quis*
quod voluerit, eligat; & tamen utrumque verum est; sed intellectu hoc pene-
trare perpauci valent. Sicut ergo fieri potest, ut quos in libero dimisit arbi-
trio, attrahat tamen ad Filium Pater; sic fieri potest &c. Si modus igitur
 adtingi posset, quo Pater attrahit, de facili adtingeretur, quomodo liberi ar-
 bitrii adhuc sint qui attrahuntur; & tamen utrumque verum est; homines
 nempe trahi, liberoque dimissos esse arbitrio; quamvis attrahendi modus hu-
 mano captui impervius sit. Itaque si nemini sit datum, retegere quod in gra-
 tia Dei est *occultissimum*, proferre quod *ineffabile*, assequi quod *mirabile*,
 quod *altum secretumque* est, penetrare; pios illos, modestosque Massilienses
 quisque imiteretur, qui *tarditatem suam culpae maluerint, quam non intelle-*
 Prosop. in Epist. ad Aug. c. 2. *cta reprehendere.*

794. Ex hisce concludo, non esse divinae potentiae negandum, quod haec
 duo jungat, summam nempe gratiae vim, & indifferentiam libertatis in-
 regram; quamvis utriusque conjunctio comprehendi nequaquam possit: *quan-*
 De corrup. & gratia cap. 14. *doquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit.*
 Nisi

*Nisi forte (ut ex multis aliqua commemorem) quando Deus voluit Sauli regnum dare, sic erat in potestate Israelitarum subdere se memorato viro, si-
ve non subdere, quod utique in eorum erat positum voluntate, ut etiam Deo
valerent resistere. Qui tamen hoc non fecit, nisi per ipsorum hominum volun-
tates, sine dubio habens humanorum cordium quo placeret inclinandorum om-
nipotentissimam potestatem; cujus rationem exhibet, quia magis habet in po-
testate voluntates hominum, quam ipsi suas. Sicut ergo nos libere agimus
quicquid agimus, quia nostras in potestate voluntates habemus; ita ratione
pari, immo potiori libere agimus, quum omnipotentissima potestate sua vo-
luntates nostras, quo ipsi placet, inclinat, faciendo ut faciamus, efficacissi-
mas voluntati præbendo vires.*

795. Dices, Divinæ omnipotentiae negandum haud esse id totum quod fieri
possit per media non repugnantia: repugnat autem, actum salutarem donari
nobis, simulque nobis esse liberum. Sed

Contra: quæ repugnant, nequeunt divinæ omnipotentiae attribui, si repu-
gnantia ex aliquo principio intrinseco resultet, uti foret *idem simul esse & non
esse, præteritum non esse præteritum* & hujusmodi alia, non autem si repugnare
dicantur hoc solo, quod quomodo res fiat, assequi mente non possit. Mentali-
ter ergo, non realiter pugnat ratio doni in actibus salutaribus cum ratione
liberi; realiter enim nostri sunt boni quicumque actus, quia nobis a Deo do-
nati sunt. *Illo donante sit nostrum. Tuum fecit donando.* (n. 783.) Et sane,
*ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est Aguntur enim
ut agant, non ut ipsi nihil agant,* docet Augustinus de grat. Chr. cap. 25. &
de corrept. & grat. cap. 2. voluntas igitur nostra acta agit, mota movetur:
principium vero illud intrinsecum, quo agit moveturque, non repugnat esse
ab alio principio extrinseco, quod est ipsa gratia, qua voluntas agitur & mo-
vetur; uti docet Angelicus Præceptor 1. p. q. 105. ad 4. Minorne fortassis est
repugnantia inter integritatem & fecunditatem, qua mulier una virgo fiat
& Mater; inter naturam Divinam, humanamque, qua una persona Divina
Deus sit & homo, quam inter gratiam donantem actum, ipsiusque actus in-
differentiam? Nihilominus virginitatis & fecunditatis consortium factum est,
ut haberetur Salvatoris Mater; facta est duarum naturarum conjunctio, ut
haberetur Salvator; quid ergo repugnat, intrinsecam gratiæ vim cum humana
libertate copulari, ut salvetur homo? Prædicata in extremis illis pugnantia
majora profecto sunt quam quod maxime; Igitur, si illa non repugnent uni-
ri, ista longe minus.

Ceterum, etsi perdifficile captu sit (quod Augustinus ipse in terminis plus-
quam semel fatetur) quomodo, gratiæ vi invincibiliter atque insuperabiliter
in cordibus hominum operante, jura ferventur libertatis; exemplo nihilomi-
nus res tota panditur, ut in rebus difficillimis fieri solet, quarum difficultas
non ex intima rei repugnantia; sed ex diversis adjunctis menti nostræ in-
compertis suboleat. Jeremiæ caput trigessimumoctavum adeamus. Mandato
Sedeciæ Regis in lacum fuerat projectus Jeremias; inde extractus piis Abde-
melech penes Regem officiis. Narrat itaque Scriptura, quod ingressus Abde-
melech domum Regis tulit inde veteres pannos, & submitit ad Jeremiam in
lacum per funiculos, dixitque ad Jeremiam: *pone veteres pannos, & hæc scissa
sub cubito manuum tuarum, & super funes: fecit ergo Jeremias sic; & ex-
traxerunt.* Jam vero Abdemelechum hic habes funem ex pannis submittentem
in lacum, & extrahentem e lacu Jeremiam, nec non Jeremiam submissæ fu-
ni innixum. Bini ergo operantur & agunt, cum Abdemelech ope funiculi

extrahens, tum Jeremias funiculum manu tenens inde extrahendus: Ast quomodo operatus hic est, & egit revera Propheta ille? Coacte fortassis, atque necessitate aliqua sursum per funem detrusus? Haudquaquam. Funi manum admovit a naturali obtinenda libertatis amore determinatus, eademque determinatione actus constrictam tenuit funem: Quis porro inquiet optionem ei datam haud fuisse, vel tenenda vel dimittenda funis, & in lacu demoriendi, si voluisset? Dimittere funem poterat; quam hercle dimisisset si compos fui minime fuisset: quo in casu ad funis dimissionem aliud principium dubio procul eum adhuc determinasset; sua nempe fatuitas, & subversa, quæ in ejus vitio cerebro insedisset objecti notio. Hoc exemplo revera sacro tota, quæ in gratiæ negotio est, difficultas satis probe explicatur. *In funiculis charitatis* & ipsi trahimur, quum gratia Christi invincibiliter atque insuperabiliter agimur; Charitas urget nos, nosque ad bonum determinat: Ast quia, ut Augustinus docet, nosque pluries diximus, *filiis Dei aguntur; ut agant, non ut ipsi nihil agant*, cum gratia ad bonum determinate agimus, proindeque libere, ut non agere valeamus: ita siquidem se fert determinatio, quæ sit a natura, in opera naturalia, ut in supernaturalia determinatio quæ a gratia sit: Eapropter, si libertatem non interimit illa in naturalibus, nec in supernaturalibus ista.

Osee c. 11.

Insignis profertur Concilii Tridentini locus, & defenditur.

796. Gratiam donantem, sive sese efficacem tentant oppositores evertere ut libertati fatalem verbis a Canone 4. Sessionis 6. desumptis, quæ definitum est, liberum arbitrium a Deo motum & excitatum posse dissentiri, si velit; hinc, nescio qua illatione inferentes, amandandam procul esse gratiam illam, quæ ita per se donat actum, ut potentiam ad non actum adimet; prænoscentesque, istiusmodi telum frangere nos commode posse per *sensum compositum*, & *divisum*, si ad sensum hunc velimus refugere; inquirunt, intelligendam esse Concilii definitionem in *sensu composito divine motionis*; de arbitrio siquidem loquitur moto, & excitato: Quapropter rem satis egisse gloriantur, quum probent, in *sensu* quoque *composito* posse nos dissentiri; quod *sensus compositi* & *divisi* amatoribus aperte negant.

797. Verum utique est, difficultatem omnem evanescere, habito ad *sensum compositum*, & *divisum* recurso: quodque addunt; Concilium nempe de primo sensu loqui, quia de arbitrio loquitur moto, atque excitato, pravam illico prodit, quam adversarii foveant circa *sensum compositum*, intelligentiam. (num. 776.) Nemo enim unquam docuit, arbitrium sub actuali motione, atque excitatione potentia destitui ad dissensum: sed tantummodo poni dissensum non posse, dum motum, atque excitatum assensum ponit; impossibile enim est, idem simul esse & non esse; non igitur *possibilitas*, sed *positio actus* impossibilis cum *non actu* hic tantum consideranda occurrit. Quapropter negantes nonnulli, posse arbitrium dissentiri in *sensu composito*, veram, realemque potentiam ad dissensum revera tenent. Ex quo fit, ut candide fatear, me nunquam percepisse satis, cuinam negotio inserviat distinctio isthæc. Habeturne etiam in *sensu composito* vera & intrinseca ad oppositum actum possibilitas? Ita sane. In ævum igitur ipse negabo, arbitrium motum, & excitatum dissentiri non posse, quavis *sensus compositi* & *divisi* distinctione oblita.

798. Gratia efficax donat consensum; Ast cum consensu, licet compati nequeat

queat dissensus; compati tamen potest ad ipsum dissensum facultas: Id enim, quod actui alicui opponitur, est contrarius actus vel non actus; non vero agendi, vel non agendi facultas, quæ cum positione actus bene componitur; ideoque, gratia donante actum, fatue concludunt, haud remanere plenissimam ad oppositum facultatem.

799. Facultatem hanc, quam ad dissensum habet homo sub gratia donante consensum, sublannant gratiæ donantis ocores; quippe dicunt, veram facultatem haud esse, quæ, quamdiu efficax gratia aderit, certo atque infallibiliter numquam proditura in actum sit. Cui bono inservit, si plane otiosa consistat? Verum qui sic opponunt, ni ad Castra Jansenistarum transire velint, gratiam *sufficientem* agnoscent ab *efficaci* distinctam. Hæc porro *sufficiens* gratia, non accedente *efficaci*, quæcumque sit in eorum systemate, certo atque infallibiliter effectu destituta remanebit; Ergo facultas, quam *sufficiens* hæc gratia confert, vera operandi facultas non erit? Difficultas itaque, si quæ sit, in adversantes resilit. Ceterum omnino me præterit, cur vera definat esse agendi facultas, quæ certo atque infallibiliter ad actionem numquam deveniet. Nonne vere quis potest, vel a turri se dare præcipitem, vel in ignem se conjicere? Qui hoc contenderet, intimo sui sensu profecto increparetur: attamen numquam fiet, ut vel a turri se emittat, vel se conjiciat in ignem. Quemadmodum vero absolute verum est, quod homo, ratione cum dirigente, se numquam interficiet, ut, quam in se ipso experitur semetipsum interficiendi potestatem, experimento comprobet; quum interea verissimum sit, potestatem hanc habere; ita fiet numquam, quod homo, gratia donante actum, oppositum actum ponat, quamvis ponere liberrime possit.

800. Cum hæc *efficacis* per se gratiæ oppugnantibus satis minime sint, ad axioma illud confugiunt: *Possibili nempe posito in actu, nullum sequitur inconveniens*, ideoque inconveniens nullum, quod donanti gratiæ actu resistat homo, si resistendi possibilitas homini adsit: quapropter, quum pro absurdo habeatur, quod actu resistat, inferendum quod resistere nequeat, absurdamque rem esse, resistere eum posse.

801. In æquivoco versatur difficultas, quam eo ab axioma derivant. Quandoquidem axioma verum est absolute, non ex hypothese; scilicet, verum est, absolute loquendo, inconveniens nullum esse, supponere in actu, quod possibile est: summum vero inconveniens supponere, id, quod est possibile, existere actu in hypothese incomponibili, actu nempe existere eodem tempore, quo existit actus oppositus, adeoque incomponibilis. Exemplum habeo præmanibus. Nihil absurdi, absolute loquendo, hominem, qui sedere possit, actu sedere; Ast quantum absurditatis sapit, si supponamus, hominem sedere eo tempore, quo ambulat? Tantundem in re nostra excogitandum est. Supponi nequit, duos actus oppositos, idest velle & nolle esse in eadem voluntate, quæ affecta sit gratia donante velle; huiusmodi namque actus sese invicem excludunt: optime tamen in una eademque voluntate supponitur velle, simulque posse vel ad nolle, vel ad velle oppositum: velle enim & posse nolle, vel velle oppositum, compatiuntur (num. 797.) Eximia probatio est nobis a Scripturis sanctis. Nolite, inquit Christus Discipulis, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquamini; sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Spiritu Dei in Apostolis loquente, quæ Dei erant, destituebantur: Apostoli vera ac physica potestate loquendi, quæ

Matth.
c. 10. 19.

erant Mundi, si voluissent? Ita si foret, locuti fuissent necessitate impellente; nullumque proinde meritum ab eorum prædicatione reportassent. Numquam sane, loquente in eis divino Spiritu, ea fuissent locuti, quæ Mundi Spiritus dictabat; Ast quemadmodum simul, semelque nequeunt duo hæc consistere, quia opposita sunt; ita consistet ex hisce primum cum liberrima potestate ad secundum; quum hæc duo loqui, & posse non loqui minime opponantur.

I I.

Proleg. 5.
c. 7. n. 4.

802. Tantum abest, ut a Tridentino Concilio reprobetur gratia sese efficax, quinimmo supponitur, confirmaturque. Facili negotio hic sibi quisque suadebit animadvertens, Calvinum, & Lutherum, contra quos congregatum Concilium fuit, scelestissime docuisse, liberum hominis arbitrium motione quadam necessitante operari: quippe per originalem culpam penitus extinctum, ac veluti inanime quoddam truncum tradiderunt. *Calvinus*, inquit *Suarez*, lib. 2. institut. cap. 5. §. 14. non negavit, voluntatem humanam, etiam post peccatum, suos motus efficere, amando, volendo, & libenter, seu voluntarie operando; dixit tamen, ad illas actiones ita moveri a Deo, & ad unum determinari, etiam quoad exercitium operis, ut ex absoluta necessitate tales motus operetur voluntas; ideoque licet libertatem admitrat a coactione, non tamen propriam libertatem a necessitate. Et sane hanc sententiam sequutus est *Kemnitius*; immo juxta illam *Lutherus* explicare conatus est, teste *Stapleton*. lib. 4. de lib. arb. c. 1. Gratiam ergo ad unum determinantem, proindeque sese efficacem *Calvinus* & *Lutherus* agnoscebant, contendebantque, ab hujusmodi gratia ita ad unum voluntatem determinari, ut libertate ad oppositum destitueretur. Ad hæc quid Concilium? gratiamne determinantem proscripsit? minime gentium. Abusum tantummodo damnavit determinantis illius gratiæ, impiam scilicet illationem, qua Novatores libertatis usum perimi omnino incongruenter asserebant: Quapropter definientes Concilii Patres, liberum hominis arbitrium non mere passive se habere sub determinante motione *Calvino* & *Luthero* non incognita; nihilque adversus motionem illam, qua gratia sese efficax profecto est, pronuntiantes; hanc gratiam dubio procul supposuerunt, & confirmarunt, satis habentes, ut malam Novatorum consecutionem confoderent; quod si efficacis per se gratiæ natura & indoles ea foret, quæ necessitatem libertati fatalem imponeret; satis dogmati minime consulissent, arborem rescindentes, pestifera incolumi radice, a qua germinasset. Eorum sententia fuit, gratia sese efficaci voluntatem moveri, ita ut ad assensum mota, atque excitata dissentiri adhuc possit. Hæc motio, atque excitatio non est hercle gratia sufficiens; *Calvinus* siquidem numquam somniavit, a sufficienti gratia libertatem everti; est ergo gratia sese efficax, quam Patres una sententia tunc temporis docebant, novitia Medistarum sententia, aut nondum nata, aut nondum exposita, ut demonstrat *Laurentius Berti*.

De Theol.
discip. 1.
14. c. 11.

Variis arguendi formis se produnt Medistæ, ut sententiam nostram impetant, probentque, libertatem periclitari. Quidquid tamen difficultatis occurrat satis commode expeditur vel ope sensus compositi & divisi, si ad sensum hunc recurrere cupiam libeat, vel duplicis necessitatis antecedentis & consequentis (num. 774.), vel ea recolendo, quæ tradidimus num. 783. & seq.

§. II.

Altera ad prædefinitam concordiam via; ubi de libertatis notione, eoque quod vocant rationis sufficientis principio.

803. Notum utique est quantum Theologorum ingenia torqueat ratio conciliandæ libertatis cum divinæ gratiæ vi, atque energia. Dissidia hinc inde fervent ex eo, ni fallar, enata, quod suo quisque ingenio serviens, philosophicis meditationibus nimium indulget, fervidiusque philosophando, negotium suum metitur. Porro, quum in nobis cogitandi modus multiplex sit, & multiplex idearum in cogitando varietas, quæ menti nostræ obversatur; nil mirum, si ita philosophice cogitantes, in unam eandemque sententiam minime congregiamur; sed scholasticum nos Schisma disrumpat. Quapropter tutiorem semitam me iniisse arbitror, libertatis cum gratia concordiam derivans a mirabili operatione, qua Deus sensum hominis agit, ut legi accommodet assensum. Aliterne fortasse sensit Augustinus? (num. 791.) Librum scripsit strenuissimus gratiæ vindex *de gratia & libero arbitrio*, divina autoritate plenum; Scripturæ siquidem sanctæ ex sunt, quæ gratiam inter & liberum arbitrium fœdus ibi constituunt, non Philosophantium incertæ meditationes; quapropter in ea semper sententia versatus sum, Augustiniano professori haud multum decere, aliam ab ea, quam in hac re Augustinus præceptor tenuit, inire viam. Nihilominus eos facile adinvenio Theologos, qui rationibus a Philosophia mutuatis quæstionem hanc solvere tentant; ex quo Augustinum audiant eam dicentem quidem difficilem, quam intellectu penetrare per pauci valent; (num. 793.) non tamen captu impossibilem. Hinc, si hoc in negotio philosophari optimum sit, non invito animo eos audio, qui, ut penetrent hujusce difficultatis sinum, studio non parcunt. Ceteris præfero Theologos illos, qui, cum in Philosophia principium *rationis sufficientis* admittendum esse censuerint, ejusdem principii ope libertatis jura cum gratiæ vi facta rectaque, prout ipsis visum hucusque est, tuentur: Horum igitur theoremata exponam: & si ea sequi quis velit, datur optio. Verum nonnulla de libertatis natura præmittendo, sic mihi viam sterno.

D E F I N I T I O I.

804. *Libertas, juxta D. Thomam, est vis electiva mediorum, servato; non prætermisso ordine finis.* 1. p. 9. 62. art. 8.

S C H O L I O N I.

805. Per *vim electivam*, quæ ex intrinseca sui ratione libertati inest, intelligitur, quod sit agendi & non agendi *facultas* eo modo, quo possessiones facultates dicuntur, quia in dominio sunt possidentis. Additur esse *vim electivam mediorum*; electio enim circa media, non circa finem versatur; quapropter in medici operatione sanitas se habens ut finis, non cadit sub electione Medici; bene vero remedia pro obtinenda sanitate aptanda. Ultimo sic debent eligi media, ut in finem dirigantur, quod sonant verba *servato, non prætermisso ordine finis*. Conditionem hanc libertatis sane præcipuam aureis literis explicat D. Thomas, ut mirum sit reperiri nonnullos, qui eam
infi-

Ibid.

inficias. En speciosissima Angelici doctrina: *Dicendum quod liberum arbitrium sic se habet ad eligendum ea, quæ sunt ad finem, sicut se habet intellectus ad conclusionem: manifestum est autem, quod ad virtutem intellectus pertinet, ut in diversas conclusiones procedere possit secundum principia data; sed quod in aliquam conclusionem procedat, prætermittendo ordinem principiorum, hoc est, ex defectu ipsius.* Clariora sunt hæc quam quod magis.

S C H O L I O N II.

806. Præmissam libertatis definitionem non æquo ferunt animo, qui pro utraque *contrarietatis*, & *contradictionis* indifferentia tenenda, libertatem constituunt in pari libramento virium, ut ad virtutem & vitium, prout ipsi libuerit, valeat inclinare; sed incassum conqueruntur. Quis enim hætenus non agnovit, voluntatem nostram misere posse in utramque partem se flectere? Sed utriusque indifferentiæ, *contrarietatis* nempe, & *contradictionis* dispar est ratio; posse enim virtutem amplecti, servato ordine finis, libertatis natura est; in vitium autem, finis ordine prætermisso, ruere, defectus, & infelicitas.

D E F I N I T I O II.

807. *Judicium objective indifferens* illud dicitur, quod objectum ita exhibet eligendum potius quam non eligendum ob motivum aliquod, seu peculiarem rationem, ut illud tamen non representet ex quavis parte bonum.

D E F I N I T I O III.

808. *Agens liberum* est illud, quod se ad agendum determinat proprio *judicio objective indifferenti*. Ita agens liberum ex D. Thoma definitum habemus; illud nempe esse quod *per rationem determinat se ad volendum hoc, vel illud, quod est vere bonum, vel apparens bonum*. Hæc agentis liberi definitio cum ea congruit, quam de libertate ex eodem S. D. supra tradidimus, (num. 805.) quamque hic repetit dicens, *quod sit facultas eligendi ex pluribus possibilibus quod magis placeat convenienter ad motiva per indifferens rationis judicium proposita*.

2. 2. q. 9.
art. 6. ad 3.

C O R O L L A R I U M.

809. Quum agens liberum proprio judicio se determinet; motivum aliquod, seu aliquam rationem habere debet, cur tale objectum potius eligat, quam non.

D E F I N I T I O IV.

810. *Principium rationis sufficientis* illud esse, ait VVolphius, unde intelligitur, cur aliquid potius sit, quam non sit.

Orth. p. 1.
Sect. 1. c. 2.
§. 71.

C O R O L L A R I U M.

811. Statim ac ex motivis, seu rationibus aliqua menti nostræ obversetur, quæ ceteris prævaleat, & qua proinde data, agens liberum se ad operandum

dum proprio iudicio determinat, jam, cur se determinet, intelligitur; hinc motivum illud, sive illa ratio ceteris prævalens erit *ratio sufficiens*, cur agens liberum hoc potius quam illo modo, se determinando, operetur, vel se ab operatione cohibeat.

812. Ut probe ea intelligantur, quæ de solemnî *rationis sufficientis* principio sumus exposituri, sequentia hæc serio examinemus, & retineamus oportet.

I.

813. Illa libertatis origo adeunda est, illaque radix, a qua primo dimanat: quæ si investigetur, sese illico offert intellectualis naturæ conditio cuiuscunque formæ recipiendæ capax, atque hinc adnotat D. Thomas: *solum id quod habet intellectum potest agere iudicio libero Unde ubicumque est intellectus, ibi est liberum arbitrium*. Agentes igitur vel Anima, vel ratione destituti veram libertatem non obtinent. Hanc libertatis originem atque radicem inspexerunt veteres omnes Scholastici sentent. Magistrum secuti, a quo libertas dicitur *facultas rationis & voluntatis*; quos inter præstat audire Boetium: *neque enim, inquit, fuerit ulla rationalis natura, quin eidem libertas adsit arbitrii; Nam quod ratione uti naturaliter potest, id habet iudicium, quo quodque discernat. Per se igitur fugienda, optandave dignoscit. Quod vero quis optandum esse iudicat, petit: fugitve quod existimat esse fugiendum. Quare quibus inest ratio, ipsis etiam inest nolendi volendi-que libertas*. v. p. q. 59. art. 3. In 2. d. 24. §. 3.

814. Sed hæc fusius explicat D. Thomas, cum agit de lib. arb. 1. p. q. 83. ad 1. ubi sic habet: *Dicendum quod homo est liberi arbitrii; alioquin frustra essent consilia, exhortationes, præcepta, prohibitiones, premia, & pœna. Ad cuius evidentiam considerandum est, quod quædam agunt absque iudicio, sicut lapis movetur deorsum: & similiter omnia cognitione carentia. Quædam autem agunt iudicio, sed non libero, sicut Animalia bruta; iudicat enim ovis videns lupum, cum esse fugiendum naturali iudicio, & non libero; quia non ex collatione, sed ex naturali instinctu hoc iudicat. Et simile est de quolibet iudicio brutorum Animalium. Sed homo agit iudicio, quia per vim cognoscitivam iudicat aliquid esse fugiendum, vel prosequendum. Sed quia iudicium istud non est ex naturali instinctu in particulari operabili, sed ex collatione quædam rationis, ideo agit libero arbitrio, potens in diversa ferri.*

II.

815. Quum potens sit homo in diversa ferri: assignanda profecto ratio est, cur ejus voluntas feratur in id, quod magis secundum peculiarem hanc conditionem, quam secundum aliam sibi offertur. Triplici modo hoc contingere, ait D. Thomas *uno quidem modo, in quantum una præponderat, & tunc movetur voluntas secundum rationem, puta cum homo præeligit id, quod est utile sanitati, ei quod est utile voluptati. Alio vero modo, in quantum cogitat de una particulari circumstantia, & non de alia, & hoc contingit plerumque per aliquam occasionem exhibitam, vel ab interiori, vel ab exteriori, ut ei talis cogitatio occurrat. Tertio vero modo contingit ex dispositione hominis; quia secundum Philosophum, qualis unusquisque est, talis finis videtur ei: Unde aliter movetur ad aliquid voluntas irati, & voluntas quieri, quia non idem est conveniens utrique, sicut etiam aliter acceptatur cibus a sano, & aegro. Expressum hic cernis rationis sufficientis principium eo plane sensu, quo supra exposuimus (num. 811.)* 1. 2. q. 6. de elect. Lib. 3. Ethic. c. 5.

816. At-

III.

816. Attentis ergo iis, quæ ex D. Thoma exscripsimus; absque prævia cognitione boni vel mali nequit agi iudicio libero; (num. 814.) Attamen ut actio libera sit, non sufficit, ut actionem præcedat cognitio boni vel mali; insunt enim hominibus appetitiones, atque aversiones indeliberatæ, quæ proinde liberæ nequaquam sunt; quamvis absque repræsentatione aliqua boni vel mali profecto non fiunt; sed ut libera sit actio requirit insuper idem D. Thomas (nn. 814. 815.) eam a iudicio *objective indifferenti* ita pendere, ut per iudicium illud *indifferens* determinetur; atque adeo oportet, agens liberum iudicare, sibi hic & nunc potius expedire, ut agat, quam non; quod sane iudicium fieri nequit sine aliqua ratione ita iudicandi, quæ ipsi agenti melior hic & nunc appareat.

IV.

817. Ut verò, præsupposita boni vel mali cognitione in ea re, in quam tendit voluntas, actio a iudicio illo *objective indifferenti* determinetur, necessum est, ut iudicium hocce sit de aliquo particulari operabili; nempe, ut ex objectis circumstantiis unam deprehendat ceteris præponderantem; (n. 828.) Duplex enim iudicium spectari adhuc potest, *universale* unum, *particulare* alterum. Primum *universale* dicitur, quamvis circa particulare objectum versetur; propterea quod illius objecti circumstantias veluti indistincte contempletur; Alterum vero rem ipsam respicit, ut hic & nunc agenti convenientem, vel e contra, ob hanc vel illam peculiarem circumstantiam, seu rationem boni, vel mali, in qua præsertim defigitur intellectus. Hoc secundo semel dato iudicio, cognitionem sequitur infallibiliter libera operatio; quæ sane haud sequitur, si iudicium tantummodo universale sit.

818. Quapropter evenit aliquando, nobis quidem esse perspecta quæ in objecto digniora sunt, quin ea eligamus, juxta adagium illud *video bona proboque, deteriora sequor*. At hoc evenire compertum est; quum objecti circumstantias veluti universali quadam perceptione absorbemus, qua fit, ut minime attendamus, quænam ex illis sit præponderans; ideoque nec præponderantem sequimur: Ita D. Thomas luculentissime: *Cum ad libertatem nostram tria concurrant; scilicet cognitio, appetitus, & ipsa operatio; tota ratio libertatis ex ipsa cognitione dependet: appetitus enim cognitionem sequitur, cum appetitus non sit, nisi boni, quod sibi per vim cognitivam proponitur: & quod quandoque appetitus videatur cognitionem non sequi, hoc ideo est, quia non circa idem accipitur appetitus, & cognitionis iudicium; est enim appetitus de particulari operabili, iudicium vero rationis quandoque est de aliquo universali, quod est quandoque contrarium appetitui: sed iudicium de hoc particulari operabili, ut nunc, numquam potest esse contrarium appetitui Appetitum autem, si non sit aliquid prohibens, sequitur motus, vel operatio: Illud enim iudicium de hoc particulari operabili, ut nunc, continet rationem aliquam ceteris prævalentem, ob quam, uno rejecto, eligatur aliud.*

V.

819. *Prævalens* jure merito dicitur ratio hæc; immo *infallibilis*, antecedens; atque ita *infallibilis*, at ejus infallibilitas descendat ex indole, seu essentia

essentia agentis liberi, quatenus liberum est, quod lucidissima demonstrat ratiocinatione Franciscus Grassi e Congregatione, quam *Missionis* adpellant, Sacerdos, & in Alberoniano Collegio prope Placentiam prospere degens Theologiæ Professor Cl. in *Dissert. de concordia principii rationis sufficientis cum libertate*: Dicitur prævalens, „ quod illa præ ceteris, quæ forte offerantur agenti, moveat hic, & nunc agens liberum ad re ipsa judicandum potius, & volendum, quam non, vel ad ita potius, quam aliter judicandum, aut volendum: Atqui si ob illam agens liberum vult potius, quam non, illa utique præ ceteris movet reapse hic, & nunc agens liberum, ut evidens est. „

„ 820. Evidenter quoque sequitur rationem illam esse nostro sensu *infallibilem*; non enim aliud id nostro sensu significat, quam ea posita ratione actionem liberam esse potius, quam non esse: Atqui si illa est vere ratio sufficiens nostro sensu jam explicata, itemque prævalens, est utique potius, quam non, actio libera: secus agens liberum ob illam se moveret ad volendum potius, quam non, & simul non se moveret potius ad volendum, quam non, nec potius vellet, quam non; quod est impossibile. „ Ergo. Præterea agens liberum ejusmodi est, fatentibus ipsis Adversariis, ut numquam agat contra motiva omnia, nec umquam sine aliquo motivo; „ Ergo, si in datis circumstantiis nulla ratio non agendi occurrat, sed tantum agendi; vel si e pluribus propositis ab una præ ceteris hic, & nunc afficiatur, secundum hanc judicabit utique, & volet; atque adeo erit utique illius libera actio.

„ 821. Evidenter ulterius sequitur rationem nostro sensu sufficientem, prævalentem, & infallibilem talem esse *antecedenter*, hoc est independentem ab ipsa actuali libera volitione, seu determinatione voluntatis, aut ejusdem consensu, ita ut non ideo sit illa sufficiens, prævalens, & infallibilis, quia voluntas vult; sed ideo voluntas velit, quia illa sufficiens est, prævalens, & infallibilis. Quum enim dicatur sufficiens, prævalens, & infallibilis ratio, quia ob illam agens liberum reapse vult potius, quam non, & quia illa movet reipsa agens liberum, ut hic, & nunc potius velit, quam non, propterea actio libera ob illam quidem potius est, quam non est: evidens est actualem liberam volitionem esse dependentem; & ideo natura, seu causalitate, aut ratione posteriorem ipsa ratione sufficiente, prævalente, & infallibili; quum id, quod movet agens ad volendum, quatenus movet, sit utique prius natura, seu causalitate, & cogitatione, ipsa volitione, ut clare constat vel ex ipsa notione moventis & moti. „ Evidenter tandem sequitur eam rationis sufficientis infallibilitatem descendere ex indole, seu *essentia agentis liberi, quatenus liberum est*, hoc est, ideo illam esse infallibilem, quia talis est indoles seu essentia agentis liberi, quatenus liberum est. Nam ex indole, seu essentia agentis liberi, quatenus liberum est, determinatur proprius istius operandi modus (est enim hic proprius operandi modus attributum agentis liberi), qui in eo consistit, ut in quolibet particulari operabili se determinet agens ex judicio rationis ad volendum, aut nolendum, aut etiam suspendendum, vel omittendum actum, quum actus omissio libera est; & idcirco numquam libertatem exerceat sine motivo, aut contra motiva omnia, hoc est sine ratione aliqua, cur illam exerceat potius, quam non, ut abunde patet ex præcedentibus. Ergo licet ratio proposita, seu apprehensa ab agente talis non sit, ut suapte natura liberum agens ad volendum necessitet, nec habeat ex se infallibilem cum volitione connexionem: tamen si adsit ratio

„ aliqua volendi, nulla vero nolendi, agens liberum infallibiliter volet;
 „ ceteroquin determinaret se ad nolendum, vel saltem ad suspendendum actum
 „ volendi sine ullo motivo, & contra motiva omnia, qua tunc ex hypothesi
 „ sunt ab illo apprehensa. Oritur ergo ex indole seu essentia agentis liberi,
 „ quatenus liberum est, ut sit certo volitio libera posita illa ratione, seu
 „ motivo: quamobrem infallibilitas illius rationis oritur ex indole, seu es-
 „ sentia agentis liberi, quatenus liberum est.
 „ 822. Idem prorsus dicendum, si vel adsit ratio aliqua nolendi, nulla
 „ volendi, vel adsit & ratio aliqua volendi, & aliqua nolendi, sed alteru-
 „ tra apud agens liberum hic, & nunc sit prævalens; tunc enim hæc sola
 „ est vera ratio, & motivum, cur agens se determinet. Quod si neutra sit
 „ prævalens, sed utraque æqualiter afficiat hic, & nunc agens liberum, stan-
 „ te hac æqualitate suspensum remanebit, quia non datur ratio, cur se ad
 „ unam potius, quam ad alteram partem determinet: quocirca si se nihilo-
 „ minus determinaret, id faceret sine ullo motivo, quod indoli agentis li-
 „ beri, quatenus liberum est, repugnat. „

VI.

823. Si ex hucusque propositis & declaratis dependenter ab intellectu ope-
 retur nostra voluntas (n. 814.), proindeque proprium sit agentis liberi, ut
 liberum est, se ad operandum determinare, semel ac proposita eidem fuerint
 ab intellectu motiva pro hic & nunc prævalentia, ut in operatione ponenda
 ultimum rationis iudicium infallibiliter sequatur; (n. 820.) profecto plura
 debent esse motiva agenti proposita; id enim sonat vocabulum *prævalens*.
 Hac porro motivorum seu rationum collectione fit, ut *infallibiliter* quidem,
 rationi illi adhæreat, quæ ceteris potis est; non autem *necessario*. Hoc ex-
 plicatur a D. Thoma proportionem adnotante inter intellectum & volunta-
 tem: *Considerandum est, inquit, quod sicut intellectus naturaliter ex necessi-
 tate inheret primis principiis, ita voluntas ultimo fini. Sunt autem quedam
 intelligibilia, quæ non habent necessariam connexionem ad prima principia,
 sicut contingentes propositiones, ad quarum remotionem non requiritur remotio
 primorum principiorum; & talibus non ex necessitate assentit intellectus; qua-
 dam autem propositiones sunt necessariae, quæ habent connexionem necessariam
 cum primis principiis, sicut conclusiones demonstrabiles, ad quarum remotio-
 nem sequitur remotio primorum principiorum; & his intellectus assentit cog-
 nita connexionem necessaria conclusionum ad principia per demonstrationis dedu-
 ctionem; non autem assentit antequam huiusmodi necessariam connexionem per
 demonstrationem cognoscat. Similiter etiam est ex parte voluntatis: sicut
 enim sunt quedam particularia bona, quæ non habent necessariam connexio-
 nem ad beatitudinem, quia sine his potest aliquis esse beatus; & huiusmodi
 voluntas non de necessitate inheret: Sunt autem quedam habentia necessariam
 connexionem ad beatitudinem, quibus scilicet homo Deo inheret, in quo solo
 vera beatitudo consistit, sed tamen antequam per certitudinem divine visionis
 necessitas huiusmodi connexionis demonstretur, voluntas non ex necessitate Deo
 inheret, neque iis, quæ Dei sunt. Sed voluntas videntis Deum per essen-
 tiam, de necessitate inheret Deo, sicut nunc ex necessitate volumus esse beati.*
 Egregiam porro rationem exhibet, cur voluntas summo bono quandoque li-
 bere, quandoque ex necessitate adhæreat; quia, subdit, *tunc movens ex ne-
 cessitate causat motum in mobili, quando potestas moventis excedit mobile,
 ita quod tota ejus possibilitas moventi subdatur. Cum autem possibilitas vo-
 luntatis,*

luntatis, ejusque capacitas sit respectu boni universalis, & perfecti, non sub-
jicitur ejus possibilitas tota alicui particulari bono; & ideo non ex necessita-
te movetur ab illo.

824. Niridiori discursu rem hanc explanat q. 6. de malo: *Considerandum est*, inquit, *quod objectum movens voluntatem, est bonum conveniens apprehensum. Unde si sit aliquod bonum quod apprehendatur sub ratione boni, non autem sub ratione convenientis, non movebit voluntatem. Cum autem consilia & electiones sint circa particularia quorum est actus, (seu circa quæ actus versantur:) requiritur ut id quod apprehenditur ut bonum & conveniens, apprehendatur ut bonum & conveniens in particulari, & non in universali tantum. Si ergo apprehendatur aliquid ut bonum, & conveniens secundum omnia particularia, quæ considerari possunt, ex necessitate movebit voluntatem, & propter hoc homo ex necessitate appetit beatitudinem, quæ secundum Boetium est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Dico autem ex necessitate, quantum ad determinationem actus, quia non potest velle oppositum; non autem quantum ad exercitium actus, quia potest aliquis non velle tunc cogitare de beatitudine: quia etiam ipsi actus intellectus, & voluntatis particulares sunt. Si autem sit tale bonum, quod non inveniatur esse bonum secundum omnia particularia, quæ considerari possunt, non ex necessitate movebit, etiam quantum ad determinationem actus: poterit enim aliquis velle ejus oppositum, etiam de eo cogitans; quia forte non est bonum vel conveniens secundum aliquod aliud consideratum. Sicut quod est bonum sanari, non est bonum delectationi, & sic de aliis. Distinguit hic universale bonum, a particulari. Circa bonum universum acceptum voluntas non est indifferens; sed illud necessario amat, & ejus objectum; bonum siquidem universum acceptum voluntati non proponitur nisi sub universali ratione boni, quæ una est: ubi autem ratio voluntatem movens est tantummodo una, non est electioni locus, ut inde unam potius rationem, quam alteram sequatur voluntas. Ad bonum vero particulare quod attinet; vult Angelicus Præceptor quod quisque consideret, an particulare illud bonum voluntati propositum, ita sit omni ex parte conveniens, ut nullum defectum, nullumque nævum animadvertat. Si ita se habeat; nequit voluntas non rapi tanta objecti bonitate; quippe quæ totam exhaurit facultatis nostræ capacitatem, totamque detinet in objecto, circa quod intellectus non invenit nisi rationem boni, a qua non moveri voluntas nequit: quapropter Deus ex necessitate se amat, Deum amant ex necessitate Beati illum intuitive videntes. At vero si in particulari bono malum aliquod, seu privatio boni aliqua admixta sit, vel appareat, tunc non absorbetur voluntas a plenitudine bonitatis; & remanet judicium *objective indifferens*, proponens objectum ut eligendum vel non eligendum ob peculiarem rationem, quæ illud vel bonum, vel malum representat: Hinc in collectione rationum locum tenet electio; proindeque libertas. Quod si voluntas secundum rationem prævalentem se determinet, hoc ipsum indolem probat agentis liberi, cujus proprium est, se convenienter ad motivum determinare. (n. 808.)*

825. Ex hac uberrima S. Thomæ doctrina liquido patet, quam merito dixerimus (n. 807.), judicium *objective indifferens* illud esse, quod particulare bonum ita proponit ut eligendum potius, quam non eligendum ob motivum aliquod, seu peculiarem rationem, ut illud tamen non representet ex quavis parte bonum. Objecto enim semel apprehenso ut bono & convenienti undequaque & secundum omnia particularia, non amplius remanet, comparate ad tale objectum, indifferentia judicii: quippe ita proponitur eligen-

dum, ut secundum aliam rationem tamquam magis idoneum, & conveniens proponi non possit; quod verba D. Thomæ vel leviter percurrenti facillime constat.

VII.

826. Hæc omnia præ oculis habuisse videtur ipse quoque Tournelius de libertatis natura scribens in volumine de Deo, & divinis attributis pag. edit. Venet. 691., ut mirari proinde sit, quomodo adversus rationis sufficientis principium adeo importune garriant Tournelistæ. Diligenter, inquit, hic distinguendum debent quæ requiruntur ex parte actus primi, & quæ ex parte actus secundi, ad hoc ut voluntas dicatur proxime potens seu expedita & libera ad agendum. Scilicet ad omnem actum voluntatis prævie requiritur iudicium intellectus, tam ex parte actus primi, quam ex parte actus secundi: hoc est, absque prævia cognitione objecti, non solum voluntas non operabitur, sed nec operari potest. Aliter autem requiritur iudicium ut voluntas de facto libere operetur, & aliter requiritur ut potens sit libere operari: Ad istud postremum sufficit iudicium indifferens representans bonitatem objecti, ut non necessario amandam; ac proinde talem, ut eligi vel respuì possit. Ut autem de facto libere operetur, præter istud iudicium, aliud requiritur quo non solum representetur bonitas objecti, ut non necessario amanda, sed quod dicat conveniens esse hic & nunc objectum amare, vel suspendere actum amoris. Ratio est, quia vi prioris iudicii seu representationis, voluntas solum habet posse indifferens respectu utriusque extremi, ut scilicet possit amare vel non amare, si libuerit; ergo ut de facto ex statu illo indifferentie exeat, ac se determinet, & applicet uni extremo determinate ver. gr. amor, necessario requiritur aliud iudicium, vel alia representatio dictans simul cum illa indifferentia ex parte actus primi, determinate ex parte actus secundi hic & nunc amandum potius, quam amorem suspendendum. Unde falluntur qui cum Vincentio Lenis in Theriaca lib. 1. cap. 26. asserunt voluntatem non habere potestatem proximam ad suspendendum actum in instanti quo libere operatur; quia nempe, inquiunt, multoties contingit in illo instanti non adesse cogitationem aut iudicium de utilitate suspendendi actum. Fateor multoties non adesse tale iudicium, immo adest contrarium, quo nempe iudicatur conveniens esse ut objectum hic & nunc ametur; neque porro necessarium est, ut quo instanti iudicatur conveniens hic & nunc alicujus objecti amor, simul iudicetur conveniens esse suspendere amorem; utrumque enim istud iudicium practicum de actu simul ponendo, & non ponendo, prorsus repugnat, nec simul stare potest. Igitur ut voluntas censeatur proxime potens suspendere actum, non requiritur in illo instanti iudicium dictans hic & nunc suspensionem esse utilem; sed sufficit iudicium dictans suspensionem esse possibilem; quod sane iudicium in omni instanti quo voluntas libere operatur, semper adest, & adesse debet. Voluntas enim quotiescumque libere operatur, semper dirigi debet iudicio illo indifferenti ex parte actus primi, quod scilicet representet bonitatem objecti ut non necessario amandam, sed ut libere proseguendam vel respuendam; in quo iudicio semper representatur exercite saltem, suspensionem amoris absolute esse possibilem circa illud idem objectum: licet non semper representetur, illam hic & nunc esse utilem, seu hic & nunc expedire: talis enim representatio utilitatis solum requiritur ad actum suspendendum, non autem ad prox-

Est. in 1. d. 24. S. 3. Syl. in 1. 2. q. 10. art. 3. mam potestatem suspendendi. D. Thomæ ante Tournelium subscribere inferiores Theologi Estius, Sylvius, Gabriel Vasquez, Bellarminus, & novissime Gaspar Sagner, qui toti sunt ut ostendant, fieri haud posse, a voluntate
ex pa-

ex paribus mediis unum eligi, quin peculiaris aliqua ratio ceteris prævalens sit in intellectu, ob quam, uno rejecto, alterum eligatur.

Expenditur definitio libertatis a nonnullis tradita; nempe quod sit facultas, qua, positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest voluntas agere vel non agere.

Vasq. 1. 2.
dist. 43.
Bellar. 1. 3.
de grat. &
lib. arb.
cap. 8.
Sagn. in
instit. Phi-
los. edit.
Prag. 1755

827. Hisce verbis libertatem definiunt, ut significare videantur, quamlibet suppositionem antecedentem, atque infallibiliter moventem, nisi voluntati subjiciatur, eamque possit voluntas omnem in usum vertere, prout libuerit, libertatem omnino lædere. Hujusmodi agentis liberi definitionem adoptant quotquot sunt principii *rationis sufficientis* osores, eamque ita fidenter ceu indubium canonem præstunt, ut, si a quopiam iis prompte, ac intrepide negetur, stupentes, & quasi attoniti hæreant. Nec tamen una tantum est negandi ratio. Siquidem *rationis sufficientis* vindices considerandum proponunt, ea definitione agentis liberi haud satis illud distingui a non libero: Inter causas enim necessarias quædam sunt, D. Thoma edocente, quæ agunt judicio, sed non libero, quia non ex collatione, sed ex naturali instinctu judicant. (n. 814.) Hisce causis id persæpe convenit, ut possint non agere, quamvis præsto sint omnia prærequisita, quibus positis aliæ causæ absque judicio agentes utpote a natura ad agendum determinatæ, ex. c. ignis, non agere nequeunt. Enimvero sicut homo cum plena atque expedita potestate ad motum localem, potest vel se movere vel stare; ita id potest & canis: ergo agenti tam libero, quam non libero convenit definitio illa. Rursum, si ad veram libertatem requiratur, ut causa in actu primo proximo constituta, vel proxime expedita ad agendum, positis omnibus ad agendum prærequisitis, sit ad actum, & non actum indifferens; quemadmodum necessaria sunt prærequisita omnia ad agendum, ut causa intelligatur libera ad agendum, ita necessaria erunt omnia prærequisita ad non agendum, ut ad non agendum libera intelligatur. Ergo causa non erit simul libera ad agendum & non agendum, nisi simul itidem sint omnia prærequisita ad agendum, & omnia prærequisita ad non agendum. Hinc, quum, Adversariis ipsis fatentibus, unum e prærequisitis ad agendum in causa libera sit cogitatio de agendo, de non agendo alterum ex prærequisitis ad non agendum; causa esse nequibit simul libera ad agendum, & non agendum, quin simul cogitet de agendo, & non agendo. Cum autem, ut plurimum agimus non ita cogitantes, non erimus ad agendum liberi, licet nobis videamur liberissimi. Alia plura responsa fuere, quæ in citata dissert. nn. 45. & 46. summa vi enucleantur.

828. Illam ergo definitionem arripio, ejusque ope hoc syllogismum construo: Agens liberum illud est, quod, positis omnibus ad agendum prærequisitis, possit agere, & non agere; Atqui unum ex prærequisitis ad actionem liberam est *indifferentia judicii*, per quam agens liberum se determinat ad agendum potius, quam non agendum; quia habet rationem, cur potius velit, quam nolit, vel potius ad non agendum, quam ad agendum; quia rationem habet, cur potius nolit, quam velit: Ergo *ratio sufficiens*, prout explicatur, est ex prærequisitis unum, quæ indoli & naturæ agentis liberi conveniunt, ut actum libere ponat: Siquidem sub eodem actu retinet indifferentiam potestatis ad non actum, vel ejus oppositum; licet reapse agit, quia ab intellectu invenitur peculiaris ratio, cur agat potius quam non, vel isto potius quam illo modo.

829. Hinc *rationis sufficientis* vindices legitime componunt adversantium tumultus, quum eos conclamantes audiant, *rationem* hanc quatenus antecedentem, & infallibiliter cum actione connexam volitionis libertati esse fatalem. Quomodo enim, inquiunt, libertati volitionis fatale esse potest, quod oritur ex ipsa indole, & essentia agentis liberi, quatenus liberum est? Non quod ex indole, & essentia sua sit in aliquo particulari operabili determinatum ad hoc vel illud amplectendum, vel rejiciendum; quia tunc non libere, sed necessario ei conveniret illa determinatio: sed quod proprio se iudicio determinat; iudicio, inquam, non ab essentia determinato, sed ex collatione rationis proveniente, quo fit, ut unum eligat vel alterum, prout hic & tunc ex motivis sibi oblatis, atque perpensis magis sibi libuerit, & conveniens visum fuerit. Immo tantum abest, ut volitionis libertas evertatur; quin immo (quod candide & ipse fateor) volitionis libertatem summe sustinent. Quid enim est, ajunt, affirmare, esse agens liberum ex sua essentia, & indole determinatum ad agendum, posito tali praequisito? Non aliud sane quam dicere, esse agens liberum ex sua essentia, & indole determinatum ad servandum, posito tali praequisito, modum proprium operandi agentis liberi; quod libertatem non evertit, sed summe sustinet; Atque ut hoc suadeant, ad exemplum trahunt virum prudentem, de quo quis dicat: vir prudens ut prudens, est ex indole & essentia sua determinatus ad prudenter operandum. Huic propositioni hic subest sensus: Quotiescumque prudenti viro dentur praequisita ad prudenter operandum, infallibiliter prudenter operabitur. Nonne hic recte exponitur atque intelligitur indoles & essentia prudentis viri; quum nil aliud exponatur, atque intelligatur quam operandi modus viri prudentis proprius? Similiter quum dicitur, indolem esse & essentiam agentis liberi, quatenus liber est, se ad agendum, tali dato praequisito, determinare, perinde est ac si affirmet quispiam, agens liberum non posse non libere operari; quia ex sua indole & essentia determinatum est ad servandum operandi modum indoli & essentiae suae proprium.

830. Nil porro molestum libertati volitionis est, *rationem sufficientem* esse quidpiam *antecedens* volitionem ipsam, & cum ipsa volitione infallibiliter connexum: Neutra enim est extra indolem, & essentiam agentis liberi; sed ex indole, & essentia agentis liberi utraque resultat. *Ratio sufficiens* volitionem antecedit; propterea quod volitionem moveat (n. 821.) ; quodcumque autem movens praecedit id quod movetur. Verum cum moveat juxta exigentiam agentis, cujus est volitio, volitio ipsa erit libera; quippe agentis liberi actio sit. Pariter *sufficiens ratio* est infallibiliter cum volitione connexa; sed hanc infallibilem connexionem non habet ex se, & natura sua (n. 829.) bene vero resultat ex natura agentis liberi, qua tali, ut, posita illa ratione, infallibiliter velit; quum agentis liberi, qua liber est, sit proprium, se convenienter ad rationem determinare.

Quomodo juxta rationis sufficientis vindices perveniat agens liberum ad actiones supernaturales, quae eidem agenti liberae sint?

831. In quovis ordine rerum operetur agens liberum, ejus indoles eadem semper est, eademque in eo semper exigentia circa operandi modum sibi congruentem: Quare, quum in ordine naturali operetur, ratione ipsum dirigente, (nn. 814. 815. 816.) convenienter ad motiva naturalia; adeo ut ad naturalem eam actionem se determinet ob motiva, sive rationes, quae in ordine naturali praevalent; ita in supernaturali ordine operatur, ad supernaturalem

ralem actionem se determinans ob motiva, sive rationes in ordine supernaturali praevalentes. Illustrationes mentis, pia affectiones voluntatis, ceteraque ad ordinem gratiae pertinentia, rationes sunt, ob quas pervenit agens liberum ad actiones liberas supernaturales; & si ita divinitus inspirentur, ut inspirato motiva proponant ceteris praevalentia, convenienter ad haec motiva infallibiliter se ad operandum determinabit. Hinc docent, gratias illas esse efficaces, quae continent *rationem sufficientem* illius liberae determinationis.

832. Ut efficacem gratiam eam esse comprobent, quae liberae determinationis *rationem sufficientem* continet; ultra ea, quae ex D. Thoma pronunciamus, plura congerunt ex D. Augustino, ut ipsis videtur, non infirma. Missos facio textus uberrimos, potissimum discrimen assignantes inter gratiam Adamo collatam, atque illam, quae Sanctis in statu lapsi donatur: Hos enim recolere quisque potest n. 169. & seqq. ubi gratiam Sanctis nunc donatam nos ipsi cum S. D. *potentior* diximus. Sanctam delectationem *relative* victricem per gradus suos dari quoque statuimus n. 81.; ibique non nulla, quae principio *rationis sufficientis* favent, de facili colliguntur. Verum; ut tantae rei finem imponam, in summam sic redigo: Molinistarum, Congruistarumque gratia vel concupiscentiae praevalet, vel non, vel in aequilibrio bonum inter & malum voluntatem relinquit? Si praevaleat; motiva itidem praevalentia proponet agenti, ut se determinet; *Tunc enim fit, ut* De correptione & gratia cap. 11. *agens tantum velit, tantoque ardore diligit, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat.* Sin alterum; voluntatem parvam inspirabit ad superandam concupiscentiam imparem: *Et quando concupiscentiam malam non vicerit per fidem confugiat ad misericordiam, ut det quod jubet; atque inspirata gratia suavitatem per Spiritum Sanctum faciat plus delectare quod precipit, quam delectat quod impedit.* Tandem si voluntatem in aequilibrio detinet; nullatenus se determinabit: etenim *si utrumque tantumdem diligimus, nihil horum dabimus.* De Spiritu & lit.

833. Quomodo autem in ordine supernaturali sint agenti libero determinationes liberae, conditio ipsa agentis liberi se ad agendum determinantis proprio iudicio *objective indifferenti*, plenissime ostendit (nn. 808. 809.) Libertas semper in tuto est, ubi detur electioni locus (n. 824.); electio autem semper locum obtinet per iudicium *objective indifferens*: hoc siquidem iudicium, etsi objectum proponat eligendum potius, quam non; illud tamen non repraesentat undequaque bonum; quod sufficit, ut habeatur electio (nn. 824. 825.) Mentis porro illustrationes, piaque voluntatis affectiones, si rationes praevalentes proponant, juxta rationes hasce utique se determinabit agens liberum, & semper libere: quandoquidem rationes a mentis illustrationibus, & voluntatis affectionibus propositae, esto praevalentibus; objectum tamen non exhibent omni ex parte bonum; & propterea iudicium remanet *indifferens*; inque plenissima ad electionem potestate.

834. Plura differere non vacat: non enim *rationis sufficientis* systema integre evolvendum suscepi; sed specimen tantummodo exhibui, quo, qui principium hocce vellet excolere, faciliiori studio consequi possit. Fusiora in conspectum fortasse venient opere & studio alterius mihi notissimi, qui in hocce systemate integre exponendo nunc laborat. Faxit Deus, ut hujus laboris fructum cito capiamus.

Explicit Volumem primum.

INDEX

I N D E X

R E R U M N O T A B I L I U M .

A

Actui opponitur non actus, vel contrarius actus; non vero agendi, vel non agendi facultas. n. 898.

Adam & Angeli peccarunt, nulla ex peccato nondum rebellione suborta. n. 102. & seqq.

In primo instanti per sproprios actus sanctificatus. n. 162.

Qua libertate pollebat adhuc innocens? n. 727.

Adjutorium quo a fine quo intrinsece differt, & quomodo? n. 110.

Utriusque adjutorii quidditas, & natura. n. 165.

Agentis liberi definitio. n. 808.

Angeli omnes in gratia sanctificante conditi. n. 128. & seqq.

Appetitus naturalis ad beatitudinem in creatura rationali. n. 232.

Apostoli locus exhortamur ne gratiam Dei in vacuum recipiatis expenditur. n. 659. 660.

Apocryphum scriptum unde dicatur? n. 440.

Aquaviva (Claudius) Soc. Jes. Præpositus General. Molinianum systema decreto suo studet emollire. n. 561.

Arbitrium, & arbitrii vires differunt. n. 729.

Arnoldus (Antonius). Ejus analytica synopsis doctrinæ S. Augustini de corrept. & grat. n. 602.

Augustinus de divina gratia disputans a Pontificibus summis plurimum laudatus. n. 2. & seqq.

In Augustinum Synodorum præconia. n. 21. & seqq.

Patrum elogia. n. 27. & seqq.

Augustino falso adscribitur liber quæst. 123. novi, & veteris testam. n. 155.

Cur de actuali potius, quam de habituali gratia cum Pelagio certaverit? n. 345.

Libri adversus Pelagianam hæresim ab eo, & qua tempestate conscripti. n. 389. Ut gratiam vere donantem exprimeret, optime deprecabatur; Domine, da quod jubes, & jube quod vis. n. 621.

Auxilii vox incertæ, & ambiguae significationis. n. 610. & seqq.

B

BAjus, quo sensu dixerit, omnem creaturæ rationalis amorem esse aut vitiosam cupiditatem, aut laudabilem charitatem? n. 81. & seqq.

Primævam integritatem dixit hominis naturam, aut naturæ proprietatem. n. 271.)

Baronius Conciliorum collectores non recte improbat, quod octo Canones Carthagenenses Milevitanae Synodi accenseant. n. 408.

Fallitur, objectiones Vincentianas non Vincentio Lerinensi, sed alteri juniori Vincentio tribuens. n. 456.

Beati necessario & libere amant. n. 104.

Berruerius pelagianizans. n. 317. 319.

De bonæ voluntatis initio quid sentiat? n. 414.

Ejusdem de prædestinatione sententia. n. 419.

D. Bonaventuræ adversus naturæ puræ possibilitatem insignis locus. n. 246.

C

CAnones octo Carthagenenses ex Augustino decerpti. n. 407.

Canones Arausicani, Augustino dictante, confecti. n. 635.

Canones Tridentini eadem Augustini doctrina constructi. n. 640.

Charitatis nomine quid per Augustinum? n. 77.

Cassianus quis? n. 433.

Cassiani sanctitatem plus nimio extolunt tempore Congregationum de Auxiliis defensores Molinæ. n. 447.

Cœlestini Pontificis ad Episcopos Gallicæ Epistola. n. 403.

Eidem Epistolæ adnexa capitula decem. n. 405.
 Clemens XI. eos increpat, qui Janse-
 nismi, & Bayanismi nota sententias
 catholicas cum damnatis erroribus
 confundunt. n. 267.
 Clemens XIII. decretum Vallombrosa-
 num de gratia *per se efficaci* Aposto-
 lica autoritate confirmat. n. 633.
 Concilium Tridentinum gratiæ *se se ef-*
ficaci insigniter favet. n. 802.
 Concupiscentia quando rationi præva-
 leat? n. 84.
 In statu naturæ puræ *concupiscibilita-*
tem potius vocant nonnulli. n. 225.
 & 253.
 Quid per concupiscentiam Tournelius,
 & Macedo? n. 245.
 Quo sensu homini naturalis dici queat?
 n. 250.
 Congruismus Molinianus. n. 687.
 Consensus, quo gratiæ consentimus, do-
 num gratiæ est. n. 642.
 Creatura rationalis beatitatem naturali-
 ter appetit. n. 232.
 D
 Decreta Scotistarum concomitantia
 repulsa. n. 761.
 Decreta hæc a Scoto male expiscant
 Scotistæ nonnulli. 765. & seqq.
 Delectatio relative victrix Augustino op-
 ptatissima. n. 91. & seqq.
 Graduum intensio in delectatione at-
 tendenda est, ut inde *ratio sufficiens*
 operandi sit. n. 124.
 Deus, nec ut naturæ author diligere abs-
 que gratia potest. n. 262.
 Diospolitanam Synodum cur *miserabi-*
lem vocet Hieronymus? n. 305.
 Doni germana notio. n. 655.
 E
 Æquilibrium virium in congruismo
 exponitur. n. 722.
 Æquilibrium virium congruismo Moli-
 niano necessarium. n. 723.
 Æquilibrium hocce refellitur. n. 731.
 Quid Patres arbitrium libræ compa-
 rantes? n. 730.
 Æquilibrium virium a Tournelio incon-
 grue temperatum. n. 740.
 Expectare Deum hominis voluntatem,
 quomodo Medistæ intelligant? n. 714.

F
 Ficienti quod in se est Deus non de-
 negat gratiam: hujus effati sensus
 expenditur. n. 745. & seqq.
 Faustus Rejenfis Episcopus quis? n. 434.
 Fides a charitate est. n. 77.
 Fortunatus a Brixia quid de delectatio-
 num systemate? n. 71.
 Eiusdem adversus victricem delectatio-
 nem conatus repelluntur. n. 98. & seqq.
 Moralem, & physicam necessitatem pro-
 uno eodemque male probat. n. 118.
 Fulgentii Ruspensis Episcopi Epistola ad
 Episcopos in Sardinia exules. n. 395.
 G
 Gennadius quis? n. 437.
 Granvillæi Cardinalis fides de sensu Pon-
 tificii diplomatis in Baji propositio-
 nes. n. 269.
 Gratiæ definitio. n. 35.
 Gratiæ partitio in gratum facientem, &
 gratis datam. n. 37.
 In *actuale*, atque *habitualement*. n. 39.
 In *prævenientem* sive *operantem*, & *sub-*
sequentem, sive *cooperantem*. n. 42.
 Operans non est sine actu voluntatis
 deliberato. n. 44.
 Inter *operantem*, & *cooperantem* disci-
 men. n. 45.
 Quid *sufficiens*? quid *efficax*? n. 51.
 Sufficiens & suum habet effectum. n. 54.
 Gratia alia interna, alia externa. n. 55.
 & seqq.
 Gratiæ natura, quovis in statu considera-
 ta, est *inspiratio sancta dilectionis*. n. 72.
 In eodem subjecto respective ad di-
 versos actus esse potest victrix, &
 non victrix. n. 108.
 Gratia Conditoris, & Salvatoris quæ?
 n. 125.
 Gratia, quam naturalem dicunt in statu
 naturæ puræ, commentitia est. n. 265.
 H
 Habitum naturam fieri quomodo in-
 telligendum? n. 119.
 Harduinus Pelagiano luto infixus. n. 316.
 319.
 Eiusdem fides circa bonæ voluntatis
 initium. 414.
 De prædestinatione quomodo scripse-
 rit? n. 419.

Circa

Circa Infantium Baptisma a Catholicae veritatis regula longe recedit. n. 424.

Quam erronee Ecclesiae obsecrantis sensa intelligat? n. 588.

Hieronymi binæ ad Augustinum Epistolæ de hæresi Pelagiana. n. 386. 387.

Hilarii Prosperi Collegæ Epistolæ ad Augustinum. n. 393.

Ejusdem ad Augustinum Epistola. n. 524.

Hilarius Arelatensis alter ab Hilario Prosperi Collega. n. 436.

I

Jansenii de duabus delectationibus systema. n. 63. & seqq.

In quo sit culpandum? n. 67.

Quam longe a Jansenio recedant Theologi delectationum systema adoptantes. n. 67. & seqq.

Sub gratia physicam, & absolutam invenit necessitatem. n. 117.

Ignorantia & Infirmitas a sancta delectatione vincitur. n. 91.

Innocentius XI. censuram in sententias inter Catholicos controversas districte vetat. n. 267.

Innocentii I. ad Augustinum Epistolæ. n. 396. 397. 398.

Judicium *objective* indifferens quid sit? n. 807.

Justitia originalis rationali creaturæ debita non ratione termini, sed principii. n. 276.

L

Labbæi fallax observatio circa Arausicanos Canones Romam transmissos. n. 636.

Lessius a gratia negat esse arbitrii influxum in opus bonum. n. 650.

Libertas definitur. n. 805.

Libertatis origo. n. 813.

Libertas sub victrici delectatione incolumis. n. 117.

A donante gratia salvatur. n. 783. & seqq.

Libri, quos ad Simplicianum Augustinus dedit, caute legendi. n. 692. & seqq.

Ad hosce libros licet non adeo perspicue exaratos probe mittit oppositores suos. n. 693.

Vocabulum *vocationis* potius quam gra-

tia, cur hisce in libris Augustinus usurpet? n. 694.

Liberculus inscriptus *Observazioni Teologico-Critiche*, Authore Domnino Compellotti. n. 592.

M

Macedo Angelos opinatur non in gratia sanctificante creatos. Impugnatur. n. 135. & seqq.

Hilarium Arelatensem a Semipelagianismo injuste vindicat. n. 466.

Massouljeus ex IV. Arausicano Canone gratiam consensum donantem eximie probat. n. 724.

Merita nostra mera Dei dona. n. 669. 670. 671. 672. 673.

Satis non est ut in *radice* tantum dicantur dona Dei. n. 674.

Recte non dicuntur donata, si dicantur tantummodo esse a Deo velut a causa magis principali. n. 680.

Molina in suæ doctrinæ præsidium male exponit IX. Arausicanæ Synodi Canonem. n. 339.

Moliniani præsidium nullum capeffunt ex decimo e *Capitulis* Coelestino adscriptis. n. 406.

Semipelagianismi non nisi præcipitanter accusari queunt. n. 430.

Qua curant arte Molinismum instaurare? n. 521.

Influxum arbitrii in opera bona Molina negat esse a gratia. n. 649.

Scotum sibi fatetur adversum. n. 771.

Morillonii fides de sensu Bullæ Bajæ propositiones damnantis. n. 269.

N

Naturale de homine prædicatur dupliciter. n. 284.

Naturæ puræ possibilitas Moliniani systematis basis est, & fundamentum. n. 230.

Naturæ integritas quo sensu a Bajo dicatur debita? n. 270.

Necessitas *antecedens*, & *consequens*. n. 774.

O

Origenes Pelagianæ hæresi facem præbuit. n. 289.

Originalis justitiæ bona. n. 150.

P

Pauli conversio solo forinsecus intente strepitu cur manifestata? n. 759.

Pe.

Pelagius tria docebat. n. 310. 312.
 Cum altero Pelagio noster male confunditur. n. 301.
 Pelagius ab Augustino de facie cognitus. n. 304.
 Pelagii errores. u, 309. 310.
 Ex ipsius sensu eadem gratia & gratis est, & ex merito. n. 314.
 Quam admiserit *sufficientem* gratiam? n. 325.
 Quomodo hanc vitiaverit? n. 328.
 Internam illuminationis gratiam confitetur. n. 327.
 Quam semper gratiam negaverit? n. 330.
 Prosperi testimonium in D. Augustini obrectatores. n. 1.
 Insignis ejusdem locus de gratia relative victrici. n. 93.
 Ejusdem Epistola ad Ruffinum. n. 390.
 Prospero malè adjudicantur libri de *vocatione gentium*. n. 392.
 Ejusdem ad Augustinum Epistola. n. 523.

Quesnellius (Pascchasius) quo sensu fidem, usum, augmentum, & præmium fidei vocet puræ Dei liberalitatis donum? n. 667.

Ratio *sufficiens* quid? n. 811.
 Cur *prævalens*, *antecedens*, atque *infallibilis* dicatur? n. 819.
 Ruffinus Aquilejensis Pelagianam hæresim præivit. n. 294.

Salus quo sensu in manu arbitrii dicenda sit? n. 681.
 Scotistæ aliqui *scientiam mediam* inconsulto colunt. n. 567.
 Scotus gratiæ partitionem exhibens in gratum facientem, & gratis datam. n. 37.
 Quo vocabulo gratiam actualem indicet? n. 40. & 41.
 Gratiæ naturam in charitate locat. n. 59.
 Victricem delectationem propugnat. n. 95.
 Hominem primum in gratia sanctificante conditum cum Augustino docet. n. 153.
 Equilibrium virium impugnat. n. 744.

Bonum liberi arbitrii usum a gratia petit. n. 767.
 Bona opera nostra cum Augustino docet esse dona Dei. n. 770.
 Quomodo cum divinis prædefinitionibus consistat libertas, explanat. n. 788.
 Semipelagianorum nomen unde? n. 415.
 Semipelagiani quando ceu hæretici traducti? n. 428.
 Quam admiserint gratiam merita prævenientem? n. 538.
 Duplicem posuere gratiam, *habitua-*
lem unam, *actualem* alteram. n. 540.
 In quonam erraverunt? n. 549.
 Quomodo virtutes intermedias dona Dei confitebantur? n. 676.
 Sensus *compositi* & *divisi* vera notio? n. 776. & seqq.
 Spes a charitate nascitur. n. 77.
 Status naturæ varii. n. 213.
 Suarez (Franciscus) verbis, non re Molinæ systema suo congruismo temperat. n. 561. 562. 563.
 Sibi non congruit docens, supernaturales actus esse dona Dei ex quo sint *aliquo modo* a gratia. n. 620.
 Surius fallitur, Synodum Arausicanam Apostolica auctoritate destitutam traducens. n. 637.

Tempora improprie tria dicuntur. n. 606.
 Theodorus Mopsvestenus Pelagianæ hæreseos author. n. 209.
 D. Thomas quo sensu doceat *minimam gratiam posse cuilibet concupiscentia resistere*? n. 114.
 Angelos in gratia conditos confitetur. n. 132.
 Thomæ Pio Soc. Jes. Theologi damnatæ in Hispania theses. n. 448.
 Timor a charitate excitatur. n. 77.
 Toletus Chrysostomum de *congruitate* loquentem explicat. n. 701.
 Tournelius prævenientem gratiam ab operante, cooperantem a subsequente secernens reprehenditur. n. 48.
 De victrici delectatione differens, undique refellitur. n. 98. & seqq.
 Ejusdem mala *natura pura* descriptio. n. 226. 277.

In iis, quæ habet circa naturæ possibilitatem impugnatur. n. 234. & seqq.
 Testimonium Augustini detruncat, ut velle a consentire diversum insinuet. n. 661.
 Alteram S. Remigii male producit. n. 721.

V

VAlentia in Congregatione de auxiliis de corrupta Augustini lectione a Lemosio correptus. n. 756.
 Vasquez Scotum male interpretatur. n. 126.
 Viator a Cocaleo Cappucc. laudatur. n. 230. 265. 277.
Video meliora proboque, deteriora sequor,

cur hoc adagium quandoque fallatur? n. 818.

Vincentius Lerinensis quis? n. 434.

Viva (Dominicus) non sibi constat Sanctorum merita vocans dona Dei tantum in radice. n. 620.

Vocatio duplex externa, & interna; & quæ sit quam Augustinus effectricem vocat? n. 696.

Vocatio iterum duplex congrua, & non congrua. n. 698.

Z

Zosimi ad Africanos Patres Epistola. n. 399.

Ejusdem *Tractatoria*, qua Pelagium, Coelestiumque damnavit, commemorata. n. 400.

F I N I S.

BENEVOLO LECTORI

S.

Habes, Benevole Lector, ab ipso Clarissimo Auctore deprehensas, correctosque vel errores, vel ordinis verborum immutationem, vel Romanas Italicis litteris subrogatas: quæ omnia partim operariorum Typographiæ, partim Amanuensis, quo Auctor usus est, oscitantia irrepserunt vel in MS, vel in opus excusum; quæ in secunda Editione, opportuno tempore, suo loco emendata prodibunt.

ERRATA.

CORRIGE.

Pag. XIV. lin. 12. modo disputandum	modo, quo disputandum
Pag. XV. num. I. lin. 10. aut tenuisse, ut	aut tenuisse; ut.
Pag. XVII. num. IV. lin. 10. pertractant	pertrahant.
Numerus.	
4. noncupaverat	nuncupaverat
5. iis hominibus qui	lis hominibus, qui
8. ad Nicetam duo capita	ad Nicetam, duo capita
19. quin impudentius?	quid impudentius?
29. demonstratum est reprehensores Sancti Augustini, & vana	demonstratum est, reprehensores Sancti Augustini & vana
32. qui hac spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in vobis.	
40. Deique essentia	Denique assistentia
42. operetur	operatur
45. quemadmodum cooperans	quemadmodum operans
47. legimus in sacris eloquiis; & misericordia ejus subsequetur me	legimus in sacris eloquiis: misericordia ejus preveniet me; & misericordia ejus subsequetur me
74. congruentius dixissent	congruentius dixissent
76. amas: & times Deum	amas, & times Deum
86. Quod si delectatur labor, ut fera capiatur, non delectabitur labor, ut Deus acquiratur?	
93. docet autem Deus suavitatem, inspirando dilectionem	
94. pugna, cum	pugna; cum
97. relative	
110. relative	
111. noverit eam	noverit, eam
112. dirigitur, cum	dirigitur; cum
115. relative	
117. Sic hæc verba	sic hæc verba
119. dejiciat, quam egenus porrigat, matrona	dejiciat, quam egenus porrigat; matrona

ERRATA.

CORRIGE.

Numerus.	
arripiat, in turri	arripiat; in turri
140. lucem, ubi	lucem; ubi
167. S. Doctor intueamur	S. Doctor, intueamur
176. nollent	vellent
non præstita bonum	non præstita, bonum
& infirmæ	in infirmæ
homine non integro	homine integro
quotiescumque validiori non præstito adjutorio, velit ut	quotiescumque, validiori non præstito adjutorio, velit, ut
177. inanis, atque ordinata	inanis, atque inordinata
Jeremias a quo abjiciat quum labitur	Jeremias, a quo abjiciat; quum labitur
ne caderet necessarium	ne caderet, necessarium
185. erat securus, cadentibus vero malis, iique in veritate steterunt, mercedem eorum permansionis accipere, & quam fuit?	erat securus: cadentibus vero malis; ceteri in veritate steterunt, eorumque permansionis mercedem accipere: & quam fuit?
187. per adjutorium sine quo	per adjutorium, sine quo
188. sine quo in lapsa, immediate per auxilium quo in integra natura	sine quo in integra, immediate per auxilium quo in lapsa natura
199. in nemine	in homine
Non in uno latitudine tractet?	200. Non in uno latitudine tractet!
conditionis a nostro	conditionis a nostra
204. visum enim est n. 200.	visum enim est n. 201.
211. placitis favere quam adversari	placitis favere potius, quam adversari
234. acquiritur. Quapropter, si, mediorum	acquiritur; sequitur hinc, quod, si, mediorum
243. Bene se habet Augustinus	Bene se habet. Augustinus
248. Si praberet, cederet quidem	Si praberet, non necessario homo concupiscentia cederet. Si non praberet, cederet quidem
297. lallitant	lallitant
320. non ab aliud	non ad aliud

Numerus.

337. agnovit	agnoverit
338. minorem. Alia	minorem; alia
347. potuisset prorsus	potuisset, prorsus
366. eum negasse dandam	eum negasse, dandam
374. secus ac tradunt	secus ac tradat
375. operari. De facto	operari de facto
379. prædicenda	prædicanda
406. adpellet	adpellat
415. suapte	suapte
437. non presbyter	non presbyter
485. nec Aristotelem audi- vit Plato	nec Platonem audivit Ari- stoteles
513. utrumne bonus, & ex Deo, an malus	utrumne bona, & ex Deo, an mala
Pag. 260. num. I. ,, Si cessantibus	524. I. ,, Si cessantibus
Pag. 264. Prob. Interius	525. Prob. Interius
525. consenserint, huic	consenserint; huic
563. Marius	Mutius
577. Ad hæc Augustini Hoc donum est fides; loquendo de non credentibus	Ad hæc Augustinus
584. Si quod usi fuerint adversus Pelagianos argumentum	Si quo usi fuerint adver- sus Pelagianos argu- mento
587. & gratiarum pro om- nibus	& gratiarum actiones pro omnibus
595. omnis qui didicit a Patre meo	omnis qui audivit a Pa- tre meo, & didicit
607. incipiamus jerecantino	accipiamus Jerecontino
612. sensu: ab Apostolo	sensu, ab Apostolo
613. instituit	institit
618. aridet; gratiam	aridet gratiam
Pag. 317. Propositio	Propositio VI.
628. Basilii	Basilio
632. incepto	concepto

Numerus.

636. octo primæ	octo primis
637. destitutum	destitutam
642. meusme	meus me
661. in voluntatem	in voluntate
664. voluit	noluit
voluerit	noluerit
673. absolverent	obvolverent
675. sine adjutorio	ipso adjutorio
679. hausta?	hausta!
693. ut nefas sit, cuipiam	ut nefas sit cuipiam, eo- rum
eorum	suadetur, sed & persua- detur
697. suadetur, & persua- detur	secernenda
700. secernendi	Orthegam
714. Orthegam divinatio?	divinatio!
715. exploratam	explorata
720. Audi, inquit, quem admodum expectet, & cupiat praveriri	Pelagianam explicata impotens
721. Pelagiana	
750. expiscatu	
757. impertiens	
767. quia omnia bona & magna, & media, & minima ex Deo sunt, sequitur, ut ex Deo sit etiam bo- nus usus libera vo- luntatis, qui in ma- gnis numeratur bo- nis.	
771. constituent. Ex Sco- tistis nonnulli de- fensent Scoti	constituant ex Scotistis nonnulli Scoti
773. ab intrinseca	ab extrinseca
781. modo	modum
819. at ejus	ut ejus

Placentia, Stanislaus

Divi Augustini, et Scoti de Gratia Christi Consensus

Bd.: 1. (1768).

Venetia 1768

4 Dogm. 440-1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10351073-6